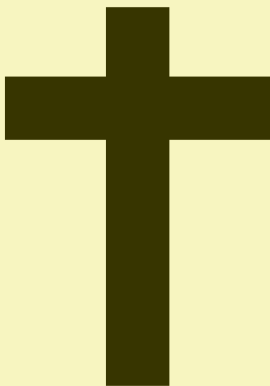

Naʔinbí Sedó Yôesiví Tɔ̀u / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʉʉ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʉʉ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	45
JOHN	122
ACTS	177
ROMANS	252
PHILIPPIANS	288
1 THESSALONIANS	297
2 THESSALONIANS	304
1 TIMOTHY	309
2 TIMOTHY	320
TITUS	327
PHILEMON	331
JAMES	333
1 PETER	343
1 JOHN	354
2 JOHN	363
3 JOHN	365

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Mark Ita'nandi'

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâyitunphadende'

1 Nã'i-ân namuu i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi, i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i' bá Jôesi Tádáví ay únmuu. 2 Hã'n'oe Jôesi Tádáví tukhe'bi', Isaiah gin nakháwã'i', ita'nan háa Jôesi Tádá iví ay itu'annin, ginnân:

3 Ót'ôeyanbe, naví t'ôepã'ãã'i' uví páadé wínsankhây'máa.

I'dân ugi' in p'ôe wónkhây'amí.

Oe ahkon deedi i' t'ôepã'ãã'i' úntuhkwíntúuní,

"In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igi'.

Hã'i p'ôe'ây-á wá' igi' binta'ge'an."

4 John i' p'ó'p'oekandi-ân i' t'ôepã'ãã'i' namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovây't'ôekanhondi ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amí." 5 Hedí hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú'windá ee naji' iwepiye dimää, hedí in to'wên dívít'aywó'dihããtsi'annin in Jordan p'o'k'ay iwe ovây'p'ó'p'oe'an.

6 John-bí aa kamáyo phódí únpa'an, hedá napújeba'áamuu, hedí khowí'dá hedá thaawãã áp'o ishaa'i-á ik'oe. 7 Hedí ginnân in t'owa ovây'tumáa: "Wí to'wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amíkhuu imáa'i naví tí'úuge napowagi'o, hedí naa ihay híwó'di wó'muupí dáy't'ãã-ídí iví anto wânbo dônma'p'ããdi-ídí. 8 Naadá p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o', hewânbo i'dá i' Yã'dãa'i P'oe'wãhãã wovâysankhây'máa wí p'ó'p'oekan waagibá."

Jesus óep'ó'p'oe'an

9 Ihayhããbá Jesus oe Nazareth bú'dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedí in Jordan p'o'k'ay iwe John-di óep'ó'p'oe'an. 10 Hedí Jesus ee p'oe iwedi nats'anpee'ã' ihaydi, makówá nakhuudeemändi i' Yã'dãa'i P'oe'wãhãã wí k'o'wee waagibá nawândi imû', hedí iví'di isóge. 11 Hedí wí tun makówá'dí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígi'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan."

Penísendi ikhããde Jesus óehíwóhpkannamí'dí

12 Ihaydi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Jesus ahkónupiyé óeho?.
 13 Jónántä (40) thaa iwe naji?, hedi Satan i' Penísendi namuu'i' ikhääde? óehíwóhpikannamídi. Ihayhâadi wíyá to'wí i-ádi wína'ánpí, in ahkónuwin animâa hääwênda'mân iwe diji?, hewänbo in makówáwin t'òepa'aa'indiho óekhâge'nan.

Jesus-di jónu paawó'in ovâytuḥkánnan i-ádi dimú-ídi

14-15 John i' p'ó'p'oekandi? oe Judea óepansóge, hedi tí'úugédi Jesus oe Galilee-piyé namää, Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovây't'òekanhondi. Ovâytuḥmáa, “Nää-ânho híwó' diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymuu wovâsígíhóenídi. Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedá ná'i Jôesi Tádáví híwó'di tun bíwâyú.”

16 Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademän dihaydi, Simon-dá iví tí'úu Andrew-ádi dänpa'akanundedi ovänmú?, indá paawó'in damuudi. 17 Hedi ovântu'an, “Naa-ádi bákä've. Nää dänpaahónde?, hewänbo naagi? dînt'owahóeni'in wänhá'amí.” 18 Wesebo inbí pa'akanu'i dänjoe'andi i-ádi damää.

19 Wíyá háy namää ihaydi, James-ádi iví tí'úu John-dádi ovänmú?, indá Zebedee-ví áy damuu. Inbí pa'akanu'i dänkodi'o' inbí kophé iwe. 20 Hedi ovänmú'di ovântu'an i-ádi damú-i'in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'òe'indádi ovâyjoe'andi i-ádi damää.

Jesus-di wíyá'dâapî' p'oewaahâa wí senbí'wedi óekhehpiye

21 Capernaum bú'ay dipówá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovâyhá'an. 22 Háa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídân, hewänbo i'dá ovâyhá'an ta'gendi itsonkhu-umáa waagi.

23 Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yä'dâapî' p'oewaahâadi óemáa, hedi ituwínú, 24 “Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi?. Ti un'ää dí't'aháanu-ídi gáhân? Naa dînhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'ähkí yä'dâa'i? unmuu, i' Jôesi Tádádi wóesandi?.” 25 Jesus-di i' yä'dâapî' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, “Hânda'dibo?, ná'i senbí'wedi ópeeve.” 26 Hedi i' yä'dâapî' p'oewaahâa ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedi napee'ädi.

27 T'ähkí in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, “Hânnan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannân imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'o?. In yä'dâapî'in p'oewaahâa wänbo ovâytsónmáa, hedi indi óe'a'gindo?.” 28 Hedi oe Galilee nange j'ge t'ähkí t'owa iví'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháa'an

29 I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádí inbí tewhá iwepiye namää. James-ádí John-dádí wá' damää. 30 Dipowá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo úntsáwäp'ídehay'in. 31 Hedi i' kweeví whohte iwepiye namäädi man diwedi óeyâ'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo únhan, hedi ovâyhújôn.

32 Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähki hedá in to'wên yä'dâapi'in p'oweahâadi ovâymaa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. 33 In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'in t'owa t'ähki ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. 34 Hedi báyéki t'owa ovâyhekháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yä'dâapi'in p'oweahâa t'owaví'wedi ovâykhepiye. Hewänbo in p'oweahâa wí'ovâyhi'mägipi, gá to'wí namuu'in dínhanginnândân.

Jesus wí'bo ijúusu'an

35 Wa'déedí Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hânda' naná' diwepiye namää, hedi iwe ijúusu'an. 36 Simon-dá in wé'gen i-ádí diji'indádí dimää óenuuwä-ídí. 37 Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'ähkidí wóetu'wämáa." 38 I'dí ovâytu'an, "Jaho gimú-í o'i wé'ge'i bú' nâwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádávi tun dovây't'ôe'amídí. Hangí'-ánkun o'äã."

39 T'ähki Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádávi tun ovây't'ôekanhon, hedá in yä'dâapi'in p'oweahâa t'owaví'wedi ovâykhepiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ônehkháa'an

40 Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná ụ-á úkodi'in ná'i phéetay dínjâa'amídí, unda'dí." 41 Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtäädi iví mandi óetäge, hedi óetu'an, "Naa oda'áakun wínhekháa'amí'in. Unhekháapúuwí." 42 Wesebo i' phéetay únhandí nahekhápóe. 43-44 Hedi Jesus-di óepunjôn, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, "Óet'ôeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedi wínâat'ôe'amípi. Moses ita'nán Jôesi Tádávi ta'nin diwe, únkhây'ä' wí háäwí i' owha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídí, in t'owa ovâyhangin'annamídí íhekhápóe'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." 45 Hewänbo i' sen iwedi namäädi báyéki ihée'an ni'gedi, hedá háa únpo'e'indá t'ämäpiye in t'owa ovây't'ôe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'únkodipi kee'eedi i' bú' nats'úunídí, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi iwe iwóyi'. Hewänbo ee na'an diwe in t'owa t'ämäphä'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipî' ònhèkháa'an

¹ Wí hâyú thaa naphade ihaydi Jesus wiyá oe Capernaum-piye namää, hedi iví' na'ännin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho winajâanáhpí phódi nú' wänbo joe, hedi Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'an. ³ Wây-á t'owa di'ää, hedi in diwedi jónu senä'di wí sen ûn'a'yäkankodipî' whohpa' k'éwédi óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi widínkodipí Jesus-ví nú' óekánidí, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâypohkídi, hedi whohpa' wóegé i' sen ûn'a'yäkankodipî' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe t'aywó'di i'owóejé-ídí, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde?"

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ûnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wâa úv'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ûn'a'yäkankodipî' dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mänke'di ójyé,' wé'i-an shánki winabâapu'wanpí hedânho bînmúunídí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Nää hääwí dókhây máa wâykeeyamídí naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dínk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídí wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipî' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mänke'di uví'piye unmu-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi iví whohpa' ikê'di napee. T'ähkídi'bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên hääwên gi'min wáymûu wänbo wí'âymu'pí," hedi Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oekwí kíngépiye wiyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-ví ay unmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi óká've," hedi iwínúdi Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytumáa t'óeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívihúujo'. ¹⁶ Hedi wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in senä', indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi

Jesus óemû⁷ ná⁷in gi⁷min t'owa-ádí ihúujodi. Heđi Jesus-ví khäge⁷nin ovâytsika⁷yan, “Háađan ná⁷in tax phahsan-nindáđi heđá ná⁷in t'óeyanpí⁷indáđi ihúujo⁷?” ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu⁷an, “In dihay⁷indá⁷mân wí woekandi dıntáy, in dihaypí⁷indá joe. Naa o⁷ãã in to⁷wên t'aywóhkannin dimuu⁷in dínhanginná⁷nin dovâytu⁷ãamíđi inbí t'aywó⁷di dâyjoe⁷ãmíđi, in to⁷wên inbí wówátsi ta⁷ge dâyhon gin dí⁷ánde⁷indá joe.”

Jesus óetsika⁷yan haqđä i⁷gedi

¹⁸ Ihayhãábá John i⁷p'ó⁷p'oekandiví khäge⁷nindáđi in Pharisee t'owaví khäge⁷nindáđi dívihãqđä⁷o⁷, heđi wên t'owa Jesus ûnpówá⁷indi óetsika⁷yan, “Háađan John-bí khäge⁷nindáđi in Pharisees-ví⁷indáđi dívihãqđä⁷o⁷, uvínda joe?” ¹⁹ Jesus-di ovâytu⁷an, “Dínkhóhtsaashánkí⁷eediná⁷ dihayđi, ti i⁷soyngiví k'ema⁷in dívihãqđä⁷o wa⁷đi indáđi najidibo⁷? Joe, há⁷to há⁷wâa díví⁷ãmí wa⁷đi indáđi dín⁷ándí. ²⁰ Hewänbo owáy hããđi i⁷soyngi inbí⁷wedi óekhuwakhâymaa, ihayđänho dívihãqđäkhâymaa.” *

Jesus-di ovâythayyan in Húđiyoví hay owáyđi⁷i kuu-á heđá ivi ts'aqabi kuu-á wíđänwóndep⁷in

²¹ “To⁷wí wänbo wên to khannin deedi wên aa⁷ay ts'aqamin wí⁷it⁷k'úya⁷pí. Há⁷wâagi i⁷andá, dâj⁷owíđiđi in aa⁷ay nat⁷i⁷k'óe⁷in nats'úuní, heđá shánkí wänbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Heđi to⁷wí wänbo wí úuva p'oe ts'aqabi wí⁷ikuudepí wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Há⁷wâagi i⁷andá, i⁷úuva p'oe nakaypóedí nasóedí i⁷p'oemúu napání, heđá i⁷méena-á nacha⁷dee-í. Úuva p'oe ts'aqabi-á p'oemúu ts'aqabi eejân ûnkuukhây⁷ã.”

Jesus óetsika⁷yan kaykhanwówá thaa i⁷gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówá thaa naná⁷đi⁷, wí táhtân nava j⁷ge Jesus-ádí iví khäge⁷nindáđi dimän, heđi in khäge⁷nin dâyták⁷éthehondi dâjkoehon. ²⁴ Heđi in Pharisee t'owadı Jesus óetu⁷an, “Háađan uví khäge⁷nin há⁷wâa díví⁷o⁷? Háa díví⁷o⁷in kaykhanwówá thaa naná⁷ diwe nakhãk⁷óe.”

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ovâytu⁷an, “Hewänbo bîntunnanpí⁷an háa David hán⁷oe i⁷annin, Abiathar na⁷owha⁷p'ó⁷dédí⁷än dihayđi. David-dá heđá in senä⁷ i-ádí diji⁷indáđi dihašsêndi wí hããwí dâjk⁷o⁷í⁷in wíđâymaa⁷pí, heđiho Jôesi Tádáví tewhá ee dits'ú, heđi i⁷pává ee nasaa⁷i David ihógidi ik'oe, heđá in senä⁷ i-ádí diji⁷indá wá⁷ ovâymägi, tobá i⁷pává Jôesi Tádágí⁷ ûnwijesaa wänbo⁷, heđiho in owha⁷đá⁷mân dínk⁷óe dâjk⁷o⁷íđi. ²⁷ Jôesi Tádáđi t'owa ovâykhíjé i⁷kaykhanwówá

* **2:20** Jesus wí⁷bo iví⁷gedi ihí⁷máa. I-á i⁷soyngi waagi⁷bá namuu, heđi iví khäge⁷nindá i⁷soyngiví k'ema⁷in waaginbá-á dimuu.

thaa dâywänpi'a'geenídá joe, hewänbo i' kaykhanwówa thaa-á t'owa ovâymägi ovâykhäge'namídí. ²⁸ Hedího naa, t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówa thaa iwe wänbo dínkodí'in díví'ámídí."

3

Kaykhanwówa thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònehkháa'an

¹ Jesus i' Hudíyoví méesate'ay ee wíyá nats'ú, hedí wí sen wáyhángedí namant'aamuu'i' iwe na'än. ² Hedí in t'owadi Jesus áyngidí óemúnde', tigúba kaykhanwówa thaa i' sen ònehkháa'ámí, hedí ònehkháa'andá ònt'e'p'èede-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Nä'in t'owaví páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ovâytsika'yan, "Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe iví'ámídí: Ti wí to'wí áykhäge'namí háa áywa'ámí? Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyji'in?" Indá háabo wídítúhpí. ⁵ Hedí Jesus ibéedí tyngidí óemúnde', tigúba k'aygi ovây múnde', gá wídísígítaachanpoe'opídán, hedí wídisehkanäpóepídí óewa'an. Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedí ikhóhtäädí iví man únwówadi páadédí únmuu waagibá únpoé. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedí wesebo Herod-ví k'ema'in ovâyhéé'an wên hí' dâyk'úuwídí hádídí Jesus óeháyji'in.

Báyékí t'owa oe p'oekwí kíngépiye Jesus-ádi dimää

⁷ Jesus-ádi iví khäge'nindádí iwedi dívíjâa'an, hedí oe p'oekwíngépiye dimäädí báyékí t'owa dínwóemää. Nä'in t'owa di'ää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'dá, Idúmea nangedá, Jordan p'o' p'änädá, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Nä'in t'owa-á háa i'o' i'gedí dit'oeđi iví'piye dimää. ⁹ Hedí Jesus iví khäge'nin itú'an wí kophé únkhâychaní'in, in báyékí t'owadi wí'óet'äämä've-ípídí. ¹⁰ Báyékího ovâyhekháa'an, hedího nää-á t'ähki in dihay'in iví'piye dívít'ä't'ä'máa óetäägé-í. ¹¹ Hedí in t'owa in yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovây máa'indi óemú'di iví páadépiye dívídege'dikw'ódi, hedí dívítúwínú, "U-á Jóesi Tádáví ay-ân unmuu." ¹² Hewänbo kay'indi in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovâykhâak'ú' wídítú'be-ípídí to'wí namuu'in.

Jesus-di tä'dí wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹³ Jesus okú i'piye namää, hedí in to'wên nada'in ovây tühkännan, hedí ee nají' iwepiye dimää. ¹⁴ In diwedi tä'dí wíje senä' ovâyde'man i-ádi dimú-í, hedá ovâypunjónídí iví tun in t'owa ovây tunphaadé-í. ¹⁵ Hedá inbá ovâyk'ú' in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpeeyé-í.

16-19 Ginnân in senâ? dikhâwâ: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá? óekhâwãmägi), James-á John-dá (nä?indá Zebedee-ví ây ûnmuu, hewânbo Jesus-di ovânkhâyä? Boanerges gin, hedî nä?in khâwâ Boanerges-á Greek-ví tundi “Kwahtaä” gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi?i namuwän*), hedâ Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymáa?i-á namuu).

Ditû Penísendiđi Jesus óekhäge?máa?in

20 Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedî báyéki t'owa wíyá diwé?gepóedí Jesus-á iví khäge?nindá húu wânbo wí'ovâyãmähpi. 21 Hedî iví maatu?in háa ûnpoe?o?in dínhanginpóedí ûnkenmäa. “Hádée iví hangintan wí'imáapi? gin ditû?”

22 Wên Hudíyoví kuu dâyhá?o?in oe Jerusalem bú?dí dí?äa?in wá? ditû?, “Jesus-á Penísendiđi óemáa. In yä?dâapi?in p'oewaahâavi p'ó?dédí? dínmuu?i?, Beelzebul gin nakhâwâ?i?dân óekhäge?máa in yä?dâapi?in p'oewaahâa t'owaví?wedi ovâykhepeeyé-íđi.” 23 Hedî Jesus-di in t'owa iví?we ovâywé?ge?andi ná?i hí? wên ó?gédí?ay waagi?bá namuu?i? ovâytu?an ovâyhá?amíđi: “Hádídan Satan i? Penísendi namuu?i? ûnkođi wí?bo ipikhepeeyé-íđi? 24 Ti wí'ûnhanginnáhpí?an wí nangewin t'owa wí?bo dívípihânbođá, há?to inbí nange dínkâypúuwí. 25 Hedî t'owa inbí k'aygi ee wí?bo dívípiyándedáho?, há?to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. 26 Hedî hanbá Satan iví khäge?nindáđi iyándedá, há?to nakâypúuwí, hewânbo iwebo iví kay ûnhâanı.

27 “To?wí wânbo wí'ûnkođipí wí sen nakay?iví tewhá ee nats'úuníđi iví hääwí ônsänhóeníđi, páadé i? sen nakay?i? óewhisógepidíbo?. Óewhisógedíđa?mânho ônsänhóení iví hääwí.

28 “Ta?gendi wâytumáa, nakođi ovây?owóejé-íđi t'owaví t'aywó?di t'ähki hedá t'ähká inbí hí?đi Jôesi Tádá óe?a?ginhânúnde?i-á. 29 Hewânbo to?wí i? Yä?dâa?i P'oewaahâavi?gedi a?ginkhanudi ihí?máadá, Jôesi Tádáđi há?to hânhay wânbo ôn?owóejé-í. Wên t'aywó?nin i?o há?to hânhay wânbo na?owójeđee-í?in.” 30 Ha?wáagi Jesus ihée?an gá in Hudíyoví kuu dâyhá?o?in ditúđân, “I-á wí yä?dâapi? p'oewaahâađi óemáa.”

Jesus-ví jíyá-á tí?úuwindá ûnpówá

31 Ihayhääbá Jesus-ví jíyá-á iví tí?úuwindá i? tewhá wáy na?ân diwe dipówá, hedî já?wé dívítsikhawindi wí to?wí Jesus ûntuhkants'ú. 32 Báyéki t'owa ee na?ân dee dikw'ôn, hedî

* **3:16-19** In Zealot t'owa-á Israel nangegi? dívíhânbo? in Rome-?in ovâykhepeeyé-íđi

óetu'an, "Uví jiyá-ádí uví tí'úwindádí oe já'wé diji' hedí wóetu'wámáa." ³³ Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jiyá-á tí'úwindá waaginbá dimuu'in naagi'." ³⁴ Hedí in t'owa dibúukw'ó'nin ovâybépuwámáadí natú, "Ná'in wá' naví jiyá-á naví tí'úwindá dínmuu. ³⁵ To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa díví'o'innânho naví tí'úwindá naví jiyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

4

¹ Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kíngé wiyá ovâyhá'o', hedí ee naji' iwe báyékí t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'ân diwe itógidi isóge, hedí t'áhkí in t'owa ee nange p'oekwí kíngé dívíwóyí'. ² Iwe ovây'ó'gedí'an báyékí háäwí ovâyhá'amídí. Wên ó'gedí ovâytu'annin ginnân namuu: ³ "Bít'óeyan. Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. ⁴ Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedí in tsídé dipówádí t'áhkí dâyk'oe. ⁵ Wiyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, báyékí wínanankw'óhpi iwe, hedí wáhpahé wínanank'aanáhpídí i' nan nasúwádí wesebo natsijópúpóe. ⁶ Hewänbo i' than napee ihaydi, t'áhkí nat'aadi óepahánú, ihay wínapúutsiyedipídí. ⁷ Wiyá ko'ji-á wäá'i phé'yávi jáa-á najemu, hedí i' phé'yávi nasóedi i' ko'ji óe'ánhógidi háäbo wínapaapí. ⁸ Hewänbo wiyá ko'ji-á híwó'di nan diwá najemu, hedí napeedi nasóe, hedí wáy wí ko'ji iwedí pow-intä ma'kw'anukí shánkí napaa, wiyá iwedí sígintä-á, hedá wiyá iwedá tägintä-á. ⁹ To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'óeyaani'in dínkhây'ä'."

¹⁰ Jesus wí'bo naji' ihaydi, iví tä'di wíje khäge'nindá hedá in wé'gen i-ádí diji'indá oetsika'yan hânnan ná'in ó'gedí natunda'in. ¹¹ Ovâythayyandi natú, "Jôesi Tádáadí wovâymägi ika'póewídí hádídí i'di náa t'owa ovâsíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho dovâyhá'odi ó'gedída' dovâytumáa hedânho wídika'póewípídí. ¹² Jôesi Tádávi ta'nin diwe ginnân inb'i'gedi nata'muu:

Tobáháa háädi wänbo t'áhkí dâymúnde wänbo

wídínkeepoe'opí,

hedá háädi wänbo t'áhkí dit'oe'o

hewänbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jôesi Tádávi'piye dívíbee-í hedí i'di ovây'owóejé-í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

¹³ Hedí Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti ná'in háhkangi'in ó'gedí i' ko'ji i'gedi wí'ika'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i

háhkanǵi' ó'gédí wâȳtúmáa'i' íka'póewí? 14 Nǎ'i ko'ji i' sen ikoe'i Jôesi Tádávi tun waagi'ba namuu. 15 Wí ko'ji in p'ôe'ay i'gepiye najemu nanankâymuu eedi, hedi wên t'owa nǎ'i nan waaginbá dimuu. Nǎ'i Jôesi Tádávi tun dit'oeđi wesebo i Penísendi Satan na'ǎđđi inbí'wedi ovâyhónde'. 16 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedi wây-á wên t'owa-á nǎ'i wâhphade k'aapi' nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oeđi wesebo híhchandi dâysí'g'o'. 17 Hewänbo wíđipúumuupí waaginbá dimuu. Pín ta'gedi wíđívíwâyundepídí háy tähkída' diyääpoe'o. Dâyt'ôephadendedáhá' t'owadá ovâywá'o' nǎ'i Jôesi Tádávi tun namuudi, hediho wesebo inbí wâȳu dínhánde'. 18 Wíyá ko'ji-á wǎǎ'i phé'yǎvi jáa-á najemu, hedi wây-á wên t'owa-á i' tun dit'oeđi nǎ'i nan waaginbá dimuu. 19 Báyéki háäwí nǎä oepáa k'ayđiwíđi ovây'áyíngimá', hedi hânho dâychǎ'sígídí in ta'gen namuu iwedi dívíhânge'o', hedá báyéki wíyá háäwí-á dida', hediho i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jôesi Tádávi hí' dâyt'ôđé' dede wên híwó wänbo wí'ovây'ohpí. 20 Wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi wây-á wên t'owa-á nǎ'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe'odí dâysí'g'o', hedi híwó'di háäwí díví'o'. I' ko'ji powintǎ háa sígintǎ háa tǎgintǎ ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, nǎ'in t'owa iwedi wáy wên shánki híwó díví'o wây-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâȳtū'an

21 Hedi wá' ovâȳtū'an, "Ti wên phakó bînts'úya' wên t'un napekichá'nin pho' háa whohte pho' bînkênídí? Joe, wên phakóbay-á dâykée'í wáy nakohkeet'ôení iwepí'an. 22 Hedi hanbá t'ǎhkí háäwí nǎä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintǎ háa sígintǎ háa tǎgintǎ ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, nǎ'in t'owa iwedi whedi háäwí nǎä naka'powamuupí wänbo-á naka'powadee-i. 23 To'wên navi hí' dit'oe'indá dínkhây'ǎ' híwó dívít'ôeyaaní'in.

24 "Hewänbo áyíngíđi bít'ôeyanbe. Wí híyǎäwän úvít'ôeyandáho', wí híyǎäwän íka'póewí. Hewänbo híwó úvít'ôeyandá híwó wá' íka'póewí, hedá shánká íháhpúuwí. 25 To'wí naka'pówá'i-á shánki óeka'powamääni. Hewänbo to'wí híwó naka'pówápí-á, i' waagibá, nǎ'in t'owa iwedi whíyǎä naka'pówá'i' ónkaayamí."

Wíyá wí ko'ji i'gedi ovâȳtū'an

26 "Naadi wâȳthayyamí háa Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. 27 Khun waagi i' sen najókháyǎ', hedá hédén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópúpuwamändi nasôemän, hewänbo i' sen wí'ûnhanginnáhpí háadí gin napoe'o'in. 28 I' nan diwedi

napipee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypóe. ²⁹ Hedi nakâypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'â?, táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naadi wâytuhkankhâymaa háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in. Nâ'i háhkangi' hi' wâytu'amí wâythayyamídi háa únwadedee-i'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân únpo'e' o waagibá. Nâ'i tânda shánki hínchã'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'âhkívi'wedi, ³² hewânbo óekoedi napee ihaydi, shánki nasôe' o i' wé'ge'i nako'ondivi'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jâykhóepoe' o, hedá in tsidé'ây-á i' wa'jâykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyâhpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkangi' ó'gedi'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dínt'ôeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hi'dída' nâ'in t'owa ovâyhá'an, hewânbo wí'bo ivi khâge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háãwí t'âhki ovâythayjo'.

Jesus i' waa hânda' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi ivi khâge'nin itu'an, "Jaho gimú-i oe p'oekwí' p'ânäpiye." ³⁶ Hediho t'âhki in t'owa ovâyjoe'andi in tã'di wije khâge'nin i' kophé iwe dívítogidi indádi óeho'. Wây-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'ûupiye p'ônwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi ivi khâge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', ti áyîngi wíwóemâhpi'an na'in díp'ot'akhanukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándi t'âhki nahángipóe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi khâge'nin itu'an, "Háadan íkhunwôeda'? Ti in wâyü wíwínmáapi'an?" ⁴¹ In khâge'nin hânho dikhunwôeda', hedi dívítumáa, "Háawi sennan nâ'i namuu? Waađi wânbo p'oedi wânbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yã'dâapi'in p'oewaahâa wí senbí'wedi ovâykhehpiye

¹ P'oekwí' p'ânäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídi. Nâ'i sendá wí yã'dâapi' p'oewaahâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypeníkhã'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wínowhisogedee'ipi, kadénadi wânbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhi'an, hewânbo i' kadéna itãädi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi nää

to⁷wí wänbo wí⁷ünkodipí óesaháanú-ídí, ívíwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú ì⁷gá najidi ituwínunde⁷, hedá k'uudá ipits'ánde⁷.

⁶ Hedi Jesus kayi⁷ najidi óemû⁷di iví⁷piye i⁷ää, hedi iví páadépiye idége⁷disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i⁷ yä⁷dâapí⁷ p'oewaahâa óetu⁷an, “Nä⁷i senbí⁷wedi ópeeve.” Hedi kaygi ituwínúdi i⁷ p'oewaahâa natú, “Háadan ánpí wídí⁷ohpí, Jesus, u Jôesi Tádá i⁷ shánkí kw'áye na⁷ándivi ay unmuu⁷i⁷? Naadi Jôesi Tádáví páadépiye wída⁷máa, wídít'ôephadekannamípi.” ⁹ Jesus-di óetsika⁷yan, “Hännan unkháwä⁷?” “Gá Báyékí gân” gin natú i⁷ sen, “gá na⁷indá báyékí gijidân.” ¹⁰ Hedi kay⁷indi i⁷ sendi Jesus óeda⁷máa ná⁷in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâa wí⁷ovâysaanípi ná⁷i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyékí pehtsude dihúuji⁷ ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâadi Jesus kay⁷indi óedaa⁷an, “Na⁷in o⁷in pehtsudeví⁷ge dísân inbí tú⁷ eeje ívítôenídí.” ¹³ Háa dida⁷póe⁷in Jesus-di ovâymägi, hediho in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâa i⁷ senbí⁷wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí⁷ diwepiye díví⁷ääwávedí dívíp'ot'ahánú. Ná⁷in pehtsude madi wíje maapaasôn (2,000) ihay diji⁷.

¹⁴ In dâypehtsude⁷áyinmáa⁷in dishavemää, hedi iwáy bú⁷ hedá bú⁷dí já⁷wé-á háa napóe⁷in dâyt'ôeho⁷. Hediho in t'owa dâymúunídi dimää. ¹⁵ Jesus-ví⁷we dipówá ihaydi i⁷ sen báyékí yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâa iví⁷wedi ônkhehpiye⁷i⁷ óemû⁷. Náa-á na⁷aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemû⁷ ihaydi dikhunwôeda⁷póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe⁷in dâymú⁷indi in t'owa dipówá⁷in ovâytu⁷an i⁷ senbí⁷gedi háa óe⁷annin, hedá háa in pehtsude dínpóe⁷indá. ¹⁷ Ihaydáhá⁷ in t'owadi hânho kay⁷indi Jesus óedaa⁷an inbí nangedi ijâatä⁷ä-ídí.

¹⁸ Jesus i⁷ kophé iwe itohon dihaydi, i⁷ sen in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâa iví⁷wedi ônkhehpiye⁷i⁷di pín ta⁷gedi óedaa⁷an, “U-ádi dípunmää.” ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí⁷óepunmägipi. Óetu⁷an, “Uví⁷piye ópûndi uví t'owa ovây⁷t'ôe⁷amí t'ähkí háa i⁷ shánkí natsonjí⁷i⁷di ugí⁷ wôn⁷annin, hedá háa uví⁷piye nasehkanápóe⁷indá.” ²⁰ Hediho i⁷ sen i⁷ nange Tä Bú⁷wi Nange gin dâytú⁷o⁷ iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ón⁷annin ovây⁷t'ôe⁷an. T'ähkí in t'owa dit'oe⁷in ovâyháa⁷an.

Jesus-di wí kwee ün⁷ünp'oepee⁷i⁷ ônhhekháa⁷an, hedá wí a⁷yú nachuu⁷i-á óewówápaa

²¹ Jesus i⁷ kophé iwedi p'oekwí⁷ p'änädi nawáy⁷ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji⁷ iwe báyékí t'owa diwé⁷gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwä⁷i na⁷ää, i-á in Hudíyoví méesate⁷aywi p'ó⁷dédí⁷ namuu. I⁷di Jesus óemû⁷di iví páadépiye idége⁷disóge

óekhäge⁷daa⁷amídí, ²³ hedi pín ta⁷gedi óetu⁷an, “Naví ayúkáy dínchuwamää⁷ä. Naví k'aygipiye unmu⁷-í hedi uvi mandi nâatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówayêeni.” ²⁴ Hediho Jesus i-ádi namää.

Báyekí t'owa dânwóemää, hedi indi Jesus óet'ä⁷t'ä⁷chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá⁷ ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tä⁷di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí⁷ûnwóyí⁷dee⁷ipí. ²⁶ Ikhäge⁷tuwämáadi iví häawí t'ähki iku⁷ch'áadáhá⁷ iví chá⁷dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánki óewänpit'ôephadekannan, hedi óekhäge⁷namívi⁷wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Năi kwee-á Jesus-ví⁷gedi nat'oe, hediho iví tí⁷ûp⁷haga⁷gedi t'owa jáa nats'ú iví k'éwé⁷in to ôntäägé-ídi. ²⁸ Ginnân i⁷ánshaamáa: “Jesus-ví k'éwé⁷in to k'áygedí wän dôntägedibo owôewa-í.” ²⁹ Hedi ôntägedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí⁷dee, hedi iví tú⁷ iwe nataachanpóe iví tawá ûnhekháapóe⁷in.

³⁰ Wesebo Jesus ûnhanginpóe iví pínnándí to⁷wí nahekháapóe⁷in, hedi in t'owa jáadi ibéedí natú, “To⁷dan naví aa dîntäge?” ³¹ Iví khäge⁷nindi óetu⁷an, “Nă⁷in báyekí t'owadi u⁷ wóet'ä⁷t'ä⁷chänumáadi ovây⁷múndepí⁷an, hediho háadan untú⁷, “To⁷dan naa dítäge?” gin” ³² Hewänbo Jesus-á ibéemáa, to⁷dan óetäge⁷in óemúunídí. ³³ I⁷ kwee ûnhanginpóe háa ûnpóe⁷in, hedi nakhunwôeda⁷póedáhá⁷ nathathapóe, hedi Jesus-ví⁷piye namáadi iví páadépiye idége⁷disóge, hedi óetu⁷an ta⁷gendi háa i⁷annin. ³⁴ Jesus-di óetu⁷an, “Naví ay, uvi wây⁷u úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo ópûn. Unhekháamúuni-áhay.”

³⁵ Wa⁷di ihí⁷máa ihaydibo wên senä⁷ i⁷ méesatewi p'ó⁷dédí⁷ví⁷wedi dipówá, hedi óetu⁷an, “Janbo Jesus-á ibéemáa, to⁷dan irus, i⁷ háhkandi ánpí ó⁷an, uvi ayúkáy-á ho úchuu.” ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú⁷ wänbo wí⁷ovây⁷áyíngi⁷anpí, hedi nă⁷i tsondi óetu⁷an, “Wí⁷unkhunwôeda⁷ipí, ówänpiwâyú.” ³⁷ Hedi Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí⁷ûu ûnmuu⁷i⁷, inda⁷ i-ádi ovây⁷punmägi. ³⁸ I⁷ tsondiví tewhá já⁷wé napówá ihaydi hânho dîntú⁷di nat'oe. Wáy wên diséeji⁷, wây-á wëndá dívísihtuwínunde⁷. ³⁹ Hedi nats'ú⁷ dihaydi ovây⁷tu⁷an, “Háadan hânho úntú⁷, háadan íséeji⁷? I⁷ ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijók⁷hawâk'óe-á.” ⁴⁰ In t'owadi ónwänpip'áhkaa. Hediho Jesus-di t'ähki ovây⁷khepiye, hedi i⁷ ayúkáyví tádá-á jíyá-á in poje khäge⁷nindá i-ádi ovây⁷hondi i⁷ wêe íve i⁷ ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I⁷ ayúkáyví man ônyâ⁷di Hudíyoví tundi óetu⁷an, “Talitha kum.” (Nă⁷i hí⁷ ginnân natunda⁷: “Óshaa ayúkáy gân wítumáa.”) ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tä⁷di wíje paayo ihay⁷i namuu), hedi hânho ovây⁷háa⁷an. ⁴³ Jesus-di

kay[?]indi ovâykhâa[?]an to[?]wí wänbo wíðâyhangin[?]ânnamípi[?]in háa napóe[?]in, hedí ovâytu[?]an i[?] ayúkáy óehúju[?]öni[?]in.

6

Oe Nazareth bú[?] Jesus óejoegi[?]an

¹ Iwedi Jesus napeedi iví khäge[?]nindádi iví ówîngepiye namää. ² I[?] kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyovi méesate[?]ay ee ovâyhá[?]o[?], hedí in báyéki t'owa iwe dikw[?]ó[?]nin dívít[?]óeyannin ovâyháa[?]an, hedí ditú, “Wähää-an ná[?]i natú[?]di t'ähki ûnhanginpóe, hedí to[?]ðan óehangintanmägi? Hádíðan ná[?]i pínnán t'óe i[?]o[?]?” ³ Ti i-á i[?] phé[?]t'óe[?]i[?]ða[?] wínamuupi[?]an, Mary-ví ay-á? Ti ná[?]in senä[?] James-á Joses-á Judas-á Simon-dá iví tí[?]úuwín wí[?]ûnmuupi[?]an? Hedá in kwiya[?] iví tí[?]úuwín ûnmuu[?]in wá[?], ti na[?]indádi wíðijihpi[?]an?” Gin in t'owa ditú[?] gá i-ádi híhchan wíðínpóepíðân.

⁴ Hedí Jesus-di ovâytu[?]an, “Wí Jóesi Táavi tukhe[?]bi-á wähää wänbo t'ähki óe[?]a[?]gin, hewänbo iví nange iwá joe, iví t'owa-áðá joe, hedá iví k'aygi wänbo-á joe.” ⁵ Hedí wên híyääðida[?] t'owavi[?]di imank'ú[?]di hekháa ovâymägi, hewänbo wíyá pínnán t'óe wänbo wí[?]ûnkodipi[?] i[?]amídi. ⁶ Inbí wäyupídi óeháa[?]an.

Jesus iví tá[?]di wíje (12) khäge[?]nin isan iví t'óe díví[?]amídi

Ee bú[?]ây i[?]ge Jesus namändi ovâyháhkhanon. ⁷ Hedá in tá[?]di wíje (12) khäge[?]nin iví[?]piye ovâywé[?]getu[?]andi wí[?]jendi ovâypuwa[?]an, hedí iví t'óe díví[?]amídi ovâysan. Dimääpíðibo[?] i[?]di ovâyk'ú[?] in yä[?]dâapi[?]in p'oewaahâa ovây[?]t'aanídi. ⁸ Ginnân ovâyjôn: “Ímân dihaydi uduphedá[?]mân bînhúuwí, wíyá háäbo-á joe — wí koegi[?] wänbo joe, hediháa wí múu bînhääwíkuu-ígí[?] wänbo joe, hediháa wí chá[?] únmúhto[?]ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto[?]ondá[?] bînhúuwí, hedá wíje to-á wíwînhúuwípi.” ¹⁰ Ovâytu[?]an wá[?], “Wähää ímää wänbo[?], wí tewhá ee wovâysígi[?]andi eebo úvíwóyi[?]ní, i[?] bú[?]di ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähää wovâysígi[?]anpíðá, hediháa wovây[?]t'óeyanpíðá, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bînna[?]jeepëedi-í in t'owa dínhanginnáanídi híwó wíðíví[?]anpí[?]in.”

¹² Hedího iví khäge[?]nin iwedi dimäädi in t'owa ovây[?]t'óe[?]an inbí t'aywó[?]di dâyjoe[?]amídi. ¹³ Báyéki yä[?]dâapi[?]in p'oewaahâa t'owavi[?]wedi ovâykhepiye, hedá báyéki t'owa dihay[?]indá olive ka[?]p'oe-á ovây[?]äyüdi hekháa ovâymägi.

John i[?] p'ó[?]p'oekandi óehay

¹⁴ Hedí Herod i[?] nangewi tsondi namuu[?]i[?] ûnhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-ví[?]gedi dívíhí[?]máadi. Wên ditú[?], “I-á John i[?] p'ó[?]p'oekandi namuu nawáywówápóe[?]i[?],

hedân kavêe nă'i pínán t'ôe i'o'." 15 Wây-á ditû?, "Elijah-ân namuu." Hedá wây-á wëndá ditû?, "In wé?gen Jôesi Tádávi tukhe?min diwedî?i-ân namuu, in hăn?oe?in tukhe?min waagi?bá namuu."

16 Hewânbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i? p'ó?p'oekandi-ân namuu, i? to otsonpóe óek'é'ts'âa-í'i-ân nawáywówápóe." 17 Ha?wâa Herod natú gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídí hedá pantewhá ee óewhisóege-ídí. Iví kwee Herodias-gí? ginho i?an. Nă?innânho napóe: Herod wí t'úu ûn?ân, Philip gin nakháwă?i?, hedi tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wânbo?, Herod-di óekhó'yâ?. 18 Hedi John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupí uví t'úuví kwee mánkáyjídí." 19 Hedânho Herodias-di John óet'aydi nada? to?wídí óeháyj'ín, hewânbo wí?ûnkodipí, 20 gá Herod-di John óekhunwóeda?dân. Herod-dá ûnhanginná John iví wówátsi ta?ge ihonnin hedá yă?dâa?i-á namuu, hediho ôn?aywonde?. Herod óehí?an John-bí hí? óntôeyaanídí, hewânbo ónt'ôeyandedí háa i?ánskaa?amí?in wí?ishaadepí.

21 T'ôedíwân híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánkí?eedípaa, hedi in tsonnindá in sundado p'ó?dédí?indá hedá in kodit'owa sená? Galilee-windá ovâyhúutu?an. 22 Hedi Herodias-ví a'yú ûnts'ûndi ovâyjâde, hedi Herod-á in ovâyhúutu?annindá ovâyhí?an iví shađe. Hediho Herod-di i? a'yú óetu?an, "Dídaa?an naa háäwí unda?i?, hedi naadi i? wímääní." 23 Iví tun imägi Jôesi Tádávi páadépiye ginnân: "Häawí unda?póe?i?, naadáho wímääní, naví nan wânbo píngé haydi wímääní." 24 Hedi i? a'yú napeedi iví jiyá óetsika?yan, "Häa-an oda?púuwí?" Iví jiyadí óetu?an, "Gá John i? p'ó?p'oekandiví p'ónnân unda?púuwí." 25 I? a'yú iwänáho?di wesebo ee Herod na?ân dee nats'ú, hedi óetu?an: "Naa oda? wesebo dímäni?in wên sä?wé pháagín diwedí John i? p'ó?p'oekandiví p'ôn."

26 Herod nat'oedi báyéki nachanpóe, hewânbo in sená? dikw'ó'ninbí páadépiye iví tun imägi?in namuudibo wínada?pí "joe" gin óetu?amí?in. 27 Hediho wí sundado áyí?di? óepunjôn John óek'é'ts'âa-ídí pan tewhá ee, iví p'ôn ónkáyjídí. 28 Hedi i? sundado han i?andi John-bí p'ôn wên sä?wé pháagín diwedí ónmaa. I? a'yú ón?andáhá? i a'yúdá iví jiyá-á ón?an. 29 John-ví khäge?nin dínhanginpóe ihaydi di?äa i? pení dâykáyjídí, hedi dâykhä?k'ú?.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) sená?dá in wé?gen t'owa-á ovâyhúujôn

30 Jesus-ví t'ôekhuwa?in Jesus-ví?piye diwáy?ää, hedi t'ähki háa díví?an waa hedá háäwí t'ähki dâyhá?annindá óet'ôe?an.

31 Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á ivi khäge'nindá húu wänbo wi'ovâymähpí. Hedího Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe hânda' naná' diwepiye wi'bo giyêenídí, hedi owe ívikaykhanwówa'amí." 32 Hedího kophé iwedí oe hânda' naná' diwepiye dimää.

33 Hewänbo dívijáa'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâymû', hedi ovâytaa, hedi oe p'oekwí kíngé nangedibo díví'a'yuu'andi Jesus-ví páadébo dipówa. 34 Jesus i' kophé iwedí nawhawe'ädi in báyéki t'owa ovâymû', hedi inbí'piye nasehkanäpóe gá wên k'úwá waagibá áyí'dipídíbo dijidân, hediho báyéki hääwí ovâyhá'an. 35 Nakinmän dihaydi ivi khäge'nin ivi'piye di'äädi óetu'an, "Náwe na'ahkonná, hedá nää-á nakinmän. 36 Ná'in t'owa ovâypunjônbe i' nava hää tsowa nanân dejepiye hedá i' bú'ây eejepiyá, dâyhääwíkuumä-ídi dívihúuyamídí." 37 Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undidânho bínhúujôení." Indi óetu'an, "Hádídán ây'amí? Ti unda' gimú-í'in wáygín tãgintã (200) thaa t'ôe díví'andi wá'âa âyhâanú-ídi koegí' âykuumä-ídi, hedá âymääní dâyk'o'ídi?" 38 Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú-an koegí' bínmáa? Ja binmú'dí." Hâyú dâymáa'in dínhanginpóe ihaydi ditú, "P'ánú pává'ây hedá wíje pa'ây-á."

39 Hedí in t'owa t'ähki ovâytu'an ee táa tsáwã eedi dívibóedíkw'ôení. 40 Hedí dívíwhaadíkw'ódi tãgin tãgindá (100's) hedá p'ánän tãgindá (50's). 41 Jesus i' p'ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye ibéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' ivi khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi. 42 T'ähki in t'owa dívihúuyandi dívishu'an, 43 hedi ivi khäge'nin tã'di wíje (12) t'un p'eedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dâywé'ge'an. 44 In sená'dã'bo dívihúuyannin p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

45 Wesebo Jesus ivi khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôenídí, hedi ovâytu'an oe p'oekwí' p'änäpiye dipáadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôenídí. 46 Hedí in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áyeipiye namää ijúusu'amídí.

47 Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namän, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. 48 Hânho dívít'ôekanhondi ovâymû', i' waädi páadépiye wí'ovâypunmähpídí. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykâanídí, hedi ovâyphadekhâyamáawän. 49 In khäge'nindi p'oe kw'áayé najidi óemû', hedi wí p'oe waahã i' namuu gin di'andi dívítuwínú dikhunwóeda' waa, 50 gá t'ähkídí óemû'di dívípíhäädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí pí'nã khó'jé ikaymúuní.

Naa Jesus-ân omuu. Wí'íkhunwôeda'ípi." 51 Hedí i' kophé iwe indádí ipitógi, hedí i' waa nahán. Hânho ovâyháa'an, 52 gá dika'powakâymuudân. Wá'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávadí wí pínán t'ôe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhehkháa'an

53 Oe p'o' p'änäpiye diphadedí Gennesaret nange dipówá, hedí i' kophé dâwhisóge. 54 I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. 55 Wáygé naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähki díví'a'yuu'an in dihay'in inbí whohpa' wógé ovâykáanídí. 56 Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hediháa bú' já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in búu píngé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedi óedaa'o' ivi to' k'áygédí wän óntäägé-ídí, hedí t'ähki in óetäge'in dihehkháapóe.

7

In hân'oe'inbí háhkan

1 In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädi Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. 2 Hedí indi ovâymu' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídipídíbo' in Hudíyoví khuu waa.

3 Ná'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídipídíbo', háa in hân'oe'in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. 4 Hedí wáy dâyhääwíku'ch'áade' iwedi di'äädi wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídipídíbo'; hedá báyéki há'bi khuu-á dâya'a'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dâya'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khuu.

5 Hedí ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khäge'nin in hân'oe'in se'daavi khuu dâya'a'ginnamíví'wedi, inbí húugi' dâyk'o' wa' dívíman'owídipídíbo' háa nakhây'ä' waagi?" 6-7 I'di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíanúmáa'in ímuu'in, hân'oe híwó Isaiah-di unb'gedi ita'nán háawin t'owa ímúuní'in. Ginnán háa Jôesi Tádá natú'in ita'nán:

Ná'in t'owa híwó naví'gedi dívíhée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'nädá han wídichaapi.

Ditú' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchä'muupí,

gá t'owavi hí'dá' dâyhá'odân, hedá ditú' inbí hí'-á naví háhkan dínmuu.

8 Háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínjoegi'o', hedí t'owavi khuu-á bínhónde'.

9 "Íchanpóe hânho únhanginnân waa, háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínhänge'odi unbí khuu bín'a'ginnamídí. 10 Moses natúhpi'an,

Unbí tádá'in jiyá'in bîn'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádávi'gedi háa iví jiyávi'gedi híwóhpi ihée'andi, i-á óeháyjí.

11-12 Hewänbo undá ginnân ítû': Wí to'wí ûn'ä' iví tádá háa iví jiyá itü'âami'in, 'Naví hääwí i'gedi otü' Korban gin.' (Hudíyoví tundá Korban natunda', 'Nä'i hääwí-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedi tobá i' hääwídi i' tádá háa i' jiyá óekhäge'namí wänbo', nä'i to'wí gin natú'i hääwí wänbo ingí' wíwînkannmäänípi. ¹³ Báyéki hääwí ha'wâagi bîn'o', hediho unbí khuu bînhá'odi Jôesi Tádávi hí' wí'unchä'muupí waa bînkannmäa."

I' hääwí Jôesi Tádá natú'di yä'dâapi' namuu'in

¹⁴ In t'owa wiyá ovâywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâytu'an, "T'âhkídíbo bit'ôeyan, hedânho ika'póewí. ¹⁵ Háawi wí hääwí namuu wänbo t'owa dâyk'o'i'dá yä'dâapi'in wídipoe'opí. Hewänbo hääwí híwóhpi' inbí pí'nä khó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'dâapi'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á ûnkây'ä' it'ôeyaaní'in."

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan nä'i hí' hânnan natunda'in. ¹⁸ Hedi ovâytu'an, "Ti un wá' ka'powapi'in ímuu? Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapi' wínapoe'opí wí hääwí iví já'wédí ûnts'ündidi, ¹⁹ gá nä'i hääwí wí'ûnts'úya'pídân iví pí'nä khó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedi iví tú' iwedi ûnwänpiphade'." (Nä'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'âhki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

²⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "Hääwí wí to'wíwí pí'nádi ûnpee'i'dibâa yä'dâapi' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpi ánshaa wí to'wí iví pí'nä khó'jé imáadi i-á nasända'; nat'owat'akhanuda'; wínakhóhtsaä'änpi wänbo to'wí-ádi iwíhohkumáa; háa tobá nakhóhtsaä'än wänbo', wiyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi iwíhohkumáa; hääwí wé'gen t'owa dâymáa'i-á nada'; jänäkikandi namuu; nahójo; háa nawänpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owavi'gedi híwóhpi ihée'o'; ichaä'o'; t'ôeyanpi' namuu. ²³ Nä'i yä'dâapi' hääwí wí to'wíwí pí'nä khó'jé iwedi ûnpeedi, i'dibâa yä'dâapi' óepa'."

Wí kweeví wäyu

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tsowapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginnáani'in ee na'ännin, hewänbo wí'ûnkodípi ikaayami'in. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oedi wesebo ee na'än deepiye namää. Nä'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yä'dâapi' p'oewaahâadi ónmáa, hedi

Jesus-ví páadápiye idége²disógedi kaygindi óedaa²an i²yä²dâapî² p'oewaahâa iví a²yúví²wedi ônkhehpeeyé-ídí. ²⁷ Jesus-di i² kwee óetu²an, “Naa wíđínkhây²âhpi in wé²gen t'owa dovâykhâge²namí²in, in Hudíyo t'owa dovâykhâge²nanpídíbo². U² páádé wíkhâge²nandá, in áyyä²ävi húugî² in tsé²ây dovâymä² waagibá namúuni.” ²⁸ I² kweedi óetu²an, “Nanbí Sedó, háa untú waa ta²gen namuu. Hewänbo i² pávátä mäása pho² in áyyä²á dínjemu²i² in tsé²ây wänbo dâyk'o².” ²⁹ Jesus-di óetu²an i² kwee, “Híwó untúđího naadi i² yä²dâapî² p'oewaahâa uví ayúkáyví²wedi dônkhhepiye. Jaho uví²piye ópûn.” ³⁰ Hedi i² kwee iví² napówá ihayđi, i² a²yú whohte eedi nak'óedí óemû², hedi i² yä²dâapî² p'oewaahâa ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpî² namuu²i² ônhhekháa²an

³¹ Tyre bú²đi Jesus napeedi Sidon bú² i²ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymää, i² nange Tä Bú² Nange gin dâytu²o² iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aa²i namuu²i hedá tunpî²-á ônkán, hedi pín ta²gedi óedaa²an i² sen óetägé-ídí ônhhekháa²amíđi. ³³ Jesus-di i² sen in t'owaví²wedi wí²bo² óejâa²an, hedi iví mankhú i² senbí oje phóge itógi, hedáhá² imankhúsóp'o²andi i² senbí hân óntäge. ³⁴ Hedi makówápiye ibéedí kaygi ihâa²an, hedi i² sen óetu²an, “Ephatha” gin. (Nä²i tun Ephatha-á “nakhuudee-i²” gân natunda² Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i² senbí ojepho ûnkhuudee, iví händá ûnjudee, hedi thay²eedi ihée²an. ³⁶ Hedi Jesus-di in t'owa ovâykhâa²an to²wí wänbo wíđây²t'óe²amípíđi, hewänbo indá shánkí ovâykhâa²andá shánká dâyt'óe²an. ³⁷ In t'owa dit'oeđi hânho ovâyháa²an, hedi ditú, “Hä²äwí t'âhki híwó i²o². In ojet'aa²in wänbo dit'oe²o, in tunpî²indá dívíhée²o².”

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhääbá wây-á báyéki t'owa diwe²gepóe, hedi hääwi wänbo dâyk'o²igí² wíđây²máapí. Jesus iví khâge²nin itú²andi ovâytu²an, ² “Naa nä²in t'owaví²piye osehkanápóe. Poje thaa naa-áđi diji², hedi nää-á hääwí koegi² wänbo wíđínphadepi. ³ Hedi dihâhsêndibo inbí²piye dovâypunjôndá, wáy p'óegebo haadi dikaanú-í, wáy wên kayi²di di²ääđi.” ⁴ Iví khâge²nindi óetsika²yan, “Wâhää-an nää ahkon deedi wí koegi²âyhóení, nä²in t'owaâyhúujôeníđi?” ⁵ Jesus-di ovâytsika²yan, “Hâyú pává-an bînmää?” Ditú, “Tsé ihay.”

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu²an ee nange dívíkw'óení gin. Hedáhá² i² pává ihógiđi ikú²daa²an, hedi iháveđi iví khâge²nin ovây²an in t'owa ovâyphaadé-íđi, hedi han díví²an. ⁷ Wên háyú pa²ây wá² in khâge²nin dâymää, hedi Jesus ikú²daa²andi in

khäge'nin ovâytü'an dâypaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívihúuyandi híwó dívishü'an, hedí in khäge'nin tsé ihay t'un p'eedí i' dínphade'i' koegi' dâywé'ge'an. ⁹ Nă'in t'owa dívihúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay diji'. ¹⁰ Hedí Jesus-di in t'owa ovâypunjôndi wesebo i' kophé iwe itógi ivi khäge'nindádi, hedí Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pinnán t'ôe i'amíđi

¹¹ In Pharisee t'owa di'ää hedí Jesus óetühänmáa. Óeda'máa wên taa makówáđi ovâykeeyamíđi, gá óetayi'ni'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytü'an, "Háadan un năawin t'owa wên taa bínmúuní'in ída'?" Ta'gendi wâytümáa, un t'owa wí hăawí ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymaapí." ¹³ Hedí ovâyjoe'andi wíyá ivi kophé iwe itógi, hedí iwáybun oe wáyhánäpiyebá.

Jesus ivi khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedi

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhúuwíđi — wí wêe pávada' i' kophé iwe indádi dâymaa. ¹⁵ I'đi ovâytü'an, "Bí'âyîngi'an hă'in Pharisee-ví oewáaseedi, hedá Herod-ví'đá." * ¹⁶ Hedí in khäge'nin wí'nă táye dívítü'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'ây pávâmaapíđân." ¹⁷ Háa ditú'nin Jesus ûhanginpóe, hedí ovâytsika'yan, "Háadan ítú' wívînpávâmaapí'in? Ti háa otunda'in wa'đi wí'ûnhanginpoe'opí'an, hedíháa wa' wí'íka'póya'pí'an? Ti íka'powakâymmu? ¹⁸ Ítséemuu, hedí háadan handi wí'únkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedí háadan handi wí'ít'oe'opí? ¹⁹ Ti wí'ún'ánshaapí'an háa dáy'annin? Nă'i p'ánú pává in p'ánú maapaasôn (5,000) t'owagi' dovâyháve ihayđi, hăyú t'únnan i' dínphade'i' koegi' bínwé'ge'an?" Óetü'an, "Tă'đi wíje (12) ihay." ²⁰ "Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí'-á (4,000) dovâyháve ihayđi, hăyú t'únnan i' dínphade'i' koegi' bínwê'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Hedí ovâytü'an, "Hedí háadan wa'đi wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedi wâytü'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ónhekhâa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedí wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedi indi Jesus óedaa'an nă'i tsí't'aa'i' óetäägé-íđi ónhekhâa'amíđi. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepakhê', hedí oe bú'đi já'wépiye óepaho'đi tsée eedi wí só'p'oeđi óe'âyü, hedá ivi mandá óetăgedi óetsika'yan,

* **8:15** Jesus "oewáasee" gin natúđi inbí háhkan ni'gedân ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđika'pówápí.

“Ti hääwí úkeepoe’o?” ²⁴ I’ tsí’t’aa’i’ ipuwäbéedí natú, “T’owa dijidi dovâymunde’, hewänbo hääwí wí tay waagibá dínchaa.” ²⁵ Hedi wiyá i’ senbí tsée Jesus-di óntäge. Nää-á i’ tsí’t’aa’i’ hânho ipuwäkhäädi nawówa, hedi wesebo hää t’ähki kee’eedi ûnkeepoe. ²⁶ Hedi Jesus-di i’ sen iví’piye óepunjôndi óetu’an, “Hää bú’ wí’unwáyts’úunipí.”

Peter natú to’wí Jesus ta’gendi namuu’in

²⁷ Jesus iví khäge’nindádí i’ bú’ây eeje Caesarea Philippi bú’ tsowa eeje piye namää. Dimän dihaydi iví khäge’nin it-sika’yan, “To-an naa omuu gân nã’in t’owa ditû?” ²⁸ Óetu’an, “Wên ditû’ John i’ p’ó’p’oekandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditû’ Elijah-ân unmuu, hedá wa’di wáyjé wëndá ditû’ wí Jôesi Tádáví tukhe’min diwedí’i-ân unmuu.” ²⁹ Hedi ovâytsika’yan, “Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í’ánde?” Peter-di óetu’an, “Gá i’ to’wí Jôesi Tádádí óesóge’i’ t’owa ovây’aywoenídí, i-ân unmuu.” ³⁰ Hedi kaygindi ovâykhâak’û’ wiyá to’wí wänbo wíðâyhangin’ânnamípídí to’wí namuu’in.

Jesus ihée’an it’ôephadekhâymaa i’gedi hedá nachuwagi’o i’gedá

³¹ Hedi ihaydi háa ûnpuwagi’o i’gedi ovâyhée’andi ovâytu’an, “Nã’in nakhây’ä’ napúuwí’in: Naa, t’ähki t’owagi’ o’aypuyä’i’ omuu’i báyéki dont’ôephadekhâymaa, hedi in Hudíyo tsonnindádí in owha’ p’ó’ðedí’indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá’o’indádí wé’ge naa díjoegikhâymaadá wíðísígikaykhâymaapí. Díkhe’khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owáywówápuwagi’o.” ³² Nã’i hääwí thay’eedi ovâytu’an, hedi Peter-di óehänge’andi óetu’an, “Ha’wâa wí’untúunipí.” ³³ Jesus ibéedí in wé’gen khäge’nin ovâymundé’, hedi Peter óet’e’yandi óetu’an, “Satan, Penísendi’, naví’wedí óhadi. U-á t’owa waabá bí’ánshaamáa, Jôesi Tádá i’ánshaa’o waagá joe.”

Háa t’owa dínkhây’ä’ díví’amí’in Jesus óeyuuhúuwí’in dida’di

³⁴ Hedáhá’ iví khäge’nindá in wé’gen t’owa t’ähká ovâywé’ge’andi ovâytu’an, “To’wên naa-ádí dikä’äädá’indá wíðínkhây’ähpí háa diwänpida’ waa díví’amí’in, hewänbo inbí phé’win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuuhúuwí. † ³⁵ To’wên inbí wówátsi dâywänpi’aywoení’in dida’indá inbí wówátsi dipedeegi’o. Hewänbo to’wên inbí wówátsi naagi’ hedá Jôesi Tádáví híwó’di tungí’-á dívímägi’in, indá inbí wówátsi dit’anpúuwí. ³⁶ Tobá wí to’wí hääwí t’ähki nää oepáa k’aydi nakw’ó’di ihógi wänbo’, wé’innan wên híwó óekhâymaa iví wówátsi iwáyho’di? ³⁷ Wí to’wí wí’ûnkodipí hääwí wänbo

† 8:34 Nã’in natunda’, dikhâymuuní dâyt’ôephaadé-ídí, Jesus in phé’win deedi it’ôephade waagibá.

imäänídí iví wówátsi nawáy't'anpúuwídí. ³⁸ In nääwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Táadá dâyoegi'an, wíkwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wíwí sendádí ithaayé-ídí waagibá. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i nää oepáa k'aydipiye owáy'ä', naví Táadávi sa'wó'di kohthay wóegé hedá in yá'dâa'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegá o'ä'. Hedí to'wên nää naa díwôeda'in hedá naví háhkandá dínwôeda'indá, naadi wá' dovâywôeda'khâymaa owáy i' thaa owáy'ä'i napówá ihaydi.

9

1 “Ta'gendi wâytumáa, Jôesi Táadádí iví kay ûnmuu'in wovâykeeyamí hedí bînpuwâkhâymaa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'di wáy wên nâwe íji'in íhânpídíbo’.

Háa Jesus ûnchaa waa ûn'egópóe

2 Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádí ovâyo', hedí wên p'in tujwä'in kw'áyepeye wí'bo dimää, hedí inbí páadépiye Jesus háa ûnchaa'in ûn'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ä'i ûn'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä'i i'owêedi-í. ⁴ Hedí Moses-ádí Elijah-ádí tsíkhagipí dakeepóe, hedí Jesus-ádí dánhí'máa. ⁵ Peter-di Jesus óetu'an, “Háhkandi', híwó namuu nâwe gikw'ôndi. Jaho poje ókhkun tewhá'ây âyk'wôení, wêe u'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á.” ⁶ Moses-ádí Elijah-ádí dakeepóedí in khäge'nin hânho ovâyphäa, hedânho ha'wâa Peter natú, gá háa natúuní'in wí'ûnhanginnáhpídân. ⁷ Hedí wí okhúwá napówádí ovây'ókhkunnan, hedí ná'in tun okhúwá jáadidi napee: “Ná'i-ân naví ay dínmuu donsígí'i'. I' bînt'ôeyaani.” ⁸ Wesebo i'ge t'ähki dívíbee, hewânbo Jesus-dá'mân dâymû', wíyá hääwí wânbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä' i'gedi

9 Oe p'in kw'áyedí diwhave'ä' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, “To'wí wânbo hääwí bînmû'in wíwint'ôe'amípí, owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' ochuudi wíyá owáywówápóe píhay.” ¹⁰ Iví tun ôn'a'gin, hewânbo wí'ná táye dívítsika'yan, “Hánnan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedi?” ¹¹ Hedí Jesus óetu'an, “In Huđiyóvi khuu dâyhá'o'in ditû', i' to'wí Jôesi Táadí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ääpídíbo' Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wâa ditû'?” ¹² Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi Elijah páadébo na'ää-i'in nakhây'ä'-ákon, hääwí t'ähki íkhây'amídí. Hedí hánnan nata'muu naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'iví'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedá t'owadá dijoegikhâymaa. ¹³ Hewânbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'ää-ákon, hedí

híwóhpi óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi ûnta'muu háa óekhâymáa'in." *

Jesus-di wí yä'dâapi' p'oewaahâa wí enúkáyvi'wedí ònkhehpiye

14 Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji' iwe tsowa dipówá, hedí báyéki t'owa búuk'úwákí diwindi dâymû?. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhánmáa. 15 In t'owadi Jesus óemû'di ovâyháa'an, hedí iví'piye díví'ää óesengitü'âamídi. 16 Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan úvítuhánmáa?" 17 Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, "Háhkandi?, naví e'nú wînmaa, i-á wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáadi wí'únhí'kodipí. 18 Hedí häädi wänbo ná'i p'oewaahâa it'óe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde?, hedí i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwäpúts'indo?, hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uví khäge'nin dovâydaa'an ná'i p'oewaahâa ònkhehpeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipí." 19 Jesus-di ovâytu'an, "Un t'owa-á wäyupí'in ímuu. Häädi puwahay-an undádi oyëeni úvíwäyü-ídi, häädi puwahay-an undádi dáyyää'amí? Ja' i' enúkáy naví'piye binmá'." 20 Hedí óemaadi i' p'oewaahâadi Jesus óemû'dibo ná'i enúkáy óethathakannan, hedí i' e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyvi tádá óetsika'yan, "Häädi waabo-an gin únpo'e'o?" I' tádadí óetu'an, "Gá híyää'i namuudibo-ân. 22 Hedá háyän wänbo i' p'oewaahâadi phaa iwe hedá p'oe eewá óechänunde? óeháyjídí. Úkodidáho nanbí'piye dísehkanä'an, háawin wên wänbo wên khäge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan dítumáa, 'Úkodidáho'?" To'wí iwäyunde'i-á únkodi hääwí namúuge i'amídi." 24 Wesebo ná'i enúkáyvi tádá kaygindi natú, "Naa dáywäyunde?, díkhäge'nan wíyá shánkí dáywäyü-ídi."

25 Jesus-di wây-á báyéki t'owa a'yüugi dívíkhaðimá'dí ovâymu?, hedí wesebo ná'i yä'dâapi' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, "U yä'dâapi' p'oewaahâa, u'di t'owa ovây'ojet'aa'o'i?, tunpí'indá ovâypa'i?, naadi wítumáa, ná'i enúkáyvi'wedí ópeeve, hedí wíyá wí'unts'úunípí." 26 I' p'oewaahâa ituwínúdi ná'i enúkáy óekanudi hânho óethathakannan, hedáhá' iví'wedí únpee. I' enúkáy wí pení waabá únchaa, hedího in t'owadi óemû'di ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyvi man ónyâ'dí óekwínukhäge'nandi iwínú. 28 Hedí Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedí iví khäge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan ná'in wígínkodipí i' yä'dâapi' p'oewaahâa äykhehpeeyé-ídi?" 29 Jesus-di ovâytu'an,

* 9:13 "Elijah" gin Jesus natúdi, John i' p'óp'oekandiví'gedi ihí'máa.

“Úvíjûusu’odida’mân únkoedí-í wí yâ’dâapî’ p’oewaahâa gi’bibá bînkhepeeyé-ídí.”

Jesus nachuwagi’o i’gedi wíyá ihée’an

³⁰ Jesus-ádi iví khäge’nindádi iwedi dimää hedi Galilee nange i’ge diphade. Jesus wínada’pí to’wí wänbo ûnhanginpúuwí’in wâhää naji’in, gá dimändibo iví khäge’nin ovâyhâhkanhondân. ³¹ Ovâytumáa, “Naa t’âhkí t’owagi’ o’aypuyä’i’ omuu’i wây-á t’owaví mangepiye díkáani. Indáho díke’khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówápuwagi’o.” ³² In khäge’nin ná’i hääwí Jesus-di ovâytumáa’i wídika’póya’pí, hewänbo diwòeda’ óetsika’yâamídi i’gedi.

To-an i’ shánki hay’i namuu’?

³³ Capernaum bú’ay dipówá, hedi wí tewhá ee dits’ú. Jesus-di in khäge’nin ovâytsika’yan, “Oe p’óegé gi’âdi hää i’gedan úvítuhänmaa?” ³⁴ Indá hânda’ dik’wó, gá oe p’óegé dijidi wé’i-angú in diwedi i’ shánki hay’i namuu i’gedi dívítuhänmá’dân. ³⁵ Jesus isóge, hedi ná’in tã’di wíje (12) khäge’nin ovâywé’ge’andi ovâytu’an, “To’wí i’ p’ó’dédí’ namúuní’in nada’dá, i-á ûnkây’ä’ tí’úugé’i namúuní’in, hedá t’âhkívi khäge’di-á.” ³⁶ Hedi Jesus-di wí ay óepahké’di inbí páadépiye óeho’, hedáhá’ ná’i ay óeba’aa’andi ovâytu’an, ³⁷ “To’wídi naa dída’di wí ay ná’i ay waabá óesígikéndedi, naa wá’ dísigikénde waabá i’o’. Hedi to’wí naa dísigikénde’i’dá naada’bá wídísígikéndepí, hewänbo i’ to’wí naa dísandí’ wá’ óesígikénde’.”

To’wídi Jesus-ví’piye háa nachaapî’-á iví’näpiye napoe’o

³⁸ John-di óetu’an, “Hâhkandi’, tóewí sen âymû’ yâ’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi ovâykhehiyendedi uví kháwä natû’di, hedi âytu’an han wí’i’ámipí’in, na’in diwedi’i wínamuupídi.” ³⁹ Hewänbo Jesus natú, “To’wí gi’bi wíwînkhaa’ámipí. To’wí namuu’i naví kháwä natû’di ipínnánt’ôe’andi-á wesebo híwóhpí naví’gedi wí’ihée’ámipí. ⁴⁰ To’wí nanbí’piye háa wínachaapí’-á nanbí’näpiyebá napoe’o. ⁴¹ Ta’gendi wâytumáa, to’wí wí p’oe wänbo wovâysuwäjôndi, naví’in ímuu’in ûnhanginnândi, i-á Jôesi Tádádi óewá’âakhâymaa.”

Jesus t’aywó’di i’gedi ihée’an

⁴² “Hedi to’wídi wêe wänbo ná’in hí’ínnin naví’piye dívíwäyunde’in diwedi óet’aywóhá’andá, shánki híwó i’ to’wí ûnpúuwíwän wa’di han óehá’anpídíbo wí k’uu kháa’i iví k’áy eedi ónwhisóege-í’in hedi mâap’oe iwe óechäânú-í’in. ⁴³ Hedi wéhpêe mandi úvít’aywó’dodá, shánki híwó

namuu bînts'âa-í'in, wiyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedí. Tobá wéhpêedá' ímanmuu wänbo?, shánki híwó namuu wówátsi nahándepí'in bînkáyjídí, péyégepiye ímú-íví'wedí wí'gín ímanmuudí. ⁴⁴ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'ähki dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁵ Hedí wéhpêe ândi in ta'ge'in p'ôegedí wovâyhänge'odá, shánki híwó namuu bînts'âa-í'in wiyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedí. Tobá wéhpêedá' í'ânmuu wänbo?, shánki híwó namuu wówátsi nahándepí'in bînkáyjídí, péyégepiye wovâychäänú-íví'wedí wí'gín í'ânmuudí. ⁴⁶ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'ähki dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁷ Hedí wéhpêe tséedí híwóhpí hääwí wovâypuwä'odá, shánki híwó namuu bînwhahkáyjí'in, wiyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedí. Tobá wéhpêedá' ítséemuu wänbo?, shánki híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyégepiye wovâychäänú-íví'wedí wí'gín ítséemuudí. ⁴⁸ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'ähki dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa.

⁴⁹ "To'wên t'ähki phaadi ovây'aayäähkâymaa. †

⁵⁰ Aayääh híwó'di namuu, hewänbo i' aayääh na'áhhándáho?, há'to wiyá áhsää'i napúuwí. Undá únkây'ä' aayääh na'áhhándepí' waaginbá ímúuni'in, hedí tsaainginpidíbo wé'ge ítháani."

10

Jesus khótsaa'wije i'gedí óetsika'yan

¹ Jesus iwedí ijâa'an, hedí Judea nangepiye namäädi Jordan p'o' p'änäpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa íví nú' dívíwé'ge'an, hedí häädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedí wên Pharisee t'owa únpowádí óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhótsaa'ändí' íví kweeví'wedí ithaaweejé-ídí? Hân i' tsontun natû'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídí, tigúba híwóhpí natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Indi óetu'an, "Moses-di ná'in tun dînjo'e'an: Wí sen wên khótsaa'wije ta'nin ita'namí hedí handidí íví kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo Moses-di ha'wâagi wovâyta'k'ú' gá t'ôeyanpí'in ímuudân, unbí kwiyä' bînwänpijoekanmáadíbo". ⁶ Hewänbo oe ts'anpáadé nanân diwe

† 9:49 Nã'i hí'-á kây'i namuu gika'póewídí. Wáy wên t'owa di'ände ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dâyt'anímâhánunde Jôesi Tádá óemäänídí, hedí dínkhây'ä'i' píví dâyt'aayääh'amí'in wínaha'dänpúuwípídí. In t'owa Jôesi Tádáví'piye dívípimägi'indá dâyt'ôepaadé-í, hääwí phaadi ovâyphahánunde waagibá, hebo ná'i t'ôephade namuudí shánki híwó'nin dímuuni.

Jôesi Tádádí sendádí kwee-ádí ovãkhjé. ⁷ Hedi natú wí sen ikhó'yâ'dáho', iví tádá-á iví jiyá-á ijoe'amí'in ûnkhây'ä'. ⁸ Hediho i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oeda' dapoe'o, hediho wíje wídamuupí, wêeda' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádí ovãnwónnindá to'wí wãbo wí'ûnkhây'ãhpi ovãnwêejé-í'in."

¹⁰ I' tewhá ee diwáyts'ûndi iví khäge'nindi ná'i hí' i'gedi óetsika'yan. ¹¹ Hedi ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wiyá kwee-ádí ikhó'yâ'dá, iví kweeví'piye t'aywó i'o'. ¹² I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wiyá sendádí ikhó'yâ'dá, iví senbí'piye t'aywó i'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysígihógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyäã Jesus-ví'we dáykan i'di ovâytaãgé-ídí, hedi iví khäge'nindi in t'owa ovâyte'yandi ovâytu'an ha'wãa wídiví'amípí. ¹⁴ Hedi Jesus-di in khäge'nin háa díví'o'in ovâymu'di inbí'piye híhchan wínachaapí, hedi ovâytu'an, "In hí'innin áyyäã navi'piye binkä'äämäã, wíwínkhâ'amípí, gá to'wên ná'in áyyäã waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in ûmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytumáa, to'wí wãbo Jôesi Tádáví' wínapúuwípí wí hínchã'i' ay waagibá iwâyupídí." ¹⁶ Hedáhá' in áyyäã ovâyba'aahógidi wí'Inbo ovâytaãgedi ingí' ovâyjúusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'i' Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wiyá Jesus nats'anmãn dihaydi wí sen iví'weää navi'piye binkä'ääpiye i'ääkãn, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówãtsi nahãndepí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háãdan naa híwó'di gin dítu'o'?" Jôesi Tádáda'mãn híwó'di namuu, wiyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádáví tsontun ho mãntaa. I-á natú wíwínt'owat'ahãanú-ípí, wiyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wí'úvíwhohkwomá've-ípí, wí'úvísã'mamípí, t'owaví'gedi wí'úvíhójo'amípí, hójo waagidibo t'owaví hããwí wíwínhóenípí, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi', naa enúkáy omuudibo' t'ãhki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sigídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wây-á háawên útáy bí'amí'in. Jaho ópûn, hããwí úkw'ó'di t'ãhki mãnkü'ch'ãaní, hedi i' chã' mãnhógi'i' in t'owa sehkanãwó diwówãji'in ovâymaãní, hedânho oe makówá kodit'owa unmuunídí. Hedi nãakü'ch'áadã ovâymagidã naa-ádí ókã've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'aypóe, hedi iví pí'nã khó'jé ûnkhãapóedí iwedí namãã, gá báyéki hããwí ûnkw'õndân hediho wínaküchada'pí.

²³ Jesus ipuwãbéemãa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyéki kãy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Tádá

natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." 24 Nă'í hí'dí in khăge'nin ovâyhâa'an, hewânbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ây, ívíwo nabâapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí. 25 Nabâapu'wan wí kamäyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewânbo shánkí nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí." 26 Năbâa shánkí ovâyhâa'an in khăge'nin, hedí wí'nă táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an ûnkodí ûn'aywondee-ídí?" 27 Jesus-di ta'gebo ovâymundedí ovâytu'an, "To'wí wânbo wí'bo wí'ûnkodípí. Jôesi Tádáda'mân ûnkodí t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á hăäwí t'ăhki ûnkodí i'amídí."

28 Peter-di óetu'an, "Úhanginná hăäwí t'ăhki âyjoe'annin ụ-ádí gimú-ídí." 29 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ûnmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jíyá-á, háa iví ây-á, háa iví nava-á, 30 i-á ta'gendi tăgintă (100) ma'kw'anukí shánkí ihóení, tewhá-á, tí'úuwíndá pá'dâyí'indá, jíyá'indá, ây-á, nava-á — hedá it'ôephadekhâymaa iví wâyü ûnmuudí. T'ăhki nă'í ihóení wa' năä oepáa k'aydi nawówájí' ihaydi, hedá iví wówátsi năä oepáa k'aydi ûnbo'wan dihaydá wówátsi nahândepí'indá ikáyí. 31 Hewânbo báyékí t'owa năä p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedí báyékí t'owa-á năä tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédí'indá dipúuwí."

Powingí? Jesus iví khăge'nin itu'an nachuwagí'o'in

32 In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedí iví khăge'ninbí páadé Jesus namän. In khăge'nindá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimännindá dikhunwôeda'. In tă'dí wíje khăge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedí háa ûnpúwágí'o'in ovâytu'an. 33 Natú, "Bít'ôeyan, năä-á Jerusalem-piye gimän, hedí naa, t'ăhki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi díkáani in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá inbí mange. Indáho ditúuní naa dínkhây'ă' ochuu-i'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáani. 34 Nă'indi dín'áhkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhădikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewânbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádí John-dádí hăäwí dada'póe

35 Ihaydibá James-ádí John-dádí Zebedee-ví ây damuu'in Jesus-ví'piye damäa, hedí óetu'an, "Hăhkandi', na'in hăäwí gadapúuwí hedí ụ'dí dín'amí'in gada'." 36 Ovăntsika'yan, "Hăä-an dada' wăn'amí'in?" 37 Óetu'an, "Owáy

untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khoe gamuuni'in gada?, wee ko'dingedi, wee-a ya'mangeda." 38 Jesus-di ovantu'an, "Unda widanhanginnahpi haawi dada'in. Ti dankodi dant'ophaadé-idi naa dont'ophadekhaymaa waaba? Hedi naa haawi khaa'i donphadekhaymaa waaba, ti dankodi danphaade-i'in?" 39 Oetu'an, "Gankodi-akun." Jesus-di ovantu'an, "Ta'gendi unda wa' dant'ophadekhaymaa, heda haawi khaa'i danphadekhaymaa, naa dnpuuwi waaba. 40 Hewanbo naa widink'opei navi khoe wande'mami'in ko'dingeda ya'mangeda. Joesi Tadaa'man unko'oe ovayde'mamidi to'wen ha'min dimuunidi."

41 In we'gen ta khage'nin James-a John-da inbi hi' i'gedi dinhanginpoe ihaydi inbi'piye dit'ayyaapoe. 42 Hediho Jesus t'ahki ivi khage'nin iwé'ge'andi ovaytu'an, "Unhanginna in Hudíyo dimuupi'in t'owavi tsonnin hanho ditsont'oe, heda inbi t'owa-a ovaytsonma've-i'inda diwanpida". 43 Hewanbo unda wi'unkhay'ahpi ha'min imuuni'in. To'wi un diwedi hay'i namuuni'in nada'da, i-a unbi khage'dida' namuuni'in unkhay'a'. 44 Hedi to'wi p'odedi' namuuni'in nada'da, i-a wi pant'oe'i un t'ahkigi' waagi'ba namuuni'in unkhay'a'. 45 Naa wanbo?, t'ahki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i-a o'aa t'owa dovaykhage'namidi, indi naa dikhage'namida joe. O'aa ochuu-idi, heda navi wowatsi-a daywa'aa-idi t'ahki t'owa dinkoedi-idi inbi t'aywo'di iwedi dima'panidi."

Jesus-di wi sen natsi't'aamuu'i' ivi keetan oemägi

46 Oe Jericho bu' Jesus ivi khage'nindadi bayeki t'owa-adi dipowa, hedi iwedi dipeeman dihaydi wi sen tsi't'aa'i namuu'i' oway p'oe hange way nahada'an, i-a Bartimaeus gin nakhawa, Timaeus-vi ay unmuu'i'. 47 Bartimaeus-a nat'oe Jesus oe Nazareth bu'wi na'a'in, hedi ituwinu, "Jesus, u David-vi ay iwedi'i' unmuu'i', navi'piye oshkanapuwave." 48 Bayeki t'owadi i' sen oet'e'yandi oetu'an, "Handa'dibo?". Hewanbo i-a shanki kayga ituwinu, "U David-vi ay iwedi'i' unmuu'i', disekanä'an." 49 Jesus iwoyi'di ovaytu'an, "Bintu'an na'aa-idi." Indi i' tsi't'aa'i' oetu'an, "Jesus-di wotuhkanmaa. Owinu, ohihchanpuwawe." 50 I' sen ivi k'ewe'in to ip'adi, hedi we-sebo iwini'di Jesus-vi'piye namaa. 51 Jesus-di oetsika'yan, "Hannan win'amí'innan unda?" I' sendi oetu'an, "Ga dinkeepuuwi'innan oda?, Nanbi sedo." 52 Jesus-di oetu'an, "Opun, uvi wayu umuudankun unwowa." Hedi wesebo i' sen unkeepoedi Jesus-adi namaa.

11

Jesus oe Jerusalem bu' oesigike'

¹ Jesus-á iví khäge²nindádí Jerusalem bú² tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'óe “Olive Okú” gin dâytú²o², hedí nã²i okú iwe nú² wáy nã²in wíje bú²ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Hedí wíje iví khäge²nin ovãnsan dapáadémú-ídí. ² Ovãntú²an, “Jaho bápûn hã²i bú²ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedí dats'ú² dihaydá wí búdu²ay dãnshaa-í nawhiwindi, i-á wa² wáymûu wãnbo to²wí wãnbo wí²i²hsogepí. Dãnwhisuudi dãn má²i náwe. ³ Hedí to²wídí wovãntsika²yandáho², ‘Háadan ha²waa dãn²o²’?, ginnân dãntú²amí: ‘Gá Nanbí Sedó i² ûntáyðân, hedí hây napóedíbo wônwáymá²i.’ ”

⁴ Damäädi wí búdu²ay p'óe hángé wên phódi nú² nawhiwindi dãnshaa. ⁵ Hedí dãnwhisuude²di in t'owa iwáygé diwinnindi ovãntsika²yan, “Hãnnan dãn²o²’? Háadan hã²i búdu²ay dãnwhisuude²’?” ⁶ In khäge²nin háa Jesus-di ovãntú²an waa datú, hedího ovãnmägi. ⁷ I² búdu²ay Jesus ónho², hedí inbí k'éwé²in to dãn²p'ãdidi i² búdu k'éwé ónpa²k'û², hedí Jesus i²hsoge. ⁸ Hedí wáy Jesus óe²ihon ni²ge báyéki t'owa inbí k'éwé²i to oe te²p'óegé ónpa²kwohon, hedí wáy-á wé²gendá dâytaykhóepa²kwohon, i² nava iwe dâyts'ã²i². ⁹ Hedí in to²wên páadé dimãnnindá hedá in tí²úugé ûnwóe²ã²indá dívítuhkwínuhon, “Wísígekénde².” “Nanbí Sedó Jôesi Tádadí wóesan, hedího híwó wóe²ã²amí.” ¹⁰ “Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-ídân, nanbí thehtáy pahpâa David natsondi²ân waagibá.” “Jôesi Tádá oe makówá na²ãndi-á hay²i namuu.”

¹¹ Hedí Jerusalem bú²piye Jesus namäädi i² méesate hay²i ee nats'ú, hedí ibéemáadi háäwí t'ãhkí imúnde². Hebo nathí²emãndibo in tã²di wíje (12) khäge²nindádí oe Bethany bú²aypiye namää.

In fig tay nabaymuupí²in

¹² Wíyá tháwãn Bethany-di dipee, hedí Jesus nahãhséhpoé. ¹³ Hây kayí² diwe wên fig tay nachãndi imú² nakaamuudi. Iwepiye namää imúunídí tigúba na-fig-muu²in, hewãnbo iwe napówá ihaydi fig wãnbo wí²ishaapí, wa²di na-fig-púuwí ihaydi wínanáhpídí. ¹⁴ Hedí Jesus-di in tay óetu²an, “Uví²wedá to²wí wãnbo wíyá wí²i-fig-k'o²ípí.” Iví khäge²nin háa natú²in dit'oe.

Jesus i² méesate hay²i iwedí in dâyhãäwíku²cháade²in ovâykhhepiye

¹⁵ Jerusalem bú²piye wíyá dimää, hedí Jesus i² méesate hay²i eepiye namää, hedí in t'owa dâyhãäwíku²ch'áade²indádí in dâyhãäwíkumãnde²indádí iwedí ovâykhhepiye, hedí in dâychã²egó²o²inbí mãasa-á hedá in dâyk'o²weeku²ch'áade²inbí púwédé-á ovâyjánú. ¹⁶ Hedí to²wí wãnbo oe-á nãä-á ee méesate

ive wí'ovâyphademägipí inbí hääwí wóegé. ¹⁷ Hedi in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá iví ta'nin diwe ginnân natúhpi'an:

Naví tewhá-á t'ähki nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'öenígí' napóe."

¹⁸ In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedi páadépiye hádídí óeháyí'in dâytuwämäa, hewänbo óekhunwöeda', iví hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

¹⁹ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindá dí ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi diháhpóe waa

²⁰ Hédéndí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadi dâymû'. ²¹ Peter háa Jesus natú'in ún'ánpówá, hedi óetu'an, "Háhkandi', in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'ähki nat'aa." ²² Jesus-di ovâytu'an, "Bíwâyú Jôesi Tádá-á hää t'ähki i'amí'in ûnkodi. ²³ Ta'gendi wâytumáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe mâap'oe iwe ópichänú,' hedi háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ôn'amí-ákun. Hewänbo pín ta'gedi iwäâyú-í'in ûnkây'ä'. ²⁴ Hedân wâytumáa, úvíjûusu'andi i' hääwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úvíwâyundedáho', hedáho bînhóení-áhe'. ²⁵ Hewänbo häädi úvíjûusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'ichaapídí, i-á bîn'owóejé-í, hedânho unbí Tádá oe makówá na'ändi'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owóejé-ídí. ²⁶ Hedi wên t'owa bîn'owójepídá, Jôesi Tádá oe makówá na'ändi'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'öe i'amídí

²⁷ Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe nají ihaydi in owha' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wây-á in Hudíyoví tsonnindá ûnpówá. ²⁸ Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bi'o waa bi'amídí? To'dan in ta'gen wônk'û' ná'i hääwí nâa'amídí?" ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpée tsika wâytsika'yamí, hedi ditú'andá, naadá wâytu'âamí to'wídí in ta'gen dînk'û'in ná'i hääwí dó'amídí. ³⁰ Dítu'an, to'dan John ônk'û' t'owa ovâypp'ó'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi ônk'û'?" ³¹ Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítikagí'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úvíwâyupí?'. ³² Hewänbo wígitúunípi, 'T'owadida' ônk'û' gin." (In t'owa dâyxhunwöeda'dibo ha'wâa ditú, gá t'ähki in t'owa dívíwâyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in.) ³³ Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ônk'û'in." Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi

wänbo wá? wíwâytu?ámípi to?wídi in ta?gen dínk'ú?in dó?ámídi ná?i háäwí dó?o?i?."

12

Jesus-di in yä?dâapí?in úuva áaphää áyí?ninbí?gedi ovâytu?an

¹ Jesus-di in tsonnin ná?i háhkangi?in ó?gedí ovâytu?an: "Wí sen i?úuva?áakhähsaa, hedi i? nava iphé?ahkhaayan, i? k'uu iwá iphoyäá i? úuva ip'omap'ee-ígí?, hedi wí tewhá tųwä?i-á ik'ú? iví nava i?áyí?namídi. Hedáhá? i? nava wên senä? úuva áaphää áyí?nin dimuu?in ovâypiyé mágidi wíyá pi?wí nangepiye namää. ² I? úuva nap'e?yin dihaydiho wí t'ôe?i? i? nava iwepiye óesan hedânho in senä? dâynavapíyé?annindi i? úuva nayämu?i? óemäänídi. ³ Hewänbo indi i? t'ôe?i? óeyâ?di óewhâdi, hedi mandâ?dibo óewâybun. ⁴ Hedi i? sendá wíyá t'ôe?i-á óesan. Indi i-á p'ó?dá óewhâdi, hedá jänäki-á óe?an. ⁵ Hedá wíyá t'ôe?i-á óesandi-á óehay. Hedá wây-á wên t'ôe?indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhâdi, wây-á wëndá ovâyhanú. ⁶ Hedi iví ayda? únjoekandee, i? isígí?i?. Ná?iho t'ä?gediho in dâynavapíyé?anninbí?wepiye óesan. Natú, 'Madân naví ay-á dín?a?geeni.' ⁷ Hewänbo indá wé?ge dívíhéé?andi ditú, 'Ná?i-ânkun namuu ná?i háäwí t'ähki únjoepuwagi?o?i?. Jaho âyháyjí, hedi ná?i háäwí nayämu?i-á nanbí?-á gínmuuní.' ⁸ Hediho i? ay óeyâ?di óehay, hedi i? nava iwedi óep'égi."

⁹ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika?yan, "Hân ná?i nava iví? únmuu?i? i?ámí? Gá namäädá in senä? dâynavapíyé?annin ovâyhâanú-í, ihaydá i? nava-á wây-á to?wëndá ovâypiyé máäní. ¹⁰ Bîntunnapí?an ná?i hí? Jôesi Tádávi ta?nin diwe nata?muu?i?: I? k'uu in tewhâtehpaa?in dâyjoegi?andi-á, nää shánki natáy?i k'uu tehpaá bé?dí napóe.

¹¹ I? shánki natsonji?i gin i?an, hedi na?in âymû?di díháa?an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná?i hí? inbí?gediho ihéé?annin, hedi dida? óepankáyjí?in, hewänbo in t'owa dâykhunwôeda?máadi wí?óepankê?pi, hedi iwedi dimää.

Jesus tax wá?âa i?gedi óetsika?yan

¹³ Tí?úugedí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema?indá Jesus-ví?piye ovâypunjôn háäwí óetsika?yamídi. Dida? óekáyjí?in híwó wí?ihí?máapídi. ¹⁴ Hedi únpowádi óetu?an, "Háhkandi?, gínhanginná uví hí?-á ta?gen úmuu?in, u?dá t'ähki t'owa handâ?bá ovây máa, háa t'owa dínwänpichäa waa háabo wí?unmuupí, hediho ta?gendá Jôesi Tádávi khuu i?gedá t'owa ovâyhá?o?. Dítu?an, hânnan nanbí tsontun gíntû?? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá?âa-ídi háa joe? Ti gínkhây?ä? áywá?âa-í?in háa

joí óetsika'yamídí. Dida' é?" 15 Hebo Jesus ûnhanginná gin óetsika'máadi inbí ánsaaho ta'ge wídwâyamáapí'in, hedího ovâytu'an, "Háadan dítayinde? Wí denarius chá' dînmá' naa dómúunídí." 16 Ônmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chá' eedi ûnk'óe, hedá to'ví kháwă-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." 17 Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmää, hedí wá' háäwí Jôesi Tádáví' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." Hedí iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedí

18 Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ää, háäwí óetsika'yamídí. (In Sadducees-á díwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wiyá diwówápúuwí.) 19 Indi óetu'an, "Háhkandi', Moses-di ná'in tsontun dînta'nan: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i' senbí tí'ûu ûnkháy'ä' i' kwee-ádi ikhó'yâ-í'in, hedânho dân'âykw'ôenídí i' pá'dâyví kháwă ônhúuwídí. 20 Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwín senä' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yâ', hebo âypídíbo nachuu. 21 I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yâ', hedí ná'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. Hedí i' powage'i-á hanbá ûnpóe. 22 Hedí handa' t'ähki in tsédí diji'in tí'ûuwín dînpóe, t'ähki wí'ínbo i' kwee-ádi dívíkhó'yâ'dí wêe wänbo wí ay wídwâysógepi. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. 23 Ná'in tsé ihay tí'ûuwín i' kwee-ádi díkhóhtsaakw'ônwän, hedího dítu'an, owáy t'owa wiyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

24 Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'ûnhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nín háa ûntû'nín, hedá wá' wí'ûnhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. 25 Owáy in dit'ahánnín t'owa diwáywówápóe ihaydi, senä'dá kwiyä'dá há'to wiyá dívíkhó'yâ-í, gá gindídi in makówáwín t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. 26 In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedí dítsika'máa, hewänbo bîntunnapí'an háa Moses-ví ta'nín diwe ûnta'muu'in in wä'ä'i phé'yävi nakoje' ni'gedí ita'nán diwe. Ihaydi Jôesi Tádádí ginnân Moses óehée'an: Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

27 Ná'in senä' dichuu wänbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dînmúudân, in dichumuu'inbí-á joe. Hedánkun t'ähki ípedeekw'ó úwíwâyundedí in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánkí kay'in tsontun

28 Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedi'i nat'oe dívíhí'máadí, hedi Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in ûnhanginná, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetsika'yan, "Wé'innan t'ähkí Jôesi Tádáví tsonnun diwedi in shánkí kay'in ûnmuu?" 29 Jesus-di óetu'an, "Nä'innân in shánkí kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'i' i' wêeda' Jôesi na'ändi' namuu,

30 hedi undá unkhây'ä' nä'i shánkí natsonji'i' unbí Jôesi ûnmuu'i-á pín ta'gedi bînsígí-í'in, unbí pí'nä khó'jé-á, unbí hää iwá, unbí ánsaadá, hedá unbí kay t'ähkídá.

31 Hedi nä'indá in eedi'in tsonnundá namuu:

Háa un wí'bo úvípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.

Wây-á tsonnun nä'in wíjeví shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

32 Nä'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó bihé'e'an. In ta'gen namuu untú waa, wêeda' Jôesi na'ân, hedi wíyá Jôesi-á wína'ânpi, i'da'. 33 Híwó namuu animâa âyhúuwí'in oe méesate eepiye âyphamää-ídi Jôesi Tádá âymäänídi, hedá wíyá hääwí-á âymääni'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi âysígí-í'in nanbí pí'nä khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'ähkídá, hedá wá' wây-á t'owa-á âysígíhúuwí'in ívípísígí waabá." 34 Jesus ûnhanginná nä'i sendi híwó'di hí' óemägi'in hedi óetu'an, "U-á híyääda' útáy unkhây múunídi Jôesi Tádáví tsonkhuu mânsígíkáyjídí." Hedi iwedi t'ähkídíbo diwôeda'póe Jesus wíyá hääwí óetsika'yâamídi.

I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, to'ví ay-an ûnmuu?

35 Jesus-di i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú', i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedi'i'da' ûnmuu? 36 I' Yä'dâa'i P'oewâahâadi David óehá'andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedi uví hânmin dovây't'aaní hedá uví mange wínkáaní.'

37 Nä'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo íví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi'i'da'mân ûnmúuní?"

Jesus íví khäge'nin itú'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

In báyéki t'owa híhchangidi dívít'ôeyande Jesus-di ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Ná'in t'owa Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'áyîngi'an. To whaadi'in dito'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitu'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähki dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shánki ovâyutuhchänukhâymaa."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähki Jôesi Tádáví'piye imägi

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuudedi ovâymunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude'. ⁴² Hedi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji'i-á napówádí wíje chä' p'í'in itógi, híyääda' i' chä' namuu. ⁴³ Hedi Jesus iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánki itógi t'ähki in wé'gen dâykkuu'inbí'wedi. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'w'óhpí wänbo háyú imáa'i t'ähki itógi — iví wówátsi i'amígi' t'ähki imägi."

13

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedi'i'di óetu'an, "Háhkandi', námú'dí ná'i sa'wó'di tewhá náwe nakw'ó'di', hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náä nâamúndepi'an. Hewänbo t'ähki há'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu há'i' téhpa iwedi wínate'deegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedi p'ohuuge onä p'änäbo i' méesate hay'i imunde'. Hedi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'äädi óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hánhay-an ná'i háäwí i'gedi dítu'andi napuwagi'o? Háä-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnánidí háädi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyîngi'an to'wídi wänbo piháa wíwovâywäyu'amípidí. ⁶ Báyéki t'owa naví kháwä i'gedi dikä'äägi'o, hedi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidí. Gindidi báyéki

t'owa inbí hójo ovâywâyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívihänbo' i'gedi it'oeđá, wíwovây'âyîngimäänípi. Nakhây'ä' nä'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i thaa wa'di wína'ähpí. ⁸ T'owa wêe nangewin dívihänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívihänkhâymaa. Wáyjé t'ähki nanan'a'yäpuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwagi'o. Hewänbo nä'i hääwí-á wí kwee páadé na'ejahay waagi'ba namuu, wa'di shánki napuwagi'o.

⁹ Undá wí'bo bí'âyîngi'an. Wovâypankhonkhâymaadaá tunjó wháagépiyá wovâyhúuwí, hedí i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'déđi'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí, naví'gedi bînt'ôe'amídi. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'ä'ge'i thaa napówápíđibo', Jôesi Tádávi híwó'di tun t'ähki nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidi tunjó wháagé wovâykándi, wa' ípówápíđibo wíwovây'âyîngimäänípi háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádáđi wovâte eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'déđi'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípíhí'khâymaapi, i' Yä'dáa'i P'oewaqhâđân wovâykhäge'khâymaa bînhée'amídi. ¹² T'owa inbí tí'úuwín páadé'in inbí hánminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanú-ídi, hedí in tádá'indá hanbá inbí ây dâykhâymaa, hedá in ây-á inbí tádá'in jíyá'inbí'piye dívihänsaadi tson diwe ovâykwohkhâymaa ovâyháanú-ídi. ¹³ Báyéki t'owadi wovây't'aykhâdédi'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in íwänpimuudi, hewänbo in to'wên dívít'ôephadeyää'annin dichuu píhay, indá ovây'aywoeni."

Jesus-di i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedi ovâytu'an

¹⁴ "Jôesi Tádávi ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedi, i' Jôesi Tádáđi wänbo óet'ay'i'. (Bîntunnapí'an, hedí únkhây'ä' íka'póewí'in.) Owáy ee únkhây'ähpí'we nawíndi bînmú'di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó'nin únkhây'ä' oe okú i'piye íjáani'in. ¹⁵ Hedí wí to'wí iví wha'k'ay iwe naji'i' iwedi nawândi wí'únkhây'ähpí ihayjée'amí'in i' tewhá ee nats'úunídi wí hääwí wänbo ikáyjidi. ¹⁶ Hedí to'wí nava iwe naji'i-á wí'ibuunípi iví k'éwé'in to wänbo ikáyjidi. ¹⁷ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiyä' disâamuu'in hedá in dâ'y'âytsää'o'indá, gá ingí-á nakâypuuwíđân dijáaniđi. ¹⁸ Úvíjûusu'amí nä'i hääwí te'núdi wínapúuwípi, ¹⁹ gá báyéki t'ôephade na'ädân. Jôesi Tádá ná'i nan oepáa ikhíjé waabo t'owa dâyt'ôephadende', hewänbo owáy i' thaa napówá ihaydá

shánkí báyéki dâyt'ôephadekhâymáa, hedí há'to wíyá ha'wâa dâyt'ôepaadé-í. ²⁰ Hewänbo in to'wên Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuudiho', in t'owa báyéki thaa wí'ovây't'ôephadepâkhâymáapí, gá imâgídá to'wí wänbo há'to nawówáyêenidân.

²¹ "Hedí ihaydá t'owa ditúdáho', 'Binmú'dí, nääwân naji' i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí,' hediháa wây-á ditúdá, 'Oe-ân naji',' háa ditú waa wí'úvíwäyü-ípi, ²² gá hójo'in t'owa dikä'äggí'odân hedí wên ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wëndá ditúuní Jôesi Tádáví tukhe'mindá dimuu. Nâ'in hójo'indá wên pínnán taa-á dâykeeyámí in t'owa ovâyháa'amídí, hedí inbí hójo'dibo in Jôesi Tádádí ovâyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedí ovâyhänge'amí, ho nakodídi. ²³ Undá bí'áyîngi'an. Wâytumáa háäwí t'âhki napúuwí i'gedí wa' napóepídíbo'."

I' to'wí t'âhki t'owagí' na'aypuyä'i nawáy'ä'

²⁴ "Hedí i' thaa naná' dihaydi há'in t'ôephade nahán dihaydi, i' than nakhunpuwagí'o, i' p'óethay wänbo wínakeepúuwípi. ²⁵ In agóyó-á makówádá dijaymú-í, hedá t'âhki oe makówá nasaa'i-á na'aypúuwí. ²⁶ Hedí ihaydi in t'owadi naa t'âhki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' okhúwá jáa o'ädi dímuuní, báyéki pínnán kay wógegé hedá sa'wó'di kohthay wógegá o'ä-í. ²⁷ Hedí in makówáwin t'ôepa'aa'in dovâypunjoení in dovâyde'mannin ovâywé'ge'amídí p'inpiyedá tsânpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'âhki nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejedá ovâywé'ge'amí."

Jesus-di wên fig tay i'gedí ihé'an háäwí ovâyhá'amídí

²⁸ "Wên fig tay binmú'dí háäwí ihâhpúuwídi. I' taykhóe'ây na'ohphuupoe'odi nats'antsáwäpuwamân dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'ä'inpi'an. ²⁹ Hedí gindidíba owáy ná'i háäwí i'gedí wây't'ôe'an binmú' ihaydá únhanginnáani púnú' naná'nin naa owáy'ä-ídi, phódi nú' owin waagi namúuní. ³⁰ Ta'gendi wâytumáa, t'âhki in nääwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i háäwí t'âhki páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³¹ Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'âhki nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Häädi Jesus nawáy'ä'in to'wí wänbo wí'únhanginnáhpí

³² "Hewänbo háädi ná'i háäwí napuwagí'o'in to'wí wänbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówáwin t'ôepa'aa'in wänbo wí'únhanginnáhpí, hedá naa Jôesi Tádáví ay omuu'i wänbo-á wí'únhanginnáhpí. Jôesi Tádáda'mân únhanginná. ³³ Hedího bíkhây'andá bí'áyîngi'an, háädi ná'i háäwí napuwagí'o'in

wí'únhanginnáhpídí. ³⁴ Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namáadi iví t'ôe'in ovâyk'û' iví hääwí òn'áyîngi'amídí hedá háa inbí t'ôe dâý'amí'indá ovâyjôn, hedí i' phòdi áy'ði' óetu'an nakhâymúunídí. In t'ôe'in wídínhanginnáhpí häädi ná'i sen nawáy'ä'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'ba naa omuu, hedího íkhâymúuní, wí'únhanginnáhpí häädi owáy'ä'in — hádéewáy kindi, háa khun pinudi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ä' ihaydi. ³⁶ Úví'áyîngi'anpídá wáy tsíkhagipí opowádí íjók'w'òndibo wâyshaa-í. ³⁷ Háa un wâytu'an waa, t'ähki t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhâymúuní'in únkhây'ä'."

14

Wên hí' dâyk'û' Jesus óekáyjídí

¹ Wa' wíje thaa ûntáy in Hudíyoví shánki'eedi Passover gin dâytu'o'i dínpóewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dâytuwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyjí'in óeháyjídí. ² Ditú, "Nää-á wa'di ná'in shánki'eedi napoe'odi wí'iví'amípí. Ha'waa iví'andá, wáy ná'in t'owađi na'in díyâa-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe òn'ewe

³ Ihayhäädibá Jesus oe Bethany bú'ay naji', hedí wí sen Simon gin nakháwä'iví' ihúhuo', ná'i sendá naphéetaymuuwän. Jesus nahúu'ân dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'ä'í'dí ûnpa'an hedí wí ka'p'oe "nard" gin dâytu'o'i' ûnku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachä'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé òn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymû'di dit'ayji', hedí wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an?" ⁵ Powin tägintä (300) thaa t'ôe díví'andi wá'âadi nakuhchadee-íwän, háa mađi shánki wänbo', hedí i' chä' in sehkanäwó diwówáji'in ovâymaßniwän." Hedí i' kwee-á hânho óetunsúu'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bînt'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Häädi wänbo in sehkanäwó diwówáji'in t'owa undádí únkwo'ní, hedího häädi wänbo näwe hääwí híwó bîn'amí'in ída'dá, únkodi bîn'amídí. Hewänbo naa-á näwe hânhay wänbo t'ähki undádí wí'ochangi'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkodi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhä'kw'ódipídíbo' inbí'di dâyka'p'oe'ewende', hedí hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wâytumáa, wähhä wänbo ná'in Jôesi Tádáví híwó'di tun ònphadende' eeje nää oepáa k'aydi t'ähki, háa ná'i kwee i'annin ovây't'ôe'amí, iví'gedí díví'ánshaa'âamídí."

Judas nahije Jesus óekü'p'âynídí

¹⁰ Hedi Judas Iscariot, wí in tä'di wije khäge'nin di-wedi'i namuu'i?, in owha' p'ó'dé'dí'inbí'wepiye namää Jesus óekü'p'âynídí. ¹¹ Hedi ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ähki dihíhchanpóe, hedi inbí tun Judas óemägi chä' óewá'âa-ídí. Hediho iwedi Judas ituwämáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní'in, häädi ûnkođi ihaydi.

Jesus-ádi ivi khäge'nindáđi dimän i' Passover shánkí'eedi koegi' dâyk'o'íđi

¹² In Hudíyo dínshánkí'eedipoe'o, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í?. I' páadé'i shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhánúnde', Passover koegi' gin dâytü'o'í dâyk'o'íđi. Hedi Jesus-vi khäge'nindi óetsika'yan, "Wähhä-an na'in gimú-í'in unda' hääwí âykhây'amíđi i' Passover koegi' âyk'o'íđi?" ¹³ Hedi wijedi in khäge'nin ovãnsan dân'amíđi. Ovãntü'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovãnjay-í. I-áđíba damú-í. ¹⁴ Hedi wáy i-á nats'únda i' sen ivi tewhá ûnmuu'i' dântü'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítü'an wítsika'yâamíđi, Wé'i íve-an naagi' dínmuu, eewân naví khäge'nindáđi ná'i Passover koegi' âyk'o'í?" ¹⁵ Hedi i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovãnkeeyamí, hää t'ähki gíntáy'i nakw'ondi. Ee-áho i' koegi' dânkhây'amí." ¹⁶ Hediho in khäge'nin damäädi i' bú' iwe dats'ú, hedi hääwí t'ähki háa Jesus natü waagibá dânshaa, hediho i' Passover koegi' dânkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á ivi khäge'nindáđi i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'ôn dihaydi Jesus-di ovâytü'an, "Ta'gendi wâytümáa, wêe un naa-ádi úvíhújo'in diwedi'i'di naa díkuhpekhâyámáa." ¹⁹ In khäge'nin diháachanpóe, hedi wí'inbo óetu'an, "Ti naa-ân gin dáy'amí? Naa-á há'to?" ²⁰ Jesus-di ovâytü'an, "Wêe un tä'di wije iwedi naa-ádi ivi pává ná'i sää iwe ip'ohtôení'i?, i'dân díkuhpekhâyámáa. ²¹ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' ochuwagi'o, Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewänbo ná'i to'wí díkuhpekhâyámáa'i-á t'ôephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwän na'aypuyäpíđi."

Jesus-vi t'ä'ge'in kindi'in húukan

²² Dívíhújo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ivi khäge'nin ovâyämägi, hedi ovâytü'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dínmuu." ²³ Hedáhá' wên k'édé ikê'di wíyá Jôesi Tádá óekú'daa'andi ovâyämägi, hedi t'ähkíđibo wí dâysuwä. ²⁴ Hedi ovâytü'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Naví ûnp'oe-á t'ähki t'owagi' doncha'gí'o, hedi owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Tádávi tun imägi'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâytümáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi

Tádádí naa dítsondisóge píhay, hedi ihaydá wiyá pi'wí méena waagibá dósuwăkhâymáa.”²⁶ Hedi dâyjûusukha'wandi i' tewhá iwedi dipee, hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter óetu'an, “Ū-á powin untúuni naa wídítaapi'in”

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, “Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

‘Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá dívíwadejí'o.

Ha'wâabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ăhkídí díjoe'andi úvíwadekhâymáa. ²⁸ Hedi owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omän.”

²⁹ Peter-di óetu'an, “Tobá t'ăhkídí wójoe'an wänbo', naadá há'to'.” ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, “Nă'in ta'gendi wítu'âamí: Năävi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

‘Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá dívíwadejí'o.

Ha'wâabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ăhkídí nă'i khunbo', wí dee sen wa'di wáygin ikinpídíbo' ū-á powin untúuni naa wídítaapi'in.” ³¹ Hewänbo Peter-di shánkí kay'indi óetu'an, “Tobá ū-ádi naa díhay wänbo', naa há'to hănhay wänbo otúuni wíwítaapi gin.” Hedi t'ăhkí in wé'gen khăge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijûusu'an

³² Nă'i tay jâa iwe dipówá, Gethsemane gin dâytu'o', hedi Jesus ivi khăge'nin itu'an, “Năwe bíkw'o'. Naaáadáhá' undá t'ăhkídí o'ăámú-í dâyjûusu'amídí.” ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádi ovâyho'. Ihaydi khunwôeda'di óemáa hedá ivi pí'nă ûnkháapóe. ³⁴ Hedi ovâytu'an, “Naví pí'nă khó'jé hânho otaachanpoe'odi hăäwí ochuu-í waa ochăa. Năwebo úvítíkhak'ôení hedá áyîngidí bíkwo'be.” ³⁵ Wiyá hây namăadi iwe nange isewhaadik'û', hedi ijûusu'an nă'in nats'anpuwagí'o'in wí'ûnpúuwípí, nakodidáho'. ³⁶ Ginnân ijûusu'an: “Naví Tádá, ū-á hăä t'ăhkí úkodi bí'amídí. In t'ôephade donkhâymáa'in naa oda' dínjâa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa ū-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe.”

³⁷ Hedi in poje khăge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymăadi dijókhawăkw'ôndi ovâyâmú', hedi ovâyjóhsandi Peter óetu'an, “Simon, háadan unjókchá? Ti wí hây tăhkí wänbo wí'úkodipi'an áyîngidí unchanídí? ³⁸ Áyîngiddi bíkwo'be hedá bíjûusu'an, hedânho wovâytayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípí. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypí.”

³⁹ Hedáhá? nawáymäädi háa hãnhay ijûusu?an waagibá wíyá ijûusu?an. ⁴⁰ Hedi iví khãge?ninbí?wepiye nawáy?ãädi wíyá ovâyjóhshaa, hãnho dikayhándí, hedi wídínhanginnâhpí háa óetu?amí?in.

⁴¹ Hedi powingí? ijûusu?andi nawáy?ãädi ovâytu?an, “Ti wa?di íjó?kw’ó hedá úvíkaykhanwówá?o”? Hãhayda?dibo?” Ihaydiho naná. Nää-á to?wídí in t’aywóhkanninbí mänge díkáani naa, t’ãhkí t’owagí? o’aypuyä?i? omuu?i?. ⁴² Bíwínú, gimú-ího?. Binmú?dí, i? díku?p’égi?i ho napówá.”

Jesus óepankê?

⁴³ Wa?di ihí?máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tã?di wíje khãge?nin diwedi?i?bá namuu. Báyéki wây-á t’owa i-ádi diji?. In owha? p’ó?dédi?indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá hedá in Hudíyoví tsonnindá nã?in t’owa ovâysan tsijó phá?á phé-á wóegé. ⁴⁴ Dipówápídibo Judas, i? Jesus óeku?p’égi?i?di ho ovâytu?an in t’owa, “I? sen dóp’ohtsãäkhâymaa?i-áho i? namuu. Bînpankáyjí hedi áyîngidi bînhûuwí.”

⁴⁵ Hedi Judas wesebo Jesus-ví?piye namäädi óetu?an, “Hãhkandi?,” hedi óep’ohtsãä, ⁴⁶ hedi in t’owadi Jesus óeyã?di óepanho?. ⁴⁷ Wí Jesus-ví khãge?di? iwe nú? nawindi iví tsijó phá? iwahkê?di i? owha? p’ó?dédi?ví t’ôe?i? p’ó?dé óewhãdi, hedi iví oje he?yinbo ônt’ó?ts’â?. ⁴⁸ Hedi Jesus-di in t’owa ovâytu?an, “Háadan tsijó phá?-ádi phé-ádi íkhehpówá dípankáyjídí wí jänäkíkandi? omuu waabá? ⁴⁹ Thamuwaagi i? méesate hay?i ee naa undádi oji? wâyhá?odi, hedi wídípankê?pí. Hewänbo nää-á gin úví?o?, háa Jôesi Táđáví ta?nin diwe ûntû? waa napúuwídí.” ⁵⁰ Hedi t’ãhkí iví khãge?nindi óejoe?andi dijân.

⁵¹⁻⁵² Wí e?nú wá? wên aa ts’ã?indã? na?aamuudi Jesus ûnwóeji?, hedi in t’owadi óeyã?, hewänbo najândi in aada? dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa?di Jesus iví?gedi óetsika?máa

⁵³ Jesus i? owha? shánkí p’ó?dédi?ví?piye óeho?. Eebá in wé?gen p’ó?dédi?in owha?-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá dívíwé?ge?an. ⁵⁴ Jesus óehon dihaydi Peter-á tí?úugá kayi?didibo-á nawóemän, hedi i? p’ó?dédi? owha?ví tewhá tehpaá búge nats’ú, hedi in sundado áyí?nindádi isóge isúwá?amídí ee naphaa iwe. ⁵⁵ Oe íve in owha?-ádi hedá in tunjowa? dimuu?indádi dâytuwämáa wí to?wí híwóhpí Jesus-ví?gedi ihée?amídí, hedânho Jesus óeháyjídí, hewänbo wídâyshaapí. ⁵⁶ Báyéki t’owa iví?gedi dívíhójo?an, hewänbo handã? wídítúhpí.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ihaydi wên hójo?in dívíwínúdí ginnân ditú: “Git’oe natúdí, ‘Nã?i méesate hay?i t’owa dâytege?i dónayukhâymaa,

hedí poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dâyk'û'pí' naa dótegegí'o.' ” 59 Hewänbo nä'in t'owa wänbo wí'inbo handa' wíditü'pí.

60 Hedáhá' i' owha' p'ó'dédí' in t'owa t'ähkíví páadépiye iwínúdí Jesus óetsika'yan, “Ti háabo wí'untüüní'pí'an ná'i hääwí indi wönchänunde' i'gedi?” 61 Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpí. Wíyá i' owha' p'ó'dédí'dí óetsika'yan, “Ti ʘ-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Ti ʘ-ân i' ây'a'ginmä'ívi ay unmuu?” 62 Jesus natú, “Naa-ânkun omuu, hedí un t'ähkídí dípuwâkhâymaa naa, t'ähkí t'owagí' o'aypu'á'i' o'ándí i' to'wí t'ähkí kay imáa'ívi ko'díngedí. Hedá makówádí okhúwá jáadi o'âdi dípuwâkhâymaa.”

63 Ha'wâagi Jesus natúdí i' owha' p'ó'dédí' ívi k'éwé'in to isíve, in t'owadi óemúunídí nat'ay'in, hedí natú, “Wây-á to'wên wígintáypí iví'gedí dívíhée'amídí. 64 Háa natú'in ít'oepí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'ba namuu. Hânnan ída'ây'amí'in?” T'ähkídíbo ditú, “Gá óeháyí-ân, híwóhpiâyshaadi.”

65 Hedí wèndi Jesus óe'ohphay, hedí óetsíwhi'andi óemahpúudí óetu'an, “Dítu'an to'dan wóemahpúu'in.” Hedí in méesatewin sundadodi óeyâ'di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapí'in

66-67 Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di nají, hedí wí a'yú i' owha' p'ó'dédí'ví t'óe'i namuu'i Peter-ví'we napówádí óemú' isúwá'odi, hedí óedamúndedi óetu'an, “U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádí unjiwän.” 68 Hewänbo Peter natú, “Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hääwí i'gedí bihí'máa'in.” Hedí iwedi napeedi in tehpaá phódi nú'piye namää. 69 I' a'yúdí wíyá óemú', hedí in iwe diwinnin ovâytu'an, “Ná'i sen in Jesus-ví'in diwedi'i'ba namuu.” 70 Hebo Peter wíyá natú, “Naa-á joe.” Hây napóe ihaydi in diwin diwedi wí to'wídí Peter óetu'an, “Ta'gendi ʘ-á Galilee-wibá unmuudíbo Jesus-ádíba unjiwän.” 71 Peter natú, “Jôesi Tádádí díhuhcháänú-í ta'ge dáyhí'máapídí. Há'i sen iví'gedí úvihí'máa'i-á wí'dótaapí.” 72 Ihaydíba wesebo wí dee sen ikin. Hedí Peter ûn'ánpówa háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: “Wa' i' dee sen wáygin ikinpídíbo?, ʘ-á powin untüüní naa wí'dítaapí'in.” Hedí Peter hânho isíhtää.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

1 Wa'déedí nanân dihaydi in owha' p'ó'dédí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá t'ähkí in tunjowa' dimuu'indá dívíwé'ge'an háa díví'amí i'gedí dívíhée'amídí.

Hedi Jesus óewhi?andi iwedi óeho?di Pilate-ví mange óekán. ²Pilate-di Jesus óetsika?yan, “Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay?i unmuu?” Jesus-di óetu?an, “Háa u?bo untú waa.” ³Hedi in owha? p'ó?dédi?indi báyéki híwóhpi? Jesus ónchänunde?. ⁴Hedáhá? Pilate-di wiyá óetsika?yan, “Ti háabo wí?untungí?opí?an? Ti ná?i báyéki híwóhpi? u? wónchänundedi wí?unt'oe pí?an?” ⁵Hebo Jesus-á wa?di háabo wínatúhpi, hedi Pilate óeháa?an.

Jesus óeháji, hewänbo Barabbas-á óema?p'ädi

⁶Paayo waagi ná?i Passover shánkí?eedi dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema?p'ädiinde?, to?wí in t'owa dida?i?. ⁷Wí sen Barabbas gin nakháwä?i-ádi wây-á senä?dádí dipankw'ó, indá i? bú? iwe?in t'owa ovây'te?ya?nandi in p'ó?dédi?inbí?piye dívihánsaa, hedi ihaydi dâyt'owat'ahánú. ⁸In t'owa Pilate-ví nú?piye dívihádi óedaa?amídi ovây?amídi paayo waa i?o waa. ⁹Pilate-di ovâytsika?yan, “Ti ná?i Jesus wâyma?p'ädi-i?in ída?, un Hudíyoví tsondi hay?i únmuu?i?” ¹⁰Ha?wâa Pilate natú gá ûnhanginnândân in owha? p'ó?dédi?indi Jesus óethúumáadiibo iví?we óemangekánin. ¹¹Hewänbo in owha? p'ó?dédi?indi in t'owa báyéki ovâyhée?an Pilate óedaa?amídi Barabbas-ân óema?p'ädi-ídi, Jesus-á joe. ¹²Hediho Pilate-di wiyá in t'owa ovâytsika?yan, “Hedi hânnan dó?amí ná?i?, i? bínkháyä?de?i Hudíyoví tsondi hay?i gin?” ¹³In t'owa dívítuwínú, “Wên phé?win deedi nát'óhtägek'u?” ¹⁴Pilate-di ovâytsika?yan, “Háadan gin dó?amí? Háawin t'aywó'ninnan i?an?” Indá shánká dívítuwínú, “Phé?win deedi nát'óhtägek'u?” ¹⁵Pilate nada? in t'owa ovâyhíhchannamí?in, hediho Barabbas óema?p'ädi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhääni?in, hedi in sundadóví mange óejoe?an phé?win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

In sundadodi Jesus óejänäki?an

¹⁶Paadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé?gen sundado t'ähki ovâywé?getu?an. ¹⁷Hedi wên pí? tsáawä?in k'éwé?in to óetógi, tsondi hay?iví aa waagi?bá namuu?in, hedá wên wäakhän dâyt'ophidé?annindá óep'óhtógi. ¹⁸Hedi óejänäkísengitü?andi óetu?an, “Hân un?ân, Hudíyoví tsondi hay?i unmuu?i?” ¹⁹Hedi háyänbo p'ó?dé óewhä? wên phédi, hedá óe?ohphayde?, hedá dívídege?dikw'óe?ódi óe?a?gin waa-á díví?an. ²⁰Óesúugímáadi dívíbowa ihaydi, in pí? tsáawä?in to óep'ädiidi ivínda óewáytógi. Ihaydáhá? iwedi óeho? phé?win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

Jesus phé?win deedi óet'óhtägek'ú?

²¹Ihaydibá wí sen Simon gin nakháwä?i? oe nava iwedi i? bú? eepiye na?ä?. I-á Cyrene bú?wi namuu, hedi Alexander-ádi Rufus-ádi iví äy únmuu. In sundadodi ná?i sen óekaygi?an

Jesus-ví phé⁷win ônhûuwídí, ²² hedi Jesus in okú Golgotha gin dâyt⁷o⁷ iwe óeho⁷. (Nă⁷in tun Golgotha-á “p'óhkhûbay” ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádi nă⁷i woe myrrh gin dâyt⁷o⁷i-ádi dawóemuu⁷i⁷ óemăgi, hewânbo wí⁷isuwăpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whănu iwe naná phé⁷win deedi óet'óhtăgek'ú⁷ ihayđi. In sundado-á diví⁷áywan iví aa divíweejé-ídí. ²⁶ Hedi wên phéphá⁷ay phé⁷win kw'áye dâyt'í⁷k'ú⁷ eedi hăăwí dâyta⁷nan in t'owa dínhanginnáanídí hăăwí i⁷gedi óetuhchănunde⁷in. “In Hudíyoví tsondi hay⁷i⁷” gin dâyta⁷nan. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá⁷ i-ádi ovănt'óhtăgek'ú⁷, i⁷ wêe ko⁷díngédí, i⁷ wêe-á yă⁷măngédá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tăđáví ta⁷nin diwe ûnta⁷muu waa:

“I-á wá⁷ wí jänăkíkandi-ân namuu” gin t'owa ditú⁷ni.

²⁹ Hedi in t'owa diphade⁷nin diví⁷p'ônwădá⁷o⁷ óeháachannamídí, hedá t'ămăgá óetumáa. Ditú, “Ū-ân nă⁷i méesate hay⁷i nânayukhây⁷máawän, hedi poje thaa iwebo wíyá năakuhkhây⁷máawän. ³⁰ Năă-á wí⁷bo ópi⁷aywon, hă⁷in phé⁷win diwedi ówhanbe.” ³¹ In owha⁷ p'ó⁷dédí⁷indádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhă⁷o⁷indádi wá⁷ Jesus ônp'áhkaadi ditú⁷, “Wé⁷gen t'owa-áho i⁷đi ovây⁷aywonde⁷, hewânbo wí⁷bo-á ipi⁷aywoenídí wí⁷ûnkodipí. ³² Nă⁷i sendá i⁷ to⁷wí Jôesi Tăđádí óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí namuudáho⁷, hedá Israel nangewi tsondi hay⁷i-á namuudáho⁷, i-á ûnkhây⁷ă⁷ hă⁷in phé⁷win diwedi nawăanı⁷in âymúunídí, hedânho iví⁷piye ívíwăăyú-ídí.” Hedi in wíje i-ádi phé⁷win deedi dawhí⁷k'óe⁷indá wá⁷ óejänăkítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná⁷ dihayđi i⁷ge t'ăhkí nakhunpóe thí⁷êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihayđi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Nă⁷i hí⁷-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe⁷an?) ³⁵ Wên t'owa nú⁷ diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, “Bít'óeyan, Elijah óekhăyă⁷de⁷.” ³⁶ Wí to⁷wí i⁷ăă wên hăăwên nap'ohsaadee⁷in ikáyjídí, hedi wí méena ojohay⁷i iwe ip'oh⁷tógidi wên poesú hay⁷in diwedi ôntege ip'ohú⁷unídí, hedi natú, “Ăymúuní tigú Elijah na⁷ăă-í nă⁷in phé⁷win diwedi óewăave-ídí.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúđi t'ă⁷gedi ihăă⁷an.

³⁸ Ihayđibá in aa nakhaaná⁷nin i⁷ méesate hay⁷i khó⁷jé nawhí⁷wonnin nasivedee, kw'áyeđibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i⁷ sundado p'ó⁷dédí⁷ Jesus-ví páadépiye nawindi hádíđí Jesus nachuu⁷in imû⁷, hedi natú, “Ta⁷gendi nă⁷i sendá Jôesi Tăđáví ay ûnmuu.”

⁴⁰ Wên kwiyă⁷ wá⁷ iwe diji⁷, indá hây kayi⁷ diwedi dăymúnde⁷. Nă⁷in poje dikhăwă Salome-á, Mary-á (i-á

Magdala bú'wi namuu), hedá wiyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úugé'i-á inbí jíyá dānmuu). ⁴¹ Nā'i in poje kwiyä? Jesus-ádi dimāndi óekhäge?māa wa'di oe Galilee naji' ihaydi, hedi nā'indá i-ádi wāy-á kwiyä?dādi Galilee-di Jerusalem-piye wé'ge di'ää.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'o', gá wiyá tháwāndá kaykhanwówá thaa nanáanídān. Hedi nakinpuwamān dihaydi wí sen Joseph gin nakháwä'i napówá, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diwedi'i'ba namuu hedá na'a'ginmuu, hedi natsíkhaji? Jôesi Tádádí óesôege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoeni'i'. Wesebo khunwôeda'ginpidí Pilate-vi'piye namāa i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oedi hânho óehāa'an, hedi in sundadoví p'ó'dédí? óetsika'yan háa ta'gendi Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetu'an nachuu-áku, hediho Joseph i' pení óehúuwi'in óemāgi. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'ä'in ikumä, hedi i' pení in phé'win diwedi óewāvedí in aadi óe'ánnan. Hedáhá? i' pení wí t'owápho dāykídi iwe óetógi, hedi wí k'uu hay'i? i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wiyá Mary, i' Joses-ví jíyá unmuu'i-á, dānmû' wáygé Jesus óek'û'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wiyá Mary, i-á James-ví jíyá ūnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dāykumä, Jesus óe'äyü-ídí. ² Dumingu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä? ihaydi, i' t'owápho eepiye dimāa. ³ Wa' dimān dihaydi wí'nā táye dívítsika'māa, "To'dan i' k'uu dīnhānge'amí i' t'owápho iwedi?" (Nā'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Hedi dívíbéedí i' k'uu ho nahāngemuudi dāymû'. ⁵ Hediho dits'ú ee t'owápho ee, hedi wí e'nú wên ts'ä'in to whaadi'in nato'ondi ko'díngedí na'āndí óemû', hedi ovāypíhää. ⁶ Hebo i'di ovāytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípí. Jesus oe Nazareth-wi bīntuwāmāa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'û'i', hebo i-á nāa wīna'ānpí, i-á nawáywówápóe. Binmú'dí hää óek'û' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bīntu'āamí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namān, hedi iwe bīnmúuní, háa wovāytu'an waa.' " ⁸ Hedi i' t'owápho iwedi dipeedi dijān, ovāypíhäädi dithathapoe'o. Hânho dikhunwôeda'di to'wí wānbo háabo wídāytu'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

* **16:8** Nā'i hi' nāa 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehääwi Mark-ví ta'di gínkw'ó' deejé wīnata'muupí.

⁹ Dumîngu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Nă'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yă'ďăapí'in p'oweahhâă ônkhehpiye'i'. ¹⁰ Heđi Mary namăăđi Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi heđá diséejidi ovâyshaa, heđi háa ûnpóe'in ovâyt'ôe'an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-di óemû'in dit'oedi wídívíwâyupí.

Wíjedi Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ûnchăăđi wên wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'đí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dänwáybun, heđi háa dänmû' waa in wé'gen Jesus-ví khăge'nin ovâyt'ôe'an, hewänbo wídívíwâyupí.

Jesus-ví tă'di wêe khăge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úugédí in tă'di wêe khăge'nin dívíhújuo' ihaydi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, heđi wâyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovâyt'e'yan, in to'wëndi nawáywówápóe'in óemû'in wí'ovâywâyundepídí. ¹⁵ Heđáhá' ovâyt'ôe'an, "Ja' năă oepáa k'aydi t'ăhkí bípûn, heđá t'owa t'ăhká Jôesi Tăđáví híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ăhkí to'wên dívíwâyunde'indá heđá ovâyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoení. Hewänbo to'wên dívíwâyundepí'indá ovâytuhchănukhâymaa. ¹⁷ In dívíwâyunde'in naadi dovâyk'úuwí nă'i pínán t'ôe dâý'amídí: In yă'ďăapí'in p'oweahhâă t'owaví'wedí dâykhehpeeyé-í, heđá piháawi tundá dívíhée'amí. ¹⁸ Dî'ânpídíbo dâypăâyuhógidi, háa hăăwí nakhe't'ôe'i dâysuwăđi, há'to háabo dipúuwí; heđá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovâytăgedí, indá dihekhăapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Heđi Jesus i' shánkí natsonji'i'di ovâyhí'bowa ihaydi, makówápiye napee, heđi Jôesi Tăđáví ko'ďingédí isóge. ²⁰ Iví khăge'nin iwedi dimăă t'owa wăhăă t'ăhkí iví tun ovâyt'ôekanhúuwídí, heđi Jôesi Tăđáđí ovâykhăge'nan, heđi i' pínán t'ôe napoe'o'i'di in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'măă'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodí waa dâytanan t'ähki i' hääwi wáy wên nanbí tí'úuwín páadé'in páadé iwedibo dâymû'i'. I'gedá na'in dítu'an, hedí áyîngidi háa dâymû' waa dâyta'nan. ³ Naa wá' hääwi páadé iwedibo nakodipóe'i' áyîngidi dónuwâ, hedí naa ochanpóe híwó namúuní'in ugí' dóta'namídí ná'i hääwi háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy'o' hedânho úkodihanginnáanídí i' hääwi Jesus-ví'gedi wóehá'andi' ta'gen namuu'in.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyägi'o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnän dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwä'i na'än. I-ádi wáy-á owha'-ádi wé'ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin ûnkháwä, hedí i' wá' wí owha'ví ay ûnmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta'ge dänhon háa Jôesi Tádá nada' waagibá. Áyîngidi Jôesi Tádáví tsontun dän'a'gindo' hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dän'an. ⁷ Hebo Elizabeth-á äypi' namuudi wíðän'ay'änpi, hedá nää-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-'inbí thaa dínpóe dívít'óe'amídí, hedího Zechariah-á Jôesi Tádági' iví owha' t'óe i'o'. ⁹ In owha' dâykháwäwhahónde' dâyde'mamídí to'wí Nanbí Sedó Jôesiví méesate hay'i pingewi íve iwe nats'úuní'i', i' sa'wó nasundi' hääwi iphaháanú-ídí. Hedí nää Zechariah-ví kháwä ónwhahké', hedího nats'ú. ¹⁰ Ee íve i'ëyää'o' ihaydibá oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjûusu'o'.

¹¹ Tsíkhagipí i' máäsa ko'díngedí i' ëyää nachá' diwe wí makówáwi t'óepa'aa'i Jôesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi' nakwinudee. ¹² Zechariah óepíhää i' makówáwi t'óepa'aa'i' óemû'dí, hedí khunwóeda'dí óemáa. ¹³ Hewänbo i' makówáwi t'óepa'aa'i'dí óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwóeda'ípi. Jôesi Tádádí uví jûusu wónsigí'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i wí enúkáy i'ayyamí, hedí John gin nâakháyä'ní. ¹⁴ Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví' úmúuní, hedá báyéki wáy-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jôesi Tádáví he'ennin senä' diwedí'i namúuní. I-á wí'ûnkhây'ähpi iméenasuuwä-i'in háa wíyá hääwi naháapúuwí'i-á, hedí nats'an'aypuyädibo' i' Yä'dáa'i P'oweaahä pín ta'gedi imá've-í. ¹⁶ I'dá báyéki in Israel-wín t'owa inbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'iví'piye'

ovâywáymá'í. ¹⁷ Uví ay-á iví pí'ná khó'jé i Yä'dâa'i P'oe waahâa imá've-í, Elijah-di iví pí'ná khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natuhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi' napáadémú-í Nanbí Sedóvi tun wóegé, hedá tádá'indá ovâykhäge'namí inbí áyyäá-á wiyá dâysígi-ídi, hedá in dit'ôeyanhâhpi'indá ánskaa-á ovaymääni hedânho in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin waaginbá dimúunídi. I'di in t'owa ovâykhây'amí hedânho i' shánkí natsonji'i' óesígi'amídi" gin i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di Zechariah óetu'an.

¹⁸ Zechariah-di i makówáwi t'ôepa'aa'i' óetu'an, "Hebo hândidan ta'gendi dínhanginnáani ná'i untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hânho kwijó dínmuu." ¹⁹ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "Naa Gabriel-ân omuu. Naa háädi wänbo t'ähki Jôesi Tádávi nú' owin. I'dánkun naa dísan wihée'amídi hedá ná'i híwó'di tun wînmá'ídi. ²⁰ Híwó' ót'ôeyan. Híwó naná' dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo Ɂ-á ná'i wítu'andi' wíwíwäyupídiho' tunpi' unpúuwí, i' ay na'aypuyä píhay."

²¹ Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsíkha'máa, hedí dívítumáa, "Heháadan thaa t'ähki óeho' i' méesate ívedi napee-ídi?" ²² Hedí napee ihaydá wí'ûnhí'kodipi, hedího' in t'owa dínhanginpóe wí háäwi ûnkeepóe'i' i' méesate íve imû'in. Tunpi' najoekandeedi iví mandiho ovâyhée'an.

²³ Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha'wi t'ôe ûnbo'wandi iví piye iweeho'. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee ûnsáhpóe, i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa, hedí p'ánú p'óe iví k'aygidi wí napeepí. ²⁵ Hedí natú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi naagi' ná'i dín'an. Nábâa t'ôediwän naa-ádi híwó'di namuu. Naa owôeda'wän wí dáy'âyjohpídi, hewänbo nää-á naví wôeda' dínjâa'an."

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuni'indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasâamuu ihaydi Jôesi Tádávi wí makówáwi t'ôepa'aa'i' Gabriel gin nakháwä'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dâytú'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapi' a'yú Mary gin nakháwä'iví piye Gabriel óesan. Mary-ádi wí sen Joseph-ádi dakhóhtsaatunpää'n, hedí Joseph-á David-ví ây iwedi'i' bá namuu. ²⁸ Hedí Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: "Híhchandibo un múuni Ɂ Jôesi Tádávi hânho wóesígi'i'. Jôesi Tádá-á Ɂ-ádi naji'."

²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i' ánskaa'amí'in wí'ishaapi, hedí napitú, "Hângúba ná'i sengitun natunda?" ³⁰ Hedí i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "Mary, wí'unkhunwôeda'ípi."

Jôesi Tádádí wóesígi³¹ in wônkeekankhâymáa. 31 Ót'ôeyan, ụ-á unsáhpúuwí, hedí wí enúkáy bí'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyǎ³² ní. 32 I-á báyéki hay³² i namúuní, hedí i' shánkí kw'áye³² i namuu³² i' di óetu³² ǎámí 'Navi ay unmuu' gin, hedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádí bá tsondi hay³² i óesôege-í, iví hehǎǎwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay³² i namuu waagibá. 33 I' dǎ hǎnhay wǎnbo t'ǎhki in Israel t'owaví tsondi dínmuuní. Iví tsonkhuu-á há³³ to hǎnhay wǎnbo únháani."

34 Mary-di i' makówáwi t'ôepa³⁴ ǎǎ³⁴ i' óetsika³⁴ yan, "Hândidan ná³⁴ i napúuwí wa³⁴ di wí sendádí wó³⁴ thaapídí?" 35 I' makówáwi t'ôepa³⁴ ǎǎ³⁴ i' di óetu³⁴ an, "I' Yǎ³⁴ dǎa³⁴ i P'oweaahâa úwáani, hedí i shánkí kw'áye³⁴ i namuu³⁴ i' di iví pínánadí wóetǎǎgé-í, hedího i ay shánkí yǎ³⁴ dǎa³⁴ i bí'ayyandi³⁴ Jôesi Tádáví ay gin óetu³⁴ ǎámí. 36 Uví maatu³⁴ i Elizabeth wá³⁴ sí p'oe nasáamuu tobá ho nakwijópaa wǎnbo³⁴, hedí wí enúkáy i'ayyamí, tobáhâa âypí³⁴ namuu gin t'owa di³⁴ ǎn wǎnbo³⁴. 37 Jôesi Tádá-á hǎǎ t'ǎhki únkodí." 38 Mary-di óetu³⁴ an, "Naa Nanbí Sedó Jôesi Táaví t'ôe³⁴ i' omuu. Oda³⁴ hǎǎ t'ǎhki untú³⁴ i naa dínpuuwí³⁴ in." Ihaydihó³⁴ i makówáwi t'ôepa³⁴ ǎǎ³⁴ i' di óejoe³⁴ an.

Mary oe Elizabeth-ví³⁴ piye namää

39 Wí hǎyú thaa ihaydi Mary ikhây³⁹ andi wí bú³⁹ ay iwepiye iwǎnáho³⁹, i' bú³⁹-á oe Judea nange na³⁹ okúná³⁹ ni³⁹ ge nak'óe. 40 Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedí nats'úndi Elizabeth óesengitú³⁹ an. 41 Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa³⁹ i' i'a³⁹ yǎ³⁹ nan. Elizabeth i' Yǎ³⁹ dǎa³⁹ i P'oweaahâa pín ta³⁹ gedi imáadi kaygi natú, 42 "Jôesi Tádádá ugí³⁹ híwó³⁹ di hǎǎwí wôn³⁹ an, shánkí híwó wǎnbo t'ǎhki in wé³⁹ gen kwiya³⁹ gí³⁹ ví³⁹ wedí, hedá wá³⁹ i' to³⁹ wí ú³⁹ aypuyǎgi³⁹ o³⁹ i híwó³⁹ bá òn³⁹ amí. 43 Ụ-á Nanbí Sedóví jíyá unmuu, hedího háadan ná³⁹ i hǎǎwí hay³⁹ i naa dínpuuwí naví³⁹ unpuwǎ³⁹ ǎǎdi? 44 Ti úhanginná, unpówadí uví sengitun ot'oe ihaydibo³⁹, ná³⁹ i ay naví seephoge donmáa³⁹ i' nahíhchanpóedí i'a³⁹ yǎ³⁹ nan. 45 Hedí híhchandi ụ-á unmuuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemági³⁹ in úpuwagi³⁹ o gin biwǎyundedǎn."

Mary hânho híhchandi ihée³⁹ o

46-47 Hedí Mary natú, "Pín ta³⁹ gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay³⁹ i namuu³⁹ in, hedí naví pí³⁹ ná khó³⁹ jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dínmuudǎn. 48 Jôesi Tádádí naa iví t'ôe³⁹ i' omuu³⁹ i di³⁹ ǎnshaa³⁹ an, tobá kw'áye³⁹ i wó³⁹ muupí wǎnbo³⁹, hedí náa thaa iwedi páadépiyá t'ǎhki t'owa ditúuní i' dǎ naagi³⁹ híwó dín³⁹ annin. 49 Ta³⁹ gendi i' shánkí tsonkhuu imáa³⁹ i' dǎ báyéki naagi³⁹ dín³⁹ an. I-á yǎ³⁹ dǎa³⁹ ida³⁹ namuu. 50 Jôesi Tádá-á in to³⁹ wên i' óe³⁹ a³⁹ ginninbí³⁹ piye nasehkanápoe³⁹ o, in ho di³⁹ aypuyǎ³⁹ indá hedá in di³⁹ aypuyǎgi³⁹ o indá wá³⁹. 51 Báyéki

nakaydi he'endi hääwí i'ó?, hedi in to'wên inbí pí'ná khó'jé dijengi'ánshaamuu'in t'ämäpiye ovâywádénde?.⁵² In to'wên tsonkhuu dâymáa'in waa dichaa'in áagépiye i'di ovâywávénde?, hewänbo in he'ennin dimuupí'indá shánkí kw'áye ovâytegende?.⁵³ In dihahsé'nindá híwó'di hääwí ovâymä' dishu'múunídí, hewänbo in kodit'owa dimuu'indá hääwípídíbo-á ovâyjáatäde?.⁵⁴⁻⁵⁵ Háa nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'ó?. Na'in Israel-'in iví t'óe'in gimuu'in díkhäge'do?, hedi wí'ún'ódepí häädi wänbo t'ähkí Abraham-dá'dí hedá t'ähkí Abraham-bí áy iwedi'indádí ovâysehkanä'âamídí" gin Mary natú.

⁵⁶ Hedi Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí?, hedáhá' iví'piyá iweeho?.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä

⁵⁷ I' thaa Elizabeth i'ayyamídí ûnpówá, hedi wí enúkáy i'ayyan.⁵⁸ In to'wên iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-ádá dívihíhchanmáa.

⁵⁹ Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudiyoví k'ewe taadi óetaa'amídí. Iví tádá Zechariah waabá óekháyä'khâymaa in t'owadi,⁶⁰ hewänbo iví jiyá ûntú, "Ha'wâagá joe. John gân áykháyä'ní."⁶¹ Indi óetu'an, "Hewänbo wé'i wí wänbo uví maatu t'owa ha'wâa wínakháwäpí."⁶² Hedi inbí mandi i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídí hânnan i ay óekháyä'ní'in nada?.⁶³ I'di wên hääwên ovâydaa'an eedi ita'namídí, hedi wên phéphá'ay ôn'andi ginnân ita'nân: "John gin iví kháwä ûnmuu." T'ähkídíbo ovâyháa'an.⁶⁴ Wesebo nahänjudedeedi nahí'dee, hedi natú? Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.⁶⁵ T'ähkí inbí tsowa dithaa'in di'ánde hânnangú napóe, hedá t'ähkí oe Judea nange na'okúná' ni'ge dithaa'indá i'gedi dívihí'máa.⁶⁶ T'ähkí dit'oe'in ná'i hääwí i'gedi díví'ánshaamáa, hedi dívípitsika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuní?" Hedi ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuní i'gedi Zechariah ihée'o?

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah ûnmuu'i' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnân natú:⁶⁸ "Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädân díkhäge'namídí hedá nanbí hânminbí mangedá díma'p'äädi-ídá.⁶⁹ Jôesi Tádádá wí hânho kay'i aywondi na'in dímagí. David-á hân'oe Jôesi Tádáví t'óe'i ûnmuu, hedá ná'i aywondi-á David-ví áy iwedi'i'ba ûnmuu.⁷⁰ Jôesi Tádádí dit'óe'an gin ikhâymaa'in, hedi i' hí'

iví hǎn'oe'in yǎ'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dînsan. ⁷¹ Natú na'inbí hǎnminbí'wedi dîn'aywoení, in dít'ay'inbí mangedi díjâa'amí. ⁷² Natú nanbí hehǎäwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanäpúuwí hedá wá' in yǎ'dâa'in tun Abraham-dádi ik'ú'indá há'to ûn'ôede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádádi iví tun ta'gendi Abraham óemägi nanbí hǎnminbí mangedi díwhahónídí, hedânho gínkoedí-í khunwôeda'ginpídíbo' i' ây'a'ginmäänidí, ⁷⁵ hedânho gin ívíkanhondibo t'ǎhki na'inbí wówátsi thaa yǎ'dâa'in gimúuní, hedá ta'gebo-á nanbí wówátsi-á âyhúuwí" gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á óetu'an, "Naví ay, u-á i' shánki kw'áye na'ándi namuu'iví tukhe'bi gin wóetu'âamí. Hedá u-á i' shánki natsonji'iví páadé unmú-í in p'ôe igí' mǎnhây'amídí. ⁷⁷ U'dá iví t'owa ovâyhangin'annamí ovây'aywoení'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanät'óedân, hedího i' to'wí i' thanbí muwǎthay waagi'ba namuu'i' oe kw'áyedi nanbí'piye nakä'ägi'o, ⁷⁹ hedí in to'wên in chuwa dâykhunwôeda'dí khun ni'ge dimännindáho i'dí ovâykomääni. I'dáho na'in díkhäge'khâymaa hedânho ánsahaaginpídíbo giyênenídí" gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasôedi iví hangintan wá' ûnsôe, hedí tí'úugédi ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jâa its'ant'ôe'an píhay.

2

Háa Jesus na'aypuyä waa

¹ John i' p'ó'p'oe'kandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánki hay'i Caesar Augustus gin nakháwǎ'i'dí t'ǎhki t'owa i' nange itsonmaa eejewin ovây't'ôephade dívikháwǎta'kwogihúuwídí. ² Nää páadé in t'owa dívikháwǎta'kw'ódi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihaydi. ³ Hedího t'ǎhki t'owa inbí thehtáy pahpá'inbí bú'piye dimää dívikháwǎta'kw'ôenídí.

⁴ Joseph wá' ikháwǎta'kugiho'. I-á Galilee nange naná' diwedi Nazareth bú'aydi napee, hedí wíyá bú'ay oe Judea nange Bethlehem gin dâyt'u'o' iwepiye namää. Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu, hedí David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hedího Joseph iwepiye ûnpuhpóe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíba óeho'. Indá dakhótsaatonpǎ'än, hedí Mary-á nasâamuu. ⁶ Bethlehem daji' ihayhǎäbá i' thaa napówa Mary i'ayyamídí. ⁷ Hedí iví páadé'i' ay i'ayyan, hedí aa'ây iwe óe'annankídí i hǎäpanbí húuphébay iwe óek'ú', gá ee díviwo'kw'óe'ó'i tewhá iwe wínajáanáhpidân.

In makówáwin t'ôepa'qa'indi in k'úwá áy'i'nin ovâyhée'an

⁸ Iwáy bú'ay tsowa wáy wên k'úwá áyí'nin dikw'ó, indá khú'déedí oe ahkónu inbí k'úwá dâý'áyînmáa. ⁹ Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' inbí'piye ovâysan, hedi inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwînuðee, hedi Nanbí Sedó Jôesiví kohthaydi ovây'ánhógidi hânho dikhunwôeda'póe. ¹⁰ Hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípi. Bít'ôeyan, naadá híwó'di tun wây má', t'âhkí t'owa hânho ovâyhíhchannamídí. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú' wí aywondi ungi' na'aypuyä. I-á i' to'wí namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-á i' shánki natsonji'i namuu. ¹² Hedi ná'in bînmúuní únhanginnánídí háa wáytu'an waa ta'gen namuu'in: Wí ay bînshaa-í aa'ây iwe na'ánmuudi, hääpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsíkhagipí i' makówáwi t'ôepa'aa'i-ádi wây-á báyéki mákówáwin t'ôepa'aa'in dikeepóe. T'âhkídíbo Jôesi Tádáví'gedí híwó dívihí'máadí ditû', ¹⁴ "Makówá kw'áayé t'âhkí ditúuní Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in, hedi nää oepáa k'aydá in to'wên Jôesi Tádá óehíhchanmä'indá ánsshaaginpídíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídí dimää

¹⁵ In makówáwin t'ôepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'nä táye dívítumáa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná'in napóe'in áymúunídí, i'gedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádí na'in díhangin'ánnan." ¹⁶ Hediho dívíwänaho'di Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee hääpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I' ay óemú' ihaydi háa in makówáwin t'ôepa'aa'indi iví'gedí ovâytu'an waa ditunji'. ¹⁸ T'âhkí in iwe diji'in ovâyháa'an i' hääwí in k'úwá áyí'nindi ovây't'ôe'andi dit'oe'dí. ¹⁹ Mary-á ná'i hääwí t'âhkí napóe'i wí'ûn'ódepí, hedi häädi wänbo t'âhkí i'gedí i'ánshaamáa. ²⁰ In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá diji' iwepiye diwáymää, hedi Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadí ditû' hânho hay'i namuu'in, gá ná'i' hääwí dâymú'i-á dit'oe'i-á namuudân. Tâhkí háa i makówáwi t'ôepa'aa'i'di ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedi Jesus gin óekháyä'. Ná'in kháwä-á i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óemági wa'di iví jíyá únsáhpóepídíbo'.

²² Hedi ihaydiho napóe dân'amídí háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí kuu dínmuudi dínkhây'ä' díví'amí'in wí ay na'aypuyä ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dânho', i' méesate hay'i iwe Jôesi Tádá óetu'âamídí, "Nanbí ay wímääní."

²³ Gin dân'an gá ná'in tsontun Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnk'óedân:

T'âhkí in páadé di'aypuyä'in e'nûn áyyä-á Jôesi Tádá óemääní.

24 Hedá wá? nata?muu in jiyá?indá wije k'o?wee háa wije tsidé?ây ha?wâagi?in dâyhûuwí, hedí ná?in tsidé dâyhaydi Jôesi Tádá óemääní. Hedího Mary-á wá? han ikhâymaa.

Háa Simeon Jesus-ví?gedi natú waa

25 Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwã?i?. Iví wówátsi-á ta?ge ihon, hedá Jôesi Tádáví kuu-á ôn?a?gin. Natsíkha Jôesi Tádádí in Israel?in inbí t'ôephade iwedi ovâywhahóenídí, hedí i? Yã?dâa?i P'oewaahâa i-ádi naji?. 26 I? Yã?dâa?i P'oewaahâadibá Simeon ôehangin?ânnan wínachuwagi?opí?in i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí óemû?pidíbo?. 27 I? Yã?dâa?i P'oewaahâadi i? hay?i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádi tádá-ádi i? wá? óets'úde, hedânho indi igi? ôn?amídí háa nakhây?ã?in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. 28 Dits'ú? dihaydi Simeon-di i? ay óekê?, hedí Jôesi Tádá óekú?daa?andi ginnân natú: 29 “Nanbí Sedó Jôesi, nábâa hîn naa uví t'ôe?i? omuu?i híhchandi díchuwamää, uví tun bimági waagibá. 30 Naa ohíhchan, gá nää-á naví tséedí i? aywondi u?di dînsandi? dópimû?dân. 31 Hedí ná?indá bí?an t'âhki nange?in t'owa dâymúunídí. 32 Nã?i aywondi-á wí kô waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupi?in ovâykeeyamídí, hedí i? namuudi uví t'owa Israel?indá he?ennin dipúuwí.” 33 Gin Simeon i? ayví?gedi ihée?andi i? tádá-á jiyá-á hânho ovânháa?an. 34 Hedáhá? Simeon-di Jôesi Tádá óedaa?an híwó?di thaa ovânmaßnídí, hedá Mary-á óetu?an, “Wáy wên in Israel?in i? óesígikáyjî, hedího ovây?aywoení, hebo wây-á wëndá wí?óesígikáyjípí hedího dipedee-í. I?dá t'âhki t'owa háa Jôesi Tádá nada? waagi ovâykeeyamí, hewânbo in t'owadá óejoegikhâymaa, 35 hedí báyéki t'owa háa inbí pí?ná khoré? di?ánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedí u-á báyéki mânt'ôephadekhâymaadi wí to?wídí wí tsijó phá?dí uví pín wônjún waagibá unchaa-í.”

Anna ikú?daa?an

36 Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwã?i wá? naji?, i-á wí Jôesi Tádáví tukhe?bibá namuu. Nã?i kwee-á Phanuel-ví a?yú ûnmuu, hedí Asher-á iví hehãäwi thehtáy pahpâa ûnmuu. 37 Tsé ihaypaayo nakhóhtsaa?ánwân, hedí khávéntã?di jónu (84) paayo ûnná iví sen ûnchuu iwedi. Hãädi wânbo t'âhki i? méesate hay?i iwe naji?, hedí háyânbo? ihãädã?odá ijûusu?odá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óe?a?ginmä?. 38 Wa?di Simeon ihí?máa ihaydibá i? kwee nats'ú, hedí i? aygí? Jôesi Tádá óekú?daa?an, hedá iví?gedá ovây?t'ôe?an t'âhki in Jerusalem-win ditsíkhakw'ó?nin Jôesi Tádádí ovâyma?p'ãädi-ídi.

Joseph-ádi Mary-ádi oe Nazareth bú?aypiye dânweeho?

³⁹ Joseph-ádí Mary-ádí dän'an haa Nanbí Sedó Jôesiví tson-tun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dänweho', i-á Galilee nangá nak'óe. ⁴⁰ Hedi i' ay nasô'di nakaypoe'o hedá báyékí hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádádá báyékí óekhãge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhé'an

⁴¹ Paayo p'óe waagi i' Passover shánkí'eedi dinná' dihaydi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'ä. ⁴² Hediho Jesus tã'di wije (12) paayo'i namuu ihaydi Jerusalem-piye dimää, háãdi waa díví'o waagibá. ⁴³ I' shánkí'eedi dínk'ewe' dihaydi in t'owa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyí'. Hewänbo iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí iwe iwóyí'nin. ⁴⁴ Indá da'ánde wáy-á t'owa indádíbabá dimännindádí naji'in, hedi wí thaa t'ähkí Jerusalem diwedí damää. Ihaydi inbí k'ema'in deeje hedá inbí maatu'in deejá óenuwã, ⁴⁵ hewänbo wí'óeshaapídí Jerusalem-piye dänwáybun óenuuwã-ídí. ⁴⁶ Wije thaa naphade ihaydi i' méesate hay'i ee in Hudíyoví háhkannindádí óeshaa. Haa dívíhí'máa'in i'di ovâyt'óeyande hedáhá' báyékí háãwí ovâytsika'máa. ⁴⁷ Iví hangintandá hedá iví hí' in háhkannin ovâytumáa'i'dá t'ähkí t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. ⁴⁸ Iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí haa dän'ánshaa'amí'in. Iví jiyá'dí óetu'an, "Naví ay, háadan gin na'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an u'di báyékí áyíngi uví tádá-ádí naa-ádí dímagi, hedá t'ämäpiye wítuwämáa?" ⁴⁹ Jesus-di ovântu'an, "Ti wíðänhanginnáhpí'an naa dínkhây'ã' naví Tádáví tewhá ee ochaní'in?" ⁵⁰ Hewänbo haa ovântu'annin wídaka'pówápi.

⁵¹ Iví tádá-á jiyá-á indádíbabá oe Nazareth-piye nawáymää, hedi t'ähkí haa óetu'an waa i'a'gindo'. Iví jiyá ná'i háãwí t'ähkí napóe'i wí'ún'ódéndepí. ⁵² Hedi Jesus-á nasôemändi shánkí báyékí hangintandá ihónde', shánkí nasenpuwamän, hedi Jôesi Tádá-ádí in t'owa-ádí shánkí wänbo óesígí.

3

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesiví tun in t'owa ovâytunphadende'

¹⁻² Tiberius Caesar t'ähkí i' Rome-wi nange tã'di p'ánú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oekandi' oe ahkónu naji', hedi Jôesi Tádádí óetu'an iví hí' ónt'ôe'amídí. Ihayháãbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnän, Herod-ví tí'úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnän, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnän, hedá Annas-ádí Caiaphas-ádí owha' p'ó'dédí'indá damuu. ³ Hedi John t'ämäpiye Jordan p'o'k'ay tsowa i'ge najidi in t'owa

Jôesiví tun ovâyt'ôekanhon. Ovâytumáa, “Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-jídí, hedá naadá wâyp'ó'p'oe'amí.”⁴ Hedi ná'i háa John i' o waa Jôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiiah iví ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnân ûnta'muu: Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúuní,

‘In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igí?.

Hä'i p'ôe'ây wá' igí' binta'ge'an.

⁵ T'ähkí hége'ây napidedee-í.

T'ähkí okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namäáginá' deejá nata'gepúuwí,

hedí i' p'ôe nabôebôená'dí' nata'gepúuwí.

⁶ Hedi t'ähkí t'owa dâymúuní Jôesi Tádádá t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovâyp'ó'p'oe'amídí. I'dí ovâytumáa, “Un pääyü wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovâytu'an háa úví'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovâyutuhcháänú-ípídí?”⁸ Híwó úví'âamí hedânho nakeepúuwídí unbí t'aywó'di ta'gendi bínjoe'annin. Wí'íjêngitúunípí, ‘Abraham-bí ây iwedi'inbá gimuu.’ Ná'in wâytu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho ûnkodí ná'i k'uu náâyé nak'wó'didí wây-á Abraham-bí ây ovâypa'idí.⁹ Náäho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídí. T'ähkí i' tay nabaypoe'opí'-á óets'âa-í, hedí phaa iwe óechäänú-í.”

¹⁰ Hedi in t'owadi óetsika'yan, “Hân gínkhây'ä' íví'amí'in háa untú waa wígínpuuwípídí?”¹¹ I'dí ovâytu'an, “Gá ginnân: Wí to'wí wíje k'éwé'in to ûnk'óedáho', i-á ûnkhây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääni'in. Hedi wí to'wí ûnkoegí'bán'yendi-áho ûnkhây'ä' wí to'wí ûnkoegí'kw'óhpí' óemääni'in.”¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovâyp'ó'p'oe'amídí, hedí ditsikapóe, “Hähkandi', heyâa na'indá, hân íví'amí?”¹³ I'dí ovâytu'an, “I' chä' häyü unbí tsonnindi wovâytu'an ihayda'mân bínwé'ge'amí.”¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, “Heyâa na'indá, hândá íví'amí?” I'dí ovâytu'an, “Häyü wovâywá'âa'i'dí bínhhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípí wiyá shánkí wovâymaßnídí, hedíháa in t'owa híwóhpí wídíví'anpídáho', wí'ovâytu'âamípí híwóhpí díví'annin wí chä' inbí'wedi bínhóenídí.”

¹⁵ In t'owa dichanpoe'o wí hääwí hay'i napuwagi'o waag-ibá, hedí John i p'ó'p'oe'andiví'gedí báyéki díví'ánshaamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâyamáa'i' t'owa ovây'aywoenídí.¹⁶ Hedi John-di t'ähkídíbo ovâytu'an, “Naadi p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dônp'äädí-ídí. I'dá wiyá pí'wí p'ó'p'oe'kan

waagibá wovâymääní. Wáy wên un i' Yä'dâa'i P'oewaahâa wovâymääní, wáy wëndá phaadá wovâyтуhchäänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovâyweejé-ídí, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedi iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewânbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wânbo naphahpaadipî? iwe ich'âani." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovâyhée'an, Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây't'ôe'odi.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá' óetü'an i' kwee Herodias-áđi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'ûuví kwee ûnmuu wânbo? ônkê?. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedí nã'in in shánkí p'ândíkí' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydi Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedí iwebá Jesus ijûusu'o' ihaydi makówa nakhuudee, ²² hedí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówáđi napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígí'i-ân unmuu. Hânho ü'di ohíhchan."

Jesus-ví páadé kã'ää'in t'owa ûnmuu'in

²³ Jesus-á mađi powintä (30) paayo'i namuu páadé its'anháhkanjyé ihaydi. T'owa-á dí'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-á Levi-ví ay ûnmuu, Levi-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmuu, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmuu, Amos-á Nahum-bí ay ûnmuu, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmuu, Esli-á Naggai-ví ay ûnmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay ûnmuu, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmuu, Semein-dá Josech-ví ay ûnmuu, Josech-á Joda-ví ay ûnmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay ûnmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Addi-ví ay ûnmuu, Addi-á Cosam-bí ay ûnmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmuu, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmuu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay ûnmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmuu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay ûnmuu, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmuu, Judah-á Joseph-ví ay ûnmuu, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmuu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmuu, Melea-á Menna-ví ay ûnmuu, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmuu, Nathan-dá David-ví ay ûnmuu, ³² David-á Jesse-ví ay ûnmuu, Jesse-á Obed-ví

ay ûnmuu, Obed-á Boaz-ví ay ûnmuu, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmuu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmuu, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmuu, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmuu, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmuu, Perez-á Judah-ví ay ûnmuu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay ûnmuu, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmuu, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmuu, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmuu, Terah-á Nahor-ví ay ûnmuu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay ûnmuu, Serug-á Reu-ví ay ûnmuu, Reu-á Peleg-ví ay ûnmuu, Peleg-á Eber-ví ay ûnmuu, Eber-á Shelah-ví ay ûnmuu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay ûnmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmuu, Shem-dá Noah-ví ay ûnmuu, Noah-á Lamech-ví ay ûnmuu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmuu, Enoch-á Jared-ví ay ûnmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmuu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay ûnmuu, Enos-á Seth-ví ay ûnmuu, Seth-dá Adam-bí ay ûnmuu, Adam-dá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i? Yä?dâa?i P'oewaaḥḥâ pín ta?gedi imáadí in Jordan p'o?k'ay naná? diwedi nawáymää, heđi i? Yä?dâa?i P'oewaaḥḥâđi ahkónupiye óeho?. ² Iwe jónántä (40) thaa i? Penísendi ikhãäde? óet'aywóhkannamíđi. I? jónántä thaa t'ähkí ḥãäbo wí'ik'oepí, heđi t'ähkí i? thaa naphade ihayđi ḥãđi óemáa. ³ Heđi Penísendiđi óetu?an, "Jôesi Tádáví ay unmuudáho ná?i k'uu náwe nakw'ó?di náajôeni napávapa?íđi." ⁴ Jesus-di óetu?an, "Joe, há?to gin dáy?amí. Jôesi Tádáví ta?nin diwe ûntû?, T'owa-á wíyá shánkí dántáy páváví?wedi heđânho in kodi wówátsi dâymá?ve-íđi."

⁵ Heđáhá? i? Penísendiđá owáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, heđi t'ähkí nange náä oepáa k'ayđi wémûuđibo? ônkeeyan, ⁶ heđi óetu?an, "Naadı t'ähkí tsonkhuu t'ähkí ná?i nan deeje wímääní, inbí sa?wó?di ḥãäwí wóegé. Ná?i-á t'ähkí naví mange dínkw'óđiho?, heđi to?wí naa oda?i dómääni. ⁷ Heđânho naví páadépiye bidége?disógedi dí?a?ginmääniđi, ná?i t'ähkí uví? úmúuní." ⁸ Jesus-di óetu?an, "Joe, há?to gin dáy?amí. Jôesi Tádáví ta?nin diwá ginnân ûnta?muu: Jôesi Tádá i? shánkí natsonji?i?bá namuudi bîn?a?ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, heđiho i?đã?mân bîn?a?geeni."

⁹ Ihaydá Penísendiđá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, heđi i? méesate hay?i shánkí natu?wän deedi óepiye, heđi óetu?an, "Jôesi Tádáví ay unmuudá náwedi óke?t'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádáví ta?nin diwe gin nata?muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itu'amí
wóe'áyîngi'amídí.

11 Hedá gin wá' nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâa-í hedânho k'uu eedi
wívi'ânchäänú-ípídí."

12 Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'amí, gá iví
ta'nin diwebá ûntû'dân,

Uví Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'i wínâatayi'nípi
nâamúunídí háa in natú'in i'amí'in háa joe."

13 T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikhää
ihaydi Jesus-ví'wedi ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

14 I' Yä'dâa'i P'oewaahâadâ Jesus báyéki pinnán óemägi,
hedí Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i' bú' eeje t'ähki t'owa
Jesus-ví'gedí dit'oe, 15 hedí t'ähki Hudíyoví méesate eeje i'dí
ovâyhá'o', hedí t'ähki t'owadi kw'áayébo' óemáa.

16 Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe'i bú' namuu.
I' kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää,
häädi wänbo t'ähki i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádávi ta'nin
diwedi in t'owa ovâyunnamídí, 17 hedí indi in ta'nin Jôesi
Tádávi tukhe'bi Isaiah ita'nannin ôn'an, hedí imahsanusuudi
nä'i hí' nata'muu iwe ishaa:

18-19 Nanbí Sedó Jôesi Tádádi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa naa dînsan,
hedího i-á naa-ádí naji',

gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví
híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'dí naa dísan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,
in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáywáykáyjídí,

in áagé diwha'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí
Sedódí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

20 Hedáhá' Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedí i' méesate
iwewi khäge'di' ônwáy'andi isóge. T'ähki ee méesdiwówáji'in
t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'dí naa dísan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,
in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáywáykáyjídí,

in áagé diwha'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâyrate dikw'ó'nindi Jesus hânho
óedamúnde'. 21 Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Nä'i
hääwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe
näa thaa ít'ôeyankw'ôndibo'."

22 T'ähki díbo dichanpóe híwó ihée'annin. T'ähki
ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedí ditú',
"Hádídan nä'i hääwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ayda'mân
wí'ûnmuupí'an?" 23 I'dí ovâytu'an, "Mađi undi nä'i tuní,

hedá t'owa-á dovâyt t'owa ditû⁷di ditû⁷âamí, 'Woekandi, páadé bipihekhaá⁷amí.' Han ítú⁷dáho unbí hí⁷ ginnân úntunda⁷i: Un ít⁷oe háa ee Capernaum bú⁷ay dáy⁷annin, hediho náa-á náa naví ówíná wá⁷ han waagibá naa dínkhây⁷ä⁷ dáy⁷amí⁷in. ²⁴ Hewänbo naadá ta⁷gendi wâytu⁷amí, wí Jôesi Tádávi tukhe⁷bi⁷-á iví nange iweho wí⁷óesígí⁷ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wâytu⁷amí háa báyéki paayo phade ta⁷gendi napóe⁷in, Jôesi Tádávi tukhe⁷bi⁷ Elijah nawówáji⁷ ihaydi. Pojedá píngé paayo wí⁷ikwá⁷nanpí, hediho t'ähki i⁷ nange wáy báyéki dihaapóe. Hedi tobá Israel-win kwiya⁷ inbí senä⁷ dín't'ahánnin báyéki diji wänbo⁷, hä⁷in kwiya⁷bi⁷wepiye Jôesi Tádávi Elijah ósaanívi⁷wedi oe Sidon bú⁷piyân óesan, wí bú⁷Zarephath gin dâytu⁷o⁷ iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu⁷i⁷ óekháge⁷namídi. ²⁷ Hedá wá⁷ Jôesi Tádávi tukhe⁷bi⁷ Elisha nawówáji⁷ ihayhäá, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedi wénä wänbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwä⁷ida⁷mân nawówa, hedi i-á Syria nangewi-ân namuu." ²⁸ In méesate ee dikw'ó⁷nin ná⁷i dit⁷oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipi dívíwínúdi i⁷ bú⁷di⁷ já⁷wépiye Jesus óechänupiye. I⁷ bú⁷-á okú wáhkí nak'óe, hedi oe okú kw'áyepeye óepiye t'owá k'áygedí óeke⁷t'âave-ídi. ³⁰ Hewänbo i-á inbí jáagé ÿ⁷ge naphadedibo⁷ iwedí namää.

Jesus-di wí yä⁷dâapí⁷ p'oewaahâa wí senbí⁷wedi óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú⁷ay Capernaum gin dâytu⁷o⁷ iwepiye namää, hedi i⁷ Hudíyoví kaykhanwówá thaa dinná⁷ dihaydi in t'owa ovâyhá⁷o⁷. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá⁷annindi ovâyháa⁷an, gá wí to⁷wí báyéki tsonkhuu imáa⁷i waagibá ihí⁷máadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na⁷än wí yä⁷dâapí⁷ p'oewaahâadi óemáa⁷i⁷, hedi ituwínú, "Ívi⁷wän u⁷ Jesus Nazareth-wí⁷, ánpí dí⁷an. Ti un⁷ä⁷ dít'aháanú-ídi gáhân? Naa dínhanginná to⁷wí unmuu⁷in — u-á i⁷ t'ähki yä⁷dâa⁷i⁷ unmuu, i⁷ Jôesi Tádávi wóesandi⁷." ³⁵ Jesus-di i⁷ yä⁷dâapí⁷ p'oewaahâa t'aydi óehée⁷andi óetu⁷an, "Hándä⁷dibo⁷, hä⁷i senbí⁷wedi ópeeve." I⁷ p'oewaahâadi i⁷ sen in t'owavi páadépiye óekanu, hedi i senbí⁷wedi napee wí⁷óewa⁷anpídi⁷bo⁷. ³⁶ T'ähki dikw'ó⁷nin ovâyháa⁷andi dívítumáa, "Jesus-ví hí⁷-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâa to⁷wênbí⁷wedi ovâypeejoenídi, hediho dây⁷a⁷gindo⁷." ³⁷ Hedi t'ämäpiye t'ähki in t'owa iwéngéwin iví⁷gedí dívíhí⁷máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamägi

38 Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde², hedi Jesus igi² ònkhä²ge²daa'an. 39 Hediho Jesus namäädi i² kweeví whohte hânge iwínú, hedi i² tsáwäp'íde i kweeví tú²dí napee-ídí ijôn. Wesebo i² tsáwäp'íde ûnhândí i² kwee ishaa, hedi ovâyhúujôn.

40 Nathantsudemän dihaydi i² kaykhanwówá thaa ho naphade, hedi to²wên wây-á dihay²in dínkw'ó²nin Jesus-ví²piye dâyhó², tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo², hedi iví mandi ovâytägedi t'ähki ovâyhehkhäämägi. 41 In yä²dâapí²in p'oewäahâa báyéki t'owavi²wedi dínpee, hedi dipee²ädi dívítuwinú, “U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu.” Hewänbo i²dí t'aydi ovâyhé²andi wíyá wí²ovâyhí²mägipi, gá dínhanginnândân i-á nammu i² to²wí Jôesi Tádádí óesóge²i² t'owa ovây²aywoenídí, hedi wa²dí wínada²pí in t'owa dínhanginnánídí to²wí namuu²in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate²ây eeje in t'owa Jôesi Tádáví tun ovây²t'ôe²o²

42 Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú²dí napee, hedi wähää töebo wínathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetu²wäho², hedi óeshaa ihaydá dívíkhääde² inbí²wedi wí²ijâa²amípídí. 43 Hewänbo i²dí ovâytu²an, “Naa dínkhây²ä² i² wé²ge²i² bú²ây eejepiye omú-í²in, hedânho dovây²t'ôe²amídí nã²i híwó²di tun hádídí Jôesi Tádádí in t'owa ovâysígihónde² i²gedi. Hangi²ânkun naa dísan.” 44 Hediho Jôesi Tádáví tun i² Hudíyoví méesate²ây eeje in Hudíyoví nange i²ge t'ähki ovây²t'ôekanhon.

5

Jesus-di iví páadé²in khäge²nin ovâyde²man

1 Wí thaa Jesus i² p'oekwîn Genessaret gin dâytu²o² iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívíchânumáa shánki iví nú²piye dívíhâadi-ídí hedânho shánki híwó Jôesi Tádáví hí² dit'oe-ídí. 2 Wíje kophé owáy p'o² k'áygé wáy da²ändí imû². In paawó²indá wíyá wáygé diji² inbí pa²akanu²i dây²owêedi-ídí. 3 Wí kophé-á Simon-bí² ûnmuu. Jesus iwe itógi²di Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ònhâadi-ídí, hedi iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá²an.

4 Hedi ovâyhí²bowa ihaydi Simon óetu²an, “Uví kophé oe shánki nawä²än diwepiye mänhâdi, hedi unbí pa²akanu²i binwhájé hedânho bínpaawhahóenídí.” 5 Simon-di óetu²an, “Hähkandi², khun t'ähki hânho ívít'ôe²an, hedi wêe wänbo paa wí²âywhahké²pí. Hewänbo nää-á gin u² untúdího i² pa²akanu²i dówhaajé-í.” 6 Hedi han díví²an dihaydi báyéki paa dâywhahógi, hedi inbí pa²akanu²i dínsivekhâypoé.

⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínpl'ídepóedí báyékí dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedí óhadi, naa-á t'aywóhkandíqá' omuu." ⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyékí paa dâywahógidi, hedi t'ähki in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínpl'ídepóedí báyékí dínpaaku'undi ovây-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Nã'in wíje senä'dá Zebedee-ví ây damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dãnpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. Nää-á paa mánhónde', hewänbo nää iwedí páadépiyá t'owa-ân naagí' dínkhonkhâymaa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kíngépiye dâywâyhádi di hääwí dínkw'ó'di t'ähki dâyjoe'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ònehkháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedi wí sen iví tú' t'ähki naphéetaymuu'i' Jesus-ví páadépiye idége'disógedí ip'ó't'ää, hedi óekhäge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná ụ-á úkodi'in nã'i phéetay dínjáa'amídí, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtäädí iví mandí i' sen óetägedí óetu'an, "Oda'-ákun wíhekháamäänídi. Unhekháapúuwí." Wesebo i' senbí phéetay ûnhán. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wänbo háa úpóe'in wínâat'òe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí hääwí i' ow'á'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, hedânho in t'owa ovâyhangin'ânnamídí iwówa'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewänbo nää-á shánká báyékí t'owa Jesus-ví'gedí dínhanginpóe, hedi báyékí t'owa t'ämäphä'gedí di'äädi dívíwé'ge'an ònt'òeyaanídi hedá i'di ovâyhekháamäänídi. ¹⁶ Hewänbo i'di ovâyjoe'andi oe ahkónupiye namää ijûusu'amídí.

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipí' ònehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Nã'indá di'ää i' bú'ây eejedí oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyékí kay óemägi in t'owa hekháa ovâyamäänídi. ¹⁸ Ihaydibá wên senä' dipówá, indá wí sen ûn'a'yäkankodipí' wên whohpä'ay eedí nak'óedí óekán, hedi dívíkhää ívepiye óets'úude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídi. ¹⁹ Hewänbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádídi

óets'ûude-í'in wídâyshaapí, hedího oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyháḍidi dâykhó'jéphohkídi, hedí i' sen iví whohpa'ay wóegé in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymû' ihayḍi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indáḍi in Pharisees-áḍi dívítumáa, "To-an ná'i namuu gân na'ánde'? Jôesi Tádáḍá'mân ûnkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wânbo-á joe. Hedího ná'i sen gin ihí'máaḍi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'."

²² Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí ovâytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bînmáa? ²³ Naa otúḍá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúḍá, 'Ówínúḍá ójýé,' wé'i-an shánki wínabáapu'wanpí hedânho bînmúunídí háa ta'gendi dînkodi'in háa joe? ²⁴ Náa háäwí dókhâymáa wâykeeyamídí naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' dînk'óe'in náa oepáa k'ayḍi t'aywó'di dovây'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yâkankodipî'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmú-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owaví páadépiyebo' iwínú, hedí iví pa'ay iwe ûnk'óe'i' ikê'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáaḍi namáa. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwôeda'póe. Hedí indi wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáaḍi ditú, "Náa thaa âymû' wí háäwí hânhay wânbo âymû'pî'."

Jesus-di Levi óetu'an i-áḍi namú-í'in

²⁷ Ná'i t'âhki napóe ihayḍi Jesus i' bú'ay iwedi namáaḍi wí tax phahsandi Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i' tehwá'ay ee na'ándí. Jesus-di óetu'an, "Naa-áḍi óká've." ²⁸ Levi iwínúḍi háäwí t'âhki ûnk'wó'di ijoe'andi Jesus-áḍi namáa.

²⁹ Hedí Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho'di ónshánki'eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indáḍi dívíhúujodi. ³⁰ In Pharisees-áḍi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indáḍi wí'ovâyhí'anpí Jesus-á ná'in t'owa-áḍi ihúujo'in, hedího Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Heháadan ná'in tax phahsannindáḍi hedá ná'in wé'gen t'óeyanpí'in dimuu'indáḍi úvíhúujo'?" ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "In dihay'inda'mân wí woekandi dîntáy, in dihaypí'indá joe. ³² Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus haadä i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandivi khäge'nin ihayḍá' dívíhaadä'o hedá báyéki dívíjûusu'o', in Pharisees-ví khäge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan

uví khäge⁷nin húukandádí suwä-ádída⁷ díví⁷o⁷?” ³⁴ Jesus-di ovâytu⁷an, “Dínkhóhtsaashánkí⁷eediná⁷ dihaydi ti únkodí i⁷ soyingiví k'ema⁷in bînhaadákannamí⁷in wa⁷di i⁷ soyingi indádí najidibo⁷? Hedân joe. ³⁵ Hewänbo owáy häädi i⁷ soyingi inbí⁷wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaadä⁷amí.” *

Jesus-di ovâythayjo⁷ in Hudíyoví hay⁷owáydi⁷i khuu-á hedá ivi ts'aabi khuu-á wíädánwóndepí⁷in

³⁶ Jesus-di ná⁷i háhkaní⁷ hí⁷ wá⁷ ovâytu⁷an: “To⁷wí wänbo wên to ts'aamin diwedi wí⁷isívéndepí wây-á to naphohchá⁷nin diwe it⁷i⁷k'úuwídi. Han waagi i⁷andá, in to ts'aamin wí pho únchaní, hedá in to ts'aamin diwedi⁷in t'ihku-á wá⁷ há⁷to in to khannin deedi híwó nakeet⁷óení. ³⁷ Hedá wá⁷ to⁷wí wänbo wí méena ts'aabi⁷ k'úwá khowa múu kayjee eeje wí⁷ikuudepí. Gin waagi i⁷andá, i⁷ méenadi i⁷ múu óephuudi óepâave-í, hedá i⁷ méena nacha⁷dee-í hedi i⁷ múu-á óepedee⁷amí. ³⁸ Nakhây⁷ä⁷ méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi⁷ eeje óekuu-í⁷in. ³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwädá há⁷to méena ts'aabi-á disuwäda⁷í. Ditúuní, 'Ná⁷i méena kayjee-á shánkí híwó⁷di namuu.’”

6

Jesus-á kaykhanwówá thaa wá⁷ natsonji⁷

¹ Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná⁷di⁷, Jesus-ádi iví khäge⁷nindádí wí táhtân nava i⁷ge dimän, hedi iví khäge⁷nin dâyták'éthohon, hedá inbí mandí dâyhoo⁷andi i⁷ táhtân dâyk'o⁷. ² Wên Pharisees-di ovâytu⁷an, “Kaykhanwówá thaa háa úví⁷o waagá nakhâak'óe. Heháadan ha⁷wâa úvíkanhon?” ³ Jesus-di ovâytu⁷an, “Undá bîntunnapí⁷an háa David hedá in senä⁷ i-ádi diji⁷indádí hân⁷oe díví⁷annin dihašên dihaydi. ⁴ Jôesi Tádáví tewhá ee David nats'úndi i⁷ pává ee nasaa⁷i⁷ ihógi hedi ik'oe, hedá in senä⁷ i-ádi diji⁷indá wá⁷ ovâymagi, tobá i⁷ pává Jôesi Tádágí⁷ únwíjesaa wänbo⁷, hediho in owha⁷da⁷mân dínk'óe dâyk'o⁷ídi.” ⁵ Jesus ná⁷in wá⁷ ovâytu⁷an: “Naa t'ähkí t'owagi⁷ o⁷aypuyä⁷i⁷ omuu⁷i dínk'óe otúunídi háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodí⁷in díví⁷amídi.”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu⁷i⁷ ónehkháa⁷an

⁶ Wíyá kaykhanwówá thaa naná⁷ diwe Jesus wí Hudíyoví méesate⁷ay ee nats'úndi in t'owa ovâyhá⁷o⁷. Wí sen iví ko⁷díngédí⁷in man únt'aamuu⁷i⁷ iwe na⁷än. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá⁷o⁷indá hedá wên Pharisees-á wá⁷ dikw'ó. Indi áyîngídi óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to⁷wí hehkháa

* 5:35 Jesus wí⁷bo iví⁷gedí ihí⁷máa. I-á i⁷ soyingi waagi⁷bá namuu, hedi iví khäge⁷nindá i⁷ soyingiví k'ema⁷in waaginbá-á dimuu.

óemääní'in, hedí gin i'andáho' ónt'e'p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdí nää páadépiye óká've." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in tsika wâytsikakhâymaa: Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'óe íví'amídí: Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi ây'aywoeni'in háa âyháji'in?" ¹⁰ Hedí ibéedí wí'inbo ovâyímunde', hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedí ikhóhtäädí iví man ûnwówadi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'aydi dívítumáa hânngú Jesus dâ'y'amí'in.

Jesus-di tä'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹² Ihayhäädihki Jôesi Tádáví'piye ijúusu'an. ¹³ Nathay ihaydi iví khäge'nin iví'piye ituhkánnan, hedí in diwedí tä'di wíje ovâyde'mandi ná'inbá ovâyytu'an, "Undá naví t'óekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekháwämägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "T' Zealot namú'de'i" gin wá' óetu'o*), Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamägi

¹⁷ Okú kw'áyedi t'ähkídíbo diwá, hedí Jesus nanantayedíná' diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádí diji' hedá báyéki wây-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedí, hedá i' mâap'oe p'o' k'áygéwin bú' Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá' di'ää. ¹⁸ Ná'in t'owa-á di'ää Jesus ónt'óeyaanídí hedá inbí hay ovâyjáa'amídí. Hedá in yä'dâapi'in p'oewahâadi ovây't'óephadekando'in wá' di'äädi dihehkháapóe. ¹⁹ T'ähki in t'owa dívíkhäädé' óetäägé-ídí, gá wí pínán ûnpee'i'di dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâyytu'an to'wên dimuu dâyhíhchanmá've-í'indá hedá híwóhpi dínpuuwí'indá

²⁰ Jesus ibéedí iví khäge'nin imúndedi ovâyytu'an, "Un sehkanäwó íwówáji'in híhchan bînmá've-í, gá Jôesi Tádáví t'owa ímuudân. ²¹ Un nää bînhaphadende'in híhchan bînmá've-í, gá íshuhpuuwídân. Un nää íséeji'in híhchan bînmá've-í, gá híhchandi úvip'áhkaa-ídân. ²² Naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuudi t'owadi wovây'taydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ämäge unbi'gedí dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovâytumáadá, híhchan bînmá've-í. ²³ Gin waagi únpóedá

* **6:14-16** In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome'in ovâykhehpeeyé-ídí

ihihchaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây[?]andibo Jôesi Tádádí báyéki híwó[?]di hääwí oe makówa wovây[?]määnidân. Wí[?]ún[?]ôede-ípi ná[?]in t'owaví hehääwin thehtáy pahpá[?]indi wá[?] in Jôesi Tádáví tukhe[?]min hanbá ovây[?]an.

24 “Hewänbo un nää íkodit'owamuu[?]in t'ôephade únpúuwí, gá undá unbí híwó[?]di thaa ho únphadedân. 25 Un nää ishü[?]muu[?]in t'ôephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwí[?]dân. Un nää íp'áaji[?]in t'ôephade únpúuwí, gá undá íbo[?]aapúuwí[?]dân hedá íséeyêeni. 26 T'ähki t'owa unbí[?]gedi híwó dívihí[?]máadá t'ôephade únpúuwí. Háadi? Gá ná[?]in t'owaví hehääwin thehtáy pahpá[?]in híwó[?]báho dívihée[?]andân in hójo[?]inbí[?]gedi ditú[?]in Jôesi Tádáví tukhe[?]min dimuu[?]in.”

Jesus-di ovây[?]tu[?]an dínhây[?]ä[?] inbí hânmin ovâysí[?]í-í[?]in

27 “Hewänbo un naa dínt'ôeyande[?]in naadi wây[?]tumáa, unbí hânmin bînsí[?]í-í, hedá in wovây[?]t'ay[?]indá híwó[?]dá bîn[?]ámí. 28 Jôesi Tádá bîndaa[?]ámí wí hääwí híwó[?]di ovây[?]ámí[?]in in to[?]wên híwó[?]hpi[?] únpúuwí[?]in dida[?]in, hedá in to[?]wên unbí[?]gedi wovây[?]jänäkíhee[?]o[?]ingí[?] ovây[?]júusu[?]ámí. 29 Wí to[?]wídí wéhángedí wovây[?]ts'emaphávedí, oe wéhángedí wá[?] bînts'emaphavemääni. Wí to[?]wídí unbí k'éwé[?]in to wovây[?]kê[?]di, unbí to wá[?] wovây[?]káyí[?]idí wívínkhâ[?]ámí[?]í. 30 Wí to[?]wídí wí hääwí wovây[?]daa[?]andi bînmääni, hedí wí to[?]wídí wí hääwí únmuu[?]i wovây[?]kê[?]dá, wiyá wívíndaa[?]ámí[?]í. 31 Háa t'owadi un wovây[?]ámí[?]in ída[?] waagibá, hanbá bîn[?]ámí.

32 “In to[?]wên wovâysí[?]í[?]inda[?]mân bînsí[?]ídá, ti t'owa unbí[?]gedi ditú[?]uní híwó úví[?]o[?]in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wänbo wá[?] ovâysí[?]í to[?]wên in ovâysí[?]í[?]in. 33 Hedí in to[?]wên híwó wovây[?]o[?]ingí[?]da[?]mân híwó bîn[?]odá, ti t'owa unbí[?]gedi ditú[?]uní híwó úví[?]o[?]in? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá[?] híwó ovây[?]o[?] in to[?]wên híwó in ovây[?]o[?]in. 34 Hedí in to[?]wên wovây[?]wáywá[?]âa-í[?]inda[?]mân bînchä[?]piyé[?]mädá, ti híwó úví[?]o gin t'owa ditú[?]uní? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá[?] wây-á t'aywóhkannin dâychä[?]piyé[?]mä[?], dínhanginnândáho háyú dívípiyé[?]mägi ihaybá ovây[?]wáywá[?]âa-í[?]in. 35 Ginnân úví[?]ámí: Uví hânmin bînsí[?]í-í, hedá híwó[?]dá bîn[?]ámí. Bînpiyémääni hääwí, hedí i[?]gedi wí[?]úví[?]ánshaa[?]ámí[?]í háa wiyá bînhóeni háa joe. Gin waagi úví[?]andi, wiyá shánki híwó bînhóeni, hedí ta[?]gendi i[?] shánki kw'áye na[?]ándiví ây ímuu gin t'owa ovây[?]keeyámí. I[?]dá in to[?]wên dikú[?]daapoe[?]o[?]pi[?]in wänbo[?] in dit'aywó[?]t'óe[?]in wänbo-á híwó ovây[?]o[?]. 36 Únhây[?]ä[?] t'owaví[?]piye íshkanäpúuwí[?]in, uví Tádá Jôesi uví[?]piye nasehkanäpoe[?]o waagibá.”

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovâyt'aywó'dichãnu'be-ípi

37 "Ihayda' t'owa wíwînt'aywó'dichãnu'be-ípi, hedânho un wíwovây't'aywó'dichãnú-ípidí. Ihayda' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchãnú-í'in, hedânho wíwovây'tuhchãnú-ípi. Wây-á t'owa bîn'owóejé-í hedânho wovây'owóejé-ídí. 38 In t'owa hääwí bînmääni, hedânho Jôesi Táadi un wá' wovây'määni. Unbí t'un wovây'p'ide waagibá únpúuwí, hedáhá' in t'un wovây't'ä't'ä'nandá wovây'wádá'amí shánkí báyéki únsadee-ídí, p'eedí ch'a'kí únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovây'taayamí."

39 Jesus-di nã'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "Wí tsí't'aa'i-á wûnkoðipi wíyá tsí't'aa'i' óepahúuwídí. Gin i'andá wí'gíndíbo kwí'ónú dake't'áanipí'an. 40 Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandiví shánkí wínaháhpí, hewänbo ho naháhpoe ihaydá iví háhkandi waagi'bá namúuní.

41 "Heháadan i' phétä wíyá to'wíwí tsée ûnto'ondi bînmunde', hedi in phé unbí tsée ûnto'onindá wíwînt'âyîngi'ohpi? 42 Wí'únkoðipi bîntu'âamídí, 'Ókã' k'ema, hä'i phétä uví tsí'dí wînwahkáyjí,' gá wên phé uví tsí' úto'ondi híwó wí'únkeet'óepíðân. Undá paa úvíjánúmaa'in waaginbá ímuu. Páadé hä'in phé unbí tsí'dí bînwahake' hedânho híwó únkeet'ôení wíyá to'wíwí tsí'dí hä'in phétä bînwahkáyjídí."

I' bay napa'i wên bay tay iwe

43 "Wên bay tay híwó'nin deedi híwóhpí' bay wínapa'pí, hedi wên bay tay híwóhpí'in namuu'in deedi bay híwó'di namuu'i wínapa'pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu'in i' hääwí napayedee iwedi. Figs-á phé'yävi nawäämuu iwedi wí'óetháy'épi, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wí'óetháy'épi. 45 Hedi hanbá wí to'wí híwó'di namuu'i-á híwó i'o', gá iví pí'nã khó'jé báyéki híwó'di imáadân, hedi wí to'wí híwóhpí' namuu'i-á híwóhpí' i'o', iví pí'nã khó'jé-á híwóhpí' imáadi. T'ähkí t'owa háa inbí pí'nã khó'jé dâymáa waagibá dívíhée'o'."

Wáy wên in Jesus-ví hí' dit'oe'in nã'i hí' dâysíq'amí, wây-á wêndá joe

46 "Heháadan undi naa ihayda' díkháyä'de 'Nanbí tsondi p'ó'déqí' gin, hewänbo háa naadi wây'tu'an waa wí'úví'ohpi? 47 To'wên navi'piye di'äqdi navi hí' dit'oeði dîn'a'gindodá naadi wây'thaysamí háawin dimuu'in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik'ú'í waaginbá dimuu, iví tepúgí' báyéki iphoyää hedá k'uudá itepútógi. Hedi nap'ohsôe ihaydi i' p'oeði i' tewhá óenán, hewänbo i' sen híwó ik'ú'diho i' tewhá wí'óe'a'yä'nanpí. 49 Hewänbo in to'wên navi hí' dit'oeði dîn'a'gindopí'indá wí sen itewhák'ú'di tepúpíðíbo waaginbá

dimuu, hedi i' p'o'k'ay nap'ohsôe ihaydi i' p'oedi ivi tewhá hânho ônnándí wesebo t'âhkího ônp'onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundadoví t'ôe'i ônehkháa'an

¹ Nă'i t'âhki Jesus-di in t'owa ûnt'ôeyanji'in ovâyhí'bowa ihaydiho iwáygedí oe Capernaum bú'aypiye namăă. ² Iwe wí sundado p'ó'dédí' naji', i-á wí t'ôe'i ûn'ân hânho ida'i', hedi nă'i t'ôe'i-á nahaydi chuwa k'áygé nak'ôe. ³ I' sundado p'ó'dédí' Jesus-ví'gedi nat'oe ihaydi wên Hudíyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa'amídí na'ââ-ídí ivi t'ôe'i' óehkháamăánídí. ⁴ Jesus naji' iwe dipówá ihaydi pín ta'gedi óekhăge'daa'an. Óetu'an, “Nă'i sundado p'ó'dédí'-á ihay híwó'di namuu nă'i i'gí' mân'amídí, ⁵ gá i'dá t'âhki nanbí t'owa dînsígídân, hedá nanbí bú'wi méesate'ay dînkú'.”

⁶ Hediho Jesus indádí namăă. Owáy i' sundadoví tewhá tsowa wáy dipowamân dihayhăă i'di ivi'wedi wên k'ema'in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, wíyá áyîngi wí'úyêenípí, naa ihay híwó'di wó'muupí naví k'aygi unts'úunídí, ⁷ hedá wá' ochanpóe naa ihay híwó'di wó'muupí'in uvi'piye wânbo omú-ídí. Naví t'ôe'i dînehkháapúuwí gin untúdí, nahekhăapúuwí-ákun. ⁸ Nă'indá naa dînhanginná, gá naa wá' hăăwí díjôndi dó'a'gindodân, hedi naadi wây-á sundado dovâytsomăă, hedi dâya'gindo'. Wí sundado 'Ópûn' gin dótu'andi, i-á namăă'ă, hedi wíyá wêe 'Ókă've' gin dótu'andá, i-á na'ââ'ă. Naví pant'ôe'i 'Ha'wâa ó'an' gin dótu'andi, háa otú waa i'ó'.” ⁹ Jesus óeháa'an nă'in nat'oedi, hedi ibéedí in t'owa ûnwóe'ă'in ovâytu'an, “Nă'in wâytu'amí, hănhay wânbo wí to'wí báyékí wăyü nă'i sen waagi imăă'i wídóshaapí, Israel iwe'in wânbo-á joe.” ¹⁰ Hedi i' sundado p'ó'dédí'ví tewhá iwepiye in ivi k'aygi'in di'ăă'in diwáymăă, hedi i' t'ôe'i nawówadi óeshaa.

Jesus-di wí e'nú óewáywówápaa

¹¹ Wí hăyü thaa naphade ihaydi Jesus wí bú'ay Nain gin dâytu'ó' iwepiye namăă. Ivi khăge'nindá hedá wây-á báyékí t'owa-á i-ádíba dimăă. ¹² Ee bú' tehpa phódi tsowa dimân dihayhăă wí e'nú nachuu'i' óekhăkhugihon. I' e'nú nachuu'i-á wí kweeví wêeda' ay ûn'ândi' ûnmuu, hedi i' kweeví sedó wá' ho ûnchuu. Báyékí i' bú'in t'owa i' jíyá-ádí diji'. ¹³ Nanbí Sedó Jesus-di i' kwee óemû' ihaydi ivi'piye nasehkanăpóe, hedi óetu'an, “Wívisíhtăă-Ípí.” ¹⁴ Hedi ihádidi i' peníphébay ităge, hedi in dâyhonnin díwíwóyí', hedi Jesus natú, “E'nú, óshaa.” ¹⁵ Hedi i' nachuu'i' idaygisógedi ûnhí'paa, hedi Jesus-di i' jíyá óetu'an, “Năă uvi e'nú ú'ân.” ¹⁶ T'âhkídíbo dikhunwôeda'póe,

hedí Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Ditú, "Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi hay'i na'ää na'indádí nachanídí, Jôesi Tádá-á na'ää iví t'owa ikhäge'namídí." 17 In Hudíyoví nange t'ähki hedá i' nange búu k'uwakí nakw'ó'di-á in t'owa háa Jesus i'annin dit'oe.

John i' p'ó'p'oekandi'di Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

18 John i p'ó'p'oekandiví khäge'nindi John óetu'an ná'i hääwí t'ähki napóe i'gedí. 19 Hedí John-di wíje iví khäge'nin ovántuhkánan, hedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovánsan óetu'amídí, "Hán'oe ditú' wí to'wí Jôesi Tádádí dînsankhâymaa'in. Ti ɔ-ân i' unmuu, háa wíyá to'wí áynuuwä-í?" 20 Jesus naji' iwe dapówá ihaydi óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandi'di na'in dîsan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. 21 Dapówá ihayhäädibá Jesus-di in t'owa t'ämäge dihay'in hehkháa ovâymä', hedá yä'däapí'in p'oewahâä-á in ovâymáa'inbí'wedí ovâykhehpiyende', hedá ditsí't'aamuu'indá inbí keetandá ovâymä'. 22 Hedího Jesus-di ovántu'an, "Jaho báwáypûn hedí John dântu'âamí háa dänmû' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dâwáyhónde', in ditsí'dee'ipí'indá ditsí'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwáywówapoe'o, hedá Jôesi Tádávi híwó'di tundá in sehkanäwó diwówáji'in ovây't'ôe'o". 23 I' to'wí iví wäyü naví'piye' wí'ûnhándeplí-á híhchan imá've-í."

Jesus híwó ihé'o' John i' p'ó'p'oekandiví'gedí

24 In John-bí'wedí da'ää'in dawáymää ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji'in ovâytsika'yan, "Ahkónupiye John ít'oe-ídi ímää ihaydi, hää-an í'ân bînmúni'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wädi óepheðemáa'i'?" 25 Hedí hangí' wí'ímääpídí, hää-an handi bînmúunídí ímää? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'i'?' Ti wí'únhanginnáhpí'an iowápoe'o, hedá Jôesi Tádán sa'wó'gí díví'awende'indá hedá hääwí t'ähki dâymáa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. 26 Hedí wí to'wí gi'bi' ípuwämääpídí hää-an handi ípuwämää? Ti wí Jôesi Tádávi tukhe'bi gáhân? Naadi wâytu'âamí John-dá wí Jôesi Tádávi tukhe'bi namuu-ákun, hewänbo shánkí wänbo namuu. 27 John-nânkun namuu i' t'òekhuwa'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedí nata'muu'i'. Jôesi Tádádí i' to'wí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí óehí'máadi óetu'an, Ót'ôeyan, naadi wí naví t'òekhuwa'i' uví páadé wînsankhâymaa. I'dân in p'ôe wónkhây'amí unpówápídíbo'."

28 Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytumáa, to'wí wänbo nää oepáa k'aydi nää puwahay na'aypuyä'i John-bí shánkí kw'áye

wínamuupí. Hewänbo nää phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádávi tun t'owa ovâyt'ôe'o'indáho John-bí shánkí kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí'in waagin dimuu.

29 "Hedi in tax phahsannindádi hedá wây-á báyéki t'owa-ádi John ônt'ôeyan, hedi John-di ovâyp'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dâykeeyan dívíwâyunde'in Jôesi Tádá-á híwó i'o'in. 30 Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá wídhíjepí John-di ovâyp'ó'p'oe'amídi, hediho gindidi dâykeeyan dâyjoegi'annin háa Jôesi Tádá nada' waa ingí'ovây'amí'in.

31 "Hännan otúuní ná'in nää diwówáji'in t'owaví'gedi? Háawin t'owa-an dimuu? Hää waagi'innan dimuu? 32 Gá áyyää dimuu búu pinge dikw'ó'nin waagi'innân dimuu, wáy wêndi in wé'gen ovâytywínundedi, 'Wâykhóhtsaakha'púwhää'andi wí'úvíjadéndepí, hedá wâypeníkha'wandá wí'úvísíhtäädepí.' 33 Ginnân otunda': John i' p'ó'p'oekandi napówá ihaydi ihaadá'an hedá wí'iméenasuwápi, hediho un ítú, 'Wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa.' 34 Hewänbo naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' wé'gen t'owa-ádi dâyhújo hedá dósuwände', hediho ítú, 'Binmú'dí, i-á nahá't'aa, hedá suwäto'i-ân namuu, hedá hä'in tax phahsannindádi in wé'gen t'aywóhkannindádi inbí k'ema dínmuu.' 35 Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tádávi hangintan ovâymagí'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi iká'p'oe'äyu

36 Wí Pharisee Simon gin nakháwä'i'di Jesus óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúusóge. 37 Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Ná'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ká'p'oe ûnku'unnin i-ádi iho'. 38 Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedi isíhtääde'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi ûnjemuđi iví whändi ônt'awe, hedi óe'ânp'ohtsä', hedi i' ká'p'oe sa'wó nasundidá ân deedá ôn'ewedáhá' óe'äyu. 39 I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'i imû' ihaydi i'ânshaamáa, "Ná'i sen ta'gendi Jôesi Tádávi tukhe'bi namuudáho', ûnhanginnáaniwän ná'i kwee óetägende'iví'gedi to'wí hedá háawi namuu'in, i-á t'aywóhkandi namuudi."

40 Jesus-di Simon óetu'an, "Naa ʘ-ádi ohí'da'." Simon-di Jesus óetu'an, "Hedáho háhkandi', hää-an naa dítu'amí'in unda'?" 41 Jesus-di ginnân óetu'an: "Wíje sená' wí chá' píyépä'i sen dachä'phaamuu. I' wêe p'ánän tägintä (500) kwák'u ts'ä'i naphaamuu, hedi i' wêe-á p'ánántä-á (50).

42 Hewänbo wíďänkodipí dänwá'áa-ídí, hedího wí'gíndí i' daphaamuu'i'di ovän'owójé. Wé'iqan in wíje senä' diwedi shánkí óesígí? Hân u-á un'ánde'?" 43 Simon-di Jesus óetu'an, "Gá i' shánkí báyéki ón'owójé'i'dän shánkí óesígí, gin naa o'ánde'." "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. 44 Hedí Jesus ibéedi i' kwee óemúnde', hedí Simon óetu'an, "Ti ná'i kwee nâamúnde'? Naa uví k'aygi ots'úndi u'dá wí p'oe wänbo wíďímägipí naa dáy'ân'owéedi-ídí, hewänbo i'dá iví tsí'p'oedi dí'ânp'oe'an, hedá iví whändá dí'p'oepídi. 45 U'dá wíďíp'ohtsääpí uví k'aygi dí'sígí'amídi, hewänbo i'dá ots'ûn waagibo dí'ânp'ohtsädi wí'iwóyí'pí. 46 U'dá wíďíp'óhka'anpí dínkeeyamídi uví k'aygi dí'héegí'annin, hewänbo i'dá hä'i ka'p'oe sa'wó nasundi' naví ân deedi dí'äyü. 47 Hedího wítu'âamí, ná'i kwee-á iví báyéki sígí ûnmuudi ikeejo' báyéki t'aywó'di ûn'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ándedi hínchäädä' ûn'owó'jennin, i-á hínchäädä' sígí imáa." 48 Hedáhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." 49 Wây-á i-ádi dívíhúujo'in díví'ánshaamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natú' t'aywó'di i'owójénde wá'." 50 Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wäyü úmuudiho wôn'owójé. Ánshaaginpíđibo' ópûn."

8

Wên kwiyä'di Jesus óeyuuhon

1 Iwedi wí häyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedí i' híwó'di tun ovây't'óekanhon háa Jôesi Táďá nakhâymuu waa t'owa ovâysígíhónídi. Iví tã'di wíje (12) khäge'nin wá' i-áďíba' diji'. 2-3 Wên kwiyä' wá' Jesus-ádi diji', indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyä' dihaywän hedá yä'däapí'in p'oweahhâädä óemáawän, hewänbo Jesus-di hekháa ovây'mägi. Mary-á t'owadi óekháyä'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tsédi diji'in yä'däapí'in p'oweahhâä iví'wedi ónkhehiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihääwí'áyí'do'. Wây-á báyéki kwiyä' wá' Jesus-ádi iví khäge'nindádi dimän, hedí i' hääwí ná'in kwiyä' dí'kw'ó'di Jesus-á iví khäge'nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa ovây'tu'an

4 T'owa báyéki bú'ây eejeđi Jesus-ví'piye dimää, hedí báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkangí'in ó'gédi ovây'tu'an: 5 "Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'oe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedí t'owa dipahdemändi i'

koʻji kw'áayé dívíʻahsaa, hedí tsídé dívíshunwávedí iʻ koʻji dâyk'oe. ⁶ Wíyá koʻji-á nak'uunáʻ deedá najemu, hedí nat-sijópúpóe wânbo wínaʻomúnáhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá koʻji-á wääʻi phéʻyávi jáa-á najemu, hedí iʻ phéʻyávi nasôedi óeʻánhógi. ⁸ Hewânbo wíyá koʻji-á híwóʻdi nan deedá najemu, hedí tãgintã (100) maʻkw'anukí shánkí napaa.” Gin Jesus-di ovâytuʻan hedáháʻ kayʻindi natú, “Toʻwên naví híʻ dit'oeʻindá híwó dívít'óeyaaniʻin dínkhâyʻãʻ.”

⁹ Jesus-ví khãgeʻnindi óetsikaʻyan hân nãʻin óʻgédí natundaʻin. ¹⁰ Hedí Jesus-di ovâytuʻan, “Jôesi Tádáví wovâymãgi íkaʻpóewídí hádídí iʻdi nã t'owa ovâysígíhóndeʻ iʻgedí, hewânbo in wéʻgendá dovâyháʻodi óʻgédídaʻ dovâytumáa, hedânho wídikaʻpóewípídí. Jôesi Tádáví taʻnin diwe ginnân inbíʻgedí nataʻmuu:

Tobáháa dâymúnde wânbo wídínkeepoeʻopí,
hedá dit'oeʻo wânbo wídikaʻpóyaʻpí.

Jesus-di iʻ koʻji iʻgedí ovâythayyan

¹¹ “Nãʻi híʻ iʻ koʻji iʻgedí ginnân natundaʻ: Iʻ koʻji-á Jôesi Tádáví tun waagiʻbá namuu. ¹² Wáy wên t'owa iʻ nan nava pínu nap'óeʻaymán niʻge nakâymuuʻi waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe, hewânbo Penísendi naʻäädi iʻ tun inbí píʻnã khóʻjédi ovâywhahóndeʻ, hedího wídívíwâyundepídí háʻto ovâyʻaywoeni. ¹³ Wây-á t'owa-á iʻ nan nak'uunáʻdi waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oeđi híhchandi dâysígíʻoʻ, hewânbo wídípúumuupí waagibá dimuu. Hây tãhkídaʻ dívíwâyundeʻ, hewânbo ovâytayindeʻ ihaydá wíyá wídívíwâyundepí. ¹⁴ Wây-á t'owa-á iʻ wääʻi phéʻyávi nasaaʻi nan iwáygé wí koʻji najemuʻi waagiʻbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe, hewânbo báyéki háäwí nãa oepáa kʻaydiwídi ovâyʻáyíngimãʻ, dikodit'owamúuníʻindá didaʻ, hedá háa dihíhchanpúuwí iʻgedídaʻ dívíʻánshaaʻoʻ. Hedânho hanbá dínpoeeʻo iʻ koʻji óeʻánhógiʻi waagibá, inbíʻwedí háäbo wínapayedeeʻipí waagibá napoeʻo. ¹⁵ Hewânbo wây-á t'owa-á iʻ híwóʻdi nan iwáygé wí koʻji najemuʻi waagiʻbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oeđi pín taʻgedí inbí píʻnã khóʻjé dâyhóndeʻ, hedá híwóʻnin ánshaaʻin dimuudi wídâyjoeʻopí, hedí dívíyããʻođibo híwóʻdi háäwí dívíʻoʻ.”

Jesus-di wên phakó iʻgedí ovâytuʻan

¹⁶ “Toʻwí wânbo wên phakó ikoʻankídí wí säʻwédí wíikaajopí háa whohte phoʻ wíʻitóeʻópí. Hewânbo wên phakóbay iwân ikéeʻí, hedânho toʻwí íve nats'úndi iʻ ko imúunídí. ¹⁷ Hedí hanbá háäwí t'ãhkí nãa nakaamuuʻi-áho owáy háädibo nakeepúuwí, hedá háäwí nãa nakaʻpowamuupíʻ-áho owáy háädibo nathaypúuwí

naka[?]powapúuwídí. ¹⁸ Hedânho áyîngidi naví hí[?] dînt'ôeyanbe. To[?]wí it'ôeyandedí naví hí[?] dînka[?]póya[?]di-á shánkí wânbo óeka[?]powamääní. Hewânbo to[?]wí naka[?]póya[?]pî[?]-á, tobá naka[?]póya[?] gin na[?]ánde wânbo[?], i hýyää ho naka[?]pówá[?]i[?] ônkaayamí” gin Jesus-di ovâytu[?]an.

Jesus-ví jýá-á tí[?]úuwindá ûnpówá

¹⁹ Jesus-ví jýá-ádi iví tí[?]úuwindádi ee Jesus na[?]ân diwepiye dimää, hewânbo báyéki dit'owajidi wídínkodipí iví tsowa dívihâadi-ídi. ²⁰ To[?]wídi Jesus óetu[?]an, “Uví jýá-ádi uví tí[?]úuwindádi oe já[?]wé diwin hedí wóemúuní[?]in dida[?].” ²¹ Jesus-di in t'owa ovâytu[?]an, “In to[?]wên Jôesi Tádávi tun dâyt'ôeyandedí dâyt[?]a[?]gindo[?]innânho naví jýá-á naví tí[?]úuwindá dînmuu.”

Jesus i[?] waa hânq[?] i[?]an

²² Wí thaa Jesus-ádi iví khâge[?]nindádi wí kophé iwe dívítógi, hedí Jesus-di ovâytu[?]an, “Jaho oe p'oekwí[?] p'ânäpiye gimú-í.” Hedího iwepiye dimää. ²³ Wa[?] p'oe iwéngé dimän dihayhää Jesus najókhá. Ihaydíbá wí waa hânho kay[?]i[?] i[?] p'oekwíngé napówá, hedí hânho nap'oet'úkhúpoe[?]odi inbí kophé dínp'ohkuudee hedí ovây[?]ugekhây[?]an. ²⁴ Jesus nak'óe iwepiye dimäädi óejóhsan, hedí óetu[?]an, “Nanbí tsondi[?], díp'ot'akhânukhây[?]o[?].” Hedí Jesus ishaadi kay[?]indi i[?] waa-á i he[?]endi p'oe[?]úkhú-á ovânheé[?]an, hedí i[?] waa nawóyí[?]dee, i[?] p'oe-á nahángípóe. ²⁵ Ihaydá iví khâge[?]nín itú[?]an, “Heháadan wâyupí[?]in ímuu?” In khâge[?]nindá dikhunwôeda[?]dá ovâyháa[?]an, hedí dívípitumáa, “Háawi sennan ná[?]i namuu? Waa-á p'oe-á wânbo ijôndi óe[?]a[?]gindo[?].”

Jesus-di báyéki yä[?]dâapí[?]in p'oewaahâa wí senbí[?]wedi ovâykhehpiye

²⁶ Oe p'oekwí[?] p'ânä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánä p'oekwí[?] p'ânädá Galilee-á naná. ²⁷ Jesus owáy nange wáypiye i[?] kophé iwedi nawá[?] dihaydi, wí sen i[?] bú[?]wí namuu[?]i na[?]ää óejay-ídi. Ná[?]i sendá yä[?]dâapí[?]in p'oewaahâadi óemáa, hedá báyéki paayo aapídíbo[?] ijýénde[?], hedí tewhá ee wínathaapí, hewânbo t'owápho eejân nathaa, dâypeníkhâ[?]kw'óe[?]ó iwe. ²⁸⁻²⁹ I[?] yä[?]dâapí[?] p'oewaahâadi i[?] sen háyânbo óekaygi[?]an i[?]amídí háa i[?] yä[?]dâapí[?] p'oewaahâa nada[?] waagi, hedí tobáháa t'owa[?]di i[?] sen wí pan waagibá kadénadi óemanwhi[?]o hedá óekwâk'ukhúwhi[?]o wânbo[?], ihayda[?] iw[?]whi[?]ts'á[?]di nama[?]p'ánde[?], hedá i[?] yä[?]dâapí[?] p'oewaahâadi oe ahkónupiye óeshavekando[?]. Jesus-di i[?] yä[?]dâapí[?] p'oewaahâa óejôn i[?] senbí[?]wedi napee-ídi, hedí i[?] sendi Jesus óemú[?]di iví páadépiye idége[?]disóge hedí ituwínú, “Heháadan ú[?]di ánpí wídi[?]ohpí Jesus, ú Jôesi

Tádá i' shánkí kw'áye na'ándiví ay unmuu'i'? Naadi kay'indi wída'máa, wídít'ôephadekannamípi." 30 Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwã?" Hedi natú, "Gá 'Báyéki' gân." Gin natú gá báyéki yã'dâapí'in p'oewaahâadi óemáadân. 31 In yã'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégepiye wí'ovâysaanípi. 32 Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyéki pehtsude dihúuji'. In yã'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an ovâymäänídí in pehtsudeví tú' eeje dívítôenídí, hediho ovâymägi. 33 In yã'dâapí'in p'oewaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyéki pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'ããwãve, hedi i' p'oekwi' diwe diwâandi dívíp'ot'ahanú.

34 In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymû'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á i'gedi dâyt'ôeho', 35 hediho in t'owa dimää dâymúunídí. Oe Jesus na'ân diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yã'dâapí'in p'oewaahâa ovâykhehpiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándí dâyshaa. Nää-á na'aamuu hedá iví hang-intandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. 36 Hedi in t'owa háa napóe'in dâymû'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an hádídí i' sen ônehkháa'annin. 37 Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa'indá dikhunwôeda'di Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatãä-ídí. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'änäpiye nawáymú-ídí. 38 I' sen in yã'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-ádi dípunmää." Hewänbo Jesus-di óepunjôndi óetu'an, 39 "Uví'piye ópûn, t'ähki háa Jôesi Tádádí ugí' wôn'annin ovây'tôe'amí." Hediho namäädi to'wên t'ähki ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' ôn'annin.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

40 Jesus oe p'oekwi' p'änädi nawáy'ää, hedi napówá ihaydi báyéki t'owa óetsikha'máa'indi óesígikê'. 41 Wí sen Jairus gin nakháwã'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi pín ta'gedi Jesus óedaa'an iví tewhá ipiye namú-ídí. 42 Iví wêe a'yú ûn'ândi' ûnchuwamää'ã. I' a'yú-á mađi tã'di wíje (12) paayo'i namuu.

Jesus i' tádá-ádi namäädi in t'owa iví nú' dívít'ã't'ã'bóedímáa. 43 Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tã'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí, hedi to'wí wänbo wí'ûnkođipí ônehkháa'amídí. 44 Nã'i kwee-á Jesus-ví tí'ûuphã'gedi na'äädi iví k'éwé'in to' k'áygédi ôntãge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee. 45 Jesus natsikapóe, "To'dan naa díãge?" Hewänbo t'ähki ditú, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Háhkandi', báyéki t'owa dijidi nää uví

nú'piye dívíkhādimá'dí wóet'ä't'ä'chānumáa." 46 Hewänbo Jesus natú, "To'wídáho dítäge-ākun. Naa dínhanginná hehkháa pínán naví'wedi dínpee'in." 47 I' kwee nää ûnhanginná há'to ikaamá've-í'in, hedího nathathapóedí na'äädí Jesus-ví páadépiye idége'disóge, hedí in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadí Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. 48 Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo'ópûn."

49 Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'dédí'ví tewhá iwedi napówa hedí natú, "Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I' háhkandi' ánpí ó'an." 50 Hewänbo Jesus ná'i nat'oedi Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. Biwänpiwäyü-í-á nawóewa-í'in hedího nawóewa-í-ākun." 51 I tewhá ee dipówa ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádí jiyá-ádí Jesus-di ovâytsudemägi, wiyá to'wí wänbo-á joe. 52 I' ayúkáy nachuudi t'ähkíidíbo dívísíhtüwínúndedá dívípíhkhúmāhpúde', hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtä-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókhawäk'óe-á." 53 Indi ónwänpip'áhkaa, dínhanginnāndi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. 54 Hewänbo Jesus-di iví man ónyä'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." 55 I ayúkáy nawáywówápóe, hedí wesebo ishāa, hedí Jesus-di ovâytu'an, "Wí hääwí binmäa ik'o'ídí." 56 I' tádá-á i' jiyá-á hānho ovānhāa'an, hewänbo Jesus-di ovānhāak'ú' to'wí wänbo wíđānhangin'ānāmípi'in háa napóe'in.

9

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

1 Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin iwé'ge'andi pínán ovâymägi hedá ovâyk'ú' in yä'dāapi'in p'oweaahāa t'owaví'wedi ovâykehpeeyé-ídí, hedá inbí hay-á ovâyjāa'amídá. 2 Hedáhá' ovâypunjôn in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádávi'piye dívímäänídí, hedá ovâyhehkhāa'amídí. 3 Ovâytu'an, "Hääwí wänbo wívínhūuwípí ímāndi, wēn uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhāawíkū-ígí', háa wí koegí', háa wí chä', háa wāy-á wēhpēe to wänbo wívínhūuwípí. 4 Wí tewhá iwe wovâysígí'an deebo úvívóyí'ní, wiyá wāypiye ímāa píhay. 5 Hewänbo wāygé wíwovâysígí'anpí'we, iwedi ípeemān dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepēdi-í in t'owa dínhanginnānídí híwó wídví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. 6 Hedího iví khäge'nin iwedi dímmādi i' bú'ây í'ge t'ähkí dívítsi'hon. Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekānhon, hedá in dihaymuu'indá hehkhāa ovâypähon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

7 Herod i' Galilee nangewi tsondi namuu'i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedí wí'ûnhanginnáhpí háa ná'i háäwí i'gedi i'ánshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedi ditû'dân i-á John i' p'ó'p'oekandi namuu nawáywówápóe'i',
8 hedá wáy-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wáy-á ditû' wénä wí in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. 9 Herod natú, "Naa otsonpóe John i' p'ó'p'oekandi óek'és'ts'áa-i'in. To-angú ná'i sen namuu, iví'gedi ná'i háäwí ot'oe'o'i'?" Hedího ikháäde Jesus óemúuní'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) sená'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

10 Jesus-ví t'òekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'òe'an háa díví'annin t'ähki. Hedí oe Bethsaida bú'aypiye i-ádí ovâyho' wí'bo dikwonídi. 11 Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypiye namää'in, hedího t'ähkídi'bo ûnwóemää. I'dá t'ähki ovâysígí'an, hedí ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhâmmuu waa t'owa ovâysígíhóenídi i'gedi, hedá in to'wên dínhekháatáy'indá hekháa-á ovâymägi.

12 Nakinmän dihaydi iví tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ûn'äädí óetu'an, "Ná'in t'owa ovâypunjônbe i' bú'aypiye hedá nava háä tsowa nanân deejepiyá, wáyge dívíwho'kw'òení'in dâynuuwã-ídi hedá dâykoegi'hóenídá, gá nääwá ahkondã' nanândân." 13 Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undânho bínhúujóení." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'âyda' hedá wíje pa'âyda'ba áymáa. T'ähki ná'in t'owagi' wíginkoegi'saapi, äykoegi'kumädiqã'mânho'." Gin ditú gá in sená'dã'dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay dijidân. 14 Jesus-di ovâytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ánán tãgin (50's) dívíwé'ge'amí hedá háä nangá dívíkw'òení." 15 Hedího iví khäge'nin háa ovâytu'an waagi díví'andi t'ähki in t'owa dívíkw'òení gin ovâytu'an. 16 Hedí Jesus i' p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówápiye ibéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi. 17 T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, hedí in khäge'nin tã'di wíje (12) t'un p'éedí i' naphade'i koegi' dâywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

18 Wí thaa Jesus wí'bo ijûuso'o'. Iví khäge'nin iwáy tsowa diji', hedí ovâytsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" 19 Indi óetu'an, "Wên ditû' John i' p'ó'p'oekandi-ân unmmu. Wáy-á wëndá ditû' Elijah-ân unmmu, hedá wa'di wáy wëndá ditû' wí Jôesi Tádáví hân'oe'i tukhe'bi nawáywówápóe'i-ân unmmu." 20 Hedí ovâytsika'yan, "Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an,

“Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu.”²¹ Hedí kay'indi ovâykhâak'û' wiyá to'wí wänbo wíðâyhangin'ânnamípidí to'wí namuu'in,²² hedá wá' ovâytu'an, “Naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i ta'gendi báyéki dont'ôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá naa díjoegikhâymaa. Díkhe'khâymaa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owâywówápuwagí'o.”

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'ami'in Jesus óeyuhûuwí'in dida'di

²³ Hedáhá' t'âhki in t'owa ovâytu'an, “To'wên naa-ádí dikä'äada'indá wíðínkhây'âhpi háa diwänpida' waagi díví'ami'in, hewänbo häädi wänbo t'âhki inbí phé'win dâyhûuwí, hedá naa-á díyuhûuwí. *²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoení'in didin hedá in owha' p'ó'dédá'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi' inbí wówátsi dívímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí.²⁵ Tobá wí to'wí hääwí t'âhki nää oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', iví wówátsi ipede'e'andi tuhchänu iwän napówádá wé'innan wên híwó nã'i hääwídí óekhâymaa? ²⁶ Naa t'âhki t'owagi' o'aypuyä'i sa'wó'di kohthay wógegé owây'ä'. Nã'in kohthay-á navi'-ádí navi Tádáví'-ádí in yä'dâa'in makówáwin t'ôepa'aa'inbí'-ádí gínmuu. Hedí to'wên nää naa díwôeda'in hedá navi háhkan dínwôeda'indá, owây naa owây'ää ihaydi naadi wá' in dovâywôeda'í.²⁷ Ta'gendi wâytu'máa, naa tsondi omuu'in bñpuwâkhâymaa, hedí nã'in napúuwí wa'di wáy wên näwe íji'in íhánpidíbo'.”

Jesus háa ûnchaa waa ûn'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'âhki nã'i ovâytu'an di-wedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepeye i-ádí ovâyho' ijúusu'amídí.²⁹ Hedí iwáyge ijúusu'o' ihaydi iví ts'ay háa ûnchaa'in piháa ûnkeepóe, hedí iví aa t'âhki ts'ää ots'á'í' ûnpóe.³⁰⁻³¹ Tsíkhagipi wíje senä' kohthay jáadidi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedí Jesus-ádí dänhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagí'o i'gedi, Jôesi Tádá i'ánshaamági waagi.³² Peter-ádí in wé'gendádá téegíndi dijókhawäkw'ó, hewänbo dijósá'wo, hedí Jesus i' kohthay jáadidi dâymû', in wíje senä' i-ádí dawinnindádí.³³ In wíje senä' Jesus-ví'wedi dänjáakhâymaaawän, hedí Peter-di óetu'an, “Háhkandi', híwó namuu näwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây äykw'óeni, wêe ugí', wiyá Moses-gí'-á, hedá wiyá Elijah-gí'-á.” Hewänbo i'ánshaa'anpidíbo natuhpee.

* **9:23** Nã'in natunda', dikhâymuúni dâyt'ôepaadé-ídí, Jesus in phé'win deedi it'ôephade waagiba.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádí ovây'óhkhunnan, hedí i' okhúwádí ovây'ánhógidí dikhunwôeda'póe. ³⁵ Hedí ná'i tun okhúwá jáadidí napee: "Ná'i-ân naví ay dînmuu, i-ân dóde'man. I' bînt'ôeyaaní." ³⁶ I' tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji' iví khâge'nindádí. Ná'in napóe'in iví khâge'nin inbí pí'nábo dâymáa, hedí ihaydi to'wí wânbo wídâyt'ôe'anpí háa i' thaa dâymû'in, tí'úugédânho dâyhingin'ânnan.

Jesus-di wí yä'dâapî' p'oewaahâa wí enúkáyví'wedí ônkhehpiye

³⁷ Wíyá tháwän oe p'in kw'áyedi diwáywá' dihaydi báyéki t'owa Jesus ûn'ayjaymää, ³⁸ hedí in t'owa jáagedí wí sendi kaygi óetu'an, "Hâhkandi', kaygindi wída'máa un'ä-ídi naví e'nú dînmúunídí. I'da' dîn'e'nú'ân. ³⁹ Ginnân ná'i ûnpoe'o: Wí yä'dâapî' p'oewaahâadi óekéndedáhá' tsikhagipí óetuhkwínkando', hedí tú' t'âhká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedí óechânundedí óeteetsáwä'o' tú' t'âhkí. Háy tâhkí wânbo ná'i yä'dâapî' p'oewaahâadi wí'óejoe'ohpí. ⁴⁰ Naadi uvi khâge'nin kaygindi dovâydaa'an ná'i p'oewaahâa óekhehpeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipí." ⁴¹ Jesus natú, "Un nääwin t'owa-á wäyupí'in ímuu hedá pí'wên p'ôe i'ge ímán. Ti undádí häädi wânbo t'âhkí dáyyää'amí gáhân?" Hedáhá' i' tádá óetu'an, "Uvi enúkáy nääpiye mánmá'." ⁴² Wa' i' e'nú na'ä' ihaydi i' yä'dâapî' p'oewaahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i' p'oewaahâa óet'e'yan hedí i' e'nú óehekhâamägi, hedí i' e'núví tádá óetu'an, "Náwe uvi e'nú ú'ân." ⁴³ To'wên t'âhkí ná'i Jôesi Tádáví pínnán dâymû'di ovâyháa'andi ditû', "T'âhkí Jesus ikanhondi-á wäyupíwó'di namuu."

Wa'di kin dívihí'máadi Jesus iví khâge'nin itu'an, ⁴⁴ "Ná'in wäytuhkankhâymaa'in híwó bí'tôeyan: Naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wây-á t'owaví mangepiye dikáaní." ⁴⁵ Iví khâge'nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda'in. Inbí'wedí wa'di in tun nakaamuu, hedânho wídika'pówápí. Hewänbo diwôeda' óetsika'yâamídí i'gedí.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khâge'nin dívítuhkanmáa wénä wí in diwedí shánkí hay'i namuu i'gedí. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa dí'ánshaamuu'in, hedího wí ay óeké'di iví hangedí óewínú, ⁴⁸ hedí ovâytu'an, "To'wídí naa dída'di ná'i ay óesígikéndedi, naa wá' dísigikénde waabá i'o'. Hedí to'wí naa dísigiké'i'di i' to'wí naa dísandí wá' óesígikénde'. Wí to'wí un diwedí shánkí híyää'i' ipipa'i-á ta'gendi hay'i namuu."

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapî'-á iví'näpiye napoe'o

49 John-di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, toéwí sen âymû? yá'dâapí'in p'oweaahâa t'owaví'wedí ovâykhehpiyendedí uví khâwâ natû'di, hewânbo âykhâa'amí'in gida?, na'in diwedí'i wínamuupídí." 50 Hewânbo Jesus natú "To'wí gi'bi wíwínkhâa'amípí. To'wí unbí'piye háa nachaapí'á unbí'näpiye'i'bá napoe'o."

Wên Samaria-in t'owadi Jesus wí'óesígikê'pí

51 I' thaa tsowa napowa'ä? Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedí kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. 52 Hedí wên senä? iví páadé ovâysan wáyge nachangi'o'in dâykhây'amídí. Wí Samaria-wi bú'ay iwe dipówá, 53 hewânbo in t'owa wídida'pí óesígikáyjí'in, gá oe Jerusalem-piye na'ahchândân. 54 Wíje iví khâge'nin James-ádí John-dádí damuu'in háa óe'an ní'gedí dat'oe, hedí óetu'an, "Nanbí Sedó, ti unda? wí phaa äntuhkännamí makówádí nawaanídí t'ähki ná'in t'owa ovâyphaháanú-ídí?" 55 Hewânbo Jesus inbí'piye ibéedí ovântu'an, "Ha'wâagi wídänhéé'amípí." 56 Iwedí wíyá bú'aypiye dimää.

Nabâapu'wan ta'gendi Jesus óeyuuhûwídí

57 P'óegé dimän dihaydí wí sendí Jesus óetu'an, "Wáy unmä eejé wânbo?, naa eejepiyebá u-ádí omú-í." 58 Jesus-di óetu'an, "In dé'ây nan deedí dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsídé-á dínyähsaa, hewânbo naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i wáyge dáykaykhanwówá'amígí' wídinnáhpí." 59 Jesus-di wíyá sen óetu'an, "Naa díyuumá'í." Hebo i' sendí óetu'an, "U-ádí omääpídíbo díwáypunmä navi tádá dínchuu píhay hedânho donkhä'k'úuwídí." 60 Jesus-di óetu'an, "In dichumuu'in waagin dimuu'indá inbí t'owa dínchuu'in ovâykhä'kw'ôení. U-áho ópûn t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádáví'piye dívímääní'in." 61 Wíyá to'wídí óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda? u-ádí omú-í'in. Hebo u-ádí omääpídíbo dípunmä navi k'aygi'in dovâysengitu'â'amídí." 62 Jesus-di óetu'an, "Han bí'andáho wí'unchá'muupí Jôesi Tádágí' bit'óe'amídí. Wí to'wí iwhäädédí ihaydá? tí'úupiye ibéede'i' waagi'bá unmuu."

10

Jesus-di tségintä'dí wíje (72) senä? ovâysan iví t'óe díví'amídí

1 Ná'i naphade ihaydí Nanbí Sedó Jesus-di wây-á tségintä'dí wíje (72) senä'dá ovâyde'man, hedá wí'jengin ovâysan iví páadé dimú-ídí, i' bú'ây eejé hedá ówíngé eejá wáy namän deepiye t'ähki. 2 I'dí ovâytu'an, "Báyékí t'owa diji? Jôesi Tádágí' ovâywé'ge'amídí, t'owa dâyhääwé'ge'o' waabá, hebo t'óe'indá háyú wânbo wídijihpí. In t'owa-á Jôesi Tádáví'in

ûnmuu, hedihó iví[?]piye[?] úvíjûusu[?]amí wây-á t'ôe[?]in ovâysaanídí hedânho báyéki ná[?]in t'owa ônwé[?]ge[?]amídí. ³ Jaho bípûn, náä wên k'úwá[?]ây ímuu waaginbá naadi wâysande[?] in to[?]wên khunjó waaginbá dimuu[?]in diji[?] iwepiye. ⁴ Wíwínchä[?]húuwípi, wí múu bînähä[?]wíkúu-ígí[?] wänbo-á joe, in í[?]antomuu[?]indä[?]dibo ímú-í. Wí[?]úvíhayjêe[?]amípi háä p'ôégé t'owa bínjay[?]in thaa t'ähki bínhée[?]amídí. ⁵ Hedí wáy wí tewhá íts'ú[?] deewá, páadé in t'owa bînsengitü[?]âamídí ginnân ítúuní, 'Jôesi Táadáho wovâykhäge[?]namí hedânho náä tewhá íthaa[?]in áns Haaginpídíbo[?] íkwoní.' ⁶ Wí to[?]wí háa bîntü[?]an waa isígí[?]i na[?]ándáho[?], unbí sengitun i-ádi ûnjoekandee-í, hewänbo to[?]wí iwe na[?]ändi[?] hä[?]bi namuupídá, unbí hí[?] wí[?]ûnchä[?]púuwípi. ⁷ I[?] tewhá eebo úvíwóyí[?]ní hedá indá dá úvíhúuyamí, gá wí t'ôe[?]i-á iví wá[?]âaho it'andân. Náäwá háäwá oe-á wíyá tewhá eeje wí[?]ímú-ípi wovây[?]áyíngi[?]amídí. ⁸ Hedí wí bú[?] iwe íts'ûndi wovâysígí[?]andi, háäwí wovâysaa[?]i bînk'o[?]í. ⁹ In dihay[?]in i[?] bú[?] ee dikw'ó[?]nin bînhekháamääní, hedí ovây[?]tü[?]âamí, 'Nää-á Jôesi Táadáí wovây[?]tümáa iví t'owa ímúunídí.' ¹⁰ Hebo wí bú[?] ee íts'ûndi wovâysígí[?]anpídá, ee bú[?]wi p'ôégé i[?]ge ímú-í hedí ovây[?]tü[?]âamí, ¹¹ I[?] na[?]jee unbí bú[?]wi nanbí anto eeje dîntsîndi wänbo ívípêedi-í wâykeeyamídí híwó wí[?]úví[?]ohpí[?]in ídá[?]pídí Jôesi Táadáví t'owa ímúunídí.' ¹² Naadi wây[?]tümáa, owáy i[?] thaa Jôesi Táadáí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví[?]annin ovây[?]tü[?]an dihay[?]di, gi[?]bi bú[?]win t'owa shánkí dâyt'[?]ôephadekhây[?]máa in Sodom bú[?]win t'owaví[?]wedi."

Háa in bú[?]ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dînpúuwí[?]in

¹³ Hedí Jesus ná[?]in wá[?] natú, "In t'owa i[?] bú[?]ây Chorazin gin dâytü[?]o[?] iwe[?]in t'ôephade dînpúuwí. In t'owa i[?] bú[?]ây Bethsaida gin dâytü[?]o[?] iwe[?]indá wá[?] t'ôephade dînpúuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jâa ovây[?]an, hebo inbí t'aywó[?]di wídívíjâa[?]anpí. Ná[?]i pínnán t'ôebá in bú[?] Tyre-ádi Sidon-dáí gin dâytü[?]o[?] eeje hân[?]oe ovây[?]andáho[?], in Tyre[?]-indá in Sidon[?]-indá wídívíhayjêe[?]amípiwän k'oe[?]i aa díví[?]aawé-ídí, hedá nûu ee-á dívíkw'[?]ôeníwän, dâykeeyamídí inbí t'aywó[?]di dây[?]joe[?]annin. ¹⁴ Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaidawindá shánká dâyt'[?]ôephadekhây[?]máa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí[?]wedi owáy Jôesi Táadáí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví[?]annin ovây[?]keekw'[?]ôe[?]ó ihay[?]di. ¹⁵ Mađi in t'owa Capernaum bú[?]aywin dí[?]ánde[?] oe makówápiye ovây[?]tegekhây[?]máa[?]in, hewänbo indá oe péyé[?]gépiyânho diwhavemän."

¹⁶ Hedáhá[?] iví khäge[?]nin itü[?]an, "To[?]wên wovây[?]t'[?]ôeyande[?]indáho naa wá[?] dînt'[?]ôeyande waagibá díví[?]o[?].

Hedi to'wên un wovâyjoegi?annindáho naa wá' díjoegi'o?, hedi to'wêndi naa díjoegi'odá gindidi i' to'wí naa dísendi wá' óejoegi'o?."

In tségintä'di wije (72) Jesus-vi t'ôe'in diwáy'ää

17 Tí'úgedí in tségintä'di wije (72) senä' hihchangidi diwáy'ää, hedi ditú, "Nanbí Sedó, in yä'dâapi'in p'oewaahâadi wänbo na'in dí'a'gin, uví khäwä wínkhâyä'di."

18 Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómû' Satan i' Penísendi oe makówádí tsikhagipi nake't'ândi, tsígówänú nawândi waabá. 19 Bít'ôeyan, naadi wâyk'ú' yä'dâapi'in p'oewaahâa bînt'aanídí, wí pâyü háa wí ts'e'k'âavi'di úví'âhsaa waagibá, hedá shánki kay-á wâymägi in kay i' Penísendi unbí hânbi' únmuu imáa'iví'wedí, hediho há'to hääwídí wänbo wovâywá'amí. 20 Hewänbo tobá in yä'dâapi'in p'oewaahâadi wovây'a'ginnandi íhíhchan wänbo', únkây'ä' shánki íhíhchaä-i'in unbí khäwä oe makówá únta'muudi."

21 Ihaydibá i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi báyéki hihchan Jesus óemägi, hedi Jesus natú, "Naví Tádá, u-á oe makówá-ádi hedá nää oepáa k'aydá shánki untsonji'i' unmuu. Hedi ná'i hääwí naví khäge'nin dâymû'i-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'inbí'wedá nâakaayan hedânho wídâymúunípídí, hedi ná'in namuudi naadi wíkú'daa'o'. Naví Tádá, gin bí'amídí wóehihchanmägi." 22 Hedáhá' in t'owa ovâytu'an, "Naví Tádádí hääwí t'ähki naví mange dínjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'ûnhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Tádáda'mân ûnhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'ûnta'gendihanginnáhpí to'wí naví Tádá dínmuu'in, naa iví ay omuu'i'da'mân dínhanginná. Hedá wáy wéndidáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho?."

23 Hedi iví khäge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâytu'an indá' dit'oe-ídí, "Undá hihchan bînmá've-í ná'i hääwí napóe'i bînmúndedi. 24 Wâytu'âamí, báyéki in hân'oe'in tsonnindá in Jôesi Tádávi tukhe'mindá dida' dâymúuní'in i' hääwí nää bînmúnde'i', hewänbo wídâymû'pí, hedá i' hääwí un it'oe'o'indá dida' dit'oe-i'in, hewänbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

25 Wí sen in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in diwedi'i namuu'i Jesus-vi'we napówá óetayi'nídí, hedi óetsika'yan, "Háhkandi', hân dáy'amí in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" 26 Jesus-di óetsika'yan, "Hân natû' i' tsonnun Moses ita'nandi'? Hää-an iwe nâatunnan?" 27 I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnân: I' shánki natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i' undá únkây'ä' pín ta'gedí bînsígí-i'in, unbí pí'ná khó'jé-á, unbi hää iwá, unbí kay t'ähkídá, hedá unbí ánsaadá."

Hedá wá' natú,

“Háa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.”

28 Jesus-di óetu'an, “Híwó bihée'an, hediho háa untú waa bí'âamí, hedânho wówátsi wóemääní.”

29 Hewänbo in Hudíyoví háhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika'yan, “Wé'in t'owa dovâysígí-í?” 30 Jesus-di ônthayyamídí ginnân óetu'an: “Wí sen oe Jerusalem bú' iwedi i' bú' Jericho iwepiye namän, hedi wên sänmindi óeyâ'dí iví aa óep'âdí hedi hânho óemahpúudí chu'i waagibá óejoe'an. 31 Hedi ihaydibá wí Hudíyo owha'-á ee p'óegá namän, hedi i' sen óemú' iwe nak'óedí, hedi p'óe p'ânäpiye naphadedí iwedi namää. 32 Hây napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na'ää, i-á i' méesate hay'iwi khäge'di namuu, hewänbo i' wá' p'óe p'ânäpiye naphadedí iwedi namää. 33 Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu'i' oe p'óegé namän, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówá, hedi óemú'dí iví'piye nasehkanápóe. 34 Hediho ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsa eeje olive ka'p'oe-ádí méena-ádí ôn'ewedi aa'âydi ônwhi'an, hedáhá' iví búdu eedi óe'í'k'ú'dí wí whohkwo tewhá iwepiye óeho', hedi iwe óe'áyîngi'an. 35 I' tháwändá wíje thaa t'óe'i chá' iví chá' múu iwedi iwahógidi i' whohkwo tewháwi p'ó'dédí' ôn'andi óetu'an, ‘Ná'i sen nâa'áyîngi'amí, hedi wíyá shánkí úchá'muudáho' owáy owáy'ää ihaydi wíwá'âa-í.’ ” 36 Hedi Jesus-di i' háhkandi óetsika'yan, “Hân un'ân, wé'idan in poje iwedi i' sen in sänmindi óeyâ'i' ta'gendi óeseegi?” 37 I' háhkandi'dí Jesus óetu'an, “Gá i' nasehkanápóe'i'dân.” Jesus-di óetu'an, “Ja' ópûn, háa i'an waa ó'an.”

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dâaji'

38 Jesus-ádí iví khäge'nindádi iwedi dimäädi wí bú'ay iwe dipówá, hedi wí kwee Martha gin nakháwá'i'dí ovâysígí'andi iví tewhá eepiye ovâyts'lúde. 39 Martha-á wí tí'ûu Mary gin nakháwá'i-á ûn'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ônt'óeyaanídí. 40 Martha hânho najashapoe'ó báyéki t'óe ûnjidi ovâyhúujôenídí, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, “Nanbí Sedó, ti áyîngi wíwóemähpi'an naví tí'ûudi wí'bo díjoe'andi i' koegi' dókhây'amídí? Natu'an díkhäge'namí'in.” 41 Jesus-di óetu'an, “Sehkanä Martha, u-á háäwi t'ähki i'gedi báyéki áyîngidi wóemáa, 42 hebo wí háäwída'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi ná'i shánkí híwó'di namuu'i' ide'mandi-á iví'wedi há'to óekwee-í.”

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o'

1 Jesus-á wíyá wăhăă ijûusu'o', hedî ibowa ihayďa wêe iví khäge'di'di óetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' dîjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an waabá." 2 Jesus-di ovâytu'an, "Úvîjûusu'andá gin waagi ítúuni: Tádá, uví kháwă wîn'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in dítsonnamídí. 3 Thamuwaagi i' húugi' gíntáy'i dí máă. 4 Nanbí t'aywó'di dîn'owóje, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin ây'owójeđe waagibá. Hedî wíginpúuwípí wăhphade dítayi'nídí."

5 Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Heyâgú khunpinudî wí k'emaví tewhá eepiye ímăadi bîntu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyémăă. 6 Wíyá k'ema năngé naphademăndi năă naví' napówá, hebo naa hăăbo wídînsaapí dókoejôenídí.' 7 Heyâgú i'di oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpí dí'an, in phódi-áho naphéhto'on hedî naví áyyăă-ádí naa-ádí giwhó'kw'ó, hedîho naa wídînkodípí dáyshaa-ídí hăăwí wímăänídí.' 8 Naadi wâytu'âamí, tobá hăăwí wíwovây măänípí wănbo unbí k'ema únwănpimuudibo', ihayďa' bînda'máadáho' ishăa-í, hedî hăăwí úntáy'i wovây măäní. 9 Hedî hanbá namuu úvîjûusu'andi: Bînda'má've-í hăăwí, hedîho bînhóení. Bîntuwămá've-í hăăwí, hedîho bînshăa-í. Bînpópó'âamí, hedîho in phódi-áho ungi' wovâyhuu-í. 10 To'wên ihayďa' dâйда'măă'indáho dâyhóení, to'wên ihayďa' dâytuwămăă'indáho dâyshăa-í, hedî to'wên ihayďa' dâypópó'o'indáho in phódi ingí' ovâyhuu-í.

11-12 "Un tádá'in ímuu'in, unbí e'núdí wí paa wovâydaa'andi ik'o'ídí, ti wí păăyü bînmăäní? Hedîháa wí wăa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'ăă bînmăäní? Joe, há'to'. 13 Tobá híwóhpí'in ímuu wănbo undá únhanginná hádídí híwó'di hăăwí unbí áyyăă bînmăäní'in. Hedîho shánkí wănbo i' Tádá oe makówá na'ândi'di in to'wên óedaa'annin i' Yă'dăa'i P'owəəhăə ovây măäní."

Dítú Penísendiđi Jesus óekhäge'măă'in

14 Jesus-di wí sen tunpí'víwedi wí yă'dăapí' p'owəəhăə ônkhepiye. I' yă'dăapí' p'owəəhăə napee ihayďi i' sen únhi'kodi, hedî in t'owa ovâyháa'an. 15 Hewănbo wáy wéndáho dítú, "I' Penísendi Beelzebul gin nakháwă'i, i' yă'dăapí'in p'owəəhăəwí p'ó'dédí' dínmuu'i'dân Jesus óekhäge'do ná'in yă'dăapí'in p'owəəhăə t'owaví'wedi ovâykehpeeyé-ídí." 16 Hedá wây-á wéndá dida' Jesus óetayi'ní'in, hedîho óedaa'an wên pínán taa makówáđí ovâykeeyamidí, hedânho dínhanginnánídí háa Jôesi Tádáđí óesandi' namuu'in háa joe. 17 Hewănbo háa díví'ánshăamăă'in Jesus-á únhanginná, hedîho

ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodáho' inbí nangeho dâypihá'dännamí. Hedí t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyádedáho', i' k'aygá há'to nakâypúuwí. ¹⁸ Hedí hanbá Penísendi wí'bo ipiyádedáho há'to hãädi wänbo natsonyêeni. Undi dítu'an Penísendidânho naa díkhãge'máa, hedânho in yã'dâapí'in p'oewaahãa t'owaví'wedí dovâykhehpiyende'. ¹⁹ Hewänbo handídi dovâykhehpiyendedáho', hádiđan unbí t'owa'indi ovâykhehpiyende'? Unbí t'owaho dítúuní in ta'gen wí'úvíhee'opí'in. ²⁰ Hewänbo Jôesi Tádáví pínánđânho in yã'dâapí'in p'oewaahãa dovâykhehpiyende', hedí nã'indiho únhanginná Jôesi Tádáđí naa dítsondisóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'ãhkí iví k'uuphé hãäwíđí iví tewhá i'áyíngi'odi, t'ãhkí i' hãäwí iví' únmuu'i' híwó únkw'ó. ²² Hewänbo wí to'wí iví shánkí kay'i namuu'i' na'ãäđá i' sendáđí iyãa-íđí, i' sen óet'aaní, hedí tobá i' sen kwãk'u hãn aa nato'on wänbo', hedá na'ánde' nã'i kwãk'u aadı óekhãge'nami'in, nã'i wêe sen shánkí kay'i namuu'i'đí i' senbí hãäwí ónhóení, hedí iví k'ema'indáđí dívíweeje-í. ²³ To'wí navi'näpiye namuupí-á navi'piye háa nachãa, hedí to'wí in t'owa navi'piye ovâymayã'pí-áho' ovâykhehpiyende waagibá i'o'.

²⁴ "Wí yã'dâapí' p'oewaahãa wí t'owaví'wedí napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ituwãmáa, hedí ishaapíđáho wí'bo natú', 'Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-í, i' to'wíwí'piye navi tewhá waagi'ba dínmu'de'i'." ²⁵ Hedí nawáymää ihayđá nã'i to'wíwí'piye óeshaade', wí tewhá na'aanándá napi'dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá' wíyá napeedi tsé ihay wáy-á yã'dâapí'in p'oewaahãa iví shánkí yã'dâapí'in dimuu'in ovâyma', hedí nã'i to'wíwí'piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-íđí, hedího nã'i to'wí-á shánkí p'ándíkí-á napoe'o páadéđí namuu'iví'wedí."

Háa ta'gendi gihhchanpúuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihayđá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, "I' kwee wóe'ayyandi' hedá wóetsãã'andi-á híhchan imáa." ²⁸ Jesus natú, "Hebo shánkí dihíhchan in to'wên Jôesi Tádáví hí' dáy't'óeyande'in hedá dáy'a'gindo'indá."

In t'owa dida' Jesus wí pínán t'ôe i'amí'in

²⁹ In t'owa Jesus-ví'we shánkí diwé'gepoe'o, hedí ovâytu'an, "Un nãäwin t'owa-á yã'dâapí unbí wówátsi bínhon. Ihayđá' wí pínán taa bínmuuníđí Ída'poe'o, hewänbo wêedã' pínán bínmuuní, i-á Jonah ikeyyandi' waagi'ba namúuní. ³⁰ Háa Jonah únpoé'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádáđí óesannin, hedí hanbá nãa naa t'owa t'ãhkígi' o'aypuyã'i háa dínpuuwí'in namuudi in nãäwin t'owa dínhanginnáanı ta'gendi Jôesi Tádáđí dísannin.

31 Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédí' namú'de'i' i' ahtuyedi un nääwin t'owavi wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayi' wâhääwi nangedá na'ää häyú Solomon ûhanginná'di' ont'ôeyaanídi, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádi oji wänbo', undi naa wíđint'ôeyandepí. 32 Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win díví' ahtuyedi un nääwin t'owavi wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádáví tun ovây't'ôe'odi hä'in Ninevah-win t'owa dit'oeđi indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádi oji wänbo', unbí t'aywó'di wívînjoe'ohpí."

Jesus-di ovâytu'an iví hî' ônjoeđi'odáho', wên ko wên t'ún pho' dâykée'i waagibá díví'o'

33 "To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, háa wên t'ún napekíchá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewänbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúunídi. 34 T'owavi tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedí híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähki ovâyko'. Hewänbo híwóhpí'in tsée dínmuudáho' t'ähki ovâyphahkhunjo' waagi'ba dínpo'e'o. 35 Hedânho úví'âyíngi'amí unbí tséedi in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'iyëenípídi. 36 Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáyge wänbo wí'ûnphahkhunáhpída, t'ähkiho ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádi in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi ovâytu'an t'ôephade dínpuuwí'in

37 Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu'an, hedího i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'ûndi Jesus ihúusóge. 38 I' Pharisee óeháa'an Jesus óemû'di ihúusógedi wa'di iman'owídipídi'bo' in Hudíyoví khuu waagibá. 39 Hedího Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dînt'ôeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi' k'édé-á sä'wé woegi'-á já'wédída' dâj'owídinde'in. Undá ida' híwó íkeet'ôeni'in, hewänbo unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepi iwá ha't'aa'indá' hedá yä'dâapi'indá' ímuu. 40 Un ánshaapi'in, Jôesi Tádá-á hääwí nakeet'óe'i' ipaa. Ti i'ba hääwí nakeet'óepi' wá' wí'ipaapi'an? 41 Únkây'ä' hääwí unbí sä'wé únsaa'i' in sehkanáwó diwówáji'in bînmääni'in, handidíbo yä'dâa'in wówátsi bînhúuwí.

42 "T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'i hääwí ha'wáagi'i' bînpaye iwedi tä taa únk'w'ondi Jôesi Tádá wêe bînmä', hewänbo t'owa-áho ta'ge

wívîn'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wívînsígípi. Hääwí bînt'andedi ta'gendi únkây'ä? tä taa únkw'ôn diwedi Jôesi Tádá wêe bînmääní'in, hewänbo wí'ún'ôede-ípi nã'i wé'ge'i híwó'di hääwí wá' úví'âamídi. ⁴³ T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i? méesate páadépiye úvíkw'ôení'in wovâyhí'an, hedá oe búu pinge wovâyhí'an t'owadi a'gindi wovâysengitü'âamí'in. ⁴⁴ T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä'kw'ódi eeje nataamuupí? waaginbá ímuudân, t'owa díví'âhsahondi wíðinhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

⁴⁵ Wí Hudíyoví kuu ovâyhá'o'i'di óetu'an, "Háhkandi?, in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihée'odi na'inbí'gedi wá' jänákí bihée'o?." ⁴⁶ Jesus natü, "T'ôephade un Hudíyoví kuu bînhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kây'i hääwí díví'âamí'in bîntü'o?, hewänbo undá háy wänbo wívínkhäge'dopí dâý'amídi. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bînkodi'odân, inbá unbí hehääwin thehtáy pahpá'indi ovâyhánú. Hewänbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé kä'ää'in díví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwänpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyéki hangintan imáadí ginnân natü, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'ôekhuwa'indá in t'owavi'piye donsani, hedi in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây'amí, wáy wëndá ovâyhäänú-i.' ⁵⁰ Hediho un t'owa nääwin wovâychänukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhi'jen dihaydibo? ovâyhánúdi. ⁵¹ I? páadé óehay'i-á Abel namuu, hedi i? tí'úuge óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i? méesate-á i? antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudi óehay. Naadi wâyü'âamí, undáho in t'ähki ovâyhánúdi ta'gendi wovâyutuhchänukhâymaa. ⁵² Un Hudíyoví kuu bînhá'o'in t'ôephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bînkaajo waagibá úví'o?, in t'owa wíðiháhpúuwípidí. Undáho wí'iháhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wívînmáhpí diháhpúuwídi."

⁵³ Jesus nã'i Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedi i? thaa iwedi páadépiye in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhääde? t'âmäge i'gedi óetsika'yamídi. ⁵⁴ Wên phay igí? nawhêe-ídi ónk'úya? waabá muu'in bînkaajo waagibá úví'o?, in t'owa wíðiháhpúuwípidí. Undáho wí'iháhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúudíví'andi ditsíkha wên háawên híwóhpi'in natuhpee-ídi.

* **11:44** In Hudíyo wí penípho iwe díví'âhsaadá, dínkhâqk'óe inbí méesate ee dits'úuní'in páadé dívíkhây'ânpíðibo? inbí kuu dínmuu waa.

12

Jesus iví khäge'nin itu'an díví'áyîngi'amí'in

1-2 Ihaydi báyéki maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedi hânho dibá'yendi dívídashanu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhée'an, hebo iví khäge'nin páadé itu'an, "Úví'áyîngi'amí hä'in Pharisees waagimbá wí'ípúuwípidí, indá paa dívíjánúmáa'in waagimbá dimuu. I' híwóhpi' díví'o'i-áho dínsôe-í oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasô' waagibá. Hedi hanbá t'ähki náa nakumuk'óe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähki náa nakaak'óe wänbo óepeeyé-í napu'wäänidí. 3 Hediho wên háawên phahkhun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedi wên háawên to'wívi oje phóge bînsänhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéenú-í, t'ähki dit'oe-ídi."

Jôesi Tádáda'mân âykhunwôeda'i

4 "Naví k'ema'in, wâytu'âamí, wíwînkunwôeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyhâanú-ídi dinkodi wänbo shánki wovây'amídi wídkodipi. 5 Naadi wâythayyamí to'wí namuu'in i' bînkunwôeda'íi: Jôesi Tádá-ânho bînkunwôeda'í. I-á ûnkodi wovâyhâanú-ídi hedá wá' ûnk'óe péyégépiye wovâysaanídi. 6 P'ánú tsí'í tsídé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áade'pí'an. Hewänbo tobá wâhphade dichä'muupí wänbo Jôesi Tádáda wêe wänbo in diwedi wí'óe'ódéndepí. 7 Hewänbo undá Jôesi Tádági' báyéki tsídévi shánki íchä'muu. I-á ûhanginná häyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hediho wí'íkhunwôeda'ípi."

Jesus-ví'piye íwâyundéáho gínkhây'ä' han gitúuní'in

8 "Naadi wâytu'âamí, to'wên in t'owavi páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i wá' in Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dînmuu'in. 9 Hewänbo to'wên in t'owavi páadépiyebo ditú'in naví'in wídimuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídkinmuupí'in. 10 Nakodi t'ähki t'owa dín'owó'jaynídi hääwi híwóhpi dívíhée'annin naví'gedi, naa t'owa t'ähkígi' o'aypuyä'i omuu'i', hewänbo to'wên jänáki i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'gedi dívíhée'annindáho há'to dín'owó'jayní.

11 "Owáy in méesate eeje'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovây'tunjó'namídi wovâyho' ihaydi, wí'í'áyîngi-ípi háa ítúuní'in úví'aywoenídi, háa úvíhée'amí'in wíwovây'áyîngimäänípi, 12 gá ihaydáho i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hí' wovây'määnídan hedânho híwó úvíhée'amídi'" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapi' namuu'iví'gedi ovâytu'an

13 Wí sen in t'owaví jáa naji'í'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', naví pá'dây dîntu'an i' hääwí nanbí tádadí na'in dînJoe'andi naa-ádí iweejé-í." 14 Hebo Jesus-di i' sen óetu'an, "To'wídi wänbo naa wíðnk'ú'pí otúunídí háa unbí hääwí dânweejé-í'in." 15 Hedáhá' Jesus-di t'ähkí in t'owa ovâytu'an, "Häädi wänbo t'ähkí úví'áyîngi'amí hedânho ha't'aa'indá' wí'imúunípídí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapí báyéki hääwí únwänpikw'ôndibo'."

16 Hedáhá' ná'in háhkangi'in ó'gédí ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen únnavakw'ó, hedí báyéki únpayedee. 17 Hediho ginnân na'ân: "Wähää naví hääwí dînpaa'i donkw'ôení wíðinnáhpí. Hân hîn dá'y'amí? 18 Ma' ginnân dá'y'amí: Naví denkwo'i tewhá donts'ávedí wíyá shánkí he'endi donkw'ôení, hediho ee naví táhtándá naví wé'ge'i hääwí-á dondenkw'ôení. 19 Hedáhá' gindá opitúuní: 'Nää-áho báyéki híwó'di hääwí híwó hay paayogí' dîndenkw'óho', nää-áho wíyá wíðáy't'ôe'amípí. Húukandá suwä-áda dá'y'amí, hedá naví wówátsi-á híhchandi donhúuwí.' 20 Hewänbo Jôesi Tádadí i' sen óetu'an, 'U' ánsaapí', nää khunbo uví wówátsi wínkehâymáa. Ihaydáho to-an hä'i hääwí ugí' mädenkw'ódi'i' ikhonkhâymáa?" 21 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wâagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki hääwí dâydenkw'óe'ó'in hewänbo Jôesi Táda-á natú' ta'gendi kodit'owa wíðimuupí'in."

Jesus-di ovâytu'an hääwí i'gedí wídi'áyîngi-ípi

22 Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "Hedânkun wâytmáa, wäphade wí'úví'ánshaamá've-ípi i' koegi' úntáydi íwówayêenídí, háa i' aa úntáydi unbí tú'gí'. 23 Unbí wówátsi-á shánkí únchä'muu koegi'da'bí'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bí shánkí únchä'muu. 24 In odoví'gedí úví'ánshaa'amí. Indá wíðâyko'jikopí, hedá wíðâyhääwé'ge'opí, hedá wähää dâyhääwídenkw'ôení'i wänbo wíðinnáhpí, hewänbo Jôesi Táadáho ovâyhúujómá'. Hedi undá shánkí íchä'muu ná'in tsídeví'wedi. 25 Wéná wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wêe thaa wänbo bîntää-í íwänpi'áyîngidibo'. 26 Hääwí híyää'i ha'wâagi'i wänbo há'to úví'amí, hediho háadan wíyá hääwí i'gedí úví'áyîngimá'? 27 Úví'ánshaa'amí hä'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wíðívít'ôe'opí wíðâypa'p'ándepí wänbo', Jôesi Táda sa'wó'di aa waagi ovâytmá'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. 28 Jôesi Táa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí' ônpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaada' nasaa wänbo hedá wíyá tháwändáho t'owa dâypa'kw'ôení dâyhääháa'amídí, hediho un wá' shánkí híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä'?

ná'in úvíwäyü-í'in, hewänbo hýäädá wäyü bînmáa'in ímuu. ²⁹ Ihaydá wí'ítú'be-ípi, 'Hää-angú âyk'o'í, hää-angú âysuwä-í' Wähphade wí'úví'ánshaamá've-ípi i'gedi. ³⁰ T'ähki t'owa Jôesi Tádá óetaapí'indá hânho dívíwänpikhäädé ná'i hääwí dâyhóenídí, hebo unbí Tádá oe makówá na'ándi-á ho ûnhanginná undá úntáy'in. ³¹ Undá shánkídí únkhây'ä' Jôesi Tádáví tsonkhuu i'piye úvíkhäa-í'in, hedi gin úví'andáho ná'i hääwí úntáy'i bînhóení.

³² "Wí'íkhunwóeda'ípi tobá hýäädí wên k'úwá waa íji wänbo'. Unbí Tádá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhûuwídí. ³³ Hääwí únk'w'ó'dí' bînkü'ch'âní, hedi i' chä'dá in sehkanäwó diwówáji'indá bînmääní. Gindidáho wí chä'múu há'to únwhéepúuwí'i' waagibá bînmá've-í, hedânho i' hääwí únchä'muu'i-á oe makówá úndenkwóde-í. Iwá hääwí unbí' únmuu'i há'to únháani, háa wên sänmin wänbo há'to dâytäägé-í, háa wên kha'nin wänbo há'to dâyhá'ní. ³⁴ Wähää unbí hääwí únchä'muu'i' únk'w'ôn diwebá unbí pí'ná k'ó'jé ídá'íkwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an dikhây múuní'in

³⁵⁻³⁶ "Wên t'ôe'in waabá únkhây'ä' ímúuní'in, inbí p'ó'dédí' wên khóhtsaá shánkí'eedi iwedi iweemá'ídí dâytíkska'máa'in. Indá dívít'ôe'amígí' di'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówá ihaydi oe phódi ipópó'andi wese igí' dâyhúu-í. ³⁷ Ná'in t'ôe'in inbí p'ó'dédí' dínpówá ihaydi áyíngidi dikw'ó'nin ovâyshaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, i-á ipi'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídí, hedi ovâytu'âamí dívíkw'óení dívíhúuyamídí, hedi hääwí ovâysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánkí häädanho nanân wänbo na'ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho híhchan dâymá've-í. ³⁹ Ná'in ta'gendi únhanginnáani: Wí to'wí ûntewhák'óe'i häädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'in únhanginnândáho', há'to óemääní in phódi ithâani'in háa wháphódi ihâave-í'in nats'úunídí. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhây múuní, gá naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wá' häädi nanân wänbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapí ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'indá'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'ähki in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?"

⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'ôe'i hääwí nawó'ná'dí' híwó i'o'i hedá híwó'dí hangintan imáa'i-á waagínbá únkhây'ä' ímúuní'in. Gi'bi t'ôe'i-ânho iví p'ó'dédí'dí óesôege-í i' tewhá ee in wé'gen t'ôe'inbí tsondi dín múunídí, hedi inbí koegí' hääwí ovâymdân, dítsíkha'máaäänídí häädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'ôe'i imá've-í iví p'ó'dédí'dí gin i'odi óeshaadi iví' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'âamí, i' tewhá p'ó'dédí'dí gi'bi t'ôe'i óesôege-í t'ähki iví hääwí

ôn[?]áyînmá[?]ve-ídí. ⁴⁵ Hebo i[?] t'ôe[?]i híwó i[?]ámíví[?]wedí wí[?]bo natúdáho[?], 'Navi tsondi-á nahayjêepóe na[?]ää-ídí,' hediho in wé[?]gen t'ôe[?]in kwiyá[?]dá sená[?]dá ovâymahpúovâymâdân, dítsíkha[?]máauchänumáadá, hedi i-á húukangí[?]-á suwägí[?]-ádídá[?]bá-á namuudá, hedá naháapoe[?]odá, ⁴⁶ gin i[?]andáho[?] iví p'ó[?]dédí[?] ûnway[?]ää-í óetsíkha[?]máapídí, háädi i[?] t'ôe[?]i[?] ûnhanginnáhpí ihaydi, hedi i[?] p'ó[?]dédí[?]-á natsónpúuwí i[?] t'ôe[?]i hânho óetuhcháänú-í[?]in, hedá óesaani in wé[?]gen t'owa t'ôeyanpi[?]indá[?] dimuu[?]in dikw'ôn diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ôe[?]i-á háa iví p'ó[?]dédí[?] ûnda[?] waa ûnhanginnân wänbo háäbo wí[?]i[?]anpídí, i-áho báyéki whädi[?]di óetuhcháänú-í. ⁴⁸ Hewänbo wí t'ôe[?]i híwóhpí i[?]andi gindidi ûnkây[?]ä[?] whädi[?]di ótuhcháänú-í[?]in, hewänbo háa iví p'ó[?]dédí[?] ûnda[?]in ta[?]gendi wí[?]ûnhanginnáhpídí, i-áho wähpade wí[?]óetuhcháänú-í[?]pi. To[?]wên t'ähki báyéki ovâymägi[?]indáho báyéki[?]bá dínkhây[?]ä[?] dâywâymääní[?]in, hedi to[?]wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi[?]indáho báyéki[?]bá dínkhây[?]ä[?] iwedi díví[?]ámí[?]in."

Jesus natú i[?] namuudi t'owa dívíwíjekhây[?]máa

⁴⁹ "Naa nää oepáa k'aydipiye o[?]ää wí phaa waabá namuu[?]i dómá[?]ídí, hedi hânho oda[?] ho nakoje[?]ní[?]in. ⁵⁰ Naa dínkhây[?]ä[?] dont'ôephaadé-í[?]in, hedi navi pí[?]ná khó[?]jé hânho ochanpúuwí gin dînpóe píhay. ⁵¹ Hân í[?]ánde[?]? Ti t'owa dívíwóeni naa nää oepáa k'aydipiye o[?]äädibo[?]? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Nää iwedáho gin waagi namúuni: Ma[?]di p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedi diwijedeedi wêege[?]in dipúuwí, wíjediho wé[?]ge, pojedá wé[?]gá, hedi in wíjediho in pojeví[?]piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví[?]piyá. ⁵³ I[?] tádá-áho iví e[?]núví[?]piye háa nachaa-í hedi i[?] e[?]nú-áho iví tádáví[?]piyá. I[?] jiyá-áho iví a[?]yúví[?]piye háa nachaa-í, hedi i[?] a[?]yú-á iví jiyáví[?]piyá. I[?] jahkwíjo iví sâa[?]ivi[?]piye háa nachaa-í, hedi i[?] sâa[?]i-á iví jahkwíjoví[?]piyá."

Jesus-di ovâytu[?]an híwó[?]di hangintan dâymá[?]ve-í t'ähki háäwí i[?]gedi

⁵⁴ Hedáhá[?] in báyéki t'owa iwe dikw'ó[?]nin ovâytu[?]an, "Wí okhúwá oe tsânpiyedi na[?]ädi bînmú[?]di, wese ítú[?] ikwähkhây[?]máa[?]in, hedi híwó ítú[?] gá han napúuwí[?]dân. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha[?]gedi wovâywaa[?]anamá[?]di, ítú[?] hânho itsáwähkhây[?]máa[?]in, hedi híwó ítú[?], gá han napúuwí[?]dân. ⁵⁶ Undá paa dívíjánúmáa[?]in waaginbá ímuu. Nää oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i[?] okhúwá-á waa[?]á nakeet'óe waa bînmú[?]dedi ûnhanginná háa nanáani[?]in, hedi háadan handi wí[?]únkeepoe[?]opí háa natunda[?]in i[?] wé[?]ge[?]i háäwí nää ná[?]i thaa eeje Jôesi Tádá i[?]o[?]i[?]?"

Jôesi-ádi híwó[?]gi ó[?]an wa[?]di úkodi[?]dibo[?]

57 “Hedi háadan unbo wí’úvípí’ánshaa’ohpí únhanginnáanídí wé’i wí háäwí híwó’di namuu’in úví’amídí? 58 Heyâagú wí to’wídí háawên wovâychänundedi hedá wovâytonjó’diwehondá, wa’ ímändibo’ i-ádi úvíkodi’amí hedânho i’di wovâyma’p’äädí-ídí hedá i’ tsondiví páadépiye wíwovâyhûuwípi. Eepiye wovâyho’dáho madi i’ tsondidáho i’ pan áyí’diví mangá wovâyjoe’amí hedá i’dáho wovâypanhûuwí. 59 Wâytu’âamí, gin únpóedáho há’to wovâyma’p’äädí-í háyú íphaamuu t’ähki úvíwá’âa píhay” gin Jesus-di ovâytu’an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpidá dichuu-í

1 Ihayhääbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á óetu'an háa wên Galilee nangewin dínpóe'in. Ditú i' méesate hay'i ee Pilate-di ná'in Galilee'in ovâyhanú wa' dây'animâahanúundedibo Jôesi Tádá óemäänídí. 2 Jesus-di ovâytsika'yan, “Hedi hân í'ánde'? Ti hä'in Galilee'in ha'wâa dínpóedíbo shánki t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-winbí'wedí? 3 Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpidá íchuu-í. 4 Hedi in tä'dí kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhanú'in i' tewhá tu'wändi dínkanudi, hândá inbí'gedí í'ánde'? Ti indá shánki híwóhpí díví'o'indá dimuuwän in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? 5 Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpidá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i'gedí ovâyhé'e'an háäwí ovâyhá'amídí

6 Hedáhá' ná'in háhkangi'in ó'gédí ovâytu'an: “Wên fig tay wí senbí nava iwe ûnchá, hedi i' sen namää ihääp'aynuuwä-ídí, hebo háäbo wí'ishaapí. 7 Hediho iví nava t'ôe'i itu'an, ‘Ót'ôeyan, nää-ádiho poje paayoho o'ää donhääp'aynuuwä-ídí ná'in tay iwe, hewänbo wa'dí háäbo wídonshaapí. Náts'a', nawänpidachá.’ 8 Hebo i' nava t'ôe'i'dí óetu'an, ‘Naví tsondi', wíyá wêe paayowän nâasômääní, hedi ee napúuji' j'ge dónahpaa-í hedá dósá'kw'ôení. 9 Hediho nää wíyá paayo nahääp'aypóedáho', híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í.”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ónhéhkhá'an

10 Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. 11 Wí kwee wí yä'dâapí' p'oewahâädi óemáa'i' iwe nají', hedi tä'dí kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. 12 Jesus-di i' kwee óemû'dí óetu'an, “Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'i

wînjàa'amí." 13 Hedi i' kwee óetägedi wesebo nata'gepóe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

14 Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'dédí' nat'ayji', kaykhanwówá thaa Jesus-di i' kwee óehekhámägidi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedi iwedi wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhekhámäänídi, i' kaykhanwówá thaa-á joe." 15 Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíanúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówá thaa nanân wänbo to'wídi wänbo un diwedi unbí wáasí háa búdu wívînwhisuudepí'an hedânho phékhkaa iwedi napee-í bînp'oemäänídi? 16 Hedi näwe ná'i kwee Abraham-bí äy iwedi'i'vá namuu'i naji', i-á i' Penísendi Satan-di tä'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema'p'äädi-ídi kaykhanwówá thaa nanân wänbo?" 17 Hediho t'ähki in óetunsúumáa'in diwôeda'póe, hedá t'ähki in wé'gen t'owa-á dihíhchanpóe, t'ähki hääwi he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhé'e'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedi ovâyhá'amídi

18 Jesus-di wíyá ovâyhé'e'andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnánídi háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Hádidan wâythayyámí hää waagi namuu'in? Gá ginnân: 19 Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen ikê'di iví nava iwe ikoe'i waagi'vá namuu. Natsijópúpóedi nasôedá wên tay napaa, hedi in tsidé dívishunwáve i' wa'jáy khóe eeje dáyyähpá'ídi."

20 Hedá wíyá ovâytu'an, "Hân wâytu'âamí wâythayyámídi hää waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? 21 Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khändádi iwóndi' waagi'vá namuu, hedi nasôedi hanwaapídi'bo' i' oewáa t'ähki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

22 Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedi i' bú'ây eeje ówíngé eejá namändi t'owa ovâyháhkanhon. 23 Hedi wí to'wídi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owada' ovây'aywoeni?" 24 Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'indá' namuu, hediho hânho úvíkhää-í iwe íts'úunídi. Wâytu'âamí, báyéki un ítsudeda'í, hebo há'to únkoedi-í. 25 Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédí' namuu'i-áho in phódi it'êedi-í, hedi un ho íts'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bînpópó'odi ítuuni, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dínhuu hedânho gits'úunídi.' Hewänbo i-á natúuni, 'To'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí.' 26 Hedi undi bîntu'âamí, 'U-ádi ívíhúuyan, hedi nanbí bú' iwe u'di díhá'an.' 27 Hewänbo i-á natúuni, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí. Un yä'däapí tsiyekannin

ímuu'in, naví'wedi bíjâatää.' 28 Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'ähki in Jôesi Tádáví tukhe'mindá oe makówá bînpuwâkhâymaa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho ít'aydi úvísihtäakhâymaadáhá' úvíwä'ts'eekhâymaa. 29 Iwe t'owa-áho p'inpha'gedá tsânpha'gedá aakonpha'gedá thanpha'gedá diwé'gepóewí, hedi dínshánki'eedinân waabá dínpuuwí. 30 Hedi ihaydi wên to'wên nää tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédí'in dipúuwí, hedi wên to'wên p'ó'dédí'in dimuu gin di'ándé'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-indá óejoegi'an

31 Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na'ân diwá dipówádí óetu'an, "Shánki híwó nâwedi unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédí' namuu'i wóeháyí'in nada'dân." 32 Jesus-di ovâytu'an, "Ja' bintu'an hä'i p'óséwhâa, wí häyú thaawän t'owa dovâyhehkháamá've-í, in yä'dâapí'in p'oewaahâa-á dovâykehpiye'be-í, hedi ihaydânho naa naví t'ôe donboewá-í. 33 Hewänbo nää nä'i thaa eeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omän. Wí Jôesi Tádáví tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä' oe Jerusalem diwedá'mânho únpuuwí'in.

34 "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádáví tukhe'min bîndahánunde', hedá in t'ôepa'aa'in Jôesi Tádádí unbi'piye wovâysannindá bînk'usäyunde'. Häyännanho oda' wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewänbo undi wídímähpi. 35 Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'ääamí, há'to wíyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá pihay naví'gedi ítú ihaydi, 'Jôesi Tádádí híwó óe'ääamí i' to'wí ònk'ú'i' na'ää-ídi.' "

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ünteemuu'i' ónehkháa'an

1 Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-wí tewhá eepiye namää ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyíngidi óemúnde'. 2 Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'ähki hânho ünteemuu. 3 Jesus-di in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, "Ti i' tsonundi na'in dímä' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wänbo äyhehkháamäänídí háa joe?" 4 Hewänbo indá háabo wídítúhpí. Hediho Jesus-di i' sen óetägedi óehhkháamägi, hedi iwedi óesan. 5 Hedáhá' ovâytu'an, "Wénä wí un wí e'nú háa wí wáasí ú'ándi' wí p'obú' iwe nake't'ándi, ti wesebo wímänwhahkáyjípí'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo?" 6 Hebo háawin wên wänbo wídínhanginnáhpí óetu'amídí.

Jesus-di ovâytumáa wídvípitaygé-ípi

⁷ Hedi Jesus-di ovâymû' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánki kw'áye'inbí soge eeje dívíkw'óe'ódi, hediho ná'i tumakhe ovâytu'an: ⁸ "Wí to'wídi wí khóhtsaa shánki'eedi piye wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí soge eejá wí'úvíkw'óenípi. Madi wáy to'wên unbí shánki kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hediho i' to'wí in wé'gendádi undádi un t'ähki ihúutu'andi'di wovâytu'âamí, 'Un bíhadi, ná'in wé'gen sená' náwe dívíkw'óení,' hedi iwóeda'póedi úvíkw'óení wáy in shánki áagé'in dívíkw'óe'ó eeje. ¹⁰ Hewänbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánki he'ennin dimuupi'inbí soge eeje úvíuní, 'Hä'indá hín kw'áye'innänkun dimuu.' ¹¹ To'wên t'ähki he'ennin dívípipa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í."

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andi' óetu'an, "Wên shánki'eedi mänpaadi tobá häädi nanân wänbo', wímänhúutu'âamípi uví k'ema'inda', háa uví pá'dây'indá tí'úwindá indá', háa uví maatu'inda', háa uví ówínn dimuupi'inbí soge eeje úvíä'in kodit'owa dimuu'inda'. Indáho wóewáyhúutu'âamí, hedi gindidiho wóewá'âa-í. ¹³ Hewänbo wên shánki'eedi mänpaadá ovâyhúutu'âamí in sehkanäwó diwówáji'indá, in dikhóhaymuu'indá, in ditsi'dee'ipi'indá, hedá ditsit'aamuu'indá. ¹⁴ Gin bi'andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há'to dínkoedi-í wóewáwá'âa-ídi, hewänbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta'ge dáyhonnin diwáywówápóe ihaydi Jóesi Táadáho wóewáwá'âa-í."

Jesus-di wên shánki'eedi i'gedi ovâytumáadi hääwi ovâyhá'an

¹⁵ Wí to'wí i' máäsa na'ändi' ná'i nat'oedi Jesus óetu'an, "In to'wên oe makówa dikwoní'in híhchan dáyamá've-í. Indá wí shánki'eedi naná' diwe dikw'ón waabá dínpuuwí." ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu'an, "Wí sen wí hay'i shánki'eedi ipaa hedi báyéki t'owa ovâyhúutu'an. ¹⁷ Nahääwíkhâymuu ihaydi iví t'óe'i' itu'an, 'In t'owa ovâytu'âamí, Bikä've, hääwi t'ähki nakhâymuu.' ¹⁸ Hedi t'ähki'díbo wí'inbo di'owójéda'póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts'ankumä hediho omän donmúunídi. Nâatu'âamí dín'owóejé-ídi i' shánki'eedi piye wídnpuhkodipídi.' ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu'wa'in wéyu donts'ankumä hedi omän dovâyjâyé-ídi, hediho nâatu'âamí dín'owóejé-í i' shánki'eedi piye wídnpuhkodipídi.' ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáys'tankhó'yâ', hediho wídnkodipí omú-ídi.' ²¹ I' t'óe'i' nawáymäädi iví p'ó'dédi' itu'an háa ditú'in, hedi i' p'ó'dédi' nat'ayjaapóedi i' t'óe'i' óetu'an, 'Ówänäki' i' bú'wi p'óegé eeje i' p'óe'ây eejá ópún, in sehkanäwó

diwówáji?indá in dikhóhaymuu?indá ditsi?t'aamuu?indá hedá in ditsi?dee?ipi?indá ovâyamá?í.' 22 Hediho i? t'ôe?i namää, hedi nawáy?äädi óetu?an, 'Naví tsondi?', háa untú waa naa dáy?an, hewänbo wa? wây-á t'owagi? najâaná.' 23 Hediho ivi t'ôe?i? itu?an, 'Ópûn oe p'óegé he?endi-á hí?indi-á oe bú? já?wé eeje, hedi kay?indi in t'owa ovâytu?âamí naví tewhá eepiye di?ää-í hedânho dit'owabá?yaynídî. 24 Wítumáa, in páadédî ovâyhúutu?annin diwedi tóebo naví shánki?eedi koegi? há?to ik'o?í.' "

Jesus-di ovâytu?an nabâapu?wan ta?gendi ivi khäge?nin dipúuwídi

25 Hedi Jesus iwedi namäädi wây-á báyéki t'owadi óeyuho?, hedi ibéedí ovâytu?an, 26 "Wí to?wí naví?piye na?äädáho naví khäge?di dînmúunídî, hewänbo naaho shánki wídísígípidí ivi tádá-á jiyá-á inbí?wedi, háa ivi kwee-á áyyää-á pá?dây?indá tí?úuwindá inbí?wedi, hedá ivi wówátsivi?wedi wänbo-á, há?to ta?gendi naví khäge?di napúuwí. 27 Wí to?wí ivi phé?win ihonpídî hedá naa díyuhonpídî, há?to naví khäge?di napúuwí.

*
28 "Wí to?wí wí tewhá hay?i ik'úuwí?in nada?dá, háyú chä? ûntáy?in páadé imaapa?í hedânho ûnhanginnáanídî háa ihay chä? imáa?in iboewá-ídî háa joe. 29 Hedi páadé imaapaapídî madi ivi tepúda?mân iboewá-í, hedi i? tewhá-á há?to ûnkoedí-í iboewá-ídî, hedi in to?wên gin ûnpoe?odi dâymû?indáho ônp'áhká?ve-í, 30 hedi ditúuní, 'Nä?i sendá wí tewhá its'anpáadékúya?', hewänbo há?to iboewá-í.' 31 Hedá wí nangewi p'ó?dédî?á wétâ maapaasôn (20,000) sundado ûnk'w'ó?di wiyá nangewi p'ó?dédî? óeyâa-ídî namäädá, hedi nä?i-á tã maapaasônda?bá (10,000) ûnk'w'ó, wa?di dívíyâ?pídîbo? i? tã maapaasônda? ûnk'w'ó?di-áho páadé i?ánshaa?amí hedi ipitsika?yâamí háa nat'anpúuwí?in háa joe. 32 Hedi nat'anpúuwípídáho? wa? in wé?gen kayi? deedi di?ädibo? ivi t'ôekhuwa?in isaaní i? wêe p'ó?dédî? óetsika?yamídî háa dän?amí?in hedânho dányâa-ípídî. 33 Hediho un wá? hanbá híwó úví?ánshaa?amí. Unbí hääwí íjoekanda?pídáho há?to naví khäge?nin ípúuwí."

Jesus natú ivi khäge?nindá aayää waaginbá dimuu

34 "Aayää-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wiyá áhsää?i napúuwí. 35 Nä?i aayää na?áhhándá wínachä?muupí. Híwó wínamuupí óewóenídî nandádî háa nasátâboedí?ândi-ádî wänbo?, i-á dâywänpich'áade?. T'áhkí

* 14:27 Nä?in natunda?, dikhây múuní dâyt'ôephaadé-ídî, Jesus in phé?win deedi it'ôephade waagibá.

naví hí' dit'oe'in dínkhây'ä' híwó dînt'ôeyaani'in" gin Jesus-di ovâytu'an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji'iví'gedi ovâytu'an

¹ Báyéki tax phahsannindádi hedá wé'gen t'owa t'ôeyanpí'in gin ovâytu'máa'indádi di'ää'ä Jesus-ví hí' ônt'ôeyaandí. ² In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi háa napoe'o'in wí'ovâyhí'anpí, hedího ditú, "Ná'i sendá há'in t'aywóhkannin ovâysigí'o hedá indáda ihúujo'."

³ Hedího Jesus-di in Pharisees ná'i háhkangí' hí' ovâytu'an: ⁴ "Wí sen tágintä (100) k'úwá ipamáadi, wí wêe ûnpedeedi hân i'amí? Gá in whägintä'di whänu (99) ee p'ohtsaa búge diji'in ovâyjoe'ankídi namú-ípi'an i' wêe napedee'i' oenuuwä-ídi ishaa píhay. ⁵ Hedí ishaa ihaydi hânho nahíhchanpóedí iví k'uwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedí iví'piye iho'di t'ähki iví k'ema'indá iví ówíná'indá iví k'aygipiye ituhkannamí, hedí ovâytu'amí, 'Naa-ádi úvínhchannamí, gá nää-á naví k'úwá dînpedeedi donshaadân.' " ⁷ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytu'máa, oe makówá wá' ginbá namuu. Oe makówá dívínhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu'i' iví t'aywó'di ijoe'an dihaydi, hewänbo whägintä'di whänu (99) t'owa di'ände'in inbí wówátsi ta'ge dâyhonninbí'gedá oe makówá wídívínhchandopí."

Wí kwee wí chä' wáy iho'iví'gedi Jesus-di ovâytu'an

⁸ "Hedí wí kwee tä ihay kwäk'u ts'ä'i chä' ûnjidi wêe wáy iho'di, iko'amípi'an, hedá iví tewhá ee t'amäpiye i'aa'amí i' chä' inuuwä-ídi ishaa píhay. ⁹ Hedí ishaa ihaydá iví k'ema'indádi hedá iví ówíná'indádi iví k'aygipiye ituhkannamí hedí ovâytu'amí, 'Naa-ádi úvínhchannamí, nää-á naví kwäk'u ts'ä'i donwáyo'i donshaa.' " ¹⁰ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytu'máa, hanbá oe makówá napoe'o. Wêe wänbo t'aywóhkandi' iví t'aywó'di ijoe'andá Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa'äq'in dívínhchando'."

Jesus-di wí e'nú napedeeji'iví'gedi ovâytu'an

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Wí sen wíje e'nún ûn'än. ¹² I' tí'úugé'i' e'nú iví tádá itu'an, 'Táa, nää naa dí máa uví hääwí iwedi i' dîn'ä'i.' Hedího i' tádá i' hääwí ûnkw'ó'di' iví wíje e'nún ovänwíje. ¹³ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi ná'i tí'úugé'i' e'nú iví hääwí iku'ch'áakídi iví tádávi k'aygídi napee i' chä' wógegé, hedí wí nange kayi' naná' diwepiye namää, hedí háa nawänpida' waagi iví wówátsi ihondi iví chä' t'ähki iwänpíhánú. ¹⁴ Iví chä' t'ähki ihánú ihayhäábá i' nange iwáygá hânho dihaapóe, hedího hääwídi iví wówátsi

i'amí'in wí'ûnkw'óhpi. ¹⁵ Hedího it'ôenuuwă-ídí namăă, hedí wí sendi óet'ôemăgídí owáy iví nava iwáygégepiye óesan iví pehtsude ovâyhúujôenídí. ¹⁶ Hânho nada' i' hăăwí pehtsude dăyk'o'i wânbo ik'o'i'in nashu'múunídí, khúnkhowa hăăwí namuu wânbo', hebo to'wídí wânbo koegi' wânbo wí'ôemăgipí. ¹⁷ Hedáhá' wí thaa iví hangintan iwáykê'di gin i'ánshaa'an: Naví tádáví t'ôe'in wânbo hăyú dívishiví wówátsi i'amí'in wí'û'amí'in koegi' dínkw'ó, hedá shánkí wânbo-á dínkw'ó, hedí năăwá naa-á ohăhchuwamăă'ădă o'ăn. ¹⁸ Naví tádáví'piye omú-í hedí dótu'ăamí, Tăa, naa dăyt'aywó'nan i' makówá na'ândiví'piye, hedá uví'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupí uví ay gin wíyá dítu'ăamídí, hewânbo uví t'ôe'i waagibá dímá've-í.

²⁰ "Hedího iví tádáví'piye namăă, hewânbo wa' kayi'di na'ădibo' iví tádádí óemû', hedí i' tádá iví e'núví'piye nasehkanăpóedí i' e'núví'piye i'ăă hedí óeba'aa'andá óesígí'p'ohtsăă. ²¹ Hedí i' e'nú iví tádá itu'an, 'Tăa, naa dăyt'aywó'nan i' makówá na'ândiví'piye hedá uví'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupí uví ay gin wíyá dítu'ăamídí.' ²² Hewânbo i' tádá iví t'ôe'in itu'an, 'Bíwânăsădi wên sa'wó'nin k'éwé'in to binmá', hedí binto', hedá iví mankhú eedá binmankhúto'an, hedá iví ân deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wásí'ay âytúu'o'i binmá' âyháyjídí, hedí âyshánkí'eedípa'í. ²⁴ Nă'i naví e'nú-á nachuu waagibá ûnpóe, hewânbo năă nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewânbo năă-á donwáyshaa.' Hedího dăyshánkí'eedípa.

²⁵ "Nă'i t'ăhki napuwamăn dihaydi i' páadé'i e'nú owáy nava iwáygége naji', hedí iwedi na'ădi owáy tewhá tsowa wáy napowa'ă' ihaydi dăykha'wodá dăypúwhăă'odá hedá dívíjádédédá nat'oe. ²⁶ Hedího wí t'ôe'i óetuhkánnandi óetsika'yan, 'Hânnan napoe'o?' ²⁷ I' t'ôe'i'di óetu'an, 'Uví tí'ûu-ân iwáyweekán, hedího unbí tádá natsonpóe i' wásí'ay âytúu'o'i dăyháyjí'in, gá iví e'nú bahpíbo ûnwáypówádân.' ²⁸ I' páadé'i e'nú nă'i nat'oeđi nat'ayjaapóe, hedí owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Iví tádá ûnpeedí óedaa'an nats'úunídí. ²⁹ Hewânbo iví tádá itu'an, 'Ot'ôeyan tádá, naa báyékí paayo hânho ugi' dăyt'ôemăa, hăăđi wânbo t'ăhki háa untsonpóe waagi dáy'a'gindo', hewânbo wí k'úwá'ay sí'jaa'i wânbo wídímăgipí naví k'ema'indádí donshánkí'eedípa'ídí. ³⁰ Hewânbo nă'i wêe e'nú uví' úmuu'i-á hăăwí t'ăhki năamăgi'i' ipedee'an. Iví chă'dá t'ăhká ihánú a'yûn t'aywóhkannin dimuu'indádí iwho'k'úwídí, hedí năă iweekándá i' wásí'ay âytúu'o'i-á i'gí'-á mânhay.' ³¹ I' tádádí óetu'an, 'Naví ay, ı hăăđi wânbo t'ăhki naa-ádí un'ăn, hedí hăăwí naa dínkw'ó'di-á uví' wá' úmuu. ³² Hewânbo

gínkhây'ä? âyshánkí'eepa'i'in hedá gihíhchaa-i'in. Nă'i uvi t'îu úmuu'i nachuu waagibá, hewänbo năä-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwän, hewänbo năä-á âywáyshaa.' "

16

Jesus-di chă' i'gedi ovayhée'an

¹ Jesus-di iví t'ôe'in gin wá' ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'ôe'i' ûn'ân, hedí i' sendi hăäwí ûnk'ó'di t'ăhkí i' t'ôe'i' óe'âyînjoe'an. Hedí wí to'wídí i' sen óetu'an, 'Hă'i t'ôe'i' ú'ândidá uvi hăäwí wônwänpipedee'o'." ² Hediho i' kodit'owa sen iví t'ôe'i' ituhkännandi óetu'an, 'Háa bi'o'in naa dínhanginpóe. Náta'nan hăyú chă' in t'owaví'wedi nâahógi'in hedá hăyú-á nâahánú'indá. Năa iwedi naví hăäwí dîn'âyînmáa'i wiyá wú'múunípí.' ³ I' t'ôe'i-á ginnân i'ânshaa'an: 'Naví tsondidá năa naví t'ôe dínjâakankhây máa. Hândá naa dáy'amí? Naa ihay wó'kaypí nava t'ôe dáy'amídí, hedá owôeda' ohăäda'yêenídí. ⁴ Năä-á dínhanginná háa dáy'amí'in, hedânho owáy nă'i t'ôe dó'o'i dínjâa'an dihaydi hă'in t'owadi inbí k'aygi eeje dísigí'amídí.' ⁵ Hediho wí'in wí'ingín in t'owa iví tsondi ûnphaamuu'in ovâytu'khánnan, hedí i' páadé'i napówá'i' óetsika'yan, 'Hăyú-an naví tsondi unphaamuu?' ⁶ I' sendi óetu'an, 'Gá tăgintă (100) kwăäbay olive ka'p'oe-ân.' I' t'ôe'i'di óetu'an, 'Năa uvi phahsan ta'nin. Ówănăki?, ósoge hedí ná'egó'an p'ánăntă (50) kwăäbay gin natúunídí.' ⁷ Wiyá wêe sen napówá'i-á óetu'an, 'Heyâa u-á, hăyú-á unphaamuu?' I' sen natú, 'Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.' I' t'ôe'i'di i' sen óetu'an, 'Năa uvi phahsan ta'nin. Ná'egó'an khávén tăgintă (800) gin natúunídí.' ⁸ I' t'ôe'iví tsondi natú nă'i hójo'i t'ôe'i híwó'nin nap'ônbaymuu, gá híwó ipi'âyîngi'andân. Ta'gendi wâytumáa, in to'wên Jôesi Tádá dâytaapí'in ívíwo dihá in wé'gen t'owa in waagínbá dimuu'indádí híwó dívíkanhúuwídí hedânho híwó dívípi'âyîngi'amídí, hebo Jôesi Tádávi ây ûnmuu'indá wáyjédi ihay wídihăpí.

⁹ "Hediho unho naadi wâytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpi'di dâychă'hónde wänbo?, undá únkhây'ä? t'owa bínkhă'ge'nandi unbí chă'dibo bínk'emahóeni'in, hedânho owáy i' chă' wiyá wínachă'muupí ihaydá, wí wháagé nahândepí iwe oe makówá wovâysígíhóeni. ¹⁰ Wí to'wí chăäda' ônjoe'andi híwó i'âyîngíkanhondi-á hăäwí hehăyú'i wá' híwó i'âyîngíkhây máa, hedí wí to'wí chăäda' ônjoe'andi isăbo'i-á hăäwí shánkí hehăyú'i wá' isă'mamí. ¹¹ Hediho nă'i chă' năa oepáa k'aydiwi nawânpimuu'i híwó wíwîn'âyîngi'ánpidá, há'to i' hăäwí ta'gendi nachă'muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí.

12 Hedi híwó i' hääwí wíyá to'wíwí' únmuu'i bîn'áyíngi'anpídá, há'to wovâyääni i' hääwí wovâyypäkhâymaaawän.

13 "Wí t'öe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningi' híwó it'öemá've-ídi. I' wêe óet'ay-í hedá óejoegi'amí, i' wêe-á óesígí-í hedá óe'a'geení. Chä'gí'dá' úvít'öemáadáho' wí'únkodipí Jöesi Tádágí'-á wá' úvít'öe'amídi."

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

14 In Pharisees nä'i hí' t'ähki dit'oe'o, hedi indi Jesus t'ämäge óetumáa, gá indá dichä'ha't'aadän. 15 Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Undá ída' t'owa di'ääní'in unbí wówátsi ta'ge bîn'honnin, hewänbo Jöesi Tádá-á ûnhanginná háa unbí pí'ná khó'jé bînmáa'in. Wáy wí hääwí in t'owa di'ánde shánki híwó'di namuu, inbí ánshaa piháa dínmuudi, hebo Jöesi Tádágí'-á nä'i hääwí-á wí'únchä'muupí.

16 "John i' p'ó'p'oekandi napówá pihay i' tsontun Moses ita'nandádi hedá i' hääwí Jöesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandádi únk'w'ó wovâyhá'amídi. Hewänbo John napówá iwedi i' híwó'di tun makówá i'gedi t'owa ovây't'öe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhäädé'. 17 Shánki wínabâpu'wanpí makówá-á nä'i oepáa k'aydá naháanídi, in shánki hínchää'in hí'ay Jöesi Tádávi ta'nin diwe nak'öe'in naháanívi'wedi. 18 Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádi ikhó'yá'dá it'aywó'do', hedi wí sen wá' i' kwee óejoe'andi-ádi ikhó'yá'dá it'aywó'do'."

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedi wí sehkanäwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

19 "Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachä'muu'i'di, hedá thamu waagá hânho híwó'dá ihújuo'. 20-21 Iví tewháwin phódi wáy wí sen sehkanäwó nawówáji'i nahaape'k'óe, i-á Lazarus gin nakháwä. Nada' i' koegi'tá i' kodit'owa senbí máäsa iwedi najemu'i'di ihawówá'amí'in. Tú' t'ähki naphéemuudi in tsédi i' phée ônhä't'aade'. 22 Nä'i sen sehkanäwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'öepa'äq'indi makówápiye óepiye, hedi Abraham-bí hângebá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedi óekhä'k'ú'. 23 I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'öephadende', hedi ibéedi kayi' diwe Abraham na'ándí óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hângebá na'än. 24 Hedi kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ósehkanäpuwave. Lazarus natu'an imankhúp'ohtógikídi naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dînp'oe'amí dîn'oet'éepúuwídi. Naa nää phaa iwe hânho dont'öephadende'. 25 Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaap'an wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di hääwí úkw'ó'nin, hewänbo Lazarus-á híwóhpi'-á únk'w'ó. Hewänbo

nää-á nãwe híwó iphadende?, hedí ɥ-á mãnt'ôephadende? 26 Hedá wá? wên he?yin kôndá hãã pinuđi nak'ôe, in to?wên nãwe dikw'ó?nin wíđínkodípídí nãñãđi hãnãpiye diphaadé-ídí, tobá dida? wãnbo?, hedá wá? wínakodípí hãnãđi nãnãpiye diphaadé-ídí.' 27 I? kodit'owa sen natú, 'Hedá nãã kay'indi wída?mãã táđá Abraham, Lazarus nãasaaní naví táđáví tewhá iwepiye. 28 P'ánú tí?úuwín naa dínkw'ó, hedí Lazarus-di ovâytu?âãmí naa dáy'an waagi wíđíví?ãmípí, hedânho nãwe naa dont'ôephadende? iwebá wíđípóewípídí.' 29 Hewãnbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindáđí in Jôesi Táđáví tukhe'min dâyta'nannindáđí dínkw'ó. Háa hã'in dâyta?nan waa uví tí?úuwín dínkhây?ã? dâya?a?ginnamí'in.' 30 I? kodit'owa sen natú, 'Joe, Táđá Abraham, há'to han díví?ãmí. Hewãnbo wí to?wí dichu?kw'ó? diwedí inbí?piye namããđáho?, indá dívíwãyuđi inbí t'aywó?di dâyjoe?ãmí.' 31 Abraham-di óetu'an, 'Moses-áđí in Jôesi Táđáví tukhe'mindáđí ovây t'ôeyanpídá, há'to to?wídí wãnbo ovâywãyukannamí, tobá chuwa iwedí nawáywówápóe wãnbo?.' "

17

Jesus-di t'aywóhkan ní?gedí ovâyhée'an

1 Jesus iví khãge?nin itú'an, "Ta?gendi tobá hããđi nanân wãnbo hããwídí wãnbo-á in t'owa t'aywó? diwe ovâytoé?ó, hewãnbo to?wí nã'i t'aywóhkan ovâykeejo?i? t'ôephade ûnpuwagí'o. 2 Wí to?wí gin ovâykeejo?i-á shánkí híwó ûnpúuwí wí k'uu khãa?i? iví k'áy eedí ônwhísógedi mãap'oe iwe óechãñnú-ídí, wêe wãnbo nã'in hí'innin diwedí óet'aywóhá?ãmíví?wedí. 3 Úví?áyîngi?ãmí háa uví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhãa?ãmí wíyá wí?it'aywó?namípídí. Hewãnbo iví t'aywó?dígí? na'owójéda?póedá bîn'owóje-jé-í. 4 Tobáhãa uví?piye tségín wí thaa it'aywó?nan wãnbo?, tségín na'owójéda?ããđi mân'owóje-jé-í."

Jesus-di wãyu i?gedí ovâyhée'an

5 Jesus-ví t'ôekhuwa?indi óetu'an, "Díkhãge?nan hedânho wíyá shánkí uví?piye ívíwããyú-ídí." 6 Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wãyu-á wí hânho hínehãã?i tân?ayví hay'íđá? únmúuní wãnbo?, únkoedí-í nã'in tay hay'in nãwe nachá?nin bîntu?ãmídí, 'Púu iwedí ópúwhahke?đi oe p'oekwíngé ókhãhto?', hedí háa ítú waagi i?ãmí."

Hãa wí pant'ôe?i? ûnkhây?ã? waa i?ãmí'in

7 "Wí to?wí wí pant'ôe?i? ûn?ãndí iwhããdedí háa ônk'úwá?áyînmãáđí, nava iwedí iweets'údedí, tí óetu?ãmí, 'Ósogedí wese óhúyyan' gin? Hedân joe. 8 Ha?wãa

óetuʔamíwíʔwedi ginnân óetuʔâamí: ‘Dînhúukhâyʔan, hedá uvi aa óʔegóʔandá díʔáyîngíʔan naa dáyhúubowa píhay, ihaydânho bitsʔanhúuyamí uʔ.’⁹ Hedi iʔ pantʔôeʔi háa óejôn waa iʔan dihaydi, ti óekúʔdaaʔoʔ? Hedân joe, i-á pandaʔ namuu.¹⁰ Ungíʔ wáʔ hanwaagibá namuu. Iʔ hääwí wovâyjôndi bînbowa ihaydá ítúuní, ‘Wídíkúʔdaaʔâamípi. Háa gínkhâyʔäʔ waagidaʔmân ívitsiyéʔan.’”

Jesus-di tä ihay senäʔ diphéetaymuuʔin inbí phée dínmuuʔi ovâyjâaʔan

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedi Samaria-ádí Galilee-ádí inbí nantaa kíngé namän.¹² Wí búʔ tsowa napowamän dihaydi tä senäʔ diphéetaymuuʔindi óemûʔ, hedi ivíʔwedi kayiʔ diwebo dívíwóyíʔ,¹³ hedi Jesus kaygi óetuʔan, “Jesus, hâhkandiʔ, naʔinbíʔpiye óehkanäpuwawe.”¹⁴ Jesus-di ovâymuʔdi ovâytuʔan, “Jaʔ bípûn iʔ méesate ipiye in owhaʔdi wovâymuʔunídí íwówaʔin.” Hediho iwedi dimää, hedi waʔ pʔóegé dimändibo diwówa.¹⁵ Hedi in senäʔ diwówaʔin diwedi wêe iwâyibun Jesus óekúʔdaaʔamídí nawówađi, hedi kaygi ihíʔmáadı Jôesi Táadá-á kwʔáayéboʔ óemáa.¹⁶ Jesus-ví ân núʔ idégeʔdisógedi ipʔóʔtʔääđí óekúʔdaaʔan. Năʔi sendá Samaria-wi namuu.¹⁷ Jesus-di óetsikaʔyan, “Ti tä ihay wíʔíwówapíʔan? Wáyho in wéʔgen whänu? ¹⁸ Năʔi piʔwí nangewi sendaʔmânibun Jôesi Táadá óekúʔdaaʔamídí.”¹⁹ Hedáháʔ iʔ sen óetuʔan, “Ówínúđí ópûn, uvi wâyü úmuudihó unwówa.”

Jesus iví khägeʔnin ituʔan nawáyʔäʔ iʔgedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsikaʔyan, “Hääđan Jôesi Táadı tʔowa ovâytsónkhâymaaʔ?” Jesus-di ovâytuʔan, “Iʔ hääwí bînmúndeʔiʔdidaʔ háʔto únhanginpúuwí Jôesi Táadáđi tʔowa ovaytsónmaaʔin.²¹ Hedi toʔwí wänbo wíʔúnkhâyʔähpí natúuníʔin oweđaʔ háa wíyá wáygedáʔ Jôesi Táadáđi tʔowa ovâytsónmaaʔin, gá unbí jâa iwebo tʔowa ovâytsónmaađan.”

²² Ihaydáháʔ iví khägeʔnin ituʔan, “Owáy wí thaa naʔnáʔ dihaydi un hânho ídaʔí dímuʔuníʔin naa, tʔähkí tʔowagiʔ oʔaypuyäʔi wí hây tähkí wänbo otsonjidi, hewänbo ihaydi háʔto únkoedí-í.²³ Tʔowadi navíʔgedi wovâytuʔamí, ‘Häwe hîn najiʔ,’ háa ‘Näwe hîn najiʔ.’ Hewänbo indáđi wíʔímú-ípi.²⁴ Owáy naví thaa owáyʔää-íđí dînpówa ihaydi, tsígówänú hää makówa näwedá onähay namuwäpoeʔo waagibá naa opóewí.²⁵ Hewänbo owáyópówápíđibo páadé báyéki dontʔôephadekhâymaa, hedá in tʔowa näa diwówájiʔindá díjoegikhâymaa.

²⁶ “Hedi naa tʔähkí tʔowagiʔ oʔaypuyäʔi omuuʔiʔ owáyʔää ihaydibá tʔowa dívíʔamí háa hânʔoʔamí, ‘Häwe hîn najiʔ,’ háa ‘Näwe hîn najiʔ.’ Hewänboe in tʔowa dívíʔo waagibá Noah nawówájiʔ ihaydi.²⁷ Iʔ thaa Noah iʔ kophé

hay'i ipaa-ídi ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowađi itógi pihay, in t'owa húukandáđi suwä-áđi dívíwänpi'o hedá dívíkhó'yánde'. Ihayhääbá i' kwä'p'oe napówáđi t'ähki in wé'gen t'owa ovây'p'ot'ahánú. ²⁸ Hedí hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihayđi. T'owa dívíwänpihújuo', dâysuwände', dâyhääwíkwumände' hedá dâyhääwíku'ch'áade', dâyko', hedá dâytewhák'w'óe'ó. ²⁹ Hewänbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówáđi najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedí t'ähki t'owa ovâyhánú. ³⁰ Ha'wâagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' owáykeepóe ihayđi.

³¹ "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'ayđi najidi nawândi wí'ünkhây'ähpi iví tewhá ee nats'úuní'in iví hääwí ee ünkw'ó'dí' ihóeníđi. Hedí wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'ünkhây'ähpi iví tewhá iwepiye ibuuníđi. ³² Wí'ún'óede-ípi háa Lot-ví kwee ún'póe'in Sodom bú'piye iwáybuuníđi ibée ihayđi. ³³ Wí to'wí iví wówátsi i'gí'đá' nada'đi, iví wówátsibá iwänpipeđe'e'ámí. Hewänbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengi' imägi'i-á iví wówátsibá i'aywonde'. ³⁴ Wâytu'ámí, owáy i' thaa naa owáy'ää-ídi napówá ihaydá wíje senä' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádáđi wêe óekehây'ímáa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhây'ímáa. ³⁵ Wíje kwiyä' dän'o't'a'in diwedi wêe óekehây'ímáa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhây'ímáa. ³⁶ Wíje senä'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekehây'ímáa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhây'ímáa" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáygan ná'i n-puwagi'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáygé i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekhây'ímáa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o

¹ Jesus-di wên háhkangi'in ó'gédí ovaytu'an ovâyhá'amíđi dínkhây'ä' hääđi wänbo t'ähki dívíjûusu'ä'amí'in hedí wíđívíjûusuwóyí'nípi. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpi. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen ünchuu'i' nathaa, hedí ihaydá' ná'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'áđi óetu'o', 'Díkhäge'nán hedânho i' to'wí naa díhääwíkwede'e'i wíđít'aanípidí.' ⁴⁻⁵ Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhäge'da'mää'ä, hewänbo wí'önt'óeyandepí. T'óediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmähpí wänbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpi wänbo', ná'i kwee dókhäge'námí, gá dókhäge'nánpidá ihaydá' na'ää'áđi naa báyéki díkayhánú-íđán.' "

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ít'oe háa ná'i híwóhpi' tsondi natú'in. Tobá híwóhpi namuu wänbo i' kwee óekhäge'nan. ⁷ Hewänbo Jôesi Táadi shánki wänbo in to'wên ûnde'muu'in ovâykhäge'namípi'an, khuu-á thaa-á pín ta'gedi iví'piye dívíjûusu'odi. Ti thaa t'ähki i'di ovâytsikhakannamí? Joe, há'to'. ⁸ Naadi wâytumáa, i'dá wesebo ovâykhäge'namí. Hewänbo owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i omuu'i náä oepáa k'aydipiye owáy'ää ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa' naví'piye dívíwäyunde'in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandiví'gedá ovâyytu'an

⁹ Wên t'owa di'ände' inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin hedího wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hedího Jesus-di ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâyytu'an: ¹⁰ "Wíje senä' i' méesate hay'i ee dats'ú dánjûusu'amídí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. ¹¹ I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijûusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wíku'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídí wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídínmuupí, hedá pi'wênbí kwiyä'dádá dívíwhohkwomáa. Hedá wíku'daa'o wá' hä'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba wänbo wó'muupí'in. ¹² Jáadi waa wáygín dáyhaadä'o', hedá t'ähki tä hääwí dont'an diwedá wêe-á wímä'." ¹³ Hewänbo i' tax phahsandi-á háy kayi' diwe wí'bo nawindi nawôeda' makówápiye ibée-ídí. Ipihkhúmáhpúude nataachanpóedí it'aywó'nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví'piye ósekanäpuwave. Naa wí t'aywóhkandida'mân omuu.' ¹⁴ Hedí wí'gín dânweeho'. Naadi wâytu'amí, Jôesi Táadádí ná'i tax phahsandiví t'aywó'di ôn'owójé, i' Pharisee-ví'-á joe. To'wên t'ähki he'ennin dívípipa'indáho hí'inninda'ba ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í."

Jesus-di in áyyää ovâysíghógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí'innin áyyää Jesus-ví'we dâykán i'di ovâyttägé-ídí. Iví khäge'nindi gin dâymû'di in t'owa-á ovâyte'yandi ovâyytu'an ha'wáa wídíví'amípi. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá'in jiyá'in ovâyytu'an inbí áyyää iví nú'piye dâymá'í, hedí iví khäge'nin itü'an, "In áyyää naví'piye binkä'äämäa, wíwínkhä'amípi. To'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jôesi Táadávi'in ûnmuu. ¹⁷ Ta'gendi wâytumáa, to'wí Jôesi Táadávi' wínapúuwípí wí hínchää'i' ay waagibá iwâyupídí."

Wí sen kodit'owa namuu'i Jesus-ví'piye na'ää

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu'i'di Jesus óetsika'yan, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahándepí'in donkáyjídí?" ¹⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Ti úhanginná háa

untû'nin naa híwó'di gin dítu'odi? Jôesida'mân híwó'di namuu, wiyá to'wí-á joe. ²⁰ Jôesi Tádávi tsonnun ho mântaa. I-á natú wiyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwhokwomá've-ípi, wíwínt'owat'aháanú-ípi, wí'úvísã'mamípi, t'owavi'gedi wí'úvíhójo'amípi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginmá've-í." ²¹ I' sendi Jesus óetu'an, "Nã'i tsonnun t'ähki dó'a'gin enúkáy omuudibo?" ²² Jesus nã'in nat'oe ihaydá i' sen óetu'an, "Wa'di wáy-á háawên bi'amí'in útáy. Háyú úkw'ó'di t'ähki mänku'ch'âani, hedi i' chã' mänhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymaäni, hedânho kodit'owa unmuuni oe makówá. Hedi nãaku'ch'áadá ovâymagidá naa-ádi ókã've." ²³ Nã'in nat'oe ihaydi i' sen ivi pí'nã khó'jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki háäwí ûnk'w'ondân, hedi wínakuchada'pi. ²⁴ Jesus-di i' sen háa nachaa waagi óemúndedi natú, "Báyéki káy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídi hedânho ôn'aywoenídi. ²⁵ Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídi, hewänbo shánki nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídi hedânho ôn'aywoenídi." ²⁶ In to'wên nã'i hí' dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûn'aywondee-ídi?" ²⁷ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Háa t'owa dínkodipi'indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu'an, "Na'indá háäwí t'ähki gínkw'ó'di'âyjoe'an u-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi ta'gendi wâytumáa, háa Jôesi Tádá natú waa ôn'a'ginnamídi wí to'wí ivi tewhá ijoe'andi, háa ivi kwee, háa ivi tí'úuwíndá pá'dây'indá, ivi jiyá-á tádá-á, háa iviây-á ijoe'andá, ³⁰ i-á ta'gendi báyéki shánki ma'kw'anukí ihóení wa' nãä oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá ivi wówátsi nãä oepáa k'aydi ûnbo'wan di'an, "Na'indá háäwí t'ähaydá in wówátsi nahánde'indá imá've-í."

Powíngi' Jesus ivi khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³¹ Jesus ivi tä'di wíje khäge'nin wéhánäpiye iho', hedi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, nãä-á Jerusalem-piye gimän, hedi eewá naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínpuuwí háa in Jôesi Tádávi tukhe'min naví'gedi dáyta'nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupí'inbí mange dikáani, hedá indá dín'p'áhkaakhâymaa, hedá díjånákikhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. ³³ Púwhí'di díwhädikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewänbo iwedí i' powage'i' thaa iwe owáywówápúuwí." ³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge'nin nã'i natú'i háäbo wídika'pówápi. Háa ovâytu'andi-á wídínthaypóepí, hediho háäwí i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápi.

Jesus-di wí sen natsi't'aamuu'i' ivi keetan óemägi

35 Jericho bú? tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí?taa?i namuu?i? owáy p'ôe hángé wáy nahäãda?än. 36 I? sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí nat-sikapóe, “Hän napoe?o?” 37 Indi óetu?an, “Jesus Nazareth-wi-än na?ä?” 38 Hedí i? sen ituwínú, “Jesus, u David-ví ây iwedi?i? unmuu?i?, naví?piye ósehkanäpuwawe.” 39 In ton Jesus-ví páadé dimännindá i? sen óet'e?yandi óetu?an, “Händá?dibo?” Hewänbo i? sendá shánki kaygá ituwínú, “U David-ví ây iwedi?i? unmuu?i?, naví?piye ósehkanäpuwawe.” 40 Jesus iwóyí?, hedí ovâytu?an i? sen iví?piye óemá?i?in, hedí Jesus-ví?we napówá ihaydi Jesus-di óetsika?yan, 41 “Hännan wín?amí?innan unda?” I? sendi óetu?an, “Nanbí Sedó, naa oda? dínkeepúuwí?in.” 42 Jesus-di óetu?an, “Uví keetan mänke? Uví wäyü úmuudän unwówa.” 43 Wesebo i? sen ünkeepóe, hedí Jesus-ádi namändi Jôesi Tádá kw'áayébo? óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dâymû?in ditû? Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví?piye na?ádâamää

1 Jesus oe Jericho bú?piye namää, hedí i?ge naphademän dihaydi 2 wí sen Zaccheus gin nakháwã?i? iwáyge na?än. I-á in tax phahsanninbí p'ó?dédi?-än namuu, hedá kodit'owa-á namuu. 3 Zaccheus-á ikhäãde? Jesus óemúunídí ûnhanginpúuwídí to?wí namuu?in, hewänbo hínchãã?ida? Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji?, hedího wí?ünkeet'óepí. 4 Hedího in t'owaví páadé i?ããdi wên sycamore tay ee nachá?nin kw'áye ituye, hedänho Jesus naphademändi óemúunídí. 5 Jesus in tay iwe napówádí kw'áye ibeedí Zaccheus óetu?an, “Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, nää thaa uví k'aygi dáywóyí?khâymaa.” 6 Zaccheus tay kw'áyedi iwänäwáve, hedí híhchangidi Jesus iví k'aygipiye óeho?. 7 In t'owa nã?in dâymû? ihaydá t'aydi ditû?, “Nã?i sendá wí t'aywóhkandivi tewhá iwepiye na?ádâamää.” 8 Hewänbo Zaccheus iwínúdí Nanbí Sedó Jesus óetu?an, “Nanbí Sedó, i? häãwí naa dínkw'ó? diwedi píngé hay dówijekhâymaaadáhá? in sehkanäwó diwówáji?in t'owa dovâypäkhâymaa, hedí wí to?wí dósã?mandi-á jónän ma?kw'anukí dópäkhâymaa.” 9 Jesus natú, “Nää thaa nää k'aygiwí? on?aywon. Nã?i sendá wá? Abraham-bí ây iwedi?i?bá namuu. 10 Naa t'ähki t'owagi? o?aypuyä?i? omuu?i? o?ãã in dipedeji?in dovâynuuwã-ídi hedá dovây?aywoenídí.”

Jesus-di ovâytu?an dínkhây?ä? i? häãwí ovâymagi?i?di híwó díví?amí?in

11 Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa dí?ände wesebo natsondisogedee-i?in, hedího Jesus-di

wây-á háhkangí[?]in ó'gédí ovâytu[?]an ovâythayyamídí han wínapúuwí[?]in. ¹² Ginnân ovâytu[?]an: “Wí sen kw'áyewi namuu[?]i' ipikhây[?]owän wí nange kayi[?]wähäã iwepiye namú-ídí. Iwe i[?] tsondi shánkí p'ó'dédí[?]di ná[?]i sen óetsondipakhây[?]máa hedânho iví nangepiyebá nawáymú-ídí natsonsogedee-ídí. ¹³ Hewänbo wa[?] i[?] wêe nangepiye namääpídí[?]bo tä ihay iví t'ôe[?]in ituhkännandi wí[?]inbo wí chä[?] ovây[?]an, hedi ovâytu[?]an, ‘Nä[?]i chä[?]di wí häãwí bínkuumä-í, hedáhá[?] i-á bínku[?]ch'âani, hedânho wíyá shánkí chä[?] dînt'aanídí.’ Hedáhá[?] namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa iví nange[?]indá ná[?]i sen óet'ay, hedi wên t'ôekhuwa[?]in i[?] namää iwepiye dâysan, i[?] tsondi p'ó'dédí[?] óetu[?]amídí, ‘Nä[?]i sendá wígida[?]pí nanbí tsondi gínmúuní[?]in.’

¹⁵ “Hewänbo óetsondisóge, hedáhá[?] iví nangepiyebá nawáymää. Hedi iví t'ôe[?]in ituhkännan, in ton ovâychä[?]annin, hedânho imúunídí häyú onchä[?]t'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu[?]an, ‘Naví tsondi[?], naa tägin ma[?]kw'anukí chä[?] dót'an u[?]di dîn[?]an diwedi.’ ¹⁷ I[?] t'ôe[?]i óetu[?]an, ‘Híwó bi[?]an, u-á híwó[?]di t'ôe[?]i unmuu. Naa dînhanginná u-á háa úkhây[?]ã[?] waa bi[?]an hínchäã häãwídí[?]bo. Hediho nää-á tä bú[?] eeje ovâytsónmá[?]ve-ídí wísôege-í.’ ¹⁸ Wíyá wêe t'ôe[?]i nats'ú[?]di-á natú, ‘Naví tsondi[?], i[?] chä[?] naa dîn[?]an diwedi p'ánú ma[?]kw'anukí chä[?] dót'an.’ ¹⁹ I[?] tsondidi óetu[?]an, ‘U-á p'ánú bú[?] eeje wí tsondi wísôege-í.’ ²⁰ Ihaydá wíyá t'ôe[?]i-á nats'ú, hedi natú, ‘Naví tsondi[?], uvi chä[?] dîn[?]andi-á wên aa iwe dó[?]ánnan. Námú[?]dí, näwe dómáa. ²¹ Wíkhunwôeda[?], jänäkí[?] unmuudi. U-á häãwí uvi[?] úmuupí[?] nâahónde[?], hedi wáy pi[?]wên t'owa dâykoe iwe nâahäãwé[?]ge[?]o[?]. ²² I[?] tsondidi óetu[?]an, ‘U-á wí t'ôe[?]i háagi[?] wänbo unchä[?]muupí[?] unmuu. Nää-á háa naví[?]gedi untú waagi omúuní, hedi wítuhchänukhây[?]máa. Unchanpoe[?]o naa jänäkí[?] sen omuu[?]in, hedân häãwí dînmuupí[?] dóhónde[?]. ²³ Háadan handi hä[?]i chä[?] wínâaho[?]pí wähäã dívíchä[?]píyémä[?] iwepiye? Ha[?]wâa bi[?]andáho indá naví chä[?] dînpíyémääniwän, hedi iwediho wíyá shánkí dînt'aaniwän, hediho owáy[?]ãã ihaydá shánkí báyéki dînchä[?]kwoniwän.’ ²⁴ Hedáhá[?] i[?] tsondidi in iwáyge diwinnindá ovâytu[?]an, ‘I[?] chä[?] bínkwee-í ná[?]i sen, hedi i[?] sen i[?] tägin ma[?]kw'anukí chä[?] it'andi bînmääni.’ ²⁵ Hebo indi i[?] tsondi óetu[?]an, ‘Nanbí tsondi[?], i-áho tä ihay chä[?] ho imáa.’ ²⁶ I[?]dá ovâytu[?]an, ‘Naadi wây[?]tumáa, wí to[?]wí anbo to[?]wí báyéki imáapi[?]-á, i[?] hínchäã imáa[?]i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedi nää näwe binmá[?] in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuní[?]in wídida[?]pí[?]in, hedi nää naví páadépiyebo bint'aháanú-í.’ ”

Jesus oe Jerusalem bú[?] nats'ú, hedi in t'owadi óesígi[?]an

²⁸ Jesus ihí[?]bowa ihaydi oe Jerusalem shánkí tsowapiye ihon. ²⁹ I[?] okú “Olive Okú” gin dâytu[?]o[?] iwe nú[?] wáy

ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Iwáy tsowa wáy napowamän dihayhää wíje iví khäge'nin ovänsan dapáadémú-ídí. ³⁰ Oväntu'an, "Jaho bápûn hä'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ay ts'aabi namuu'i nawhiwindi dänshaa-í, i-á wa' wáymûu wänbo to'wí wänbo wí'i'íhsógepi. Dänwhihsuudi näwe dänmá'í. ³¹ Hedí to'wídí woväntsika'yandáho', 'Háadan dänwhihsuude'?', ginnân dántu'âamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyân.' " ³² Hedího in wíje damäädi dänshaa háa Jesus-di oväntu'an waagibá. ³³ Hedí i' búdu'ay dänwhihsuude' ihaydi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi oväntsika'yan, "Héáadan dänwhihsuude'?" ³⁴ Ovâytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáyân."

³⁵ Hedí i' búdu'ay Jesus ônhó', hedáhá' inbí k'éwé'in to dänp'ädidá i' búdu k'éwé ônpa'k'ú', hedí Jesus óetege i'íhsóege-ídí. ³⁶ Hedí iwáy p'óegé wáy óe'íhhon dihaydá in t'owa inbí k'éwé'i to dívípädhondá oe te'p'óegá ônpa'kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamän dihaydi in p'ôe owáy Olive Okú áagé wáypíye' nawánde' iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in diji', hedí híhchandi dívítuwinúndedi ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pínán t'ôe ho dâymû'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi ditû', "U-á tsondi hay'i' unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóesan hedího híwó wóe'âamí." "Hää t'ähki sa'wó namuu oe makówá, hedá oe kw'áye bá ditúuní Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewänbo wên Pharisees in t'owa-ádí diji'indi Jesus óetu'an, "Hähkandi', uví khäge'nin ovâytu'an dituháani'in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wâytu máa, hä'in hânda'dibo dijídá, háa ditû' waa hä'i k'uu iwe nakw'ó'di wänbo hanbá dívítuweenú-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtää

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánki tsowa namän dihaydi, i' bú' imû'dibo isíhtää, ⁴² hedí natú, "Jerusalem, náäho háy uví t'owa wá' dínhanginnândi híhchandi inbí wówátsi dínmuuní'in, hewänbo náä-á há'to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihaydi in wóehänbo'indi uví tehpa nuuge wônnanbóedíkwokhây máa, dívítuuyé-ídí oe búgepiye dits'úunídí, hedá wóebúge'andá t'ämäpha'gedá wóehänkhây máa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ähki wônnyukhây máa, hedá in t'owa uví'we dithaa'indá ovâykhanukhây máa. Há'to wí k'uu wänbo natehpa'ándí wônjoekankhây máa. Ná'i t'ähki úpúuwí gá Jôesi uví'we napówádân wôn'aywoenídí, hebo wí'úhanginnáhpí na'ää'in."

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhääwíku'ch'áade'in ovaykhepiye

45 Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhääwiku'ch'áade'in iwedí ovâykhepiye. 46 Ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin deewá ná'in háa natú'in nata'muu: Naví tewhá-á jûusugî-ân namuu, hewänbo undá i' bîn'egó'an sänmin dívíwé'ge'amígî namúunídí."

47 Thamuwaagi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó'dédí'indá dâytuwämäa hádídí óeháyyí'in. 48 Hewänbo háa díví'amí'in wíðâyshaadepí, in t'owa háa natú'in t'ähki hânho dívít'öeyandedí.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'öe i'amídí

1 Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovâyhá'o' hedá Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây't'öe'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, 2 hedi óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan ná'in ta'gen wônk'û'?" 3 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' wí hääwí wâytsika'yamí un. 4 Dítu'âamí, to'dan John ônk'û' t'owa ovâyp'ó'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadí?" 5 Hedi wí'ná táye dívítumää, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedi háadan handi wí'úwíwâyupí háa John natú'in?' 6 Hewänbo t'owadída' ônk'û' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dík'usäyyú-í díháyyídí, gá John-dá Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu'in dívíwâyundedân." 7 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhaginnáhpí to'wídí ônk'û'in." 8 Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípí to'wídí naa dînk'û'in dó'amídí ná'i hääwí dó'o'i'."

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphää áyí'ninbí'gedí ovâytu'an

9 Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangí'in ó'gédí in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wên senä' úuva áaphää áyí'nin dimuu'in ovâypiyémägi, hedáhá' wíyá pí'wí nangepiyá namää, hedi báyéki p'öe iwe iwóyí'. 10 I' úuva nap'e'yin dihaydí wí t'öe'i' óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídí. Hewänbo indi i' t'öe'i' óewhädídíhá' mandá'dibo-á óewáybun. 11 Hedi i' sendá wíyá t'öe'i'-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhádi hedá jänäki-á óe'an, hedi i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. 12 Ihaydá i' powage'i t'öe'i'-á óesan. I' wá' óewá'an, hedá nava iwedá óechänu. 13 Hediho i' sen i' nava ûnmuu'i ginnân i'ánshaa'an: 'Hân hîn dá'y'amí? Gá

ginnân: Nää-á naví e'nú donsígí'i donsaaní. I-áho mađânho óe'a'geení.' 14 Hewänbo in dâynavapiyé'annindi i' senbí e'nú ún'ädi óemû' ihaydá wé'ge dívihé'e'andi ditú, 'Nä'i-ânkun namuu nä'i hääwi t'ähki únjoepuwagi'o'i'. Jaho âyháyjí hedânho nä'i hääwi nayämu'i-á gínmúunídí.' 15 Hediho i' nava iwedi óep'égidi óehay."

Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava únmuu'i'di in senä' dâynavapiyé'annin ovây'amí? 16 Gá namäädá i'dá ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypiyé'määní." In t'owa nä'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'ähpi napúuwí'in." 17 Jesus-di tsiháyáye ovâymundedi ovâytu'an, "Hedi hân handi nä'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu'i natunda'?:

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyjoegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

18 Hä'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ânchänudi nakaanú-í'i waagi'ba namuu, hedi nä'i to'wí nakanudi iví tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá iví'di ûnke't'ândáho óet'äá-í."

19 In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí hedá in owha' p'o'dédí'indádí dínhanginná Jesus nä'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáyjí'in, hewänbo in t'owa dâykhunwóeda'máadí wí'óepanké'pi.

Tax wá'âa i'gedi Jesus óetsika'yan

20 In Hudíyo tsonnindi áyîngidi Jesus óemündedi dida' óekáyjí'in híwó wí'ihí'máapídí, hedânho in Rome-'inbí tunjó óemangekáanídí, nä'i tunjó-á shánki tsonkhuu imáadí. Hediho wên senä' kaadibo ovâywá'âa Jesus hääwi óetsika'yâamídí. Nä'in senä'dá hójo'inda' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívikhâymaa. 21 Hedi nä'in hójo'in senä'di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, na'indá gínhanginná u-á ta'geda' bihée'o hedá ovâyhá'o', u'dá t'ähki t'owa-á handa'ba ovâymaa, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá ovâyhá'o'. 22 Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntû', ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe?" 23 Hewänbo Jesus-á wesebo ûnhanginná háa inbí hójo'i ánshaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, 24 "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwä-á eedi ûnk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." 25 Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, hääwi Caesar-ví' únmuu'i Caesar-bá binmäa, hedi wá' hääwi Jôesi Tádávi' únmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmäa." 26 Wídínkodipi wên piháawin hí' óetuhkannamídí in t'oa dit'oe-ídí, hedi iví hí'dí ovâyháa'andi wíyá háabo wí'óetu'anpi.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

27 Wên Sadducee t'owa Jesus-vi'piye di'ää hääwi óetsika'yamídi (In Sadducees-á dívíwäyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwáywówápúuwí'in.) Indi óetu'an, 28 "Háhkandi', Moses ná'in tsontun dinta'nan: Wí sen äypídi'bo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i senbí tí'ûu ûnkhây'ä' i' kwee-ádi ikhó'yâ-í'in hedânho dãn'âykw'ôenídi, i' pá'dâyví kháwä ònhûuwídi. 29 Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwín senä' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yâ', hebo äypídi'bo nachuu. 30 I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yâ', hedá ná'i sen wá' äypídi'bo-áho nachuu. 31 Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá ûnpóe. Hedi handá' t'ähki in tsédi diji'in tí'ûuwín dínpóe, t'ähki wí'inbo i' kwee-ádi dívíkhó'yâ'di dichuu dâ'yâykw'ódipídi'bo'. 32 T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. 33 Ná'in tsé ihay tí'ûuwínho i-ádi dikhóhtsaakw'ônwän, hediho náä na'in ditu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wívi kwee-an ûnmúuni?"

34 Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyä'dádi senä'dádi dívíkhó'yánde' wa' náä oepáa k'aydi diwówáji' ihaydibo'. 35 Hewänbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedi ovâywáywówápkhây máa hediho há'to wíyá dichuu-í, hedânho ihaydi senä'dá kwiyä'dá wíyá wídi'vikhóhtsaakhây máapi, 36 gá gindi' in makówáwin t'ôepa'äq'in waaginbá dimúuni'dân. Hedi Jôesi Tádávi äy dimuu gá i'dá wíyá ovâywáywówápkhây máadân. 37-38 Jôesi Tádádi t'ähki t'owa iví'in ûnmúu'in ovây múnde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wänbo ná'in híwó ithayyan i' wää'i phé'yävi nakoje' ni'gedi ita'nan dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví'-á hedá Jacob-ví'-á, tobá ná'in ho dichuu wänbo'. Hediho dichuu wänbo ta'gendi diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'inbí'-á joe." 39 Wên in Hudíyo-ví kuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Háhkandi', híwó bihé'e'an." 40 Hedi diwôeda' wíyá hääwí óetsika'yamídi.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi?

41 Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan t'owa ditü'i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídi David-ví äy iwedi'i'dá' ûnmúu? 42-43 I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádi óetu'an,

'Naví ko'díngédi ósoge,

hedí uví hânmin dovây't'aaní hedá uví mangá wínkáaní.'

44 Ná'i to'wí Jôesi Tádádi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídi David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví äy iwedi'i'dá' ûnmúuni?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waag-inbá wídimúunípi

45 Wa'đi t'ähki in t'owadi Jesus ônt'ôeyande' ihaydi iví khäge'nin itu'an, 46 "Nă'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'áyíngi'an. To whaadi'indi dito'ondi diji' dâykeeyamídí to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitu'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôeni'in dida'. 47 Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähki dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyguhchänukhâymaa."

21

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chă' t'ähki imăgi

1 Jesus ipuwăbéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedi in kodit'owa dimuu'in inbí chă' dâykuudedi i' chă' phébay iwe ovâymunde'. 2 Hedá wí kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanăwó nawówáji'i wá' wíje chă' p'í'in itógidi óemû'. 3 Hedi natú, "Ta'gendi wâytu'âamí, nă'i kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanăwó nawówáji'i-á shánki itógi t'ähki in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. 4 In wé'gendáho inbí chă' dínphade iwedi dívímăgi, hewänbo nă'i kwee-á báyékí ûnkw'ôhpi wänbo t'ähki iví wówátsi i'amígi' imáa'i' itógi."

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

5 Wáy wên iví khäge'nin i' méesate hay'i i'gedi dívíhí'máa, hedi ditû', "Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi hedá i' hăăwí ee nakw'ó'di' in t'owadi Jôesi Tádá óemăgi'i namuudá." 6 Jesus-di ovâytu'an, "Năă-áho nă'i sa'wó'di hăăwí bînmunde', hewänbo wáy wí thaa naná' dihaydi nă'i méesate-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hă'i tehpaawedi wínate'deegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyékí t'ôephade na'ă'in

7 Indi óetsika'yan, "Hăhkandi', hănhay-an nă'i hăăwí i'gedi ditû'andi' napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnánidí hăăđi nats'anpúuwí'in?" 8 Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an to'wíđi wänbo piháa wíwovâywâyukannamípídí. Báyékí t'owa naví khăwă i'gedi dikă'ăăgi'o, hedi wí'ínbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Hedá wá' ditúuní i' t'ă'ge thaa tsowa nanânho'. Hewänbo inbí'năpiyá wí'ímú-ípí. 9 Hedi t'owa-á inbí tsonnindádí háa wíyá nangewin t'owa-ádí dívíhänbo' i'gedi ít'oadá, báyékí wí'úví'áyíngi'amípí.

Nakhây'ä' nä'i hääwi napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge thaa wesebo wína'ähpí."

10 Hedáhá' ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívihänkhâymaa wây-á t'owa wiyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívihänkhâymaa. 11 Wáyjé t'ähki nanan'a'yäpuwagi'o hedá báyéki dihaapuwaagi'o, hedá báyéki t'owa-á ihaydidá'bá dihaypóedá dichuwagi'o, hedá t'owa-á dâypuwäkhâymaa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe'odi báyéki ovâykhunwôeda'amí'i'. 12 Hewänbo gin napóepídíbo wovâypanhöení, hedá unbí wäyu únmuudíbo jänáká wovây'amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó'dédí'inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwekáanídí, hedá wovâypankw'öení, hedá in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí. Nä'i t'ähki wovây'amí naví'in ímuudíbo'. 13 Hewänbo nä'i hääwi únpuuwí'i namuudi únkoedí-í naví'gedí bînt'öe'amídí. 14 Hedího wa' napóepídíbo bí'ánshaamää wí'úvíjâyye-ípi'in háa ítúuní'in úvípi'aywoenídí. 15 Naadí i' hí'-á i' hangintandá wâymaa'ní, hedânho to'wên wänbo wovây't'e'p'idénde'in há'to dínkoedí-í dâykeeyamidí háa ítú waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wiyá hääwi wänbo wídâyamá've-ípi ditúunídí. 16 Unbí hânminbí mangepiye unbí jiyá'indi tádá'indi wänbo wovâykáani, háa unbí tí'úuwindá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wänbo', hedí wáy wên un wovâyháanú-í. 17 Hedí báyéki t'owadáho wovây't'aykhâymaa naví'in ímuudi. 18 Hewänbo Jôesi Tádádí wovây'âyîngimá've-í, wí háy tähki wänbo há'to i'dí wovâyjoe'amí. 19 Úvít'öephadeyää'andáho' in ta'gen wówátsi ít'anpuuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú'-á nanda' dáyjoekankhâymaa'in

20 "Hewänbo báyéki sundado Jerusalem bú' já'wé bûu k'úwákí diji'in bînmû' ihaydi, úhanginnáani hanwaapídíbo' i' bú' nanda' dâyjoekankhâymaa'in. 21 Hedí ihaydá in Judea nange dikw'ó'nin dínkhây'ä' oe okú eepiye dijáani'in, hedá in to'wên oe Jerusalem bú' iwe diji'indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji'indáho oe bú'piyá wídímú-ípi, 22 gá ihayhääbáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-wín ovây'tuhchänukhâymaadân, hedí t'ähki háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in i' thaa i'gedí napúuwí. 23 Owáy i' thaa napówa ihaydá, sehkanä in kwiyä' disâamuu'in hedá in dâyt'âytsää'o'indá, gá ingí'-á nakâyypúuwídan dijáanídí. T'owa dâyt'öephadégi'o ná'i nange i'ge t'ähki, hedí Jôesi Tádádáho in t'owa ovây'tuhchänugi'o, indádí nat'aydi. 24 Wáy wên tsijóphá'dí ovâyháanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki

wíyá pi'wáy nan deepiyá ovâyhûuwí. In Hudíyo dimuupi'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovâytsónmá've-í owáy inbí thaa gin díví'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähki t'owagí' na'aypuyä'i na'ä'

25 "Nä'i taa-áho oe makówá gin nakeet'ôení: I' thandá p'óe-á agóyó-á piháa nakeepúuwí, hedá nää oepáa k'aydá t'ähki nangewin t'owa-á háa díví'amí'in hedá háa díví'ánshaa'amí'in há'to dínhanginnáani, i' mâap'oe hânho nasaatû'di hedá i' he'endi p'oet'úkhú namuudá. 26 T'owa-á hânho dikhunwôeda'puwagí'odi dinagokhangí'o, háa nää oepáa k'aydi t'ähki napuwagí'o i'gedi díví'ánshaamáadi. T'ähki oe makówá nasaa'i-á na'a'yäpúuwí. 27 Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i dímúuni okhúwá jáa o'ädi, pínán kay wóegé hedá kohthay wóegá o'ä'. 28 Owáy nä'i hääwí nats'anpuwamän dihaydá wíyá wí'úvip'óhwháyebé-ípi, kw'áyepiye úvibée-í, gá tsowa wovây'aywoenídí napuwamändân."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihé'an hääwí ovâyhá'amídí

29 Hedáhá' Jesus-di ginnân ovâyty'an wíyá ovâythayyamídí: "I' fig tay i'gedi hedá wé'ge'i tay i'gedá bí'ánshaa'an. 30 Nats'antsáwäpuwamän dihaydi unbo bînmündedi únhanginná nata'ánpowa'ä'inpí'an. 31 Hedi gindidibá owáy nä'i hääwí i'gedi naadi wây'tôe'an bînmú' ihaydá únhanginnáani ho púnú' naná naa owáy'ää-i'in otsondisogedee-ídi. 32 Ta'gendi wâytumáa, t'ähki in nääwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i hääwí t'ähki páadé nats'anpoe'opídibo'. 33 Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'o, hewänbo navi tundá há'to dínháani."

Jesus-di ovâyty'an díví'áyîngi'amí'in

34 Úví'ayîngi'amí hääwí i'gedi úví'ánshaahondi'. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví'âamípi, hedi wâhphade wí'úví'ánshaamá've-ípi háa unbí wówátsigí' úví'amí'in. Wáy i' thaa nat'ôephadepúuwí'i' únpóewi wa'di únhanginpóepídibo'. 35 Ihaydibá t'ämäpiye in nää oepáa k'aydi dithaa'in wên phay iwe diwëegí'o waagibá dínpuuwí. 36 Hediho häädi wänbo t'ähki íkhây múuni'in únkhây'ä', hedá úvíjûusumá've-í hedânho ná'i hääwí t'ähki napuwagí'o'i-á úvíyää'amí, hedá owáy naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'ívi páadépiye íwin dihaydi híwó únpúuwí" gin Jesus-di ovâyty'an.

37-38 Ihayhääbá thamuwaa hédéndí hé'dibo t'owa dipóya' ee hay'i méesate iwe Jesus-ví hí' ónt'ôeyaanídi. Thaadá i'di in t'owa iwe ovâyhá'o', hedá nakin dihaydá i' bú' iwedí napee'i oe Olive Okú gin dâtyu'o' iwebo' iwhonwóyí'nídí khu'déedí.

22

Wên hí? dâyk'û? Jesus óekáyídí

1 I shánkí'eedi Passover gin dâytü'o?i púnú? naná, i? oewáaseepí? pává dâyk'o?i?. 2 In owha? p'ó?dédí?indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá hádídí Jesus óeháyí?in dâytüwámáa, hewänbo kaadibo díví?ámí?in dida?, gá in t'owa-á dâykhunwóeda?dân.

3 Hedá Satan i? Penísendi-á Judas-ví pí'ná khó?jé-á ûnts'ú. Judas-á Iscariot gin wá? óetu?o?, hedi Jesus-ví tä?di wíje khäge?nin diwedi?i?bá namuu. 4 Hedáhá? namää in owha? p'ó?dédí?indá hedá in sunda?o i? hay?i méesate dâý?áyí?do?inbí tsonnindá inbí?piye. Nada? ovâyhée?ámí?in hádídí Jesus óeku?p'âyní i?gedi, hedânho inbí mange óekáanídí. 5 Indá dihíchanpóedí Judas óetu?an chä? óewá?âa-í?in, 6 hedi i-á nahíjedího itüwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní?in in t'owa dínhanginnáhpidíbo?.

Jesus-ádi iví khäge?nindádí dimän i? Passover shánkí'eedi koegí? dâyk'o?ídí

7 In Hudíyoví shánkí'eedi dínpówá i? oewáaseepí? pává dâyk'o?i?, hedi ihay thaa-á naná in k'úwá?ây-á dâyhánúnde?, Passover koegí? gin dâytü'o?i dâyk'o?ídí. 8 Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dádí ovântü?an, “Jaho i? hääwí binkhây?an i? Passover koegí? âyk'o?ídí.” 9 Indídá óetsika?yan, “Wähäâ-an unda? gamú-í?in änkhây?ámídí?” 10 I?di ovântü?an, “Gá ginnân: Oe Jerusalem bú?piye bápûn, hedi iwe dats'ûndi wí sen wên p'onbay ihondí?di wovänjay-í. I-ádi bá damú-í hedá i? tewhá ee nats'ûndibá dats'lúuní, 11 hedi i? sen iví tewhá ûnmuu?i dãntü?âámí, ‘Nanbí háhkandi?di dítü?an wítsika?yâámídí, Wé?i íve eewan naví khäge?nindádí ná?i Passover koegí? âyk'o?í?’ 12 Hedi i sendi wí wha?k'ay íve hay?i wovänkeeyámí, hää t'ähkí gíntáy?i nakw'ó?di?. Ee-áho i? koegí?-á dänkhây?ámí.” 13 Hediho damäädí hääwí t'ähkí dänshaa Jesus natü waagibá, hediho i Passover koegí? dänkhây?an.

Jesus-ví t'ä?ge?in kindí?in húukan

14 Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi iví khäge?nindádí i? máasa iwe dívíhúukw'ódi, 15 hedi ovâyü?an, “Hânho ná?i Passover koegí? undádí okoeda?, wa? ochuupídíbo?. 16 Naadá wâyütmáa, há?to Passover koegí? wíyá dók'o?í i ta?gendi Passover shánkí'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi.” 17 Ihaydáhá? in k'édé méena nasaa?in ikê?di ikú?daa?andi ovâyü?an, “Ná?in binke?di wí binsúwä wí?ínbo?. 18 Naadi wâyütmáa, náa-á wíyá wídóméenasüuwä-ípi hebo Jôesi Táqádí dítsondisóge ihaydáho wíyá méena waagibá

dósu wäkhây máa.” 19 Hedáhá? wí pává-á ikê?di Jôesi Tádá óekú?daa?an, hedáhá? ihávedá ovây mági, hedi ovâytu?an, “Ná?i-á naví tú? dínmuu, hedi naví tú?-á ungi? dáypäkhây máa. Ná?i pává-á bínk'o?í naví?gedi úv'ánshaamá?ve-ídí.” 20 Hedi dívíkindihúubowadá in k'ede-á wiyá ovâyphade hedi ovâytu?an, “Ná?i-á naví ún?oe dínmuu. Ungi? naví ún?oe donchá?gí?o, hedi owáy gin dá?andiho Jôesi Tádáví ts'aabi tun imági?i ho ún?úuwí. 21 Náä bít'ôeyan, i? to?wí naa díkuhpekhây máa?i-á náä naví nú? na?án, hedi i? máäsa eedi namank'óe. 22 Naa t'owa t'ähkígi? o'aypuyä?i? ochuwagi?o, Jôesi Tádá hán?oe natú waagi, hewänbo ná?i to?wí díkuhpekhây máa?i-á t'ôephade ún?úuwí.” 23 Hedáhá? iví khäge?nin dívítsika?máa, “Wé?i-angú na?in diwedi ná?in natú?in ikhây máa?”

Jesus-ví khäge?nin dívítuhänbo wé?i-an in diwedi shánki hay?i namuu i?gedi

24 Ihaydáhá? in khäge?nin dívítuhkando? wé?i-an in diwedi shánki hay?i namuu i?gedi. 25 Jesus-di ovâytu?an, “Ná?in Hudíyo dimuupi?inbí tsonnindi ovâytsónmáa, hedá dida? t'owa ditúuní?in inbí?gedi, 'T'dá híwó na?in dí'o?.' 26 Hewänbo ha?mindá wí?ímúunípi. Ginnân únkhây?ä? ímúuní?in: I? shánki hay?i namuu?i-áho únkhây?ä? híyää?i-áho ipipa?í?in, hedi i? to?wí itsonmáa?i-áho khäge?dida?báho ipipa?í. 27 Wé?i-an i? shánki hay?i namuu, ti i? máäsa iwe nahúu?ändi? háa i? t'ôe?i? ónkoegi?má?di? I? máäsa nahúu?ändi-á i? shánki hay?i namuupi?an. Hewänbo naa undádí wa? oji? ihaydibo wí t'ôe?i waagi?bá omuu.

28 “Undá naa-ádi úvívóyí? tobáháa dont'ôephadende wänbo?, 29 hediho naadá wâykuúuwí tsonnin ímúunídí, naví Tádádí naa otsonyêenídí dínk'ú? waagibá. 30 Hediho owáy otsonji? ihaydi undáho naví máäsa iwe naa-ádi úvívúuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'ôení, hedi in Israel-?in tã?di wêege?in t'owa ovâytu?âamí háa híwó háa híwóhpí díví?annin” gin Jesus-di ovâytu?an.

Jesus-di Peter óetu?an, “U-á powin untúuní naa wídítaapi?in.”

31 Hedáhá? Jesus-di Simon Peter óetu?an, “Simon, ót'ôeyan: I? Penísendi Satan nada?póe un t'ähkí wovâyhóenídí hedänho wovâytayí?nídí, hedi wí to?wí itáhêejo waagibá wovâykhây máa. 32 Hewänbo naadi wínjûusu?an, hedänho uví wäyü wí?úháanípídí. Hediho? owáy naví?piye biwáybun dihaydi ná?in uví tí?úuwín páadé?in úmuu?in ovâykhäge?namí hedänho inbí wäyü naví?piye shánki dínkaypúuwídí.” 33 Peter-di Jesus óetu?an, “Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansôege-ídí hedá díháyjídá.” 34 Jesus-di óetu?an, “Peter, ná?in

wítu'âamí: Nă'i khun wa' wí dee sen ikinpídíbo' ụ-á powin untúuní naa wídítaapí'in."

Jesus iví khäge'nin itụ'an tsijó phá' dâykuumă-ídí

³⁵ Ihayđi Jesus iví khäge'nin itụ'an, "Hănhay wâysan dihayđi naví hí' in t'owa ovâyt'ôe'amídí, chă'dá hedá wí múu unbí hăăwí bínkuu-ígí'-á hedá wây-á anto-á wívînho'pí. Ihayđi ti wí hăăwí úntáywăn?" Hedi óetu'an, "Joe, hăăbo joe."

³⁶ Hedáhá' ovâytu'an, "Năă-á to'wí ûnchă'kw'ó'di-áho iví chă' ihûuwí, hedá wí múu-á ihăăwíkuu-ígí' wá', hedi to'wí wên tsijó phá' ûnk'óepí'-á iví k'éwé'in to-á iku'p'âyní wên tsijó phá' ikuumă-ídí. ³⁷ Naadi wâytumăa nakhây'ă' nă'i tun Jôesi Tăđáví ta'nin diwe naví'gedi nata'muu'i napúuwí'in:

T'owa ditúuní i-á wá' wí jănăkíkandi-ân namuu gin.

Hăăwí t'ăhkí naví'gedi nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákun."

³⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, năwe wíje tsijó phá'." I'di ovâytu'an, "Hăhay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijúusu'an

³⁹ Ihayđáhá' Jesus i' bú'dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namăă hedá iví khäge'nindá ûnwóemăă. Iwáho hăyăn wănbo najiwăn. ⁴⁰ Iwe dipówá ihayđá

ovâytu'an, "Úvíjûusu'amí hedânho wovâytayinde' ihayđi híwóhpí wí'úví'amípídí." ⁴¹ Hedi ovâyjoe'andi wí hây namăă, wí k'uu bînsăăyú-í iwēhaybá, hedi idége'disógedi ginnân ijúusu'an:

⁴² "Tăđá, unda'dáho in t'ôephade donkhâymăă'in naa dînjăă'amí. Hewănbo háa ụ-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." ⁴³ Hedi wí makówáwi t'ôepa'ă'á iví'we ûnkwinudee hedi kay óemăgi. ⁴⁴ Hedi hânho it'ôephadededi shánkí kay'indi ijúusu'an, hedi hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ûnp'oetă he'endi waagibá nange ûntănde'.

⁴⁵ Hedáhá' wáy ijúusu'o' iwedí iwínúdí iví khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymăă. Indá hânho dik'áykhăăđá dikaykhanmuu, hediho dijókhă. ⁴⁶ Hedi ovâyjóhsandi ovâytu'an, "Hehăăđan íjókhă? Bîshaadi úvíjûusu'amí hedânho wovâytayinde' ihayđi híwóhpí wí'úví'amípí."

Jesus óepankê'

⁴⁷ Wa'di ihí'măăđíbo báyékí t'owa dipówá. Judas-di ovâyppăăđemă', i-á wêe in tă'di wíje khäge'nin diwedí'i'bá namuu, hedi Jesus nawin diwepiye namăă óep'ohtsăă-ídí. ⁴⁸ Hewănbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'ăhkí t'owagi' o'aypuyă'i díp'ohtsăă nă'in t'owaví mange dikăánídí?" ⁴⁹ Háa Jesus óekhăymăă'in iví khäge'nin i-áđí diji'in dăymû', hedi óetsikă'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'dí hă'in t'owa áyyăă-i?" ⁵⁰ Wí wêe iví khäge'nin diwedí iví tsijó phá'dí i'

owha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i p'ó'dé óewhădi, hedi iví ko'díngédíwin oje he'yinbo' ônt'ó'ts'â'. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wíyá ha'wâa wí'úví'amípi," hedi i' senbí oje ônwáykidídi ûnwôwa. ⁵² Nă'in di'ăă'in Jesus óekáyjídí in owha' p'ó'dédí'indá hedá i' hay'i méesatewin sundadoví tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóegé unbí phé wóegá í'ăă naa díyăa-ídí wí jänäkíkandi' omuu waagibá? ⁵³ Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádí oji', hedi wídípankê'pi. Hewänbo nă-á ihaydiho' un únná nă'in úví'amídí, hedá i' Penísendi-á ihaydiho' ûnná iví kay ikeeyamídí, i-á wáy t'owa dínkhunná' diwe natsonji'i-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapi'in

⁵⁴ Jesus óepankê'dí i' owha' shánkí p'ó'dédí'ví tewhá eepiye' óeho', hedi óets'úde. Wa' óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didibo-á nawóemän. ⁵⁵ I' tewháví tehpaá búge wáy ho naphahte'en, hedi i'ge wên t'owa dívíkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe na'ándí phaadi óekonámă' hedi wí t'ôe'i a'yúdí óedamúndedi natú, "Nă'i sennänkun Jesus-ádíba najiwän." ⁵⁷ Hewänbo Peter natú, "Joe, naadá wídótaapi." ⁵⁸ Hây napóe ihaydá wíyá to'wídá Peter-á óemú'dá óetu'an, "In Jesus-ví'in diwedi unmuu-ákun." Hewänbo Peter-di óetu'an, "Joe, naa-á joe." ⁵⁹ Hedi ma' wí óda naphade ihaydá wíyá wêe-á kay'indi natú, "Nă'i sendá Galilee-wibá namuudi ta'gendi Jesus-ádíba najiwän." ⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, "Naa wídínhanginnáhpí hăăwí i'gedi bihí'máa'in." Wa'dí ihí'máa ihaydibo wí dee sen ikin. ⁶¹ Ihaydíba tewhá ívedi Nanbí Sedó Jesus íbéedí Peter óedamú', hedi Peter ûn'ánpówá háa Jesus-di óetu'an waa: "Tha'dí hédéndí wa' i' dee sen ikinpídíbo', powin untúuní naa wídítaapi'in" gin ho óetu'an. ⁶² Hedi Peter i' tehpaá já'wépiye napeedi hânho isíhtăä.

In sundadodi Jesus óejänäkí'an

⁶³ In senă' Jesus óe'áyînmáa'indi t'ămäge óetumáa hedá óemahpúude'. ⁶⁴ Hedá óetsíwhi'andi óetu'an, "Ū-á úhanginná háa napuwagi'o'in wa' napóepídíbo'. Dítu'an, to'dan wóemahpúu?" ⁶⁵ Hedá wíyá shánkíilee-wibá namuudi ta'gendi Je t'ămäge háa óetumáa.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedi óetsika'máa

⁶⁶ Wa'déedí nanân dihaydi in Hudíyo tsonnindá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dívíwé'ge'an, indá in Hudíyoví tunjowa' dimuu, hedi Jesus in tunjowa' whágépiye óeho', ⁶⁷ hedi óetsika'yan, "Ti ta'gendi ũ-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

Dítu'an." I'di ovâytu'an, "Wâytu'an wänbo há'to dînwäyü-í, ⁶⁸ hedí naadá undá hääwí wâytsika'yandá há'to hääbo dít'ôe'amí. ⁶⁹ Hewänbo nää iwedi páadépiye naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i Jôesi Tádávi ko'díngédí ochangí'o, i-á t'ähkí kay imáa'i namuu." ⁷⁰ Hedáhá' t'ähkídíbo óetsika'yan, "Ti untunda' u-ân Jôesi Tádávi ay unmuu'in?" I'di ovâytu'an, "Háa unbo ítú waa." ⁷¹ Hedáhá' dívítu'an, "Wây-á to'wên wígíntáypí iví'gedí dítu'âamídí. Iví sópho iwedíbo ná'i tun gip it'oe."

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'

¹ Hedí in tunjowa' t'ähkí dívíwínú, hedí indího Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'. ² Hedí Pilate-ví'we óekándí ònt'aywó'dichänundedí dítú, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do', hedá i'di ovâytu'an Caesar wí'óe-tax-wá'âa-ípí, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda' wí tsondi hay'ibá namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owhá' p'ó'dédí'in hedá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovâytu'an, "Ná'i sendá naadi wên t'aywó'nin wänbo wídônshaapí." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "T'dá iví háhkan ünmuu'i'di nanbí t'owa ovây't'e'ya'do'. Oe Galílee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá nää-á nääwá napówá hanbá i'amídí."

Jesus oe Herod-ví'piye óeho'

⁶ Pilate ná'in nat'oedi ovâytsika'yan, "Ti ná'i sendá Galílee-wi namuu?" ⁷ Hedí "hoi" gin dítú ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galílee p'ó'dédí' namuudân, hedí nää-á oe Jerusalem-dá na'ân. ⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemú'di. Gáhäädíbo napuwäda', iví'gedího nat'oedi, hedího nada' Jesus-di wên pínán òn'amídí imúuni'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá iwe diwíndi kaygíndi Jesus ònhíwóhpíchänunde'. ¹¹ Hedí Herod-dádí in sundado-ádí t'ämäge Jesus óe'o', hedáân, hedí jänákí-á i-á'dá dimuu. Herod-dá ovâytu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá' Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádí Pilate-ádí hánmindá damuuwän, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

13 Pilate-di in owha' p'ó'dédí'indá hedá in wé'gen Hudíyovi p'ó'dédí'indadí wáy-á t'owa-ádí ovâywé'getu'an, 14 hedi ovâytu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dínmaa, hedi dítu'an t'owa ovây't'e'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wänbo wídönshaapí. 15 Herod-di wänbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'önshaapí, hediho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá háäwí híwóhpi wí'i'anpí óeháyjídí. 16 Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewháäni'in hedáhá' dóma'p'äädí-í."

17 Paayo p'óe waa i' Passover shánkí'eedi naná' dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'äädínde', hedânho gin natú. 18 Hewänbo t'ähki in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe', hedi Barabbas-á na'ingí' nâama'p'äädí-í." 19 (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'dédí'indadí ovâytsaakannandän, hedá i'dá ovây't'owat'ahánú.) 20 Hewänbo Pilate nada' Jesus óema'p'äädí-í'in, hediho in t'owa wíyá ovâyhée'an. 21 Hebo indá ihaydá' dívítuwínúnde', "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u" 22 Pilate-di powingedi ovâytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'däapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wänbo wídönshaapí óeháyjídí. Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewháäni'in hedá dóma'p'äädí-í." 23 Hewänbo kaygindi ihe'jidída' dítu' Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedi hânho dívítuwínúndediho dit'anpóe. 24 Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, 25 hediho Barabbas, i' sen in tsonnin ovây'yâ'i' hedá ovây't'owat'ahánú'i' namuu'i' óema'p'äädí, hewänbo natsonpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

26 Hedáhá' Jesus iwedi óeho'. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'i', Simon gin nakháwä'i', oe nava iwedi i' bú' eepiye na'ädi óejay, hedi in sundadodi in phé'win iví'di ón'í'k'ú'di Jesus-ví tí'úugé óepu'nan. 27 Báyéki t'owa wá' Jesus ünwoemän, hedá wên kwiyä' dimännindá hânho ditaachanpóedá dívípíhkhúmáhpúude', hedá háa iphadende'in namuudi disééji'. 28 Jesus ibéedi ovâytu'an, "Un kwiyä' Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvísíhtää-ípi, hewänbo ungi'-á unbí áyyäägí'-á úvísíhtää-í. 29 Wáy wí thaa naná' dihaydi t'owa dítu'ni 'Híhchan dâymá've-í in dínkodipi'in díví'áyyamídí, hedá in hánhay wänbo díví'áyyanpi'indá wí ay wänbo dâ'yâytsää'anpí'indá wá' híhchan dâymá've-í." 30 Ihaydáho in Jerusalem'in t'owa dida'í i' p'in inbî'di nakaanú-í'in hedá i' okúdá ovâykhä'kw'óeni'indá. 31 Naa wên tay wówá'in waagi'ba omuu'i' híwóhpi dínpo'e'o.

Hewänbo indá tay t'aa'i waaginbá dimuudi shánki p'ändíki dínpuwagi'o."

³² Hedá wây-á wíje senä'dá Jesus-ádíba ovänhon ovänháyjídi. Nă'in senä'dá jänäkikanninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinuđi phé'win deedi óet'óhtägek'ú?

³³ Hedí wên okú iwe dipówá, "In p'óhkhúbay" gin dâyt'ú'o', hedí Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú', hedá in wíje jänäkikannindá wá' hanbá ovän'an. Wêe Jesus-ví yă'mängedí óewínú hedá i' wêe-á iví ko'díngedá. ³⁴ Hedí Jesus natú, "Tádá, ovây'owóje-í, háa díví'o'in wídínhanginnáhpídi." In sundado-á díví'áywan iví aa dívíweeje-ídi. ³⁵ In t'owa iví nú' iwe diwíndi óemúnde', hedá in Hudíyo p'ó'dedí'indá t'ámägá óetumáa. Ditú', "Pi'wëndá i'đi ovây'aywon, hedí i-á i' to'wí Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i' namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in ûnkhây'ă'." ³⁶ Hedí in sundadođi wá' t'ámäge háa óe'o'. Iví'piye dimääđi wí méena ojohay'i-á ónpähtuye, ³⁷ hedí óet'ú'an, "In Hudíyoví tsondi hay'i unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay iví phé'win kw'áye nat'i'k'óe eedi ginnân nata'muu: "Nă'i-á in Hudíyoví tsondi hay'i namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkandi' phé'win deedi nawhi'wondi'đi óejänákítumáadi, óet'ú'an, "Untúhpí'an u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá' dín'aywoení." ⁴⁰ Hebo i' wêe natú, "Ha'wâa wívihée'amípi. Ti Jôesi Tádá oe makówá na'andi' wínâa'a'ginpí'an? Nă'i sen óetuhchänunde waagibá u wá' wóetuhchänunde', ⁴¹ hedí u-ádi naa-ádi dítuhchänundedi híwó namuu, gá híwóhpí án'andi nanbí tuhchänu-á gän'ăăđân. Hebo nă'i sendá háabo híwóhpí' wí'i'anpi." ⁴² Hedáhá' Jesus óet'ú'an, "Jesus, owáy un'p'ó'dedí'sogedeedi unwáy'ăă ihayđi naa wídí'óde'nípi." ⁴³ Jesus-di óet'ú'an, "Nă'in wít'ú'ăamí, năa thaa-á owáy t'ăhki sa'wó naná' diwe naa-ádi unchaní."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwáypiye naná, hebo i' than namuwähán, hedí i'ge t'ăhki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhăábá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá' Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáymä', naví p'oweahăa dínke'." Hedí gin natú ihayđiho t'ă'gedi ihâa'an. ⁴⁷ I' sundado p'ó'dedí' iwe nawíndi háa napóe'in imú'đi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, hedí natú, "Ta'gendi nă'i sendá iví wówátsi ta'ge ihon." ⁴⁸ In báyéki t'owa iwe dik'aapuwwáwinnin háa napóe'in dâymú'đi inbí'piye dívíweho', hedí inbí p'íhkhú dâymahpúude

ditaachanpóedí. ⁴⁹ Hebo wáy wên kwiya? Galilee nange iwedi Jesus-ádí dí'ää'in, hedá wáy-á t'owa iví k'ema'in ûnmuu'indá, kayi? diwebo diwin dâymúndedi.

Jesus óekhã'k'ú?

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakháwã'i wá? iwebá naji?, oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dâytu'o'i?. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedí natsíkhaji? Jôesi Tádádí óesôege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoeni'i?. I-á wínachanpóepí híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa? díví'ánshaamági'indá hedá díví'annindá Jesus óeháyjí gin ditú ihaydi. ⁵² Hedího Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-ví'piye namää óedaa'amídí i' pení óemäänídí óekhã'k'úuwídí. ⁵³ Hedí óemägídi in phé'win diwedi óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'ú?, hedí wí khãhkugi? pho ee óek'ú?, i' t'owáwi k'uu iwe dâyts'á'i?, iwá wa'di tóebo wí'óekhã'k'ú'pí. ⁵⁴ I' thaa-á in Hudíyo dívíhãäwíkhây'o? kaykhanwówá thaagi?, hedí i' kaykhanwówá thaa-á ho napowa'ã?. ⁵⁵ In kwiya? Jesus-ádí oe Galilee nagedí dí'ää'indá Joseph-á ûnwóemää, hedí háa Jesus oe t'owápho ee óek'ú? waa dâymû?. ⁵⁶ Hedí inbí'piye diwáymää, hedí wí sa'wó nasundi woe-ádí ka'p'oe-ádí dâykhây'an i' pení óe'ääyü-ídí. Hebo wíyá tháwãn i' kaykhanwówá thaa nanãndi wídívít'ôe'anpí in Hudíyoví kuu dínmuudi.

24

Jesus wówá'i napee

¹ Wíyá tháwãndá Dumíngu naná, hedí nathamupuwa'ã? ihaydi in kwiya? i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dâykhây'andi wóegé. ² Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedi ho nahângemuudi dâymû?, ³ hedího ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahãndi wídâyshaapí. ⁴ Iwe diwãnpiwíndi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsíkhagipí wíje senã? waabá dãnchãã'in inbí nú? dakwínudee, hãnho ots'á'íqã? da'a'wennin. ⁵ In kwiya? hãnho dikhunwóeda'dí dívíwãnpip'ó't'ää, hedí in senã'di ovâytu'an, "Heháãdan wí nawówãji'i? in pení ovâykhã'kw'óe'ó ee bîntuwãmáa? ⁶ Jesus-á nãwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wovâytu'annin wa? oe Galilee naji? ihaydi? ⁷ Ginnân natú: 'Naa t'ãhkí t'owagi? o'aypuyã'i-á in yã'dãapí'in t'owaví mange díkáani. Hedá phé'win deedá díkhe'khâyãmáa, hewãnbo iwedi i' powage'i thaa iwe owáywówápuwagi'o.' "

⁸ Ihaydi in kwiya? dín'ãnpówá háa Jesus-di ovâytu'annin, ⁹ hedí iwedi dimäädi in tã'di wêe Jesus-ví khãge'nindá hedá wáy-á iví k'ema'indá háa napóe'in ovây't'ôe'an. ¹⁰ Nã'innân

dimuu in kwiya? Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-ví jíyá ûnmuu?i?, hedá wây-á kwiya?dá wá? indádi diji?. ¹¹ Hewänbo Jesus-ví khäge?nin di?ân háa in kwiya?di ovâytu?an waa wâyupí? hí?dá?mân namuu?in, hedího háa ditú?in wídíwíwâyupí. ¹² Hewänbo Peter-á napeedi i? penípho iwepiye i?ää, hedí it'äädí itsíhkídi, hedí wí aada? Jesus na?ánmú?de?i? imú?, hedí iví?piye nawáymäädi na?ánde?, “Hân hîn napóe?”

In wíje oe Emmaus bú?aypiye damänninbí?piye Jesus ipi-keeyan

¹³ I? thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema?in wí bú?aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytu?o?, i-á mađi tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje ná?i háa napóe i?gedí wí?bo dänhí?máa, hedí dantsika?máa “Háadángú ná?i t'ähki gin napóe?” Jesus-di ovänkáa, hedí indádíba namää. ¹⁶ Hewänbo indá wí?óetaapí, inbí tsée iwedi dänkaapóedí. ¹⁷ Hedí Jesus-di oväntsika?yan, “Hää i?gedan hânho jashawó? dänhí?máa damändi?” In wíje dantsi?wóyí? hedí dabo?aats'aymuu, ¹⁸ hedí i? wêe Cleophas gin nakháwä?i?di óetu?an, “U?dá?mân kavêe t'ähki in oe Jerusalem di?ádâaji?in diwedi wí?úhanginnáhpí háa ná?i phade thaa eeje napoe?o?in.” ¹⁹ Jesus-di oväntsika?yan, “Hân handi napoe?o?” Óetu?an, “Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe?innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe?bi ûnmuu, hedí Jôesi Tádá-adí hedá in t'owa-adí dâymú? iví hí?-á iví tsiyekandá ûnkay?in. ²⁰ Nanbí owha? p'ó?dédí?indá hedá wây-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchänudi óeháyjídí, hedího phé?win deedi óet'óhtägek'ú?. ²¹ Hewänbo na?indá gi?ân i-ân i? namuu na?in Israel?in dímahpädikhâymaa?i?. Hedí náa thaa-á i? poje thaa-áho naná han napóe iwedi. ²² Hedá wá? wên kwiya? na?inbí?wedi dimuu?indi ditú?an wên háawên na?in díháa?annin. Hédeéndí hé?dibo ee Jesus óekhä?k'ú? iwáyge diji?, ²³ hewänbo wí?óeshaapí. Diwáy?äädi ditú wên makówáwin t'óepa?aa?in inbí?piye dakeepóedí ovâytu?an Jesus-á nawówáji?in. ²⁴ Wáy wên na?indádi diji?in i? penípho iwepiye dimää, hedí háa in kwiya? ditú waa dâymú?, hewänbo Jesus-á wídâymú?pí? gin in wíjedi Jesus óetu?an.

²⁵ Ihaydáhá? Jesus-di ovântu?an, “Undá ánshaapí?in damuu, hedá dawâyukâymuudi t'ähki háa in Jôesi Tádávi tukhe?min ditú waa wídänwâyundepí. ²⁶ Ditúhpí?an i? to?wí Jôesi Tádádi óesogekhâymaa?i? t'owa ovây?aywoenídí ta?gendi ná?i háawí it'óephadekhâymaa?in, hedáhá? ên na?in díháa?annin. Hédešhánkí tsondi hay?i-á óepa?í.” ²⁷ Hedí Jesus-di háa Jôesi Tádávi ta?nin diwe iví?gedí natú?nin t'ähki ovánthayyan. Háa

Moses natúʼin páadé ovántuʼan, iwedáháʼ in Jôesi Tádávi tukheʼmindá in wéʼgen taʼkannindá háa ditúʼindá.

28 Iʼ búʼay dimän diwe tsowa dipowamän, hedi Jesus-á waʼdi wiyá wáypiye namän waagibá iʼan. 29 Hewänbo óepunmäániʼin wídadaʼpí, hedihoʼ óetuʼan, “Naʼindádi ówóyíʼ. Hääðanho napuwamän, nathaaphademänhoʼ.” Hediho indádi iʼ tewhá ee natsʼündi iwóyíʼ. 30 Indádi nahúuʼän dihaydi iʼ pává ikêʼdi ikúʼdaaʼan, hedá iháve, hedá ovänmägi. 31 Ihaydibá datsíwaadee waa dapóe, hediho toʼwí namuuʼin dántaa, hewänbo wesebo wiyá wínakeepóepí. 32 Hedi dántumáa, “Oe pʼóegé gimän dihaydi, Jôesi Tádávi híʼ iʼgedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gänʼqʼyäpóepíʼan.”

33 Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymää, hedi Jesus-vi táʼdi wêe khägeʼnindádi hedá wáy-á wên diwéʼgekwʼóndádi dänshaa. 34 Näʼin diwéʼgekwʼóʼnindi ovántuʼan, “Nanbí Sedó Jesus-á taʼgendi nawáywówápóe, hedi Simon Peter-bíʼpiye nakeepóe.” 35 Ihaydáháʼ in wíjedi ovâytuʼan háa napóeʼin ee pʼóegé damän dihaydi, hedá hádídí Nanbí Sedó Jesus dántaaʼindá iʼ pává iháve ihaydi.

Jesus ivi khägeʼninbíʼpiye ipikeeyan

36 Waʼdi dänhíʼmáa ihaydibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, hedi ovâytuʼan, “Ánshaaginpidíboʼ íkwoní.” 37 Hânho ovâypihäädi diʼân wí pʼoewaaḥḥä-ân dínkeepóeʼin. 38 Hewänbo Jesus-di ovâytsikaʼyan, “Heháadan íkhunwôedaʼ? Háadan íʼándeʼ maḍi naa taʼgendi wóʼmuupiʼin? 39 Navi mandá navi ánda dínmuʼdí. Naa-ânkun omuu. Dítäägé-í, hedânho únhanginnáani wí pʼoewaaḥḥä wóʼmuupiʼin. Naa tûu-á phékhû-á omuu. Wí pʼoewaaḥḥä-á haʼwâaʼi wínamuupi.” 40 Hedi haʼwâa natú ihaydá ivi mandá ivi ánda ovâykeeyan. 41 Hânho dihíhchan wänbo ovâyháaʼan, hedá kâyʼindá dínpoeʼo dívíwäyü-ídí háa natúʼin. Iʼdi ovâytsikaʼyan, “Ti koegiʼ hääwí nää únsaaʼ?” 42-43 Hediho wí paa natseemuuʼiʼ óemägi, hedi inbí páadépiyebo ikʼoe.

44 Ihaydáháʼ ovâytuʼan, “Undádibo waʼ ojiʼ ihaydi naadi wâytuʼan hääwí Jôesi Tádávi taʼnin diwe natúʼdi-áho nakhâyʼäʼ napúuwíʼin, tʼähki háa Moses itaʼnandi-á, Jôesi Tádávi tukheʼmin ditúʼi-á, hedá iʼ Psalms gin dâytuʼoʼ iwe nataʼmuuʼi-á.” 45 Hedi ovâykhägeʼnan híwó dikaʼpóewídí háa Jôesi Tádávi taʼnin diwe nataʼmuuʼin. 46 Ovâytuʼan, “Näʼi tundáho nataʼmuu: Iʼ toʼwí Jôesi Tádádi óesógeʼiʼ tʼowa ovâyʼaywoenídí itʼóephaadé-í nachuu píhay, hedi iwedá iʼ powageʼi thaa iwá nawáywówápúuwí, 47 hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé tʼähkiʼin tʼowa-á ovâytuʼâamí inbí tʼaywóʼdi dâyjoeʼamí

hedânho ovây'owóejé-ídí, gin nata'muu. ⁴⁸ Hedí undá nǎ'i hǎǎwí bînmû' i'gedi t'owa bînt'ôe'amí. ⁴⁹ Hedí nǎä i' Yǎ'dâa'i P'oewǎhâa unbi'piye wâysaaní, i-á naví Tádádí wovâytu'an wovâymǎáni'in. Hewânbo nǎä Jerusalem-bo úwíwóyí'ni unbi kay oe makówáđi wovâymǎgi píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyo', hedí ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amíđi. ⁵¹ Wa' gin i'odibo' inbi'wedi iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege'dikw'óđi óe'a'ginmǎániđi, hedáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihayđa' dimää'ä hedá ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tụu gin nakháwǎ'i' nawówátsipäyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn'oe ts'anpáádé nanân diwe i to'wí In Tụu gin nakháwǎ'i nayiho'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáádé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hǎäwí t'ǎhkí ikhíyé, hedi i-á wí'ikhíyépidá hǎäbo wínakhí'yenpi. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyi', hedi nǎ'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagí' waagi'ba namuu. ⁵ Nǎ'i ko nakhüüná' dee nakeepo', hedi hǎädi wänbo t'ǎhkí nakeepo' tobáháa nakhüünân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ'i Yôesi Tádádí óesan nǎ'i ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídí, hedânho John-bí hi' dit'oedi to'wên t'ǎhkí dívíwhäyü-ídí i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na'ää t'owa ovâytu'âamídí to'wí i ko namuu'in. ⁹ Nǎ'i to'wí In Tụu gin nakháwǎ'i' i ta'gendi ko namuu, hedi nǎä oepáa k'aydipiye' na'äädi t'ǎhkí t'owa ovâykohthayyo'.

¹⁰ Nǎä oepáa k'aydi i nayi', hebo tobáháa nǎ'i oepáa ho ikhíyé wänbo', in t'owa nǎädi diyi'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hǎäwí ikhíyé'i iví' ûnmuu, hedi ipiye' na'ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí'óeséégí'anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséégí'andá iví'piye' dívíwhäyü, hedi nǎ'in t'ǎhkí idi ovâymägi Yôesi Tádáví ây dipúwídí. ¹³ Hedi Yôesi Tádáví ây dipóe ihaydi wiyá di'âypuýä waa dínpóe, hewänbo t'owa di'âypuýä nǎä oepáa k'aydi waagibá wídi'âypuýäpí, hedi háa i tádá-ádí i yiyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi háa wí sen nawänpitüdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádân nǎ'in wówátsi ovâymägi.

¹⁴ I to'wí In Tụu gin nakháwǎ'i' wí t'owa napaa, hedi wí hây tǎhkí na'indádí nayi'. Báyéki hay'i namuu'in âymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayda' ûn'ándi' namuudân. I-á báyéki séegisehkanä imáa, hedi háa i natú waa t'ǎhkí ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytumáa, "Naadi wâytu'an navi tí'úugéba wí to'wí napowagít'óe'in, hedi i-á navi shánki kw'áye namuu, gá naa o'âypuýäpidíbo' i-á hǎädi wänbo t'ǎhkí nawówayidân. Nǎ'i-ânkun i namuu iví'gedi wâyhi'máa'i'."

¹⁶ Báyéki séegisehkanä imáadi, ihayda' híwó'di hǎäwí iví'wedi gin'ä'. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu'an iví tsontụu nǎ'in dímmáni'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegisehkanä-á hedá

in ta²gen namuu²indá dînkeeyamídí. ¹⁸ To²wídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí²óemû²pí. Hewänbo háawi i namuu²in iví wí²da² ay ûnmuu²i iví nú² na²ândidân na²in dînkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandi in t'owa ovâytu²annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu²ú wăhăädi in Hudíyoví p'ó²dédí²indi wên ow²há²-á hedá wên méesate²in khăge²nindá ovâysan John i p'ó²p'oekandi² óetsikáyí²nídí, “To-an unmuu” gin, ²⁰ hedí kinnân idi ovâytu²an: “Naa i to²wí Yôesi Tádádí óesóge²i² t'owa ovây²aywoenídí wó²muupí.” Kaaginpídíbo thay²eedí kin ovâytu²an. ²¹ Hedí óetsikáyin, “Hedí to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?” Idi ovâytu²an, “Naa-á i wó²muupí.” Hedáhá² óetsikáyin, “Ti Yôesi Tádáví tukhe²bi² i âytsikha²máa²i-ân unmuu?” ²² Hedí ovâytu²an, “Yoe.” Hedáhá² óetu²an, “Dítu²an to-an unmuu, hedânho in to²wên na²in dísannin âyt²ôe²amídí háa untú²in. Uví²gedí dít²ôe²an.” ²³ John-di ovâyhée²an hedânho dín²ânpówá-ídi háa Yôesi Tádáví tukhe²bi² Isaiah hân²oebo natú²in, hedí ná²i-á Isaiah-ví hí² ûnmuu:

Wí to²wí oe ahkon deedi ûntuhkwintúni,

‘In p'ôe binta²ge²an i shánkí natsonyi²igí².’

“Ná²i to²wí han natú²i waagi²bá naa omuu” gin John-di ovâytu²an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí²nídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedí indi óetu²an, “I to²wí Yôesi Tádádí óesóge²i² t'owa ovây²aywoenídí wí²unmuupí, Elijah wänbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukhe²bi² âytsikha²máa²i wänbo-á yoe. Hedí háadan handi ná²in t'owa ovây²p'ó²p'oe²o²?” ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytu²an, “Naadá p'oedida² dovây²p'ó²p'oe²o², hewänbo unbí yâadi wáydí wí to²wí bintaapí² nayí², hedí tobá naví tí²úuge napówá wänbo², naa ihay híwó²di wó²muupí iví anto wänbo dônma²p'ădi-ídi.”

²⁸ T'ăhkí ná²i owáy Bethany búu²ú²ay wăhăä napóe, oe Jordan p'ó² p'ănădi John nayidi in t'owa ovây²p'ó²p'oe²o² iwe.

Jesus-á wí k'úwá²ay Yôesi Tádádí óesandi² waagi²bá namuu

²⁹ Wiyá tháwän John-di Jesus óemû² ee nayí² iwepiye² na²ădi, hedí iví²gedí natú, “Binmú²dí i na²ă²i². I-á Yôesi Tádádí óesan wí k'úwá²ay waagi²bá nachúu-ídi, t'ăhkí t'owaví t'aywó²di ovây²yâa²amídí. ³⁰ Ná²ibá i namuu iví²gedí wâyhée²an. Naa otú, ‘Naví tí²úugebá wí sen napówá-í, hedí i-á naví shánkí kw'áye namuu, gá naa o'aypuyăpídíbo² i-á hăädi wänbo t'ăhkí nawówayidân.’ ³¹ Tobá to²wí namúni²in naa wídînhanginnâhpí wänbo², naa o'ăă-á p'oedi wây²p'ó²p'oe²amídí, hedânho un Israel²-in t'owa i bîntăa-ídi.”

³²⁻³³ John-di háa imú²in ovâytu²an. Natú, “Páadedí naa wídînhanginnâhpí to²wí Jesus namuu²in, hewänbo Yôesi Tádádí dísan p'oedi wây²p'ó²p'oe²amídí, hedá idá dítu²an, ‘I Yă²dăa²i

P'oewaahâa nawhândi nâapuwâkhâymaa, hedî wí to'wíwí'dí isogekhâymaa. Hedî ná'i to'wíwí'dân i Yä'dâa'i P'oewaahâa t'owa ovâymaa'ní wí p'ó'p'oekan waagibá' kin Yôesi Tádádí dítu'an. Hedîho' i Yä'dâa'i P'oewaahâa makówádí nawhândi wí k'o'wee waagibá dómû'-ákun, hedî Jesus-ví'dí isóge. ³⁴ Naa kin napóedí dómû', hedânho naadi wâytumáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu."

Jesus-ví páadé'in khäge'nin

³⁵⁻³⁶ Wíyá tháwän John-dádí hedá wíye iví khäge'nindádí Jesus naphademändi óemû', hedî Jesus-ví'gedí John natú, "Binmú'dí i Yôesi Tádádí óesandi' namuu'i'. Wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-í."

³⁷ John-bí wíye khäge'nin háa John natú'in dat'oe, hedî Jesus-ví tí'úugé dawóemää. ³⁸ Jesus ibéedí ûnwóe'ädi ovänmû', hedî oväntsikáyin, "Häa-an dada'?" Óetsikáyin, "Rabbi, wähhä-an unthaa?" (Rabbi-á "hähkandi" gin natú'da'.) ³⁹ Idi oväntu'an, "Naa-ádi bákä've, hedânho wänkeeyamídí." Hedîho' i-ádi damäädi wáygé nathaa'in dänmû'. Dipówá ihaydáho thé'êedi yôenu iwepiye' naná, hedîho' i-ádi bo dänwóyí'.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tí'úu ûnmuu, hedî i-á in wíye in John-bí hí' dat'oe di Jesus-ádi damää'in diwedí'ibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví pá'dây Simon ituwäho', hedî óeshaa ihaydi óetu'an, "Na'indi i Messiah äyshaa." (In hí' Messiah-á natú'da' "i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí" gin.) ⁴² Hedî Andrew-di Simon Jesus-ví'piye' óeho'.

Jesus-di Simon óemû' ihaydi óetu'an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo nää iwedi páadépiye' Cephas gin unkháwä-í. (Nä'in kháwä Cephas-á Peter-ân namuu, hedî natú'da' "wí k'uu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-ádi oväntu'an i-ádi damú-i'in

⁴³ Wíyá tháwän Jesus i'ánshaamägi oe Galilee nangepiye' namú-ídí, hedî Philip óemû'dí óetu'an, "Naa-ádi ókä've." ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu'ú'ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá'de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetuwäho', hedî óeshaa ihaydi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí äyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví'gedän Moses ita'nan iví ta'nin diwe, hedá in Yôesi Tádáví tukhe'min wá' iví'gedí dâytan." ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wó'ânpí häawí wänbo Nazareth-wi-á híwó'di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Ókä've naa-ádi hedîho wí'bo nâapimúni."

⁴⁷ Jesus-di Nathanael iví'piye' na'ädi óemû', hedî iví'gedí natú, "Häwebäa wí na'ä' in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi',

i-á wínahôeyóhâhpi.”⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, “Hádídan naa dítaa?” Jesus-di óetu’an, “I fig tay ókhqu nú’ un’ân dihaydi naadi wímû’, Philip-di wóetukánnanpídíbo?”⁴⁹ Nathanael-di óetu’an, “Hâhkandi’, nâbâa dínhanginná ʘ-á Yôesi Tádávi ay-ân unmuu’in, ʘ-á in Israel t'owaví tsondi hay’i unmuu.”⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu’an, “Nää naví’piye’ biwhâyunde’ gá wítu’andân in fig tay nú’ naadi wímû’in, hewânbo hä’i wíts’antu’andiví shánkí he’endi hääwí nâapuwâkhâymaa.”⁵¹ Ta’gendi wítumâa, makówá nakhuudeedi bînpuwägít’óe, hedá naa t'owa t’âhkígí’ o’aypuýä’iví’we in Yôesi Tádávi t’ôepa’aa’in diwhádedá diwáypi’dá bînpuwâkhâymaa.”

2

Oe Cana búu’ú’ay dínkhótsaana

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wâhää dínkhótsaashánkí’dína, i búu’ú’ay Cana gin dâytu’o’ iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namäädiho’ iwe na’ân, ² hedá Jesus-á iví khâge’nindádá wá’ ovâyhúutu’andiho dimää. ³ T’âhkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyádí óetu’an, “Wíyá wídínméenasaapí.” ⁴ Jesus-di óetu’an, “Yíyá, háadan kin dítumâa? Wa’di ihaydi wídínnâhpi naví t’ôe don’amídí.”⁵ Iví yíyádí in húukhâysa’in ovâytu’an, “Háa idi wovâytu’an waa úví’amí.”

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napa’andi nasaa, t'owa dipówá’in díví’owídi-ídi in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Nää’i p'onbay eeye wétä háa powintä galôn dihay nasadi’. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaa’in ovâytu’an, “Nää’i p'onbay bînp’ide,” hediho p’eedí taye dâyp’ide. ⁸ Hedáhá’ ovâytu’an, “Hâwediho wí binwhahó’gí, hedi unbí tsondiví’we bînhûu.” Hediho háa ovâytu’an waa díví’an. ⁹ I p’oe dâyho’i naméenapaa, hedi in húukhâysa’inbí tsondi idää, hebo wí’ûnhanginnâhpi wáyge dâyhógi’in. In wé’ge’in dâyhúukhâysande’indá’mân dínhanginná. Hediho’ idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu’an, “Wây-á t'owa i shánkí híwó’di méena páadé dâykhâysande’, hedi t'owa díví’ihay’an dihaydânho i shánkí nak’âagipí’ dâykhâysande’. Hewânbo ʘ-á han wívi’anpí, ʘ-á bitsíkha’an i shánkí híwó’di tí’úuge ovâykhâysaa-ídi.”

¹¹ Nää’in Jesus ee Cana búu’ú’ay Galilee nange wâhää i’annin in páadé’in pinnán t’ôe ovâykeeyannin namuu, hedi in-diho in t'owa ikeeyan i-ân hay’i namuu’in, hedi iví khâge’nin shánkí wânbo iví’piye’ dívíwhâyü.

¹² T’âhkí nää’i naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tí’ûuwindá hedá iví khâge’nindádí Capernaum búu’ú’aypiye’ dimää, hedi iweho wí hâyü thaa dívíwóyí’.

Jesus-di in dâyhääwîku'ch'áade'in i méesate hay'i iwedi ovâykhēpiye

¹³ In Hudíyoví shánkî'di púnú' naná, Passover gin dâytü'o'i', hedí Jesus oe Jerusalem-piye' namää. ¹⁴ I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa dâyhääwênku'ch'áadedi ovâyümü', wéyu-á k'úwá-á k'o'wee-á dâyku'ch'áade', hedá wá' in dâychä'egó'o'in inbí máäsa eeye dikw'öndi ovâyümü'. ¹⁵ Wên púwhí' whihkan-nindi ipaa, hedí t'ähkí i méesate hay'i iwedi ovâykhēpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedí in dâychä'egó'o'indá inbí chä' t'ämäpiye' ovâych'áa hedí inbí máäsa ovâyýánú. ¹⁶ Hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'indá ovâyütü'an, "Binyâ'an ná'i hääwí náwedí. Ná'i méesate-á naví Tádávi wháagé ûnná. Wí kuhte'i waagibá wíyá wívînpáa-ípi." ¹⁷ Hedího' iví khäge'nin dín'ánpówá háa to'wí Yöesi Tádávi tã'nin diwe natú'in kin:

Hânho uví wháagédí dí'áyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymáa waagibá ochanpo', hedí dâymü' Jesus hanbá nachaa'in.

¹⁸ In Hudíyoví p'ó'dédí'in iwáyge diyí'indi Jesus óetsikáyin, "Háawin wên pinnán úkoedi dínkeeyamídí, hedânho gínhanginnánídí ü úk'óe'in ná'in t'owa ovâykhēpiye-ídí?" ¹⁹ Jesus-di ovâyütü'an, "Ná'i méesate bînnayüdi poeye thaa iwebo naa wíyá dótege-í." ²⁰ Indi óetü'an, "Yónántã'di sí (46) pãayo ovâyho' ná'i méesate dâytege-ídí, hedí hádídan poeye thaa iwebo wíyá nâatege-í?"

²¹ Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhí'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. ²² Hedího chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedí Yöesi Tádávi tã'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i tũ Jesus ihée'andi-á dívíwhäyü.

Jesus ûnhanginná t'ähkí t'owa háawin dimuu'in

²³ Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayí' ihaydi, in Hudíyoví shánkî'di thaa Passover gin dâytü'o naná' dihaydi, báyéki t'owa i pinnán ovâykeeyandi dâymü'di iví'piye' dívíwhäyü. ²⁴⁻²⁵ Hewänbo Jesus wí'ipimägipí inbí mange. I-á wí'üntáypí wí to'wídí t'owaví'gedí óetü'âamídí, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-ví'piye' namää

¹⁻² Wí sen Nicodemus gin nakháwä'i Jesus-ví'piye' khu'déedí namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedí'ibá namuu. Idi Jesus óetü'an, "Hähkandi', gínhanginná Yöesi Tádádí wóesan ná'in díhá'amídí. Wí to'wí

Yôesi Tádádí óekhãgẽ?máa?ida?mân ûnkoedi ikeyamídí i pínán udi dínkeeyo waagibá.”

³ Jesus-di óetu'an, “Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídí.”

⁴ Nicodemus-di óetsikáyin, “Hádídan wí to'wí nasówebo'wandi? wíyá nawáy'aypuyã-í? Wí'ûnkoedipí iví yíyávi aymúu iwe nawáyts'únídí wíyá na'aypuyã-ídí.”

⁵ Jesus-di óetu'an, “Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedá di'aypuyã'indá?mân dínkoedi makówápiye? dimú-ídí.

⁶ To'wên t'owaví'wedi di'aypuyã'in t'owada?mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyó to'wên i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedi di'aypuyã'indá i Yã'dâa'i P'oewaahãa dâymáa. ⁷ Wíwóeháa'amípí naadi wítu'andi, wíyá í'aypuyã-í'in únhây'ã?. ⁸ Oepiyá nãapiyá iwaa'o?, hedi i waa í't'o?, hewänbo wí'únhanginnáhpí wãhããphã'gedi na'ã'in háa wápiye? namännin. Hedi hanbá wí'íka'póya'pí hádídí wí to'wí i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedi na'aypuyã'in.”

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, “Ti nakoedi-í ná'i hããwí untû'di? napúwídí? Hândídan napúwí?”

¹⁰ Jesus-di óetu'an, “U-á wí Israel-'inbí hãhkandi unmuu, hedi háadan ná'i hããwí i'gedi wí'unka'póya'pí? ¹¹ Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedi ívihée'o?, hedá i hããwí aymú? i'gedá wâytu'o?, hewänbo undá háa gitú'nin wídînséegi'opí. ¹² Ná'i oepáa k'aydiwi hããwí i'gedi naadi wâytu'an, hedi un wí'úvíwhäyundepí, hediho hádídan úvíwhäyü-í makówáwi hããwí i'gedi wâytu'andi? ¹³ Makówápiye? wíyá to'wí wänbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhá'dida?mân, hedi naa-ân i omuu, t'ãhkí t'owagí? o'aypuyã'i?”

¹⁴ Moses owáy ahkónu wáy i pãäyü kwãk'udi napa'andi? wên phé eedi iwihí'k'û'di itege waagibá, naa t'ãhkí t'owagí? o'aypuyã'i? omuu'i? wá? phé eedi dítegé-í. Kin nakhây'ã? napúwí'in ¹⁵ hediho to'wên t'ãhkí navi'piye? dívíwhäyunde'in wówátsi nahándeepí'in dâymá've-í. ¹⁶ Yôesi Tádádí t'ãhkí t'owa hânho ovâyséegídí iví wí' ayda? ûn'ãndi? imãgi, hediho to'wên t'ãhkí iví ayví'piye? dívíwhäyü'in há'to dipedée-í hewänbo wówátsi nahándeepí'in dâymá've-í. ¹⁷ Yôesi Tádá iví ay isan nãa oepáa k'aydipiye? in t'owa ovây'aywoenídí, dínkhây'ã? ovây'tuchänú-í'in ovây'tu'ãamídá yoe.

¹⁸ To'wên t'ãhkí Yôesi Tádávi ayví'piye? dívíwhäyunde'in há'to ovây'tu'amí ovây'tuchänú-í'in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhäyupí'indá ovây'tuchänukhây'máa'in, gá iví wí' ayda? ûn'ãndiví'piye? wídívíwhäyupídân. ¹⁹ Yôesi Tádávi ay nãa oepáa k'aydipiye? na'ãã wí kohthay waagibá namúnídí hedânho t'owa dínkeepúwídí, hewänbo t'owa

yä'dâapí dívítsiyekanhondi khuu eeyebo diyêení'in shánki ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-íví'wedí. Hedânho Yôesi Tádádí ná'in t'owabá ovâytuchänukhâymáa. ²⁰ To'wên t'âhki yä'dâapí dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay, hedího ipiye' wídimânpí, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. ²¹ Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimän, hedânho nakeepúwídí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhäge'dodi díví'amídí."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimää, hedí iwáy wâhâä diyí' ihaydi wên t'owa ovây'p'ó'p'oe'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa' wí'óepansógepí, hedí idi wá' t'owa ovây'p'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayídi, hedí t'owa iví'piye' dimä' ovây'p'ó'p'oe'amídí.

²⁵ Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádi p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhänbo'. ²⁶ Hedího John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Hâhkandi', i to sen oe Jordan p'ó' p'ânä hânhay u-ádi nayí'i hedá iví'gedi in t'owa udi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovây'p'ó'p'oe'amídí."

²⁷ John-di ovâytu'an, "Hääwí i to'wí oe makówá na'ändidi dímagí'ida'mân âyhónde'. ²⁸ Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadábo Yôesi Tádádí naa dísan, hedí undá háa otú waa ít'oe. ²⁹ Häädi dínkhótsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedí i soyingi ihí'máadi nat'oedi ná'i k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedí i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhchaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye' bá dimändân iví'in ûnmúnídí. ³⁰ Nakhây'ä' Jesus-á shánki kw'áyepiye' óetegé-í'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

³¹ "Jesus-á oe makówádí na'ää, hedího t'âhkiví shánki hay'i namuu. Naa nää oepáa k'aydiwi' omuu, hedího wí näädiwi waagibá dáyhée'o' näädi'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'âhkiví shánki hay'i namuu. ³² Hääwí imû' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên häyúhaydida' t'owa háa natú'nin ônséegí'o'. ³³ Hewänbo to'wên iví hi' dâyséegí'odi handidi dâykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. ³⁴ Yôesi Tádáví ay isandi-á Yôesi Tádáví hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khâagipí i Yä'dâa'i P'oweahhâ ho óemágidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'âhki tsonkhuu óemági hääwí t'âhki i'gedi natsonyêenídí. ³⁶ To'wên t'âhki Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahándepí'in dâymáa, hewänbo

to²wên iví ay ônt'óyandepí²indá ná²in wówátsi wíđâymá²ve-ípí, indá Yôesi Tádáđí hânhay wânbo t'âhkí ovâytuchânu²bé-í.”

4

Jesus-áđí wí Samaria-wi kwee-áđí dânhé²an

1-3 In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví²piye² dívíwhäyunde²in, hedá John i p'ó²p'oekandiví shánki Jesus-di ovâyp'ó²p'oe²o². (Hewânbo Jesus-ví khäge²nindida² t'owa ovâyp'ó²p'oe²o², idá yoe.) Hedi ná²i hääwí i²gedi in Pharisees dit'oe²in Jesus ûnhanginpóe ihayđi, i-áđi iví khäge²nindáđi Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye² dimää. ⁴Galilee-piye² namân dihayđi oe Samaria nange i²gedi ûnpuhpo². ⁵⁻⁶Taage púnú² naná² dihayđi wí Samaria-wi búu²ú²ay Sychar gin dâytu²o² iwe napówá. Sychar-á kayi² wínanáhpí wí nava iwedí hân²oebo Jacob-di iví ay Joseph óemägi²i². Ee dâyp'oewhahónde² iwe Jacob ishää²i naná, hedi Jesus kayi² wâhääđi na²ääđiho nakaykhanmuudi ee hânge isóge ikaykhanwówá²amíđi.

⁷Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahóníđi napówá, hedi Jesus-di óetu²an, “Wí p'oe dí máä donsüwá-íđi.” ⁸Jesus-ví khäge²nin i búu²ú²aypiye² ho dikoegi²kunmää, hediho i-á wí²bo na²ân. ⁹Hudíyo-áđi Samaria-²indáđi wíđívíwóndepí, hediho i kweedi óetu²an, “U-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan uđi dip'oesüwägi²da²máa²?” ¹⁰Jesus-di óetu²an, “Wí²úhanginnáhpí hääwí Yôesi Tádá napäyi²in, hedá wá² to²wí naa i wíp'oeđá²máa²i² omuu²in wí²úhanginnáhpí. Úhanginnândáho² uđá naa dip'oesüwädaa²amíwân, hedi naadá p'oe nawówátsipäyi²i wímääniwân.” ¹¹Ikweedi óetu²an, “Má²mää, hääwí wânbo wínamáapí p'oewhakhongi²in, hedi náwe dâyp'oewhahónde² iwá nawä²ân. Hedi hândidan ná²i p'oe nawówátsipäyi²i nâawhahóní? ¹²Na²inbí hehääwi thehtáy pahpâa Jacob-di náa dâyp'oewhahónde² iwe na²in dínyoe²an. I-áđi iví e²nündáđi hedá iví hääpan hääwêndáđi i p'oe náwedí dâyp'oewhahógi²i dâysüwände². Ti un²ánde² u-á Jacob-ví shánki hay²i unmuu²in gáhân?” ¹³Jesus-di óetu²an, “To²wên t'âhkí náwedí dâyp'oesüwände²in wíyá dip'oesá²aapúwí, ¹⁴hewânbo ná²i p'oe naadi t'owa dovâymä²i²-á dâysüwäđá, há²to wíyá dip'oesá²aapúwí. I p'oe naadi dovâymä²i-á wí p'ohpee inbí pí²ná waagibá napúwí, hedi iwedího in wówátsi nahándepí²in dâykéyi.” ¹⁵I kweedi óetu²an, “Má²mää, ná²i p'oe i²gedi bihi²máa²i dí máä, wíyá wí²op'oesá²aapúwípíđi, hedânho ihayđá² náwe wí²op'ohkhonná²be-ípíđi.”

¹⁶Jesus-di óetu²an, “Ya² ópûn, uví sedó mánkéyi hedá náäpiye² nâamá²í.” “Wíđínsennänpi²” gin i kweedi óetu²an. ¹⁷Jesus-di óetu²an, “Ta²gendi untú wí²úsennänpi²in. ¹⁸P'ânän

khóhtsaá'i unmuu, hedi ná'i sen nää unthaa'i-áđi uvi sedó ta'gendi wí'úmuupi."

19 I kweedi óetu'an, "Má'mää, nää naa dínkeeyan wí Yôesi Tádávi tukhe'bi' unmuu'in. 20 Na'in Samaria'in t'owa gimuu'inbí páadé kã'ãã'indi Yôesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítû' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ã' Yôesi Tádá óe'a'ginmään'i'in." 21 Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhäyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yôesi Tádá óe'a'ginmään'i ná'i p'in diwedã' bá yoe háa oe Jerusalem diwedã' bá yoe. 22 Un Samaria'in ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí bín'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí ây'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádáđi na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-ân namuu. 23 Hedi nää iweđi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dâý'a'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpãkhâymaa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmään'i'in. 24 Yôesi Tádá-á p'oweaqahãda' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ã' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmään'i'in."

25 I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yôesi Tádáđi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ã', Christ gin óetu'o'i'. Napówá ihayđi hääwí t'ãhkí dínthaykankhâymaa na'in." 26 Jesus-di óetu'an, "Naadi wihí'maa'i-ân i omuu."

27 Ihayđibá Jesus-ví khãge'nin diwáypówá, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-áđi ihí'máadí, hewänbo to'wíđi wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Hää-an unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-áđi bihí'maa'?"

28-29 Ihayđiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bikã've bínmúnídí wí sen t'ãhkí háa naa dáý'annin dítu'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádáđi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." 30 Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iweđi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

31 Wa'đi in t'owa búu'úđi di'ãđibá Jesus-ví khãge'nindi óetumáa, "Hãhkandi', shánkí yänbedi nääbo bihúuyamí."

32 Iđi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'únhanginnáhpí." 33 Iví khãge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wíđi ônkoegi'kán, gáhân?" 34 Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandi' nada' waagibo naa dáý'o', hedi in t'óe iđi naa díkanyónnin dóbowakhâymaa. Ná'i hääwí dó'o'i' navi koegi' waagi' bá dínmuu.

35-36 Kin t'owa dítu'pí'an: Dâýko'yiko' iweđi dâýhääwíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'óe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí bínmú'đi in t'owa hää nava i'ge di'ã'in. Hã'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí hääwí napaa'i

waagibá, hedi undá hääwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi hã'in t'owa-á bñwé'ge'amí Yôesi Tádáví'piye' bñnhûuwídí. Hedi kin úví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'âa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahándepí'in dâykéyí. Wây-á wëndá ho Yôesi Tádáví hí' ovâykoe inbí pí'nã khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvíhíhchannamí hã'in t'owa bñwé'ge'an dihaydi. ³⁷ T'owa ditû'pí'an: Wí to'wí iko', wíyá to'wí-á ihääwé'ge'o'. Hedi háa ditû' waa náa ta'gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe'anpí'yepiye' naadi wâysangít'ôe in t'owa Yôesi Tádágí' bñwé'ge'amídí. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'ôe'an, hedi in t'ôe dívít'annin namuudi undáho in t'owa bñwé'gekhâymãa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhäyu gá i kweedi ovâytu'andân, "Jesus-di háa dáy'annin t'ähki naa ditû'an." ⁴⁰ Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówá ihaydi óedaa'an indádí nachã'nídí, hediho wíye thaa iwe iwóyí'.

⁴¹ Tí'úugedí wây-á shánkí báyéki t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oedi iví'piye' dívíwhäyu, ⁴² hedi ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' na'in ívíwhäyu, hewänbo u untúdída'ba yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi ná'i-ân t'ähki t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ònhèkháa'an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygedí iyâa'odi oe Galilee nangepiye' namää. ⁴⁴ I-á wí'bo ho natú, "Wí Yôesi Tádáví tukí'we dipówá ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wídây'a'ginpí," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegiké', gá oe Jerusalem dínshánkí'diná' dihaydi in wá' iwebá diyidân, hedi t'ähki i'andi' óemû'.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytu'o iwepiye' Jesus nawáymää. Iwânkun naná händídí p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayí', hedi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe ûnhayk'óe. ⁴⁷ Ná'i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'ãdi Galilee nange napówá'in, hediho Jesus na'ân diwepiye' namäädi óetsikáyin, "Tí naví'piye' unnú-í naví ay dínhekháamäänídí? I-á chuwa k'áygé nak'óe." ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'âmägí' pínán t'ôe bñmúndepídá há'to naví'piye' úvíwhäyú-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa-ádi óká've naví ay hekháa dínmäänídí wídínchúu-ípídí." ⁵⁰ Jesus-di óetu'an, "Uví'piye' ópûn, uví ay úwówaho'." I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwhäyu, hediho' iwedí namää. ⁵¹ Wa'di namän dihaydibo' iví t'ôe'indí óeyaydi óetu'an iví ay ûnwówa'in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, "Häyú ihaydan naná ûnhèkháapóe ihaydi?" Óetu'an, "Tsá'di

thé'êedi wí' iwe i tsáwäp'íde ûnhán." ⁵³ I tádá ûn'ánpówá wí' ihaydibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihaydi, "Uví ay úwówa," hedihó' i-ádi iví k'aygi'indádi Jesus-ví'piye' dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa' nayi' ihaydi, ná'inho in wáygingi'in pínnán ovâykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehekhámägi

¹ Wíyá häädi naná' diwe in Hudíyo dínshánkí'diná, hedí Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tuudi "Bethesda" gin dâytu'o?. P'o kíngé p'áanú pohtâa'ây nawhaadikw'ó, hedí iwe nú' wên phódi nachá i búu'ú'in tehpaá iwe, "K'úwágí'in Phódi" gin dâytu'o?. ³⁻⁵ Ná'i pohtâa phoe'o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí't'aamuu, wáy wëndá pówhá'nin dimuu, hedá wây-á wídín'a'yákankoe dipí. Iwe wí sen powintä'di khâave pãayo nahay'i' nak'óe. ⁶ Jesus-di ná'i sen iwe nak'óedí óemû', hedí ûnhanginná báyéki pãayo nahay'in, hedihó' óetsikáyin, "Ti úhekháapúwí'in unda'?" ⁷ I nahay'idi Jesus óetu'an, "Mä'mää, naa to'wí wänbo wídín'ánpí díp'osóge-ídi nap'o'a'yäpo' ihaydi. Wa'di ots'únídi dáysó'dinde' ihaydibo', wíyá to'wí-á naví páadébo-á nats'úya'." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Ówínú, uví whõhpã'ay mänke'di óyíyé." ⁹ Wesebo i sen nawówa'di iwínú, hedí iví whõhpã'ay ikê'di natsiyedee.

I thaa ná'in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó'dédi'in Hudíyodi i sen óetu'an, "Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'óe uví whõhpã'ay wóegé unyënenídi." ¹¹ Idi ovâytu'an, "I sen dínhekháa'andidân dítu'an, 'Uví whõhpã'ay mänke'di óyíyé.' " ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha'wâa wóetu'andi'?" Hewänbo i sen nawówa'i' wí'ûnhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedí Jesus-á óemû'pídi iwe di iyâa'an.

¹⁴ Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, hedí óetu'an, "Ót'óyan, úhekháapóe, hedihó nää-á wíyá wívit'aywó'nâamípi, hääwí shánkí p'ándíkí' wí'úpúwípídi." ¹⁵ I sen iwáygedí namäädi in Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâytu'an Jesus-dânho hekháa óemägi'in.

¹⁶ Hedihó ná'indi Jesus óeyanäkímáa, gá kí'bi hääwí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wänbo?. ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Naví Tádá häädi wänbo t'ähki it'óemáa, hedí naa-á hanbá, hedânho ná'i hääwí dókanhon." ¹⁸ Ná'in natú ihaydi in Hudíyoví p'ó'dédi'in shánkí wänbo dida' óedahéyi'in, i kaykhanwówá thaa i'a'ginhánúndedida' bá yoe, hewänbo wá?

natúđân Yôesi Tádá-á iví tádá ûnmuu, hedí kindidího' hääwí i-áđí Yôesi Tádá-áđí handa' damuu waagibá i'o'.

Yôesi Tádáđí Jesus tsonkhuu óemägi

¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i Tádá i'o'in naa dómúnde', hedí inbá naa dáy'o'. Naa i ay omuu'i wíđínkoedípí hääwí wí'bo dáy'amídí. Hääwí i Tádá i'o'i naa hanbá dáy'o'. ²⁰ I Tádáđí naa díséegi, hedího hääwí t'ähkí i'o'i dínkeeyo', hedí idá hääwí shánkí he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâymáa, hedânho un wovâyháa'amídí. ²¹ I Tádáđí t'owa dichuu'in ovâywáywówápa', hedí handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâymääní. ²²⁻²³ I Tádá wänbo wínatúnípi t'owaví'gedí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amídí, hedânho t'ähkí t'owadi naa dí'a'geenídí, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wendi naa i ay omuu'i' wídí'a'ginpídí i Tádá naa dísandí' wänbo-á wíđây'a'ginpí.

²⁴ "Ta'gendi wâytu'máa, to'wên naví hí' dín'tóyandedí hedá i naa dísandí'piye' dívíwhâyundedá wówátsi nahándepí'in dâymáa, hedí wí'ovâyutuchänú-ípi. Chu'in waagi'inbá näa wídimuupí, gá wówátsi dâykê'dân. ²⁵ Ta'gendi wâytu'máa, näa iwedi páadépiye' in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tuu dit'óe-í, naa Yôesi Tádávi ay omuu'i', hedí in dívít'óyande'indá wówátsi dâykéyi. ²⁶ I Tádá in wówátsi napäyi', hedí handidibá naa i ay omuu'i dínk'ú' t'owa dovâywówátsimäänídí. ²⁷ Hedá idá naa dínk'ú' t'owa dovâykeekw'óenídí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opóedân. ²⁸ Nä'in naví hí' wâytu'máa'indi wíwovâyháa'amípi. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tuu dit'óe-í, ²⁹ hedí ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegit'óe. In to'wên híwó' dívít'siye'annin chuwa iwedi ovâypiyegit'óe wówátsi dâykéyi, hedí in to'wên yä'däapí dívít'siye'annindá chuwa iwedi wá' ovâypiyekhâymáa inbí tuchänu dâykéyi.

³⁰ "Naa wí'bo háabo wíđínkoedípí dáy'amídí, hewänbo naa t'owaví'gedí otú' háawin dimuu'in Yôesi Tádáđí dítu'an waabá, hedânho háa otú' waa inbí'gedí ta'gen namuu, gá dáy'odân háa i Tádá naa dísandí' nada' waagi, háa naa owänpida' waagá yoe."

Háđíđan gínhanginná to'wí Jesus namuu'in?

³¹ "Naa wí'bo naví'gedí dáyhí'máađí ma'dân un ítúní naví hí' ta'gen wíđínmuupí'in. ³² Hewänbo wíyá to'wí naví'gedí ihée'o'i nayí', hedí naa dínhanginná háa naví'gedí ihée'o'in ta'gen namuu'in. ³³ Undá John i p'ó'p'oekandí'piye' t'owa binsan óehée'amídí, hedí i-á in ta'gen naví'gedí natú. ³⁴ Háa t'owa naví'gedí dítú' waa naa-á wíđíntáypí, hewänbo

John-bí hí' i'gedi wáytumáa hedânho háa natú'in úvíwhäyú-
 idí hedá wovây'aywoenídí. ³⁵ John-dá wên phakó nako-
 muudi nakohkeepäyi'in waagibá namú'de, hedí wí háy
 tãhkí ho iví kohthaydi wovâyhíhchannan. ³⁶ Hewänbo wí
 hääwí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedi, hedí nã'i
 hääwidá wovâykeeyo' to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa
 i Tádádí díyôn waa dáykanhon, hedí nã'i hääwí dáykanhondi'
 bînmû'di wovâykeeyo' i Tádádí naa dísannin. ³⁷ Hedá i
 Tádá dísandi' wá' naví'gedi ihée'an. Hewänbo undá hãnhay
 wänbo iví tuu wí'ít'oeπί, hedí háawi i namuu'in wívînmû'pí,
³⁸ hedí iví hí' unbí pí'nã khó'yé wívînmáapí, gá naví'piye'
 wí'úvíwhäyundepídan, tobá idi dísan wänbo'. ³⁹ Yôesi Tádáví
 ta'nin áyíngidi bîntuu'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in
 hádídí wówátsi nahánde'pí'in bînkéyí'in, hedí nã'in ta'nin di-
 webá naví'gedi natú'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkã'ãäda'pí
 nã'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dívíhée'ámí'in naa
 wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dínhanginná.
 Unbi pí'nã khó'yé Yôesi Tádá wívînséegípí. ⁴³ Naví Tádádí
 dísandibo o'ãä hedí undi wídíséegikê'pí. Hewänbo wíyá to'wí
 wí'bo nawänpi'ãädá, i-á ma' bînséegikéyí. ⁴⁴ Háa i wí'dá'
 Yôesi na'ändi' unbí'gedi natú'nin áyíngi wíwovây'mähpi,
 háa híwó'gí natú' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó'
 unbí'gedi dívíhée'odá inbí tuu híhchandi bînhónde'. Hedânho
 wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-idí. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'ãanípí
 naadân unbí t'aywó'di i'gedi i Tádá dót'ehpidekhâymáa'in.
 Í'ánde' nã'i hí' Moses itã'nandídi wovây'aywonkhâymáa'in,
 hewänbo iví hí'dí' unbí t'aywó'di únkeepúwí, hedího idân
 wovây't'ehpidekhâymáa. ⁴⁶ Moses naví'gedi itã'nán, hedího
 iví hí' ta'gendi bînwhäyudáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-
 iwän. ⁴⁷ Hewänbo háa itã'nannin wívînwhäyundepí, hedânho
 hádídan naví hí' dînwhäyú-í?" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

*Jesus-di in p'áanú maapaasôn sená'dá in wé'ge'in t'owa-á
 ovâyhúyôn*

¹ Wíyá häädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää.
 (Nã'i p'oekwíndá Tiberias wá' gin dâytu'o'.) ² Báyéki
 t'owađi iví pínán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhekháamädi
 dâymû'di óeyuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin
 dâytu'o'í púnú' naná. Jesus-á iví khäge'nindádí oe p'in
 kw'áyepiye' dipee hedí iwe dívíkw'ódi. ⁵ Jesus ibéedí báyéki
 t'owa iví'piye' di'ãdi ovây'mû', hedího Philip óetsikáyin,

“Wähää-an ihay koegi? âykumä-í t'ähki ná'in t'owa dâyk'óe-ígí?” ⁶ Jesus-á wí'bo ûnhanginná háa ikhâymáa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayi'nídí hânngúbá natúni'in. ⁷ Philip-di óetu'an, “Wáygín tágintä (200) thaa t'ôe díví'andi wá'áa ihay wa' wínapipí ovâykoegi? kumä-ídí, tobá t'ähkídibo hí'inda? diyämu wänbo?”

⁸⁻⁹ Wíyá khäge?di? Andrew gin nakháwä'i?, i-á Simon Peter-ví tí'úu ûnmuu?ídi Jesus óetu'an, “Náwe wí enúkáy nayi?, i-á p'áanú táhtá phó'i pává'ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo hä'i-á ihay wínapipí t'ähki ná'in t'owa ovâyhúuyôenídí.” ¹⁰ Iwáygé báyéki natáasaa, hedího Jesus iví khäge?nin itu'an in t'owa nangebo? ovâykwoyôení, hedí han díví'an. In senä'da?dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyí? ¹¹ Jesus i pává ihógidí Yôesi Tádá óekú'daa'an, hedí iví khäge?nin ovây'andi ovâytu'an in t'owa iwáygé dikw'ó'nin wí'inbo? ovây máänídí, hedí hanbá in paa-á ovây mági. Hâyú in t'owa dida? ihay dâyk'oe, ¹² hedí dívíshu'an dihaydi Jesus iví khäge?nin itu'an, “Binwé?ge'an hä'i dínphade?i?, hedânho háäwí wänbo wínapedéé-ípídí.” ¹³ Hedího t'ähki dâywé?ge'an dihaydi, tá'di wíye t'un dâyp'íde i naphade?i pává iwedi, in t'owa i p'áanú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná'in pínnán ovâykeeyannin dâymû'di ditú, “Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádávi tukhe?bi? namuu, iví'gedí nata?muu náä oepáa k'aydipiye? na'ä?” ¹⁵ Jesus ûnhanginná dida? óekaygikhâymáa'in inbí tsondi hay'i? óesóge-ídí, hedího? iwáygedí wíyá oe p'in kw'áye piye?bá wí'bo namáa.

Jesus p'oe kw'áayé nayi?

¹⁶ Kindi napuwamán dihaydi Jesus-ví khäge?nin oe p'oekwíngépiye? diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí? p'änäpiye? oe Capernaum-piye? diwáymu-ídí. Wa' dimän dihaydibo? nakhúupóe, hedí Jesus inbí'we wa'di wínapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwäa'an hedí hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâw'osande?i phédí dâysayde?, hedí má'di poeye háa yôenu míya dimáa ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayídi i kophênbay tso'wapiye? na'ädi óemû?, hedí dikhuwôeda?póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu'an, “Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda?ípí.” ²¹ Hedího híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedí p'o kí'ge dimänninnäpiye? wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwämáa

²² In báyéki t'owa wa'di oe p'o? p'änäbo diyí'indi Jesus-ví khäge?nin ho ovây mû? i kophênbay iwe wí'bo dívítógidí iwedi dimú-ídí, hedího dínhanginná Jesus indádí wínamääpí'in. Wí'da? wí kophênbay iwe na'ánwän, hedího dí'ân Jesus-á wa'di iwebo na'ánnin. ²³ Wíyá tháwándá wây-á kophênbay

hí?innin oe Tiberias búu?údí di?ää, hedi iwáy Jesus i pávagi? ikú?daamägidi in t'owa dâyk'oe iwe tso?wa diwhi?kw'ó. 24 Hedi Jesus-á ivi khäge?nindá iwe wídiyipi?in in t'owa dâymû? ihaydi, in kophênbay eeye dívítogikídi oe Capernaum búu?ú?aypiye? dimää óenuwä-ídi.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi?i namuu?in

25 In t'owadi Jesus oe p'o? p'änä óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi?, háädan unpówá näwe?” 26 Jesus-di ovâytu?an, “Ta?gendi wâytu máa, i pinnán naadi wâykeeyandibo nakeepo? naa Yôesi Tádávi?wedi o?ää?in, hewänbo hä?i bînmû?di naa ví khäge?nindá iwe wídiyiwídituwämäapi, i pává bînk'oedi íshuhpóedibo dítuwämäa. 27 I koegi? wówátsi nahándepi?in napäyi?ipiye? úvíkhä-í, i koegi? nahá?dänpo?ipiye?dá yoe. Naa t'ähki t'owagi? o?aypuyä?idi ki?bi koegi? wâymäáni, gá Yôesi Tádádi kee?eedi dînk'û?dän kin dáy?amídi” kin ovâytu?an. 28 Hediho óetsikáyin, “Hännan ívi?amí Yôesi Tádá äyhîhchanmäni?di?” 29 Jesus-di ovâytu?an, “Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádi dísandivi?piye? úvíwhäyü-í. Nä?innân Yôesi Tádá nada? úvi?amí?in.” 30 Indi óetsikáyin, “Háawin pinnánnan udi dínkeeyami hedânho wînhäyü-ídi? Hännan bikhây máa? 31 Na?inbí hehäwin thehtáy pahpá?in gínmuu?in owáy ahkónu iwéngé diyí? ihaydi ná?i koegi? manna gin dâytü?o?i dâyk'oe. Yôesi Tádávi tã?nin diwe kinnân nata?muu:

Pává makówádi ovâymägi dâyk'óe-ídi.

32 Ti hääwi ihaybá úkoedi?” Jesus-di ovâytu?an, “Ta?gendi wâytu máa, Moses-á hä?i pává wí?imägipi, naví Tádá-ân imägi. Hedi hä?i pává-á kodi?di makówáwi pává wínamuupi, hewänbo nää-á naví Tádádi ta?gendi makówáwi pává wovây mä? 33 Hedi ná?i pává Yôesi Tádá napäyi?i-á makówádi na?ää?i namuu, hedi t'ähki t'owa wówátsi ovây mä?”

34 Indi óetu?an, “Na?inbí Sedó, háädi wänbo t'ähki ki?bi pává dímä?ve-í.” 35 Jesus-di ovâytu?an, “Naa-ân pává waagi?bá omuu, t'owa wówátsi napäyi?i? To?wí naví?piye? na?ää?i-á há?to nahäsení, hedi to?wí naví?piye? iwähäyü?i-á há?to nap'oesá?apúwí.

36 “Hewänbo ho wâytu?an waa, tobáháa dímû? wänbo?, naa wídnwhäyundepí. 37 To?wên naví Tádádi naa dímä?in naví?piye? di?ää-í, hedi to?wí wänbo naví?piye? na?ää?i-á naadi há?to dóyoegi?amí. 38 Naa oe makówádi owhá dáy?amídi háa idi dísandi? nada? waagi, háa naa oda? waagá yoe. 39 I dísandi? nada? in t'owa naa dímägi?in naadi dovây?áyîngi?amí?in hedânho wí? wänbo in diwedi wínapedéé-ípi, hewänbo i t'ä?gi thaa naná? dihaydi naadi in t'ähki wiyá dovâywáywówápa-í. 40 Kinho naví Tádá nada? dáy?amí?in, gá nada?dän t'ähki

in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví'piye' díviwhäyunde'in wówátsi nahándepe'in dâymá've-í'in. Hedí i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápa-í" kin Jesus-di ovâytu'an.

41 In Hudíyoví p'ó'dédí'in iví'gedi dívít'ayhí'máa, gá natúdân, "Naa-á i pává makówádí owhá'di-ân omuu."

42 Kinnân ditû': "Nä'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi'an. Ivi tádá-á iví yíyá-á âytaa. Hedí háadan náä-á natû' makówádí nawhân gin?" 43 Jesus-di ovâytu'an, "Ha'wâagi wí'úvít'ayhí'má've-ípi. 44 To'wí wänbo wí'únkoedipí naví'piye' na'ää-ídi, naví Tádá i dísandidi naví'piye' óemaadida'mânho'. Hedí in naví'piye' di'ää'indá dovâywáywówápa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. 45 Wí Yôesi Táadávi tukhe'bi' hân'oe kinnân ita'nan:

Yôesi Tádadân t'ähki t'owa ovâyhá'amí.

Hedího náä to'wên naví Tádá ônt'óyannindi iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' di'ää-í. 46 Naa wó'tû'pí to'wídi i Tádá óemû'in. Naadida'mân Yôesi Tádá dómû', gá ee na'an diwedi o'äädân.

47 "Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo naví'piye' iwhäyunde'i wówátsi nahándepe'in imáa. 48 Naa pává in t'owa nawówátsipäyi'i waagi'ba omuu. 49 Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá'in oe ahkónu wéngé diyí' ihaydi i koegi' manna kin dâytu'o'ídi ovâykhóekhúumägi wänbo', tí'úgedí dit'ahán. 50 Hewänbo náä naadá pává makówádí nawhân ni'gedi wâytumáa, hedí wí to'wí ná'ídi óekhóekhúumägi'i há'to naháani. 51 Naa-ân i pává makówádí na'äädi wówátsi napäyi'i waagi'ba omuu. To'wên ná'i pávadí ovâykhóekhúumägi'in hânhay wänbo t'ähki dâywówátsimá've-í. Ná'i pává naví túu'ú dînmuu t'ähki t'owa dovâypägit'óe'i dâywówátsikéyídi" kin Jesus-di ovâytu'an.

52 Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, "Hândidan ná'i sendi iví túu'ú dípägit'óe díkhóekhúumäänídi?" 53 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ivi túu ûnp'oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho', wówátsi wänbo wíwínmáapi.

54 To'wên t'ähki naví túu ûnp'oedi ovâykhóekhúumägi'indá wówátsi nahándepe'in dâymáa, hedá naadá i t'ä'gi thaa naná' dihaydi dovâywáywówápa-í. 55 Naví túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá naví ûnp'oe-á ta'gendi suwägi' waagi'ba-á. 56 To'wí naví túu ûnp'oedi óekhóekhúumägi'i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-áda. 57 Naví Tádadí naa dísandi-á i häädi wänbo t'ähki nawówáyí'i namuu, hedí i-á nawówáyídi naa-á owówáyí'. Handidibá to'wí naadi dókhóekhúumägi'i naví'wedi íwówátsikéyí. 58 Hedího naa-ân i pává makówádí

na²ä²i² omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dâyk'oe²i² waagi²bá wí²omuupí. Hã²i² pává dâyk'oe wänbo tí²úugedí dit'ahán. Hewänbo to²wên i pává naa omuu²i² dâyk'oe²indá hânhay wänbo t'ähkí dâywówátsimá²ve-í."

⁵⁹ Jesus ná²in natú oe Capernaum búu²ú²ay, i Hudíyoví méesate²ay iwe in t'owa ovâyhá²o² ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe²an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä²nin dit'oedi ditú, "Nã²i² hí²-á nakâymuu âyhónídí. To-an iséegi²ámí?" ⁶¹ Hewänbo to²wídí wänbo óetu²anpidí Jesus ûnhanginná ná²i² ovâytu²an ni²gedí dívít'ayhí²máa²in, hedího² ovâytsikáyin, "Ti ná²i² naadi wâytu²andi² wíwovâyhí²anpidí naa-ádi wíyá wí²ípunda²pí? ⁶² Hân í²âanı undi naa t'ähkí t'owagi² o²aypuyä²i² dímú²di kw'áyepiye owáypeedi páadé o²än diwepiye²bá? ⁶³ I Yä²dâa²i P'oewaa²hâa nawówátsipäyí², t'owa-á wí²bo wídínkoedipí. I hí² naadi wâytu²máa²i² i Yä²dâa²i P'oewaa²hâavi²wedi na²ä² hedí ná²i² hí²-áho nawówátsipäyí². ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí²úvíwhäyundepí." Jesus-di ha²wâa ovâytu²an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to²wên iví²piye² wídívíwhäyukhâymáapí²in dimuu²in, hedá ûnhanginnân wá² to²wídí óekuhpegít'óe²i² namuu²in. ⁶⁵ Hedá wá² ovâytu²an, "Kindidânkun wâytu²an, to²wí wänbo navi²piye² wí²ünkä²ä²koedipí navi² Tádádí óemägídida²mân."

⁶⁶ Iví hí² ûnmuudi báyéki in óeyuuhonnin i-ádi wíyá wídípunda²pí, hedího óeyoe²an. ⁶⁷ Hedí Jesus iví tã²di wíye khäge²nin itu²an, "Heyâa un, ti undi wá² diyoe²ámí²in ída²?" ⁶⁸ Simon Peter-di óetu²an, "Na²inbí Sedó, tovi²piyanho gimú-í? U²didã²mân dítumáa hádídí ná²in wówátsi nahándepí²in âykéyí²in. ⁶⁹ Na²in ivíwhäyümägiho hedá gínhanginnân²hho u i shánkí yä²dâa²i unmuu²in, i Yôesi Tádádí wóesandi²." ⁷⁰ Jesus-di ovâytu²an, "Naadi wí²bo un tã²di wíye wâyde²manpí²an, hewänbo wí²unbí²wedi Penísendi waagi²bá namuu." ⁷¹ Simon Iscariot-ví ayví²gedí ihí²máa, i-á Judas gin nakháwã, hedí Penísendi waagi²bá namuu gin Jesus-di óetu²an gá tobá in tã²di wíye khäge²ninbí²wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâymáadân.

7

Jesus-ádi iví tí²úuwindádi

¹ Ná²i² hääwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i²ge t'ähkí nayí². Judea nangepiye² wínamääpí, in Hudíyoví p'ó²dédí²in hádídída²mân dítumáa hádídí óehéyí²in dâytuwämäádi. ² In Hudíyoví shánkí²di púnú² naná, dáy²ókhkhu²te²âykw'óe²ó²i shánkí²di gin dâytú²o². ³ Hedího

Jesus-ví tí'úuwindi óetu'an, "Náwedi ópûn hedí oe Judea nangepiye' unmú-í, hedânho in t'owa uví'piye' dívíwhäyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'ôe bi'o'in wóemúnídí. ⁴To'wí in t'owadi kee'eedi óetaa-í'in nada'di kaadibo háawên wí'í'opí. Hedânho kí'bi háäwí bikanhondi, úkhây'ä' to'wên t'ähkíví páadépiye' bi'âamí'in." ⁵Ha'wâa óetu'an, gá tobá iví tí'úuwín dimuu wänbo' iví'piye' wídívíwhäyundepídân. ⁶Jesus-di ovâytu'an, "Naagí ihaydi wa' wídinnáhpí, hewänbo ungi'-á háädi wänbo t'ähki híwó' dihaydi únná. ⁷In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'in há'to wovâyt'áy-í, hewänbo naa-ân dít'ay, gá dovâytu'máadân inbí yä'dâapí tsiyekan ni'gedi. ⁸Unnân wáy dínshánkí'diná' diwepiye' bípûn. Naa-á wa'di wó'mänpí híwó' dihaydi naagí' wínanáhpídí" kin ovâytu'an. ⁹Hedího' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye' namäa

¹⁰Iví tí'úuwín oe dínshánkí'diná' diwepiye' dimäa ihaydi tí'úugedí i wá' namäa, hewänbo kaadibo-ân namäa, keedibo-á yoe. ¹¹In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánkí'diná' diwe óetu'wämáa, hedí dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹²In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa iví'gedi. Wên ditú', "Híwó'di sen namuu" gin. Wây-á ditú', "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedí ovâyäa'o'." ¹³Hewänbo t'ähki in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâykhuwôeda'máadi kaadibo iví'gedi dívíhí'máa.

¹⁴I shánkí'di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedí in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hândidangú ná'i sen hânho únhanginná, to'wídí óehá'anpí wänbo'?" ¹⁶Jesus-di ovâytu'an, "Naví háhkan naví'indá' wídínmuupí, hewänbo i dísandiví'in wá' únmuu. ¹⁷In to'wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedi, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedi, háa Yôesi Tádáví'wedí dín'ää'in hediháa naví ánshaa j'gedibó dáypihí'máa'in. ¹⁸In to'wên inbí ánshaa dínmuu'idá' dívíhée'o'indá dívípítegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâysandi' kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívíhée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hôeyó wänbo wídây'máapí. ¹⁹Moses-di Yôesi Tádáví tsontu'u wovâyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un iví ta'kan wíwín'a'gindopí. Háadan naa díhéyí'in ída'?" ²⁰To'wídí in t'owa yâadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóhéyí'in? Ú-á wí yä'dâapí' p'oewaahâadi wóemáa, hedânho ha'wâa untú." ²¹Jesus-di ovâytu'an, "Wên pínán t'ôe kaykhanwówá thaa iwe dáy'andibo un t'ähki wovâyháa'an, ²²hewänbo undá unbí e'nûn áyyäa in Hudíyoví k'ewe' taadi

bîntaa'o' inbí thaa dínná' dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo', gá hän'oe Moses-di han wovâyýôndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupí ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánki hän'oe'indáho hanho díví'an.)²³ Nää wí enúkáy ná'in k'ewe' taadi óetaa'o' kaykhanwówá thaa nanân wänbo', hedânho Moses-ví tsontuü wíwîn'a'ginhánú-ípídí. Hedí háadan handi naa-ádí ít'ay wí sen túu'ú t'ähkíbo dônhehkháa'andi kaykhanwówá thaa nanân wänbo'?²⁴ Wí hääwí háa puwädi nakeet'oe'in bînwanpimû'dibo' wesebo wí'ítúnípí, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyíngidi bínnuwä'i-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í ítúnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óhéyí'in dida'i wínamuupí'an?²⁶ Binmú'dí, hä'in t'owa t'ähkíví páadépiye' ihí'máa, hedí to'wí wänbo háabo wínatû'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhäyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí.²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'únhanginnánípí wähhäwi namuu'in, hewänbo t'ähkídíbo gínhanginná wähhäwi ná'i sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítû' únhanginná to'wí omuu'in hedá wähhäwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ääpí. I to'wí naa dísandí' ta'gendi nawówáyí', hedí undi wíwíntaapí,²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedí o'äädân, hedá idá dísan."³⁰ Jesus-ví hí' únmuudi óepankéyí'in dida', hewänbo óekéyí ihaydi wa' wí'únnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí.³¹ Hewänbo báyéki t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditû': "I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki pínán ikeeyamídí ná'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyí'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i hääwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadí, hedího indádí hedá in owhá' p'ó'dédí'indádí wên sundado i méesate hay'i dâý'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí.³³ Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tähkíqá' undádí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandíví'wepiye'.³⁴ Hedáhá' undá dínuwä-í, hewänbo há'to díshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'únpuhkoedí-ípí."³⁵ In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypíyan ná'i sen namän? Natû' há'to áysháa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí,

hã?in Hudíyo dimuupí?in ovâyhá?amídí? ³⁶ Idi dítu?an, ‘Undi dínuwã-í hewänbo há?to díshaa-í. Wáy ochangít?oe iwepiye? wí?únpuhkoedí-ípi.’ Hännangú iví hi? úntu?da??’

P’oe nawówátsipäyi? i?gedi Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t’ã?gi shánkí?di thaa-á shánkí hay?i thaa namuu, hedí Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu?an, “To?wí nap’oesá?aadi naví?piye? na?ã-í isuwã-ídi. ³⁸ Yôesi Tádáví ta?nin diwe kinnân nata?muu: To?wên naví?piye? dívíwhâyunde?inbí pí?nä khó?yé wí p’o?k’ay waagibá dâymáa, hedí i p’oe-á nawówátsipäyi?i namuu.” ³⁹ I p’oe i?gedi ihée?andi-á i Yã?dâa?i P’oewaahâa-ân namuu, hedí to?wên iví?piye? dívíwhâyunde?in i Yã?dâa?i P’oewaahâa dâykéyi. Hewänbo nä?i Yã?dâa?i P’oewaahâa-á wa?di wí?ovâymägipi, Jesus wa?di makówápiye? wínapeepídí.

In t’owa wêege?in dipóe

⁴⁰ In t’owa nä?in ovâytumáa?in dit’oe ihaydi wáy wên ditú, “Ta?gendi nä?i-á Yôesi Tádáví tukhe?bi? âytsíkha?máa?i namuu.” ⁴¹ Hewänbo wây-á ditú, “I-á namuu i to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t’owa ovây?aywoenídí.” Hedá wá? wây-á ditú, “Hewänbo i to?wí Yôesi Tádádí óesogekhâyamáa?i? t’owa ovây?aywoenídí Galilee-wi wínamúnípi. ⁴² Ti Yôesi Tádáví ta?nin diwe wínatúhpi?an, i to?wí idi óesogekhâyamáa?i? t’owa ovây?aywoenídí David-ví ây iwedi?ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na?aypuÿägít?óe, i búu?ú?ay David na?aypuÿä iwebá.” ⁴³ Hedího in t’owa Jesus-ví?gedi handã? wídívi?ánshaamáapídí wêege?in dipóe. ⁴⁴ Wáy wëndi óepankéyi?in dida?, hewänbo to?wídi wänbo wí?óeyã?pi.

In Hudíyovi p’ó?dédí?in Jesus-ví?piye? wídíviwhâyundepí

⁴⁵ In méesate?in sundado diwáymää in owha? p’ó?dédí?indá hedá in Pharisees-á dikw’ó? diwepiye?, hedí in sundado ovâytsikáyin, “Hedí háadan i sen wívinmaapí?” ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu?an, “Hännhay wänbo wí to?wí wí?ihée?anpi hã?i sen ihée?o waagibá.” ⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, “Ti un wá? in ta?gen namuu iwedi?idi wovâyyyãa?an? ⁴⁸ Ti wí?únhanginnáhpí?an wí? wänbo na?in tsonnindá hedá na?in Pharisees-á iví?piye? wí?íviwhâyundepí?in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí nä?in t’owa iví?piye? dívíwhâyunde?in ovâytechänukhâyamáa, indá i tsontuÿ Moses ita?nandi wídâytaapí.” ⁵⁰ Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwã?ídi ovâyhée?an, i-á hännhaybo Jesus-ví?piye? namää?i? namuu. ⁵¹ Kinnân ovâytu?an: “Wígínkoedípi gitúnídí háa wí to?wí híwó? háa híwó?pí i?annin páadé iví tuÿ git’oepídíbo?, hedá háawên i?annindá gínhanginpóepídíbo?. Na?inbí tsontuÿ kí?min gínmuupí?an.” ⁵² Indi óetu?an, “Háadan igí? bikhäge?hée?o??

Ti ɥ wá? Galilee iwe?ibá unmuu gáhân? Áyîngidi Yôesi Tádávi ta?nin mântu?ámí, hedân úhanginpúwí wí? wânbo wí Yôesi Tádávi tukhe?bi? Galilee-wi wínamuupi?in.”

I kwee wíyá kweeví sendáđi it'aywó?nandi?

53 T'âhkíđibo inbí?piye? dívíweeho?.

8

1 Hewânbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu?o? iwepiye? namää. 2 Wíyá tháwân hé?đibo? i? méesate hay?i eepiye? nawáymää. Báyéki t'owa ûnpówáđi indáđi isóge hedi ovâyhá?an. 3 Hedi in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indáđi in Pharisees-áđi wí kwee Jesus na?ân diwepiye? óeho?. Ná?i kwee-á wíyá kweeví sendáđi dânt'aywó?dodi óekê?. In t'owavi páadépiye? óekwínu?an, 4 hedi indi Jesus óetu?an, “Háhkandi?, ná?i kwee-á wíyá kweeví sendáđi dânt'aywó?dodibo? óekê?. 5 I tsontu? Moses ita?nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i?o?i? âyk'usäyuhéyi?in gínkhây?ä?. Heyâa ɥ, hân úchanpo??” 6 Ná?in Jesus óetu?an óetayi?níđi wên háawên híwó?pí?in natuhpée-íđi hedânho ónt'aywó?dichänú-íđi. Jesus it'âäđi oe nange iví mankhúđi háäwí ita?nan. 7 Hewânbo ihayda? óetsikáyinde?, hediho? idaygi?andi ovâytu?an, “Wénä wí unbí?wedi wí?it'aywó?nanpí?đi, idân i kwee páadé óek'usäyú-í.” 8-9 Hedi wíyá it'âäđi oe nange iwáyta?nan. In senä? i kwee óets'úde?in ná?in dit'oedi wí?íngin t'âhkí iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedi Jesus-áđi i kwee-áđi wí?bo iwe dawindi oványoe?an. 10 Jesus wíyá idaygi?andi i kwee óetsikáyin, “Wáyho in ton? Ti wí? wânbo wínatúhpí?an wóetuchänú-í?in úkhây?ä??” 11 I kweedi óetu?an, “Mä?mää, to?wí wânbo háabo wínatúhpí.” Jesus-di óetu?an, “Naa wânbo-á yoe. Hediho ópûn, náä iwedi páadépiye? wíyá wívit'aywó?namípí.”

Jesus natú wí kohthay waagi?bá namuu?in

12 Jesus wíyá ihée?andi in t'owa ovâytu?an, “Naa wí kohthay waagi?bá omuu t'owa t'âhkígí?. To?wí naa-áđi nayi?i há?to khu? i?ge nayêeni, hewânbo i kohthay nawówátsipäyi?i? imá?ve-í.” 13 In Pharisees-di óetu?an, “U-á wí?bo uví?gedi bipihí?máa, hedânho háa untú?nin to?wí wânbo wí?úkhây?âhpí iwhäyú-í?in.” 14 Jesus-di ovâytu?an, “Tobá wí?bo naví?gedi wâytu?an wânbo?, háa naadi wâytu?an waa ta?gen namuu, gá naa dínhanginnândân wâhääđi o?ää?in hedá wâhääpiye? omännindá. Hewânbo undá wâhääđi o?ää?in háa wâhääpiye? omännin wí?úhanginnáhpí. 15 Undi t'owa bínwân pimúndedibo bînt'aywó?dichänunde?. Naadá to?wí wânbo wíđonchänundepí. 16 Hewânbo wí to?wí dônchänudáho?, híwó? dáy?ámí, gá wí?bo wíđáy?opíđân,

hewänbo i dísandi-áđí naa-áđí handa' gatû'. 17 Unbí tsontu'u ta'nin diwe wänbo kinnän nata'muu: Wí to'wí óetsondiwekän dihaydi wên wíyedi handa' iví'gedi datû'dáho', únkây'ä' úvíwhäyü-í'in háa datú waa ta'gen namuu'in. 18 Naa i wí' omuu naví'gedi dáypihée'o'í', hedá naví Tádá dísandi' wá' naví'gedi ihée'o'." 19 Indi óetsikáyin, "Wáyho' uví tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undidá naa wídítaapí, naví Tádá wänbo-á wídíntaapí. Naa dítaadáho', naví Tádá wá' díntáa-íwän."

20 T'ähki ná'in Jesus natú i méesate hay'i ee ovâyhá'o ihaydi, i chá' nate'kw'ó'di íve nú' naná' diwe. Hedí to'wídí wänbo wí'óepankê'pí, ihaydi wa'di wí'únpoépídí óekéyídí.

Jesus natú wáy namän dipiye' in t'owa wídínkoedí-ípí dimú-í'in

21 Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Naa năwedi omän, hedí undi dítuwăkhâymaa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye'ba wí'únkoedí-ípí ímu-í'in." 22 Hedího in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítu'an, "Í natú wáy i namän deepiye'ba wígínkoedí-ípí gimú-í'in. Háadan kin natú? Tí wí'bo ikhe'khâymaa gáhân?" 23 Idi ovâytu'an, "Undá năä áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá năä oepáa k'aydiwindá' ímuu, naa-á yoe. 24 Hedánkun naadi wâytu'an, unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe, hedí to'wí naa omuu'in úvíwhäyundepídáho ta'gendi unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe'in únpuwí. 25 Hedí óetsikáyin, "To-an unmuu?" Jesus-di ovâytu'an, "Naadi páadédíbo wâytumáa to'wí omuu'in. 26 Wíyá báyéki háäwí unbí'gedi otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pí' úví'andi namuudi naa dínkoedí wây't'e'p'íde-ídí. Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'indá' t'ähki t'owa dovâytu'o', hedí i-á in ta'genda' ihée'o'."

27 Hewänbo ná'in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídika'pówápi i óesandi-á Yôesi Tádá namuu'in. 28 Hedího Jesus-di ovâytu'an, "Owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'í' undi dít'óhtägetege ihaydáho' únhanginnání to'wí naa omuu'in, hedá únhanginpuwí naa wí'bo háawên wídáy'opí'in, hewänbo háa naví Tádádí díhá'andída' dáyhée'o'. 29 I dísandi' naa-áđí nayí'. Wí'bo wídíyoe'anpí, gá naa-á háädi wänbo t'ähki i óehíhchando'ída' dáyo'dân." 30 Hedí kin ovâyhi'máa ihaydi báyéki t'owa iví'piye' dívíwhäyü.

To'innan ta'gendi Abraham-bí äy dimuu?

31-32 Jesus-di ná'in Hudíyo iví'piye' dívíts'anwhäyü'in ovâytu'an, "Naví hí' háädi waa dín'a'ginhondáho', ta'gendi naví'wedi íhâhpúwí'in ímuu, hedá únhanginnání háäwí in ta'gen namuu'in, hedí pan waagi'inbá wíyá wí'ímúnípi'."

33 Hed̄i óetɔʔan, “Naʔindá Abraham-bí ây iwediʔinnân gimuu. Naʔindá hânhay wânbo toʔwênbí pan wíginuupí. Hed̄i háadan untɔ pan waagiʔinbá wíyá wíginúnípi ginʔ?”

34 Jesus-di ovâyɔʔan, “Taʔgendi wâyɔmáa, toʔwên t'âhki dívít'aywóʔkanhonnindá, t'aywóʔdidi ovây máadi pant'ôeʔin waagiʔin dimuu. 35 Wí toʔwí pant'ôeʔi namuuʔi-á iví tsondiví k'aygi iwe hãädi wânbo t'âhki wínachãʔnípí, hewânbo i tsondiví ay ûnmuuʔi-áho hânhay wânbo t'âhki k'aygiwi-ân namuu. 36 Hed̄i naa Yôesi Tádávi ay omuuʔidi unbí t'aywóʔdi iwedi wâywhimaʔp'âdidáhoʔ, ihaydibâa taʔgendi íwhimaʔp'âni. 37 Naa dînhanginná un Abraham-bí ây iwediʔin ímuuʔin, hewânbo undá idaʔ díhéyiʔin, gá naví híʔ unbí píʔná khóʔyé wíwînmáapídân. 38 Háa naví Tádádi dínkeeyannin naadi wâyɔʔan, hewânbo undá háa unbí tádáviʔwedi ít'oe waagibá úvíkanhon” kin Jesus-di ovâyɔʔan.

39 Hed̄iho indi óetɔʔan, “Abraham-dá naʔinbí hânʔoeʔiʔ tádá gínmuu.” Jesus-dá ovâyɔʔan, “Abraham-bí ây taʔgendi ímuudáhoʔ, háa Abraham iʔan waabá úvíʔãmíwân. 40 Hewânbo nãä undidá díhéyiʔin idaʔ, tobáháa in taʔgen naví Tádáviʔwedi ot'oeʔindaʔ wâyɔʔan wânboʔ. Abraham-dá haʔwâa wíʔiʔanpí. 41 Undá háa unbí tádá iʔo waabá úvíʔoʔ.” Hed̄i óetɔʔan, “Tádápiʔin ây wíginuupí. Wíʔdaʔ wí tádá gínʔân, i-á Yôesi Tádá namuu.” 42 Jesus-di ovâyɔʔan, “Yôesi Tádá taʔgendi unbí tádá únmuudáhoʔ, naa díséegi-íwân, gá ivíʔwedi oʔãädân, hedânho nãä-á nãwe oyiʔ. Naa opichanpóedíbo wóʔãäpí, idân naa dísan. 43 Háadan wíʔikaʔpóyaʔpí háa wâyɔmáaʔin? Gá naví híʔ wíʔít'óyandaʔpídân. 44 Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hed̄i undá íkandaʔ háa unbí tádá nadaʔ waa. Páadédí waabo nãä iwehay Penísendi-á t'owa t'akhãnuʔi namuu, hed̄á in taʔgen namuuʔin iví píʔná wíʔihonpídí iwedi ihângeʔoʔ. Hãädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuuʔin ipikeeyoʔ, gá wí hôeyóʔi namuudân, hed̄á in dihôeyóʔinbí tádá-á dínmuu. 45 Hewânbo naadá in taʔgen wâyɔʔoʔ, hedânho wídînwhâyundepí. 46 Wêná wí-an un taʔgendi ítúní naa dáyt'aywóʔnannin? Tóebo yoe. Hewânbo naadi in taʔgendaʔ wâyɔmáa, hed̄iho háadan wídînwhâyundepí? 47 Wí toʔwí Yôesi Tádáviʔ únmuuʔidá iví híʔ ont'óyandeʔ. Hewânbo undá Yôesi Tádáviʔin ímuupídânkun wíwînt'óyandepí” kin Jesus-di ovâyɔʔan.

Hânʔoe Abraham-di Jesus óemûʔ

48 In Hudíyoví p'óʔdedíʔindi óetɔʔan, “In taʔgen gitúhpiʔan, ɔ-á Samaria-wi waagiʔbá unmuu, naʔinbí khuu wínãaʔaʔginpídí, hed̄á wí yãʔdãapiʔ p'oewaahãadi wóemáa.” 49 Jesus-di ovâyɔʔan, “Naa wí yãʔdãapiʔ p'oewaahãadi wídímáapi. Naa

naví Tádáví'gedi híwó'da' dáyhée'o', hewänbo undá naví'gedi híwó'pí úvíhí'máa. ⁵⁰ Wí'bo wó'da'pí otúni'in naa hay'i omuu'in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúni'in, i-áho natú' háa undá in ta'gen bînmáa'in hediháa naa-á. ⁵¹ Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí naví hí' dîn'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówa-í." ⁵² In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Nábáha' gínhanginná wí yä'dâapí' p'oewaahâadi wóemáa'in. Abraham nachuu, hedá t'ähkí in Yôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'mindá wá' dit'ahán. Hebo u-á untú' wí to'wí uví hí' i'a'gindo'i há'to hânhay wänbo chuwa iwe napówa-í. ⁵³ Ti na'inbí hehäawi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánkí hay'i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádáví tukhe'mindá dit'ahán. To-an u' unmuu gân un'ánde?" ⁵⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí'bo hay'i dáypipaadáho' háagí' wänbo winachä'muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay'i dípaa, hedí ítú' i-ân unbí Yôesi únmuu. ⁵⁵ Undidá hânhay wänbo wívintaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapí gin otúdáho naa wí hôeyó'i omúni, un waagibá. Hewänbo naadá ta'gendi dótaa, hedí iví hí' dôn'a'gindo'. ⁵⁶ Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o'ää'i' ipuwäkhâymaadân, hedí imú' ihaydiho nahíhchanpóe." ⁵⁷ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "P'ánántä paayo'i wänbo wa'di wú'muupí. Hândidan Abraham nâamú'?" ⁵⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, wa' Abraham na'aypuyäpídíbo naa oyího'." ⁵⁹ Hedího dáyku'uwóehógi óek'usäyuhéyídí, hewänbo i meesate ívedi kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'i na'aypuyä'ívi keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemú', i-á tsí't'aa'íbo na'aypuyä. ² Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, "Háhkandi?, ti ná'i sen wên t'aywó'nin i'andân, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi tsí't'aa'i na'aypuyä?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ünpóepí, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ünpoé hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ôn'amídí, hedí kindídi nakeepúwídí Yôesi Tádá-á nakay'in. ⁴ Thaadi t'owa dívít'óe'amígí' naná, khu'déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'óe íví'amídí wa'di gínkoedídíbo?, gá owáy wí thaa naná' diwe na'in wiyá há'to gínkoedí-í ívít'óe'amídí. * ⁵ Wa' nää oepáa k'aydi oyidíbo naa wí kohthay t'ähkí t'owagí' waagi'ba omuu." ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén,

* 9:4 Kin natú ihaydi Jesus natú'da', wáyyédi t'óegí' naná, wáyyéda wí'gínkoedípí ívít'óe'amídí, hedí wa'di naná i-á it'óe'amídí, gá óehéyí ihaydi wa'di wínanáhpídân.

hedí iví só'p'oedi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsí't'aamuu'í tsée eedi óe'äyü. ⁷ Hedáhá' óetu'an, "Ya' ópün oe p'obú'ay iwepiye', Siloam kin dâytu'o'í', hedí uvi tsée män'owídi-í.' (Nä'in kháwä Siloam-dá natu'da' "óesandi'" gin.) Hedího i sen namäädi i' oewäã, hedí iwâybun dihaydihó' iví keetan imáa.

⁸ In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihääda'sógéndedi óemû'in dívítsika'máa, "Ti ná'i i to sen ihääda'sógénde'í wínamuupí'an?" ⁹ Wên ditú, "I-ânkun namuu." Wây-á wëndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ûnwânpichaa." Hewânbo i sendá natú, "Naa-ânkun i omuu." ¹⁰ Hedího óetsikáyin, "Hândidan handi uvi keetan mánkê'?" ¹¹ Idi ovâytu'an, "Wí sen Jesus gin nakháwä'í wí nap'o'ay ipaa, hedí naví tsée eedi dí'äyü, hedí ditú'an oe p'obú'ay Siloam gin dâytu'o' iwe dáy'owídi-í. Hedího' omäädi dáy'oewäã, hedí naví keetan donkê'." ¹² Óetsikáyin, "Wáyho i'?" "Gáwáy" gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'í' óehí'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsí't'aamú'de'í' iví keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hedího to'wëndi in Pharisees-ví'piye' i sen óeho' indi óehée'amídí. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin hádídán iví keetan ikê'in. Idá ovâytu'an, "Wí sendi nää tsée eedi dínap'o'äyü, hedá dáy'oewäã, hedí nää dínkeepóe." ¹⁶ Wáy wên in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ônk'û'pí, gá ná'i kaykhanwówá thaa wí'í'a'ginpídân." Hewânbo wây-á wëndá ditú, "Wí to'wí t'aywó'to'í namuu'í kí'bi pínán há'to ikeyamí." Hedího wêege'in dipóe.

¹⁷ Hedí wíyá in Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'í' óetsikáyin, "Heyâa ü, hân iví'gedí úchanpo'?' Ü-ân unmuu uvi keetan mánkê'í'." I sendi ovâytu'an, "I-á Yôesi Tádáví tukhê'bi namuu." ¹⁸ Hewânbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídívíwhäyupí ná'i sen ta'gendi natsí't'aamuwân hebo nää ûnkeepóe, hedího' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedí oväntsikáyi'nídí. ¹⁹ Hedí oväntsikáyin, "Ti unbí ay ná'i dänmuu? Ti tsí't'aa'í na'aypuyä'in datúní? Hádídán handi nää ûnkeená'?" ²⁰ I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gänhanginnândákun na'inbí ay gänmuu'in hedá tsí't'aa'í na'aypuyä'indá. ²¹ Hewânbo háadí nää ûnkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá' wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igí' wí'bo ipihée'amí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédí'in dänkhuwôeda'máa, gá dâywéhpê'andân i méesate ee ovâytsudekhâ'amídí to'wên ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí.

²³ Handiḍânkunho datú, “Senho namuu, hediho bintsikáyi’be i’.”

²⁴ Hediho wáygingí’ i sen natsí’t’aamú’de’i’ óets’údedi óetu’an, “Yôesi Tádáví páadépiye’ uví tuḡ bimääní in ta’gen untúnídí. Gínhanginná nã’i sen iví’gedi bihée’andi-ân t’aywó’to’i namuu’in.” ²⁵ Idi ovâytu’an, “Naa wíḍinhanginnáhpí háa t’aywó’to’i namuu’in háa yoe, hewänbo nã’in ta’gendi dínhanginná: Tobáháa hándídí otsí’t’aamú’de wänbo?, nãä-á dínkeená.” ²⁶ Hediho óetsikáyin, “Hännan wóe’an? Hândidan wóekeetanmägi?” ²⁷ Hedi ovâytu’an, “Wâytu’anho?, hewänbo wí’úvít’óyanpí. Háadan wíyá ít’oe-i’in ída’? Ti ída’ gáhân un wá’ idi wovâyhá’ami’in hedânho iví’piye’ úvíwhâyú-ídí?” ²⁸ Indi i sen háäwí nachä’muupí waagi óehée’andi óetu’an, “U-ân hä’i sendi wóehá’o’i’ unmuu. Na’indá Moses-ví hí’dí díhá’anninnân gimuu. ²⁹ Yôesi Tádádí Moses óehée’annin gínhanginná. Hewänbo hä’i sendá, wíḡinhanginnáhpí to’wídí óesannin.” ³⁰ I sendi ovâytu’an, “Whâyupíwó’nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo’ un wí’únhanginnáhpí to’wídí óesannin. ³¹ Gínhanginná Yôesi Tádádí in t’aywó’to’in wí’ovâykhäge’dopi’in híwó’ díví’amídí, hewänbo in to’wên óe’a’gindo’indá hedá to’wên háa natú waa díví’o’indá, innânho idi ovâykhäge’do’. ³² I nan oepáa nakhí’yen dihaydi waagibo nãä pu’wahaydi to’wí wänbo wí’únkoedipí wí tsí’t’aa’i na’aypuyä’ivi keetan óemäänídí. ³³ Hä’i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há’to únkoedí-í háawên wänbo i’amídí.” ³⁴ Indi óetu’an, “U-á t’aywó’to’ída’ un’aypuyä. Ti un’ánde gáhân u úkoedí’in na’in díhá’amídí?” Hedi iwáygedí óekhehpiyedi óekhâ’an i méesate ee wíyá nats’únídí.

In to’wên tsí’t’aa’in waagi’inbá dimuu’inbí’gedi Jesus ihée’an

³⁵ Jesus ûnhanginpóe i sen óekhehpiye’in, hedi óenuwädi óeshaa, hedi óetsikáyin, “Ti i to’wí t’ähkí t’owagi’ na’aypuyä’ivi’piye’ biwhâyunde?” ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, “Mä’mää, to-an nã’i to’wí namuu, t’ähkí t’owagi’ na’aypuyä’i’? Dítu’an to’wí namuu’in, hedânho naa dínkoedí-í iví’piye’ dáwhâyú-ídí.” ³⁷ Jesus-di óetu’an, “Uḍi nâamú’ho’. Naadi wíhí’máa’i-ân i omuu.” ³⁸ I sendi óetu’an, “Na’inbí Sedó, naa uví’piye’ dáwhâyunde,” hedi Jesus-ví páadépiye’ idé’gendisóge.

³⁹ Jesus natú, “Naa nãä oepáa k’aydipiye’ o’ää hedânho nakeepúwídí to’wên híwó’ dívíkanhonnin dimuu’in hedá to’wên híwó’pí dívíkanhonnin dimuu’indá. Naa o’ää in to’wên wíḍây múnde’pí’in dínhanginná’nin dínkeepúwídí, hedá

in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí."

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'inbá gimuu?"

⁴¹ Jesus-di ovâytu'an, "Ítsí't'aamuu gin únhanginnândáho', t'aywó'di wíwîn má've-ípi. Hewänbo nää ítú' únkeet'óe gin, hedího wa'di unbí t'aywó'di wíwovây yâ'anpi."

10

I k'úwá áyí'di-ádí iví k'úwá-ádí inbí'gedí Jesus-di ovâytu'an

¹ "Naadi ta'gendi wây tumáa, wí to'wí kw'áayédí oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú'di i phékhkaa phódi i'gedí nats'úníví'wedí, i-á wí sänbiđá' namuu. ² Hewänbo i to'wí khaa phódi i'gedí nats'úya'di-á i k'úwá áyí'di namuu. ³ I to'wí in khaa phódi i'áyin máa'idí i k'úwá áyí'digí' ónhuude', hedí i k'úwá áyí'didi in k'úwá ovâykháyä'dedi iví tuu dit'oedi in khaa phódi i'gedá ovây pahpiyende'. ⁴ T'ähki iví k'úwá i khaa búgedí ovây piye ihaydi inbí páadépiye' namä', hedí indá iví tuu óntaadi únwóemä'. ⁵ Indá wíyá to'wí dáytaapi'ví'di há'to diwóemu-i, hewänbo iví'wedí dishání, gá wíyá pi'wíví tuu wí'óntaapi'dân."

⁶ Kin Jesus-di k'úwá ví'gedí in Pharisees ovây hée'an hääwí ovây há'amídi, hewänbo wíđika'póya'pi háa natu'da'in.

Jesus-á i híwó'di k'úwá áyí'di namuu

⁷ Hedího wíyá ovây hée'andi kinnân ovây thayan: "Ta'gendi wây tumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwá gí'. ⁸ Báyéki in naví páadé di'ää'in sänmin waagi'inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi wí'ovây t'óyanpi. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi'inbá omuu, hedá in naví'piye' dívíwhäyunde'in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú'nin waagi'inbá-á dimuu. Hedí k'úwá dipi' inbí koegi' dáysháa-ídi hedá wíyá dits'úya' waagibá, in naví'piye' dívíwhäyunde'in ovây'aywoeni hedá hääwí dín táy'i-á dáy má've-í. ¹⁰ Wí sänbi'-á na'ä' in k'úwá ovây sänhónídi hedá ovây t'ahánú-ídi, hedá ovây há'dännamídi. Hewänbo naa-á o'ää t'owa dovâywówátsimäänídi, hedí ná'in wówátsi dovây má'i-á shánki híwó'nin namuu.

¹¹ "Naa-á híwó'di k'úwá áyí'di waagi'ba omuu. Wí híwó'di k'úwá áyí'di-á nakhây muu iví wówátsi iví k'úwá gí'in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to'wí ik'úwá'áyí'namídi óewá'ánde'i-á i kodi'di k'úwá áyí'di wínamuupi, hedí in k'úwá-á iví'indá wí'ünmuupi. Hedího wí khuyó na'ädi imúndedi nashánde', gá wá'aađida' it'óe'odân, hedího in k'úwá di ta'gendi wähpade wí'óe'áyingimähpi. Hedího i khuyó na'ädi in k'úwá

ovâykhugihónde hedá ovâywadeyíyéndé? 14-15 Naa i híwó?di k'úwá áyí?di waagi?bá omuu. Naví Tádádí naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedi hanbá in naví?in dínmuu?in dontaa, hedá indidá naa-á dítaa, hedi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääni. 16 Wây-á t'owa näwewin dimuupi?in diyí?, indá wá? naví k'úwá waagi?inbá dimuu, hedi naa dínkhây?ä? in wá? dovâywé?ge?amí?in. Indá naví tuu dînt'óyaaní, hedi in wé?ge?indádí wí?dä? dipúwí, hedá wí?dä? wí áyí?di dínchä?ní.

17 “Naví wówátsi dáymääni hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádí naa díseégi. 18 To?wídí wänbo naví wówátsi wídkwee-ípi. Naví wówátsi-á wí?bo dáypâkhâymaa. Naa dínk'óe naví wówátsi dáymäänidí hedá donwáykéyídá, gá naví Tádádí díyôndân kin dáy?amídí.”

19 Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánskaa iwe wêege?in dipóe. 20 Báyéki kin ditú, “Wí yä?dâapi? p'oewâahâadi óemáa hedá bondoe?i-á namuu. Heháadan bînt'óyande?” 21 Hewänbo wây-á wëndá ditú, “Wí to?wí wí yä?dâapi? p'oewâahâadi óemáa?i há?to ihée?amí nã?i sen ihée?o waagi. Hedá wá? ti wí yä?dâapi? p'oewâahâa ûnkoedi wí natsi?t'aamuu?ivi keetan óewâyäänidí? Hedân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoegi'an

22 Te?núdí naná? dihaydi oe Jerusalem búu?ú dínshánkí?dipóe, háa i méesate hay?i hân?oe dáywáytege waa dín?ánshaa-ídi. 23 Jesus nã?i méesate iwe nayí?, ee Solomon-bí pohtâa gin dâytu?o? i?ge. 24 In Hudíyoví p'ó?dédí?indi óebûukê?di óetu?an, “Häädi pu?wahay-an na?in dítíkhakankhâymaa dítu?âamídí to?wí unmuu?in? I to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí unmuudáho?, nääbo thay?eedi dítu?an.” 25 Jesus-di ovâytu?an, “Naadi wâytu?anho?, hewänbo wí?úvíwhâyundepí. T'ähkí pínnán t'óe dókanhondi-á naa dáy?o? gá naví Tádádí dínk'û?dân, hediho háa naa dáy?o?indibo wovâykeeyo? to?wí omuu?in. 26 Hewänbo naví k'úwá waagi?inbá wí?ímuupídího wí?úvíwhâyundepí. 27 In to?wên naví k'úwá waagi?inbá dimuu?indi naví tuu dînt'óyande?, hedi naadá in dovâytaa, hedi naa díyuumá?, 28 hedi wówátsi nahándepí?in dovâymä?, hedi há?to hánhay wänbo diháani, hedá há?to-á to?wídí wänbo naví mangedi ovâyhóní. 29 Naví Tádádí in dímägi, hedi i-á t'ähkíví shánkí hay?i-ân namuu, hedi to?wí wänbo wí?ûnkoedipi? naví Tádáví mangedi ovâyhónídí. 30 Naa-ádi naví Tádá-ádi wí?dä? gamuu.”

31 Wíyá in Hudíyoví p'ó?dédí?in dáy'kuuwóehógi óek'usâyuhéyídí. 32 Jesus-di ovâytu?an, “Báyéki híwó?di hääwí bînmúnígí? naa dó?an, naví Tádádí dítu?an waagi. Hedi wé?in hääwên dáy?annin namuudan nää naa dík'usâyukhâymaa?”

³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usäyukhâymaa'pi, hewänbo a'ginhâhpíwó'di Yôesiví'gedi bihi'máadânho wík'usäyukhâymaa. U-á t'owada'mân unmuu, hewänboänbo untú Yôesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Hä'in t'owa Yôesidi hân'oe ivi tuu ovâymägi'in han ovâytu'an, hedí ivi hí' hânhay wänbo t'ähki ta'gen ünmuu, ³⁶ hedí háadan handi nää ítú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhánunde'in ivi ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun naví Tádádí díde'man ivi t'ôe dön'amídí, hedá nää oepáa k'aydipiya' dísan. ³⁷ Naa naví Tádávi t'ôe dáy'opídáho', wídnwhäyü-ípi. ³⁸ Hewänbo naa ivi t'ôe dáy'o-âkun, hedího in dáy'o'in namuudi únkhây'ä' naví'piye úvíwhäyü-í'in, tobáháa in otú'nin bínwhäyundepí wänbo? Handidânho ta'gendi únhanginpúwí naví Tádá naa-ádi namuu'in hedá naa-á naví Tádá-áda' omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida', hewänbo inbí'wedí namap'ä.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'änäpiye' nawáymää, John-di páadédi in t'owa ovây'p'oe'an diwepiye'ba, hedí iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyéki t'owa ivi'piye' dimää. Ditú, "John háäwí wänbo pínán wí'ikeeyanpi, hewänbo háäwí t'ähki ná'i senbí'gedi natú'i ta'gen namuu." ⁴² Hedí iwáygé báyéki t'owa ivi'piye' dívíwhäyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwä'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi hedá Martha-ádi dití'úuwinmuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó' nasu'u'i Jesus-ví ân deedi óekäyukhâymaa'i hedáhá' ivi phódá óepidikhâymaa'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ônt'ôesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nâaséegi'i nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówayêeni, hedího háa únpuwí'in namuudi in t'owa dâymû'di Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá naa ivi ay omuu'i wá' kw'áayébo díamá've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovâyséegi wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygébo' itsíkha'andi wí'únpuwämääpi. ⁷ Ihaydáho' ivi khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-í." ⁸ Ivi khäge'nindi óetu'an, "Hâhkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usäyuhéyí'in dida'pí'an. Hedí háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tä'di wíye óda nakeenâhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyénde'i

wínakanundepí, gá i ko nää oepáa k'aydigí⁷ namuu⁷idi na-keenândân hedího wáy namän ni⁷ge imúnde⁷. ¹⁰ Hewänbo wí to⁷wí khuđi iyíyénde⁷i-á nakanunde wí⁷únkohthaynáhpídi.”

¹¹ Ihayđáhá⁷ Jesus-di ovâytu⁷an, “Na⁷inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedí naa omän dóyóhsaanídi.” ¹² Iví khäge⁷nindi óetu⁷an, “Háhkandi⁷, Lazarus nayókhândáho handídi nahewówa-í.” ¹³ Indá di⁷ánde Jesus natu⁷da⁷in Lazarus ta⁷gendi nayókháwák⁷óe⁷in, hewänbo ho nachuu⁷in natu⁷da⁷-á. ¹⁴ Hedího thay⁷eedi ovâytu⁷an, “Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedí ungi⁷ shánkí híwó⁷ namuu naa iwe wó⁷yipídi i nachuu ihaydi, gá bñpuwäkhâymaađân háa dónkhâymaa⁷in, hedí handídi shánkí naví⁷piye⁷ úvíwhâyumääni. Nää yaho⁷ iví⁷piye⁷ gimú-í.” ¹⁶ Thomas i kwâati gin dâykhyä⁷de⁷idi in wé⁷ge⁷in khäge⁷nin ovâytu⁷an, “Yaho gimú-í, hedí Jesus óehayđáho⁷ i-áđíba gichúu-í.”

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa⁷i hedá wówátsi nahánde⁷in ovâymä⁷i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu⁷ú⁷ay tso⁷wa napowa⁷ä⁷ ihaydi óetu⁷an Lazarus óekhă⁷k'ú⁷ iwedi yôenu thaahonaphade⁷in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi⁷ wínanáhpí, wiye míya ihayhâyú, ¹⁹ hedí Mary-á Martha-á inbí⁷we báyéki Hudiyo dipówa ovânsíwówá⁷amídi, inbí tí⁷úu dänmäadi.

²⁰ Jesus na⁷ä⁷in Martha ûnhanginpóe ihaydi na⁷ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí⁷. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, naví tí⁷úu nahay ihaydi háy nâwe unyidi há⁷to naháaniwän. ²² Hebo naa dñhanginná nääbo hääwí Yôesi Tádá nâadaa⁷andi⁷ idi wóemääni.” ²³ Jesus-di óetu⁷an, “Uví tí⁷úu úwáywówápúwí.” ²⁴ Martha-di óetu⁷an, “Naa dñhanginná i t'ä⁷gi thaa naná⁷ diwe t'ähki t'owa ovâywáywówápaa ihaydi nawáywówápuwagít⁷óe⁷in.” ²⁵ Jesus-di óetu⁷an, “Naa-ân i omuu t'owa dovâywáywówápa⁷i⁷, naadi dovâywówátsimä⁷. To⁷wí naví⁷piye⁷ iwhâyü⁷i⁷ iwówátsimá⁷ve-í tobá nachuu wänbo⁷. ²⁶ Hedí wí to⁷wí wa⁷di nawówáyi⁷i naví⁷piye⁷ iwhâyüdi há⁷to nachúu-í. Ti biwhâyunde nă⁷in⁷?” ²⁷ Martha-di óetu⁷an, “Hedân haa, Na⁷inbí Sedó, naa dáywhâyunde⁷ u-ân unmuu i Yôesi Tádádi wóesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídi, Yôesi Tádávi ay-ân unmuu. Ívítsikha⁷máawän nää oepáa k'aydipiye⁷ un⁷ää-ídi.”

Jesus isihäqä

²⁸ Kin natú ihaydiho Martha iweeho⁷, hedí iví tí⁷úu Mary itu⁷an i⁷äähänge⁷amídi hedí óesântu⁷an, “I háhkandi ho napówa hedí u-áđi nahí⁷da⁷.” ²⁹ Mary nă⁷in nat'oe ihaydi wesebo⁷ iwínu hedí ee Jesus nayi⁷ iwepiye⁷ namää. ³⁰ Jesus i búu⁷ú⁷ay iwe wa⁷ wínapówápi, hewänbo wa⁷di Martha-di óeyay

iwáygebo nayi? ³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesíwówá'o'indi óemû' wese iwínúdí yá'wépiye' napeedi, hedi di'ân Lazarus nakhä'k'óe iwepiye' namännin isihtää-ídi, hediho ûnwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi' iwe napówá, hedi óemû' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'ûu nahay ihaydi háy náwe unyidi há'to naháaniwän."

³³ Mary-á in Hudíyo ûnwóe'ää'indá dívísíhtuwinúndedi Jesus-di ovâymu' ihaydi, iví pí'nä khó'yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhä'k'ú'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádi ókã'vedi nâamúnídi." ³⁵ Jesus isihtää. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditú, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditú, "I to sen natsi't'aamuu'iví keetan óemägi. Tí wá' wí'ûnkoedipí'an Lazarus ónehkháa'ãmídi wa' nachuupídiho hedânho wínachúu-ípídi?"

Lazarus óewáywówápa

³⁸ Jesus wíyá iví pí'nä khó'yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá' diwe i pení nak'óe iwe napówá. Wí k'uu pháagi' nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Hä'i k'uu wéhánäpiye' binhänge'an." I nachuu'iví pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, nää-áho nasuhkay, nää-á yôenu thaa nahán diwedi ûnná." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anpí'an, biwhâyundedaáho nâamúní Yôesi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Hedi i k'uu wéhánäpiye' dâyhänge'an, hedi Jesus oe makówápiye' íbēedí natú, "Tádá, naadi wikú'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. ⁴² Hedá dînhanginná hãädi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa ná'i tuu otú ná'in t'owa náwe diyí'in dit'óe-ídi udi naa dísannin dívíwhâyumäänídi." ⁴³ Ihaydáhá' kaygi natú, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Hedi i sen nachu'k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'ánmuu, iví ándá mandá wänbo?, hedá iví ts'ay-á wá' aadi ûn'ánmuu. Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Bin'ánsuu hedânho iví'piye' namú-ídi."

In Hudíyoví p'ó'dédi'in dida' Jesus óehéy'in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-ví'piye' di'ádâapóya'nin háa Jesus i'annin dâymû', hedi iví'piye' dívíwhâyü. ⁴⁶ Hewänbo wáy-á in Pharisees-ví'piye' dimää ovâytu'ãmídi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Hediho in owha' p'ó'dédi'indádi hedá in Pharisees-ádi in Hudíyoví tuyowa' ovâywé'ge'an, hedi ovâytsikáyin, "Hânnan iví'ãmí? Ná'i sendá báyéki ipínnánt'ôe'o'." ⁴⁸ Kin ikanhondi âymägidáho?, to'wên t'ähki iví'piye' dívíwhâyü-í, hedá in Rome-win sundado di'ää-í hedi na'inbí méesate hay'i dînnayü-í hedá na'inbí t'owa-á dînwáde-í."

49 Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédí'án, i-á Caiaphas kin nakháwă, hedi idá ovâytu'an, "Undá hääwí wänbo wí'únhanginnáhpí. 50 Ti wí'únhanginnáhpí'an shánki yänbedi híwó' namúni'in ungi' wí'da' wí to'wí t'ähki na'inbí t'owagi' iví wówátsi imäänídi, hedi handidi na'inbí t'owa t'ähki wí'ovâyhánú-ípi." 51 I-á iví ánshaa iwedibo ná'i hí' wínatúhpi, hewänbo wí Yôesi Tádávi tukhe'bi namuu waag-ibá ihée'andânho háa napuwagít'óe'in natú, gá i paayo owha' p'ó'dédí' namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ähki in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in. 52 Hewänbo ingi'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádávi ây ûnmuu'in wéngé t'ähki diwadekw'ó'ningi'-ân wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídi, hedá wí'da' dipúwí.

53 I thaa iwedi páadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívihí'máa hádídí óehéyí i'gedi. 54 Hediho Jesus wiyá kee'eedi wí'iyiyéndepí, in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wí'óemúnípidí, hewänbo iwedi iyâatäädi oe ahkónu nú' naná' diwepiye' namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi iwáyge' iví khäge'nindádi iwóyí'.

55 Ihayhääbá in Hudíyoví shánki'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'í'. Wa' i shánki'di thaa napówápídi'bo báyéki t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívípkhây'amídi in Hudíyoví khuu dínmuu waa. 56 Jesus óetuwámáa, hedi iwáyge' méesate hay'i íve diyidi dívítumáa, "Tigúba i nashánki'di'ää-í?" 57 In owha' p'ó'dédí'indádi hedá in Pharisees-ádi in t'owa ovâyÿôn Jesus wáyge' nayi'in dínhanginpóedi ovâyt'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' on'ewe

1 Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánki'di Passover gin dâytu'o'í' dinnánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwänkun Lazarus na'án, i-á i sen Jesus-di óewáywówápa'ibá namuu. 2 Iweho Jesus ónkindihúukhây'an. Martha-di ovâysääsande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádi nahúu'án. 3 Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' nard kin dâytu'o'í' imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachä'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi on'ewe, hedá iví phódá Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe'di ee íve i'ge' t'ähki sa'wó' nasu'p'íde. 4-6 Hewänbo wí' iví khäge'ninbí'wedi natsikapóe, "Háadan ná'i ka'p'oe sa'wó' nasu'u'i' wí'iku'ch'áapí poewin tãgintã (300) thaa t'ôe díví'andi wá'âadi, i chã' in sehkanäwó' diwówayi'in ovây'määnídi?" Ná'i sen kin natú'i-á nakháwă Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhây'máa'i-ân namuu,

hedí nǎʹin natú sǎnbiʹ namuudi, in sehkanǎwóʹ diwówáyíʹindi óeʹáyîngimädá yoe. Idá in khägeʹninbí chǎʹ ovâyʹáyînmáa, hedí iwediiboʹ isǎnhóndeʹ. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetuʹan, “I kwee ánpí náʹan. Tobá häʹi kaʹpʹoe imáʹve-í. I thaa díkhǎʹkʹúwígíʹ namuu. ⁸ Hǎädi wänbo tʹǎhki in sehkanǎwóʹ diwówáyíʹin tʹowa undádí diyêeni bînähǎawímǎänídí, hewänbo nǎwe naa-á hǎnhay wänbo tʹǎhki háʹto undádí ochǎʹní.”

In owhaʹ pʹóʹdédíʹin didaʹ Lazarus óhéyíʹin

⁹ Báyekí Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayíʹin, hedího iwepiyeʹ dimää Jesus nayidídaʹbá yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaaʹiʹ óemúnídí wáʹ. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyekí Hudíyodi inbí pʹóʹdédíʹin ovâyyoekanhondi Jesus-víʹpiyedǎʹ dívíwhäyuhon, hedího in owhaʹ pʹóʹdédíʹin dáywéhpêeʹan Lazarus wáʹ óhéyídí.

Jesus wí búndu iwe naʹíʹándí oe Jerusalem búuʹú natsʹú

¹² Wíyá tháwän in báyekí tʹowa in Passover shánkiʹdipiyeʹ dipówáʹin dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piyeʹ naʹäʹin, ¹³ hedí palm taykhóe dáytsʹáʹdi ûnʹayyaymää, hedí kinnân dívíthkwinuhon: “Wíséegíkéndéʹ.” “Naʹinbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hedího híwóʹ wóeʹâamí.” “U-á Israel-ví tsondi hayʹi unmuu.” ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búnduʹay ho ônkêʹdi iwe naʹíʹän, hedího Yôesi Tádáví tǎʹnin diwe háa ûntûʹ waagibá napóe. Kinnân nataʹmuu:

Un tʹowa Zion-win wíyá wíʹíkhuwôedaʹípí.

Binmúʹdí, unbí tsondi hayʹi wí búnduʹay kʹéwédí únʹäʹ? *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khägeʹnin nǎʹi hǎäwí napoʹiʹ wídikaʹpóyaʹpí, hewänbo tíʹúgedí Jesus wíyá oe makówápiyeʹ nawáypee ihaydânho nǎʹin ivíʹgedí nataʹmuuʹin dínʹánpówá, hedá dínhanginná háa nataʹmuu waabá óeʹannin.)

¹⁷ Hǎädankánbo báyekí tʹowa Jesus-ádí diyíʹ i thaa idi Lazarus óewáywówápaađi penípho iwedi napée-í kin óetuʹan, hedí nää nǎʹin tʹowadibá in wéʹgeʹin tʹowa ovâytumáa háa iwe iʹannin. ¹⁸ Hedího nǎʹin wéʹgeʹin tʹowa dínhanginpóe Jesus-á nǎʹin pínán tʹôe iʹannin, hedánkunho ûnʹayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wíʹnǎ táye dívíchǎnuʹodi ditûʹ, “Ti wívinmúndepíʹan háa ídaʹ waagi wíʹúnpuwamánpiʹin. Binmúʹdí, báyekí tʹowa í-áđíđǎʹ dimän.”

Wên Greek tʹowa Jesus-ádí dihíʹdaʹ

²⁰ Wên Greeks dimuuʹin in wéʹgeʹin tʹowa-ádí diyíʹ, in oe Jerusalem dínshánkiʹdínáʹ diwepiyeʹ díʹäʹin Yôesi

* 12:14-15 Zion-dá Jerusalem búuʹú namuu.

Tádá óe'a'ginmäänídí. ²¹ Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedí óetu'an, "K'ema, Jesus-ádi gihí'da'." ²² Philip namää Andrew óetu'âamídí, hedáhá' Philip-á Andrew-áda' Jesus-ví'piye' damää óetu'âamídí háa ditú'in. ²³ Jesus natú, "Thaydi púnú' nanânho nakeepúwídí hay'i omuu'in, naa t'âhki t'owagí' o'aypuyä'i'." ²⁴ Hebo ta'gendi wâytumáa, wí táhtá ko'yi óekoedi iví wówátsi imä' waagibá ûnpo' hedânho shánki báyéki iwedi natâhpaa-ídí, hedí iví wówátsi imâhpídá iwedi háäbo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawânpik'óe. † ²⁵ To'wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedé-e-í, hewânbo to'wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí'da' wídnmuupí'indá, inbí wówátsi hânhay wânbo t'âhki dâymá've-í. ²⁶ To'wên naagí' dívít'ôe'amí'in dida'di naa díyuumá've-í'in dínkhây'ä', hedího' iwáygé naa oyi' iwe, naví t'ôe'in iwáygebá diyêeni. To'wên naagí' dívít'ôe'o'in naví Tádádí ovâytu'âamí híwó' dívítsiye'annin."

Jesus iví chuwa i'gedi ihée'an

²⁷ "Näho naví pí'nä khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'amí ná'in dínpuwagít'ôe'in diwedi dín'aywoenídí? Hedân yoe, ná'in dínpuwagít'ôe'in namuudânkun náa oepáa k'aydipiye' o'ää. ²⁸ Hedânho ná'in wída'máa naví Tádá, ovâykeeyamí u-á hay'i unmuu'in" kin Jesus natú. Ihaydi ná'i tuu makówádí nat'oet'óe: "Han dá'y'anho', hedá wa' wíyá hanbá dáykhâymaa."

²⁹ In t'owa iwáygé diwinnin i tuu dit'oe, hedí wáy wên ditú, "Ikwahtaqa'an" gin, hedá wây-á ditú, "Wí makówáwi t'ôepa'qa'ídi óehée'an." ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Nä'i tuu-á naagí'da' wínamuupí, hewânbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yôesi Tádádí in óetaapí'in ovâykeekw'ôenídí híwó'pí dívít'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náa nangedi dít'óhtägek'úwídí dítege ihaydi naadi t'âhki t'owa dovâytukánnamí naví'piye' di'ää-ídí." ³³ Ná'in natú ovâythayyamídí háawin chuwa ûnpuwagít'ôe'in. ³⁴ Ee t'owa yâagedi to'wídí óetu'an, "Yôesi Tádáví tã'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí hânhay wânbo tãhki nawówayêeni'in. Heháadan untú' i to t'âhki t'owagí' na'aypuyä'i' óetegé-í óet'óhtägek'úwídí? To-an namuu ná'i to'wí t'âhki t'owagí' na'aypuyä'i'?" Ti i-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí?" ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Wí kohthay waagi'ba' omuu, hewânbo

† 12:24 Jesus näwe wí'bo' iví'gedi ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imä' háäwí iwedi napáa-ídí waagibá, i-á wá' ûnkhây'ä' iví wówátsi imääní'in hedânho t'owa in wówátsi nahândepí'in dâykéyídí.

undáđí wí háy tãhkíđá? ochangít'óe. Naa oyi? iwe nakeená, hedího wa?đi náá undáđí oyidibo? unbí wówátsi naa-áđí binhûu, hedânho nakhuúná? ni'ge wí'íyêenípídí. To?wí khuu ĭ'ge namãndi-á wáy namãn ni'ge wí'ũnhanginnáhpí. ³⁶ Naa ĭ kohthay omuu?iví?piye? bíwhâyú wa? undáđí oyidibo?, hedânho t'owa ĭ kohthay iwe íthaa?in ípúwídí.”

In Hudíyoví p'ó'déđí'in Jesus-ví?piye? wídívíwhâyundepí

Ná?in Jesus natú ihayđiho? iwáygéđí namãáđi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewãnbo tobá báyékí pínán inbí páadépiye? ikeyyan wãnbo?, wa?đi iví?piye? wídívíwhâyundepí. ³⁸ Hedího háa Yôesi Tádáví tukhê?bi? Isaiah itã?nan waagi napóe. I-á hãn?oe natú,

Na?inbí Sedó, ĭ hí? gitú?i? wídívíwhâyupí.

Hedí unkay?in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hedího wídínkoedípí dívíwhâyú-ídí, gá dínpóedân háa wíyá wáygé Isaiah itã?nan waa:

Yôesi Tádáđí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo?pí waagibá dínpúwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyýaa?an,

hedânho wídika?pówá-ípídí,

hedí naví?piye? wídí?ã?pí dovây?owóyé-ídí.

⁴¹ Isaiah ná?in itã?nan gá Jesus-á hay?i napuwagít'óe?in ho ũnkeepóedân, hedânkun iví?gedí ihée?an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví?piye? wáy wên wídívíwhâyupí wãnbo?, báyékí in Hudíyo p'ó'déđí'in wãnbo iví?piye? dívíwhâyumági, hewãnbo kee?eedí wídítũhpí dívíwhâyú?in gá in Pharisees-di ĭ méesate eepiye? ovâytsudekhâa?ãmídí dikhuwôeda?đân, ⁴³ hedí ná?in Hudíyo p'ó'déđí'in shánkí dida? t'owa híwó? inbí?gedí dívíhée?ãmí?in Yôesi Tádá híwó? inbí?gedí dívíhée?ãmíví?wedí.

Jesus-ví hí? ovâytu?annin dâyyoegi?an, hedânho ovâyutuchãnukhâymaa

⁴⁴ Hedí Jesus-di kaygi ovâytu?an, “To?wí naví?piye? iwhâyunde?i-á naví?piyeda? wí?iwhâyundepí, hewãnbo ĭ naa dísandiví?piyân wá? iwhâyunde?. ⁴⁵ Hedí to?wídí naa dímúndedí ĭ naa dísandi? wá? óemúnde?. ⁴⁶ Naa náá oepáa k'ayđipiye? o?ãã wí kohthay waagi?bá omúnídí, hedânho to?wên naví?piye? dívíwhâyunde?in khuu ĭ'ge wídíyêenípídí.

⁴⁷ Naa wó?tũ?pí in to?wên naví hí? dit'oedí hewãnbo wídây?a?gindopídí dínkhây?ã? ovâyutuchãnú-í?in. Naa o?ãã t'owa dovây?aywoenídí, dínkhây?ã? ovâyutuchãnú-í?in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'ã?gi thaa naná? diwe ná?i naví hí? ho dovâytu?andi? namuudãnkun in to?wên naa díyoegi?annin hedá háa otú waa wídínséegi?anpí?in ovâyutuchãnukhâymaa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádáđí dísandíđá naa díyôn waagíđá? dáyhée?o?, háa owãnpida?

waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dîhanginná i tsontuṽ naví Tádá imăgi?i wówátsi nahándepí?in napăyi?in. Hedânho háa naví Tádádí dítu?anninda? naa otû?hedá ha?wâa dáyhée?o?.”

13

Jesus-di iví khăge?ninbí ân ovây?owídi

¹ Wí? thaa wa? natáy i Passover shánkí?di thaagi?. Jesus ûnhanginná i thaa napowa?ă?in năa oepáa k'aydi iwedi iví Tádávi?piye? namú-ídi. Hăădi wânbo t'ăhki in iví?in ûnmuu?in ovâyséegi wa? năădi nayi? ihaydi, hedi năa ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegi?in.

² Wé?ge dívikindihúuyo? ihaydi, Penísendiđi Simon-bí ay Judas Iscariot i ânshaa ho óemăgi Jesus óeku?p'âynídi. ³ Jesus ûnhanginná iví Tádádí t'ăhki kay óemăgi?in, hedá ûnhanginná Yôesi Tádávi?wedi na?ăă?in hedi iví?piye?bá nawáymănnin, ⁴ hediho? ee nahúu?ân diwedi iwínúdi iví k'éwé?in to ip'ădi, hedi wên p'oepidi?in aadi iseeba?áa?an. ⁵ Hedáhá? wên oewăăbay iwe ip'oesaadi iví khăge?nin i?ân?owíđihon hedá in p'oepidi?in aa naseeba?áamuu?indidá ovây?ânpídi. ⁶ Peter-ví?we napówá ihaydi Peter-di óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, ti udi naa dí?ân?owíđikhâymaa?” ⁷ Jesus-di óetu?an, “Năa wí?unhanginnáhpí háadi kin dáy?o?in, hewânbo wáy wí thaa úhanginpúwí.” ⁸ Peter-di óetu?an, “Há?to dí?ân?owíđi-í?in wímăăni.” Jesus-di óetu?an, “Naadi wí?owíđipíđá naví? wú?muupího?.” ⁹ Simon Peter-di óetu?an, “Hedáho?, Na?inbí Sedó, naví man dîn?owíđi hedá naví p'ôndá, naví ânda?bá yoe.” ¹⁰ Jesus-di óetu?an, “To?wí i?oe?iví túu?ú t'ăhki khăapi? ûnmuu, iví ânda? ûn?owíđítáy. Hedi undá khăapi?in ímuu, hewânbo un t'ăhkiđibo-á yoe.” ¹¹ Jesus ûnhanginná to?wíđi óekuhpegít'ôe?i namuu?in, hedânho natú, “T'ăhkiđibo khăapi?in wí?ímuupí? gin. *

¹² T'ăhki inbí ân ovây?owíđibowa ihaydi iví k'éwé?in to iwáytođi, hedi indádi iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, “Ti ûnhanginná háadi kin wây?annin? ¹³ Undi naa dítu?o háhkandi-ádi p'ó?dédí?-ádi, hedi híwó? kin ítú?, hă?bi-ânkun omuudi. ¹⁴ Hediho? undá úkhây?ă? wí?nă táye bîn?ân?owíđi-í?in, gá naa unbí háhkandi? hedá p'ó?dédí? omuu?idi wây?ân?owíđidân. ¹⁵ Nă?i háa dáy?annin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wây?an waagibá un wá? wí?nă táye úvíkanhúuwí. ¹⁶ Ta?gendi wáytumăa, wí t'ôe?i-á iví tsondiví shánkí hay?i wínamuupí, hedá wí t'ôekhuwa?i-á i óeyôndiví

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in hí? “khăă” kin natúđi inbí túu?ú i?gedi ihí?măa, hewânbo tí?úuge ihaydá Judas-ví t'aywó?di i?gedân ihée?an.

shánkí hay?i wínamuupí. 17 Haa wâytu?an waa íka?póya?dáho?, naví hí? bín?a?ginnamí hedího íhíhchaa-í.

18 “Hewänbo naa wó?tú?pi un t'ähkídiibo haa wâytu?an waa úvíkhâymaa?in. Naa dínhanginná to?wên in dovâyde?mannin dimuu?in. Hewänbo ná?in haa Yôesi Tádáví ta?nin diwe natú? waa ûnkây?ä? napuwí?in:

I to?wí naa-ádi ihúuyandi wänbo híwó?pi? naa díkhâymaa.

19 Nää wâytu?maa haa napuwagít?óe?in wa? napóepídiibo?, hedânho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa i omuu hân?oedíbo? oyi?i? 20 Ta?gendi wâytu?maa, to?wêndi wí naadi dósandi? óeséegi?odi, indi naa wá? díseegi?o waagibá díví?o?, hedí to?wêndi naa díseegi?odá, i naa dísandí? wá? óeséegi?o waagibá díví?o?.”

Jesus natú wí to?wídi óekuhpekhâymaa?in

21 Jesus-di ná?in ovâytu?an dihaydiho? iví pí?ná ûnkhaápóe, hedí thay?eedi ovâytu?an, “Ta?gendi wâytu?maa, un diwedi wí?di naa díkuhpekhâymaa.” 22 Iví khäge?nin dívíwänpipuwä?o?, to?wíwí?gedi ihí?maa?in wídníhanginnáhpídi. 23 I khäge?di Jesus-di óeséegi?i? iví nú?bá na?än. 24 Hedího Simon Peter imannan ná?i khäge?didi óemúnídi, hedí óetu?an, “Jesus nátsikáyin toví?gedan ihí?maa?in.” 25 Hedího? i khäge?di Jesus-ví shánkí nú? ihádi?di óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhâymaa?i??” 26 Jesus-di óetu?an, “Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedí wí to?wí dópägit?óe. Iví?gedân dáyhí?maa.” Hedí wí pává ikê?di ip'ohtógi?di Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. 27 Judas i pává ikê? ihaydi wesebo? i Penísendi iví pí?ná ûnts'ú, hedí Jesus-di óetu?an, “Hääwí haa bikhâymaa?i wesebo ná?an.” 28 Hewänbo to?wí wänbo? in dihúukw'ó?nin diwedi wí?ûnhanginnáhpí háadi Jesus-di kin óetu?annin. 29 Judas-á i chá? múu imáa, hedího wên dí?än Jesus-di óetu?an hääwí i shánkí?digí? dintáy?i? ikumä-í?in, hedá wây-á wéndá dí?än in sehkanäwó? diwówáyí?in wí hääwí ovâymaa?ni gân óetu?an. 30 Hedího Judas i pává ikê?di wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge?nin wên ts'aqamin tsonttu imägi

31 Judas napee ihaydi Jesus natú, “Thaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídi naa t'ähki t'owagí? o?aypuyä?i? hay?i? omuu?in, hedá haa naa dínpuwagít?óe?in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá? hay?i namuu?in. 32 Hedího Yôesi Tádádí hay?i naa dípaa-í iví haybá omúnídi, hedá ná?in íkhâymaa wesebo? 33 Naví áyyä, wí hâyú thaada? undádi ochangít?óe, hedí nää in Hudíyoví p'ó?dédi?in dovâytu?an waagibá un wá? wâytu?maa, undi dítuwäkhâymaa, hewänbo wáy omän diwepiye? wí?únkoedí-ípi nää ímu-í?in. 34 Naadi wên

ts'aamin tsontuu nää wâypäkhâymaa, hedî kinnân namuu: Wí'nä táye úviséegihûuwí. Naadi wâyséegi waagibá, hanbá wí'nä táye úviséegihûuwí. ³⁵ Úviséegihondáho to'wên t'ähki dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter oétu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapi'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmän?" Jesus-di óetu'an, "Nää-á wí'úkoedipí wáy omän deepiye' díyuhûuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye' bá unmú-í." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedipí wíyuhûuwídí nää? Naa okhâymuu naví wówátsi ugi' dáymäänídí." ³⁸ Jesus-di óetu'an, "Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäänídí? Nă'in ta'gendi wítu'âamí: Wí dee sen wa' ikinpídíbo' u-á poewin untúni wídítaapi'in."

14

Yôesi Tádáví'piye' gipunda'dá, iví ay Jesus-ví'piye' páadé gimú-í'in gínkhây'ä'

¹ Hedáhá' Jesus t'ähki iví khäge'nin itu'an, "Ánshaa iwe wí'íkwo'nípí. Yôesi Tádáví'piye' úvíwhâyuhûuwí hedá naví'piyá. ² Naví Tádáví k'aygi ûnná' diwe báyékí ûn'ívená. Nă'in ta'gen namuupídáho há'to wâytu'âamíwän ta'gen namuu'in. Hediho nää omän wí íve wí'ínbo wâykhây'amídí. ³ Hedi wí íve wâykhây'amídí omäädá wíyá owáy'ä-í un wâyhûuwídí naa-ádi, hedänho wáy o'án diwebá un wá' íkwo'ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye' omännin, hedá in p'ôe naa omän deepiye' wá' únhanginná." ⁵ Thomas-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, wíginhanginnáhpí wáypiye' unmännin wänbo'. Hedi hádídän in p'ôe unmän deepiye' gínhanginnání?" ⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa-á in p'ôe omuu, hedá in ta'gendá, hedá in wówátsi-á. To'wí wänbo wúnkoedipí naví Tádáví'piye' namú-ídí, naví'piye' páadé na'äädídá'mânho'. ⁷ To'wí naa omuu'in ta'gendi únhanginnándáho naví Tádá wá' dîntáa-íwän. Nää iwediho bîntaa hedá bînmû'."

⁸ Philip-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, i Tádá na'in dînkeeyamí. Hähaydä' gíntáy." ⁹ Jesus-di óetu'an, "Philip, gáhánhay waabo' undádí oyího', hebo wa'dí wí'úhanginnáhpí to'wí omuu'in. To'wên naa dímû'indá i Tádá wá' dâymû'. Hedi háadan dítumáa i Tádá wâykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhâyundepí i Tádá-ádi omuu'in hedi i Tádá-á naa-á dá omuu'indá? Nă'i hí' wâytu'o'í naví'da' wídínmuupí, hewänbo naa dáyhí'máa ihaydî naví Tádá naa-ádi namuu'i' iví t'ôe i'o'. ¹¹ Nă'i naadi wâytumáa'i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádi omuu, hedá i Tádá-á naa-á dá

namuu. Hewänbo naví hí' dînwhäyundepídáho?, i hääwi dáy'o'i namuudi bíwhäyú wé'ge gamuu'in. ¹² Ta'gendi wáytumáa, to'wên naví'piye' dívíwhäyunde'indá, naa dáy'an waabá in wá' dívíkankhâymáa, hedá wa'di shánkí he'endi hääwi-á dívíkankhâymáa, gá naa naví Tádávi'piye' omändân. ¹³ Úvíwhäyundedáho naa dînk'óe'in wây'amídí i ída'po'i?, naadi wây'amí-ákun, hedí hääwi naa Yôesi Tádávi ay omuu'i dó'o'idi t'owa dínhanginnáni i Tádá hay'i namuu'in. ¹⁴ Hääwi namúni wänbo ída'po'di, naa dînk'óe'in wây'amídí úvíwhäyundedá, naa dó'amí-ákun."

Jesus-di i Yä'dâa'i P'oewaahâa ivi khäge'ninbí'piye' óesankhâymáa

¹⁵ "Undi díséegídáho? i tsontuu wâymägi'i dîn'a'ginnamí. ¹⁶ Hedí naadi naví Tádá dódaa'amí wiyá to'wí wovâykhäge'namí'i wovâysaanídí, hedí han i Tádá í'amí. Nã'i wovâykhäge'khâymáa'i-á häädi wänbo t'ähki undádí nayêeni, i-á i Yä'dâa'i P'oewaahâa namuu, hedí in ta'gen naháhkanyi'. ¹⁷ In to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá nã'i Yä'dâa'i P'oewaahâa wí'óemúndepídí hedá wí'óetaapídí há'to daykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undádí nayidi, hedá unbí pí'nã khó'yé i bînmá've-í.

¹⁸ "Naadi wên tádápi'in yíyápi'in waagi'inbá wíwâyyoekankhâymáapí, naa-á unbí'piye' owáy'ä?. ¹⁹ Hây napóe ihaydi in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indi naa wiya wídímúnípi, hewänbo undáho dímúni, hedá íwówayêeni gá naa owówayidân. ²⁰ Hedí i thaa napówa ihaydá únhanginnáni naa naví Tádá-ádi omuu'in, hedá undádí naa-ádi wé'ge gimuu'indá wá' únhanginnáni.

²¹ "To'wên naví tsontuu dînhógi'in hedá dîn'a'gindo'indá, indânho naa díséegi, hedí to'wên naa díséegi'indá naví Tádádí ovâyséegi, hedá naadi wá' dovâyséegi, hedí dovâykhäge'namí shánkí híwó' dítaa-ídí" kin Jesus natú. ²² Wíkhäge'di' Judas gin nakháwã'i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, heháadan na'indá? díkhäge'khâymáa shánkí híwó' wítaa-ídí, hedí hä'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá yoe?" ²³ Jesus-di óetu'an, "To'wên naa díséegi'indá naví hí' dîn'a'gindo?, hedí naví Tádádáho ovâyséegímá've-í, hedí naví Tádá-ádi naa-ádi inbí pí'nã khó'yé anthayé-í. ²⁴ To'wên naa díséegípi'indá naví hí' wídîn'a'gindopí. Hedí i hí' naadi wâytu'andi-á naví'dá' wídínmuupí, naví Tádádí dísandiví hí'-ân únmuu.

²⁵ "Nã'i hääwi naadi wáytumáa wa'di nãä undádí oyidibo?. ²⁶ Hewänbo i to'wí wovâykhäge'namí'idá t'ähki untáy'i wovâyhá'amí, hedá t'ähká naadi wâytu'andi-á

wovây²ánshaakannamí. I-á i Yä²dâa²i P'oewâahâa-ân namuu, hedí naví Tádádí i wovâysaaní gá han dódaa²andân.

²⁷ “Naadi wâykhâge²namí hedânho ánskaa iwe wí²íkwo²nípidí. Naada² dínkoedi han wây²amí²in, in to²wên Yôesi Tádá dâytaapí²indá wídínkoedipí. Unbí pí²ná khó²yé wí²íáyíngi-ípi hedá wí²íkhuwôeda²ípi. ²⁸ Naví Tádáví²piye² omän hedá unbí²piyá owáy²ä² gin wâytu²andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánkí hay²i namuu hedí ta²gendi undi naa díséegídáho² íhíhchaa-í iví²piye² omändi. ²⁹ Ná²i t'ähkí nää wâytumáa wa²di napóepídíbo², hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí² dínwhäyü-ídí. ³⁰ Wíyá shánkí naadi wíwâytu²amí²pí, gá i Penísendi na²ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí²inbí tsondi dínmuu. Idá naa wídítsonmáapí. ³¹ Hewänbo nää naví Tádádí naa díyôn waa dáykhây²máa, t'ähkí t'owa dínhanginnání²í i-ân dóséegí²in.

“Bíwínú, yaho năwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphäa waagi²bá namuu

¹ “Naa wên híwó²nín úuva áaphäa waagi²bá omuu, hedí naví Tádá-á i áaphäa áyí²di waagi²bá-á namuu. ² In t'owa naví²in dínmuu²in áaphäa wa²yáy khóe waagi²inbá dimuu. T'ähkí wa²yáy khóe na²úuvapaapí² naví Tádá its'ándedi iyâa²o², hedá i wa²yáy khóe na²úuvapaa iwedá i hí²índi híwó²pí² namuu²i-á iyâa²o shánkí báyéki híwó² napáa-ídí. ³ Undá i híwó²pí² ho únyâamuu i hí² naadi wâytu²andi bînt'óyandi. ⁴ Häädi wänbo t'ähkí naa-ádí ímúní²in únkhây²ä², hedí naa-á häädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa²yáy khóe wänbo wí²bo wínahääpa²pí, nă²in wa²yáy khóe in áaphäa eedi nachândida²mân nahääpa², hedí hanbá un naa-ádí häädi wänbo t'ähkí ímuupídáho², há²to únkoedí-í híwó²di hääwí úví²amídí.

⁵ “To²wên häädi wänbo t'ähkí naa-ádí dimuu²in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó² díví²amí. Naa-ádí ímuupídí hääwí wänbo há²to bîn²amí. ⁶ In to²wên naa-ádí häädi wänbo dímuupí²indá wa²yáy khóe t'owa dâyts'á²i² waagibá dínpuwí. Kí²bi wa²yáy khóe-á dâych'áadí nat'a², hedí dâywé²ge²andi dâyphamáade². ⁷ Naa-ádí häädi wänbo t'ähkí íkw'ôndá naví hí²-á unbí pí²ná khó²yé bînmáadá, únkoedi hääwí wänbo ída²i Yôesi Tádá bîndaa²amídí, hedí idá wovây²määni, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnání naví Tádá hay²i namuu²in, hedího² undá báyéki híwó² úví²amí, hedí kindídiho ta²gendi naví khâge²nín ímúní.

⁹ “Naví Tádádí naa díséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähkí ímúní. ¹⁰ Naa naví Tádáví tsontuú dôn'a²gindoedi iví séegí wóegé häädi wänbo t'ähkí

omuu. Hedá undá hanbá naví tsonṭuṭ dín'a'ginhondáho?, naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúni. ¹¹ Nǎ'i t'ähki wâyṭu'an hedânho? i híhchan dómáa waagibá un wá? unbí pí'nǎ khó'yé bînmá've-ídi, hedá t'ähki híhchanda? bînmá've-í. ¹² Nǎ'in tsonṭuṭ naadi wâyṭumáa: Wí'nǎ táye úviséegíhúuwí naadi wâyséegí waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí? dívímági'indá shánki hay'in séegí namúní'in dâymáa. ¹⁴ Hedi undá hääwi naadi wâyṭuṭ waagi bînkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Nǎa iwedi páadépiye? naví t'ôe'in ginda? naadi wíwâyṭukankhây máapí, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa ikhây máa'in wí'itu'opídân, hewänbo naví k'ema'innân gin wâyṭu'âamí, gá hääwi naví Tádádí dítu'andi? naadi wâyhangin'ännandân.

¹⁶ Undi naa wídidé?manpí, naadá un wâyde?man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó? úví'amídi, hedi i híwó? úví'o'i-á nakâypúwí. Naví Tádádí naa dínk'ú? hääwi ída'póe'i? wây'amídi, hediho úvíwhâyundedáho? idi wovâymääni. ¹⁷ Kinnân naadi wâyṭsonmáa: Wí'nǎ táye úviséegíhúuwí."

In Yôesi Tádá dâytaapí'indi Jesus-ví khäge'nin ovâyt'áy-í

¹⁸ "In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovâyṭ'aydáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dít'ay'in. ¹⁹ In Yôesi Tádá dâytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho?, indi wovâyséegí-í, inbí'in dínmuu'in dâyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wâyde?man Yôesi Tádá bîntáa-ídi, hedânkun indiho wovâyṭ'ay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wâyṭu'annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí. Hediho to'wên naa dít'ôephadekannannindi un wá? wovâyṭ'ôephadekannamí, hedi to'wên naví hí? dín'a'ginnannindi unbí? wá? wovây'a'ginnamí. ²¹ Naví'in ímuudibo t'ähki nǎ'i híwó'pí? hääwi t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandi? wí dâytaapidân. ²² Naadi naví hí? dovâyṭu'âamídi o'ääpidáho nǎ'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo o'ää-áakun, hedânho nǎa wí? wänbo wí'únkoedípi natúnídi, 'Naa wídínhanginnáhpí dáy't'aywó'nannin.' ²³ To'wên naa dít'ay'indá naví Tádá wá'ho dín't'ay. ²⁴ Wa'di indádí oyi? ihaydi báyéki hääwi dáy'an wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo i'anpí?. Kí'bi t'ôe dáy'anpídáho nǎ'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymû-áakun, hedi naa-ádi naví Tádá-ádi wí'gíndíbo dít'ay. ²⁵ Hedi kin díví'andi naa háa inbí ṭa'kan naví'gedi nata'muu waa dínpóe, kinnân:

Wên híwó'pí'in wíday'anpí wänbo naa dít'ay.

²⁶ "Owáy naví Tádáví'we opówá ihaydi i to'wí wovâykhäge'khây máa'i-á naadi wâysangit'ôe. Nǎ'i naví Tádáví'wedi unbí'piye? nakä'äägít'ôe'i-á i Yä'dáa'i

P'oewaahâa namuu. Hedî napówá ihaydi naví'gedi ihée'amí. 27 Hedá undá wá' t'owa naví'gedi bîntu'âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an'an diwedibo' un naa-ádí íyidân.

16

1 “Nä'i hääwí naadi wâytu'an hedânho unbí whäyu wí'únháanípídí. 2 In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa'amí, hedá wá' shánkí wänbo únpuwí, wáy wí thaa naná' diwe wovây't'ahánúdáho di'âaní Yôesi Tádágí' dívít'ôemáa'in. 3 Háadan kin dívíkhây máa? Gá Yôesi naví Tádá dînmuu'i wídintaapídân, hedá naa wá' wänbo wíditaapí. 4 Nä'i napuwagít'ôe'i wâytumáa wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá naadi wâytu'an ni'gedi ún'ánpowagít'ôe. Naadi nä'i hääwí wíwâytu'anpí páadé naví t'ôe donts'an'an dihaydi, gá wa'di undádí oyidân.”

Háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa ikhây máa'in

5 “Nää tobá i naa dísandiví'piye' omän wänbo?, wénä wí wänbo undi wídítsika'máapí wáhääpiye' omännin. 6 Nä'i hääwí wâytu'andidiho' unbí pí'nä khó'yé nää báyékí únkháapo?. 7 Hewänbo in ta'gen wâytumáa: Ungí' shánkí yänbedi híwó' namuu naa omú-ídí, gá naa omääpídáho' i to'wí wovâykhäge'khây máa'i wína'ää-ípídân, hewänbo omäädáho' i dósaaní unbí'piye?. 8 Hedî owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa di'ánshaamuudi wídika'póya'pí'in inbí t'aywó'di i'gedi, hedá i híwó'di namuu i'gedá, hedá Yôesi Tádádí t'owa ovâytechänukhây máa i'gedá. 9 Idi ovâythayyamí dívít'aywó'nannin, naví'piye' wídíviwhäyundepídí. 10 Naa híwó'di' omuu i'gedi ovâythayyamí, gá naa i híwó'di' omuu'i naví Tádáví'piye' omändân, hedí wíyá wídímúnípí. 11 Yôesi Tádádí t'owa ovâytechänukhây máa i'gedi ovâythayyamí, gá ho natúdân idi i Penísendi óetuchänukhây máa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dînmuu.

12 “Naa wa'di báyékí wâytu'âamí'in oda?, hewänbo nää wí'únkoedipí ihay bînhónídí. 13 Hewänbo owáy i Yä'dâa'i P'oewaahâa napówá ihaydi, i-á in ta'gen t'ähkí naháhkanyí'i' namuu, idi wovâykhäge'khây máa in ta'gen namuu'in naví'gedi ta'gendi únhanginpúwídí, gá iví ánshaa únmuu'idá' wí'ihí'khây máapídân, hewänbo háa Yôesi Tádádí óetu'an waagi natúní, hedá háa napuwagít'ôe'in wovâytu'âamí. 14 Háa natúní'in naví'wedí ihóní hedí wovâytu'âamí. Handidi wovâyhangin'annamí naa hay'i omuu'in. 15 Naví Tádáví háhkan únmuu'i-á naví' wá' dînmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewaahâa háa wovâytu'âamí'in naví'wedí ihóní.”

Jesus-vi khäge'nin inbi pí'nä khó'yé dikháapúwí, hewänbo wíyá dihíhchanpúwí

16 "Hanwaapídibo? undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídibo-á undi naa wíyá díwáymúni." 17 Wên ivi khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Hânnan hêe nã'in dítu'annin natu'da"? Natú, 'Hanwaapídibo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídibo-á wíyá naa díwáymúni' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omändân.' 18 Hedí hânngú ivi hí' 'hanwaapídibo' ûntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wígínhanginnáhpí."

19 Jesus ûnhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho? ovâytsikáyin, "Ti úvítsika'máa háa otu'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídibo? undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídibo-á wíyá díwáymúni'? 20 Ta'gendi wâytumáa, undá íséeyêeni hedá úvísíhtuwínú-í, hewänbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykháapóe wänbo nã'i-á únphadé-í hedi híhchan bînmá've-í. 21 Wí kwee na'eyekhâyi'i hânho nachanpo?, na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewänbo ivi ay ûn'aypuyä ihaydá, ivi hay i'gedi wíyá wí'ûn'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân ivi ay ûn'aypuyädi. 22 Hedí hanbá undá nää únpó?. Un ík'áykháapo? naa wáypiyé' omändi, hewänbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'nä khó'yé íhíhchaa-í, hedi to'wí wänbo wí'ûnkoedí-ípi unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídi.

23 "Hedi ihaydi wí'úntâynípi hääwí wänbo ditsikáyi'nídi. Ta'gendi wâytumáa, hääwí naví Tádá bîndaa'andi?, naví'piye' úvíwhâyundedi, idi wovâymäáni. 24 Nää pu'wahay wa'di hääwí wänbo wí'ída'póepí naví'piye' úvíwhâyunde wänbo?. Nää bindaa'an, hedânho bînhóni, hedá báyéki híhchan bînmá've-í.

25 Nã'i hääwí wâytu'andi wâyhá'amídi ûnthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná' diwe kindídi wíyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádáví'gedi wâytu'âamí. 26 Hedí ihaydi shánki híwó' bîntaadi un íhääwída'púwí naví'piye' úvíwhâyundedi, hedi wíyá wínatâynípi naa naví Tádáví'piye' wâyüusu'amídi, hewänbo idi wovâyseégídi unnânho iví'piye' úvíyüusu'amí. 27 Hedí idi wovâyseégi gá undi naa díseégídan hedá úvíwhâyundeda naa iví'wedí o'ää'in. 28 Nää oepáa k'aydipiye' naví Tádáví'wedân o'ää-ákun. Hedí nää-á nãwedí naví Tádáví'piyebá ováymän."

29 Ivi khäge'nindi óetu'an, "Nábáha? thay'eedi bihi'máa, nää-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i? wí'úmuupí. 30 Nää gínhanginpóe u hääwí t'ähki úhanginná'nin, hedá hääwí to'wídi wóetsikáyi'ní'in nada'i? u úhanginnânho wa' wóetsikáyi'pídibo?. Hedânho ívíwhâyunde Yôesi Tádáví'wedí un'ää'in." 31 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á ítú? naví'piye'?

úvíwhäyunde²in, ³² hewänbo nää iwedi un t'ähki íwadedée-í, hedi wí²inbo² unbí p'óegé bínkéyí hedi naa wí²bo díyoe²amí. Hewänbo naví Tádá naa-ádí nayidi ta'gendi wí²bo há²to oyēení. ³³ Naadi t'ähki ná²i wāytu²an hedāho naa-ádí ímuudi ánshaa iwe wí²kwō²nípídí. In Yōesi Tádá dāytaapí²inbí yágé wa² íyí² ihaydibo bīnt'ōphadekhāymāa, hewänbo kay²indi úvíwínú-í, naa i yā²dāapí² nää oepāa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khāge²ningí² iyūusu²an

¹ Jesus iví khāge²nin ná²i t'ähki itu²an dihaydi makówāpiye² ibeedí kinnān iyūusu²an: "Tádá, ihaydiho dinná. Nää ovāykeeyan naa uví ay omuu²i hay²i omuu²in, hedāho ɔ-á hay²i unmuu²in naadi dovāykeeyamí. ² Uđi dísóge t'ähki t'owaví tsondi omúnídí, hedāho naadi t'ähki in uđi dímāgi²in in wówátsi nahāndepí²in dovāymāānídí. ³ Uđā² i ta'gendi Yōesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i uđi dísandi² t'owa dovāy²aywoenídí, hedi in to²wēn ɔ-ádí naa-ádí dítaa²indáho wówátsi nahāndepí²in dāymāa. ⁴ Wa²đi nää oepāa k'aydi oyi² ihaydi in t'owa dovāykeeyan ɔ-á hay²i unmuu²in, gá in t'ōe uđi dīkanyōninn t'ähki dōbowadān. ⁵ Tádá, naa hay²i omuu wa²đi ɔ-ádí oyi² ihaydibo², wa² hāāwí wānbo nakhi²yenpí ihaydibo². Nää uví²piye² owāymān, hediho ovāykeeyamí naa hay²i omuu²in, háa omú²de waagibá.

⁶ "In to²wēn nää oepāa k'aydi uđi naa dímāgi²in dovāykeeyan háawi unmuu²in. Indá páadébo² uví²in úmuu, hedá uđá indá dímāgi, hedi uví hí² wōn²a²ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpōe hāāwí t'ähki uđi dímāgi²i ta'gendi uví²wedi na²ā²in, ⁸ gá hāāwí uđi naa dítu²andi² naadi dovāytu²andān, hedi dāyséegí²an. In dínhanginná ta'gendi uví²wedi o²āā²in, hedá dívíwhäyunde² uđi dísannin.

⁹ "Naadi ingí² dovāyyūusu²o². Nää t'ähki t'owagi²in wíđāyyūusu²opí, hewänbo in uđi dímāgi²ingí²indā²mān dāyyūusu²o², indá uví²in úmuuđi. ¹⁰ T'ähki naví²in dīnmuu²in uví²in wá² úmuu, hedi uví²in úmuu²indá naví²inbá dīnmuu. Hedi háa inbí wówátsi dāyhon waagidibo nakeepo² naa hay²i omuu²in. ¹¹ Nää uví²piye² omān, hedi nää oepāa k'aydi wó²yēenípí, hewänbo ná²indá nāādibo wa²đi diyi². Naví Tádá, ɔ shánkí yā²dāa²i unmuu²i², uví kay úmuu²idi áyīngidibo² ovāymá²ve-í, i kay uđi dímāgi²idibá, hedāho wí²đā² waagibá dimúnídí, naa-ádí ɔ-ádí wí²đā² gamuu waagibá. ¹² Wa²đi indádí oyi² ihaydi áyīngidí híwó² dovāymāa uví kay úmuu²idi, i kay dímāgi²idibá, hedá dovāy²áyīngimáadí wí²đā²mān in diwedi napedee, i-á i hā²bi namuu napedeegít²ōe²i², hediho háa uví tā²nin diwe iví²gedi nata²muu waa ūnpōe.

13 “Hedi nää uvi⁷piye⁷ omän, hedi dáyyûusu⁷odi nã⁷i t'ähki otû⁷ wa⁷di nää oepáa k'aydi oyidibo⁷, hedânho inbí pi⁷nã khó⁷yé t'ähki hihchan dâymá⁷ve-í, naa dómáa waagibá. 14 Naadi uvi hí⁷ dovâymägi, hedi in t'owa wóetaapí⁷indi ovâyt'ay, hä⁷in t'owa waagi⁷in wídimuupí⁷, naa wänbo wá⁷ in waagi wó⁷muupí waagibá. 15 Naadi wíwida⁷máapi nää oepáa k'aydi iwedi ovây⁷âa⁷amí⁷dí, hewänbo wída⁷máa u⁷di áyngidibo⁷ ovây⁷má⁷ve-ídân, hedânho i Penísendi⁷di wí⁷ovâyhónípí⁷dí. 16 In wóetaapí⁷in waagi⁷inbá wídimuupí, naa wänbo wá⁷-á yoe. 17 In ta⁷gen ovâyhá⁷amí hedânho ta⁷gendi uvi⁷piye⁷ dívímääní⁷dí. Uvi hí⁷-á in ta⁷gen namuu. 18 U⁷di naa nää oepáa k'aydipiye⁷ dísan waagibá, naadi nã⁷in naví⁷in dínmuu⁷in wá⁷ t'ämäpiye⁷ nää oepaa k'aydi dovâysankhâymáa. 19 In naví⁷in dínmuu⁷di naa uvi⁷piye⁷ dáymä⁷ hedânho in wá⁷ ta⁷gendi uvi⁷piye⁷ dívímääní⁷dí.

20 “Naadi nã⁷ingi⁷inda⁷ wídáyyûusu⁷opí, hewänbo wé⁷ge⁷in t'owagi⁷ wá⁷ dáyyûusu⁷o⁷, in to⁷wên nã⁷inbí hí⁷ dínmuu⁷í⁷di naví⁷piye⁷ dívíwhäyukhâymáa⁷in, hediho wí⁷da⁷ waagibá dipúwí⁷dí. 21 Naví Tádá, u-á naa-á⁷dí unmuu, hedá naa-á u-á⁷dá omuu, hedi hanbá innân wá⁷ na⁷indá⁷dí dimú⁷ní⁷in naa oda⁷. Hedi kin naa dáyyûusu⁷o⁷ hedânho t'ähki t'owa dívíwhäyú⁷-í⁷dí u⁷di naa dísannin. 22 Naadi he⁷ennin dovâypáa-í, u⁷di naa hay⁷i dípaa waagibá, hedânho wí⁷da⁷ dipúwí⁷dí, u-á⁷dí naa-á⁷dí wí⁷da⁷ gamuu waagibá. 23 Naa indá⁷dí omuu, hedi u-á naa-á⁷dá unmuu, hediho ta⁷gendi wí⁷da⁷ dipúwí, hedi handi⁷di t'ähki t'owa dínhanginnáni u⁷di naa dísannin, hedá dínhanginnáni wá⁷ u⁷di nã⁷in naa-á⁷dí dimuu⁷in ovâyséegi⁷in, u⁷di naa díséegi waagibá.

24 “Naví Tádá, naa oda⁷ in u⁷di dímägi⁷in naa-á⁷dí dikwo⁷ní⁷in wáy naa ochangít'óe iwebá, hedânho u⁷di naa hay⁷i dípaa⁷in dâymúní⁷dí. U⁷di naa hay⁷i dípaa gá ho wa⁷di nã⁷i nan oepáa nãakhíyépí⁷díbo naa díséegídân. 25 Tádá, u ta⁷geda⁷ bi⁷o⁷i⁷ unmuu⁷i⁷, tobá báyékí t'owadi wíwóetaapí wänbo⁷, naadi wítaa, hedi nã⁷in naví⁷in dínmuu⁷in dínhanginná u⁷di naa dísannin. 26 Háawi unmuu⁷in naadi dovâyhangin⁷ânnan, hedá shánkí híwó⁷ dovâyhangin⁷ânkhâymáa, hedânho u⁷di naa díséegi waagibá ha⁷bi séegibá inbí pi⁷nã khó⁷yé dâymá⁷ve-í⁷dí, hedá naa-á indá⁷dá omú⁷ní.”

18

Jesus óepankê⁷

1 Jesus iyûsubowa ihay⁷di iví khäge⁷nindá⁷dí iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó⁷ p'änäpiye⁷ dimää. Iwáygé wí nava⁷ay na-olive-taysaa⁷i nak'óe, hedi Jesus-á⁷dí iví khäge⁷nindá⁷dí i nava⁷ay iwe dits'ú. 2 Judas i Jesus óeku⁷p'égi⁷i⁷ ûnhanginná

wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus ivi khäge'nindáđi iwepiye' namáadi. ³ Hedího Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay'i dáy'áyí'do'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedí phakó-á kohséephé naphaamuu'i-á inbí k'uuphé-á dínmahkánmuu'i wóegé iwe dipówá. ⁴ Jesus ûnhanginná háäwí t'ähki háa ûnpuwagít'óe'in, hedího i'áhtuyedi inbí páadépiye' iwínú, hedí ovâytsikáyin, "To-an bîntuwámáa?" ⁵ "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ovâytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku'p'égi'i' iwebá indáđi nayí'.

⁶ "Naa-ân i omuu" gin ovâytu'an dihayđi tí'ûupiye' dívháđidi dikanu. ⁷ Hedáhá' wíyá ovâytsikáyin, "To-an bîntuwámáa?" Indi óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Wâytu'anho naa-ân i omuu. Hedího naada' dítuwámáada, ná'in wé'ge'in binpunmää." ⁹ Ha'wáagi ovâytu'an dihayđi háa háäđankánbo' iyûusu'an waa napóe. Kinnânho iyûusu'an: "Wí' wänbo in dímägi'in diwedi wíđinpedée-ípi." ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedí iwhahkê'di i owha' p'ó'déđi'ví t'ôe'i Malchus gin nakháwä'i' óewháđidi ivi ko'díngedí'in oeyay he'yinbo ônt'ó'ts'á'. ¹¹ Jesus-di Peter óetu'an, "Uví tsiyó phá' há'i súde iwebá mänwáyto'. Ná'in t'ôephade naví Tádáđi naa dînsannindá dínkhây'ä' donphadé-í'in."

Jesus oe Annas-ví'piye' óeho'

¹² In sundado-ádi inbí tsondi-ádi in hay'i méesatewin áyí'nindáđi Jesus óepankê'di óekhówhi'an. ¹³ Iwedi oe Annas-ví'piye' páadé óeho'. Ihay paayo-á Caiaphas na'owha'p'ó'déđi'ân, hedí Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó'déđi'in háäđankánbo ovâytumakhe'odi ovâytu'an, "Shánkí yänbedi híwó' namúni wí'da' wí to'wí t'ähki in t'owagí' nachúu-íđi."

Peter natú idá Jesus óetaapí'in

¹⁵⁻¹⁶ Simon Peter-ádi wíyá khäge'di-ádi Jesus-ví tí'úuge damän. I owha' p'ó'déđi'di ná'i khäge'di' óetaa, hedího i khäge'di' ûnkoedi nats'úníđi i tewhá tehpaá búge i owha' p'ó'déđi' nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá'wébo-á phóđi nú' óeyoe'an, hedího i khäge'di nawáypee ná'i a'yú íphóđi'áyínmáa'i' óehée'amíđi, hedí Peter oe tehpaá búgepiye' óets'úde. ¹⁷ I a'yúđi Peter óetu'an, "Hä'i sen óepankê'ivi khäge'dibá unmuupí'an." Peter natú, "Naa-á yoe."

¹⁸ Nat'êediho in t'ôe'indá in hay'i méesatewin sundado-á phaá'uudi dáypha't'égi, hedí phaá nú' disúwáwin. Peter wá' iwebá iwínú.

I owha' p'ó'déđi'di Jesus óetsika'máa ivi háhkan ní'gedi

19 I tewhá íve i owha' p'ó'ḍéḍí'ḍi Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedi hedá iví hí' in t'owa ovâyhá'o' i'gedá. 20 Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkíví páadépiye' dâyhée'owän, hedi hääḍi wänbo t'ähkí dovâyhá'owän inbí méesate hí'índi' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáyge t'ähkí in Hudíyo dívíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túhpí. 21 Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wên dîntóyannin ovâytsikáyi'ní háa dovâytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." 22 Jesus ná'in natú ihayḍi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindidi Jesus óets'emapháve, hedi óetu'an, "Ha'wâagá i owha' p'ó'ḍéḍí' wínâahée'amípi." 23 Jesus-di óetu'an, "Wên háawên híwó'pí'in naa otúdáho', úkhây'ä' ovâytu'âamí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú waa in ta'gen namuu-ákun, hedânho wí'úk'óepí díts'emapháve-í'in."

24 Hedáhá' Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'ḍéḍí' Caiaphas-ví'piye' óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí'in

25 Oe yá'wé Peter wa'ḍi nasúwáwin, hedi in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ʘ wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." 26 Wí sen i owha' p'ó'ḍéḍí'ví t'ôe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'â'iví maatu'i' ûnmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímû'pí'an?" 27 Peter wíyá natú "yoe" gin, hedi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

28 Wa'ḍéedibo naná, hedi Jesus-á Caiaphas-ví'wedi óeho' i Rome-wi tųyônbí tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tųyônbí tewhá ee wíḍits'úhpí, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâak'óedân dits'úní'in, hediho dits'úndáho' wíḍín'âhpí ná'i Passover shánkí'ḍi koegi' dâyk'óe-í'in.

* 29 Hediho Pilate oe yá'wépiye' napee, hedi in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpiḍe-an ná'i senbí'gedi dínmá'?" 30 In Hudíyoḍi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i'andí dá há'to uví'piye' âymá'iwän." 31 Pilate-di ovâytu'an, "Un wí'bo bínpihû i', hedá bintųyó'nandi bín'an unbí tsontų ʘntú' waagibá." In Hudíyoḍá óetu'an, "Hewänbo un Rome-'indá na'in Hudíyo wíḍínk'úya'pí wí to'wí âyhéyi'in, yä'dâapí i'andi âyshaa wänbo?" 32 Ná'in ditú' dihayḍi Jesus-ví hí' háa nachuwagít'óe i'gedi ta'gen napee. †

* **18:28** I tųyôndá Hudíyo wínamuupí, hedi in Hudíyo-á dínkhâak'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí hääwí dâytägé-íḍi. † **18:32** Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handidi in Rome-'indi in yanâkikannin ovâyhánunde', hewänbo in Hudíyoḍá ná'in yanâkikannin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhánú-íḍi.

33 Pilate ivi tʉuyôn tewhá ee nawáyts'ú, hedí Jesus óetukánnandi óetsikáyin, “Ti ʉ-á in Hudíyoví tsondi hay'i-ân unmuu?” 34 Jesus-di óetsikáyin, “Ti ʉ-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo dítsika'máa?” 35 Pilate-di óetu'an, “Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un'ánde gáhân? Uví t'owadibo hedá in owha' p'ó'dédí'indádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?” 36 Jesus-di óetu'an, “Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in nää oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Hə'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsónmáa'in dívihánsaa-íwän naa in Hudíyoví mange wídíkáanípídí. Hewänbo otú waa, näädíwin tsonnin waagi wó'muupí.” 37 Pilate-di óetsikáyin, “Hedáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?” Jesus-di óetu'an, “U'bo untú waa, hə'bi' omuu. Hedí nää oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyá, in ta'gen namuu i'gedi dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dînt'óyande'.” 38 Pilate-di óetsikáyin, “Hândidan to'wí ûnhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in?”

Jesus óekhe'khây máa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

Pilate nă'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedí ovâytu'an, “Naadi wên t'aywó'nin nă'i sen i'annin wänbo wídônshaapí. 39 Hewänbo paayo p'óe waagi nă'i Passover shánkí'dí naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wâyma'p'ädi-ídí. Ti nää nă'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'ädi-í'in ída'?” 40 Dívítuwínú, “Hä'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'ädi-í'in.” Barabbas-á sänbi namuu.

19

1 Hedího Pilate natsonpóe waa in sundadođi Jesus óepiye hedí púwhí'dí óewhähwhă'nan. 2 In sundado wên wăăkhän dâ'ophidé'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawă'in k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'ivi aa waagi'inbá namuu'in, 3 hedí wí'in wí'ingin in sundado ivi páadépiye' diphademändi óeyanákítumáa, “Hánnan un'ân, ʉ Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'i',” hedá óets'emapháve. 4 Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovâytu'an, “Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bînmúnídí, hedáho ûnhanginnánídí naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí'in.” 5 Hedího Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wăăkhän ón'ophidé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawă'in k'éwé'in to-á nato'on. Hedí Pilate-di in t'owa ovâytu'an, “Bînmú'dí, năwe i sen nawin.” 6 In owha' p'ó'dédí'indádí hedá in hay'i méesate'in sundado-ádí óemú' ihaydi háyän wänbo dívítuwínú, “Wên phé'wan deedi nát'óhtägek'u'.” Pilate-di ovâytu'an, “Unnân binhûu bînt'óhtägek'úwídí. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí.” 7 In Hudíyodi Pilate óetu'an, “I-á natú

Yôesi Tádávi ay namuu'in, hedi wên tsontuu gínk'óe'in natû?, wí to'wí kin ihée'o'i-á nachúu-i'in únkhây'ã?."

8 Pilate ná'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwôeda'póe, 9 hediho' iví tuuyôn tewhá ívepiye' nawáyts'ú, hedi Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wăhăăwi-an unmuu?" Hewänbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. 10 Pilate-di oetsikáyin, "Ti wídíhée'amípí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an naada'mân dínk'óe háa wíma'p'ădi-i'in hediháa u dovâymääní'in phé'wan deedi wóet'óhtägek'úwídí?" 11 Jesus-di óetu'an, "Yôesi Tádádí wíwônk'ú'pídáho há'to úku'níwän háa wänbo naa dí'amídí. Hediho i sen uví mange naa dikándi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

12 Pilate ná'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada' Jesus óema'p'ădi-i'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Ná'i sen nâama'p'ădidá, u i tsondi Caesar-ví'näpiye' wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natû'di-á Caesar-ví hänbi' namuu." 13 Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye' óepiye, hedi in t'owa ovâytuýó'do' iwe Pilate isóge. Iwáho dâytu'o nak'uupháagkw'ó' diwe gin, hedi Hebrew tuđdáho "Gabbatha" gin dâytu'o'.

14 Wa'di Passover shánkí'di yâadi naná. Ihay thaa-á dâyhăăwikhây'o wíyá tháwängí?, kaykhanwówá thaa nanání'i?. Năä taage iwáypiye' naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, "Binmú'dí, năwe unbí tsondi hay'i únwin." 15 Dívítuwínú, "Năwedí náyâa'an, phé'wan deedi ná't'óhtägek'u'." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wây't'óhtägek'úwí?" In owha' p'ó'déđí'indi óetu'an, "I-á na'inbí tsondi hay'i wíginmuupí. Na'indá wí'da' tsondi hay'i gín'ăn, i-á Caesar-ân namuu." 16 Hediho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtägek'úwídí.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú'

17 Hedáhá' Jesus óeho'di iwedí napee wên phé'wan igí'in ipi'íkhondi, hedi in okú "P'óhkhúbay" gin dâytu'o' iwe dipówá, Hebrew tuđdá ditú? "Golgotha" gin. 18 Iweho in sundadodi Jesus in phé'wan deedi óet'óhtägek'ú', hedá wá' wây-á wíye sená'dá Jesus-ví wí'nă kíngéđí hanbá ovăn'an, hedi Jesus-ví phé'wan pinuđi ónkíđi. 19 Pilate natsónpóe wên phéphá' eedi ná'i tuđ dâytá'namí gin: "Nă'i-á Jesus oe Nazareth-wí namuu, Hudíyoví tsondi hay'i?", hedi kin dâytá'nandi in phéphá'-á ee phé'wá' kw'áye dâyt'óhtägek'ú'. 20 Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí, hedi in phéphá' ee háa nata'muu'in dâytu'an. Hebrew tuđdá, Latin tuđdá, hedá Greek tuđdá nata'muu. 21 In Hudíyo owha' p'ó'déđí'indi Pilate óetu'an,

“Wí'úkhây'ähpí nâata'namí'in nã'i hí' 'Hudíyoví tsondi hay'i' gin, hewänbo kinnân nâata'namí: 'Nã'i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' ” 22 Pilate-di ovâytu'an, “Háa otsonpóe waa dâytu'namí'in wídó'egókhâymaápí.”

23 In yôenu sundadođi Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' ihayđi iví aa dívíwiye, heđi pí'dinbo wí'ingí dâyhógi. Hewänbo iví k'éwé'in to he'yinbo namuđi wáygé wänbo wí'ünpanye'enpí. 24 Heđiho ditú, “Hä'in k'éwé'in to-á wí'âysive-ípí, hewänbo iví'áywamí äymúnídí to-angú in nat'anpúwí'in.” Heđi han díví'andi nã'in Yôesi Tádáví tã'nin diwe ho natã'muu'in napóe:

Naví aa dívíwiyeđi pí'dinbo wí'ingí dâyhógi,
heđá naví k'éwé'in togí'in díví'áywan.

25 Jesus-ví phé'wan nú' nã'in yôenu kwiyä' diwin: Jesus-ví yíyá-á, heđá Jesus-ví yíyáví tí'úu-á, heđá Clopas-ví kwiyó Mary-á, heđá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus iví yíyá iwe nawindi imû', heđá iví khäge'di' iséegi'i wá' imû', heđiho iví yíyá itu'an, “Yíyá, nää iweđi hä'i sen uvi ay waagi'ba úmúní.” 27 Heđáhá' iví khäge'di' itu'an, “Nã'i-á uvi yíyá waagi'ba úmuu nää.” Heđiho i khäge'didi iví wháagépiye' Mary óeho' óe'áyingi'amídí.

Jesus nachuu

28 Jesus-áho ûnhanginná nã'i t'ähki iphade'in heđânho háa Yôesi Tádáví tã'nin diwe iví'gedi nata'muu waagibá napúwídí. Ihaydáhá' natú, “Naa op'oesá'aa.” 29 Iwe nú' wên sä'áwé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, heđiho wên hääwên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'ohtógi, heđi wên poesú hyssop kin dâytu'o' eedi dâyt'i'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' óntegedi, 30 i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, “Naví t'óe dínbo'wanho',” heđi ip'óhwhayedibo' ipichuwamägi.

Jesus oe wa'määgé óeyún

31 I thaa in Hudíyo dâyhäawíkhây'o'i kaykhanwówá thaagi' naná, heđi nã'i kaykhanwówá thaa na'ä'i shánki hay'i thaa dínmuđi wídida'pí in chu'in ee phé'wan deedi ovâyoye'amí'in. Heđiho Pilate óedaa'an natsónpúwídí in dit'óhtägek'w'ó'nin ovâypothâaní'in shánki a'yuyugi dichúu-ídí, heđá phé'wan deyedá ovâywháve-í. 32 Heđiho' in sundado dimääđi in senä' Jesus-áđibá phé'wan deeyebá ovánt'óhtägek'ú'in wí'gíndibo' ovänpótháa. 33 Hewänbo Jesus-ví'we dipówádí óemû' ho nachuu'in, heđiho' iví pó wí'ontháapí. 34 Wí sundado iví yún phéđí Jesus wa'määgé óeyún, heđi p'oe-áđí ûndáđí wónki ûnpee.

³⁵ (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'i dómû', hediho i'gediho dóta'do', hedânho un wá' ná'i hääwí úvíwhäyú-ídi. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

³⁶ Ha'wâa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yôesi Táđávi ta'nin diwe nata'muu waa napóe:

Wéhpêe wänbo iví phékhkúu wí'onthâanípi.

³⁷ Hedá wá' wiyá wáygé Yôesi Táđávi ta'nin diwe kinnân nata'muu:

In t'owadi i to'wí óeyúndi' óemúni.

Jesus óekhã'k'û'

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwã oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedi Jesus-ví'piye' iwhäyunde', hewänbo in Hudíyovi p'ó'dédi'in ovâykhuwôeda'di náähaydi wínada'pí t'owa dínhanginnání'in iwhäyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamäänídi, hediho Pilate-di óemägidi óeho'. ³⁹ Hedá Nicodemus wá' napówa wí woe sa'wó' nasuu'i tägintã (100) taa nakháa'i' ikándi, ná'i woe-á myrrh-ádi aloe-ádi nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khú'déedi namää'i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádi Nicodemus-ádi i pení óeho'di híwó'di aa ts'ã'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasuu'i woe wóegé. Kindidân in Hudíyodi wí pení óekhãhkukhãmáa'i óekhã'o'. ⁴¹ Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'û' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i nak'óe, hedi iwe wí khãhkugí' t'ovápho ts'aãbi nachã, iwe to'wí wänbo wa'di wí'óekhã'k'û'pí. ⁴² Hediho tso'wabo nanândi, hedá ihay tháwändá in Hudíyovi kaykhanwówa thaa dinnândi dívikhã'amí'in dínkhã'ãdi, Jesus iwe óekhã'k'û'.

20

Wáy Jesus óekhã'k'û' iwe wí'óeshaapi

¹ Dumingu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhã'k'û' iwepiye' namää. Hé'déndi hé'dibo wa'di nakhũnândibo namää. Napówádi i k'uu pháagí' dáy'tídi'i wéhánãpiye' nahângewindi imû'. ² Hediho Mary iwe'di i'ããdi Simon Peter-ádi i wí' khãge'di Jesus-di óeséegí'i-ádi ovãnshaa, hedi ovãntu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyã'an, hedi wáygé óewáyk'û'in wígínhanginnãhpí."

³ Hediho Peter-ádi i wí' khãge'di-ádi Jerusalem búu'ú'di dapeedi i t'ovápho iwepiye' damää dãn múndídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dãn'ããhon, hewänbo i wí' khãge'di shánkí nasháadi Peter-ví páadé i'ããhondi páadébo napówa. ⁵ It'ãã itsíhkëenídi, hedi i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'ondi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpi. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówa, hedi i-á

ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'ôndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imû'. Nă'indá na'íhpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-ádá wínak'óepí. ⁸ Hedího' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi ná'i aa nakw'ôndiho' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwhäyü. ⁹ (Yôesi Tádávi ta'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'i hääwí i'gedi wídika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedí wíye makówáwin t'óepa'aa'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ándí ovänmû', i wí' iví p'ôn ûnk'óewän diwe na'än, hedi i wí'-á iví ân ûnk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'?" Ovântü'an, "Gá naví tsondi dînpiyedân, hedi wáygé óek'û'in wídînhanginnáhpí." ¹⁴ Kin natú ihaydibá ibée, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'?" To-an nâatüwämáa?" Mary-á na'ân Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hedího' óetu'an, "Mă'mää, wáygépiye' nâaho'dáho', dítü'âamí wáygé nâak'û'in hedânho' omú-í dókéyídi." ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekháyä', "Mary." Mary-á wíyá ibeedí Jesus-ví'di itsaakídi hedi óetu'an, "Rabboní." (Rabboni-á Hebrew tuüdi natü'da' "hâhkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'di wívitsaakêenípí, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví t'ûuwín páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâyü'an naví Tádávi'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu." ¹⁸ Hedího Mary Magdalene iwedi namäädí in khäge'nin ovâyü'an, "Na'inbí Sedó Jesus dómû'," hedi ovâyü'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Wa'di Dumîngu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâykhuwóeda'di t'âhkí i phódi dínphéhti'din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye' nakeepóedí ovâyü'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwö'ní." ²⁰ Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví wa'määgé-á háa ûnmuu'in ovâykeeyan hedânho óetaa-ídi. Iví khäge'nin báyéki dihíchanpóe Na'inbí Sedó Jesus óemû'di. ²¹ Hedáhá' wíyá ovâyhée'andi ovâyü'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwö'ní. Naadi naví t'ôe dîn'amidí wâysankhâyamá, naví Tádádí iví t'ôe dôn'amidí dísan waagibá." ²² Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedi ovâyü'an, "I Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé

únts'úní. ²³ To'wênbí t'aywó'di dín'owó'yennin ítúdáho?, ho dín'owó'yen. Hewänbo wídín'owó'yenpí gin ítúdáho?, wa' wídín'owó'yenpí.”

Jesus-di Thomas óhéé'an

²⁴ Hewänbo wí' in tä'di wíye iwedi in wé'ge'indádí wína'änpíwän Jesus dínpówá ihaydi. Ná'i khäge'di-á Thomas gin nakháwä, hedi Kwâati wá' gin óetu'o'. ²⁵ Hediho' in wé'ge'in khäge'nindi Thomas óetumáa, “Na'indá Na'inbí Sedó Jesus âymû’.” Hewänbo Thomas natú, “Naadá i kwäk'u ônkhähkídi iwe dómû'pídá, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdí dótägepidá, hedá oe wa'määgé ûnphohchân diwe wá' naví mandí dótägepidá, há'to dáywhäyú-í nawówayi'in.”

²⁶ Wí yâadi naphade ihaydi iví khäge'nin tewhá íve wíyá dikw'ó, hedi Thomas-á indádí nää na'än. T'ähki i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadépiye' nakwínudeedi ovâytu'an, “Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní.” ²⁷ Hedi Jesus-di Thomas óetu'an, “Náwe uví mankhúdí dítägé-í. Naví man dînmú'dí. Ómanki' naví wa'määgé iwe. Whäyupí' wíyá wí'unmúnípi, hewänbo biwhäyú-í-á.” ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, “U-ân naví tsondi dînmuu, naví Yôesi-á.” ²⁹ Jesus-di óetu'an, “Tí nábáha' biwhäyú dímû'di? Hewänbo in dívíwhäyunde'indá shánki dihíhçaaq tobá dímû'pí wänbo?”

Háadí ná'in ta'nin óeta'nannin

³⁰ Jesus-ví khäge'nindi báyéki wíyá pínán t'ôe i'andi' óemû', hewänbo ná'in ta'nin deedá t'ähki i pínán t'ôe i'an ní'gedi wínata'muupí. ³¹ Hewänbo ná'i hí'-á nata'muu hedânho úvíwhäyú-ídi Jesus-áho namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wá' úvíwhäyú-ídi Yôesi Tádáví ay-á namuu, hedânho han úvíwhäyunde'di in wówátsi nahánde'pí'in imä'in bînmá've-í.

21

Jesus-á tsédi diyí'in khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹ Wí häyú thaa naphade ihaydi, Jesus iví khäge'ninbí'piye' wíyá ipikeeyan oe Tiberias p'oekwíngé. Kinnân napóe: ² Ná'inho wé'ge diyí': Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetu'o'), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu'ú'ay Cana gin dâytu'o iwe'i namuu), hedá Zebedee-ví e'nûndá, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge'nindádí. ³ Simon Peter-di in wé'ge'in ovâytu'an, “Naa opaap'okumän,” hedi óetu'an, “Na'in wá' u-ádi gimän.” Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t'ähki wídiséegípóepí. ⁴ Nathay'ä' ihaydi Jesus oe p'oekwí' k'áygé nawin, hewänbo

iví khäge⁷nindá wíđínhanginnáhpí i namuu⁷in. ⁵ Hedí Jesus-di ovâytsikáyin, “K’ema⁷in, ti hääbo wí⁷íséegípóepí⁷an?” Óetu⁷an “yoe” gin. ⁶ Idi ovâytu⁷an, “Unbí paap’oku⁷in hä⁷i kophênbay ko⁷đinäpiye⁷ p’oe iwe bínchänú-í, hedí iwe bínhóní wên.” Hedího háa natú waa díví⁷an, hedí báyéki in ton paa dâywahógidi wíđínkoeđipí in paap’oku⁷in dâytegé-íđi.

⁷ I khäge⁷di Jesus-di óeséegí⁷idi Peter óetu⁷an, “I-á Na⁷inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter iví k’éwé⁷in to napä⁷đin it’ôe⁷amíđi, hedí nă⁷in óetu⁷annin nat’oe ihayđi iwáytoğikiđi ipip’ohke⁷t’áve oe p’o⁷ k’áygépiye ikohsáy-íđi. ⁸ I kophênbay p’o⁷ k’áygeđi kayi⁷ diwe wína⁷änpi, ma⁷ háđi poewintä (30) kwi⁷ôhpa taa iwehayđida⁷, hedího⁷ in wé⁷ge⁷in khäge⁷nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap’oku⁷in napaapi⁷đendi dâytäähondi.

⁹ P’o⁷ k’áyge dipówá ihayđi i kophênbay iwedi dipee, hedí wí phaa⁷uu phaa iwe dipaakho⁷kw’ôndi dâymú⁷, hedá wí pává-á nakhâykw’ó. ¹⁰ Jesus-di ovâytu⁷an, “Binná wên paa hä⁷in bínwhahógi⁷in diwedi.” ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógiđi in paap’oku⁷in oe p’o⁷ k’áyge iwhaapiye. Tägintäđáhá⁷ p’ánántä⁷di poeye (153) paa gáhă⁷ännin dito⁷on, hewänbo tobá báyéki dipaato⁷on wänbo⁷ in paap’oku⁷indá wáyđi wänbo wínasi⁷venpi. ¹² Jesus-di ovâytu⁷an, “Bíkă⁷ve, bíhé⁷đéndihúuyan.” T’ähkiđibo diwôeda⁷ óetsikáyi⁷níđi “To-an unmuu” gin, i-á Na⁷inbí Sedó Jesus namuu⁷in đínhanginnândi. ¹³ Hedí Jesus i húugi⁷ nasaa iwepiye⁷ namääđi i pává ihógi hedí ovâymaßi, hedá i paa wá⁷ ovâymaßi.

¹⁴ (Nää poewingí⁷ Jesus iví khäge⁷ninbí⁷piye⁷ ipikeeyan nawáywówápoe iwedi.)

Jesus-di Peter óehé⁷an

¹⁵ Dívihúubowa ihayđi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti uđi naa díséegí nă⁷in wé⁷ge⁷indivi shánkí?” Peter-di óetu⁷an, “Hoi, Na⁷inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wíséegí⁷in.” Jesus-di óetu⁷an, “In t’owa naví k’úwá⁷ây waagi⁷inbá đinmuu⁷in ovâyhúuyôení.” ¹⁶ Wáygingí⁷ óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegí?” Peter-di óetu⁷an, “Hoi, Na⁷inbí Sedó, u-ân úhanginná wíséegí⁷in.” Jesus-di óetu⁷an, “In t’owa naví k’úwá waagi⁷inbá đinmuu⁷in ovây⁷áyíngi⁷amí.” ¹⁷ Poewingí⁷we Jesus-di Peter óehé⁷andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegí?” Peter naháachanpóe nää poewingí⁷ Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díséegí” gin, hedího⁷ óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, hääwí t’ähki úhanginná, naadi wíséegí⁷in úhanginná.” Jesus-di óetu⁷an, “In t’owa naví k’úwá waagi⁷inbá đinmuu⁷in ovâyhúuyôení. ¹⁸ Ta⁷gendi wítumáa, shánkí ts’aabi⁷ unmuu ihayđi wí⁷bo bipi⁷awende⁷ hedá

biyíyende' wéngé unda' i'ge t'ähki. Hewänbo owáy unседópa*á* ihaydá bikhóhtäähkähâymáa hedi wíyá to'wídí wônwhi'amí hedá wóepahkekähâymáa hedá wáy unpunda'pí'wepiye' wóehúwí." 19 Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú' háawin chuwa ûnpuwagít'óe'in, hewänbo ná'in iví chuwa ûnmuu'indá t'owa dínhanginnání Yóesi Tádá hay'i namuu'in. Hedá Peter óetu'an, "Naa-ádí óká've."

20 Peter ibéedí i khäge'di Jesus-di óeséegí'i dänwóe'ädi óemú'. Häädankánbo' i khuu dívíkindihúuyo' ihaydi ná'i-ânkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' na'ändí óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'óe'i'?" 21 Hedi náa Peter-di i óemú'di Jesus óetsikáyin, "Heyâa ná'i sen, Nā'inbí Sedó?" 22 Jesus-di Peter óetu'an, "Owáy naa owáy'ää pihay i nawówáyêeni'in oda'dáho', naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe. U-ân naa-ádí óká've." 23 Hedi in Jesus-ví khäge'nin ditú' ná'i khäge'di há'to nachúu-í'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge'di wínachuwagít'óepí'in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy'ää pihay i nawówáyêeni'in oda'dáho', naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe."

24 Ná'i Jesus-ví khäge'di-ân namuu ná'i hääwí ita'nandi', hedi ibá natú' ta'gendi napóe'in. Hedi na'in gínhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

25 Jesus wíyá báyéki hääwí i'an ná'in ta'nin diwe nata'muupí', hedi hääwí t'ähki i'gedi nata'muudáho', o'ánde t'ähki náa oepáa k'aydi há'to nayâanání'in i ta'di dâytá'nami'igí'.

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wînta'nannin diwe wítu'anpí'an t'âhki ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in hándídibo ovâyde'manninbí'piye háyânbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'âhki báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídi ta'gendi wiyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâytumáa. Napeepídibo?, wa'di indádi najidibo? i' Yä'dâa'i P'oewaahâa óekaymágiđi ovâytu'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâytu'an naví makówáwi Tádá iví tun imági wí to'wí wovâysangí'o'in. Hediho nää úvítsíkha'amí ná'i na'ää píhay. ⁵ John i' p'ó'p'oekandidá ho wovâyp'óp'p'oe'an p'oedida?, hewânbo nää iwedi báyéki thaa naphadepídibo? i' Yä'dâa'i P'oewaahâa bînkáyji wí p'ó'p'oekan bînké? waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nää-ân ihaydi naná untsondisogedee-í'in hedânho na'in Israel-'in t'owa díma'p'âadi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovâymágipi ná'i háäwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe únhanginnáani'in háadi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagi'o'in. ⁸ Hewânbo ginnân undá únpuwagi'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwáani hedi ihaydá in kay bînkaykhâymáa, hedi t'owa t'âhki naví'gedi bîntu'âqamí nää Jerusalem bú?, hedá t'âhki Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'âmápiye nää oepáa k'aydi i'ge t'âhká."

⁹ Jesus-di ovâyhí'bowa ihaydi, wa'di óemúndedibo makówápiye Jôesi Tádádi óepiye, hedi okhúwá jáa nats'úndi wiyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewânbo wa'di kw'áyepiye napeemáandi óemúnde' ihaydibo?, tsíkhagipi wíje sená? waagi'inbá dâchaa'in, ts'ä'i da'aamuu'in, inbí hânge dakwînuđee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâytu'an, "Un Galilee'in sená?, kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wânbo?, i'bo háa nää namää'in bînmú? waagibá nawáy'ä?"

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe ôn'amídi

¹² Hediho Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áyedi diwâandi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á "Olive okú" gin dâytu'o?, hedi Jerusalem tsowa naná, mađi píngé míyada? iwedi. ¹³ Oe

Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha⁷k'ay ívepiye dipee. Ginnân dikháwă: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wiyá James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Simon-dá (i-á páadédí Zealot t'owa iwe nato⁷onwän*), hedá Judas-á (i-á wiyá wêe James ginbá nakháwă⁷iví ay ûnmuu). ¹⁴ Nă⁷in senă⁷dá hedá wên kwiya⁷dá hedá Jesus-ví jiyá Mary-á hedá Jesus-ví tí⁷úuwindáđi háyänbo dívíwé⁷ge⁷o⁷ dívíjûusu⁷amíđi.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in diwé⁷gekw'ó, mađi tągintăđáhá⁷ wétă (120) ihay diji⁷, hedí Peter iwínú ovâyhéé⁷amíđi. ¹⁶ Ovâytu⁷an, “Tí⁷úuwín páadé⁷in, hăn⁷oebo⁷ i' Yă⁷dăa⁷i P'oewaahăđi David óetu⁷an háa Judas Iscariot ûnpuwagí⁷o⁷in, hedí David háa óetu⁷an waa ita⁷nan. Hedí nă⁷in David ita⁷nannindá ûnkhây⁷ă⁷ napúuwí⁷in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáyge⁷ Jesus naji⁷in, indi óepankáyíđi. ¹⁷ Judas-á nanbí⁷wedí⁷i⁷bá namuu, gá óede⁷mandân na⁷in íví⁷o⁷inbá i⁷amíđi” gin Peter-di ovâytu⁷an.

¹⁸ (Nă⁷i Judas-á in Hudíyo p'ó⁷dédí⁷indi óewá⁷âa yă⁷dăapí hăăwí i⁷amíđi hedáhá⁷ i' chă⁷ íhógi⁷i⁷đi wí nava ônkumă, hedí iwebá páadépiye nake⁷t'ândi nange nawoe, hedí nasihpândi íví see t'ăhkí ûnpee. ¹⁹ T'ăhkí in t'owa Jerusalem dithaa⁷in dínhanginpóe nă⁷in ûnpóe⁷in, hedího inbí tundi i' nava dâytu⁷o⁷ “Akeldama” gin. Akeldama-á natunda⁷ “nava na⁷ûnp'oecha⁷dee iwe” gin.)

Hedí gin wá⁷ Peter natú, ²⁰ “In ta⁷nin Psalms diwe Judas-ví⁷gedí gin nata⁷muu:

Íví wháagé ônjoe⁷amí,

hedí tóebo iwe há⁷to ithaayé-í.

Hedá nă⁷in wá⁷ nata⁷muu:

Wiyá to⁷wíđi íví t'ôe ôn⁷amí.

²¹⁻²² “Hedânkun gínkhây⁷ă⁷ wiyá sen âysôege-í⁷in t'owa ovâytu⁷ă⁷amíđi Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe⁷in, na⁷indi âytumăa waagibá. Nakhây⁷ă⁷ nă⁷i âyde⁷mami⁷i-á namúuní⁷in wí to⁷wí na⁷indádí⁷bá namăă⁷i⁷ t'ăhkí i' thaa wa⁷đi Jesus na⁷indádí naji⁷ ihaydibo⁷, John i' p'ó⁷p'oe⁷kandiđi in t'owa ovâypp'ó⁷p'oe⁷o⁷ ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay” gin Peter-di ovâytu⁷an.

²³ Hedího⁷ in iwe dikw'ó⁷nindi wíje senă⁷ ovânde⁷man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwă, Justus gin wá⁷ óetu⁷o⁷, hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedí ginnân dívíjûusu⁷an: “Nanbí Sedó Jôesi Táa, ũ-á úhanginná t'owa t'ăhkíví pí⁷nă khó⁷jé háa di⁷ánshaamuu⁷in. Judas uví t'ôekhuwa⁷i⁷ úmuuwän, hewänbo íví t'ôe ijoe⁷andi in tuhchănu

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígíđi dida⁷ in Rome⁷in t'owa ovâykhhepeyé-í⁷in, hedí dikhâymmu indádí dívíhân⁷mamíđi.

ûn⁷ã⁷in ûnpóe. Nää na⁷in dînkeeyamí wé⁷i-an nã⁷in wíje iwedi âysôege-ídí Judas-ví t'ôe ôn⁷ãmídí.” ²⁶ Hedi wíje k'u⁷ây eedi in senã⁷bí khãwã ovãnta⁷k'û⁷, hedi wêe k'uu dâykê⁷ Matthias-ví khãwã ûnk'ôe⁷i⁷. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví t'ôekhuwa⁷i-á napóedí in wé⁷gen t'ôekhuwa⁷indáqíbabá iwón.

2

I' Yã⁷dãa⁷i P'oewaahã napówá

¹ In Hudíyoví shánki⁷eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu⁷o⁷, hedi t'ãhki in Jesus-ví⁷piye dívíwâyunde⁷in oe Jerusalem bú⁷ diji⁷in i⁷ tewhá ee diwé⁷gekwo. ² Tsikhagipi hããwí dit'oe wí wãã hãnho kaygi waagibá makówáqí nawãndi, hedi i⁷ wãã íve t'ãhki naji⁷. ³ Hedi báyéki pha⁷ây waagibá nakeet'ôe⁷i dâymû⁷, hãn⁷ây waagibá namuu⁷i⁷, hedi nã⁷i nawadedeedi wí⁷inbo ovâyãge. ⁴ Hedi i⁷ Yã⁷dãa⁷i P'oewaahãa pín ta⁷gedi dâymáaqí ovâykhãge⁷nan báyéki wíyá pi⁷wí tundi dínhi⁷koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówá⁷in, indá Jôesi Tádá óe⁷a⁷ginmã⁷in dimuu. ⁶ Nã⁷in t'owa hããwí wí wãã waagi⁷bá namuu⁷i⁷ dit'oe ihaydi, báyéki i⁷ tewhá eepiye dimãã. Wídínhanginnãhpi háa napoe⁷o⁷in, gá t'ãhki inbí tundi wí⁷inbo dipit'oeqãan in Jesus-ví t'ôekhuwa⁷in dívíhi⁷máaqí. ⁷ Hediho dit'oeqí hãnho ovâyháa⁷an, hedi ditú, “Nã⁷in t'owa dívíhi⁷mãã⁷indá, ti t'ãhki Galilee nange⁷indã⁷ wídímuupi⁷an? ⁸ Hedi háaqan handi nanbí nange⁷i hí⁷ dívíhi⁷máaqí git'oe⁷o? ⁹⁻¹¹ Na⁷indá Parthia-windá gimuu, hedã Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedã Libya-windá oe Cyrene bú⁷ tsowa, hedã wáy wên na⁷indá Rome bú⁷dã gi⁷áqãapówá. Wáy wên na⁷in Hudíyo gimuu, hedã wáy wëndã Hudíyo gimuupi wãnbo nã⁷in Hudíyoví khuu áyhon. Hewãnbo tobã wãhããwin gimuu wãnbo⁷, nã⁷in senã⁷ nanbí tundi dívíhi⁷máaqí git'oe⁷o, hedi dítumãã i⁷ báyéki he⁷endi Jôesi Tádá i⁷an ni⁷gedi.” ¹² T'ãhki in t'owa ovâyháa⁷andi wídínhanginnãhpi háa díví⁷ánshaa⁷ãmí⁷in, hediho wí⁷nã táye dívítsika⁷mãã, “Hãnnangú napoe⁷o nãwe⁷?”

¹³ Hewãnbo wáy wëndi in Jesus-ví t'ôekhuwa⁷in ovâywãnpip'ãamãaqí ditú, “Nã⁷indá báyéki diméenamuu.”

Peter-di in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây⁷t'ôe⁷o⁷

¹⁴ In tã⁷dí wíje (12) Jesus-ví t'ôekhuwa⁷in in t'owaví páadépiye dimãã, hedi Peter-di kaygi ovâytu⁷an, “Un t'owa na⁷in waa-gin Hudíyobá ímuu⁷in, un kayi⁷ wãhããqí íãã⁷in hedã nãã

Jerusalem íthaa'indá, ná'i hääwí wâyṭṭhkhankhâymaa'in naa oda' únhanginpúuwí'in, hedího áyíngídi bítôeyanbe. ¹⁵ Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígiṭpoe'opí, hédéndí whänu iwe nats'annändi. ¹⁶ Ná'i hääwí nää bînmunde'i-á Jôesi Tádávi tukhe'bi Joel hân'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

'I' t'ä'ge'i thaa púnú' napuwamän dihayḍi gin naa dáykhâymaa:

Naví Yä'dâa'i P'oewahhâ khâgipídíbo dovâymaa'ni t'ähki nange'in t'owa.

Ihaydá unbí ây dívihée'amí naví tukhe'min waagibá, in e'nündá hääwí dovâykeeyandi' dâymúuní waagibá dínúuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée'amí.

¹⁸ Owáy i' thaa napówá ihayḍi

t'ähki in naagi'in dívít'ôemáa'in naví P'oewahhâ khâgipídíbo dovâymaa'ni,

kwiyä'dá senä'dá i' dovâymaa'ni,

hedânho in wá' naví tukhe'min waagibá dívihée'amí.

¹⁹ Hedí makówá-á hedá nää oepáa k'aydá i'ge t'ähki

wí taa wâykeeyamí wovâyhá'amí'i':

Ûnp'oe hääwí waagi'ba bînpuwäkhâymaa,

hedá phaa-á, hedá eeyä' khunwi-á.

²⁰ I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'óe-á p'i'-á napúuwí ûnp'oe waagibá.

Ná'i t'ähki napuwagi'o i' shánki hay'i thaa naa dóde'mandi' napówápídíbo'.

²¹ Hebo to'wên t'ähki naa díkháy'ä'dedi díkhäge'daa'annin dovây'aywoeni,'

gin Jôesi Tádávi hí' ûnmuu Joel ita'nandi'."

²² Hedí Peter wa'di ihí'máadi natú, "Un t'owa Israel-win, bít'ôeyan háa wâyṭṭhkhankhâymaa'in. Jesus Nazareth-wi t'ämäge'i pínán t'ôe i'an. Jôesi Tádádí Jesus in kay óemägi ná'i hääwí i'amídí hedí handídi wovâykeeyan ta'gendi óesannin. Unbo únhanginná háa napóe'in, hääwí Jesus i'andi bînpimú'di.

²³ Hân'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamägi hedá únhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dâ'y'a'ginpí'inbí mangá bînkán wên phé'win deedi óet'óhtä'gé-ídi, hedânkun undi bînhay.

²⁴ Hewänbo ná'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihayḍi Jôesi Tádádí ônjâa'an, hedá óewâywówápa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídan i' óet'aanídí. ²⁵ Hân'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná ṭ-á hânhay wänbo t'ähki naa-ádi unji'in,

naví páádépiyá naví ko[?]dínäpiyá naa-áđí unji[?],
hedânho kay[?]indi dáywínúnde[?] ánsaaginpidíbo[?].

26 Hedího naví pí[?]nă khó[?]jé ohíhchan,
hedí naví híhchan ni[?]gedí dáyhée[?]ámí.

Tobá naví tú[?] dínchuu wänbo[?],
naa dínhanginná hedá dótsíkha[?]máa owáywówápúuwí[?]in.

27 Jôesi Tádá, naa uví yă[?]dâa[?]i t'ôe[?]i omuudi ɔ[?]đi há[?]to naví hâa
dínjoe[?]ámí in chu[?]indáđí,
owáy ochuu ihayđi há[?]to naví tú[?] dínسیمääni.

28 Ʋ[?]đá naa dínkeeyan in p'ôe ɪ[?]ge dáy[?]ahtuyehúuwí[?]in wówátsi
donkáyjídí,
hedá naa-áđí unjidi ɔ[?]đi báyéki dáhíhchanmääni,
gin David ita[?]nan Jesus-ví[?]gedí.”

29 Hedí Peter wa[?]đi ihí[?]máadı natú, “Tí[?]úuwín páádé[?]in, nää
thay[?]eedí wáy[?]tuhkankhâymáa nanbí hehăäwi thehtáy pahpâa
David-ví[?]gedí háa ún[?]póe[?]in. I-á nachuu hedá óekhă[?]k'ú[?],
hedí wa[?]đi gínhanginná wáy nakhă[?]k'óe iwe, năwáy wáyđi
tsowa naná. 30 David-á Jôesi Tádáví tukhe[?]bi namuu, hedí
David únhanginná Jôesi Tádá iví tun ta[?]gendi imăgi[?]in iví
thehtáy pahpá[?]ây iwedi wí wêe ôntsondisogekhâymáa[?]in,
David natsondi[?]ân waagibá. 31 Háa napuwagi[?]o[?]in
David ho imú[?] waagibá napóe, hedí únhanginná i[?] to[?]wí
Jôesi Tádáđí óesogekhâymáa[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí
nawáywówápuwagi[?]o[?]in, hedího David nă[?]i to[?]wíví[?]gedí
ihée[?]andi natú, in chu[?]indáđí wí[?]óe[?]joekankhâymáapí, iví tú[?]
wänbo wí[?]únsijegi[?]opí. 32 I to[?]wí Jôesi Tádáđí óewáywówápa[?]a[?]i-á
Jesus-ân namuu, hedí na[?]in iví t'ôekhuwa[?]in gimuu[?]indiho
ây[?]mú[?]đi gínhanginná nawáywówápóe[?]in. 33 Jôesi Tádáđí Jesus-á
makówápiye óepiyedi iví ko[?]díngéđí óesóge. Jôesi Tádá iví tun
imăgi i[?] Yă[?]dâa[?]i P'oweaahă[?]ă-á Jesus óemääníđí, hedí háa
natú waa i[?]an. Hedího i[?] hăäwí nää năwe í[?]oe[?]o[?]i[?] hedá
bínmúnde[?]i-á i[?] Yă[?]dâa[?]i P'oweaahă[?]ă-ân i[?]o[?]. 34-35 David-á
iví[?]gedí wí[?]bo wí[?]ihí[?]máapí makówápiye napee-í[?]in, hewänbo
Jesus-ví[?]gedân ihí[?]máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay[?]i[?] óetu[?]an Nanbí Sedó Jôesi Tádáđí,
‘Naví ko[?]díngéđí ósoge,
hedí uví hânmindá dovây[?]t'aani hedá uví mangá wîn[?]má[?]í.’

36 “Un Israel t'owa t'ăhki únkhây[?]ă[?] nă[?]in ta[?]gendi
únhanginnáani[?]in: Tobá Jôesi Tádá natú wänbo Jesus-
ân namuu i[?] shánki natsonji[?]i-á hedá i[?] to[?]wí t'owa
ovây[?]aywoenídí óesóge[?]i-á, undá ida[?]póe wên phé[?]win deedi
óet'óhtăgek'úuwí[?]in” gin Peter-di ovây[?]tu[?]an.

37 In t'owa háa Peter-di ovâyṭu'an waa dit'oe ihayḍi pí'ná k'ó'jé ditaachanpóe, heḍi indi Peter-á heḍá in wé'gen Jesus-ví t'òekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hânnan nää gínkhây'ä' íví'amí'in?"

38 Peter-di ovâyṭu'an, "Un t'ähki unbí t'aywó'di binjoe'an heḍá íp'ó'p'oepúuwí bínkeeyamídí Jesus Christ-ví'piye úvíwäyunde'in, heḍiho unbí t'aywó'di wovây'owóejé-ídí, heḍá Jôesi Tádádá ná'i wovâyppägi'o'i bínkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oweahhâa namuu, 39 gá Jôesi Tádá iví tun imägidân i' Yä'dâa'i P'oweahhâa-á ovâyppähkhâymaa'in to'wên t'ähki iví'piye ovâyṭuhkánkhâymaa'in — undádí, unbí tí'úugé kã'ää'indádí, heḍá wé'gen t'owa owáy kayi' ni'gedi dithaa'indádí."

40 Báyéki wíyá hã'bibá Peter-di kay'indi ovâyṭu'an, heḍá háa díví'amí'in ovâyṭumakhe'andi ovâyṭu'an: "Úntáy wovây'aywoení'in heḍânho wíwovâyṭuhchãäñú-ípídí ná'in híwóhpí'in t'owa náwe dithaa'in ovâyṭuhchãñukhâymaa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwäyu'in háa dithaa waa

41 Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígiké'in ovây'p'ó'p'oe'an, heḍi i' thaa maḍi poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwäyu'indádí dívíwón. 42 Heḍi ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí hãhkan t'ähki dâyt'òeyandedá dâysígihónde', heḍá in wé'gen dívíwäyu'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', heḍá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'. 43 Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhãge'nan báyéki t'ãmãge'i pínán t'òe dâyt'amídí, heḍiho in t'owa ná'i hãäwí dâymündedi ovâyháa'an. 44 T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwäyu'in wêe k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, heḍá hãäwí t'ähki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. 45 Hãäḍi inbí tewhá-á nava-á heḍá wíyá hãäwí dínkw'ó'di-á dâyku'ch'áa ginhay-á, in dántáy'indádí i' chã' dâyhógi'i dívíwijende'. 46 Thamuu waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', heḍi wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wíyá thaa-á wíyá to'wíwí'wá. Híhchandá khãagipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. 47 Ihayḍa' ditû' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, heḍi t'ähki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichãa.

Thamuu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', heḍânho shánki dit'owasômän.

3

Wí sen ûntsi'kodipí' ònhèkháa'an

1 Wí thaa Peter-áḍi John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'èedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', heḍi ihayḍibá dapówá. 2 In méesate phóḍi,

“Saʷóʷnin Phóđi” gin dâytʷoʷ iwe wí sen naʷän. Näʷi sendá iví wówátsi thaa tʷähki naʷaypuyä ihayđi waabo wûntsiʷkodipí, hedí iví kʷemaʷindi in méesate phóđi eepiye thamuwaa óemáyäʷ, in tʷowa ditsudemännin ovâychäʷdaaʷamíđi. ³ Peter-á John-dá iʷ méesate eepiye datsudemändi iʷ sendi ovänmûʷ, hedí ovänchäʷdaaʷan.

⁴ Indi taʷgebo óemúndedi Peter-di óetʷʷan, “Hín naʷin dí múʷđi.” ⁵ Iʷ sen inbíʷpiye ibéedi itsíkhaʷan hääwí óemääníđi. ⁶ Hebo Peter-di óetʷʷan, “Chäʷ wänbo wíđómáapí, hewänbo hääwí dómáaʷiʷá wípägiʷo. Jesus Christ Nazareth-wíđi dínkʷúʷ wítʷʷamíđi, ówínúđi ójýé.” ⁷ Hedí Peter-di iʷ senbí koʷdíngeđiʷin man ónyâʷđi óekwínukhägeʷnan. Wesebo iví ânda ânâpênda ûnkaypóe. ⁸⁻⁹ Kwʷáyepiye ichänudi iwínú, hedí wesebo natsiʷdee, hedí in wíje-áđi iʷ méesate eepiye ditsʷú. Ee íve oepiyá náäpiyá najiʷ hedá ichänumáa, hedí natûʷ Jôesi Tádá-á hânho hayʷi namuuʷin. In tʷowa tʷähki ee dijiʷindi iʷ óemûʷ, hedá háa natûʷnindá ditʷoe. ¹⁰ Hedí óemûʷđi óetaa toʷ namuuʷin — náʷi-ânkun in saʷóʷnin méesate phóđi iwe ichäʷdaʷsógéndeʷi namuu. Hedího náa nawówađi hânho báyéki ovâyháaʷan.

Háa Peter-di in tʷowa iʷ méesate hayʷi ee ovâytyʷʷan waa

¹¹ Iʷ sen Peter-áđi John-dáđi inbíʷđi natsaachá owáy iʷ méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Näʷi pohtâa-á “Solomon-bí pohtâa” gin dâytʷoʷ.) In tʷowa tʷähki hânho ovâyháaʷandi in poje senáʷbíʷpiye díwíwänahoʷ. ¹² Háa díwíʷoʷin Peter imúʷ ihayđi ovâytyʷʷan, “Ûn tʷowa Israel-win, háadan wovâyháaʷan náʷi sen nawówađi, hedí háadan naʷin díđamúndeʷ? Ti íʷándeʷ náʷi sen ónehkháaʷannin naʷinnân kay ân máađiboʷ, hedíháa Jôesi Tádá ânwänpiʷaʷgindiboʷ? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehääwin thetáy pahpáʷin gínmuuʷindi Jôesi Tádá óeʷaʷginmägi, hedí i-ânkun iví ay Jesus shánki kwʷáye isóge. Näʷi Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedí Pilate-di óemahpăđikhây máawän, hebo undá wíʷíhíjepí. ¹⁴ Jesus-á yăʷdâaʷíđáʷ namuu hedá iví wówátsi taʷge ihon, hewänbo undi bínjoegiʷandi Pilate bín daaʷan wí toʷwí tʷowa tʷakhanuʷi namuuʷiʷ óemaʷpʷääđi-íđi, hedá Jesus iʷ nawówátsipäjiʷi namuuʷi-á bínhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádáđi iʷ óewáywówápaa, hedí naʷindiboʷ iʷ wíyá nawówájiđi âypimûʷ. ¹⁶ Naʷin Jesus-víʷpiye ânwâyundeʷ, hedí iʷđânkun náʷi sen náwe bínmúndeʷi hedá bín taáʷiʷ óekaymägi. Jesus-di in wâyü dí mágiđi náʷi sen unbí páadépiye nahekhâapóe.

¹⁷ “Hedího náa gin wâytyhkankhây máa, tíʷúuwin páadéʷin: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úvíʷannin háa

Jesus bîn'an waa wí'úhanginnáhpídí ta'gendi to'wí namuu'in. ¹⁸ Hänn'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itu'an ná'i hääwí háa napuwagí'o'in, hediho indá dâyta'nan i' to'wí i'di óesogekhâymáa'i t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymáa'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hediho náä unbí t'aywó'di binjoe'andi Jôesi Tádáví'piye bípimää, ihaydá i'di unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjâ'amí, hedânho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedóqí wovâymaßáni, ²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáysaani, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesôege-ídi. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówá wâhää nachangí'o owáy Jôesi Tádá hääwí t'âhki ts'aabi' iwáypa'ídi nakhâymuupíhay. Hänn'oebo Jôesi Tádádí iví yä'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dítu'an gin ikhâymaa'in. ²² Hediho Moses-di nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedí'i'bo namuu'i wovâysangí'o,
naa dísan waagibá,

Undá t'âhki i'di wovâytuhkankhâymaa'i bîn'a'ginnamí,
²³ hedi wí to'wí iví hí' ônt'ôeyanpídí,
i-áho iví t'owa iwedí óeweejé-í hedá óeháyjí.

²⁴ "Samuel wá', hedá t'âhki in wé'gen Jôesi Tádáví tukhe'min Samuel-ví wówátsi thaa iwedí páadépiye diwówáji'indá, indi dít'ôe'an háa náä ná'i thaa eeje napuwagí'o'in. ²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádáví tukhe'min dítu waa ungi'-ânkun dítu, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kâ'ää'indádí iwéhpê'an waa, undádí wá' inbá iwéhpê'an. Ginnân Abraham óetu'an:

Wí uví ây iwedí'i namuu'i'di

t'owa t'âhki náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.
²⁶ Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man iví t'ôe'i namúunídí, hedi unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedí wovâyjâ'amídí."

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

¹ Wa'di Peter-ádí John-dádí in t'owa dânhí'máa ihaydi, wên Hudíyo owhá-á Sadducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundado p'ó'dédí-ádí in dawin diwepiye dimää. ² Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe j'gedí ovâytu máadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagí'o. * ³ Hediho ovânpansóge, hedi kindi nanândiho wíyá tháwân puwahaydi pan tewhá

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu'indá há'to diwáywówápúuwí'in.

eebo' ovänjoe'an. ⁴ Hewänbo báyéki t'owa inbí hí' dit'oe'in Jesus-ví'piye dívíwäyu, hedí nää t'ähki in t'owa dívíwäyu'in diwedibo hádeé ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senä'da'.

⁵ Wíyá tháwän in Hudíyo p'ó'dédí'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá t'ähkídiibo ee Jerusalem dívíwé'ge'an. ⁶ Annas i' owha' p'ó'dédí' namuu'i' iwebá na'an, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwä'i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. ⁷ Peter-á John-dá ovänts'úde in t'owavi páadépiye ovänwéenú-ídi, hedí oväntsika'yan, "To'dan in kay wovänmägi ná'i sen hekháa dânmäánídi? To'dan wovänk'ú' han dân'amídi?"

⁸ Hedí Peter pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewahâa imáadi ovâytu'an, "Un Hudíyo p'ó'dédí'indádi tsonnindádi, ⁹ nää thaa undí dítsika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i'gedi, hedá hádídi ûnehkháapóe'indá. ¹⁰ Hedânho un t'owa t'ähki hedá t'ähki in wé'gen Israel-'indá únkây'ä' ná'in únhanginpúuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-wídi na'in dínk'ú' ná'i sen unbí páadépiye nawindi' anhekháa'amídi. Hedí Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'ú', hewänbo Jôesi Tádádi óewáywówápa. ¹¹ Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu: I-ânkun wí k'uu waagi'bá namuu

hedí undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedí tobá bînjoegi'an wänbo'

i-á i' k'uu shánki natáy'i waagibá napóe tepaa bé'dí.

¹² I'da'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídi. Nää oepáa k'aydi t'ähki wíyá to'wí wänbo wí'ônk'ú'pí dîn'aywoenídi, ná'i Jesus gin nakháwä'ida'mân" gin Peter-di ovâytu'an.

¹³ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'an Peter-ádi John-dádi wôeda'ginpídiibo dánhé'e'andi dit'oe'di, dínhanginnâdi ná'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedí ihaydi dín'ánpówa Jesus-ádi dânjíyénde'in damuu'in. ¹⁴ Hedí i' sen ônhekháa'andi' iwebá nawindi dâymû'diho wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu'â'amídi. ¹⁵ Hedího ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedí já'wépiye dapee-i'in wí'bo dívíhé'e'amídi. ¹⁶ Hedí wí'ná táye dívítsika'yan, "Hânnan ná'in senä' ây'amí? Báyéki in t'owa nää Jerusalem-'in dínhanginná ná'in pínán t'oe hay'in dân'annin, hedího na'indá wígínkodipí gitúunídi wíðän'anpí'in. ¹⁷ Nää ná'in wíje senä' âytu'â'amí Jesus-ví'gedi wíyá dánhé'e'andáho âytuhchänukhây máa, hedânho wây-á shánki t'owa ná'i hääwí i'gedi wídit'oe-ípídi."

¹⁸ Hedího wíyá oväntsudejôndi ovântu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wíðánhé'e'amípi hedá wíðänhá'amípi.

19 Hewänbo Peter-ádí John-dádí ovâytu'an, "Wé'innan äñ'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jôesi Tádádí dítu'an waa na'in äñ'a'ginnamí? Undá úñkhây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Tádá natúñí'in shánkí híwó'nin namuu'in. 20 Hebo na'indá wígánkodipí hánda'dibo gachanídí. Gánkhây'ä' t'owa äntu'ä'amí'in háa änmú'indá gat'oe'indá."

21-22 Hedáhá' in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi ovântu'an ovântuhchänukhây'máa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo ovântuhchäänú-i'in wí'ovänshaapí, hedi ovântuhchänudáho in t'owa há'to ovâyhi'amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, iví pínándí ná'i sen únhehkháapóedí. I' sendá jónántä (40) paayo'iví shánkí' namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

23 Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damää, hedi ovâytu'an háa in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin dítu'in t'ähki. 24 Inbí k'ema'in ná'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádáví'piye t'ähki'dibo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, Ƴ-än hääwí t'ähki náakhíjé. Makówá-á, náä oepáa k'aydi i'gá, máap'oe-á, hedá hää t'ähki iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á náakhíjé. 25-26 Hänn'oebo' i' Yä'däa'i P'oewaqahâadi na'in díhée'an nanbí hehäwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedi ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?"

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwí nachä'muupí i'gedí díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedi dívíwé'ge'an dívíhänsa'ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye

hedá i' to'wíwí'piyá i'di óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

27 Hedího ta'gendi han napóe. Ná'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádí t'ähki dívíwé'ge'an uví yä'däa'i t'ôe'i Jesus óehänmamídí, i-á Ƴ'di náasóge t'owa ovây'aywoenídí. 28 Ƴ-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú ná'i t'ähki únkhây'ä' napúuwí'in, hedi t'ähki háa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Táa, náä-á inbí hí' háa dítu'nin ót'ôeyanbe. Dítu' indi jänákí na'in díkhây'máa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuudi Ƴ'dá kay dímäáni uví hí' khunwôeda'ginpídíbo wínhée'amídí. 30 Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'óe'in ovâyhehkháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'däa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ämäge'i pínán t'ôe-á nakodí'in."

31 Dívíjûsubowa ihaydi ee diwé'gekw'ó' diwe t'ähki na'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymâa, hedí khunwôeda'ginpidíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in inbí hääwí wí'nä táye dívíyämúnde'?

32 T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in handa' di'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichaa inbí pí'nä khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpi, "Nä'i naa dómâa'i' naví'da' dínmuu," hewänbo t'ähkidíbo inbí hääwí t'ähki dívíyämúnde'.

33 Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähki indádá hânho híwó'di-á namuu.

34-35 Hedího tóebo hääwí wänbo wí'üntáypí. To'wí wänbo wí nava háa wí tewhá ûnmuu'i' iku'p'égidá, i' chä' ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja' ovây'aanídí, hedá indá in shánkí dín'táy'inbí'piye ovâywijende'.

36-37 Wí sen Joseph gin nakháwä'i ginbá i'an. Wí nava iví' ûnmuu'i' iku'p'égi, hedí i' chä' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'di ovây'an. Nä'i sendá wí Levi-ví äy iwedi'i'ba namuu, oe Cyprus na'aypuyä'i', hedí in t'ôekhuwa'indi óekháyä' "Barnabas" gin. (Nä'in kháwä-á Hudíyoví tundi natunda' "Wí to'wí t'owa ovâykhäge'do'i' kwee waa sen waa di'âanídí" gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi háa dänpóe'in

1 Wí sen Ananias gin nakháwä'i-á iví kwee Sapphira-ádi inbí nava dänku'p'égi, 2 hedí i' chä' dänhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'ódi ingí, hedí i' naphade'i chä' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho' ovây'aanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i'annin t'ähki. 3 Peter-di óetu'an, "Ananias, Satan i' Penísendi uví pí'nä khó'jépiye nâatsudemägipi'an. I'dá wóetu'an i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'piye bihójo'amí'in, hedího t'ähki i' chä' i' nava dänku'p'égi iwedi'i' wí'nâamaapí. 4 I' nava mänku'p'égipídíbo', ti uví' wí'úmuupí'an? Hedá mänku'p'égi ihaydá, ti háa unda' waagi i' chä'di bi'amí'in wí'úkodipí'an? Hebo ná'in yä'dâapí'in ánshaadi wóekè'di Jôesi Tádávi'piye bihójo'an, t'owaví'piyeda'ba joe."

5 Ananias ná'in hí' nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedí in t'owa háa napóe'in dínhanginpóe ihaydi báyéki dikhunwôeda'póe.

6 In e'nún iwe diji'in i' pení wên aa iwe dâ'y'ánk'û', hedí iwedi óepiyedi óekhä'k'û'.

7 Mađi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówá, hewänbo wa'di wí'ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe'in. 8 Peter-di óetu'an, "Dítu'an, ti náhayda'mân i'

chä? wovänwá?áa i? nava dänku?p'égi ihaydi?" I-á natú, "Hedi haä, hähayda?mänkun."

⁹ Peter-di óetsika?yan, "Háadan wí'gíndíbo dänwéhpêe'an Nanbí Sedóví P'oewaahâä dántayi?nídí dänshaa-ídí tigúba woväntuhchäñú-í iví?piye dänhójo?andi? Ót'óeyan, hää phódi já?wé in uví sen óets'ankhä?k'ú?in dín?ahsaatú?, hedi indibá chu?i wóepiyegi?o." ¹⁰ Wesebo i? kwee Peter-ví ân nú? nachuhkanu. In e'nûn dits'ûndi óechuhshaadá iwedi óepiye, hedi iví senbí nú?bá óekhã?k'ú?. ¹¹ T'ähki in méesate?in t'owa hedá t'ähká in wé?gen t'owa ná?in háa napóe?in dínhanginpóedí khunwôeda?di ovâyhógi.

Jesus-ví t'òekhuwa?in dívípínnánt'òe'o?

¹² In Jesus-ví t'òekhuwa?in báyéki t'ämäge?i pínnán t'òe dây?o? in t'owa dâymúunídí. T'ähki in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dívíwé?ge?o? i? méesate hay?iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytü?o?i?. ¹³ In wé?gen t'owa híwó dívíhée?an in Jesus-ví?in dimuu?inbí?gedi, tobá indádí dívíwé?ge?amídí dikhunwôeda? wänbo?. ¹⁴ Hewänbo shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwâyü, senä?dádí kwiyã?dádí, hedi in wé?gen ho dívíwâyü?indádí dívíwón. ¹⁵ Háa napoe?o?in in t'owa dâymú?di báyéki in dihay?in oe p'óegépiye ovâyho?, hedi inbí whohpã? eeje ahkhây eejá ovâykw'ódi, hedânho madân Peter naphademändi iví ókhundi wänbo ovâynaaní, hedi handídi wáy wên ovâyhehkháa?amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú?ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó? deejedá in dihay?in ovâymayã?, hedá in to?wên in yã?dâapi?in p'oewaahâädi ovâyt'òephadekando?in wá? ovâymayã?, hedi t'ähki ovâyhehkháa?an.

Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâyt'òephadekando?

¹⁷ Hediho? i? Hudíyo owha? p'ó?dédí? hedá in i-ádí diji?indá, Sadducee t'owa dimuu?in, hânho dithúupóe. ¹⁸ Hediho in Jesus-ví t'òekhuwa?inbí?piye dikhenmäädi in yã?dâapi tsiyekannin dipankw'ó? diwebá ovâypankw'ódi. ¹⁹ Hewänbo i? khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepã?aa?i? óesan i? pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedi i? makówáwi t'òepã?aa?i?di ovâypiyedi ovâyütü?an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay?i eepiye, hedi owe úvíwéñú-í, hedi in t'owa ná?in wówátsi ts'aamin ní?gedi bînt'òe?amí." Hediho háa ovâyütü?an waa díví?an.

²¹ Nathay?ã? ihaydi i? méesate hay?i eepiye dits'ú, hedi in t'owa ovâyhâhkanhon. Wa? han díví?odíbo? i? owha? p'ó?dédí? hedá in i-ádí diji?indá inbí?we dívíwé?ge?andi in se?daa in Israel tunjowa? dimuu?in ovâyütühkännan, hedi wên sundado oe pan tewhá eepiye dâysan in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâyamá?ídí. ²² Hewänbo i? pan tewhá iwe dipówá ihaydi

wí'ovâyshaapí, hedího dívíwáybundi inbí tsonnin ovâyt'ôe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá ná'in dit'oe ihaydi wíđinhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, "Hännangú dínpóe? Hännan wiyá napuwagi'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'undi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, in senä' bñpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." ²⁶ Hedího i' méesatewin sundadóvi p'ó'dédí' ivi khäge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedí in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâyk'uhsäyü-í'in.

²⁷ Hedí in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye ná'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywínú, hedí i' owha' p'ó'dédí'di ovâyte'p'íde gin: ²⁸ "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i Jesus gin nakháwä'ivi'gedi, hebo náa-á undá náa Jerusalem i'ge t'ähki in t'owa shánki wänbo bñhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ünmuudi na'in dñchäñnú-í'in ída'."

²⁹ Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi óetu'an, "Shánki gínkhây'ä' Jôesi Táadá háa dítu'an waa áy'a'ginnâamí'in t'owavi tun áy'a'ginnamí'wedí. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bñt'óhtägedi bñhay, hewänbo Jôesi Táadá, i' to'wí nanbí páadé kâ'ää'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewáywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Táadí ivi ko'díngédí óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, ná'in Israel t'owa ovâykhäge'namídí inbí t'aywó'di dáyjoe'amídí hedânho ovây'owóejé-ídí. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'ähki napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâädá hanbá wovâytumáa, ná'i P'oewaahâa-á Jôesi Táadí in to'wên óe'a'ginmä'in ovâymagi."

³³ In Hudíyo p'ó'dédí'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedí in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovây'tahäñnú-í'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä'i' iwínú in tunjowa' ovâyhée'amídí. I-á Hudíyoví khuu hähkandi namuu, hedí t'ähki in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy tähki dívítsíkha'amídí.

³⁵ Hedí Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Naví t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bñ'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwä'i' wí háyü paayo phade nängé naji', hedí ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i' omuu,' hedí mađi jónän tägintä

(400) senä? i-áđi dívíwón. Hewänbo wên sundađodi óehay, hedáhá? in óeyuúmaa?in t'ámäpiye diwijedee, hedi hääwi t'ähki dây?andi? háagi? wänbo widínchä?póepí. ³⁷ Hedáhá? wiyá häyú paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwähónde?i paayo naná? dihaydi, Judas i? Galilee-wi sen na?ää, hedi báyéki t'owa ovâyhée?andi i-áđi dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá? ûnpóe. I-á óehaydá t'ähki in óeyuúmaa?in diwijedee.

³⁸ “Hedânho nää wâytuúmaa, háa ná?in senä? bîn?o?in úvíwóyí?ní. Ánpí bin?an. Háa dikanda?in hedá inbí t'ôe-á inbí ánsaadá? dínpiuúdáho?, háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dínpuúwí, hediho há?to háa díví?o waa dínkâypúwí. ³⁹ Hewänbo Jôesi Tádáđânho inbí t'ôe iwe ovâykhäge?máadáho?, ná?in sená?dá há?to bînt'aaní, hedá wá? mađi Jôesi Tádáví?piyedá? úvíwänpihánsa?í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó?dédí?indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'ôeyan. In Jesus-ví t'ôekhuwa?in ovâywáytsudejôn, hedi ditsonpóe in sundađodi púwhí?dí ovâywhäání?in, hedi Jesus-ví?gedi wiyá widívíhée?ámípi gin ovâytu?andiho ovâyma?p'áđi. ⁴¹ Hediho tunjówháagédí dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Tádá indáđi báyéki nahíhchandi i?di ovâymägiđân ná?in wôeda? iwéhay ovâykáanídí Jesus namuúdi. ⁴² Hedi thamuwaagi i? méesate hay?i ee hedá tewhá i?ge t'ähká dívíjýéndedá t'owa Jesus-ví?gedi ovây t'ôekanhon, hedi ovâyhá?o? Jesus-ân namuu i? to?wí Jôesi Tádáđi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí.

6

In tséđi diji?in méesate?in khäge?nin ovâyde?man

¹ Ihayhäábá shánki wänbo t'owa Jesus-ví?piye dívíwâyunde?, hedi in Israel nangedi já?wéđi di?ää?in Hudíyo in kodi Israel-?inbí?piye? dit'ayyaapóe. Ditú? in kwiyä? inbí senä? dînt'ahánnin thamuwaagi ovâykoegi?hääwímá? dihaydi ná?in já?wéđi di?ää?in kwiyä? shánki hí?índá? ovâykoegi?má? in kodi Hudíyo kwiyä?ví?wéđi. ² Hediho in tá?di wíje Jesus-ví t'ôekhuwa?indi in wé?gen Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in t'ähki ovâywé?ge?andi ovâytu?an, “Na?indá gínwó?ná Jôesi Tádáví hí? âyt'ôe?odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'ôe âyjoe?ámíđi âywänpikoeği?phaadé-íđi. ³ Hedânho tí?úuwin páadé?in, tséđi wên senä? unbí?wéđi binde?man âykw'ôenídí ná?i koegi? ovâymäänídí. Ná?in senä? gi?min dimúuní?in dínkhây?ä?: T'owa ditú? híwó?nin senä? dimuu?in, hedá i? Yä?dâa?i P'oewahâa pín ta?gedi dâymáa?indá híwó?di hangintan dâymáa?indá dimúuní. ⁴ Hedi na?in Jesus-ví t'ôekhuwa?in gimuu?indáho ívíjûusu?ámí hedá Jôesi Tádáví hí? âyhá?ámí, hedi ná?indáho nanbí t'ôe-á gínmúuní.”

⁵ T'ähkí in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'òekhuwa'in ditù'in ovâyhí'an, hedího Stephen óede'man, i-á báyéki wâyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwâyunde'i' namuu). ⁶ Hedí ná'in senä' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedí inbí'di in t'òekhuwa'in dívímankw'ódidi ingí' ovâyjüusu'an.

⁷ Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví hí' dit'oe, hedí oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in disòemän. Báyéki in Hudíyo owha' wänbo ná'i hí' dâya'a'gindi dívíwâyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedí Jôesi Tádádí kay óemägi, hedího t'ämäge'i pínán t'òe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dádí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dímuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'òe'inbí Méesate" gin dâytu'o', hedí Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dímuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'amídí, hedího in senä' wídínkodipí óet'aanídí.

¹¹ Hedího indi wên senä' ovâywá'âa iví'gedi dívíhójo'amídí, hedí ná'in ditù, "Na'in git'oe a'ginpí waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jôesi Tádáví'gedá." ¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkí ovây't'e'ya'nán, hedího Stephen-bí'piye dikhenmäadi óeyâ', hedí khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedí wên senä' ovâyts'lúde iví'gedi dívíhójo'amídí. Ginnân ditù: "Ná'i sendá häädi wänbo t'ähkí híwóhpí ihée'o ná'i Jôesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsontun Moses ita'nán ni'gedá. ¹⁴ Hedí git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymaa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímägi'i-á t'ähkí i'egókhâymaa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedí iví ts'ay wí makówáwi t'òepa'aa'iví'in waagibá ûnkeepóe'in dáymû'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'dédí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditù'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Má'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, naa dînt'òeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i

nanbí páadé⁷i thehtáy pahpâa Abraham-bí⁷piye ipikeeyan, wa⁷di Abraham owáy Mesopotamia nange wâhâä nathaa ihaydibo⁷, oe Haran bú⁷piye wa⁷ namäapí⁷dibo⁷, ³ hedí Jôesi Tádádí óetu⁷an,

‘Uví maatu t’owa mänjoe⁷amí hedá uví nangá,

hedí unmú-í ná⁷i nange wínkeekankhâymâa iwepiye.’

⁴ Hedího in Chaldean-bí nangedí napeedi oe Haran wâhâäpiye ithayegiho⁷. Iví tádá ûnchuu ihaydá Jôesi Tádádí óetu⁷an iwedá namú-í⁷in, hedí nää nange nää githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádádí Abraham hääwí wänbo ná⁷i nange iwe wí⁷óemägipí iví⁷ ûnmúunídí, wí nan i⁷ahkêení⁷i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá iví tun imägi wáy wí thaa ná⁷i nan óepâhkhâymâa⁷in iví⁷ ûnmúunídí, hedá owáy nachuu ihaydá iví tí⁷úugé kâ⁷ää⁷indá inbí⁷ dínpuwagí⁷o. Hedí ná⁷i t⁷âhkí Jôesi Tádádí Abraham óetu⁷an wa⁷di iví páadé⁷i ay ûnpuyäpí⁷dibo⁷. ⁶ Óetu⁷an wá⁷ iví tí⁷úugé kâ⁷ää⁷in wíyá nange inbí⁷ dínmuupí⁷we dívithayekhâymâa⁷in, hedí ee nange⁷in t’owadi jónán tågintä (400) paayo t⁷âhkí ovâypankhonkhâymâadä ovây⁷t’ôephadekankhâymâa. ⁷ Hebo óetu⁷an wá⁷, ‘Naadá in t’owa uví tí⁷úugé kâ⁷ää⁷in ovâypanhógi⁷in dovây⁷tuhchänukhâymâa, hedá hä⁷in t’owaví nangedí uví tí⁷úugé kâ⁷ää⁷in dipeegi⁷o, hedí ná⁷i nangepiye di⁷ää-í, hedí näwe naa di⁷a⁷ginmääní.’ ⁸ Hedího Jôesi Tádá gin iwéhpê⁷andi Abraham óetu⁷an wên k’ewe taadi óetaa⁷amí⁷in, Abraham ikeyyamí⁷dí nahíje⁷in. Hedí Abraham wí e⁷nú ûnpuyä, i-á Isaac gin nakháwä, hedí kháve thaa naphade ihaydi ná⁷in k’ewe taadibá óetaa⁷an. Hedá Isaac wá⁷ iví e⁷nú Jacob hanbá i⁷an, hedá Jacob-á iví tã⁷di wíje (12) e⁷nún hanbá-á, indá nanbí hehääwin thehtáy pahpá⁷in gínmuu.

⁹ “Nä⁷indá inbí tí⁷ûu Joseph-ví⁷piye dithúupóedí óeku⁷p’égí, hedí wây-á senä⁷ oe Egypt-piye dimännindi óekumädi indádí óeho⁷. ¹⁰ Hewänbo Jôesi Tádá wá⁷ i-ádi namää, hedí t⁷âhkí iví t’ôephade iwedi óejâa⁷an. Jôesi Tádádí Joseph óekhäge⁷nandiho i⁷Egypt-wi tsondi p’ó⁷dédí⁷ Pharaoh gin óetu⁷o⁷i⁷di báyéki óehí, hedá óemû⁷ híwó⁷di hangintan imâa⁷in, hedího i⁷di Joseph óesóge in Egypt⁷inbí tunjó dínmúunídí hedá iví hääwí t⁷âhkí òn⁷âyngi⁷amí⁷dá.

¹¹ “Ihayhääbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t⁷âhkí dihaapóe, hedího báyéki t’owa dâyt’ôephadende⁷. Nanbí thehtáy pahpá⁷in wänbo wí⁷dâykoegi⁷shaadepí. ¹² Hedí oe Egypt dínkoegi⁷bá⁷yennin Jacob ûnhanginpóe, hedího iví e⁷nún nanbí thehtáy pahpá⁷in gínmuu⁷in iwepiye isan dâykoegi⁷kuumä-í⁷dí. Ihaydá páadé iwepiye dits’anmäa. ¹³ Hedí wíyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí⁷ûu dínmuu⁷in, hedá Pharaoh-á ûnts’anhanginpóe to⁷wên

Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. ¹⁴ Hedi Joseph-di iví maatu t'owa-á hedá iví tádá Jacob-á ovâyt'ôesan iví'piye oe Egypt di'ää-i'in. Indá tségintä'di p'anú (75) ihay diji'. ¹⁵ Hediho gindidi Jacob-ádi nanbí wê'gen thehtáy pahpá'indádi oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívithaye dichuu píhay. ¹⁶ Tíuugédi i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâyo' hedi iwe wí t'owápho iwe wiyá dâywákhä'kw'ódi. Báyéki paayo phade ná'i háäwí napóepídiibo ná'i t'owápho-á Abraham wí chä'di ho ikumá Hamor-ví e'nûnbí'wedi.

¹⁷ "Iwedi báyéki paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wâhää báyéki di'âyt'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ä' Jôesi Tádá i'amídi háa i'di Abraham óetu'an waa óekhâymáa'in. ¹⁸ Hedi ihaydi wiyá tsondi p'ó'dédi' ts'aa'bi' Egypt nange nasogedee, i-á háäwí wänbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ I-á wên háawên jänäki'in nanbí t'owavi'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykaygi'an inbí äy hí'innin já'wébo dâyo'e'amídi dínchuu-ídi.

²⁰ "Ihaydibá Moses na'aypuyä, hedi hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Iví jiyá-ádi iví tádá-ádi poje p'oe t'ähki inbí k'aygibo óe'âyíngi'an. ²¹ Ihaydáhá' oe já'wépiye óepiye óejo'e'amídi, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'äädi óeshaadi iví'piye óeho', hedi iví' ûnmuu waabá óesówé. ²² Moses-á ná'in Egypt-winbí háhkan t'ähki naháhpoe, hedi iví hí'-á hedá t'ähki i'annindá ûnkay.

²³ "Moses-á jónántä (40) paayo'i napuwamän dihaydi i'ánshaamägi iví t'owa in Israel-'in napuwämú-ídi. ²⁴ Hedi namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-'i' sen óewa'odi óemû', hediho Moses-di ná'i Israel-'i' ôn'aywoenídi namää, hedi háa i' Egypt-widi i' Israel-'i' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay píhay. ²⁵ Moses na'ánde' iví t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádádi óesóge'in inbí t'ôephade iwedi ovâyma'p'äädi-ídi, hewänbo indá wí dínhanginnáhpí.

²⁶ "Wiyá tháwän nawáy'ää ihaydi wíje Israel-'in dányándedi ovänmû', hedi ovänk'emakannamídi ikhää. Ovântu'an, 'Bát'ôeyanbe un senä', undá tí'úuwín waaginbá damuu, hedi háadan wí'ná táye dánwa'o'?' ²⁷ Hewänbo i' sendi i' wêe sen óewa'o'i'di Moses óewänpichänudi óetu'an, 'To'dan wônk'ú' na'in dítsonmá've-ídi háa dítu'äämídi híwóhpi ä'n'o'in? ²⁸ Ti naa wá' díháji'in unda', tsá'di i' Egypt-wi náa'an waabá?' ²⁹ Moses ná'in nat'oedi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namäädi iwe wí já'wédi'i waagibá ithaye. Iwáy wâhääho wíje e'nûn ûnpuyä.

³⁰ "Wiyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i wên wää'i phé'yävi nakoje'nin jáage nawindi

óemû?. ³¹ Moses ná'i imû'di óeháa'an, hedí shánkí nú'piye ihádi híwó imúunídí, hedí Nanbí Sedó Jôesi Táa ihée'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: ³² 'Naa-á Jôesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmägi'i'. Moses nakhunwôeda'póedí nathathapóe, hedí wiyá imúuní'in wínada'pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Táadí óetu'an, 'Ó'antop'ädi, hä'i nan unwin diwe báyékí na'a'ginmuu, naví' dínmuudi. ³⁴ Ta'gendi naa dómû' háa in Egypt-windi naví t'owa ovâyt'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hedího dovâyma'p'äädí-ídí owá. Nää-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwâysankhâymáa ovâykhäge'namídí.'

³⁵ "Hediho Jôesi Tádádí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dínmúunídí hedá ovâyma'p'äädí-ídá, tobá händídí indi óejoegi'andi óetu'an wänbo?, 'To'dan wônk'û' nanbí tsondi gínmúunídí hedá dítu'âamídá háa híwó háa híwóhpí íví'o'in?' Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawindi óehée'andi'ba i-ádi namää óekhäge'namídí. ³⁶ Nää'i Moses-á t'ämäge ipínnánt'ôe'an oe Egypt nange wähhä, hedá i' p'í' määp'oe gin dâytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handídiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedí ovâypiye. ³⁷ Nää'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangí'o, naa dísan waagibá.' ³⁸ Nää'i Moses-á in Israel-'indádí naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádí naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i'dí wiyá óehée'an dihaydi, hedí i' t'ôepa'aa'i'dí óehée'andi wí hí' nahádepí' ihógi na'in dítu'âamídí.

³⁹ "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ónt'ôeyaani'in, hedího óewânpíjoegi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakw'ó. Hediho Aaron dâytu'an, ⁴⁰ 'Wí hääwí äy'a'ginmäänígí' hedá dínpaádéhûuwígí'-á dínpa'í. Nää'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnâhpí háa ûnpóe'in.' ⁴¹ Ihayhäädí wí hääwí wí wáasí'ay waa ûncháa'i dâypaa, i-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dây'animâat'ahánú inbí a'gin dívímäänídí, hedí ná'i hääwí inbí mandibo dâypaa'i'dí báyékí ovâyhíhchanmägi.

⁴² "Hediho Jôesi Tádádí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dây'a'ginmäänídí. Hän'oebo wí Jôesi Tádáví tukhe'bi ita'nán háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,
 bín'animâat'ahánúndedí unbí a'gin bínmäänídí,
 ta'gendi naagí' wí'úví'apí.

43 Naa dí'a'ginmääníví'wedí
wí h́yáã'i te'aa'ay pho' Moloch b́nsóge b́nhúuwídí,
hedá wí h́äwí wí agóyó waabá ûnchaa'i' Rephan gin
dâytu'o'i-á b́nhon.

Nă'in wíjedí mandibo b́npaa'in b́n'a'ginmăgi.

Hedânho wên t'owa dovâysankhâymăa wovâyhúuwídí kayi'
wăhăäpiye oe Babylon-ví shánkí onădí.

44 "Jôesi Tádádí Moses óhéee'an nanbí thehtáy pahpá'in
ovâytu'amídí wí te'aa gáhăyú'i dâypa'i'in, hedí Moses
ônkeeyan háa nakeet'ôení waa. Nă'i te'aa gáhăyú'i-á íve i' k'uu
pháagín dak'óe Jôesi Tádáví tsontun eedí nata'muu'i', hedí i'
te'aa dâykée'i oe ahkónu i'ge diji' ihaydí. 45 Hedí nanbí thehtáy
pahpá'indá i' te'aa gáhăyú'i-á inbí ây ovâyjoe'an, hedáhá'
inbí ây-á i' te'aa dâymaa Joshua-di năa nange ovâyts'úde
ihaydí. Ihaydíbá in t'owa nă'i nan diwewin dimú'de'in Jôesi
Tádádí ovâykhehiye. Hedí nă'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i
David-ví thaa puwahay. 46 David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan,
hedí gin ijúusu'an: 'Nanbí Sedó Jôesi Tăa, u Jacob-di hăn'oe
wóe'a'ginmă'i', wí wháagé ugí' wínk'úuwí'in naa dímăă.'
47 Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí' óntewhák'ú',
David-dá joe.

48 "Hewânbo Jôesi Tádá i' shánkí kw'áyewi namuu'i' i' tewhá
t'owa inbí mandí dâykw'ódi eejedá'bán wínathaapí, i-á t'ămăpiye
nathaa. Hăn'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nan:

49 Jôesi Tăa natú,

'Makówá t'ăhkí naví sogē'i waagi'bán d́nmmu,

hedá năa oepăa k'aydá wí ân kaykhanwówákandi waag-
ibá-á naagi' namuu.

Wí wháagé dítôenídí wânbo wí'únkodípí b́nk'úuwídí,

hedí wáyge dâykaykhanwówá'amí'in wídîntáypí.

50 Ti naví mandibo hăä t'ăhkí wídókhíjépi'an?' gin Jôesi Tăa
natú.

51 "Un t'owa p'óhkây'indá' ímuu, hedí wăyupí'in
ímuudi Jôesi Tádáví hí' pí'nă khó'jé wí'únts'úya'pí hedá
wí'ít'oe'opí. I' Yă'dăa'i P'oewăahăa hăădi wânbo t'ăhkí
b́njoegimăa. Háa unbí hehăäwin thehtáy pahpá'in díví'an
waagibá úvíkanhon. 52 Indá Jôesi Tádáví tukhe'min t'ăhkí
ovây't'ôephadekannanpí'an. Ovây't'ahánú in t'ôepa'ăa'in
hăn'oe ditú'in nă'i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i'
nakă'ăăgi'o'in. Hedí i' napówá ihaydá undídá tunjówháagé
b́nmangekán, hedí handídi undibo b́nhay. 53 Tobá Jôesi
Tádádí in makówáwin t'ôepa'ăa'in ovâysan wânbo iví tsontun
wovâyməänídí, nă'i tsontundá wívîn'a'ginnanpí."

Stephen óek'usăyü

54 Wa[?]di Stephen-di ovâyhí[?]máadí in Hudíyo p'ó[?]dédí[?]in hânho dit'ayyaapóedí ôndawä[?]ts'inde[?]. 55 Hewânbo Stephen-dá i[?] Yä[?]dâa[?]i P'oewaahâa pín ta[?]gedi imáadí oe kw'áyepiye íbée, hedí oe makówá Jôesi Tádáví sa[?]wó[?]di kohthay ônmú[?], hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko[?]díngédí nawindi óemú[?]. 56 Hedí Stephen natú, “Binmú[?]dí, makówá nakhuudeedi dómúnde[?], hedá i[?] t'owa t'âhkígi[?] na[?]aypuyä[?]i-á Jôesi Tádáví ko[?]díngédá nawin.”

57 In iwe diwinnin díví[?]ojemankw'ódidí dívítuwínú, hedá t'âhkídíbo wé[?]ge íví[?]piye dikhenmää. 58 Hedí khóhkaydi oe bú[?] já[?]wépiye óeho[?], hedí in ônt'e[?]p'íde[?]in inbí k'éwé[?]i to dívíp'âdidí wí e[?]nú Saul gin nakháwä[?]íví nú[?] dâyjoe[?]an i[?]áyíngi[?]amídí, hedáhá[?] Stephen óek'usäyü óeháyídí. 59 Wa[?]di óek'usâyunde[?] ihaydibo ijúusu[?]an gin: “Nanbí Sedó Jesus, naví hâa dínke[?].” 60 Hedí idége[?]disógedi gin kaygi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tâa, in t'aywó[?]nin ná[?]in t'owa díví[?]o[?]in wí[?]ovâychâänú-ípi.” Gin natúdího[?] íví wówátsi íbowa ijó[?]k'ú[?] waagibá.

8

Saul-di in méesate[?]in t'owa ovâyt'ôephadekando[?]

1-2 Stephen óehaydi Saul-dá óehí[?]an. Hebo wây-á senä[?] Jôesi Tádá óe[?]a[?]gindo[?]indidá báyéki dívísíhtäädí Stephen óekhá[?]k'ú[?]. I[?] thaa iwedi páadépiye t'âhkí in Jesus-ví[?]piye dívíwâyunde[?]in oe Jerusalem dikw'ó[?]nin báyéki ovâyt'ôephadekando[?], hedí in t'âhkí dijândi t'âmäpiye diwadedee oe Judea nange Samaria nangá i[?]ge t'âhkí. In Jesus-ví t'ôekhuwa[?]indä[?] Jerusalem-bo dívíwóyí[?].

3 Saul-di in méesate[?]in t'owa báyéki ovâyjänäki[?]o[?]. Tewhá ee t'âhkí ijíyéndedi kwiya[?]dá senä[?]dá inbí[?]jedibo ovâywhaapiyende[?], hedá ovâypankw'óe[?]ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádáví híwó[?]di tun ovâyt'ôe[?]o[?]

4 Hedího in t'âmäpiye dishavepee[?]in wéngé t'âhkí dívíjýéndedi Jôesi Tádáví hí[?] ônt'ôekanhon. 5 Philip wí Samaria-wí bú[?]piye namäädi Jesus-ví[?]gedi ovâyt'ôe[?]o[?]. Ovây[?]tumáa Jesus-á namuu i[?] to[?]wí Jôesi Tádáví óesóge[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí. 6 Báyéki t'owa dívíwé[?]ge[?]an hedá háa Philip-di ovây[?]tumáa[?]in áyíngidí dívít'ôeyande[?], i[?] pínán t'ôe i[?]andi dâymú[?]dí. 7 Báyéki yä[?]dâapi[?]in p'oewaahâa dívítuwínúndedi in t'owa ovây[?]máa[?]in diwedi dipee, hedá báyéki in dín[?]ä[?]yäkankodipi[?]indá dipóhay[?]indá ovâyhekháa[?]an. 8 Hedânho in bú[?]win hânho dihíhchanpóe.

9-11 Ee bú[?] wí sen Simon gin nakháwä[?]i wí[?]bo natú[?] i-á hay[?]i namuu[?]in, hedí ichuget'ôe[?]odí báyéki paayo in Samaria nange[?]in t'owa ovâyháa[?]o[?]. Hedího gin i[?]odí

sen óemû?. Nă?i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'ḍḍḍí? kweeví chă? t'ăhki ōn'áyînmăa?i namuu, i? kwee-á Candace gin nakhăwă. Nă?i sen oe Jerusalem-dá najiwăn Jôesi Tăđá óe?a'ginmăânídí, 28 hedi năa ivi'piye iweehon dihayđi ivi te phoge na'ândí in ta'nin Jôesi Tăđáví tukhe?bi Isaiah ita'nannin itundo?. 29 I? Yă'ḍăa?i P'oewaahăđi Philip óetu'an, "Ja? unmú-í hă?i te năakăanídí."

30 Hediho Philip iwănăkíđiđi óekăa, hedi i? sen itundodi nat'oe, hedi óetsika?yan, "Ti unka?póya? hă?i năatundo?i?" 31 Óetu'an Philip, "Hândidan oka?póewí wí to?wíđi wíđînthayyohpíđi? Han unchanpóedí ti năa te phoge bitôení naa-áđi bisóege-íđi?"

32 Jôesi Tăđáví ta'nin diwe itundo?i ginnân natû?:
Wí k'úwá óekhe?gí'o?i dăyhúja? waagibá óeho?,
hedi wí k'úwá'ay óephó'k'owandedi sígínpíđiđo
hândă?dibo nawănpik'óe waagibá,
i'ba wá? háabo wínatúhpí.

33 Óewôeda?iwekán, hedá híwó'dá wí'ôntunjó?nanpí.
To?wí wănbo háabo wí'únkodipí natúunídí ivi tí'úuge
kă'ăă'inbí'gedi
gá ivi wówátsi năa oepăa k'ayđi ûnbowadeedân.

34 Hedi i? Ethiopia-wi tsondidi Philip óetsika?yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'măa? Ti wí'bo ivi'gedi háa wíyá to?wíví'gedi ita'nan? Ti ũ'đi dítu'amí?" 35 Hediho Philip-di ōnthayyan nă?i hí? Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhă? i? híwó'di tun Jesus-ví'gedi shánkă ōnthayyan.

36 Iwáy p'óegé wáy damăndi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedi i? tsondidi Philip óetu'an, "Hín námú'đí, hăwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amíđi?" 37 Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-ákun un'p'ó'p'oe'púuwíđi, pín ta'gedi biwăyundedi." Hedi óetu'an Philip "Naa dăywăyunde-ákun Jesus Christ-á Jôesi Tăđáví ay namuu'in."

38 Hediho? i? tsondidi i? sen isanhondi? óetu'an i? te iwóyí?ní gin, hedi Philip-áđi i? tsondi-áđi ee nap'o'k'óe iwe dawă, hedi Philip-di óep'ó'p'oe'an. 39 P'oe iweddi dapee ihayđi Nanbí Sedó Jôesi Táaví P'oewaahăđi tsíkhagipí Philip iweddi óeho?, hedi i? tsondidi wíyá wí'óemû'pí, hebo ivi'piye namăn dihayđi báyéki nahíhchanpóe.

40 Philip-á oe Azotus bú? óekán, hedi iwediho? i? bú'ây i'ge t'ăhki Jôesi Tăđáví híwó'di tun ovăyt'ôekanhon oe Caesarea bú? napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimăgi

1 Ihayhääbá Saul ívíwo jänákí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'gedi ihí'máa. Natú' i'di ovây't'akhanukhâymáa'in. 2 Hediho in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amídí. Nã'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídí, hediho wên t'owa, háa kwiyä' háa senä' dimuu'in Jesus-ví p'õe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmä'í ovâypankw'óenídí.

3 In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsíkhagipí wí ko makówádí nawá, hedi óe'ánkê'. 4 Hedi nange nakanu, hedi wí to'wídí óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'di naa dít'óephadekando'?" 5 Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedi óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dít'óephadekando'i". 6 Ówínú, hedi i' bú'piye unmu-í. Iwânho wóetu'amí háa bí'amí'in."

7 In senä' i-ádí dimännin diwänpikwínudeedi háabo wídítundeepí. Diwänpit'oe hewänbo hääbo wídâymu'pí. 8 Saul iwínú, hewänbo itsíwaa ihaydá hääbo wí'únkeet'óepí, hediho Damascus-piye óepaho'. 9 Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo suwä wänbo wí'i'ohpí.

10 Nã'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwä'i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä'dedi waagibá ûnt'oepóe, hedi Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda'?"

11 Hedi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmu-í. Iví tewhá-á nää bú'win p'õe iwe na'än, Ta'ge'in P'õe gin dâytu'o'. Eedi wí sen Saul gin nakháwä'iví'gedi untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. 12 Nääbo ijûusu'o', hedi i' tewhá ee na'än diwe untsudemändi wóemunde waagibá nääho ûnts'anpuwamän, hedá wá' wóemunde' uví mandá nâatägedá iví keetan wíyá ikáyídí."

13 Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owađi nã'i senbí'gedi dít'óe'an. Ditú uví t'owa Jerusalem-windá i'di hânho ovâyjänákí'an. 14 Hedá in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'indi ónk'ú' näwe wá' in t'owa t'ähki wóekháyä'de'in dívíjûusu'odi ovâypankw'óenídí."

15 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópûn, naadân wí'bo dóde'man naví t'õe dîn'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovây't'óe'amí to'wí omuu'in naa. 16 Naadân wí'bo dônthayyamí báyéki it'óephadekhâymaa'in naví t'õe dîn'amídí."

17 Hediho Ananias i' tewhá óetu'an deepiye namää, hedi nats'ú. Hedi iví mandi Saul óetägedi óetu'an, "Tí'úu páadé'i

Saul, häʹin pʹoegé nää Damascus búʹpiye unʹäʹ ihaydi Nanbí Sedó Jesus uviʹpiye ipikeeyan. Hedi iʹdibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá iʹ Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa pín taʹgedi mänmäʹve-ídí.” 18 Wesebo wí hääwí paa okhowa waagiʹbá namuuʹiʹ Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedí iwínú. 19 Ihaydiho óepʹóʹpʹoeʹan, hedi ihúuyandi iví kay iwáykéʹ.

Oe Damascus Saul-di Jesus-víʹgedi ovâytʹôeʹoʹ

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyíʹ in tʹowa Jesus-víʹpiye dívíwâyundeʹindádí. 20 Hedi wesebo iʹ Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjoʹ Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân ûnmuuʹin. 21 In tʹowa iví híʹ ditʹoeʹin tʹâhki ovâyháaʹandi dívípitumáa, “Ti náʹi-ân wínamuupíʹan iʹ toʹwídí oe Jerusalem ovâyhánúndeʹiʹ tʹâhki in Jesus óekháyäʹdeʹin dívíjúusuʹodi? Ti nääpiye wínaʹääpíʹan haʹmin tʹowa ovâywânpipanhóenídí, in Hudíyoví owhaʹ pʹóʹdédiʹinbíʹpiye ovâyhúuwídí?”

22 Hebo Saul-ví híʹ-á shánkí wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho taʹgendi namuu iʹ toʹwí Jôesi Táadáí óesógeʹiʹ tʹowa ovâyʹaywoenídí, hediho in Damascus-in Hudíyo hääbo wíðâyshaapí óetuʹâamídí.

23 Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwéʹgeʹan háawin wên ánskaa dâykʹúuwídí hádídí Saul óeháyjídí waagi. 24 Khuu-á thaa-á iʹ búʹ tehpaá phódi iwe óetsíkhaʹmáa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymáaʹin, 25 hedi wí khun wên iví híʹ iwe dívíwâyundeʹindi iʹ búʹwi tehpaá iwepiye óehoʹ, hedi naphohcháʹ diwe wên tʹúnbay hayʹin diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem búʹ najiʹ

26 Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wéʹgen Jesus-víʹpiye dívíwâyundeʹindádí iwóeníʹin nadaʹ. Hewänbo tʹâhkídíbo iʹ dâykhunwôedaʹ, wídíʹânpídí taʹgendi Jesus-víʹpiye iwâyundeʹin. 27 Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví tʹôekhuwaʹinbíʹpiye óehoʹ indi óetaa-ídí, hedi ovâytuʹan háa Saul ûnpóeʹin in pʹoegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemûʹ waagi hedá Jesus-dá óehéeʹan waagá ovâytuʹan. Ovâytuʹan wáʹ háa Saul khunwôedaʹginpídíboʹ in tʹowa oe Damascus Jesus-víʹgedi ovâyʹtʹôeʹannin. 28 Hediho in Jesus-ví tʹôekhuwaʹindi Saul óesígíkéʹ, hedi i-á oe Jerusalem iʹge tʹâhki indádí najiʹ. Iwe wáʹ khunwôedaʹginpídíboʹ in tʹowa Nanbí Sedó Jesus-víʹgedi ovâyʹtʹôeʹan. 29 Wên tʹowa iwe dijiʹ, Hudíyobá dimuu hebo Israel nange jáʹwédi diʹää. Indádí wáʹ ihíʹmáadáháʹ ituhkannan, hedi ditʹappóedí hádídí óeháyjíʹin dâytuwámáa. 30 Hewänbo in tíʹúuwín páadéʹin

háa óekhâymáa'in dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho', hedá iwedáhá' wiyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Ná'i naphade ihayháä in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in i' nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'wídi wänbo wí'ovâyjänäki'ohpi, hedí shánki dikaypóe. Hedí Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâya'ginmä' hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'máa, hedânkun shánki wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwápówa. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwä'i' óejay. Ná'i sendá wí'ün'a'yäkankodipídi kháve pãayo wí'ünkodipí ishaa-ídi. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, nää-á Jesus Christ-di wóehekhámägi. Óshaa, mänpa'shâa." Hedí wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähki hedá q'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa ünpo'e'in dâymû', hedí báyéki in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwä'i', Jesus-ví'piye iwâyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwä-á Greek tundi "Dorcas" ünmuu, hedí ná'in hí' Dorcas-á "Pää" gin natunda'.) Ná'i kweedá háädi wänbo t'ähki t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanäwó diwówáji'indá ovâykhäge'máa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedí i' pení óe'owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedí oe wha'k'ay íve óek'û'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayi' wínanáhpí, hedí ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedí wíje senä' iví'piye ovãnsan óetu'ãamídi, "Ti wesebo na'indádi wí'un'ãä-ípi'an, hedí a'yugi giwâyümü-í."

³⁹ Hedího Peter wesebo ikhây'andi indádi namää. I' tewhá ee dipówa ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähki in kwiyä' dikw'ó'nin inbí senä' dín'tahánnin Peter-ví nú' diwindi diséjei', hedí ónkeje' i' báyéki to-á k'ewé'i aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydibo'. ⁴⁰ Peter-di t'ähki ovâypeejõndi idége'disóge ijûusu'amídi, hedí ibéedí i' pení óemúndedi natú, "Tabitha, óshaa." I' kwee itsíwaadi Peter óemû'di ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyâ'di óekwínukhäge'nandá in kwiyä'dádi in wé'gen Jôesivi t'owa-ádi ovâytuhkánnan dits'únídi, hedí i' kwee wiyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-wín t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedí báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü.

⁴³ Peter ee Joppa ná'i sen Simon gin nakháwä'iví'webo híwó hay thaa iwóyi'. Simon-dá púje tävikandi'-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetuhkánnan iví'piye na'ää-í'in

¹ Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwǎ'i nathaa. I-á tǎgintǎ (10) sundadoví tsondi namuu, hedi iví sundado-á "Italy-win" gin ovâytü'ó'in diwedi'in dimuu. ² I-ádí iví k'aygi'indádí háädi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo?, hedi in sehkanäwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychä'mä' ovâykhäge'namídi, hedá háädi waa Jôesi Tádáví'piye ijúusu'ó'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i' Cornelius ûnpówádí kee'eedi óemû' waagibá ûnpóe, hedi óekháyǎ'.

⁴ Cornelius hânho óepíháä, hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óedamúndedi óetü'an, "Nanbí Sedó, háadan un'ää?"

Hedi i' t'ôepa'aa'i'di óetü'an, "Jôesi Tádá uví júusu nat'oe, hedá wóemû' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa ovâychä'mägi'in hediho háa bi'annin wí'ûn'ôede-ípi. ⁵ Nää-á wên senä' Joppa bú'piye ü'di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwǎ'i' óenuuwǎ-í nãwepiye óemá'ídi, i' sendá Peter gin wá' nakháwǎ. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje tǎvikandi' Simon ginbá nakháwǎ'iví tewhá ee, nã'i tewhá-á mâap'oe nú' nak'óe." ⁷ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di Cornelius óehí'bowa ihaydi ijâa'an, hedi Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'oe'indá hedá wí sundado-á ovâytuhkánnan, nã'i sundadodá háädi waa Cornelius óekháge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetü'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá' Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwǎn taagepiye wa'di in senä' p'óegé dimândi, i' bú' tsowa dipowamǎn dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijúusu'amídi. ¹⁰⁻¹¹ Naháshéhpóedí ihúuyamí'in nada', hebo wa' dâyhääháa'odibo na'ääk'óe waagibá ûnpóe, hedi makówá nakhuudee'in ûnkeepóe, hedi wí háäwí nangepiye nawhawe'ädi imû', i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ämäge'in animâa háäwên dikw'ôn, háäpandá p'oekanu-á pääyü-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedi to'wídi óehí'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hä'in hedá ovâyk'óe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hãnhay wänbo wídók'oe'pí háäwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi háäwí khäa'i gin âytumáa'i'."

¹⁵ Hedá wíyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhây'ähpi untúuni'in nakhâak'óe'in háäwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

17 Peter i'ánshaamáa hää-angú i' hääwí ûnkeepóe'i' namu'in, hedi ihaydibá in sená' Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dâyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. 18 Hedi dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí?"

19 Wa'di Peter i' hääwí ûnkeepóe i'gedi i'ánshaamáadi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje sená'di wóetuwámáa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánshaaginpidíbo' indádí ópûn. 20 Naadân dovâytu'an nääpiye di'ää-i'in." 21 Hedi Peter in sená' diji' iwepiye nawân hedi ovâytu'an, "Naa-ân i' omuu undi dituwámáa'i'. Háadan í'ää?"

22 In sená'di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundáđoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, hedi iví'gedi in Hudíyo t'áhkí híwó dívihée'o'. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an u wóetu'âamídí iví tewhá eepiye unmu-ídí, hedânho wí hí' uvi'wedí nat'oe-ídí." 23 Hediho Peter-di ovâytu'an dits'ûnúní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídí i' khun.

Hedi i' tháwándá hé'dibo Peter ishaadi ipikhâ'an, hedi indádí namáa, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimáa. 24 Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'ân, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. 25 In Peter-'in t'áhkí i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídí. 26 Hebo Peter-di óekwínukhäge'nan, hedi óetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owada'mân omuu."

27 Hedi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymû', 28 hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo ûnk'hâak'óe'in iví khuu ûnmuudi pi'wên t'owa-ádí iwóení'in hedá inbí'piye na'ádâamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wíđínkhâ'âhpi otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wíđimupuí'in háa naa đínkhâak'óe'in indádí dáywóenídí. 29 Hedânkun nâwepiye o'ää-ídí dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpi. Hedi nää-á ditu'âamí háadi u'di dituhkánnannin."

30 Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'êedi, nää waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjûusu'odi o'ân, hedi tsíkhağipí wí sen ots'lá'i aa nato'ondi đínkeepóe, hedi naví hânge nakwínudee. 31 I'di naa ditu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uvi'jûusu nat'oe, hedá i' hääwí u'di in sehkanáwó diwówáji'in ovâymaği'i' imú', hedi háa bi'o'in há'to ûn'ôede-í. 32 Nää-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídí uvi'piye na'ää-ídí, i-á Peter gin wá' nakháwá. Wí púje távikandi'ví'we na'ân, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi máap'oe nú' nathaa.'

33 Hed̄iho wesebo wên senä? dovâysan wóetuhkännamídí, hed̄i u-á wesebo un?äädí híwó bi?an. Nää-á nãwe t'ähki gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá? nãwe na?indádíba na?än. Nää gikw'ó ívít'ôeyaanídí hääwí t'ähki háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóetü?an waa na?in dít'ôe?amídí.”

Peter-di in Cornelius-in Jôesi Tádáví hí? ovâyt'ôe?o?

34 Hed̄i ginnân Peter natú: “Nää naa dînhanginná ta?gendi Jôesi Tádádí t'owa t'ähki handa? ovâymaa?in. 35 T'ähki to?wên i? dâw?a?ginnin hedá híwó díví?o?indá i?dî ovâysígihónde?, tobá wãhãäwin dimuu wänbo?. 36 I?dî iví tun in Israel t'owa ovâymägi, hed̄i ovâytü?an dínkođi i-ádí dívíwóenídí Jesus Christ i?andi namuudi, i-á t'owa t'ähkígí? shánkí natsonji?i-ân namuu. 37 Un únhanginná háa tí?úugéđí napóe?in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná? t'ähká, John i? p'ó?p'oekandi?dî in t'owa dip'ó?p'oepúuwí?in ovâytü?an dihayđi. 38 Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yã?dâa?i P'oewaahãa ônsannin Jesus Nazareth-wí?, hedânho Jesus-áho óesóge?in ikeeyamídí hedá in pínnánda óemäänídá, hed̄i Jôesi Tádá i-ádí najidí Jesus-di híwó in t'owa ovây?o? wáy namää wänbo?, hedá háyú i? Penísendiđi ovâyt'ôephadekannannin hekháa ovâymägi.

39 “Häawí Jesus-ví?gedi gínhanginná?dî na?indi t'owa âyt'ôe?o?, háa i?an waa ee Jerusalem bú? hedá i? wé?ge?i bú?ây in Hudíyoví nange t'ähká naná?dî. I-á óet'óhtägek'ú?dî óehay. 40 I-ânkun i? namuu Jôesi Tádádí óewáywówápaa?i?, hed̄i dînkeyan i? powage?i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe?in. 41 T'ähki t'owadá wí?óemû?pi, hebo na?in iví?gedi ívihée?amídí páadébo díde?mannindânho i? âymû?. Wíyá nawówápóe ihayđi i-ádí ívihúuyan. 42 Hed̄i i?dî na?in dîjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa âytunphaadé-ídí, hedá âytü?âamídá ta?gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí óesóge?i? t'ähki t'owa ovâykeekw'óenídí háa híwó háa híwóhpí díví?annin, wí?gíngí in ho dichuu?indá in wa? diwówáji?indá. 43 T'ähki Jôesi Tádáví tukhe?mindi dítü?an, t'ähki to?wên Jesus-ví?piye dívíwäyunde?inbí t'aywó?dî dín?owó?jen. Jesus-ânkun ônk'ú? gin dín?amídí.”

In Hudíyo dimuupí?in i? Yã?dâa?i P'oewaahãa dâyké?

44 Wa?dî Peter-di gin ovâytumáadí i? Yã?dâa?i P'oewaahãa nawá t'ähki in iví hí? ônt'ôeyande?inbí?wepiye. 45 Hed̄i in Hudíyo Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in Peter-ádí di?äã?in hânho ovâyháa?an, i? Yã?dâa?i P'oewaahãa in Hudíyo dimuupí?in wá? báyékió ovâymägiđi. 46 Dínhanginpóe ovâymägi?in inbí hí? ho dít'oeđi, gá pi?wí tundi dívíhée?odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay?i namuu gin dítü?dá.

47 Hed̄i Peter-di in i-ádí di?äã?in ovâytü?an, “Nã?in t'owa-á i? Yã?dâa?i P'oewaahãa dâyké?, na?in i? âyké? waabá. Hedânkun

tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídí p'oeđi ovâyyp'ó'p'oe'amí'in, hewä." 48 Hedího in Cornelius-'in ovâytu'an dínkhây'ã' dip'ó'p'oejúuwí'in, dâykeeyamídí Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí hâyú thaa indádí iwóyí'nídí.

11

Peter-di ovâyıtumáa in Jerusalem-'in méesate'in háa napóe'in

1 In Jesus-ví t'òekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'ãhki dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyú'in. 2-3 Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ãhki t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínkhây'ã' in Hudíyoví kuu wá' dâyhúuwí'in. Hedího Peter Jerusalem-piye namää ihayđi indi óetu'an, "Hääwí gínkhâak'óe'i bí'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapí'in t'owaví'we unji', hedá indádá bihúuyan?" 4 Hedí Peter-di ovâythayyan t'ãhki háa páadé iwedíbo napóe'in.

5 Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'ân dihayđi naa dáyjûusu'o', hedí o'ãäk'óe waagibá dínpóedí wí hääwí dínkeepóe. Wên aa pháagín waaginbá namuu'in makówádí nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówá. 6 Hedí híwó in aa phoge dómû', hedí t'ãmäge'in hääpandá p'oekanu-á pãâyú-á tsídé-á dovâymu'. 7 Hedí to'wídí díhí'máadí ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínúdí ovâyhánú hã'in hedá ovâyk'óe.'

8 "Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hãnhay wãnbo naví sóphoge wídotógipí wí hääwí nanbí kuu gínmuudí gínkhâak'óe'i', gi'bi hääwí khâa'i gin âytumáa'i'.

9 "Hebo oe makówádí wíyá i' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'ãhpi untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.' 10 Powin gin napóe, hedá hää t'ãhki makówápiye óewáytege.

11 "Ihayđibáho poje senä' Caesarea bú' iwedí ovâysannin i' tewhá ee o'ân diwe dipówá. 12 Hedí i' Yã'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an, 'Anshaaginpidíbo' indádí ópûn.' Wên sí tí'úuwín páadé'indá wá' naa-ádí dimää, hedí i' sen dítuhkännandiví tewhá ee gits'ú. 13 I'dân na'in dítu'an wí makówáwi t'òepa'aa'i' iví tewhá íve nawindi óemû', hedí i' t'òepa'aa'i'di ginnân óetu'an: 'Wên senä' oe Joppa-piye ovâysân nã'i Simon nãwe óemá'ídí, i-á Peter gin wá' nakháwã. 14 I'dibá wovây't'òekankhâyímáa hádídí ụ-á hedá hâyú uví k'aygi'indá wovây'aywoení'in.'

15 "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá' naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpidíbo i' Yã'dâa'i P'oewaahâa

inbí⁷wepiye nawân, páádé na⁷in gínpóe waagibá. ¹⁶ Hedi dîn⁷ánpówá i⁷ to hí⁷ Nanbí Sedó Jesus hãädi wânbo natû⁷dí⁷, gin: 'John-di t'owa p'oedida⁷ ovâyp'ó⁷p'oe⁷an, hebo undá i⁷ Yã⁷dâa⁷i P'oewaahãã-á bînkáyjî wí p'ó⁷p'oe⁷kan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádádí i⁷ Yã⁷dâa⁷i P'oewaahãã ovâymägi, hedá hanbá na⁷in dímägi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví⁷piye íviwäyü ihaydi. Hediho hãã-an naa omuu, ti naa dînk'óe Jôesi Tádá dówóyí⁷nídí? Naa-á joe."

¹⁸ Hediho in t'owa háa Peter-di ovây⁷tu⁷annin dit'oe ihaydi wíyá wíditúhpí híwóhpí i⁷annin. Ditú, "Jôesi Tádá hânho hay⁷i namuu. I⁷dí in Hudíyo dimuupí⁷in t'owa wá⁷ ovâykhäge⁷nan inbí t'aywó⁷di dâyjoe⁷amídí, wówátsi nahándepí⁷in dâymá⁷veídí."

Oe Antioch bú⁷ Jôesi Tádáví tun dâywäyunde⁷

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in ovâyjänäkí⁷o⁷ hediho t'ämäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wáy-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wáy-á oe Antioch bú⁷piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owadã⁷mânho Jesus-ví⁷gedi ovây⁷tu⁷an, in Hudíyo dimuupí⁷in t'owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wáy wên in dijá⁷nin sená⁷dáho oe Antioch bú⁷piyebá dimää⁷indá in Hudíyo dimuupí⁷in wá⁷ Nanbí Sedó Jesus-ví⁷gedi ovây⁷t'ôe⁷o⁷. Ná⁷in sená⁷dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ná⁷in sená⁷ íviwo ovâykaymägidi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví⁷piye dívíwäyüdi íví⁷piyá dívímägi.

²² Oe Jerusalem in méesate⁷in t'owa háa oe Antioch napóe⁷in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó⁷di sen namuu, hedi pín ta⁷gedi i⁷ Yã⁷dâa⁷i P'oewaahãã-á imáa, hedi íviwo Jesus-ví⁷piye iwäyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imú⁷ hânho híwó⁷di Jôesi Tádádí ovây⁷o⁷in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovây⁷tumakhe⁷an pín ta⁷gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví⁷piye dívíts'anwäyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá⁷ Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú⁷naná⁷ diwepiye namää Saul óenuuwã-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé⁷gen méesate⁷in t'owa-á wí paayo t'ähki dívíwé⁷ge⁷o⁷, hedi in wíjedi báyéki t'owa ovây⁷hã⁷an. Ee Antioch in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in páádé ovây⁷ts'an⁷khäyã⁷ "Christian" gin.

²⁷ Ihaydibá wên Jôesi Tádáví tukhe⁷min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakhãwã⁷i⁷ iwínú, hedi in méesate⁷in t'owa ovây⁷tu⁷an, "I⁷ Yã⁷dâa⁷i P'oewaahããdi naa dínhangin⁷annan dihaapuwa⁷gí⁷o⁷in wãhãã t'ähki." Háa Agabus natú waa ta⁷gendi napóe Claudius

natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-vi'piye diviwäyunde'in t'ähki dâywêhpêe'an häyü dínkodi ihay inbí chã? dâywé'ge'amí'in, in tí'ûuwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídi. ³⁰ Hediho han diví'andi Barnabas-ádi Saul-ádi i' chã? ovân'an, hedi indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dänho'.

12

In Jesus-vi'piye' diviwäyunde'in wíyá ovâyt'ôephadekannan

¹ Ihayhã han napoe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänäkí'amídi natsonpoe. ² Hedá wá? natsonpoe James wí tsijó phá'dí óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây ûnmuu. ³ Herod ûnhanginpoe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hediho Peter wá? óepankáyjídí natsonpoe. Gin i'an ná'i Hudíyoví shánkí'eedi dinná? dihaydi, "Oewáaseepí? pává koe shánkí'eedi" gin dâytu'o?. ⁴ Peter óeyâ'di óepansóge, hedi tá'di sí (16) sundadođi óe'áyînmáa, jó'nängin diví'egó'o?. Iwedânho i' Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytu'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó?namídi. ⁵ Hebo wa'di Peter napannän dihaydi, in méesate'indi ihayda? ônjûusu'o? Jôesi Tádáđi óekhãge?namídi.

Peter i' pan tewhá iwedi óema'p'ãûnwhihusu.

⁶ Khu'deedi naná, hedi wíyá tháwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wíje sundadoví jáagé, hedi handidi najó'k'óe. In wây-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyînwîn. ⁷ Tsíkhangipí wí makówáwi t'ôepa'ãã'i? iwe nakwinudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepoe. I' makówási t'ôepa'ã'iđi Peter k'uuwoe eedi óewádá?andi óekhehshaa, hedi óetu'an, "Ówänäkí?, óshaa." Hedi i' kadéna khóe eeje nawhimuu?i' ûnwhihusu. ⁸ Hedi Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádi uví anto-ádi óto?." Hediho Peter han i'an. Hedáhá? óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá? óto?, hedi naví tí'úugé unwóe'ãã-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepa'ãã'i i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i hãäwí imunde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyînwîn diwe daphade, hedá wíyá wêe-á, hedáhá? in kwák'u phódi iwe dapówá, i' bú? p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wêhpêe p'ôe daphade, ihaydáhá? i' makówáwi t'ôepa'ãã'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpoe ná'i hãäwí ta'gendi ûnpoe'in, ããda? wínamuupí, hedi ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dînhanginná

ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepa'aa'i isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owavi'wedá dîn'aywoenídí, hedânho háawên jänäkí'in dikanda'in wídí'amípídí."

12 Ihaydáhá? John Mark-ví jiyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyú-anho t'owa dívíjûusu'odi dikw'ó. 13 Napówá ihaydi in já'wé'in tehpaá phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'ôe'i a'yú, Rhoda gin nakháwã'i namää imúunídí to-angú namuu. 14 Peter ihée'andi nat'oedi i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-ívi'wedi oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovâyt'ôe'amídí, "Peter oe já'wé tehpaá phódi iwe nawin." 15 Indi óetu'an, "U-ân unbondoe-muu." Hebo i' a'yú-á ihe'jidida' natû?, "Háa wâytu'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepa'aa'i namuu, Peter óe'âyínmáa'i'."

16 Wa'di dívíhí'maadíbo Peter-á ihe'jidida' ipópó'o', hedi in phódi dâyhúu ihaydi to'wí namuu'in dâymû'dí ovâyháa'an. 17 Peter imannan dituháanídí, hedi ovâyt'ôe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Tâa iví makówáwi t'ôepa'aa'i' isan waa i' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá? ovâytu'an, "James-á hedá in wé'gen tí'ûuwin páadé'indá bint'ôe'an háa dînpóe'in." Hedi iwedi wíyá wáypiye namää.

18 Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dîntû?. 19 "Wáyho Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dâynuuwã-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hediho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, hedi in wídínhanginnáhpídí natsonpóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá? Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedi wí háyú thaa iwe iwóyí'?

I' tsondi Herod nachuu

20 Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugí' dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívíhée'amídí, hedáhá? wên senã' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dédí? t'ôe'i-ádí dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwã, hedi i' óetu'an Herod óedaa'amídí wíyá indádi wínat'ay-ípídí.

21 Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá? i' tsondi púwédé eedi isóge, hedi thaa t'ähki in t'owa ovâyhée'an. 22 Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân dívítuwínúnde?, "Jôesidân díhí'máa waagibá nat'oet'óe, wí sendida' bá joe." 23 Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídí, hedi pubádi iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu'anpídí Jôesi Tádáda'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewänbo báyékí t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun shánki wänbo dit'oe'o, hedá báyékí ônsígihónde'.

²⁵ Ihayhääbá Barnabas-á Saul-ádi inbí t'ôe oe Jerusalem dänbowa, i' chä' in méesate'in tsonnin ovâymägidi, hedí iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá' indádi dänho', i-á Mark gin wá' nakháwä.

13

Barnabas-á Saul-á ovände'mandá ovänsan Jôesi Tádáví hí' t'owa ovâyt'ôe'amídí

¹ Oe Antioch bú' iwe in wé'gen méesate'indádi wên Jôesi Tádáví tukhe'mindá hedá wên iví hí' ovâyhá'o'indá diji'. Ginnân dikháwä: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o'), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-ádi hedá i' tsondi Herod-ádi wé'ge dasôe). ² Wí thaa diwé'gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídí hedá dívihäädä'amídá, hedí i' Yä'dâa'i P'oewäähâädi ovâytu'an, "Naadi Barnabas-á Saul-ádi dovände'man wí t'ôe hääwí dîn'amídí. Nää-á undá in wíjebá bînsôege-í han dän'amídí." ³ Hedího wíyá dívihäädä'an, hedí in wíjeví'di dívímankw'ódidi ovänjûusu'an, hedí ovänsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Hedího Barnabas-á Saul-ádi damää, i' Yä'dâa'i P'oewäähâädi ovântu'an waa. John Mark wá' indádi naji' ovänkhäge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá' kophé iwedi wí p'ojâadi Cyprus gin dâytu'o' iwepiye dimää. Hedí Salamis bú'-á dipowá, hedí iwe Jôesi Tádáví tun in Hudíyoví méesate eeje ovâyt'ôe'o'.

⁶ In poje senä' nã'i p'ojâadi i'ge t'ähki diji', ihaydáhá' oe Paphos bú' dipowá. Iwe wí Hudíyo sen óemû', Bar-Jesus gin nakháwä'i' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwä). I-á pinnándi namuu hedí natû' i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi-ân namuu, hewänbo ihójomáa. ⁷ Nã'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, hedí Jôesi Tádáví hí' nat'ôeyanda'di Barnabas-á Saul-á ovântuhkännan. ⁸ Hebo nã'i pinnándi nada' ovänkhäq'amídí, hedânho i' tsondi' óetumáa, "Wíviwäyü-ípí háa wóetumáa'in." ⁹ Hedí Saul (nää Paul gin wá' óekháyã'de') i' Yä'dâa'i P'oewäähâä pín ta'gedi imáa, hedí tsíhtáye Elymas óedamúnde', ¹⁰ hedí óetu'an, "U-á Penísendiví ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójo'ida' unmuu, hääwí bi'o'i-á yä'dâapí'da' namuu, hääwí híw'ó'di namuu'i-á nâat'ay, u-á Jôesi Tádáví ta'ge'in p'ôe mânmäägi'amí'in unda'. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádádá wóetuhchänukhâymáa,

hedânho untsi⁷t'aapúuwí, hedá ívíwo hay thaa i⁷ than wänbo wí hýyää wänbo wínâamúunípi.”

Paul ihí⁷bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhaadeedi t'âhki ûnkhunpóe, hedi oepiyá nääpiyá najidi wí to⁷wí óetuwámáa óepaamá⁷ve-ídi. ¹² Haa Elymas ûnpóe⁷in i⁷ tsondi óemû⁷ ihaydi Jôesi Tádávi tun iwäyü. I⁷ hääwí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi⁷gedi naháhpóe⁷i⁷di óeháa⁷an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú⁷ Pisidia nange naná⁷ diwe daji⁷

¹³ Paul-ádi iví k'ema⁷indádi Paphos-di kophé iwedi dimää, hedi oe Pamphylia nange iwe Perga bú⁷ dipówa. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovänjoe⁷an hedáhá⁷i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá⁷ Antioch bú⁷ oe Pisidia nange dapówa. Hedi kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate⁷ay ee dats'ú Jôesi dän⁷a⁷ginmäänídi. ¹⁵ Wí to⁷wí wí hâyü háa Moses ita⁷nan diwedi itunnan, hedá wíyá to⁷wí-á hâyü-á in Jôesi Tádávi hân⁷oe⁷in tukhe⁷min dâyta⁷nan diwedá itunnan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó⁷dédí⁷indi to⁷wí óetu⁷an Barnabas-á Saul-ádi ovântu⁷amídi, “Tí⁷úuwin páadé⁷in, ti wên tumakhe wänbo ná⁷in t'owa ovây⁷määní? Dada⁷dáho nää ovây⁷hée⁷amí.” ¹⁶ Hediho Paul iwínúdi imannan dívít'óeyaanídi, hedi ginnân ovây⁷tu⁷an:

“Un Israel t'owa, hedá un wé⁷gen t'owa Jôesi bîn⁷a⁷ginmä⁷indá, bí⁷t'óeyanbe. ¹⁷ Na⁷in Israel t'owa Jôesi Tádávi⁷piye ívíwäyunde⁷, hedi hân⁷oebo⁷ i⁷dân nanbí thehtáy pahpá⁷in dінде⁷man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge⁷nan díví⁷ây⁷t'owasôewé-ídi, tobá iwewin wídimuupí wänbo⁷, hedáhá⁷ iví kaydi há⁷i nange iwedi ovây⁷piye. ¹⁸ Hedi jónántä paayo ahkon ni⁷ge diji⁷ ihaydi ovây⁷âyngi⁷an. ¹⁹ Hedi Jôesi Tádávi⁷ ovâykhäge⁷nan tsé ihay hääge⁷in t'owa ná⁷i nange Canaan gin dâytu⁷an diwe ovây⁷häänú-ídi, hedáhá⁷ i⁷di in Israel t'owa Canaan ovây⁷wije. ²⁰ Jónän tägintädáhá⁷ p'anántä (450) paayo óeho⁷ ná⁷i t'âhki napúuwídi.

“Iwedáho Jôesi Tádávi⁷ ovây⁷sonninkw'óe⁷ó, iví tukhe⁷bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Hedi in t'owadi Samuel óedaa⁷an wí kw'áye⁷i tsondi ovây⁷sôege-ídi, i⁷ wé⁷ge⁷i nange⁷in t'owa dín⁷än waagibá, hediho Jôesi Tádávi⁷ Saul ovây⁷mägi, i-á Kish-ví ay ûnmuu, hedi in Benjamin-bí ây iwedi⁷i⁷báho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye⁷i tsondi dínmuu. ²² Ihaydiho híwóhpi i⁷andi Jôesi Tádávi⁷ óejâa⁷an, hedi David óesóge inbí kw'áye⁷i tsondi dín⁷múunídi, i-á Jesse-ví ay ûnmuu. Jôesi Tádá natú, ‘Naa dínhanginná David-ví ánshaa-á naví⁷ waagibá

ûnmuu'in, hedá i-á hääwí t'ähkí háa naa otú waa ikanhúuwí.'
 23 Jôesi Tádá iví tun imägi David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí
 na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoenídí, hedi i-áho náa
 napówá, i-á Jesus-ânho namuu.

24 "Hewänbo wa'di Jesus iví t'ôe its'an'anpídíbo', John i'
 p'ó'p'oekandi'di in Israel-win t'owa t'ähkí ovâytumáa, 'Unbí
 t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wâypp'ó'p'oe'amí.' 25 Hedi
 John iví t'ôe ibowakhây'o' ihaydi, ihayda' ovâytumáa, 'Ti naa-
 ân i' bîntsíkha'máa'i' omuu gin í'ánde'? Naa-á joe. Bít'ôeyanbe,
 naví shánkí tí'úugá wíyá to'wí napowagi'o, i-á naví shánkí
 itsonmáa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto
 wänbo dônp'äädi-ídi,' ginnânho John natú.

26 "Tí'úuwín páadé'in, un Abraham-bí ây iwedi'in
 ímuu'indá hedá un wé'gen t'owa Jôesi Tádá bîn'a'ginmä'indá,
 undádí na'indádí Jôesi Tádádí ditú'an hádídí in t'owa
 ovây'aywonde'in. 27 Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa'in
 hedá inbí tsonnindá ta'gendi wídínhanginnáhpí to' Jesus
 namuu'in, hedá i' hí' Jôesi Tádáví tukhe'min Jesus-
 ví'gedi dâyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje
 kaykhanwówá thaa waa ná'i hí' dâytundo wänbo', híwó
 wídika'póya'pí. Hedânho ditú Jesus óháyjí'in ûnkhây'ä',
 hediho háa in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min dâyta'nan
 waa ta'gendi napóe. 28-29 Hääwí t'ähkí Jesus óe'andi Jôesi
 Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate
 óedaa'an natsonpúuwídi Jesus óháyjídi, tobá wên t'aywó'nin
 wí'ônshaapí wänbo'. Hedi han óe'andá nachuudá in phé'win
 diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú'.

30-31 "Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Hâyän wänbo
 wên t'owaví'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên
 óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachu-
 upídíbo'. Hedi ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovâytumáa
 nawáywówápóe'in dâymû'.

32-33 "Hedi náa-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wâyt'ôe'o':
 Jôesi Tádá nanbí hehääwi thehtáy pahpá'in iví tun imägi Jesus
 óewáywówápakhâyímáa'in, hedi háa ovâytu'an waa na'in inbí
 ây iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi
 Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

34 Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâyímáa'in,

hedi un wá' hanbá wâykhâyímáa.

Hedi ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseeje-
 ípí gá óewáywówápakhâyímáadân, hedi há'to wíyá nachuu-í.

35 Hedânho David-di wây-á wéhpée Psalm ita'nan diwe Jôesi
 Tádá gin óetu'an:

Uví yâ²dâa²i ayví tú² wínâasijepâkhây máapí.

³⁶ David-á wí²bo iví²gedí wí²ihí²máapí. Iví thaa wa² nawówáji² ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu²an waa iví t'owagí² i²an, ihaydáhá² nachuu, hedi iví páadé kâ²ââ²in ovâykhâ²kw'ódi iwebá óekhâ²k'ú², hediho iví tú²ho únsije. ³⁷ Hewänbo Jesus-ví tú²-á wí²únsijepí, i-á i² Jôesi Tádádí óewáywówápa²i namuu.

³⁸⁻³⁹ “Tí²úuwin páadé²in, naa oda² íkapóewí²in ná²in nää wây²tuhkankhây máa²in: Háa Jesus i²annin namuudi unbí t'aywó²di wovây²owóje-í. Tobá i² tsontun Moses ita²nandi bîn²a²ginnamídi úvíkhâ²âde wänbo², há²to unbí t'aywó²di wovâyjáa²amí, hewänbo Jesus-ví²piye úvíwâyundedáho wovâyjáa²amí-ákun. ⁴⁰ Nää undá bí²áyíngi²an hedânho ná²in Jôesi Tádáví hí² iví tukhe²min dáyta²nannin wí²únpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú²in naví hí² wí²dínchâ²muupí²in bí²ôeyan.

Unbí thaa eeje wí² háäwí wâyupíwó²di namuu²i hânho hay²i namuudi naa dáykhây máa,
hedi wí²úvíwâyukhây máapí tobá wí² to²wídi wovâythayjo wänbo².
Hediho wovâyháa²amí, hewänbo wí²úvíwâyü-ípi, hedânho íchuuwí.”

⁴² Paul ihí²bowa, hedi i-ádi Barnabas-ádi i² Hudíyoví méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida²ji² owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná²i háäwí dit²oe i²gedí²bá shánki ovâyhéé²amí²in, ⁴³ hedi dínwé²gek'ewe² dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedi in wíjedi ovây²tumakhe²an Jôesi Tádáví sígísehkanä iwe dívíwâyühúuwídi. Wáy wên ná²in t'owa-á Hudíyo dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wänbo in Hudíyoví khuubá dáyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i² kaykhanwówá thaa naná² diwe, t'ähki waa in bú²wín t'owa dívíwé²ge²an ná²i Jôesi Tádáví tun Paul-ádi Barnabas-ádi dânt²ôe²odi dit²oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó²dédí²indi ná²in báyéki t'owa in wíjévi²piye dimändi ovây²mû² ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedi ovây²tumáa Paul-ví hí²-á ta²gen wí²únmuupí, hedá iví²gedá híwóhpí dívíhéé²an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwôeda²ginpídi²bo² ovâyhéé²an. Ginnân datú: “Nakhây²â² Jôesi Tádáví hí² un Hudíyo páadé wây²t'ôe²amí²in, hediho han än²an. Hebo bînjoegi²andi úvíkeejo² undá in wówátsi nahándepí²in bínkáyjí²in wí²ímuupí²in, hedânho nää na²indi wâyjoekankhây máa, hedá in Hudíyo dimuupí²inbí²piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví ta²nin diwe na²in ginnân dítu²andân:

Naadi u² wíde²man wí ko waagi²bá unmúunídi,

in Hudíyo dimuupí²inbí²piye unmú-ídi,

in t'owa t'ähki nää oepáa k'aydi hádídi ovây²aywoeni²in ovây²tü²âamídi.”

48 In Hudíyo dimuupíʔin iwebá dijiʔin náʔi híʔ dit'oedi hânho dihíhchanpóe, hedí ditú, “Nanbí Sedó Jôesi Tádáví híʔ híwóʔdi ûnmuu.” Hedí t'âhkí in toʔwên Jôesi Tádádí ovâydeʔmannin náʔin wówátsi nahándepíʔin dâykáyíjídi ivíʔpiye dívíwäyü.

49 Hedí shánkí wânbo t'owa iʔ nange t'âhkí dikw'óʔnin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun dit'oemän. 50 Hewânbo in Hudíyodi in búʔwin kwiyaʔ kodit'owa dimuuʔin Jôesi Tádá óeʔaʔginnin ovâyt'eʔyaʔnan, hedá in senäʔ kw'áyeʔin dimuuʔin wáʔ, hedího náʔindá Paul-á Barnabas-á ovânjänäkiʔan hedá inbí nan diwedi ovânkhehpiye. 51 Hedího inbí anto iwedi dânnäʔjeepídi in t'owa ovâykeeyamídi kodi wídívíʔanpíʔin, hedáháʔ náʔi wêe búʔ Iconium eepiye damää. 52 Hedí in Antioch búʔ dithaaʔin Jesus-víʔpiye dívíwäyundeʔin hânho dihíhchanpóe, hedá pín taʔgedá iʔ Yäʔdâaʔi P'oweaqahâa-á dâymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádáví tun oe Iconium búʔ ovâyt'ôeʔoʔ

1 Háa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dânpóe waabá oe Iconium wáʔ dânpóe. Iʔ Hudíyoví méesateʔay ee dats'û, hedí hânho híwó ovâyhéeeʔandi báyéki t'owa Hudíyo dimuuʔindá Hudíyo dimuupíʔindá Jesus-víʔpiye dívíwäyü. 2 Hewânbo wên Hudíyo inbí híʔ dívíwäyundepíʔindá wây-á Hudíyo dimuupíʔin ovâyt'eʔyaʔnan, hedího náʔin Hudíyo dimuupíʔin in Jesus-víʔpiye dívíwäyundeʔinbíʔpiye háa dichâa. 3 Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dânwóyíʔ, hedí khunwôedaʔginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-víʔgedí dânhíʔmáa. Hedí iʔdá ovânkaymägi pinnán t'ôe dâñʔamídi, hedânho in t'owa ovâykeeyamídi iʔ híʔ iví sígísehkanä ûnmuu iʔgedá taʔgen namuuʔin. 4 Hebo in t'owa iʔ búʔwindá dit'oedi handaʔ wídíʔánshaamuupí. Wëndá in Hudíyo-ádi dipóe, wëndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwaʔindáda.

5 Hedího wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupíʔindádi in búʔwin p'óʔdédíʔin wóegé dívíʔánshaamägi ovânwäʔamídi hedá ovânk'usäyü-ídá. 6-7 Hebo háa ovânkhamáaʔin Paul-á Barnabas-á dânhanginpóe, hedího oe Lycaonia nangepiye dajân, hedí wíje búʔ Lystra-á Derbe-á iwe hedá iʔge t'âhká Jôesi Tádáví híwóʔdi tun in t'owa ovâyt'ôekanhon.

Paul oe Lystra búʔ óek'usäyü

8 Náʔi búʔ Lystra iwe wí sen natsiʔdeeʔipiʔ naʔän. Naʔaypyädíbo haʔbi namuu, hedího wáymüu wânbo wíʔijiyépi. 9 Paul ihíʔmáadi náʔi sendá nat'ôeyannän. Paul-dá taʔgebo óemüʔdi ûnhanginná iʔ sen in wäyü ûnhekháapúuwídi

imáa'in, ¹⁰ hedihó kaygi óetu'an, "Óta'gewínú." Hedí i' sen ichānuwínúdí natsi'dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji'in háa Paul i'annin dāymû'di di'ānde wēn wije inbí jōesi damuu'in, hedihó kaygi ditú inbí tundi, "Wēn jōesi damuu'in makówádí nanbí'wepiye dawān hedí na'in t'owa waaginbá dapaa." ¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ān namuu, hedí Paul-á Hermes gân óekháyǎ?, gá Paul shánki ihí'máadān. * ¹³ Wí méesate hay'i oe bú'dí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dāy'a'ginmä?. I' méesatewi owha' wēn tôedo-á hedá póvi ophídé'i-á i' bú' tehpaá phódi iwepiye imaa, hedí i-ádí in t'owa-ádí in tôedo dāyt'ahāñnú-í'in dida' ovān'a'ginmāānídí.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívikhāymáa'in dānhanginpóe ihaydi inbí k'éwé'in to dānwhéé'an ovāykeeyamidí háa díví'o waa wí'ovānhí'anpí'in, hedá in t'owaví jáa dān'āāts'údedí dāntuwínú, ¹⁵ "Háadan gin úví'o"? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'āā Jōesi Tádávi híwó'di tun wāyt'ōe'amídí, hedānho nā'i hāāwí nachā'muupi' úví'o'i bīnjoe'amídí, hedá i' nawówáji'i Jōesivi'piye úvíwāyū-ídá. I-ān makówá-á nandá māap'oe-á hedá hāāwí t'āhki eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. ¹⁶ Hedí tobá hān'oebo nāa puwahay wáyjé t'āhki'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jōesi Tádádí ovāykanmāgi wānbo?, ¹⁷ thay'eedí ovāykeeyan háawi i' namuu'in hānho híwó ovāy'andi. I'dān in kwan makówádí wovāyjemu, i'dibá hāāwí i' nan diwedí napaa'i wovāypaye. I'dān koegi' wovāymā' hedá wíyá hāāwí unbí pí'nā wovāyhíhchannamígí'-á," gin Paul-di ovāytu'an. ¹⁸ Hebo tobá t'āhki nā'i ovāytumāa wānbo?, báyéki t'ōe dānpóe in t'owa ovāywóyí'nídí in tôedo wídāyt'ahāñnú-ípídí in ovān'a'ginmāānídí.

¹⁹ Ihaydibá wēn Hudíyo Antioch bú'win hedá Iconium bú'windá dipówá, hedí Paul-á Barnabas-á ovāntunsúumáadi in Lystra-win t'owa háa nā'in dipówá'in ditú waagidá' dívíwāyū. Hedihó Paul óek'usāyū hedí óehay gin dīchanpóedí ee bú'dí já'wépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewānbo wēn Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in Paul-ví'wepiye di'āā, hedí wa'di iví'ge dibūuwīn dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáys'ú. Wíyá tháwāndá i-ádí Barnabas-ádí oe Derbe bú'piye damāa.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymāa

²¹ Oe Derbe bú' Jōesi Tádávi híwó'di tun ovāyt'ōe'an, hedí báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwāyū. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymāa. ²² Nā'i bú' eeje in Jesus-ví'piye

* **14:12** In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyéki jōesi dīnkw'ó. I' shánki p'ó'dédí'-á "Zeus" gin óekháyānde', hedá wí t'óekhuwa'i-á "Hermes" gân nakhāwā.

díwíwäyunde⁷in ovâykhäge⁷nan shánkí kay⁷indi díwíwäyú-ídí, hedá dântumakhe⁷an ta⁷gendi díwíwäyuhúuwí⁷in. Ovâytu⁷an, “T’ähkí na⁷in âyt’ôephaadé-í⁷in gínpuwí oe makówá gipówâpídíbo⁷.” ²³ Hedi t’ähkí i⁷ méesate eeje tsonnin ovâykw’ódi, hedáhá⁷ dänjúusu⁷andá dänhaädä⁷andá t’ähkí in díwíwäyú⁷in ovâytu⁷an, “Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wovâypahúuwí.”

²⁴ Nää-á Pisidia nange i⁷ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówá. ²⁵ Iwe in Perga bú⁷win t’owa Jôesi Tádáví tun ovây⁷t’ôe⁷an, hedá iwedá wíyá wêe bú⁷ Attalia-piye damää. ²⁶ Iwedáhá⁷ kophé iwedá i⁷ wêe Antioch bú⁷ iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadédí wáypiye damää hedi damäapídíbo in méesate iwe⁷in t’owadi ovânjúusu⁷an Jôesi Tádáví sígísehkanädi ovân⁷áyîngi⁷amídí, iví t’ôe dän⁷amídí. Hedi nää-á inbí t’ôe-á dänbowadi dawáy⁷ä.

²⁷ Oe Antioch dapówá ihaydi t’ähkí in méesate⁷in t’owa ovâywé⁷ge⁷an, hedi ovâytu⁷an háa Jôesi Tádádí ovânkhäge⁷nannin i⁷ t’ôe dän⁷andi t’ähkí, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí⁷in wá⁷ Jôesi Tádádí ovâymägi⁷in díwíwäyú-ídí. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví⁷piye díwíwäyunde⁷indádí dänwóyí⁷.

15

Oe Jerusalem in méesate⁷in tsonnin dínwé⁷gepóe

¹ Wên senä⁷ oe Antioch dipówá Judea nange iwedi, hedi indi in Jesus-ví⁷piye díwíwäyunde⁷in ovâyhá⁷o⁷. Gin ovâytu⁷an: “In Hudíyo waaginbá ík’ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há⁷to⁷ oe makówápiye ímú-í.” ² Paul-á Barnabas-á ivíwo wí⁷ovânhi⁷anpí háa in senä⁷ dipówá⁷in ditû⁷nin, hedi indádí báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä⁷dá ovâyde⁷man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhéé⁷amídí in Jesus-ví t’ôekhuwa⁷indá in méesate⁷in tsonnindádí ná⁷i hääwí napóe i⁷gedi.

³ Hediho ná⁷in senä⁷ Antioch iwedi ovâysandi ná⁷in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i⁷ge diphade. Eeje in Jesus-ví⁷piye díwíwäyunde⁷in ovâytu⁷an hääwí t’ähkí háa in Hudíyo dimuupí⁷in dínpóe⁷in, inbi khuu dáyjoe⁷andi Jesus-ví⁷piye dívímägi. Hedi ná⁷i hí⁷ dit’oedi hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú⁷ in senä⁷ dipówá ihaydi, in méesate⁷in t’owadí in Jesus-ví t’ôekhuwa⁷indádí hedá in méesate iwe⁷in tsonnindádí in ovâysígíhógi. Ihaydiho Paul-ádí Barnabas-ádí ovâytu⁷an t’ähkí i⁷ hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge⁷nandi díví⁷amídí i⁷gedi.

⁵ Hebo wên Jesus-ví⁷piye díwíwäyunde⁷indá Pharisee t’owân dimuu, hedi dívíwínúdí ginnân ditú, “In Hudíyo dimuupí⁷in

t'owa-á dínkhây⁷ä⁷ in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa⁷amí⁷in, hedá wá⁷ nakhây⁷ä⁷ ovâytu⁷ã⁷amí⁷in t'ãhkí i⁷ tsonnun Moses ita⁷nandi⁷ dâ⁷y⁷a⁷ginnamí.” ⁶ Hediho indádi in Jesus-ví t'ôekhuwa⁷indádi in méesate iwe⁷in tsonnindádi dívíwé⁷ge⁷an ná⁷i hã⁷wí i⁷gedí dívíhée⁷amídí.

⁷ Híwó hayho dívíhée⁷an, ihaydiho Peter iwínúdí ovâytu⁷an, “Tí⁷úuwin páadé⁷in, únhanginná hã⁷yú hay paayo phade Jôesi Tádádí naa díde⁷mannin in Hudíyo dimuupí⁷in dovâyhée⁷amídí iví híwó⁷di tun dit'oe-ídí hedá i⁷piye dívíwã⁷yú-ídí. ⁸ Jôesi Tádá t'owa t'ãhkíví á⁷nshaa únhanginná, hedi ná⁷in dínkeeyan i⁷dá in Hudíyo dimuupí⁷in wá⁷ ovây⁷sígíhógi⁷in i⁷ Yã⁷dãa⁷i P'oewaahã⁷ ovây⁷mãgídi. Na⁷in dí⁷mãgi waabá in ovây⁷mãgi. ⁹ Hedá ikeeyan t'ãhkí indádi na⁷indádi handá⁷ dí⁷máa⁷in, gá indi iví hí⁷ ó⁷nwã⁷yudí i⁷dá inbí t'aywó⁷di inbí pí⁷nádi ovây⁷jãa⁷andân. ¹⁰ Heháãdanho náa un í⁷da⁷ Jôesi Tádá bînt'ayjaa⁷amí⁷in? Undá í⁷sonpoe⁷o in Hudíyo dimuupí⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwã⁷yú⁷in wên hã⁷wên kã⁷y⁷in díví⁷amí⁷in, hewã⁷nbo háa bîntsonmãa⁷indá na⁷in wí⁷gínkodípí iví⁷amídí, nanbí thehtáy pahpá⁷in wá⁷ wã⁷nbo wídínkodípí. Wí hã⁷wí khãa⁷i inbí t'ú⁷k'eegi bî⁷n⁷i⁷k'úya⁷ waagibá úv⁷o⁷. Ha⁷wãa wí⁷úv⁷amípí. ¹¹ Na⁷indá ív⁷wã⁷yunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísehkanã ú⁷nmuudíbo dîn⁷aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí⁷in wá⁷ handí⁷ibá ovây⁷aywoení.”

¹² Ihaydáhá⁷ Barnabas-ádi Paul-ádi ovây⁷hée⁷an. In t'owa t'ãhkí diwé⁷gekw'ó⁷nin hã⁷nda⁷ dikwodee ovã⁷nt'ôeyandedí in wí⁷jedi ovây⁷tumáadi háa Jôesi Tádádí ovã⁷nhãge⁷nannin t'ã⁷mãge⁷i pí⁷nãn t'ôe dãn⁷amídí in Hudíyo dimuupí⁷in t'owa-ádi daji⁷ ihaydi. ¹³ Dãnhí⁷bowa, ihaydáhá⁷ James-dá ginnãn ihée⁷an: “Tí⁷úuwin páadé⁷in, náa-á naa-áhá⁷ dînt'ôeyan. ¹⁴ Simon Peter-di na⁷in dítu⁷an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí⁷in t'owa wá⁷ ovây⁷áyîngimãa⁷in, hedi handí⁷ dínkeeyan wên in diwedi ovây⁷hógi⁷in iví⁷in ú⁷nmúunídí. ¹⁵ In Jôesi Tádáví tukhe⁷min hã⁷n⁷oebo hanbá dítu⁷, hedi háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú⁷in ginnãn dã⁷ya⁷nan:

16-18 T⁷ tsondi David-ví â⁷y iwedi⁷inbí tsonkhuu dínhándí wí tewhá nakanu⁷i waagi⁷inbá dipóe, hewã⁷nbo wáy wí thaa naa owáy⁷ä⁷ hedá inbí tsonkhuu dovây⁷wã⁷mããní.

Háa dimú⁷de waagibá dovây⁷wã⁷kwohkhây⁷mãa.

Naa han dáy⁷khây⁷mãa hedã⁷nho t'ãhkí in wé⁷gen t'owa dida⁷ídí dítãa-í⁷in, hã⁷yú in Hudíyo dimuupí⁷in dovây⁷hógi⁷in naví⁷in dîn⁷múunídí.

Ginho Nanbí Sedó Jôesi natú, i⁷dá hã⁷n⁷oe ná⁷i hã⁷wí t'owa ovây⁷hangin⁷ã⁷nnan.”

19 Hedá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dînchanpoe'o: Wígínkhây'âhpi in Hudíyo dimuupi'in Jôesivi'piye dívits'anwäyu'in âytu'âami'in háawin kây'in dây'amídi. 20 Han ívi'amívi'wedí, âyta'namí ginnân âytu'âamídi: Wídâyk'o'ípi i' koegi' nakoekhâk'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägidân, * hedá wíyá to'wívi kwee-ádí háa sendádí wídívíwho'kw'ôenípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepi'-á wídâyk'o'ípi, hedá i' ûnp'oe wänbo-á wídâyk'o'ípi. † 21 Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedí Moses ita'nandân, hedí kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá ívi hí'-á t'âhki bú' naná' deejé ont'ôe'o'."

In Hudíyo dimuupi'in Jesus-vi'piye dívíwäyunde'in wên ta'nin ovâysan

22 Hedího in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'âhki in wé'gen méesate'indá ginnân ditú, "Wên sená' na'inbí'wedíbabá dimuu'in âyde'mamí, hedí Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indádí." Hedího Silas-á Judas-á ovánkê', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwä. In méesate'in t'owadi ná'in sená' báyéki ovân'a'gin. 23 Hedí wên ta'nin indádí dâyho' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupi'in hebo nanbí tí'úuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páadé'in gimuu'indi wâysengitumáa. 24 Na'in gínhanginpóe wên t'owa nâwedí dimää'indi piháawi hääwí wovâytu'annin, hedího inbí hí' dínmuudi wí'únhanginnâhpi háa úvi'amí'in, hedá t'âhki únbéedee. Hebo na'indá hä'in t'owa wí'âytu'anpi ha'wâa díví'amí'in. 25-26 Hedânho ívíwé'ge'an hedí âywéhpêe'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaanídi. Indá sená' âysígi'in damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dänmäänídi. Hedá wá' gitú híwó namúuní'in wây-á wên sená' âyde'mamídi indádí damú-ídi, 27 hedího Judas-á Silas-á âysan. Háa ná'in ta'nin diwe âyta'nan waa indibo hanbá wovâytu'khankhây máa. 28-29 I' Yä'dâa'i P'oweahâa natú híwó wínamuupi'in wí hääwí kây'i wâytu'âamídi úvi'amídi

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupi'in t'owa-á dâyhäwíkhíjé inbí jôesi dínmuunídi, hedí koegi'-ádí wíyá hääwí-ádí ná'i jôesivi'piye dâyhúja' dây'a'ginmäänídi, hedáhá' i' koegi'babá dâyk'ch'áade' in t'owa dâyk'o'ídi. In Hudíyo dîchanpoe'o ná'i koegi' dâyk'oeadá, in wé'gen t'owavi jôesi dây'a'ginmä' waagíbabá díví'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâk'óe ná'i pívi na'ûnp'oepeepi' dâyk'o'ídi, hedího in Jesus-ví t'ôekhuwa'in wídida'pi in Hudíyo dimuu'in gi'bi pívi dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamídi.

hedá na'in wá' hanbá gichaa. Hebo ná'i hí'-áho únkhây'ä' bîn'a'ginnami'in: Wíwînk'o'ípi i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', hedá wíwînk'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí' wíwînk'o'ípi, hedá wíyá to'wíví kwee-ádí háa sendádí wí'úvíwho'kw'ôenípi. Ná'i hääwí wí'úví'anjídí híwó ûnpúuwí. Sndgidiho'."

³⁰ Hedího Judas-á Silas-á Barnabas-ä haða Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówá ihaydi in méesate'in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an hedi in ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihíhchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádí Silas-ádí Jôesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in báyéki ovâyhéé'andi ovâytu'an kwee waa sen waa di'âanídí, hedi inbí hí'dí ovâykhäge'nan shánki kay'indi dívíwäyü-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyü thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedi báho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Antioch-in dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádávi wovân'áyîngihúuwí hää p'óege damändi," hedi damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádí oe Antioch-bo dänwóyí'. Eewân indá hedá báyéki wây-á dikw'ó'nindádí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovâyt'ôe'o'.

Paul-ádí Barnabas-ádí dänwije

³⁶ Wí háyü thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'ähki bú' eeje, hää Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun äntunphade eeje, hedá hä'in méesate'in tí'úuwín páadé'in änmúuní, gånhanginpuuwídí tigú híwó'gí dimän."

³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádí bá dänhúuwí'in.

³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jidida' natú' Mark-á indádí wíðänhúuwípi, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovânjoe'andân, hedi iwe Mark wíyá wínada'pí indádí in t'ôe i'ámí'in. ³⁹ Hedi ívíwo dântuhkannandi dänwije.

Barnabas-di Mark óekê' i-ádí damú-ídí, hedi kophé iwedi oe Cyprus-piye damää. Hewânbo Paul-dá Silas-á óede'man.

⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'an Jôesi Tádávi ovânsígl'áyînhúuwí'in, hedi damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damää, hedi in méesate'in t'owa ovâykhäge'nan shánki kay'indi dívíwäyü-ídí.

16

Paul-ádí Silas-ádí Timothy namää ovânkhäge'namídí

¹ Cilicia nange iwedi Paul-á Silas-á ná'i bú' Derbe-piye damää, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwä'i' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu. Iví jiyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedi i' wá' Jesus-ví'piye iwäyü, hebo iví

tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví²piye dívíwäyunde²in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa²in ditû² Timothy-á híwó²di sen namu²in. ³ Paul nada² Timothy-di ovänyuuhûuwí²in, hewänbo páadé óeho² i² Hudíyoví k'ewe taadi óetaa²amídí, gá ee dimän ni²ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedí indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu²in. ⁴ Iwáy bú² iwéngé dimän dihaydi in méesate²in t'owa ovâyhangin²ânnan háa in Jesus-ví t'óekhuwa²indá hedá in méesate²in tsonnindá oe Jerusalem ditû²in, hedá ovâytu²an ná²i hí² dáy²a²ginnamí²in. ⁵ Hedí in méesate²in t'owa shánkí kay²indi dívíwäyü, hedá shánkí wänbo t'owa-á dívíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imû²in

⁶ Oe Asia i² Yä²dâa²i P'oewaaahâadi Jôesi Tádáví hí² i²gedi wí²ovâyhí²mägipi, hediho in nange Phrygia-á Galatia-á i²ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi ná²i nange Bythinia ditsudeda², hewänbo i² Yä²dâa²i P'oewaaahâadi ovâykhâa²an. ⁸ Hedího Mysia nange i²ge wá² daphade, hedí Troas bú² iwá dapówá.

⁹ I² khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû² waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay²indi óeda²máa, “Nää Macedonia-piye óká²ve na²in díkhäge²namídí.” ¹⁰ Hedí Paul ná²i ûnkeepóe i²gedi ditû²an dihaydi wesebo na²in ívíkhây²an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta²gendi Jôesi Tádá nada² iví híwó²di tun in t'owa iwe²in âyt²óe²amí²in.

*

Oe Philippi bú² Lydia-á Jesus-ví²piye iwäyü

¹¹ Troas-di kophé iwedi gimäädi i² p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wiyá tháwändá iwedáhá² ná²i bú² Neapolis-piyá gimää. ¹² Iwe i² kophé iwedi giwá, hedí nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay²i bú² namuu Macedonia nange iwe, hedí báyéki Rome-²in t'owa iwe dithaa. Háýü thaa iwebo ívíwóyí².

¹³ I² kaykhanwówá thaa-á i² bú² tehpaá phódi já²wépiye gipee, ihaydáhá² p'o²k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää²ä dívíjûusu²amídí. Iwá wên kwiya² diwé²gekw'ó, hedí nange ívíkw'ó²idi âyhée²an. ¹⁴ Wí kwee in diwedi nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú²wi-ân namuu, hedí i² aa pí tsáawä²i² ívíwo nachä²muu²i kuhcha²i namuu. I²dá Jôesi Tádá óe²a²ginmä², hedí Paul-ví hí² ónt²óeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge²nan háa natú²in isígíkáyjídí. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi²indá dívíwäyüdi ovây²p'ó²p'oe²an. Ihaydiho i²di na²in ditû²an, “Nää-á únhanginpóe naa ta²gendi Nanbí Sedóví²piye dáywäyunde²in.

* **16:10** Luke náá indádí nají, i² to ná²i hääwí ita²nandi².

Hedáho naví tewhá eepiye bíkã⁷ve, hedí iwebo úvíwóyí⁷ní.” Hânho kay⁷indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovãnpansóge

16 Wí thaa ee dívíjûusu⁷o⁷ ipiye gimän dihaydi, wí a⁷yúdi díjay. Nã⁷i a⁷yú-á wên t'owađi óekumä, hedí wí yã⁷dãapí⁷ p'oewãhãđi óemáa. Nã⁷i p'oewãhãđi hãä t'ãhkí hí⁷ óetu⁷o⁷ natúunídí háa t'owa dínpuwagi⁷o⁷in. Iví tsonnin hãýú-anho dâychã⁷hõnde⁷ i⁷ i⁷o⁷i⁷đi. 17 Hedí Paul-á na⁷indá i⁷ a⁷yú gínwóejí⁷đi ituwínunde⁷ ginnân: “Nã⁷in senã⁷dá Jõesigi⁷ dívít'õemáa, i-á i⁷ shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâytu⁷ãamí hádíđi wovây⁷aywoeni⁷in.” 18 Hãýú thaa ginho i⁷o⁷ Paul nat'ayjaapóe píhay, hedího ibéedí i⁷ yã⁷dãapí⁷ p'oewãhãä óetu⁷an, “Jesus Christ-di naa dínk'û⁷ wíjõenídí, hã⁷i a⁷yúví⁷wedí ópeeve.” Hedí i⁷ p'oewãhãä wesebo únpee.

19 I⁷ a⁷yúví tsonnin dínhanginná i⁷ a⁷yúđi wíyá wí'ovâychã⁷t'ankhãymáapí⁷in, hedího indi Paul-á Silas-á ovãnyã⁷đi ovãnkóhkay⁷an i⁷ bú⁷win p'ó⁷dédí⁷in dikw'ó⁷ diwepiye i⁷ bú⁷ pinge, 20 hedá ovâytu⁷an, “Nã⁷in Hudíyo senã⁷dá nanbí bú⁷ iwe in t'owa ovây⁷e⁷ya⁷do⁷. 21 Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá⁷o⁷, hedí na⁷in gínkhãk'óe nã⁷in khuu âykáyí⁷in háa ây⁷a⁷ginnamí⁷in, na⁷indá Rome t'owa gimuđi.”

22 Hedího in wé⁷gen t'owa iwe diji⁷indi Paul-á Silas-á ovãnyã⁷, hedí in bú⁷win tsonnindi inbí aa ovãnwhée⁷an, hedí ditsonpóe ovãnwhãñí⁷in. 23 Báýékí ovãnwhãđi ihaydáhá⁷ ovãnpansóge, hedí i⁷ pan tewhá áyí⁷đi óetu⁷an híwó ovã⁷áyíngi⁷amí⁷in. 24 Gin óetu⁷an dihaydi i⁷đá pan tewhá pinge ovãnsóge, hedí ovãnpó⁷t'ãäk'û⁷.

25 Khun pinuđi hãđi Paul-á Silas-á dãnjúusu⁷o⁷ hedá dãnka⁷wo⁷ Jõesi Tádá óekú⁷daa⁷amíđi. In wé⁷gen pan dikw'ó⁷nindi ovãnt'õeyande⁷. 26 Ihaydi tsíkhagipí i⁷ nan hânho na⁷a⁷yãpóe, hedí i⁷ pan tewhá tepú wãnbo na⁷a⁷yãpóe. Wesebo i⁷ pan tewhá phóđi nakhuudee, hedí i⁷ kadéna in pan ovâywhi⁷kw'óđi⁷í dínwhisuudee. 27 I⁷ pan tewhá áyí⁷đi najósa⁷wo hedí i⁷ pan tewhá phóđi nakhu⁷undi imú⁷, hedího na⁷ân t'ãhkí in pan dishavepee⁷in, hedího iví tsijó phá⁷ iwahkê⁷ hedí ipikhe⁷khãymáawãn. 28 Hebo Paul ituwínú, “Wí⁷bo wíwiwã⁷amí⁷pí. Na⁷indá t'ãhkí wa⁷đi nããbo gikw'õn.”

29 I⁷ pan tewhá áyí⁷điđi wí to⁷wí óetu⁷an, “Wên phakó dínmã⁷,” hedí õnmaadı i⁷ pan tewhá ee iwãnãts'úde. Hânho nathãthãpoe⁷o nakhunwõeda⁷đi, hedí wesebo Paul-áđi Silas-áđi inbí páadépiye idége⁷disóge. 30 Hedí iwínúđi oe já⁷wépiye ovãnpiye hedí ovãntu⁷an, “Naví sedó⁷in, hãnnan dáý⁷amí naa

dîn'aywoenídí?" 31 Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwäyú, u-ádí uví k'aygi'indádí, handidânho wovây'aywoení."

32 Heđi Paul-ádí Silas-ádí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á heđá t'ähkí iví k'aygi'indá ovâytu'an, 33 heđi wese i' khun i' pan áyí'didi ovânho' ovân'owêedi-ídi ee datsa'an deeje, heđá wesebo-á i-á heđá in wé'gen iví k'aygi'indá ovâyp'ó'p'oe'an. 34 Heđáhá' Paul-á Silas-ádí iví tewhá eepiye ovânpiye heđá ovânhúujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähkí ivíwo dihíchanpóe, nää-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwäyüdi.

35 Wíyá tháwän hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senä' ovâysan i' pan áyí'di óetu'âamídí Paul-á Silas-á ovânma'p'âädi-í'in. 36 I' pan áyí'didi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wänma'p'âädi-í'in. Nää-áho damú-í. Jôesi Tádáho wovân'áyíngihúuwí." 37 Hebo Paul-dá in áyí'nin senä' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wídînshaapí wänbo', heđá tobá oe Rome gänkháwäta'k'óe wänbo', in bú'win tsonnin ditsonpóe na'in dívihääni'in in t'owa t'ähkí dímuuní iwe, heđáhá' dípansóge. Heđá nää-á kaadibo wáypiye dísaaní'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Ja' ovâytu'an näwe wí'bo di'ä-í heđi indân dípeemääni."

38 Heđiho in áyí'nin senä'di in bú'win tsonnin ovâyt'óe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome'in damuu'in in tsonnin dínhanginpóe ihaydi hânho dikhunwôeda'póe, 39 heđiho i' pan tewhá eepiye dimää heđi kay'indi ovântu'an, "Dín'owójé undi." Heđáhá' iweđi ovânpiye heđi ovândaa'an i' bú'dí dapee-í'in. 40 Heđiho pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damää. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykweewassenwaatu'andi ee bú'dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovâyt'ôephadekannan

1 Paul-á Silas-á nã'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á j'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe. 2 Heđi Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihayda' i'o waabá wáhää namää wänbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovâytundo', heđi i-ádí indádí dívíhée'an itunnan ni'gedi. 3 Háa Jôesi Tádáví ta'nin natunda'in ovâythayyan, heđá ovâykeeyan nã'in ta'nin ta'gendi natú'nin i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymaadáhá' nachuwagí'o, hebo wíyá nawáywówápuwagí'o. Heđá ovâytu'an wá', "Nã'i Jesus, iví'gedi naadi wáytumáa'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." 4 Wên Hudíyo iwe diji'indá heđá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dáy'a'ginmä'indá,

hedá báyéki p'ó'dédí'in kwiya' wá', indá dívíwäyü ta'gen namuu'in háa Paul natû'nin, hedi Paul-ádi Silas-ádi dívíwón.

⁵ Hewänbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyüdi, hediho wên sená' dichä'muupí'in häädi waa ee bú' pinge dívíkwinumáa'in ovâyhógidáhá' báyéki wáy-á t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovây't'e'ya'nandi ee bú' t'ähki dínwänpitü. Ihaydáhá' in Hudíyo-ádi in sená'dádí wí sen Jason gin nakháwä'ivi tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu, hedi in phódi óntháani'in dívíkhäädé?. Paul-á Silas-á ovântüwämáa oe já'wé ovänpeeyé-ídi in t'owavi páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí'ovänshaapí, hediho in sená'di ovâypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí. Khóhkaydi in bú'tsonninbí'piye ovâyho', hedi dívítüwinúndedi ditû', "Nä'in sená'di wäähä dimää wänbo t'owa ovây't'e'ya'do', hedi nää-á nääwá dipówá. ⁷ Hedi nä'i Jason-dá ovâysigíhógi. T'ähki nä'in t'owa i' tsondi Caesar-ví tsonnun dáy'a'ginhánunde'. Ditû' wí to'wí Jesus gin nakháwä'i' i' kodi tsondi namuu." ⁸ Hediho in t'owa t'ähki hedá in bú'win tsonnindá dit'oe ihaydi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádi diji'indádí ovâychä'wá'áakannan ovâyma'p'äädí-ídi.

Oe Berea bú' báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i' khun in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú'piye ovänsan, Berea gin dâytü'o'i'. Iwe dapówá ihaydi i' Hudíyóví méesate'ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe'indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhâymmu ovânt'óeyaanídi. Háa datü'in dit'óeyanda', hedi thamuwaagi Jôesi Tádávi ta'nin dâytundo' dínhanginpúuwídi tigúba háa ovâytü'an waa ta'gen namuu'in. ¹² Báyéki t'owa inbí hí' ovänwäyü, in diwedi wên p'ó'dédí'in Greek sená'dá kwiya'dá diji'.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádávi hí' oe Berea wá' ovây't'óe'o', hediho iwepiye dimäädi báyéki t'owa hânho ovây't'e'ya'nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul oe mâap'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí'. ¹⁵ Wên t'owa-ádi Paul namää, hedi indi Athens bú'piye óeho'. Iwe i'di ovâytü'an oe Berea-piye diwáymú-í'in, Silas-á Timothy-ádi ovântü'âamídi häädi dänkodi ihaydi iví'piye da'ää-í'in. Hediho han díví'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovâyhé'an

¹⁶ Wa'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens oväntsíkha'máadibo kodi wínachanpóepí imúndedi báyéki hääwí dínkw'ó'di' in t'owa dâyhjédi inbí jôesi dínmuu

waa dâychaa'i? 17 Hedihho in Hudíyoví méesate'ay ee báyéki ovâyhée'an Hudíyo-á Hudíyo dimuupi'indá, to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmä'in. Hedá wá' thamuwaa-á bú' pinge dâyhääwíkw'ch'áade' iwe in to'wên diphademännindá ovâyhée'o?.

18 Hedá wëndá senä' wá' iwe diji', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu'in dívíhá'o? * Nã'in senä' Paul-ádi dívítuhkandođi wên ditsikapóe, "Hânnan nã'i hähsó'yó natunji?" Hedá wëndá ditú, "Hádéewáy pi'wên t'owavi jôesivi'gedi ihí'máa." Gin ditú' gá Paul-di Jesus-vi'gedi ovâyt'ôe'odân, hedi ovâytumáa nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá.

19 Hedihho in tunjowa'ví'piye óeho?, ee okú eedi Areopagus gin dâytu'o'i?, hedi óetu'an, "Na'indá gihangin'ânda' nã'i ts'aabi' hääwí i'gedi u'di t'owa ovâyhá'o'i?. Ti na'in dit'ôe'amí i'gedi? 20 Báyéki hääwí nãwe bihée'andi wémûu wänbo wígit'oepí, hedânho háa natunda'in gínhanginnáani'in gida'." 21 (In Athens-windádi hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indádi häädi wänbo t'ähki hääwí wänbo ts'aabi' namuu i'gediđa' dívíhí'máa hedá dit'oe'o. Hedânkun han óetu'an Paul.)

22 Hedihho Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytu'an, "Un Athens'in t'owa, naadi wâymunde' un báyéki únääwíkw'ó'nin bîn'a'ginmä'in. 23 Unbí bú' i'ge ojiđi wáyjé unbí jôesi bîn'a'ginmä'i dómú?, hedá wá' wí antâa-á dómú?, iwe bínääwíkw'óe'ó i' bîn'a'ginmä'igí?, hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigí' nã'i antâa âypaa, tobá i' âytaapí wänbo?.' Nã'i mađi bîn'a'ginmä' tobá bîntaapí wänbo?, hediho nää-á ivi'gedá naadá wâyt'ôekankhâymáa. 24 "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á nã'i nan oepáa-á hedá i' hääwí t'ähki iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á nää nangá shánki natsonji?. Hedânkun i' méesate t'owa dâykw'óđi eejedá'mân wínathaapí. 25 Hedihho t'owavi'wedi khäge' wänbo wí'úntáypí, gá hääwí wänbo t'owa dâypa'i wí'úntáypíđân. I'dânkun t'owa t'ähki inbí wówátsi-á inbí hâa-á hedá hääwí dántáy'i t'ähká ovâymä?. 26 Jôesi Tádádi wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'ähki nange'in t'owa dipuyä nää oepáa k'aydi t'ähki dívíthaayé-íđi. Hewänbo in dipuyäpíđibo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an häädi hedá wéngé dívíthaayé-i'in. 27 Jôesi Tádádi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwä-íđi, hedi hádéebá óeshaa-i óetu'wämáadi. Hewänbo ta'gendi na'in t'owavi'wedi kayi' wínajihpí, wêevi'wedi wänbo-á joe. 28 Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji?,

* **17:18** In Epicureans dívíwäyunde' i' shánki híwó'di hääwí in t'owagi' namuu dihíhchaaníđi nää oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji' ta'gendi gihíhchaaníđi wíginkhây'ähpi hääwí wänbo gida'i-in hediháa wáydi wänbo wíghiytaachaanípi.

hedá iví'á'yänmäa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo iví áy gimuu.' ²⁹ Hediho Jôesi Tádáví áy gimuudi wíginkhây'âhpi gi'âani'in i-á wí hääwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedí inbí mandibo dâypaa'i' óedodi háa kwâk'u ts'ä'i'di háa k'uudi. ³⁰ Jôesiví'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'di wí'ovâytu'anpí ihaydiho naná ovâyтуhchäänú-i'in, hewänbo nää t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji'in ovâyтumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi wí'ovâyтуhchäänú-ípídi, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'óeni t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin, hedi wí senho óesóge gin ovâytu'amídi, hedi ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâytu'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'ámáge Paul óetumáa, hewänbo wây-á wéndá ditú, "Owáy wiyá häädi ná'i bihée'andi' wiyá git'oe-i'in gida'." ³³ Hedi Paul iwediho namää. ³⁴ Wên sená' iví hí' ónwâyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwá, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwäyu, Damaris gin nakháwá'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwäyu.

18

Paul-di Jôesi Tádáví híwó'di tun oe Corinth bú' ovây't'ôe'an

¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namää, hedi Corinth bú' napówá. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwá'i' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuýä. Iví kwijó Priscilla-ádi Italy nange wähäädi dats'andpówá, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédi' Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykhehpiyedân. ³ Paul-á ná'in wije'inbí'piye namää hedi indádi iwóyi'. I-ádi indádi te'aapa'in dimuudi wé'ge dívít'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedi kay'indi ovâyhée'o'. Ikhääde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupi'indá iví hí' ónsígi'amídi.

⁵ Silas-ádi Timothy-ádi Macedonia-di dapówá ihaydiho Paul wiyá wí'ite'aapaapi, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovây't'ôe'o', hedi thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi. ⁶ Hewänbo wí'ónsígi'anpídi iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpi'da' iví'gedi dívíhée'an. Hediho iví aa iwedi ina'jeepídi ovâykeeyamídi ovâyjoekankhâymaa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wídnchäänú-ípi. Nää iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupi'innân ná'i hí' dovây't'ôekankhâymaa'."

⁷ Hedihō ovâjoe'andi wí sen Justus gin nakháwǎ'iví'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedí Jôesi Tádá báyéki óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwǎ Crispus gin. I-ádi iví k'aygi'indádi t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü, hedá báyéki wây-á nǎ'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oedi dívíwäyüdáhá' ovâyp'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedí Paul óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi ovâyt'ôe'âamídi naví'gedi, wíwíwí'nípi. ¹⁰ Naadi wí'âyîngimáa, hedihō wí to'wídi wóeyâ'dá há'to wóewa'amí, gá nǎá bú' báyéki t'owa naví'in dînpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hedihō Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádáví hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wǎhǎä Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhǎädíba, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Nǎ'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídi, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymáawân hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytü'an, "Nǎ'i sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wǎhphade yǎ'dâapí'in namuu'in i'andáho', ihaydânho híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyt'ôeyaanídi. ¹⁵ Hewänbo nǎá úwíwänpitühanbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwǎ namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ä' nǎ'i hǎäwí bînkodi'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gi'bi hǎäwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytü'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykhehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi nǎ'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakháwǎ, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhǎ', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'âyîngimägipi.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyü thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâjoe'andi i-ádi Priscilla-ádi hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádi oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídi i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imägi waa.

* Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídi'bo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-ádi Priscilla-ádi ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovänjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-ádi báyéki ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyéki thaa indádi iwóyí'nídi, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitü'andi

* **18:18** Wáyjédi in Hudíyo sená' inbí tun dívímä' Jôesigi' dívít'ôe'amídi, hedí inbí phó dâysômä' inbí t'ôe dâybowa píhay.

ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wíyá unbí'piye owáy'ää-í." Hedi iwedi kophé iwedi namää.

22 Oe Caesarea bú' napówa, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'âamídi. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. 23 Iwáy wâhââ báyéki thaa na'ân, hedi iwedi oe Galatia nange i'ge t'âhki hedá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâykhäge'namídi shánki kay'indi dívíwâyü-ídi.

Apollos-di Jôesi Tádávi híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovâyt'ôe'an

24 Ihayhâädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakháwä'i' oe Ephesus-bá napówa. Ná'i sendá nahí'magan, hedá Jôesi Tádávi ta'nindá híwó'dá ôntaa. 25 I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedi ûnhanginná, hediho pín ta'gedi wây-á t'owa i'gedi ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedi ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oe kandiví háhkan ni'gediða' ûnhanginnân wânbo'. 26 Khunwôeda'ginpídi' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-ádi Aquila-ádi dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedi Jôesi Tádávi khuu shánki thay'eedi ônthayyan.

27 Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídi, hediho indi in Achaia-win Jesus-ví'iná ûnmuu'in ovâyta'nán Apollos óesígikáyji'in. Apollos-á oe Achaia napówa ihaydi báyéki ovâykhäge'nán in to'wên Jôesi Tádávi sígísehkanâ ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwâyü'in. 28 Iví tun ûnkay, hedi in t'owa t'âhkiví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwâyunde'in, hedi Jôesi Tádávi ta'nin ovâytundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhée'an

1 Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy naji' ihaydi, Paul i' nange i'gedi na'âädi Ephesus bú' napówa, hedi wên t'owa John i' p'ó'p'oe kandiví hí' ônwâyü'in ovâyümü'. 2 Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i p'oe wâhââ bînkê' úvîwâyü ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dâa'i P'oe wâhââ wânbo naji'in." 3 Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovâyp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oe kandiví háhkan áywâyüdan." 4 Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovâyyp'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyjoe'andân, hedi ovâyümáa, 'Naví tí'úugé

wí napowagí'ó'ívi'piye úvíwäyú-í.' Hedi hä'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovâyp'ó'p'oe'an dâykeeyamídi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyú'in. ⁶ Hedi Paul iví'di imank'ú'di i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dínwân, hedi wiyá pi'wí tundi dívíhí'máa, hedá Jôesi Tádávi tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Madi tä'di wíje senä' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'ähki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ä, hedi khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa ovâyhí'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi ikhääde' iví hí' ónsígí'amídí. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây'andi wídívíwäyupí, hedá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée'an. Hedânho Paul-di ná'in ovâyjoe'andi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in i-ádí ovâyho', hedi wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwä'i'di t'owa ovâyhá'o' iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí' ovâythayjo'. ¹⁰ Wíje paayo t'ähki Paul gin i'an, hedi handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi dit'oe, Hudíyo dimuu'indádí Hudíyo dimuupí'indádí.

Sceva-ví e'nûn dida' in yä'dâapi'in p'oewaahâa ovaykkeh-peeyé-i'in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádí Paul óekhäge'nan pínán t'óe i'amídí, gi'bi hääwí in t'owa wémûu wänbo dâymû'pí', hediho aa'ây hääwí dedantâa hääwí itäge'i' in dihaykw'ó'ninbí'piye ovâyho', hedi dihehkháapóe, hedá yä'dâapi'in p'oewaahâa-á in t'owa ovâyamáa'in dínpee.

¹³ Ihayhäábá wên Hudíyo wá' wéngé t'ähki dívíjyéndé ná'in yä'dâapi'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykkehpeeyé-ídí. Náa-á indá dívíkhääde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwä ónkháyä'dedi. Ginnân ovâytumáa in p'oewaahâa: "Nä'i Jesus-ví kháwä dónkháyä'de', iví'gedi Paul-di in t'owa ovây't'óe'o', hediho naadi wítsonmáa náabo ópeeve ná'i t'owaví'wedi."

¹⁴ Wí Hudíyo owha' p'ó'dédi' Sceva gin nakháwä'i tsé ihay e'nûn gin díví'o'in ûnkw'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i' yä'dâapi' p'oewaahâadi ovâytu'an, "Jesus dótaa, hedá to'wí Paul namuu'indá dínhanginná. Hebo undá — to'innan ímuu?" ¹⁶ Hedi i' sen i' yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa'i'di ovâytsaçhänudi hânho ovâymahpúu ovây't'an píhay, hedi aawhée buugi'nin diwahkanmmu'in i' tewhá iwedi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú' dithaa'in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá dínhanginpóe háa dínpóe'in, hediho dikhunwôeda'póe, hedi ditú' Nanbí Sedó Jesus hânho hay'i namuu'in. ¹⁸ Hedi báyéki in Jesus-ví'piye dívíwäyú'in Paul-ví'we dipówá, hedi

dívít'aywó'dihäätsi'andá dâykeekw'ódi háa dívítseyekanhonnin. 19 Wáy wên dichugekanhá'indá inbí chuge háhkan ta'di dâykán, hedí dâyphahanú in t'owa t'ähki dâymúunídí. I' ta'di háyú nachä'muu'in dâymaapaa ihaydi p'ánántä maa-paasôn (50,000) kwäk'u ts'ä'i chä' napóe. 20 Handidiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Táđávi hí' dit'oe'o hedá i'piyá dívíwâyunde'.

Háa Paul nakanda' waa

21 Nă'i hääwí napóe'i naphade ihaydi, Paul i'ánshaamägi namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá' oe Jerusalem bú'piyá. Natú, "Owáy eepiye omää ihaydáhá' dínkhây'ä' oe Rome-piye wá' omú-i'in." 22 Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähki oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovâyt'e'ya'nan hedânho híwóhpi díví'amídí

23 Ihayhäädi oe Ephesus báyekí t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'oe i'ge dimänninbí'wepiye. 24 Wí sen Demetrius gin nakháwä'i' iwe na'án, i-á kwäk'u ts'ä'i'di ihääwípa'i namuu, hedí méesate hí'indi ipa', nă'i méesate-á i' kwee Diana dây'a'ginmä' iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'óe'i'. Demetrius-á hedá in wé'gen i-áđí dívít'ôemáa'indá híwó hay chä' dints'úya' inbí t'ôe iwedí. 25 Hediho Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wëndá ha'bi t'ôebá díví'o'indá ovâywé'ge'an, hedí ovâytu'an, "K'ema'in, únhanginná báyekí chä' nanbí t'ôe iwedí gints'úya'nin. 26 Unbo bînmû' hedá ít'oe háa nă'i sen Paul ikanhonnin. I' natú' in jôesi t'owa dâypa'in dây'a'ginmäänidí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gingí năä Ephesus-á hedá nă'i Asia nange t'ähká t'owa iví hí' ovâywâyukannan, hedá iví hí' únmuudi báyekí t'owa Diana-ví'wedí dívíjâa'an. 27 Hádée nanbí t'ôe i'gedí t'owa híwóhpi díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá madi wá' napúuwí t'owa di'âanı'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí na'indi ây'a'ginmä'iví méesate wí'unchä'muupí'in. Hedá tobáháa t'ähki t'owa năä Asia-windáđí hedá in wé'gen háwéngé t'ähki dithaa'indáđí năä óe'a'ginmä' wänbo', madi năä iwedí páadépiye di'âanı hay'i wínamuupí'in."

28 In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedí dívítuwínunde gin, "Diana năä Ephesus-wi namuu'i báyekí hay'i namuu." 29 Hedi shánki báyekí t'owa diwé'gepóe, hedí dívít'ehtuwínunde', hedí wên wíje senă' oványä'di ovänkhóhkay'an oe bú' pingé t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senă'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwä, indá Macedonia nangewin damuu, hedí Paul-áđí wéngé t'ähki

dänjýénde? 30 Paul in t'owa dikw'ó? diwepiye natsudeda? ovâyhée?ámídí, hewänbo in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?indi óekhâ?an. 31 Hedá wên Asia-win p'ó?dédí?in senä? Paul-ví k'ema?in ûnmuu?indi Paul ônt'ôesan óetu?â?ámídí in t'owavi páadépiye wí?ikeehûuwípí?in.

32 In t'owa t'âhkí wé?ge shánkí dínthkwíntû?. Wênho wên háawên dívítuwínunde?, hedá wây-á shánkí piháa wänbo-á. Wên häyúhaydida? t'owa dínhanginná háadí diwé?gepóe?in. 33 Hedi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwä?i? oe páadépiye óewínúdí óetu?an háa natúuní?in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaanídí. Nada? in t'owa ovâytu?â?ámí?in in Hudíyo wí?ovâyhíwóhpíchäänú-ípídí ná?i napuwamän ni?gedí. 34 Hebo Alexander-á Hudíyo namuu?in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'âhkídíbo mađi wíje óeda t'âhkí shánkí kaygi wänbo dívítuwínunde?, “Nä?i Ephesus-winbí Diana hânho hay?i namuu” gin.

35 T'ôediwän i? bú?wi ta?kandidi hânda? ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu?an, “Un Ephesus-win ímuu?in, t'âhkí t'owa wéngé t'âhkí dikw'ó?nin dínhanginnáhpí?an ná?in Ephesus bú?win t'owa ná?i hay?i Diana-ví méesate ûnmuu?i? ây?áyingimáa?in, hedá i? k'uu Diana waagibá ünchâ?i? oe makówádí ûnke?t'á?di-á wá? ây?a?gindo?. 36 Tóebo wûnkodipí natúunídí ná?i hääwí ta?gen wínamuupí?in. Hedânho ánpí íkwo?ní, hedi wíyá háawên wí?úví?ámípí híwó úví?ánshaapídíbo?. 37 Undi ná?in wíje senä? nääpiye bînmaa tobá hääwí wänbo méesate iwedi wíđänsä?manpí wänbo?, hediháa nanbí Diana ây?a?ginmä?iví?gedí háawin t'aywó?nin wídatúhpí wänbo?. 38 Hediho Demetrius-ádi in i-ádi dívít'ôemáa?indádí wí to?wí ônt'e?p'êede-í?in dida?dá, dínkhây?ä? óetsondiwekáani?in. In tsonnin dívíwé?gekw'óe?ó t'owa ovâyatunjó?namídí, hedi in t'owavi t'ehpide tun ovây't'ôeyande?. 39 Hebo wíyá hääwí?gedí íhéeda?dá, hedân úntsíkhakanpoe?o in bú?win p'ó?dédí?indi in t'owa t'âhkí ovâywé?ge?an píhay. 40 Ná?i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditúunídän un nâwewin t'owa unbí p'ó?dédí?indádíbo úvípíhänmáa?in. Háa nää thaa napóe waa wínakhây?âhpí napúuwí?in, hedi tóebo wí?ûnkodipí ovâytu?â?ámídí háadí un t'owa úvít'aywé?ge?andi.”

41 Hedi han natú ihaydi ovâytu?an t'âhkídíbo? inbí?piye dimú-í?in.

20

Paul-á iví k'ema?indádí oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

1 T'âhkí hânda? napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in ovâywé?ge?an, hedi ovâytu?an kwee waa

sen waa di'á'be-ídí. Hedáhá' ovâysengitu'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-ídí. ² Ee Macedonia iwéngé t'âhkí ijíyéndedi in dívíwâyunde'in iwe dikw'ó'nin wá' hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy wâhâä poje p'óe na'ân. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iweđi namú-ídí, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyjí i'gedi dívíhí'máadí, hedího iví ánshaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

⁴ Ná'in senä' i-ádí dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú ûnmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádí Trophimus-ádí oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedí Paul-ádí naa-ádí oe Philippi bú'bo änwóyí', in Hudíyoví shánkí'eedi dínphade píhay, ná'i shánkí'eedi dâytú'o' "Owáaseepí' Pává Dâyk'o'i Thaa" gin. * Ihaydá iweđá kophé iweđi gamää, hedí p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsíkha'máa iwe, hedí wí jáadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápaa

⁷ Dumîngu iwe ívíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'o'ídí, hedí Paul-di díhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wíyá tháwän iweđi ijâakankhâyamáadân. ⁸ T'âhkídíbo oe wha'k'ay íve giwé'gekw'ó, hedí báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwă'i nawháphódikhuuchá' deedi na'ân, hedí hânho najóeda'puwamän Paul thaa t'âhkí ihí'máadí. Téegîndi najókhândi, na'ân diweđi oe já'wépiye najóke't'á, hedí óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedí idége'disógedi i' e'nú óeba'aakê', hedí ovâytu'an, "Ívíwo'gi wí'ítaachanpúuwípí. Ná'i-á náä nawówámuu." ¹¹ Hedího wíyá oe wha'k'aypiye napee, hedí indádi ipáváhávedí ihúuyan, hedá shánkí ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú iví'piye indí wówá'i óeho', hedí báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu'an kophé iweđi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'ámídí, hebo i-á nangedíbo namú-í hedí iwe i' wá' i' kophé itokhây máa. Hedího han íví'an, hedáhá' Assos iweđá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iweđá wa'di kophé iweđi Chios-piye gimää, i-á p'ojáadi namuu, hedá wíyá tháwändá wíyá p'ojáadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' ívíwóyí', hedá wíyá tháwändá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamägi oe Ephesus wí'iwóyí'nípídí, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínayêenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-ádí nají'.

napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánkí'eedi thaa Pentecost gin dâytu'o dínnáhpídibo', hádéeho ûnkodidi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

17 Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídí iví'piye dí'ää-ídí. 18 In dipówá ihaydi ovâytu'an, "Un t'ähki únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo náä puwahay. 19 Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dáy't'ôe'andi wídáypitegendepí. Hâyän wänbo dáysihtäë in t'owaví'gedi o'áyîngipóedí. Báyéki t'ôephade dînpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. 20 Un únhanginná naa wídáywóyí'pí'in háäwí wänbo úntáy'i wâytu'odi wâykhäge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o'. 21 Kay'indi naadi wâytu'an wí'gin Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bînjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvibée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvívääyü-í.

22 "Nää-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'däa'i P'owäqahâadi dítu'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wâhää dînpuwagí'o'in, hewänbo ná'indáho dînhanginná: 23 Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'ähki, i' Yä'däa'i P'owäqahâadi dînthayyan ta'gendi dípansogekhâymaa'in hedá dont'ôephadekhâymaa'indá. 24 Hewänbo háa dînpóe wänbo háäbo wídînmuupí, tobáháa díháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedi ná'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sígísehkanä i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovâyt'ôe'amí.

25 "Undádí naa oji' Jôesi Tádáví khuu i'gedi wây't'ôe'odi. Hewänbo náä dînhanginná wêedi wänbo un diwedi há'to wíyá dímuuní'in. 26 Hedânho náä-á naadi ta'gendi wâytu'âamí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho', tóebo wí'ûnkodipí naa dînhäänú-ídí, 27 gá wó'khunwôeda'pídân wâytu'âamidí háäwí t'ähki Jôesi Tádá ikhâymaa'in. 28 Wí'bo bípi'áyîngi'an, hedá t'ähki hä'in t'owa Jôesi Tádáví'in ûnmuu'indá bin'áyîngi'an, wí k'úwá áyí'di' iví k'úwá i'áyí'do waagibá. I' Yä'däa'i P'owäqahâadi un wovâytsonninkw'ódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá ímuunídí. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eeje'in dimuu'in iví'in ûnmuu, ingí' iví ay imägidi iví ûnp'oe ich'âanídí. 29 Naa dînhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho', wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagí'o, wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyhäänú-ídí dí'ää'ä waagibá, 30 hedi wáy wên unbí jáa diji'indi wänbo in Jesus-ví'piye díwíwâyü'in ovâyhójo'amí, indádí

dâypuhkannamídi. ³¹ Hedânho bí'áyîngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'ode-ípí naadi poje paayo t'ähki khuu-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsi'p'oe donch'áa.

³² "Nää wâytumáa, Jôesi Tádádí wovây'áyîngi'amí hedá wovâysígisehkanä'o'in wovâyhangin'annamí. I' ûnkođi wovâykhäge'namídi kay'in ípa-ídi hedânho shánki iví'piye úvíwäyü-ídi, hedá wá' ûnkođi i' kã'ää únmuu'i wovâydenkw'óđi'i wovâymääní'in. Hedá to'wên t'ähki i'đi ovâyde'mannin wá' nã'i híwó'di háawibá diyãmu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chã'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandí dáy't'ôe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-áđi diji'in dîntáy'i wá'ingí' dovâyhógi. Un t'ähki nã'in únhanginná. ³⁵ Naa háãđi wãbo t'ähki ha'wâa dáy'an wâykeeyamídi háa únkhây'ã'in úví'amí'in. Hânho úvíkhã-í to'wên dîntáy'in bínkhäge'namídi. Wí'ún'ode-ípí nã'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natú'in: 'To'wí imã'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedí.' "

³⁶ Paul ihí'bowa ihayđi idége'disóge hedí t'ähki in wé'gendáđi dívíjûusu'an. ³⁷ T'ähkiđibo hânho dívísíhtãđi Paul óeba'aakê' hedí hânho óesígisengitü'an. ³⁸ Dik'áykhãapóe i'đi ovâytu'andi, "Undi wíyá há'to dímúuní" gin. Hedáhá' t'ähkiđibo na'indáđi i' kophé iwepiye dimää dísengitü'ã'amídi.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa âyjo'e'an dihayđi i' p'ojãadi Cos gin dâytu'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwãn oe p'ojãadi Rhodes gin dâytu'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namãndi na'ãn, hedí ívítógiđi iwedí gimää. ³ Cyprus p'ojãadi nanbí yã'mãngedí nak'óe, hedí i' giphademãndi âymû'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedí Tyre bú' gipowá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhâymáa. ⁴ Wa' gin díví'óđi wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in âynuwã, hedí âyshaadi wí jãadi indáđi ívíwóyí'. Indi Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yã'dãa'i P'oweahãđi ovâytu'andãn háa ûnpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídi napóe ihayđi, t'ähki in senã' inbí kwiyã' hedá inbí áyyãã wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedí mãap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídége'dikw'óđiđi ívíjûusu'an. ⁶ Ívísengitühkanbowa ihayđi na'in gimãnnin i' kophé iwe ívítógi, hedí in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedí gimää hedí oe Ptolmais bú' gipowá. In Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in iwe dithaa'in âysengitü'an, hedí wí thaa indáđi ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwãn iwedí gipee, hedí oe Caesarea bú' gipowá. Wí sen Philip gin nakhãwã'iví'piye

gimää, i-á Jôesi Tádávi híwó²di tun ovâyt¹ôe²o²i namuu, hedí i-ádí ívíwóyí¹. I-á wêe namuu in tsédí diji²in sená² di-wedí, in oe Jerusalem ovâyde²mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa²in ovâykhâge²namídí. ⁹ Philip-á jónu a²yûn khóhtsaapí²in ûnk'w'ó, indá Jôesi Tádávi tukhe²minnân ûnmuu. ¹⁰ Hâyú thaa iwe gikw'ôn dihaydi wí sen Agabus gin nakháwã²i² oe Judea nangedi napówá. I-á wá² Jôesi Tádávi tukhe²bibá namuu. ¹¹ I² sen nanbí²piye na²ãã, hedí Paul-ví ba²áa ônkê²di wí²bo iví ândádí iví mandádí ipiwhi²an, hedí natú, “I² Yã²dâa²i P'oweaqahã natú, ginbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhikhankhâymaa to²wí ná²in ba²áa iví²in ûnmuu²i², hedá in Hudíyo dimuupi²inbí mänge óekánkhâymaa.”

¹² Ná²in git²oe ihaydi in wé²gen t'owa-ádí kay²indi Paul âytumáa oe Jerusalem-piye winamú-ípí gin. ¹³ Hebo Paul natú, “Hânnan úví²o²? Háadan ísééji²? Háadan dík'áykháa²o²? Naa okhâymuu t'owadi díwhi²amídída²bá joe, okhâymuu wá² oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí² ochuu-ídí.” ¹⁴ Wígínkodipí âyhíjekannamídí, hedího giwânpi²tú, “Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí,” hedí wíyá wí²âytu²anpí.

¹⁵ Wíyá hâyú thaa naphade ihaydi nanbí hããwí âykhây²an hedí Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví²piye dívíwâyunde²in na²indádí dimää. Oe Jerusalem gipówádí Mnason-bí tewhá eepiye dího² iwe gikwonídí. Ná²i sendá Cyprus-wi namuu, hedí wí in páade²in Jesus-ví²piye dívíwâyunde²inbí²wedi²i²bá namuu.

Paul-di James-á in méesate²in tsonnindá ovâytu²an háa ûnpóe²in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví²piye dívíwâyunde²indi híhchandi dísíghógi. ¹⁸ Wíyá tháwân Paul-ádí na²indádí James-ví²piye gipuwámää. T'ãhkí in méesate²in tsonnin wá² iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengitu²an, hedáhá² t'ãhkí háa napóe waabá ovâytu²an, háa Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupi²in ovây²an waa in t'ôe Paul i²annin namuudi. ²⁰ Ovâyt²ôe²andi dit²oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá² Paul-á oetu²an, “Tí²ûu páadé²i², úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá² Jesus-ví²piye dívíwâyumági²in, hedí indá i² tontun Moses ita²nan deepiye hânho dívíkay²o². ²¹ Ná²in Hudíyo uví²gedi ginnân ovâytu²an: U²di t'ãhkí Hudíyo in Hudíyo dimuupi²inbí nange eeje dithaa²in ovâyhá²o² Moses-ví hí² dâya²a²ginnamípí²in, hedá inbí áyyãã in Hudíyoví k'ewe taadi wí²ovâytaa²amípí²in, hedá in Hudíyoví k'huu-á wídây²áyíngi²amípí²indá. ²² Ná²in Hudíyo dimuu²in Jesus-ví²piye dívíwâyú²in ta²gendi dínhanginpúuwí u náwe unpówá²in. Hedího ívítsika²yan háa gínkhây²ã² íví²amí²in.

23 Gá ginnân: U-á nã'in wítuhkankhâymaa'in ó'an. Nanbí jãa jónu senã' diji', inbí tun Jôesi Tádã dâymãgi'in hãa igi' dívikhâymaa'in. 24 Indádi ópûn, hedi hãa ditú waa dívbowa'in dâykeeyan dihaydi, u-á hãa díví'o waa hanbã bi'amí, hedã ingi' ovâywã'ãa-í t'ãhki ovâyk'owã-ídi. * Gin bi'andãho t'ãhki t'owa dínhanginnãani nã'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hediho hããwí uvi'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupi'in. 25 Hewãbo in Hudíyo dimuupi'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indi âyta'nãn âytú'ããmídi nã'in na'in âywêhpê'annin: Wídâyk'o'ípi i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymãgi'i', † hedã wídây'ûnp'oek'o'ípi, hedã in animãa ovâyk'éwhihãnú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepi' wã' wídâyk'o'ípi, hedã wíyã to'wívi kwee-ádi hãa sendádi wídívíwho'kw'ôenípi."

26 Hediho Paul-di in jónu senã' i-ádi ovâyho', hedi wíyã thãwãn indádi hãa dínhây'ã' waa díví'an inbí khuu dâya'ginnamídi, hedi i' méesate hay'i ee dits'ú in owã' ovâytu'ããmídi hãyú thaa ovâyhúuwí'in nã'i t'ãhki dâyoewã-ídi. Ihaydãho dâyk'úwãkhãnugi'o wí'ingi' Jôesi Tádã óemããnídi.

Paul i' méesate hay'i' iwe óepankê'

27 Hedi i' jãadi naphademãn dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i' iwe óemû', hedi indi in t'owa iwáyge diji'in Paul-ví'piye ovây'tayjaa'andãhá' óeyã'. 28 Ginnân dívítuwínunde': "Un t'owa Israel-win, díkhãge'nãn. Nã'i-ãn namuu i' sen wéngé t'ãhki t'owa ovâytumãa'i nanbí khuu gínmuu'i hedã nanbí t'owa-á hedã nã'i méesate hay'i-á háagi' wãbo wígínchã'muupi'in, hedã wã' nã'in Hudíyo dimuupi'in wãbo nã'i méesate ee i'di ovâyts'úde, hedãho nã'i tewhá Jôesi Tádãvî' ûnmuu'i' òn'a'ginhãnú." 29 Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemû'dãn Paul-ádi oe bú' i'ge dajidi, hediho di'ãn Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

30 In t'owa ee bú' i'ge t'ãhki dit'ayjaapóe, hedi wáy Paul nawin diwepiye dívíwãnáho'di óeyã'di i' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedi in phódi dâyt'ídi. 31 Paul óehájí'in dida', hediho to'wí i' Rome-win sundadóvi'p'ó'dédi' tsondiví'piye namãã óet'ôe'mídi in Jerusalem-win t'owa t'ãhki báyéki dit'ayjaapóe'in. 32 Wesebo i'di wên sundadó inbí tsonnin wógegé ovâywé'ge'an, hedi indã owáy in t'owa diji' iwepiye díví'ããho'. Iví sundadó wógegé dipówãdi in t'owadi ovâymu' ihaydi wesebo Paul óewhãdidi dívíwóyí'. 33 I' sundadóvi' p'ó'dédi' Paul-ví'piye namããdi iví khóe ônyã', hedi in sundadó ovâytu'an kadénadi óewhi'amí gin, hedã in t'owa

* **21:24** Wa' in senã' ovâyk'owapídiibo dínhây'ã' wên animãa dâykuumã-í'in dâyhããnú-ídi Jôesi Tádã óemããnídi. † **21:25** Nãmú'dí 15:20.

ovâytsika⁷yan, “To-an nã⁷i sen namuu? Hânman i⁷an?” ³⁴ Wên t'owa wí hãäwí dívítuwínúnde⁷, wây-á wëndá hãäwí piháa-á, hedânho hânho dínthkwíntû⁷di wí⁷ûnkodipí ûnhanginpúuwí⁷in ta⁷gendi háa napóe⁷in. Hedího in sundado ovâytu⁷an, “Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bînts'ûude-í” gin. ³⁵ In sundadodí iwáy she⁷áy iwepiye óeho⁷, hedí iwedáhá⁷ óetegekê⁷di kw'áye⁷piye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa⁷odân, ³⁶ hedí Paul ûnwóemändi dívítuwínúnde⁷ “Ja⁷ áyháyí” gin.

Paul-di wí⁷bo iví⁷gedí in Hudíyo ovâyhée⁷an

³⁷ In sundadodí Paul inbí⁷piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i⁷ sundado p'ó⁷dédí⁷ óetu⁷an, “Ti wên háawên wítu⁷âamí⁷?” I⁷di Paul óetu⁷an, “Naa wídînhanginnáhpíwân Greek tundi bihée⁷o⁷in. ³⁸ Hedího u-á wí⁷unmuupí i⁷ to Egypt-wí⁷, wên t'owa i⁷ nangewin tsonnindaqí ovâyhánkannandi⁷, hedáhá⁷ i⁷di in jónu maapaasôn (4,000) senã⁷ oe ahkónupiye ovâyho⁷, t'owa t'akhanu⁷in gin ovâytu⁷o⁷in.” ³⁹ “Joe” gin Paul natú, “Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú⁷wibá omuu, hã⁷i-á wí bú⁷ hay⁷i⁷ oe Cilicia nange iwe⁷i namuu, hedí iwe othá⁷de. Ti nã⁷in t'owa naa díhí⁷mãäní⁷?” ⁴⁰ Hedího in t'owa ovâyhée⁷amídí óemãgídi Paul she⁷áy kw'áye wáy iwínú, hedí imannan dívít'óeyaandí. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée⁷an. Ginnân ovâytu⁷an:

22

¹ “Mã⁷mãã⁷indá tí⁷úuwin páadé⁷indá, bít'óeyan. Naadi wâythkankhâymáa naa háawên wânbo híwóhpí⁷in wídáy⁷anpí⁷in.” ² Hebrew tundi ovâyhí⁷máadi dit'oe ihaydi shánkí wânbo hãnda⁷ dínpóe.

³ Hedáhá⁷ ovâytu⁷an, “Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú⁷ Cilicia nange iwe o⁷aypuyã, hewânbo nãä Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dînmuu, hedí i⁷di áyíngídi nanbí thehtáy pahpá⁷inbí khuu naa díhá⁷an. Háa Jôesi Tádá nada⁷ waagi naa pín ta⁷gedí oda⁷ dáy⁷amí⁷in, nãä thaa un íkanda⁷ waagibá, ⁴ hedânho naa osôedi o⁷ân híwó namúuní⁷in hã⁷in Jesus-ví p'óegé di⁷ahsaa⁷in báyéki t'ôephade iwe dovâykánídí ovây⁷t'ahãnú-ídí, hedí naa otsonpóedí kwiyã⁷dá senã⁷dá ovâywhi⁷ankídáhá⁷ ovâypankw'ódi. ⁵ I⁷ owha⁷ p'ó⁷dédí⁷-ádí hedá in tunjowa⁷-ádí dínkodí wovâytu⁷âamídí naadi in ta⁷gen wâytumáa⁷in. Indá wí ta⁷di naa dímãgi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú⁷ dovây⁷mãänídí, hedí naa omãä in t'owa Jesus-ví⁷piye dívíwâyunde⁷in owáy wãhãä dikw'ó⁷nin dovâypanhóenídí hedá nãä Jerusalem-piye dovâywáymá⁷ídí ovâythchãänú-ídí.”

Paul-di ovâytu⁷an hádídi Jesus-ví⁷piye iwâyú⁷in

6 “Naa p'óegé omāndi oe Damascus bú' opowamān dihaydi taage púnú'dí naná. Tsikhagipi wí ko makówádí nawá hedi dí'ánkê? 7 Nangepiye okanu, hedi wí to'wídí naa díhí'máadi ot'oe. Ginnān natú: ‘Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'ôphadekando?’ 8 Naa otsikapóe, ‘Nanbí Sedó, to-an unmuu?’. I'dá dítu'an, ‘Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí't'ôphadekando'i-ân omuu.’ 9 In to'wēn naa-ádi diji'in i' ko dāymú?, hebo i' to'wídí díhí'máa'iví tun wídika'pówápi. 10 Naa otú, ‘Nanbí Sedó, hānna dáy'amí?’ I'di dítu'an, ‘Ówínúdi oe Damascus-piye ópūn, hedi iwe wóetu'amí háa úkhây'ã' bi'amí'in.’ 11 I' ko hānho nakaydi naa otsi't'aapóe, hediho in naa-ádi diji'indi naa dípahtsaakê?, hedi handidi oe Damascus opówá.

12 “Wí sen Ananias gin nakháwã'i' iwe nathaa. Nã'i sendá ta'gendi Jôesi Tádá óe'a'gin, hedá in Hudíyovi khuu-á t'ähki ihon, hedi t'ähki in Hudíyo Damascus dithaa'in dítu' híwó'di sen namuu'in. 13 Naví'piye na'äädi naví nú' iwínú, hedi dítu'an, ‘Tí'úu páadé'i Saul, uvi keetan mänke?’. Wesebo naví keetan donkê'di i' dómú?. 14 I'di naa ginnān dítu'an: ‘Jôesi Tádá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dān wóede'man háa nakanda'in úhanginnānidi, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nāamúunídá, hedá i' tun wóetu'hkankhāymáa'i' unt'oe-ídá. 15 Ta'gendān u' i'gí' bihé'e'amí, hedi u'di t'owa t'ähki hääwi nāamú'i hedá unt'oe'i-á ovāytú'ā'amí. 16 Hediho nää wíyá shánkí wívitsíkha'amípi. Ópūn, un'p'ó'p'oe'púuwí, hedá Jesus nádaa'an uvi t'aywó'di wōnjāa'amídi, gin Ananias-di dítu'an.”

Paul-di ovāythayyan Jôesi Tádádi óetu'annin in Hudíyo dimuupi'inbí'wepiye namú-i'in

17 “Jerusalem-piye owáymāa ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ääji' waabá dīnpóe. 18 I' ää iwe Nanbí Sedó Jesus dómú?, hedi dítu'an, ‘Oe Jerusalem hääwi naví'gedi ovāytuhkankhāymáa'i há'to wōnsígí'amí, hediho ówānaki?, iwedi ópeeve.’ 19 Hedi naa otú, ‘Hewānbo Nanbí Sedó, indá dīnhanginnān naa wéngé t'ähki i' Hudíyovi méesate eeje dáyjýéndewān in uvi'piye dívíwāyunde'in dovāypanhóenidi hedá dovāywhäänidá. 20 Hedi Stephen i' uvi'gedi ovāyt'ôe'andivi ún'p'oe ónch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú?. In to'wēndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovāy'áyīnmáa, hedi híwó díví'o' gin naa o'ān.’ 21 Hewānbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, ‘Ópūn, naadi kayi' wāhääpiye wísankhāymáa, in Hudíyo dimuupi'inbí'wepiye.’ ”

22 In t'owađi Paul ónt'ôeyande?, hewānbo nã'i hí' in Hudíyo dimuupi'inbí'gedi natú ihaydi dívít'ehtuwínú, “Binhe?,

wínachä?muupí nawówáyêenídí.”²³ Wídituhándepídí shánkí dívítuwínunde?, hedí inbí k'éwé?i aa dâythathá?o? hedá kw'áyepiye dâynahchânunde dâykeeyamídí dit'ay?in.²⁴ I' Rome sundado p'ó?dédí?dî in sundado ovâytu?an Paul inbí?piye óets'ûude-í?in óewhâhwhă?namídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadí in t'owa Paul-ví?piye dívít'ehtuwínunde?.²⁵ Hedího óewhiwínú púwhí?dí óewhâänídí, hebo Paul-di óetu?an in tågintä (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindi?, “Ti i? tsonnun natû? úk'óe?in naa díwhâänídí? Naa-á oe Rome dínkháwâta?k'óe, hedí wa?dî wívînkeek'û?pí háa naa híwóhpí dáy?annin háa joe.”

²⁶ Nă?in nat'oe ihaydî in sundadoví shánkí p'ó?dédí?ví?piye namää hedí óetu?an, “Ti úhanginná háa bitsiyekhây?o?in? Nă?i sendá oe Rome ûnkháwâta?k'óe.”²⁷ I' sundadoví shánkí p'ó?dédí? Paul-ví?piye namäädi óetu?an, “Dítu?an, ti oe Rome úkháwâta?k'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú.²⁸ Óetu?an Paul, “Naa oe Rome dínkháwâta?k'úwídí báyékí chă? dáywá?âa.” Paul-di óetu?an, “Naví tádá?in Rome-win t'owa damuudiho naa wá? Rome-wibá omuu.”²⁹ Wesebo in to?wên Paul óetsikakhâymaa?in iví?wedí dívíjâatâä. I' sundado tsondi p'ó?dédí? wânbo nakhunwôeda?póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu?in, gá i?báho natsonpóedân kadénadi Paul óewhi?amí?in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa? ovâyhí?máa

³⁰ I' sundado tsondi p'ó?dédí? nahangin?ânda? ta?gendi háawin híwóhpí?in in Hudíyodi Paul ônchânunde?in, hedího wíyá tháwân óewhihsuu hedí in Hudíyo owhá? p'ó?dédí?in hedá in wé?gen Hudíyo p'ó?dédí?indá dívíwé?ge?amí?in ovâytu?an. Ihaydîho Paul óets'ûde inbí páadépiye óewéénú-ídí.

23

¹ Paul-di in tunjowa? ta?ge ovâymúndedí ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, Jôesi Táđáví páadépiye nă?in naadi wâytu?âamí: Naví pí?nă khó?jé dínhanginná naví wówátsi thaa t'âhkí híwó?nin wówátsi donhonnin.”² Nă?in nat'oedí Ananias i?owhá? p'ó?dédí?namuu?i?dî in Paul-ví nú? diwinnin ovâytu?an sóe eedí óemaphâave-í?in.³ Paul-di óetu?an, “U-ân Jôesi Táđáđí wóemaphavekhâymaa. Wí paa ijánúmáa?i waagi?bá unmuu. Úkhây?ă? úhanginpúuwí?in háa wên t'aywó?nin dáy?annin háa joe, nă?i tsonnun namuu?i natû? waagi, hewânbo u wí?bo há?i tsonnunbá wínâa?a?ginpí, nă?in t'owa dí sómaphâave-í?in ovâytu?andi.”⁴ In iwe diwinnindi Paul óetu?an, “Háadan Jôesi Táđáví owhá? p'ó?dédí? uví hí?dí mân?a?ginhánunde?”⁵ Paul-di ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, naa wíđínhanginnáhpí owhá? p'ó?dédí? namuu?in.

Dîhanginnândáho há?to han otúuníwän, gá Jôesi Tádávi ta?nin diwe ginnân nata?muudân: Wígínkhây?âhpí wên háawên t'aywó?nin nanbí t'owaví tsonninbí?gedi gitúuní?in."

⁶ Hedi Paul-di ovâymu? wáy wên in iwe diji?in Sadducee t'owa dimuu?in hedá wëndá Pharisee t'owa-á. Hediho kaygi in tunjowa? ovâytu?an, "Tí?úuwín páadé?in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dînmuu. Náwe dítsondiwekán gá in dichuu?in diwáywówápúuwí?in dáywâyundedân." ⁷ Han ovâytu?an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedi diwijedeedi wêege?in dipóe. ⁸ Gin díví?an gá in Sadducee t'owa wídívíwâyundepídân in dichuu?in wíyá diwáywówápúuwí?in, hedá p'oewaaqhâá-á makówáwin t'ôepa?aa?indá diji?in wídívíwâyundepí; hewänbo in Pharisee t'owa-á dívíwâyunde diji-ákon. ⁹ In t'owa t'ähkí shánkí kaygi dívítuwínúnde?, hedi wên Hudíyoví khuu dáyhá?o?in, Pharisee t'owabá dimuu?in, dívíwínúdí kay?indi ditú, "Nä?i sendá wên háawin t'aywó?nin i?annin wänbo wí?âyshaadebí. Mađi hádeewáy wí p'oewaaqhâáđi háa wí makówáwi t'ôepa?aa?i?đi ta?gendi óehée?an."

¹⁰ Hânho dívítuhkandodi dívítsaakhây?o?, hediho i? sundađo tsondi p'ó?dédi? nakhunwôeda?póe. Na?ände Paul hânho óewa?amí?in, hediho in sundađo ovâyjôn, "Ja? bípûn, Paul bînkê?đi hâ?in Hudíyoví?wedi bînjâa?amí, hedi unbí?piyebo bints'ude."

¹¹ I? khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwînuđeedi óetu?an, "Wí?unkhunwôeda?ípí. U? oe Jerusalem naví?gedi ho bihée?an, hedá oe Rome hanbá bikhâymáa."

Paul óeháyjî?in dida?

¹²⁻¹³ Wíyá tháwän hédéndí wên Hudíyo dívíwé?ge?an dívíhée?amídí wên ánshaa dáyk'úuwídí. Ditú, "Ívíhâadâkhây máa, hedi wí?ívíhúukankhây máapí Paul áyhay píhay. Han íví?anpídá, tobá Jôesi Tádádí dítuhchâänú-í." Nä?in gin ditú?in jónántä?diví (40) shánkí diji?. ¹⁴ Hedi dimää in owha? p'ó?dédi?indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí?wepiye, hedi háa dáywéhpêe?annin ovâytu?an. Háa dikanda? i?gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu?an, ¹⁵ "Nää undáđi hedá in tunjowa?dáđá i? sundađoví tsondi p'ó?dédi? bint'óesân. Bintu?an Paul nää unbí?piye óemá?i?in. Bintu?an shánkí íhangin?ânda? háa Paul i?annin. Na?indáho gikhây múuni áyháyjídí nää tsowa napówápídíbo?."

¹⁶ Hebo Paul-ví määmä?ay nat'oe dívíkhakwogí?o?in óeháyjídí, hediho in sundađoví?piye nats'undi i?gedi Paul óetu?an. ¹⁷ Paul-di wí tågintä (100) sundađoví tsondi óetuhkännandi óetu?an, "Nä?i e?nú i? sundađo tsondi p'ó?dédi?ví?piye náhû. I? e?núdí wên háawên

óetuʔamíʔin nadaʔ.” 18 Hedího iʔ eʔnú iʔ sundadóví tsondi pʔóʔdédíʔvíʔpiye óehoʔ, hedí óetuʔan, “Paul iʔ to gínpannándiʔdí naa dítuḥkánnandi dítuʔan náʔi eʔnú uvíʔpiye dómáʔí gin, wên háawên wóetuʔâamíʔin nadaʔdi.”

19 Iʔ sundadóví tsondi pʔóʔdédíʔdí iʔ eʔnú oe hângepiye óepahtsaakêʔ wíʔbo dayêenídí, hedí óetsikaʔyan, “Hää-an naa díʔôeʔamíʔin undaʔ?” 20 Iʔ eʔnúdí óetuʔan, “In Hudíyo dâywêhpêʔan wóedaaʔamídí thaʔdi Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa iʔannin shánkí dihanginʔândaʔ waagibá. 21 Hebo wíwóewâyukannamípí. Jónántâʔdiví (40) shánkí senâʔ dívíkhakwʔó óeháyídí. Jôesi Tádávi páadépiye dívitunmâgi wídívíhúuyamípíʔin wídâyipʔoesuuwâ-ípíʔin Paul óehay píhay. Náa díkhâymuu hedí ditsíkha uʔ untúunídí iʔ nâasaaníʔin.” 22 Óetuʔan iʔ eʔnú, “Toʔwí wânbo wínâatuʔâamípí náʔi díʔôeʔandiʔ.” Hedí iwáygedí óesan.

Paul iʔ tunjó Felix-víʔpiye óehoʔ

23 Hedí iʔ sundadóví tsondi pʔóʔdédíʔdí wây-á wíje senâʔ ovântuḥkánnan, indá tãgintã (100) sundádo dãntsonmáaʔin damuu, hedí ovântuʔan, “Wíje tãgintã (200) sundádo nangedíʔindá, hedá tségintã (70) kwãájêe kʔéwédíʔin sundádo-á, hedá wây-á wíje tãgintã (200) júnphé wóegéʔin sundádo-á ovâytuʔan dívíkhâyʔamíʔin, náa khun whãnu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. 24 Hedá wíje wên kwãájêe Paul iʔíhsôege-ígíʔ binpútesoge, hedí oe Felix iʔ tunjóvíʔwepiye binʔáyínhúu.” 25 Hedí wên taʔnin itaʔnandi gin natú:

26 “Naví tunjó Felix hânho wíʔaʔgindiʔ, naa Claudius Lysias-di wísengituʔan. 27 Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwãʔíʔ óeyãʔdí óekheʔkhâymaaawân, hewânbo naa dínhanginpóe í-á oe Rome ûnkháwãtaʔkʔoeʔin, hedího in sundádo-ádí omáa inbí mangedí dójáaʔamídí. 28 Háawin híwóhpíʔin ônchãnundeʔin naa ohanginʔândaʔ, hedího inbí tunjówháagépiye naadi dóhoʔ. 29 Naa dínhanginpóe in híwóhpíʔin ônʔtʔeʔpʔíðendeʔindá wên háawin kâyʔin wânbo óepansôege-ídí háa óeháyídí wínamuupíʔin. In Hudíyo wên háawên inbí khuu iʔgedídaʔ dívíwãnpihíʔmáa. 30 Ihaydáháʔ toʔwídí naa díʔôeʔan dâywêhpêʔannin náʔi sen óekhegíʔoʔin, hedího wesebo uvíʔpiye iʔ dósan, hedí in toʔwên in híwóhpíʔin ônʔtʔeʔpʔíðendeʔin dovâytuʔan uvíʔpiyân dimú-íʔin wóetuʔâamídí háadi ivíʔpiye ditʔayʔin” gin itaʔnan.

31 Hedího in sundádo háa ovâyjôn waagi dívíʔan. Khuʔdédí oe Antipatris búʔpiye Paul óehoʔ. 32 Wíyá tháwân in sundádo kwãájêe kʔéwédíʔindídaʔ Paul óehon, hedí in wéʔgen sundádo inbíwepiye dívíweehoʔ. 33 Oe Caesarea búʔ in Paulʔin dipówá ihaydi iʔ tunjó in taʔnin ônʔan hedí Paul iwebo óejojéʔan. 34 In

ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjó ná'in nat'oedi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wônt'e'p'íde'nde'in dipówá ihaydânho naadi wintunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'âyíngi'ámí'in i' tewhá hay'i Herod ik'ú' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ônt'e'p'íde'nde'

¹ P'ánú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owha' p'ó'dédi' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwá'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indadí dâykán, hedí i' tunjóví'piye dimää i' tunjó óetu'âamídí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedí Tertullus-di i' tunjó óehée'an Paul ônt'e'p'íede-ídí. Ginnân natú:

"Nanbí tunjó Felix, ú' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'ähki na'ingí' wéngé t'ähki bi'andi namuudi. Ú' unmuudânkunho hânpídíbo báyékí paayo githaa, hedá uví hangintandi báyékí híwóhpi' nanbí nan diwedi dínjâa'an. ⁴ Nää naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'ámí'in, hedího unsehkanát'óedí wí háy tãhkiwân dînt'ôeyaaní, han unchanpóedí. ⁵ Ginnân hîn napóe: Na'indi ná'i sen ovâyt'owat'e'ya'dodi âymû'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ähki ovâypitsaakando', hedá i-á p'ó'dédi' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí háhkan deepiye dívíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wânbo i'a'ginhánú, hedânkun âypankê'. Gida'wân âytunjó'namí'in âynuuwá-ídí háa ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundađoví tsondi p'ó'dédi' napówá, hedí kay'indi nanbí man diwedi óejâa'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ônt'e'p'íde'nde'in uví páadépiye di'ââ-ídí. Ú'di wí'bo híwó ná'i sen nâatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ähki ná'i iví'gedí wít'e'p'íde'nde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytú'an.

⁹ T'ähki ná'i Tertullus Paul-ví'gedí natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedí ihí'máadí i' tunjó Felix óetu'an híwóhpi wí'i'anpí'in

¹⁰ I' tunjó imannan Paul óehí'määnídí, hedího ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyékí paayo ná'in t'owagí'in tunjówhágé un'ännin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhée'ámídí wí'bo dáy'aywoenídí. ¹¹ Mađi tã'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tadá dó'a'ginmäänídí. ¹² T'ôepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádí wíđáytuhânbopí, hedá wíđovâyt'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo

méesate hay²i⁷ iwe, háa inbí méesate hí⁷índi eeje wänbo joe, hediháa i⁷ bú⁷ i⁷ge wänbo joe. ¹³ Indá wí⁷dínkeekankodipí ná⁷i naví⁷gedi dnt'e⁷p⁷í⁷dénde⁷i ta⁷gen namuu⁷in.

¹⁴ “Hebo ná⁷innân naa otúuní: In p⁷óegé iwe naa dáy⁷ah⁷tuyende⁷indá ná⁷in t'owa ditú⁷ pi⁷wên p⁷óegé namuu⁷in, hewänbo i⁷ge dáy⁷ah⁷tuyendedi Jôesi Tádá⁷gí⁷ dáy⁷t'ôemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá⁷indi óe⁷a⁷ginmä⁷. T'ähkí ná⁷i khuu Moses ita⁷nandi⁷ hedá in Jôesi Tádá⁷ví tukhe⁷min dáy⁷ta⁷nandi-á naa dáy⁷wäyunde⁷. ¹⁵ Háa ná⁷in t'owa dívíwäyunde⁷in napuwagi⁷o⁷inbá naa wá⁷ dáy⁷wäyunde⁷, hedí ginnân namuu: Jôesi Tádá⁷dí t'ähkí in dichuu⁷in ovâywówápakhây⁷máa, híwó⁷nindá híwóhpí⁷indá. ¹⁶ Hedí gin dáy⁷wäyundedi, háädi wänbo t'ähkí dáykhääde Jôesi Tádá⁷ví páadépiye hedá t'owavi páadépiyá híwó dáy⁷tsiye⁷amídí, hedânho naví pí⁷ná khó⁷jé dínhanginnánidí híwó dáy⁷kanhonnin.

¹⁷ “Báyékí paayo Jerusalem bú⁷ iwe wó⁷änpíwän, hedáhá⁷ dáy⁷wáy⁷bun wí⁷chä⁷in naví t'owa dikä⁷kw⁷ó⁷nin dovây⁷määnidí, hedá wí naví háäwí dínmúuní⁷i-á Jôesi Tádá⁷-á dómäänidá. ¹⁸ I⁷ méesate hay²i ee gin dáy⁷o⁷ ihaydi in t'owadi naa dí⁷mú⁷. Naa dáy⁷khây⁷anho⁷ Jôesi Tádá⁷ dó⁷a⁷ginmäänidí, nanbí khuu gínmuu waabá. Báyékí t'owa iwe wí⁷dijihpí, hedí t'ähkí hánda⁷ naná. ¹⁹ Wên Asia-win Hudíyo wá⁷ iwe diji⁷. Indáho dínkhây⁷ä⁷ wóetu⁷â⁷amí⁷in háawin wên t'aywó⁷nin naa dáy⁷annin, naví⁷gedi wóet⁷e⁷p⁷êede⁷-í⁷in dida⁷di. ²⁰ Hewänbo náa náwe wí⁷dijihpídí, tobá ná⁷in diji⁷indân wóetu⁷â⁷amí háawin t'aywó⁷nin dáy⁷annin dínhanginpóe⁷in in Hudíyoví tunjówháagépiye dí⁷kán dihaydi. ²¹ Ná⁷in wéhpêeda⁷mân dáy⁷an iwe owin dihaydi: Dáy⁷tuwínú⁷dí dováy⁷tu⁷an, ‘Naa dí⁷sondiwekán gá in dichuu⁷in díwáywówápúuwí⁷in dáy⁷wäyundedân’ ” gin Paul-di óetu⁷an.

²² Felix Jesus-ví p⁷óe i⁷gedi híwó ûnhanginná, hedího in iwe diji⁷in ovây⁷tu⁷an, “Náa-á wíyá wí⁷ívíhée⁷amípí. Owáy Lysias i⁷ sunda⁷oví tsondi p⁷ó⁷dédí⁷ napówá ihaydânho naadi wáy⁷tu⁷â⁷amí háa unbí hí⁷ i⁷gedi o⁷ánde⁷in.” ²³ Hedího wí sunda⁷oví tsondi gin óetu⁷an, “Ná⁷i sen ná⁷áyíngi⁷an, hewänbo napannän waagidá joe. Iví k'ema⁷in i⁷ ovây⁷puwämääní, i⁷ háäwí ûntáy⁷i⁷ ônkáanidí.”

Felix-á⁷dí Drusilla-á⁷dí Paul ônt'óeyan

²⁴ Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy⁷ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'údedi dánt'óeyansóge, hedí Paul-di ovánthayk'ú⁷ hádídí to⁷wí Christ Jesus-ví⁷piye iwä⁷yú⁷-í⁷in. ²⁵ I⁷di ovánhí⁷máa hádídí inbí wówátsi ta⁷ge dánhúuwí i⁷gedi, hedá háa dawänpida⁷ waa

dānkanhūuwí'in wídānkhây'āhpí i'gedá, hedá i' thaa Jôesidi t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpí díví'an ni'gedá. Han ihí'máadí Felix nakhunwôeda'póedí óetu'an, "Nāwedi ópeeve wíyá wítuhkännan píhay, hããdi naa dīnpóe ihaydi." 26 Hebo Felix natsíkha Paul-di óechã'määnídí, hedānho óewá'āadá óema'p'āãdi-í, hediho ihaydá' óetuhkándo' i-ádí ihée'amídí.

27 Wíje pāyo daphade ihaydi Felix óetunjóãa'an hedi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoj'an, in Hudíyo-ádí nak'emamúuní'in nada'dí.

25

Paul nada' Caesar-di óntsonnamí'in

1 Festus i' tunjót' ts'aabi namuu'í' oe Caesarea bú' napówá, hedi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namää. 2-3 Oe Jerusalem napówá ihaydi in owha' p'ó'dédí'indádí hedá in wé'gen Hudíyo sená' he'ennindádí Paul wíyá ónt'e'p'íde, hedi kay'indi Festus dida'póe wên hããwên ovây'amídí. Dida' Paul oe Jerusalem-piye óemá'í'in, gá dīnwéhpēemuudān dívíkhakw'ôení'in óeháyjídí wa' p'óegé namāndibo'. 4-5 Felix-di ovāytū'an, "Paul-á oe Caesarea napannān. Naa wí hāyú thaa iwe oepiye owáymān. Hedáho wên unbí sená' he'ennin bīntū'āamí naa-ádí dimú-í, hedi wên híwóhpí'in Paul i'andáho', indi óetunjó'diwekāaní."

6 Festus mađi wíyá kháve háa tã thaa iwebo iwóyí', hedáhá' Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwān ovāytsonnamídí isóge, hedi in sundado ovāytū'an Paul dikenmú-í'in. 7 Paul óekán, hedi nats'ú' dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di dí'āã'in iví nú' iwéngé diwindi ónt'e'p'ídéndedí ditū' báyékí káy'í hããwí híwóhpí' i'andi, hewānbo wídínkodípí ta'gendi dāythayyāmídí nã'i ditū'di ta'gen namuu'in. 8 Paul wí'bo i'aywoenídí ihée'andi gin natú: "Naadi in Hudíyoví khuu wídovây'a'ginhánúpí, hedá nã'i Hudíyoví méesate hay'í ee a'ginkhanugí' wó'ts'úhpí, hedá wên háawin t'aywó'nin wānbo in Rome-'inbí tsondi Caesar-ví'piye wídáy'anpí."

9 Hebo Festus in Hudíyo ovāyhíwó'namí'in nada', hediho Paul óetsika'yan, "Ti oe Jerusalem-piye unpunda' iwe navi páadépiye wīntsonnamídí nã'i wōnt'e'p'ídénde' i'gedi?"

10 Paul-di óetu'an, "Joe, nāwebānkun dīntsonnamí'in oda'. Nää uví páadépiye owindi i' tsondi Caesar-ví páadépiye owin dīntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá' ũ-á wí'bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó'nin wānbo in Hudíyoví'piye wídáy'anpí'in. 11 Wáy wên háawên t'aywó'nin dáy'andáho', hedi nã'in t'aywó'nin namuudi ochuu-í'in dīnkhây'āđáho', há'to otúuní wídíháyjípí'in. Hebo nää hããwí nã'in t'owadi

dînt'e'p'ídénde'i ta'gen namuupídá, to'wí wänbo wí'ûnk'óepí inbí mangepiye díkáaní'in. Hediho oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'nami'in oda?" gin Paul-di óetu'an.

12 Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá? Paul-ví'piyá ibéedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wôntunjó'nami'in unda'diho iví'piye wísaaní."

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovânhee'an

13 Häyú thaa naphade ihaydi i' tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówá Festus óesengitu'amídí. 14 Wí häyú thaa da'an dihaydi Festus-di Paul-ví'gedi Agrippa óet'ôe'an. Ginnân óetu'an:

"Nää pan diwe wí sen na'an Felix i' tunjó phade'i'di óejeoe'andi'. 15 Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owha' p'ó'édéí'indi hedá in tsonnindá hä'iví'gedi dít'e'p'íde, hedi in dida' otúuní'in hä'i t'ehpide tun ta'gen namuu'in. 16 Hewänbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hânhay wänbo wí to'wí wí'óekánde'pí in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí mange. Páadé nakhây'ä' in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí páadépiye iwéenu-í'in, hedân wí'bo i'aywoenídí ihée'amí ná'i hääwí ônt'e'p'ídénde' i'gedi.'

17 "Hediho näwe diwé'gepóe ihaydi wídáytsíkha'anpí. Wiyá tháwänho dovâytsionnamídí dáysóge, hedi in sundado dovâytu'an i' sen óets'ûude-í'in. 18 Iví'gedi dít'e'p'êede-ídí dívíwínú ihaydi, naa o'an wên háawin kây'in i'annin dítuhkankhâymaa'in, hebo han wídíví'anpí. 19 Nää'i sen Paul gin nakháwä'i-ádi dívíwänpituhkando' inbí wäyü dínmuu i'gedi hedá wí sen Jesus gin nakháwä'iví'gedá, i-á nachuu wänbo Paul natú nawówáji' gin. 20 Naa wídínhanginnáhpí hádídí dóshaa-í'in ná'i hääwí háawin namuu'in, hediho dótsika'yan, "Ti oe Jerusalem-piye unpunda', iwe ná'i hääwí wônt'e'p'ídénde' i'gedi wîntunjó'namídí?" 21 Hebo Paul nada'póe nää pan diwebo nachani'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di ôntunjó'namídí. Hediho in sundado dovâytu'an óe'áyí'namí'in Caesar-ví'piye dósan píhay" gin Festus-di Agrippa óetu'an. 22 Hedi Agrippa natú, "Naa wá' ná'i sen háa natú'nin ot'oe-í'in oda?" Festus-di óetu'an, "Tha'dibo unt'oe-í-áhay."

23 Wiyá tháwän Agrippa-ádi Bernice-ádi ná'i íve hay'i dats'ú, wên sundado tsonnin he'ennin wóegé hedá wây-á bú'wín tsonnin wóegá. Sa'wó da'aamuu, hedá hääwí t'ähkí hânho sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'ûude-í'in. 24 Hedi Festus-di ovâytu'an, "Tsondi Agrippa hedá un t'owa näwe iji'in t'ähkí, binmú'dí ná'i sen. Iví'gedi t'ähkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windá'dí hedá näwe diji'indá'dí naa

díhée'an. Dívítuwínúndedi naa dítu'an ná'i sen óháyj'i'in ûnkây'ä'. ²⁵ Naadi wên háawin wânbo wíðônshaapí óháyjídí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di ôntunjó'namí'in, hediho naa dáy'ánshaamägi Caesar-ví'piye dósaaní'in. ²⁶ Hebo hääwí wânbo wíðínhanginnáhpí ná'i senbí'gedi naví tsondi p'ó'dédí' Caesar dônta'namí'in. Hedânho un t'ähkíví páadépiye dómaa bínhée'amídí, hedi shánkídí uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedi bîntsikabowa ihaydi shánkí dínhanginpúuwí hääwí i'gedi Caesar dônta'namí'in. ²⁷ Han dáy'an, gá dínchanpóedân bondoe'i namúuní'in wí pan dósaanídí páadé wíðovâythayyanpídí hää i'gedi ônt'e'p'íðénde'in."

26

Paul wí'bo i'aywoenídí ihí'máadí Agrippa óetu'an híwóhpi wí'i'anpí'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wínk'úya' uví'gedi bipihée'amídí." Hedi Paul imannandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náä naadi wítuhkankhâymaa naví'gedi hedá ná'i hääwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'íðénde' i'gedá, hedi naa ohíhchan u-ân i' unmuu'in uví páadépiye owindi. ³ Hedi shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyoví khuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygéähä handa' wíðíví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'mää dînt'ôeyaani'in.

⁴ "T'ähkí in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. ⁵ Hedi in dida'dáho wóetu'âami ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedi ná'in Pharisee t'owa-á nanbí khuu shánkí kay'in dâyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. ⁶ Náä naa dítonjó'diwekán gá dáywâyundedân Jôesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâymägi'in. ⁷ T'ähkí in tã'di wíje Israel-ví e'núnbí ây iwedi'in wá' ná'in in Jôesi Tádá natú'in ikhâymaa'inbá díwíwâyunde', hediho khuu-á thaa-á i' óe'a'ginmä'. Hedi náä, naví tsondi unmuu'i', naa wá' hanbá dáywâyundedíbo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'íðénde'. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'úknodipí úwíwäyü-ídí Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywâywówápa'in?

⁹ "Naa-ân o'ânwän báyéki dínjänäkíkanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwä'iví'piye. ¹⁰ Hediho oe Jerusalem han dáy'an. In owha' p'ó'dédí'indi naa dínk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'ôeni'in, hedá ovây'takhanukhâymaa ihaydi naví tun wá' eepiyebá dáymägi. ¹¹ Häyänbo naa omää in Hudíyoví méesate

eejepiye otsonpúuwídí ovâywhähwhä?namídí, hedá dáykhää dovâykaygi?amídí ditúunídí Jesus-ví?piye wídíwâyunde?in. Naa hânho inbí?piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí?wi bú? i?ge dáykhenjíyénde dovâyhóenídí.”

Paul-di Agrippa óetu?an háa ûnpóe?in hedího Jesus-ví?piye iwâyunde?in

12 “Hedího han dáy?amídí naa oe Damascus bú?piye omänwän. In owha? p'ó?dédí?indi wên ta?nin ho dín?an dóhúuwídí dínk'úuwídí in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dovâypanhóenídí. 13 Navi tsondi unmuu?i?, taagedí oe p'óegé omän dihaydí wí ko oe makówádí nawândí dómû?, i? thanbí shánkí nakohkay?i namuu, hedí ná?i kodí na?in gimännin t'ähkí dí?ánhógi. 14 T'ähkídíbo nange gikanu. Ihaydí wí to?wídí Hebrew tundi díhéé?andi ot'oe. Dítu?an, ‘Saul, Saul, háadan naa dí?ôephadekando?? U wí?bo biwänpiwá?o?, wí búdu in phék'e?indi óesanhonnin i?á?ts'ádíndedí ipiwá?o? waagibá.’ 15 Naa otsikapóe, ‘Nanbí Sedó, to-an unmuu?’ I?dí dítu?an, ‘Jesus-ân omuu, u?dí dí?ôephadekando?i?’. 16 Nää ówínú. Naa uví?piye dáykeeyan gá wíde?mandân navi t'ôe dín?amídí, hedí u?dí t'owa ovây?t'ôekankhâymáa nää thaa dímu?in, hewänbo ná?ida?bá joe, owáy wíyá uví?piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangí?o?i wá? ovây?t'ôekankhâymáa. 17 Naadi wísankhâymáa wí?gín in Hudíyo dimuu?inbí?piye hedá in Hudíyo dímuupí?inbí?piyá, hedí inbí?wedí naadi wín?aywoení. 18 Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo u?dí ovâykhäge?khâymáa dínkeepúuwídí hedá Jôesi Tádáví ko i?ge dívíhúuwídí. Hedá Satan i? Penísendiví mangedí ovâyjâa?andi Jôesi Tádáví mange ovâykwohkhâymáa. Hedího naví?piye dívíwâyundedí inbí t'aywó?di ovây?owóje-jé-í, hedá in wé?gen naví?piye dívíwâyundedí naví?in dínmuu?indádí dívíwóení? gin Jesus-di dítu?an.”

Paul-di Agrippa óetu?an iví t'ôe i?gedí

19 “Hedího tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu?an waa makówádí dínkeepóedí díhéé?andi naa dáy?a?ginnan. 20 Páadé in Damascus bú?win dovâyhée?an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i?ge?in t'ähká, hedá in Hudíyo dímuupí?in wänbo-á. Dovâytu?an inbí t'aywó?di dáyjoe?andi Jôesi Tádáví?piye dívíhâadi-í, hedá híwó dívítsiye?amí dáykeeyamídí ta?gendi inbí t'aywó?di dáyjoe?annin. 21 Gin dáy?odiho wên Hudíyodi i? méesate hay?i khó?jé díyâ? hedí dívíháyjí?in dívíkhäädé?. 22 Hewänbo Jôesi Tádádí háädi wänbo t'ähkí naa díkhäge?do?, hedího nää náwe owindi in ta?gen namuu?in t'ähkí t'owa dovây?umáa, tobáháa he?ennin dimuu háa he?ennin dímuupí wänbo?. Háäwí t'ähkí ná?in t'owa

dovâyṭumáa'i-á, Moses-áḍi in Jôesi Táḍávi tukhe'mindáḍi ditú'in napuwagi'o'inbá namuu, heḍi wiyá hääwí wänbo wó'tú'pí. ²³ Indá ditú i' to'wí Jôesi Táḍáḍi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymaa'in nachuu píhay, heḍi i-á i' páadé'i namúuní chuwa iweḍi nawáywówápúuwídí, heḍânho i'di wí'gín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jôesi Táḍávi p'óegé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Wa'di Paul ná'i hääwí ithaykw'óe'ó ihayḍi Festus tsíkhagipí ituwínú, "Paul, u-á bondoe'i-ân unmuu. Báyéki bihá'an, heḍânkun unbondoepuwamän."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A'gindi Festus, naa bondoe'i wó'muupí. Naa híwó donhangintanmáaḍi in ta'gen namuu'inda' dáyhí'máa. ²⁶ I' tsondi Agrippa náwe na'ándi' ûnhanginná ná'i hääwí t'ähki i'gedi. Heḍânkun iví páadépiye dáyhí'máaḍi hääwí wänbo wíḍókaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'ähki ná'i hääwí napóe i'gedi Agrippa-á nat'oe'in, gá kaadi wínapóepíḍân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwäyunde' haa in Jôesi Táḍávi tukhe'min ditú'in? Dînhanginnân biwäyunde'in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un'ân gáhân u'di wesebo wí Christian dípa'í'in?" ²⁹ Paul-di óetu'an, "Háḍéebá wesebo haa wiyá shánkí díhúuwí. Hebo naa Jôesi Táḍávi'piye dáyjûusu'o' u-áḍi heḍá t'ähki ná'in náa thaa dit'ôeyankw'ó'nindáḍi naa waagibá ípúuwí'in. Hewänbo naa wó'da'pí kaḍénaḍi íwhimúuní'in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ihí'bowa ihayḍi i' tsondi Agrippa heḍá i' tunjó Festus-á, Bernice-á, heḍá in wé'gen iwe dikw'ó'nindá díwíwínú, heḍi oe já'wépiye dipeedi díwíhée'an. Ditú, "Ná'i sendá háawin wên wänbo wí'i'anpí óeháyjídí haa napanchanídí wänbo?" ³² Heḍi Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná'i sen dóma'p'ääḍi-í'in dînkodiwän, hewänbo náa wíḍînkodipí, gá Caesar-di óntunjó'nami'in nada'póeḍân."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-íḍi

¹ Heḍiho in tsonnin di'ánshaapóe na'in kophé iweḍi oe Italy-piye dísaanídí, * heḍiho Paul heḍá wây-á pandáḍi ovâyjoe'an wí tägintä (100) sundado ovâytsommaa'iví mange. Ná'i sendá Julius gin nakháwä, heḍi in sundado i' Rome-wi tsondi p'ó'déḍi'ví'in gin ovâykháyä'de'in diweḍi'i-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwä'i wá' na'indáḍi naji', i-á Macedonia nangewi bú' Thessalonica iweḍi'i namuu. Heḍi wí kophé Adramyttium bú' iweḍi'i' ívítógi. Ná'i kophé-á

* 27:1 Luke wiyá Paul-áḍi naji'.

nakhâymuu i' bú'ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i'gepiye namú-ídí.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú' iwe ívíwóyí'. Julius-di Paul híwó óe'andi iví k'ema'in óepuwämägi, indi háäwí ûntáy'i' óemäänídí. ⁴ Iwedá i' kophé iwedi gimää, hewänbo i' wäädí tí'ûupiye díchänuhúja', hediho oe Cyprus p'ojâadi shánkí nawaakaypí i'gedí gimää. ⁵ Oe p'o' p'ânäpiye giphade, hedi Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé i'ge gimää, hedáhá' oe Lycia nange wí bú' Myra gin dâytü'o' iwe gipówá. ⁶ Iwe i' sundadoví tsondi wíyá pí'wí kophé Alexandria-wi namuu'i' ishaa. Nã'i kophé-á Italy-piye namän, hediho díttü'an iwe ívítôení'in.

⁷ I' wäq hânho nakaydi jóngída' wí háyü thaa gipundee, hedá báyéká ívít'ôe'andi Cnidus bú' tsowa gipówá. I' wäq kay'i namuudi ee gimän diwepiye wíyá wíginpuhkodipí, hediho Crete k'áygé i'gedí giphade, Salmone gin dâytü'o' iwe, hedá nawaakaypí'we i'gedá gimän. ⁸ Jóngída' p'o kíngé i'ge gipundee, hedi wí bú' Lasea gin dâytü'o'i tsowa gipówá. Nãwe naná' diwá dâytü'o' "Híwó naná i' kophé dívíwóyí'nígí'" gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupí wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí nãwedi gimäädá âyt'ôephadekhâymáa. Nã'i kophé-á hé wógegébo gipedée-í, hedá wây wên wá' dívíp'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundadoví tsondi Paul-ví hí' ônt'ôeyaaní'wedi i' sen i' kophé iví' ûnmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'än diwe wähpade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hediho t'ähkí waa díví'ánshaamägi i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytü'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedi aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewäq'ahkhánde'.

Hânho iwäq'andá ikwä'nän

¹³ Hediho aakonpha'gedí híyää iwäq'an dihaydi di'ân háa díttü waagi díví'amí'in, hediho iwedi gimäädi nã'i Crete p'ojâadi tsowa p'o kíngé i'gedí gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí wäq hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwäq'an, i' wäq-á p'inpiye thanpiye jáadi'i wäq gin dâytü'o'. ¹⁵ I' wäq hânho nakaydi i' kophé óenándí wíyá páadépiye wí'ûnpuhkodipí, hediho i' kophé dâybée, hedi wáy i' wäädí díhon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojâadi'ay Cauda gin dâytü'o'i tsowa giphade, i' wäq wähpade wínakaypí iwe, hedi báyéki ívít'ôe'an i' kophé'ay áywhimáa'i nã'i kophé gáhâyü'i' iwe kw'áye âytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay

dâywhisóge ihaydá i' kophé gáhâyú'i whihkannin kay'indi dâwhibuugi'an wínatha'dee-ípídí. Hedá i' te'aa i' wãadi i' kophé óechänunde'i-á dâwãve, gá dikhunwôeda'dân oe Syrtis gin dâytu'o' iwe dikhãhkwodee-i'in, i' p'oe iwe wãhphade wínawã'ãnpídí. Hediho iwedi díwãnpip'omáa.

18 Wíyá tháwãn wá' i' wãã hãnho nakay, hediho in kophé'in sená' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychãnu, i' kophé wãhphade wínakhãa-ípídí. 19 Hedá wíyá tháwãndá inbo i' kophé'i hããwí wá' p'oe iwe dâychãnu. 20 Báyéki thaa agóyó wãnbo than wãnbo wí'âyumú'pí, hedi i' wãã nahãnpídí kay'i iwãã'o'. Hediho gi'ãn há'to wówá'in gipee-i'in.

21 Báyéki thaa wí'ívíhúuyãnpí. Hedi Paul inbí páadépiye nawindi ovãytu'an, "K'ema'in, shãnkí híwó namúuníwãn naví tun dínt'óeyãnídí Crete diwedi wígepee-ípí'in otú waa. Hây úvít'óeyãndáho há'to nã'i kây iwe gipóewíwãn hedá i' hããwí há'to gipedée-iwãn. 22 Hebo nãã wí'úví'áyíngimããnípí. Tobáhãa nã'i kophé natha'dee wãnbo há'to to'wí wãnbo óep'oháyí. 23 Naa Jôesi Tádãví' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedi khu'di wêe iví makówáwi t'ôepa'ãã'i dînpówá, 24 i-á naví nú' nawindi ginnãn dítu'an: 'Paul, wí'unkhunwôeda'ípí. U' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwínugi'o, hedi u' unmuudi nã'in u-ádí diji'in há'to wêe wãnbo nachuu-í.' 25 Hedãnho k'ema'in, wí'íkhunwôeda'ípí. Naa dâwãyunde nã'in Jôesi Tádã natú'inbo napuwagi'o'in. 26 Hewãnbo wí p'ojãadi eedi gikhãhkwodee-í."

27 Wíje jãadi daphade, hedi wa'di i' wãadi i' mãap'oe Adriatic gin dâytu'o' i'ge díchãnuhon. Khun pinudi hããdi naná' dihaydi in kophé'in sená' ditú nan tswana nú' gipowãmãnnin. 28 Dâwã'ãntaayan, hedi wétã'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawã'ãn gin dâyshaa. Wíyá shãnkí hây dimããdá wíyá dâwã'ãntaayan dihaydá tã'di khãve (18) kwi'óhpa taa-á nawã'ãn. 29 Dikhunwôeda' i' kophé k'uu eedi óechãnukhãymãa'in, hediho i' kophé tí'úuphã'gedi jónu khãa'i kwãk'u maayãã'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêenídí nathay píhay dívíjûusu'an.

30 Nã'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedi diwhãveda' dijããnídí, hediho i' kophé'ay p'oe iwe dâwãve. Hedáhá' i' kophé gáhâyú'i páadépiyedi wíyá maayãã'i dâywajekhãymãa waagibá díví'o'. 31 Hebo Paul-di in sundado hedá inbí tsondi-á ovãytu'an, "Nã'in kophé'in t'ôe'in nã'i kophé iwe díwíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." 32 Hediho in sundado i kophé'ay nawhi'ãndiví whihkannin dâyts'ã', hedi i kophé'ay nama'p'ã.

33 Nathaypuwãmãn dihaydi Paul-di ovãytu'an dívíhúuyãmí gin. Ovãytu'an, "Wíje jãadi t'ãhkí hãnho úví'ãnsãmããdí

húukanpí'inbo lji'. ³⁴ Hedího náä naadi kay'indi wâyümáa, háawin wên híwóhpi'in wänbo wí'únpuwagí'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegi' úntáy ichuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává ikê'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánkí híwó dichanpóedí in wá' dívihúuyan. ³⁷ Wégín tágintädáhá' tségingtã'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ähki dívishu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychänu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wídâytaapi. Hewänbo na'okhänná hedá nap'oehánginá' diwe dâymû', hediho díví'ánshaamägi dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamidí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwäk'u maayää'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâysts'â', hedi i' p'oe iwebo dâyje'an. Hedi ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' waadi i' kophé ee na'okhänná' diwepiye óechänuts'ûude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nápha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbóedí'än, hedi iwe i' kophé páadépiye ichänudi nakhähsogedeedi wínajâapóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá nääpiyá kaygindi na'a'yäpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewänbo Paul-ví wówátsi ön'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wänbo wí'ovâykhe'mägipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéhwhée óep'omáa'i'di dívítsahsaa-i'in. Handidânho t'ähki'díbo nan diwe wówá'in gipowá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ähki'díbo nan deedi wówá'in gipowá ihaydi, ná'i p'ojâadi Malta gin dâytu'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigi'an. Ikwa'dodi nat'ée, hediho dâypa't'égi, hedi dítu'an i' phaa nú'piye ívîháadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'ôenídí, hedi ipha'kw'óe'ó ihaydi wí pääyu phaadi óesúwánándi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'û'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' pääyu Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû', hedi dívítu'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wänbo', nanbí jôesi 'Ovây't'owatuhchänunde'i' gin gínkháwã'i'di há'to óewówápeemääní." ⁵ Hewänbo Paul ivi

man iwádâa'andi i' pãäyü i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'ûnpóepí. ⁶ In t'owa di'ánde' i' pãäyüdi óekhuugee ee ûntee-í'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewänbo thaa t'ähki dívítsikha'andi Paul háabo wí'ûnpóepí, hediho inbí ánshaa dây'egó'andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'bá namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnádi' Publius gin nakháwä. Ívisúwá'o' iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedi sígídí na'in díchógiđi iví tewhá ûnná' diwe poje thaa díwóyí'mägi hedá híwó'dá dí'áyîngi'an. ⁸ Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwäp'íde' hedá nasihayđi óe'äädé'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandí óetägedi ónjúusu'andi hekháa óemägi. ⁹ Ná'in napóe ihayđi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye di'ää, hedi in wá' hekháa ovâymägi. ¹⁰ Indi báyéki díhääwímägi na'in, hedi poje p'óe naphade ihayđi iweđi gimän dihayđi i' gíntáy'i' t'ähki dímägi.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojâadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-áđi Pollux-áđi gin dâytü'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje thaa iwe ívívóyí'. Iweđi p'ó kíngé i'gedá' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwän aakonpha'gedi iwäa'an, hediho wíyá tháwändá Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in âyshaa, hedi indi kay'indi dítu'an indáđi wêe jáadi ívívóyí'ni'in. Iweđi wíyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'úuwín páadé'in Rome-wín dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ää. Dâyhääwíku'kw'óe'ó iwe Appius gin dâytü'o' iwehay wáy wên di'ää, wây-á wëndá wäphade kayi' wíđi'ähpíđi oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytü'o' iwe díjay. Paul-di ovâymu' ihayđi Jôesi Táđá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánki nakaypóe. Han äyphade, ihaydáhá' wí háyü thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhi'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihayđi Paul wí'bo óethayemägi, hewänbo wí sundađodi óe'áyîngimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihayđi Paul-di in Hudíyo p'ó'déđi'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getü'an. Dípówá ihayđi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhanu naa wíđáy'anpí wänbo', hedá nanbí t'owaví'piye wên yä'dâapí'in wänbo wíđáy'anpí, in Jerusalem-wín p'ó'déđi'indi dípanké', hedi ná'in Rome-wínbí mange díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháji'in wänbo

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wíje p'ónbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dínmuu, Castor-áđi Pollux-áđi gin dakháwä.

wídáyʹanpídí, hediho dímaʹpʹäädi-íʹin didaʹwän. ¹⁹ Hewänbo in Hudíyo wídidaʹpí in Rome-windi dímaʹpʹäädi-íʹin, hediho shánkí híwó dínpóe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dítunjóʹnamíʹin. Naa gin dáyʹan tobá wên tʹehpide tun wídómáapí wänbo naví tʹowa in Hudíyo dimuuʹin dováyʹtʹeʹpʹêede-ídí. ²⁰ Hedânkun naadi wâyʹtuhkännan náʹi hääwí iʹgedi wâyʹhéeʹamídí. Iʹ toʹwí in Israel-win tʹowadi óetsíkhaʹmáaʹivíʹpiyebá naa dáywâyʹundedânho náʹi kadénadi owhimuu.”

²¹ Indi Paul óetuʹan, “Naʹin wên taʹnin wänbo uvíʹgedi natúʹnin oe Judea-di wíʹâykêʹpí, háa wí Hudíyo tíʹúu páadéʹi owedí naʹääʹi wänbo wên híwóhpíʹin natʹoeʹin uvíʹgedi wínatúhpí. ²² Hebo naʹin gínhanginná toʹwên tʹähkí híwóhpí dívihíʹmáaʹin náʹin tsʹaamin háhkan niʹgedí. Hedânho gidaʹ uʹdí dítuʹâamiʹin háawi uví wâyʹu úmuuʹin.”

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dáydeʹman wíyá diʹää-ígíʹ, hedi iʹ thaa napówá ihaydi báyéki diʹää. Hédéndí héʹdibo iwedi nakin diwehay báyéki hääwí Paul-di ovâyʹhéeʹan. Háa Jôesi Tádádí tʹähkí tʹowa ovâyʹsígíhóeníʹin nadaʹ waa ovâyʹthayyan, hedi Moses-ví tun niʹgedí hedá Jôesi Tádáví tukheʹminbí tun niʹgedá ovâyʹtʹoeʹandi ikhääde Jesus-víʹpiye ovâyʹwâyukannamídí. ²⁴ Paul-ví híʹ dâysígíʹandi dívíwâyʹu wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handaʹ wídínʹánshaamuupídí iwedi dívíjâaʹan, hewänbo waʹ dipeepídíbo Paul-di náʹi tʹäʹge híʹ ovâyʹtuʹan: “Iʹ Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâadi hânʹoe Isaiah óetuʹan unbí thehtáy pahpáʹinbíʹpiye namú-ídí náʹi Jôesi Tádáví híʹ ovâyʹtuʹâamídí:

²⁶ Ihaydaʹ ítʹóʹve-í, hewänbo háʹto íkaʹpóewí,
ihaydaʹ bînmúʹbe-í, hewänbo háʹto únkeepúuwí.

²⁷ Ípʹóhkâymuudi wíʹíkaʹpóyaʹpí.

Úvíʹojemankwʹódidáháʹ úvíʹtsikhâmu.

Gin úvíʹanpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá ítʹoe-í

hedá taʹgendi íkaʹpóewí,

hedá navíʹpiye íʹää-í yäʹdâaʹin wâyʹpaʹídí, gin Jôesi Tádá natú.

Náʹi híʹ natúʹi-á taʹgen namuu. ²⁸ Hedânho náä náʹin únkhâyʹäʹ únhanginnáaniʹin: Jôesi Tádáví híʹ in Hudíyo dimuupíʹin ovâyʹsan ovâyʹaywoenídí. Innânkun dívítʹóeyaaní.”

²⁹ Paul ihíʹbowa ihaydi in Hudíyo dívítuhänbodi dipee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe naʹán, hedi iwáʹáa iʹ tewhá ee nachanídí. Toʹwên únpuwäpówáʹin tʹähkí ovâyʹsígíhógi. ³¹ Iʹdí Jôesi Tádáví khuu iʹgedí ovâyʹtʹoeʹan, hedá Jesus Christ iʹ shánkí natsonjiʹivíʹgedá ovâyʹháʹan. Khunwôedaʹginpídíbo ihéeʹan, hedi toʹwídí wänbo wíʹóekhâaʹanpí.

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i?, Jesus Christ-gi? dáy't'ôe'o'idi ná'in ta'nin wâysande? un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde?man hedá dísaanígi? díso?ge iví híwó?di tuu t'owa dovây't'ôe'amídi. ² Hăn'oebo Yôesi natú ná'i híwó?di tuu na'in dímääní'in, hedí iví tukhe?min iví ta'nin diwe i dáyta?nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví?gedi dáyta?nan. Na'aypu'yä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpâa David i hăn'oe'i tsondi namuu'iví tí'úugé kã'ää'inbí?wedího na'aypu'yä. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápóe ihaydi i Yä'dâa'i P'oewaa'hâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádáví ay wá? ûnmuu'in. ⁵ Háa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá navi?piye? híwó?di namuu, hedího in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí?piyeho naa dísan dovâykhäge?namídi iví tuu ipiye? dívíwhäyú-ídi hedá ôn'a?ginnamída. Kin dáy'o? hedânho t'owadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wá? Yôesi Tádádí wovây'tukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídi.

⁷ Hedího un t'ähki oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâyde?man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dída séegísehkaná wovây'määni hedá wovâykhäge?namí ánsaaginpidíbo? íkwó'nídi.

Paul oe Rome-piye? napunda?

⁸ Hedí náä-á häädi Jesus Christ dóhée'an ginhay-á Yôesi navi Tádá dókú'daa'o? un t'ähki ímuudi, gá wéngé t'ähki t'owa dívíhí'maadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná'i naa otú?di ta'gen namuu'in. Igi? pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovâytu?odi i híwó?di tuu iví ay Jesus-ví?gedi, hedí häädi wänbo t'ähki wâyüüusu'o?. Yôesi dóda?máa i-á natúdáho hanwaapídiibo unbí?piye? dípunmääni, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda? hääwí i Yä'dâa'i P'oewaa'hâadi naa díhã?andi? wâyphadé-í'in, hedânho unbí whäyü shánkího únkay-ídi. ¹² Kinnân otú?da?: Undádí naa-ádi wé?ge ívíkhäge?namí kwee waa sen waa gi'ãanídi, handa? ívíwhäyundedi.

¹³ Tí'úuwín páadé'in, oda? ûnhanginnání'in háyän wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídi unbí?piye?, hewänbo häädi waa hääwídi dí'ahkhánde?. Hânho oda? báyéki?di unbí búu'úwín Jesus-ví?piye? dovâywhäyü'amí'in, in wé?ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa

t'ähkí t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawin dimúni wänbo?, in Greek tuudi dívihée'o'indá in pi'wí tuudi dívihée'o'indá, in hânho dihá'indá in diháhpí'indá, gá Yôesidi naa dísogedân iví híwó'di tuu t'ähkí t'owa dovâyt'ôe'amídi. Hedânho shánkí oda? un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá? wâyt'ôe'amí'in.

Yôesi Tádávi híwó'di tuu-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádávi híwó'di tuudi naa wídíwôeda'mähpí. Nă'i tuu-ân nakay, hedí i'gedí Yôesidi t'ähkí t'owa in ipiye? dívíwhäyunde'in ovây'aywonde?, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hedá in Hudíyo dimuupí'indá wá?. ¹⁷ Nă'i híwó'di tuudi dihá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádávi t'owa ovâychaamáa'in t'aywó'di dâymáapí waagi. Hewänbo inbí whäyu dínmuu'idída? kin i'o?, hääwí híwó'di díví'o'i namuudá yoe, iví tã'nin diwe ûntã'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye? ta'gendi iwhäyundedáho?, iví whäyu ûnmuudíbo Yôesidi óechaamáa t'aywó'di imáapí waagi, hedí wówátsi óemääní.

Yôesi Tádávi wên t'owa ovâytuchänukhâymaa

¹⁸ Yôesi Tádá oe makówá na'ándidi dínkeeyo? ovâytuchänukhâymaa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yã'dâapí? díví'o'indá, háa díví'o'in namuudi nat'aydi. Hedí híwó'pí díví'o'díbo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wídâytaa-ípídi. ¹⁹ Dínkoedi híwó? dínhanginnánídi Yôesiví'gedí, gá idi ovâyhangin'ânnandân. ²⁰ Yôesi Tádá pínán kay imáa hânhay wänbo nahándepí'in, hedí idã? Yôesi namuu hânhay nanân wänbo?. Tobá tséedi Yôesi âymúndepí wänbo?, nă'i nan oepáa íkhíyé ihaydi waabo? thay'eedi nă'i hääwí gínhanginná iví'gedí i hääwí ipaa'idi. Hedánkun t'owa wídínkoedípi ditúnídi wídínhanginnáhpí'in.

²¹ Hewänbo tobá Yôesiví'gedí t'owa dínhanginnân wänbo?, óe'a'ginnamíví'wedí hediháa óekú'daa'amíví'wedí dínkhây'ã? waagi, inbí ánshaa wídínchã'muupí hedá inbí hangintandá dâymáapídi khuu i'gebo diyí?. ²² Báyéki dihá kin di'ánde?, hewänbo hanginta'hpí'indã? dimuu. ²³ Tobá Yôesi-á t'ähkíví kw'áye namuu wänbo?, hedá iví wówátsi-á hânhay wänbo wí'ûnhándepí, nă'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpí; hedí tobá Yôesi nachu'pí wänbo hedá t'owa-á dit'ahánde wänbo?, báyéki hääwí t'owa waabá dínchãa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídi, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsídé-á p'oekanu-á hääpandá pääyu-á waagá dínchãa'i?, hedí nă'i hääwí dâypaa'i wá? dâya'ginmä?.

²⁴ Hedího Yôesidi ovâyoye'o? díví'amídi nă'i yã'dâapí? inbí pí'ná khó'yédi dikanda'i?, hedí wôeda'ginpídi yã'dâapí? hääwí

wí'nǎ táyedi inbí túu'údí dívítsiye'o'. ²⁵ Wíyá wídívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedi i hôeyó namuu'ida' dívíwhäyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'ida' dâý'a'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á nǎ'i hääwí ikhíyé'i namuu. Ida'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki ditúni'in. Hamân.

²⁶ Hedi in t'owa nǎ'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídi. In kwiýä' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúni waagi wídithaapí, hedá wây-á kwiýä'dádi inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. ²⁷ Hedi in senä' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyôe-ádi dívítháye'bé-ívi'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídi dida' wây-á senä'dádi inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-í'in. Hedi nǎ'in senä' wôeda'wó'gí wí'nǎ táyedi dívítsiye'odi i tuchänu dín'ä'i ovâymä', hedi inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

²⁸ Dichanpo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánshaa'âamídi, hediho Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapí'ánshaa-ádi, i hääwí dínkankhây'ähpi' díví'amídi. ²⁹ Yä'dâapí'-ádi híwó'pí'-ádiida' inbí pí'nǎ khó'yé dinto'on; hânho diha't'aa; wây-á to'wëndáda háa'wänbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; häädi wänbo t'ähki dit'owat'akhanuda'; hânho dívít'aymáa; häädi wänbo t'ähki dívíhōeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanáki díví'ánshaamáa hedá dívíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'ämägi' dâytumáa; dívíyengi; dívípíhuude'; wíyá shánki t'aywó'di ts'aabi í'gedi díví'ánshaamáa díví'amídi; inbí táda-á yíyá-á wídâyt'óyandepí; ³¹ inbí ánshaa-á wídínchä'muupí; háa dívítu'an waa wídíví'opí; inbí maatu'indá wídâyséegípi; wây-á to'wênbí'piye' wídi'iyapo'pí. ³² Yôesi natsonpóe in to'wên ha'wâa díví'o'indá dínkhây'ä' diháani'in, hewänbo nǎ'i dínhanginnân wänbo handä' dívíkanhon, hedá hä'ida'ba yoe, ovâyhi'an wây-á to'wên hanbá díví'amídi.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídi t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹ Hediho wí to'wídi wây-á t'owa ovâytusúu'odi natú' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to ûnkoedí-í natúni'in wí'bo wí't'aywó'nanpí'in, tobá to'wí namúni wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodân. ² Hedi gínhanginná Yôesi híwó' i'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâytuchänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Nǎ'i to'wídi wây-á to'wên ovâytusúu'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ánde Yôesidi há'to

óetuchänú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atã wänbo-á, ma'di ná'i to'wí na'ánde háäbo wínamuupí'in. Ti wí'ûnhanginnáhpí'an Yôesi i-ádí híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân ná'i to'wí ivi t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'da' namuudi hedá ivi t'aywó'di iyoe'anpídí, ivi tuchänu shánki pín'aywó'nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'ôení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' íví'o', hedá wëndá híwó'pí íví'o', hedi Yôesidi na'in wí'inbo dímääni háäwí gín'ä'i'. ⁷ Wáy wên t'owa-á háädi wänbo t'ähki híwó' dívíkanhon, hedi dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâyamá've-í'in, hedá dida' hânhay wänbo t'ähki diwówayêeni'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahándepí'in ovâyääni. ⁸ Wây-á t'owa-á dihääkhâadá ingí'da' háäwí t'ähki dikanda', hedi Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpí, hewänbo shánkidí in yä'dâapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhâymaa, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki dívíyä'dâapítsiye'annindá wí'inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâyamá've-í, hedá híhchan ánskaa-á ovâyääni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähki t'owa handa' ovâyamáđân.

Yôesi Tádáda'mân ûnk'óe natúnidí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wíđâytaapí i tsonttu Moses ita'nandí', hewänbo dívít'aywó'dodíbo' ovâytechänú-í tobá i tsonttu dâymáapí wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'i tsonttu-á dâytaa wänbo', dívít'aywó'dodíbo i tsonttu dá inbí t'aywó'di dínmuu'i ovâykeekw'ôení. ¹³ In to'wên Yôesiví tsonttu dây'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychaamá t'aywó'di wíđâytaapí waagi, in to'wên diwänpit'o'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsonttu dâymáapí wänbo', háa ná'i tsonttu natû' waagi wí'bo díví'odá, kindidi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hediho háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsonttu Moses ita'nandibá inbí ánskaa iwebo dâymáa'in, hedi inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hediho i thaa napówa-í Yôesi Tádádí t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo'. Hedi Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin

ovaytu'amídí. Kindá ihayda' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'di tũu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-ádi Yôesiví tsontũu ûnmuu'i-ádi

17 Ma'di wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadi natũ' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, hedi na'ánde Moses-ví tsontũu itaadibo' ôn'aywoení'in, hedi iyêngihée'odi natũ' Yôesi óe'a'ginmä'in. 18 I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, hedá ûnhanginná wá' wé'i wí yä'dâa'i namuu'in wé'i wí yä'dâapí' namuu'indá gá Yôesiví tsontũu iwedi naháhpóedân, 19 hediho na'ánde' ovâyphâuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wídínhanginnáhpídí, hedá in to'wên phahkhũu ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. 20 Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wídínhanginnáhpí'in ovâyhääwíthayyamí'in, hedá in to'wên áyyää waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá nã'i tsontũu imáa'in diwedi ûnhanginnândân t'ähki in ta'gen namuu'in. 21 Idi pi'wên t'owa ovâyhá'o', hedi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wídívísä'mamípídí, hedi háadan i isä'bo'? 22 Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wíwí sedó-ádi háa kwiyó-ádi wídívíwhohkwomá've-ípí gin, hedi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natũ' it'ay'in i háäwí t'owa dâykhíyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychaa'i', hedi háadan i-á nã'i háäwíwíwí isä'bo' i tewhá wáyyé nakw'ó' deeye? 23 Iphuudedi natũ' Yôesiví tsontũu itaa'in, hedi háadan nã'i tsontũu i'a'gindopídí Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? 24 Háa Yôesiví ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natũ'di: Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi nã'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanákí dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewe' taadibo há'to in ovây'aywoení

25 Wí Hudíyo Yôesiví tsontũu i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewe' taa imáa'indá ûnchä'muu; hewänbo nã'i tsontũu i'a'gindopídá, tobá nataamuu wänbo' iví taa wí'ûnchä'muupí. 26 Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsontũu i'a'gindodí tobá in Hudíyoví k'ewe' taa imáapí wänbo', Yôesidí óechaa nataamuu waagibá. 27 Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewe'taamuupídí hewänbo i tsontũu i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opídí, gá i tsontũu wíwín'a'gindopídân, tobá nã'i tsontũu-á únta'muu wänbo hedá tobá ik'ewe'taamuu wänbo'.

28-29 To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedi wí to'wí in ta'gennin k'ewe' taa wí'imáapí wên k'ewe' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'nã khó'yé-áho kodí'di Hudíyo namúní'in hedânho ta'gendi há'bi

namúnídí, hedá in ta'gennin k'ewę? taa-á pí'nă khó'yébá imá've-í'indá ûnkây'ă?. Hedí kin waagi ûnpo? i tsonttu iwänpi'a'gindodida'βά yoe, hewänbo i Yă'dăa'i P'oweahhâđđi óetaa'an waagibá nakhây'ă?. Wí to'wí hă'biví'gedi Yôesi-ân híwó? ihée'o?, t'owada'βά yoe.

3

1 Ma'di to'wí na'âní, "Hă-ân in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí"? Hedí háagí'innan nachă'muu hă'in Hudíyoví k'ewę? taa?" 2 Gá báyékígí'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsonttu ovâymăgi dâ'yâyngi'amídí. 3 Hedí tobá wáy wên in háa dínkhây'ă? waagi wídíví'opí wänbo?, ti Yôesi wá? ûn'óde-í i'amídí háa ituu'an waagi? 4 Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ă? gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'ăhkí t'owa dihôeyó wänbo?. Yôesiví tă'nin diwe iví'gedi ûntŭ? waa:

Ihée'andá t'owa dínhanginnání ta'ge ihí'máa'in.

Hedí t'owadi ônt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hănhay wänbo híwó'pí wí'opí'in.

5 Hewänbo ma'di wí to'wí t'owada? namuudibo kin na'ánde?: "Naa dáyhíwó'pí'andá, Yôesi-á shánkí híwó'dá i'o?in nakeepo?; hedânkun híwó? wínamuupí Yôesidi dítuchănú-í'in."

6 Hewänbo wígínkhây'ăhpí kin waagi ívíhée'amí'in. Yôesi wí'bo híwó? i'opídá, hândidan i-á ûnkoedí-í ta'ge natúní'in in t'owa dívít'aywó'nannin? 7-8 Hedí ma'di to'wí kinnân natúní: "Naa dáyhôeyó'andáho?, iwedi nakeepo? Yôesi-á shánkí hay'i namuu'in, gá i-á wínahôeyópidân. Hedího kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí dítu'ăamídí t'aywó'to'i omuu'in." Hewänbo to'wí kin ihée'andiví hí' ûntu'da? gínkhây'ă? ívít'aywó'nâamí'in, hedânho na'inbí t'aywó'di iwedi hăăwí híwó'di napúwí. Wên t'owa yanákí naví'gedi dívíhôeyóhí'máadí ditŭ? kin waagi naa ohăhkanyi'in. Hă'min t'owa-áho i tuchănu dín'ă'i? dâyhóni-áhe?.

T'ăhkídíbo dívít'aywó'nan

9 Năa otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánkí híwó'nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedi? Hedân yoe. Naadi ho wáykeekw'óđđi t'ăhkídíbo t'aywó'to'indá? gimuu'in, na'in Hudíyo-á hedá in Hudíyo dimuupí'indá. 10 Yôesiví tă'nin diwe kinnân ûntă'muu: To'wí wänbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wänbo yoe.

11 To'wí wänbo wínaka'póya'pí háa in yă'dăa'in namuu'in, to'wí wänbo wínada'pí Yôesi óetaa-í'in.

12 T'ăhkídíbo Yôesiví'wedi dívíhänge'an, inbí wówátsi-á hăăbo wídínchă'muupí, wí' wänbo wína'ănpí híwó? i'o'í?.

13 Wí penípho óehuudí nasuu waagibá inbí hí'-á tay'i dínmuu,

- hôeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó,
 háa ditû' waa whânpuuvi só'p'oe waagi' bá dínmuu,
 14 hedi inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á hedá hí'
 nawhahkant'óe'i-á báyékiho dínpi'.
 15 Häädi wänbo t'ähki dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,
 16 wähää dimää wänbo hääwi dâypede'o', hedá t'owa-á
 ovâydaháachando'.
 17 Háa inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhûuwi'in
 wídínkoedihanginnáhpí,
 18 hedi Yôesi-á háy wänbo-á wídây'a'ginpi'.

Yôesidi in t'owa ovâyçhamáa t'aywó'di wídây máapi waa inbi whäyü dínmuudíbo, háa díví'o'in namuudá yoe

19 Gínhanginná t'ähki Yôesivi tsontuü natû'di-á in to'wên
 dây'a'ginnamídí dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho
 wídítúnípidí wídívít'aywó'nanpi'in, hediho t'ähki t'owa
 dínhanginnání Yôesivi'piye' dívít'aywó'nannin. 20 Yôesi há'to
 natúní wí to'wí t'aywó'di imáapi' waagi namuu iví tsontuü
 ôn'a'ginnamídí iwänpisó'díndedíbo', gá ná'i tsontuudá in
 t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. 21-22 Hediho náä-
 áho ná'in nathaypóe háa t'ähki Yôesivi tã'nin diwe ûntû'
 waa: Yôesidi in t'owa ovâyçhamáa t'aywó'di wídây máapi
 waagibá inbí whäyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i
 tsontuü dây'a'ginnamídí dívísó'díndedída' bá yoe. Ná'i tuü-
 á t'ähki t'owagi' namuu, t'ähki t'owa ha'minda' gimuudi,
 23 gá t'ähkídíbo ívít'aywó'nandân, hediho to'wí wänbo
 yä'dâa'ída' wínamuupí Yôesi t'ähki yä'dâa'i namuu waagibá.
 24 Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oedi iwá'âa
 na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídí, hedi ná'i namuudiho
 Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ûnmuudi díçhamáa t'aywó'di
 wí'ây máapi waagibá. 25-26 Hânwänbo Yôesi Tádá i'ânshaamági
 Jesus óesaanídí, iví ûnp'oe ich'âanídí, hedânho iví'piye'
 ívíwhâyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýâa'amí. Hânhay
 waabo t'owa dívít'aywó'nan wänbo Yôesi Tádá nabo'atädí
 itsíkha'andi wesebo wí'ovây tuchänupí dín'ã waagi. I-á wí'bo
 t'aywó'di wí'imáapi kin i'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví
 t'aywó'di ovâyýâakankhây máadân. Hediho náä-á híwó'da'
 i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in
 ovâyçhamáadi t'aywó'di wídây máapi waagibá.

27 Hediho Yôesi Tádádí ha'wâa na'ingí' i'andi, ti
 gínk'óe ívíyêngihée'amídí? Hedân yoe. Háadi? Gá Yôesi
 Tádádí díçhamáadân t'aywó'di wí'ây máapi waagi hääwi
 híwó'di íví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye'
 ívíwänpiwhâyundedân. 28 Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí
 t'owa ovâyçhamáa t'aywó'di wídây máapi waagi inbí whäyü

dínmuudibo?, i tsontuü dây'a'ginnamídí dívíkhäädëdidá'ba yoe.

²⁹ Hedi ti gi'âani Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbî-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbî' wá' namuu, ³⁰ gá wí'da' wí Yôesi na'ândân, hedi idáho ovâyçhaamáa in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in t'aywó'di wíðâyamáapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. ³¹ Hedânho na'inbí whäyü gínmuudibo ti ná'i tsontuü-á äywoegi'o'? Hedân yoe. Nää-á shánkí gínkoedi äy'a'ginnamídí háa natü' waa.

4

Abraham-bí whäyü háawin ûnmuu'in

¹ Nää wâyhí'khây máa Abraham-bí'gedi háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu.

² Yôesi natú'dáho idá Abraham-dá óeçhaamáa'in t'aywó'di imáapí waagi híwó' i'odibo?, hedânho Abraham ûnkoedi-íwân iví híwó'di tsiyekan ni'gedi iyêngihée'amídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. ³ Yôesiví tã'nin diwe kinnân nata'muupí'an:

Abraham Yôesiví'piye' iwähäyüðánkun Yôesidi óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

⁴ Kin waagi namuupí'an: To'wí it'ôe'andi-á óewá'ánde?, hedi iví wá'âa ûnt'anmuu häyü it'ôe'an waagidi, wí'óewänpidamähpí. ⁵ Hewänbo to'wí wänbo híwó'di hääwí i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedi-í natúnídí t'aywó'di wí'imáapí waagi'ba namuu. Yôesidã'mân ûnk'óe wí to'wí óeçhaamá've-ídi t'aywó'di wí'imáapí waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo?, hedi kin óeçhaamáa iví whäyü ûnmuudibo?, híwó' i'amídí iwänpikhäädëdidá yoe. ⁶ Hedánkun David hã'oe natú in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wíðâyamáapí waagi dihíhçhaa-í, hewänbo híwó' díví'amídí dívíkhäädë'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân itã'nan:

In to'wên inbí yã'dâapí tsiyekan ovây'owóyé'indádí

in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâa'annindádí dihíhçhaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhçhaa.

⁹ Hedi to'gí'-an ná'i híhchan namúní? Ti in Hudíyogí'da' Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingí' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'anpidíbo-ân. ¹¹ Tí'úugédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwídi Yôesidi ho óeçhaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudibo wa' in taa

imáapídíbo[?]. Hedânkun Abraham-dá t'âhki in to[?]wên ta[?]gendi Yôesiví[?]piye[?] dívíwhäyunde[?]inbí tádá waagi[?]bá dínmúni, tobá ná[?]in Hudíyoví k'ewe[?] taa dâymáapí wânbo[?], hedi in wá[?] Yôesidi ovâyçhaamá t'aywó[?]di wíðâyamáapí waagi. ¹² Hedá in to[?]wên kin ditaamuu[?]indá wá[?] Abraham-dá inbí tádá waagi[?]bá dínmuu, hewânbo in t'âhki[?]ví[?]-á yoe. Abraham-bí ây waagi[?]in ta[?]gendi dimúnídi, indá dínáy iví ahtaa eeye díví[?]ahtuyé-ídi, i waagibá whäyü dâymá[?]vé-ídi, in taada[?]bá yoe, gá ná[?]i whäyü-áho Abraham imáadân wa[?] in taa ikê[?]pídíbo[?].

¹³ Yôesidi iví tuu Abraham óemägi idi Abraham-dádi iví ây iwedi[?]indádi ovây[?]määni[?]in hääwí t'âhki náä oepáa k'aydiwi[?], hewânbo kin natú gá Abraham óeçhaamáadân t'aywó[?]di wí[?]imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuu i[?]a[?]ginnamídi ikhäädedída yoe. ¹⁴ Yôesidi i hääwí ipâkhây[?]máa[?]i[?] in to[?]wên i tsontuu dây[?]a[?]ginnamídi dívísó[?]dinde[?]in ovây[?]määníðáho[?], in whäyü iví[?]piye[?] wínatây[?]nípi, hedi i tuu Yôesi imägi[?]i-á hääbo wí[?]ûnmúnípi. ¹⁵ Hewânbo wí to[?]wí i tsontuu i[?]a[?]ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde[?]. Tsontuu wânbo nayipída há[?]to nakoedí-i wí to[?]wí i[?]a[?]ginhánú-ídi, hewânbo nayi-ákun ná[?]i tsontuu.

¹⁶ Hedânkun hääwí híwó[?]di iví[?]anpídíbo Yôesi iví tuu imägi t'âhki in Abraham-bí ây iwedi[?]in dimuu[?]in dínkoedi iví séegísehkaná dâykéyí[?]in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây[?]âamí in to[?]wên i tsontuu dâymáa[?]indá[?]bá yoe, hewânbo t'âhki in to[?]wên dívíwhäyunde[?]in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi[?]bá gínmuu t'âhki ná[?]in ta[?]gendi Yôesiví[?]piye[?] ívíwhäyunde[?]ingí[?]. ¹⁷ Yôesiví ta[?]nin diwe ûnkwo[?] háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagi[?] wéngé dithaa wânbo[?].

Abraham-dá Yôesivípiye[?] iwhäyunde[?], hediho Yôesidi i-á ho óeçha hâ[?]in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu[?]in wânbo ovâywówápaa-ídi, hedá tobáháa hääwí wa[?] wínapóepi wânbo[?], napúwí gin Yôesi natúðáho[?], napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesiví[?]piye[?] iwhäyü waa ná[?]in wá[?] gínkhây[?]ä[?] ívíwhäyü-í[?]in

¹⁸ Hediho tobá whäyüpiwó[?] waa namuu wânbo[?] Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'âhki dithaa[?]inbí tádá dínpuwagit[?]óe[?]in, gá Yôesidi óetu[?]andân báyéki tí[?]úuge kâ[?]ää[?]in ûnkwo[?]gít[?]óe[?]in, hedi han ûnpóe. ¹⁹ Iví túu[?]ú i[?]gedi i[?]ánshaa[?]maadi, há[?]to i[?]âykw[?]ôeni waa nachaa, ma[?]di tágintä (100) paayo[?]i ho namuudi, hedá iví kwiyó Sarah-á wâhphade kwiyó náä ûnmuudiho[?], há[?]to nasáhpúwí i[?]gedi wá[?] i[?]ánshaa[?]an. Hewânbo tobá kin namuu wânbo iví whäyü wa[?]di ûnkay. ²⁰ Yôesiví tuu óemägi[?]in ónwhäyü, hedi iví

whäyü ûnhâáníwí'wedí shánkí ûnkaypóe, hedího Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Iví pí'ná khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähkí natú'i' i'amídí. ²² Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedí Yôesi natú'i' Abraham-gí'da' wínatá'muupí, ²⁴ hewänbo na'ingí'-ân wá' natá'muu, gá Yôesi-á natúdân na'in wá' díçhaa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi iví'piye' ívíwhäyundedí, idá Jesus na'inbí tsondi shánkí hay'i gínmuu'i' óewáywówápaa. ²⁵ Yôesi Tádádí Jesus óemägi na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídí, hedá óewáywówápaa nakeepúwídí díçhaamáa'in t'aywó'di wí'âyamáapí waagi.

Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedáho Yôesi Tádádí díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi.

5

¹ Hedího náa Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá díçhaamáadân t'aywó'di wí'âyamáapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. ² Hedí na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' díkán, iví séegísehkanä âytáa-ídí, hedí häädi wänbo t'ähkí ná'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedí hânho ívíhíhchando', gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádí gikwó'gít'óe'in. ³ Hewänbo hähaydí'da' bá wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'ôephadende wänbo', gá tobáháa gínpóe wänbo ná'i t'ôephade namuu'ídi giháhpó'dân ívíyää'amídí. ⁴ Hedá ívíyää'andá shánkí gikweesenpa', hedí gikweesenpaa iwedáho shánkí gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. ⁵ Hedí kin ívíwhäyundedá há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa Yôesidi dímägi'i na'inbí pí'ná khó'yé âymaadân, hedí idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegi'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídí yä'dâa'in gimúnídí gínkoedípídíbo', híwó' naná' dihaydân Christ nachuu na'in gimuudi, in Yôesi ây'a'gínpi'in gimuu wänbo'. ⁷ Nabâapu'wan óeshaa-ídí wí to'wí nahíye-í'í wíyá to'wígí' nachúu-ídí, tobáháa i wíyá to'wí i tsontüü i'a'gindo wänbo'. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'igí' nachúu-ídí. ⁸ Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' dihaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegi'in.

⁹ Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoeni'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídí, gá na'ingí' ho nachuudi iví ûnp'oe ich'áadân, hedânho Yôesi Tádádí díçhaamá've-ídí t'aywó'di wí'âyamáapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hânmin

gimú⁷dewän, hewänbo nää-á i-áđí ívíwón iví ay na⁷ingí⁷ nachuudi. Hedího nää Yôesi Tádá-áđí ívíwóndí gínhanginná ta⁷gendi dîn⁷aywoeni⁷in gá iví ay wíyá ûnwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hâhayda⁷bá wínamuupí, nää-á gihíhchan wá⁷ gá Jesus Christ, i shánkí natsonyi⁷i namuu⁷i hedá i Yôesi Tádá-áđí díwóndi-á, idiho dínkeyan háawi Yôesi Tádá namuu⁷in.

Háa Adam i⁷annin namuudi in chuwa na⁷in dínkán, hewänbo háa Christ i⁷annin namuudá wówátsi âymáa

¹² Wí wí⁷ to⁷wí Adam gin nakháwä⁷i⁷ it'aywó⁷nan, hedí i-á it'aywó⁷nandi t'ähkí t'owa t'aywó⁷di giyãmu. Adam-dá it'aywó⁷nandi nachuu, hedí na⁷in wá⁷ ívít'aywó⁷nandibo t'ähkíđíbo git'aháanı. ¹³ Wí tsontuü wänbo nayipíđáho Yôesi há⁷to natúní t'owa wíđâytsontuü⁷a⁷ginmáapí⁷in hedího wínatúní pí dívít'aywó⁷nannin. Hewänbo nää oepáa k'aydı in t'owa-á dívít'aywó⁷doho wa⁷đi Moses i tsontuü ita⁷nanpíđíbo⁷. ¹⁴ Nã⁷in gínhanginná gá Adam-bí thaa iweđi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähkí t'owa dínpówáđđân, tobá inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i Adam-bí t'aywó⁷di waagi wíđínmuupí wänbo⁷. ¹⁵ Háa Adam ûnpóe⁷indi díhá⁷o Jesus-ví⁷gedí, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydı wa⁷ nää oepáa k'aydı wínapówápí. Hewänbo háa Adam i⁷annindá hedá háa Jesus i⁷annindá handa⁷ wíđänmuupí. Hãäwí Yôesíđi khãagipí dímä⁷i-á Adam-bí t'aywó⁷diví shánkí nakay. Wí⁷ wí sen Adam namuu⁷i Yôesiví p'óegéđí ihãnge⁷andibo t'ähkí t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá hãäwí dímä⁷i-á shánkí gáhãyú⁷i ûnmuu Adam-bí t'aywó⁷di ûnmuu⁷iví⁷wedí, hedí t'ähkí t'owa dínkoedí nã⁷i Yôesi imã⁷i dâyhóníđí, wí⁷ wí sen Jesus Christ namuu⁷iví séegísehkanä ûnmuudi. ¹⁶ Hedí háa napóe⁷in i Yôesi Tádáđí dímä⁷ iweđi hedá háa napóe⁷in Adam-bí t'aywó⁷di iweđá handa⁷ wíđänmuupí. Nã⁷in wéhpêe t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchãnu-á na⁷ãä-í, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó⁷ dívít'ó wänbo⁷, Yôesíđi wí híwó⁷di hãäwí wá⁷ãapíđíbo na⁷in dímä⁷ waagibá idi díchãamáa t'aywó⁷di wí⁷âyamáapí waagi. ¹⁷ Hedãnkun wí wí⁷ sen it'aywó⁷nandíbo chuwađi na⁷in t'ähkí díhógi. Hewänbo háa nã⁷i wíyá wí sen Jesus Christ namuu⁷i⁷ i⁷annindá shánkí hay⁷in namuu. Idá hãnho báyéki séegísehkanä-á dímä⁷, hedí kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo⁷, i-á natú⁷ idi díchãamáa t'aywó⁷di wí⁷âyamáapí waagi, hedí wówátsi nahãndepí⁷in âymá⁷ve-í, hedá iwe tsonnin waagi⁷inbá githáa-í.

¹⁸ Hedího ha⁷wãagi napóe. Wéhpêe t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudiho tuchãnu napówa t'ähkí t'owagí⁷, hedá han waagibá wí wí⁷ ta⁷gedá⁷ hãäwí Jesus i⁷annin namuudi nakoedí t'ähkí t'owa ovãytu⁷ãmíđí t'aywó⁷di dâymáapí⁷in

waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahánde pí'indá ovâymääni. ¹⁹ Wí wí' to'wí Adam namuu'i háa Yôesi Tádádí óetu'an waa wí'i'a'ginpídího t'ähki t'owa dit'aywó'to'inpa. Hanbá i wiyá wí' to'wí Jesus namuu'i' i'a'ginnandibo t'ähki t'owa dínkoed dipúwí'in in Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wídây máapí waagi. ²⁰ Yôesi iví tsontuú imági t'owa ovâythayyamídí háyú hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesivi séegísehkanä-á shánki wänbo-á ûnkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó'di kay'i namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwa ho dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádávi séegísehkanä-á t'aywó'divi shánki ûnkay, hedího na'in díchaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi hedânho wówátsi nahánde pí'in âykéyídí, háa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingí' i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówayêeni

¹ Báyéki t'aywó'di dín'owóyéndedího Yôesivi séegísehkanä shánki ûnkeepo'. Hedího hân gínkhây'ä' iví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ivít'aywó'kanhúuwídí wiyá shánki iví séegísehkanä ûnkeepúwídíbo? ² Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípídí. ³ Na'in díp'ó'p'oe'an âykeeyamídí Christ Jesus-ádí wí'da' gimuu'in. Ti wí'úhanginnáhpí'an díp'ó'p'oe'an dihaydi i-ádí gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó'p'oe'an dihaydi, i-ádí gichuudáhá' díkhä'kw'ódi waagibá napoé, hedânho Yôesi Tádávi pínán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'aaamin âymá've-í.

⁵ I-ádí gichuu waagibá gipóe, hedího kindidi i-ádí wí'da' waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápaa-í. ⁶ Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádí phé'wan deedi gichuu waagibá gínpoé hedânho háa gimú'de waagi'in wiyá wí'gimúnípídí, hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ãdi-í, ⁷ gá to'wên dichuu'indá t'aywó' diwedi díma'p'ãdân. ⁸ Ná'in ívíwhâyunde': Christ-ádí gichuudá i-ádíbá giwówayêeni, ⁹ hedí gínhanginná Christ nawáywówápóedí hânhay wänbo wiyá winachúu-ípi. Chuwa di há'to wiyá óet'aani. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wiyá óekéyí, hedí nää wiyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'ähki nawówayêeni i Tádá óehíhchanmäänídi. ¹¹ Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'ãani'in hedânho wí'úvít'aywó'kanhúuwípídí. Nää-á Jesus Christ-ádí ímuudi unbí wówátsi bín'amí Yôesi Tádá bínhíhchannamídí.

12 Hedânkun wí'úvímäänípí i t'aywó'didi wovây't'aanídí, hedí unbí túu'ú iwe háa íwânpichaa waagi wí'úvíkanhûuwípí, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. 13 Wáy wí wânbo' unbí túu'údí t'aywó'kan wânbo yä'dâapíkan wânbo wíwínkanmäänípí. Shánkídí kinnân úví'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bínmääni gá idân chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'aamin wovâymgidân, hedá unbí túu'ú t'âhkídá híwó'dida' Yôesi Tádági' bín'amí. 14 Nää iwedi t'aywó'didi wíyá wíwovây't'ankhây máapi gá wí'úvíwânpisó'dindepidân híwó'nin ípúwídí i tsontuú bín'a'gindodibo', hewânbo Yôesivi séegisehkanädân wovâykhäge'do híwó' úvíkanhûuwídí.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhûuwí'in

15 Hediho kin napo'di hânnan nää íví'amí? Ti gínk'óe i tsontuú äy'a'ginhánú-ídí hedí kin ívít'aywó'nâamí? Hedân yoe. 16 Únpihanginnâhpí'an wí to'wíwí'piye' úvímägidá igí'da' úvít'óe'amídí hedá ida' bín'a'ginnamídá, hedân ná'i to'wíwí pant'óe'in waagi'inbá ímuu. Hediho hanbá úvíwânpit'aywó'kanhondá kindidi t'aywó'diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewânbo Yôesivi'piye' úvímägidá bín'a'ginnamídí, ívít' pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí ida' wovâychâamáa t'aywó'di wíwínmáapi waagi. 17 Naadi Yôesi dókú'daa'o', gá tobá úvít'aywó'dodi ná'i t'aywó'diví pant'óe'in waagi'in ímú'de wânbo', nää-á pín ta'ge haydi in ta'gen háhkan wovâymagi'in bín'a'gindodân. 18 Nää-áho t'aywó'di iwedi íma'p'ä, hedí unbí wówátsi thaa úvímägi híwó'dida' úví'âamídí. 19 Yä'dâakan ni'gedá t'óedi íka'póya', hedânho ná'in pant'óe'inbí'gedi naadi wáyhí'máa wáythayyamídí shánkí íka'pówá-ídí. Wáymûu-áho úvít'aywó'dodi wên pant'óe'in waagi'inbá ímuuwân, hediho unbí túu'ú t'âhkídí úvít'aywó'dowân, hedá háädi wânbo t'âhki híwó'pí' úví'owân. Hewânbo nää-á Yôesivi'piye' úvípimääni ívít' pant'óe'in waagi'in ímúnídí, unbí wówátsi ta'ge bínhûuwídí, hedânho yä'dâa'inda' ímúnídí háa Yôesi nada' waagi.

20 T'aywó'diví pant'óe'in ímuu ihaydi wí'ída'píwân unbí wówátsi ta'ge bínhûuwídí. 21 I t'aywó'di háäwí úví'andidi nää wovâywóeda'mä', hedí hândidan ná'i t'aywó'didi wovâykhäge'nan? Wéngédí wânbo yoe. I t'aywó'di úví'o'i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewân. 22 Hewânbo t'aywó'di iwedi íma'p'ändi nää-á Yôesivi' pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idi wovâykhäge'do' yä'dâa'in ípúwídí. Hedi Yôesivi'piye' úvímägidího wówátsi nahándepí'in bínkéyí. 23 T'aywó'digí' ívít'óe'andá chuwa-ân na'inbí wá'âa-á gínmúní. Hewânbo Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i-ví'in gimuudá, in wówátsi nahándepí'in Yôesi Tádádí dímä'.

7

Paul khóhtsaq i'gedi ita'do' hedânho wíyá háäwí giháhpúwídi

1 Tí'úuwín páadé'in, tsonttu i'gedi únhanginná'nin ímuu, hediho wâyí'khâymaa kinnân: Únhanginnáhpí'an únkây'ä' ná'i tsonttu bîn'a'ginnamí'in háyú wówátsi úntä'an diwe pu'wahayda'. 2 Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaq'ändi-á únkây'ä' iví sedó-ádída' natháa-i'in háyú wówátsi thaa iví sedó úntä'an diwehay. Hewänbo iví sedó únchuu ihaydáho iví sedó-ádi wíyá wínowhi'ánpí. Hannânho natú' in khóhtsaq tsonttu. 3 Hedi wíyá pí'wí sendádi ithayedá wa'di iví sedó únwówayidibo', iví sedóví'piye' it'aywó'do'. Hewänbo iví sedó únchuudáho in khóhtsaq tsonttu iwedi nawhima'p'ä, hediho wíyá pí'wí sendádi ikhó'yä'dáho t'aywó'to'i wínamúnípi.

4 Un wá' kin waagibá únpo', navi tí'úuwín páadé'in. Christ- ví túu'ú únchuu ihaydá un wá' íchuu waagibá únpoé hedi kindidi ná'i tsonttu Moses ita'nan diwedi wovâywiye.

* Hediho náä-á únkoedi wíyá to'wíwí' ímúní'in, i to'wí nawáywówápóe'i-ân i namuu. Hediho náä-á iví' gimuudi gínkoedi híwó'di háäwí Yôesi Tádágí' íví'âámí'in. 5 Háa giwänpida' waagi ívit'aywó'dodi na'inbí wówátsi áyhonwänho', hedi ihaydá wíyá shánkí ívit'aywó'nami'in gida'po' ná'i tsonttu git'o'di, hedi chuwa iwe gipóya'wän ná'i t'aywó'didi na'inbí túu'ú dîntsonmáadibo'. 6 Hewänbo náä-á i tsonttu iwedi gima'p'ä. Náä-á Christ-ádi gichuu waagibá gínpo'di i tsonttuudi wíditsonmáapí. Náä-á wíyá ts'aabi giháhpóe Yôesi ây'a'ginmäänídi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi díhá'o waagi, háa íví'owän waagá yoe i tsonttu nata'muu'i' ây'a'ginnamídi ívisó'dinde ihaydi.

Wáyédi shánkí i tsonttu gínhanginnândi shánká ívit'aywó'do'

7 Hedi ti gitúní ná'i tsonttu-á t'aywó'di namuu gin? Hedân yoe. I tsonttuudidá'mânho dínkeeyan háäwí ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnân: I tsonttu-á natú',

Hääwí wíyá to'wí únk'w'ó'di' wí'ída'ípi.

Han natúnípidá há'to naa dínhanginnáníwän wíyá to'wíwí háäwí odada'di dáyt'aywó'do'in. 8 Hewänbo há'in tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá shánkí dáyt'aywó'nami'indá oda'póe, hediho wíyá i háäwí naví' namuupí' shánkí owänpida'. Hewänbo i tsonttu nak'óepída' há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáyt'aywó'nannin. 9-10 Naa o'ân owówámmu'in wa' Yôesiví tsonttu oka'pówápí ihaydibo'.

Hewänbo ná'in tsonttu natú'in wídkhây'áhpí wíyá

* 7:4 Ná'i hí' wínatu'da'pí wíginkhây'áhpí i tsonttu ây'a'ginnamí'in, hewänbo natu'da'-á, wígintáypí i ây'a'ginnamí'in hedânho Yôesidi díchaamá've-ídi t'aywó'di wí'âyámápi waagi, gá Jesus-ví'piye' ívíwhâyundedá han díchaamáadân.

to'wíwí hääwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáy't'aywó'namí'indá oda', hedi ochuu waagibá dínhanginpóe. Hediho tobá na'in wówátsi áykéyídí Yôesidi iví tsontuü dímägi wänbo', naa-á in chuwada' dínkán. ¹¹ I tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontuü i'gedi namuu'in dínkaayan, hedi ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dínpoe.

¹² I tsontuü Moses ita'nandi-á Yôesivi'wedi na'ää, hedi t'ähki i hí' iwe nata'muu'i yä'dâa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsontuüdi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe. Naví t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsontuü-á híwó'di namuu wänbo', naa dáy't'aywó'nandânho i tsontuü natú chuwa iwe díkáani'in. Hediho dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuüdân dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapi' namuu'in.

Hääwídí na'inbí pí'nä khó'yé díhänbo waagibá gínpo?

¹⁴ Gínhanginná Yôesivi P'oweahâädi ná'i tsontuü dímägi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'divi pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wídínhanginnáhpí háadi kin waagi dáy'o'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wídáy'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáy'o'. ¹⁶ Hedi híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáy'odá, iwedi nakeepo' naa ochanpo'in i tsontuü-á híwó'di-änkun namuu'in. ¹⁷ Hediho náä-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ondidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuüdi hääbo híwó'di naví pí'nä khó'yé wídínkw'ôhpi. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wídínkoedipidân. ¹⁹ Wíyá otúní: I híwó'di okanda'i-á wídáy'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáy'o', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedi i okanda'pí'-á dáy'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ondidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedânkun kin waagi häädi wänbo t'ähki dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánki wídínbâapu'wanpí dáy't'aywó'namídí. ²² Naví pí'nä khó'yé-á ochanpo' Yôesivi tsontuü-á híwó'didá' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'ähki naví túu'ú t'ähki iwe wíyá pí'wí hääwí nayí', i-á naví híwó'di ánskaa-ádi ihänbo waagibá, hedi naví túu'ú iwedi owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedi kindidiho naví pí'nä khó'yé-á ta'gendi Yôesigi'dá' ot'ôeda'. Hewänbo naa t'owada' omuüdi dáy't'aywó'do'. Áhki'yowän, to'dan díkhäge'namí naa, hedânho ná'i túu'údí chuwa iwe wídíkáanipídí? Naadi Yôesi Tádá dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánki natsonyi'i namuu'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in díkhä'ge'maa na'inbí wówátsi yä'dâa'i äyhûuwídi

¹ Hediho nää-á in to'wên Christ Jesus-ádi dimuu'indá Yôesi Tádádí wí'ovâyutchanú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádi wí'da' waagibá gimuudi i Yä'dâa'i P'oewaahâa i wówátsi napäyi'i' ûnkoedidân díma'p'âdi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owada' gimuudi wígakaypi, hediho Yôesiví tsontuu ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'diwedi dîn'aywoenídí. Hewänbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedi dîn'aywoenídí. Kin i'amídi iví ay dînsan wí t'owa napáa-ídi, na'in kaypi'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedi tobá t'aywó'di wí'i'anpí wänbo na'inbí t'aywó'di ginmuudi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wiyá wídit'aanípídi. ⁴ Hedi kin i'an hedânho Yôesiví tsontuu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge äyhûuwí. Hedi nää-á háa giwänpida' waagida' wí'ívíkanhonpí, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natú iví'amí waagân.

⁵ In to'wên háa diwänpida' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ahki díví'ánshaa'o hääwí dikanda' i'gedida', hewänbo in to'wên háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ahki díví'ánshaa'o' i hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada'póe'i'. ⁶ Hedi háa giwänpida' waagi iví'amí'in ni'gedida' iví'ánshaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an waagi i'gedi iví'ánshaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánshaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedänkun wí to'wí háa nawänpida' waagi i'amí'indá' i'ánshaa'odi Yôesiví hánbi' waagi'ba namuu, gá Yôesiví tsontuu wí'i'a'gindopidân, hedi wí'ûnkoedipí ôn'a'ginnamidí. ⁸ Hedi kí'min t'owada' há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesiví P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvíkanhûuwí, háa iwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí iví pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ônsandi' imáapídi Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'ná khó'yébo bînmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahándepl'in wovâyma', gá Yôesi Tádádí wovâychamáadân t'aywó'di wíwîn máapí waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewáywówápaá, hedi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádádíba undá wiyá wovâywówápaá-í, Christ Jesus óewáywówápaá waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesiví P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymääní.

¹² Hediho tí'úuwín páadé'in, nää-á hääwí giphaamuu waagibá hääwí híwó'di gínkhây'ä' iví'amí'in, háa giwänpida'

waagida'ba yoe. ¹³ Haa iwänpida' waagida' unbí wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímägidáho wovâykhäge'namídí i t'aywó'di unbí túu'údí úví'o'i bînyâa'amídí, kindidânho in ta'gennin wówátsi bînkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesiví P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesiví ây dimuu. ¹⁵ Yôesiví P'oewaahâa bînkê' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédí íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyseégihógi Yôesi Tádáví ây ímúnídí, hedânho Yôesiví'piye' úvíyûusu'o' ihaydá wí'ínbo bînkháyá'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbí pí'ná khó'yé dihangin'ândo' Yôesi Tádáví ây gimuu gin. ¹⁷ Hedí iví âyho gimuudi i hääwí iví âygi' iwiyekw'ódi'i' âyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i hääwí âyhóní. Christ-ví'in gimuudibo âyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hedího i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípaa-í.

Tobá nää t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á hää t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Nä'i sa'wó'di hääwí Yôesidi dínkhâymáa i'gedi dáy'ánshaamáadi, naa ochanpo' nää oepáa k'aydiwi t'ôephade-á hääbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hää t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'ôenídí na'in ta'gendi iví ây gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshaamági hääwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Nä'i hääwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i hääwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídí. Kindidi owáy Yôesi Tádáví ây chuwa iwedi dima'p'ändi hää t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedí, ná'i hääwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Nä'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi ûnhaytû' waagibá, ná'i hääwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpídí. ²³ Hedí kin waagi wí'únpo'pí ná'i hääwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytû' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'óni Yôesi Tádá ikeeyamídí na'in iví ây gipúwídí díseégihógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dínpáa-ídí wá' gitsíkhakw'ó. Hedí dínkeeyamídí han dínkhâymáa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímägi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídí ívítsíkhahon. Wí to'wí wí hääwí itsíkha'máa'i ho ikê'dáho', hedáho wa'di wínatsíkhapí. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí hääwí ho ikê'di? ²⁵ Hewänbo hääwí âyké'pí' wa'di âytsíkha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atä-í'in tobá wó'ondi âytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

26 Hedá wá' kay gíntáydí i Yä'dâa'i P'oewaahâädá díkhäge'do'. Kaypí'in gimuuđi wáyýéđi wígyiúusuháhpí, hedi i hí' wí'âyshaadepidí gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâädá na'ingí' Yôesi Tádá óehée'o'. 27 Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hediho ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâä natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâä-á Yôesi Tádáví t'owagi' iyúusu'odân.

Yôesidi na'in díséegíđiho hääwíđi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedí

28 Nää'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', nää'i hääwí napo'idiho Yôesi-á híwó' ikhâymaa in to'wên i óeséegí'ingí', innânkun iví'in ûnmúníđi ovâytučkánnan, i'ánshaamági waagi. 29 Hân'oebo ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagit'óe'in, hedi iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúní hedá na'indá báyéki tí'úuwín waagi'inbá-á. 30 In to'wên ha'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpê'an dimuu'indá idi ovâytučkánnan iví'in ûnmúníđi, hedi iví'in ûnmúníđi ovâytučkánnandá natú t'aywó'di wíđâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedi nää'in t'aywó'di wíđâymaa'pí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypaá-í, háa Jesus namuu waagibá.

31 Hedânkun, nää'i hääwí t'ähki i'gedi gínhanginnândi, nää-á ta'gendi nää'in gínkoedi gitúníđi: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'wíđi wänbo há'to dí't'aaní. 32 Yôesi Tádá-á wínakhâapóepíđi iví ay Jesus imági na'in t'owa t'ähkígí' nachúu-íđi. Hedi kin i'andânkun, nakhâapíđi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dímmańi. 33 Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wíđâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipí ta'gendi dînt'aywó'dichánú-í'in. 34 Hediho to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúníđi na'inbí t'aywó'di gínmuuđi gínkhây'ä' dí'tuchánú-í'in, gá Christ na'in gimuuđi nachuudân, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedi nää-á Yôesi Tádáví ko'dínädá na'ân, hedi iwedi na'ingí' dînyúusu'odiho Yôesi Tádá dînda'máa.

35 Christ-di díséegíđi to'wíđi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedí, tobá âyt'ôephadende wänbo', háa sehkanáwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo', háa na'inbí whäyü gínmuuđi t'owadı díyanákí'o wänbo', háa koegí'-á awegí'-á gíntáy wänbo', háa díwhä'amí'indá dí't'ahánú-í'indá t'owa dida' wänbo'. 36 Kin gínpo' háa Yôesiví ta'nín diwe nata'muu waagi: Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuuđibo na'indá hääđi wänbo t'ähki dí't'akhânukhây'o'.

Wên k'úwá ovây't'ahánú-í'in gimuu waagi t'owadı dímaa.

³⁷ Hewänbo tobáháa ná'i t'ähki gínpo' wänbo?, wéngédí wänbo wídi'taanípi, hewänbo na'indáho git'ampo', gá Christ i díseegi'i namuudân, hedí díkhäge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoediwhäyunde hääwídi wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádávi séegi iwedi, ná'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'ídi dímägi. Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo?, há'to iwedi giwiyedé-í. Makówáwin t'ôepa'aa'indi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oewaahâávi tsonnindi hediháa wáy wíyá to'wí tsonkhuu imáa'ídi. Tobáháa napóe wänbo náa háa páadépiye' gimän diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hediháa nansoge núugé na'ándídi, háa wáy wíyá hääwí nakhí'yendi dí há'to iví séegi iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádí in Israel t'owagi' ovây'an waa

¹ Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wídayhóeyómáapi, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâáda naví pí'ná khó'yé donmáadi díhangin'ândo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá naví pí'ná khó'yé häädi wänbo t'ähki otaachanpo' dáy'ánshaamáadi naví t'owaví'gedí, indá náa oepáa k'aydi naví maatu'in dimuu. Híhchangídi Christ-ví'wedá owiyedé-í, kin naa dínpo'e'indi ovâykhäge'namídáho'. ⁴ Indá Israel-ví ây iwedi'inbá dimuu, hedí Yôesi Tádádí ovâyhógi iví sówé'ây waagi'inbá dimúnídi, hedá idá iví sa'wó'di kohthay iví'wedi ún'ä'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpêe'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá iví tsontu-á ovâymägi. Ovâyye haa óe'a'ginmäánídi, hedá háa ovâykhây máa'in ovâytu'an. ⁵ In hân'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedi'ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedí t'owa dínkhây'ä' hânhay wänbo t'ähki óetége'bé-í'in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

⁶ Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ähki dâymáa wänbo?, Yôesi-ádi wídimuupídân. Naa wó'tû'pí Yôesi Tádá-á wí'i'a'ginpi'in iví tuu imägi'in, hewänbo kinnân napo': Báyéki in Israel-ví ây iwedi'indá kodi'nin Israel-'in wídimuupí, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodi'nin ây iwedi'in wídimuupí iví tûu ún'oe diwänpimuudíbo?, hewänbo kinnân Yôesi Tádádí óetu'an Abraham: Uví ay Isaac úmuu'iví ây iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úugé kã'ä'ä'in kin ovâytu'âamí.

* 9:6 Wí to'wí kodi'di Israel-'i namúnídi únkhây'ä' ta'gendi Yôesiví'piye' iwhâyü-í'in.

8 Nă'i hí' kinnân natu'da?: T'ăhki Abraham-bí tūu ũnp'oe-á Yôesi Tádávi ây wídimuupi, hewânbo in to'wên háa Yôesi Tádá ivi tuu imăgi waa di'âypuyă'in, inbî'gedida'mân gitúni ta'gendi Abraham-bí ây iwedi'in dimuu. 9 Kinnânho Yôesi Tádádí ivi tuu Abraham óemăgi háa ônkhamăa'in:

Wí paayo năa iwedi uvi'piye' owáy'ăă-í, hedi ihaydá uvi kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'aypuyăkhăymăa.

10-12 Hebo Yôesi wiyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovân'ayyan, hedi in áyyăă-á wí'da' tádá dânmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpăa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewânbo wa'di in áyyăă da'aypuyăpidíbo?, wa'di háawên dân'anpidíbo?, háa híwó'di háa híwó'pí?, Yôesidi Rebecca kinnân óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úugé'igi' it'ôe'amí.

Hedi Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídí i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i?, háawên díví'annin namuudida'ba' yoe, hewânbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. 13 Yôesi Tádá-á ivi ta'nin diwe kinnân natú:

Jacob-á dóde'man, hewânbo ivi pá'dây Esau-á dóyoegi'an.

Wígínkhây'ăhpi gitúni'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

14-15 Hedân ti gitúni Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wiyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho ũnkoedi kin i'amídí, hediho Moses óetu'an,

To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanăkanda'i-áho dósehkană'amí.

16 Hedânkun Yôesivi iya ũnmuudibo wí to'wí ide'bo?, nă'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe.

17 Yôesi Tádávi ta'nin diwá ũntă'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naadi wînk'ú' untsonchă'nídí

hedânho háa wíkhăymăa'in namuudi naví kay dînmuu'in donkeeyamídí,

hedá năa oepăa k'aydi t'ăhki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnání.

18 Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbí'piye' na'iyapo?, hedá wây-á wëndá t'óyanpí'in dimúni gin ovâykannan.

19 Ma'di wí to'wídí dítsikáyí'ní naa, "Ha'wăagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovâyte'p'idénde"? Tóebo wí'ũnkoedipi Yôesi óekhă'amídí i'amídí háa nada' waagi." 20 Hewânbo naadá i kin natú'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi năatúwhănnamídí, t'owa'aydá? unmuudi? Ti wí nat'údí ũnk'ôe i nat'úpa'i? óetu'ăamídí, 'Wí'úkhây'ăhpi háa omuu waagi naa dípa-í'in"? Hedân yoe. 21 I nat'úpa'i-á ũnk'óepí'an i

píʔindi hääwí nadaʔiʔ ipáa-ídí. Náʔi píʔin diwediboʔ ûnkoedi wên natʔu saʔwóʔgiʔindaʔ ipáa-ídí, hedá wây-á hääháakangiʔindaʔ.”

22 Hedânho Yôesi Tádá wáʔ ûnkʔoe kinnân iʔamídi: Tobáháa nadaʔ wânbo ikeyamíʔin hânho natʔayʔin tʔowaví tʔaywóʔdi dínmuudi, hedá iví kay ûnmuuʔin âytáa-íʔin nadaʔ wânbo-á, owáy oedi i-á naboʔatáđí itsíkhaʔoʔ ovâytuchânú-ídí in toʔwên inbí tʔaywóʔdi dínmuudi natʔayđi, inbáhoʔ ovâyhánú-íʔin dínkhâyʔäʔ. 23 Hedá wáʔ nadaʔ in toʔwên iví iya ônhógiʔin ovâyhanginʔânnamíʔin háa hayʔi i namuuʔin, inbá páadédíboʔ ovâydeʔman báyéki híwóʔdi hääwí dâyhóníđí. 24 Hedi naʔinnân gimuu in Yôesi Tádáđí dítukânnannin iví iya âyhóníđí. Wáy wênda Hudíyo gimuu, hewânbo wây-á wíginuupí. 25 Kinnân Yôesi Tádá natú, hedi Hosea-á hânʔoe itaʔnan:

In toʔwên naví tʔowa dínmuupíʔindáho
naadi dovâytuʔamí naví tʔowa gin.

In toʔwên naadi wíđovâyséegípíwân,
indá náä-á in toʔwên dovâyséegí gin dovâytuʔamí.

26 Hedi wáy Yôesíđi wáymûu ovâytuʔan diwe, “Undá naví tʔowa
wíʔímuupí” gin,

iwebáho náä-á ovâytuʔâamí “Yôesi i nawówáyíʔiví ây” gin.

27 Hedá hânʔoe Isaiah-á in Israel tʔowavíʔgedi kaygiʔdi natú:
Tobáháa in Israel-win tʔowa hânho báyéki diyí wânboʔ, háyú
okhá i mâapʔoe kʔáyge iʔge nakwʔóʔ dihaybá,
wên háyúđíđáʔ ovâyʔaywoení,

28 gá Naʔinbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípíđi iví tuchânu
ibowá-ídí náä oepáa kʔayđi, háa natú waagi.

29 Isaiah wáʔ natú kinnân napúwí gin:

Naʔinbí Sedó i hääwí tʔâhki itsonmáaʔi namuuʔíđi wên tíʔúuge
káʔäʔin dínyoepʔanpíđá,
gihâñiwân in tʔowa Sodom búuʔúwindáđí Gomorra-
windáđí tʔâhki dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesivíʔwedi dipede

30 Hediho háa otsʔantú waa kinnân natúʔdaʔ: In tʔowa
Hudíyo dimuupíʔin dívíwhâyundedi dipóe in toʔwên Yôesi
Tádáđí ovâychaamáaʔin tʔaywóʔdi wíđâyamápi waagi, tobáháa
háđíđi kíʔmin dipúwíʔin dâytuwámáapi wânboʔ. 31 Hewânbo
in Israel-ʔindá dâynuwände háđíđi tʔaywóʔdi wíđâyamápiʔin
waagiʔin dipúwíʔin, hewânbo wíđâyshaadepí. 32-33 Hedi háadan
wíđâyshaadepí? Gá dívíwânpiwhâyú-ívíʔwedi dívíkhâđedân
híwóʔ dívíʔamíđi hedânho Yôesíđi ovâychaamáʔve-ídí tʔaywóʔdi
wíđâyamápi waagi. Wí kʔuu Yôesi Tádáví taʔnin diwe iʔgedi
natáʔmuuʔiʔ iwe dipʔíđedí dikanu waagibá dínpóe. Kinnân
natúʔ:

Bítʔoyan, oe Zion búuʔú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu, t'owa iwe dip'ídedi dika-
nunde²,
hewänbo to⁷wên iví⁷piye⁷ dívíwhäyunde⁷indá há⁷to
dichanpúwí híwó⁷pí⁷piye⁷ dívíwhäyunde⁷in. †

10

¹ Tí⁷úuwin páadé⁷in, pín ta⁷ge haydi Yôesi Tádá dóda⁷máa
naví t'owa in Israel⁷in dimuu⁷in ovây⁷aywoenídí. ² Ta⁷gendi
wây⁷tumáa, indá hânho dida⁷ Yôesi óehíhchanmääni⁷in, hewänbo
piháa dívísó⁷dínde díví⁷amídí. ³ Ho wídínhanginnáhpí háa
Yôesi i⁷o⁷in hedânho idi t'owa ovâyçhaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di
wídây⁷máapí waagi, hediho indá dâytuwämáa hádídí ha⁷min
wí⁷bo dívípí⁷páa-ídi, hediho háa Yôesidi kin ovây⁷amí⁷in
wídây⁷hóndepí. ⁴ Nääho t'ähki in to⁷wên Christ-ví⁷piye⁷
dívíwhäyunde⁷indá wiyá ho wídintáypí dívísó⁷dêe-ídi i tsontu⁷
dây⁷a⁷ginnamídí hedânho dipúwí⁷di in to⁷wên Yôesi Tádá⁷di
ovâyçhaamá⁷in t'aywó⁷di wídây⁷máapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó⁷dínde⁷in Yôesiví tsontu⁷ dâyt⁷a⁷ginnamí⁷di
hedânho Yôesidi ovâyçhaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di wídây⁷máapí
waagi, inbí⁷gedi Moses kinnân ita⁷nan:

Wí to⁷wí t'ähki Yôesiví tsontu⁷ i⁷a⁷gindo⁷i-á wówátsi imá⁷ve-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata⁷muu in to⁷wên⁷inbí⁷gedi inbí whäy⁷
dínmuudi Yôesidi ovâyçha⁷in t'aywó⁷di wídây⁷máapí waagi:

Wí⁷ítúní⁷pí, “To⁷wí ûnkhây⁷ä⁷ makówápiye⁷ napée-í⁷in.”

(Nä⁷indá natu⁷da⁷, Christ óedaa⁷amí⁷di makówá⁷di nawhawe⁷ä⁷-
ídi.) Hedá wá⁷ nata⁷muu:

⁷ Wí⁷ítúní⁷pí, “To⁷wí ûnkhây⁷ä⁷ in chu⁷in dikw⁷ó⁷ diwepiye⁷
nawhání⁷in.”

(Nä⁷indá natu⁷da⁷, in chuwa⁷inbí⁷wedi Christ óetegé-í⁷di
óewówápaa-ídi.) ⁸ Hewänbo kinnân nata⁷muu:

Yôesiví tu⁷-á undá⁷ího nayı⁷,

unbí sóedí ítúní hedi unbí pí⁷ná kó⁷yé-á bînmáa.

Hedi ná⁷i tu⁷ whäy⁷ i⁷gedi namuu⁷i-á t'owa âyt⁷ôe⁷o⁷.

⁹ Hedânkun t'owaví páadépiye⁷ ítú⁷di Jesus-á i shánki natsonyi⁷i
namuu⁷in, hedá Yôesi Tádá⁷di wiyá óewáywówápaa⁷indá
unbí pí⁷ná kó⁷yé-á úvíwhäyundedi, wovây⁷aywoení, ¹⁰ gá
na⁷inbí pí⁷ná kó⁷yé Jesus-ví⁷piye⁷ ívíwhäyundedá Yôesi
Tádá⁷di díçhaamá t'aywó⁷di wí⁷ây⁷máapí waagi, hedi iví⁷piye⁷
ívíwhäyunde⁷in gitú⁷dá, dîn⁷aywoení. ¹¹ Yôesiví ta⁷nin diwá
ûntú⁷,

In to⁷wên iví⁷piye⁷ dívíwhäyunde⁷indá há⁷to dichanpúwí
híwó⁷pí⁷piye⁷ dívíwhäyunde⁷in.

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedi iví⁷piye⁷ wídívíwhäyundedí dikanunde
waagibá dínpóe.

12 T'ähkí t'owagí? handá? napo?, in Hudíyogí?indá, in Hudíyo dimuupi?ingí?indá wá?, gá t'ähkí t'owagí? wí?dä? wí shánkí natsonyi?i na?ándân, hedi idá báyéki híwó?di ovâyma? in to?wên iví?piye? dívíyûusu?annin ovâykhäge?namídi. 13 Yôesiví tã?nin diwá ûntû? waagi:

To?wên i shánkí natsonyi?iví?piye? dívíyûusu?andi di?aywonda?póedí idá ovây?aywoení-ákun.

14 Hewänbo hádídan iví?piye? kin dívíyûusu?amí iví?piye? wídivíwhäyundepídi, hedá hádídan dívíwhäyû-í iví?gedí wídivínhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to?wídi iví tuu wí?ovây't'ôe?anpídi, 15 hedá hádídan wí to?wídi ovây't'ôe?amí Yôesídi wí?ôesanpídi? Kinnân Yôesiví tã?nin diwe nata?muu:

In to?wên wí híwó?di tuu dâymáyã?inbí ahtaa-á sa?wó? dínkeet'ôe.

16 Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yôesiví híwó?di tuu wídwâyseegi?anpí. Kinnân itã?nan:

Na?inbí Sedó Yôesi, wên häyûhaydída? t'owa i hääwi navi?wedi dit'oe?i? dívíwhäyû.

17 Hedânkun Yôesiví?piye? ívíwhäyû-ídi, gíntáy iví tuu git'ôe-ídi, hedá nã?i tuu-á git'o? wí to?wídi Christ-ví?gedí dit'ôe?odi.

18 Héyâa in Israel-?in, ti Yôesiví tuu wídit'oe?pi?an? Dit'oe-ákun, Yôesiví tã?nin diwe ûntû? waa:

Yôesiví tuu-á nää oepáa k'aydi t'ähkí ûntuümää, hediho t'owa t'ähkí wáyýe t'ähkí dikw'ó?nin nã?i tuu dínpówá.

19 Hedânkun in Israel-?in dínhanginnândákun háa Yôesi ikhâymaa?in. Kin Moses páadé itã?nan háa Yôesídi ovâytu?an waa:

Wây-á pí?wên t'owa dimuu?in naadi dovây?aywondibo wâythúukannamí,

Háa hä?in t'owa hangintan dâymáapí?ingí? dovâykhâymaa?in namuudi wây't'e?ya?namí.

20 Hedá Isaiah-á shánkí kay?indá ihí?máadi nã?i Yôesiví hí? ûntû:

In to?wên naa wídituwämäapí?indi naa díshaa.

Inbí?piye? dáýkeeyan, navi?gedí ditsikayipí wänbo?.

21 Hewänbo in Israel t'owaví?gedí Yôesi kinnân ihí?máa:

Häädí wänbo t'ähkí okhóewaa?än nã?in t'owa dovâyseegi?amídi,

tobá wídi?a?ginmäapí wänbo?

hedá navi? tuu dínyoegi?o wänbo-á.

11

Yôesidi in Israel-ʼin ovâyséegísehkanáʼandiho wáy wên in ovâydeʼman

¹ Hedího ti giʼâaní Yôesi Tádá iví Israel-ʼin t'owa iyoegeʼannin? Hedân yoe. Naa wáʼ Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedíʼibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedíʼbá omuu. ² Hedího Yôesi-á iví t'owa wíʼiyoegeʼanpí, indá hânʼoebo ûnhanginná ivíʼin ûnmúníʼin. Taʼgendi un ûnhanginnáhpíʼan háa iví taʼnin diwe Elijah-víʼgedí ûntûʼnin. Elijah-đi in Israel-ʼinbíʼgedí Yôesi óehíʼmáadí kinnân ovâytʼeʼpʼíde:

³ Naʼinbí Sedó, tʼâhkí in wéʼgeʼin uví tukheʼmin wôntʼahánú, hedá tʼâhkí uví antâa-á wônnayú.

Naadaʼmân oteʼdee, hedi t'owa hádíđi naa díhéyíʼin dituwáyiʼ.

⁴ Hedi kinnân Yôesidi óetuʼanpíʼan:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senáʼ dovâyʼáyîngimáa hedi waʼđi navíʼnâpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiyeʼ wíđívídeʼgendikwʼóđipi óeʼaʼginmääníđi. *

⁵ Nää waʼđi hanbo napoʼ. Yôesi-á naséegísehkanátʼóedí waʼđi wên háyú hayđi Israel-ʼin Yôesidi ovâydeʼmannin dikwʼôn. ⁶ Hewänbo iví séegísehkaná ûnwänpimuudibo Yôesidi ovâydeʼman, hääwí híwóʼđi dívíʼandíđidaʼbá yoe. Hedi hääwí híwóʼđi indá dívíʼandíđibo idi ovâydeʼmandáhoʼ, háʼto iví séegísehkaná ûnmuuʼíđíđaʼ ovâydeʼmamíwän.

⁷ Hedího kinnân napóe: Tʼâhkí in Israel-win t'owa wíđínhanginpóepí hádíđi dipúwíʼin in toʼwên Yôesidi ovâychaámáaʼin tʼaywóʼđi wíđây máapí waagi, hewänbo in toʼwên Yôesi Tádáđi ovâydeʼmannindáho dínhanginpóe, hedi in wéʼgeʼindá tʼóyanpíʼindáʼ dipóe. ⁸ Yôesi Tádáví taʼnin diwá náʼin wéʼgeʼin tʼowavíʼgedí kinnân nataʼmuu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypedeeʼan,

hedi tsée nakeetʼóepíʼ-á, oeyay natʼoʼpíʼ-á ovâymägi,

hedi nää thaa puʼwahay kinbo dínpoʼ.

⁹ David wáʼ hânʼoe inbíʼgedí bá natú,

Báyékí hääwí dínkwʼóʼđibo díʼánde híwóʼ dínpoʼin, hewänbo Yôesi dódaʼmáa náʼi hääwí dínkwʼóʼđibá wên phay iwe diwhêeʼin waagibá dínpúwíđi,

háa hääwí iwe dipʼídeđi waagibá dínpúwí iwe dikanú-íđi, hedá iwebo inbí tuchänu dínʼäʼi-á dáyhóní.

¹⁰ Ditsíkhämugiʼtʼóe waagibá dínpúwí hedänho wíđínkeetʼóenípíđi,

* **11:4** Baal-á wí hääwí wí sen waagibá ûncháaʼi namuu, i-á in wéʼgeʼin t'owa dáykhíyé inbí yôesi dínmúníđi.

hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu'ú-á dínbé'gayní dínhékháadi waagibá.

11 Hedího hānnan natu'da' nā'i otú'i'? Ti natu'da' nā'in Israel'in t'owa dikanu'in wiyá há'to dikwinudée-í waagibá dínpoé? Hedān yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yōesidi in Israel'in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon, hedí iwediho' in Israel'in t'owa wá' hānho didá'í hanbá dínpuwí'in. 12 In Israel'in t'owa pedee iwe dipowádi Yōesiví'wedi dívihānge'an, hebo iwedi t'ähki in wé'ge'in t'owa Israel'in dimuupí'in Yōesiví tuj dāyhógi, hedí handidān dikodit'owapaa waagi'inbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win dívíwhäyunde'in shánki báyéki dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wiyá shánká híwó' dínpuwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

13 Un Hudíyo ímuupí'in, nää-á undá wāyhí'khāymāa: Yōesi Tádádí naa unbi'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ōe-á báyéki dín'a'ginmuu'in. 14 Hääwēn naadi wāy'o'in namuudi, ma'di in to'wēn naa waagibá Israel'in dimuu'in wá' hānho didá'í i tuj un wāymā'i dāyhónídí, hedí kindidi wáy wēn in wá' ovây'aywoeni. 15 Yōesi Tádádí in Hudíyo ovāywoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'āmāpiye' nää oepāa k'aydi dithaa'in ovāyk'emahógi. Hedānkun owáy idi in Hudíyo ovāywāysēegi'an dihaydá, shánki wänbo híwó' namúni, ihaydá indá chu'in diwāywówápóe'in waagi'inbá dimúni.

16 I páadé'i pává dāywhahké'i Yōesi óemāgidá, t'ähki i wé'ge'i pává wá' iví'qá' únmuu. Hedá i taypúu Yōesi óemāgidá, i wa'yáy khóe wá' iví'ba únmuu. † 17 In Hudíyo wēn olive tay óekhähkídi'in waagi'inbá dimuu, hewänbo wáy wēn in diwedi wa'yáy khóe dāyts'á'i waagi'inbá dimuu, hedí un Hudíyo ímuupí'indá wēn olive tay nawānpisōe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, nā'i wa'yáy dāyts'á'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádi dāywānpit'ihsaa, hedího i taypúu iwediwi tayp'oedi i wa'yáy khóe dāyt'ihsaa'i híwó' nasōemān waagibá, nää-á hanbá hääwí in Hudíyo iwedi na'ää'idi híwó' undá wá' únpo'. 18 Hedího nää-á wí'í'ānápí i wé'ge'i wa'yáyví shánki híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyēnghēe'amípi, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hedího nā'i tayp'oe wívīnmāhpí i taypúu nawówámúnídí, i taypúudān un unbí wówātsi khóekhūu-á wovāymā'.

19 Hewänbo ma'di wí Hudíyo namuupí'-á kin natúni, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedānho na'in dít'ihsāa-ídi."

† 11:16 I páadé'i pává-á in taypúu-á in Hudíyoví páadé ká'ää'in t'owa Yōesidi ovāyde'mannin waagi'ba namuu, hedí i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánki tí'úugé ká'ää'in Hudíyo waagi'ba-á namuu.

20 Nă'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'â' gá Christ-ví'piye' wídívíwhäyupídân, hedi undá unbí whäyü únmuudi wovâyt'ihsaa. Hewänbo úvíyêngihí'má've-íví'wedi únkhây'ä' hânho úví'áyíngi'ámí'in. 21 Yôesidi in Hudíyo ovâytuchänu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wänbo', hediho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâytuchänú-í.

22 Hediho iwedi nakepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewänbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhânge'annindá ovâytuchänunde', hewänbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi ná'i híwó'di wovây'o'i bînséegíkéndedá kin waagibá wa'di ikanhúuwí. Hewänbo bînséegíhógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'âa-í. 23 Hedi in Hudíyo ovâyts'â'in díví'egó'andáhá' wiyá dívíwhäyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihsáa-í, gá i-á ûnkoedidân han i'ámídi. 24 Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovâyts'â'di wây-á olive tay óekoe'in deedi wovâyt'ihsaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wänbo'. Hediho shánkí wínabâapu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'ihsáa-ídi, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'âhkí t'owaví'piye' nasehkanäpo'

25 Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ní'gedí íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'âamípi. Năwehaydi ná'in ta'gen wa'di wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tâhkí in Israel-win t'owa há'to háädi wänbo t'âhkí yoegikannin dimúní, hewänbo báyéki in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyü iwéhayda'mân ha'min dimúní. 26 Hedi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' di'ää ihaydânho t'âhkí in Israel-'in wá' ovây'aywoení. Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägít'óe,

hedi in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovâyya'a'amí.

27 Hedi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídi dówéhpêe'an waa napúwí.

28 Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi náa-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewänbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídi. Hewänbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa ovâyséegi gá iví hehäwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. 29 Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i háäwí híwó'di ovâymägi'i wí'ovâykweedepí. 30 Wáymûu un

Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwín'a'ginmáapí, hewänbo nää in Hudíyodi óe'a'gindopídího' unbí'piye' na'iyapo'.
 31 Hanwaagibá in Hudíyodi nää Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá' na'iyapúwí.
 32 Yôesi-á natú t'ähki t'owadi wí'óe'a'gindopídí inbí t'aywó'di dínmuu'ídiho pan waagi'inbá dipaa, hedí kindidi t'ähki t'owa handa' ovâymaadi t'ähkívi'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá âytegé-í'in

33 Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyéki únmuudi há'to áytaayamí, hedí há'to gínhanginnání háadi háa hândidi i'o' háa ikanhonnin. 34-35 Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wänbo wí'únhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,

to'wí wänbo wí'únkoedipí óetumakhemäänídi.

To'wí wänbo wí'únkoedipí natúnídi, "Naadi háäwi Yôesi dómági,

hedânho i-á únkhây'ä' díwáywá'âa-í'in."

36 Yôesi-áho háäwi t'ähki ikhíyé. Háä t'ähki wa'di namän Yôesivi mange imáadi, hedá háä t'ähká iví'-á únmuu. Hedího hânhay wänbo t'ähki kw'áayébo' âymá've-í. Hamân.

12

Yôesivi'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

1 Tí'úuwin páadé'in, Yôesidi iví séegísehkaná wovâykeekw'ódi, hedího ná'in namuudi kaygi'di kinnân wâytumáa: T'owadi in animáa dâyt'ahanú'in Yôesi óemá', hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewänbo wówá'innân, hedá wá'yä'dâa'indá' ímúni hedânho bínhíhchanmäänídi. Kindidân unbí pí'ná khó'yé Yôesi bín'a'ginmääni. 2 Háa in t'owa Yôesi dâytaapí'in dívi'o waagibá wí'úvikanhúuwípi, hewänbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovâymaäänídi, hedí handidiho unbí wówátsi wovây'egó'amídi. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada'in úv'amí'indá híwó'nindá' namuu'in, hedá óehíhchando'indá, hedá t'ähki ta'gennindá.

3 Hedí Yôesidi naa dínk'ú' un wí'inbo ná'in wâytumakhe'amídi: Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in há'min ímuupídi, hewänbo ta'gendi unbí'gedi úv'ánshaa'amí, hedânho únhanginnánídi háa únkoedi úv'amídi i whâyü Yôesidi wovâymägi'idi. 4-5 Na'inbí túu'ú-á háyüdíbo gínpa'an, hewänbo ná'i háäwi-á handa' wí'it'óe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyéki'di giyi wänbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da' gimudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúnídi waagibá. 6 Yôesidi pí'dinbo magan dímägi, hewänbo t'ähki há'bidá' wígínmuupí. Wí to'wí

ûnkoediđi wí Yôesiví tukhe'bi waagibá ihée'amídí, i-á ûnkhây'ă? kin i'amí'in hâyú iví whâyú ûnmuu ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúni'in ûnkoedi'i-á ûnkhây'ă? híwó i'amí'in. To'wí Yôesiví tuu ovâyhá'amí'i namuu'i-á ûnkhây'ă? híwó? ovâyhá'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'i-á ûnkhây'ă? iví tumakhe imääní'in. To'wí iví hääwí ûnk'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádí, i-á pín ta'ge hayđi ovâymaßni. To'wí óetsondisóge'i namuu'i-á ûnkhây'ă? hânho it'ôe'amí'in. To'wí in sehkanäwó? diwówayi'in ovâykhäge'do'i-á ûnkhây'ă? híhchangidi kin i'amí'in.

⁹ Un Únkhây'ă? ta'gendi bînt'owaséegíhûuwí'in, wänpidiđa'ba yoe. I hääwí t'aywó'di namuu'i-á bînyoe'amí hedá hääwí yä'dâa'i namuu eedá téegi t'aagá úvitsaasáa-í. ¹⁰ Wí'nä táye úvíséegíhûuwí tí'úuwín páadé'in dínkhây'ă? waagi, hedá úví'a'ginmá've-í hääđi wänbo t'ähki. ¹¹ Wí'íbbâa-ípi, hewänbo pín ta'ge hayđi Na'inbí Sedó Yôesigí' úvít'ôe'amí. ¹² Yôesiví híwó'di hääwí wovâyppägít'ôe'i bîntsíkha'máadibo' íhíhchaa-í. Bînt'ôephade wänbo býää'an. Hääđi wänbo t'ähki úvíyúusu'âamí. ¹³ Yôesiví t'owa hääwí dántáy'indádí i hääwí únk'ó'di bînwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bînséegi'amí.

¹⁴ Yôesi bîndaa'amí idi híwó'da? ovây'âamídí in to'wên wovây'tôephadekando'in. Híwó? gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí nahíhchaa'i-ádíba íhíhchaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-ádíba úvísíhtää-í. ¹⁶ T'ähkidí handa? úvímá've-í. Wí'úvíyengi'ânshaamá've-ípi, hewänbo in wäphphade kw'áye'in dimuupí'indádí úvíwóení. Wí'í'âanípi hää t'ähki íhá'in.

¹⁷ Wí to'widí yanáki wovây'odá yanákídíba wívînwa'âa-ípi. I hääwí t'owa t'ähki dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bîn'âamí. ¹⁸ Unnânho únk'ôe úvíkhää-ídi hedânho nakoediđáho t'ähki t'owa-ádí tsaaginpidíbo unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁹ Un wâyséegí'in, nã'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywha'o'in wívînwha'amípi, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an nã'i tuchänu, gá Yôesiví tã'nin diwe kinnân ûntã'muudân:

“Naa-ân dínk'ôe t'owa dovâyttuchänú-ídi,
naa-ân dínk'ôe dovâymaßnídí hääwí dín'ă'i?,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

²⁰ Kin wá? nata'muu:

Uví hãnbi nahãssendi nákoegí'mää,
hedí nap'oesá'aadá nap'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'di
ôephahánunde waagibá nachanpúwí.

²¹ Wívînmaßnípí hääwí yä'dâapí? namuu'idi wovây'taanídí, hewänbo híwó? úví'odíbo yä'dâapí? hääwí namuu'i' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin ây'a'geeni'in

¹ Na'in t'ähki gínkhây'ä' in to'wên dítsonmáa'inbí khómapho' ívíkw'ôení'in, gá Yôesi natúdího gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovâymä'. ² Hedânkun to'wídí in to'wên dâytsonkhuumáa'in ovây'a'gindopídí, hääwí Yôesi ik'û'i wänbo wí'i'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchänú-í. ³ In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wídâykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanäki díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnändi' wívínkhuwôeda'ípí'in ída'dáho', híwó'da' úvíkanhúwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihé'e'amí. ⁴ I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen ûnk'óedí wovây'tuchänú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuudiho tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. ⁵ Hedího un únkây'ä' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'dida'ba yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'nä khó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

⁶ Hedího i tax chä' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indá inbí t'ôe dâyo'odibo Yôesigí' waagibá dívít'ôemáadân. ⁷ Hedího in t'ähki bînääni hääwí dín'ä'i'. Hääwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähki úvíwá'âa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dâymáa'indá hânho-á bínpi'a'geeni.

T'owa âyséegíhúuwí hedá híwó'dá íví'amí

⁸ Únkây'ä' unbí séegi wí'nä táye häädi wänbo t'ähki íphaamúní'in, hewänbo wíyá hääwí wänbo-á yoe. Wí to'wídí t'owa ovâyséegíhondáho', kindídi t'ähki Yôesiví tsontu' ôn'a'gindo'. ⁹ I tsontu' kinnân namuu:

Wíyá to'wíví sedó-ádí háa kwiyó-ádí wí'úvíwhqhkwoamá've-
ípí,

wívínt'owat'ahánú-ípí,

wí'úvísä'mâamípi,

thúudí wíyá to'wíví hääwí wí'ída'ípí,

hedá wíyá hā'bi tsontu' wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähki ná'i tsontu' wé'ge wên wéhpêeda' tsontu' waagi'ba namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá'
bínséegíhúuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'ähki iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanäki óe'amí. Hedího ta'gendi bín't'owaséegídá, kindídi t'ähki i tsontu' bîn'a'gindo'.

¹¹ Ná'i wâytu'andi-á úví'âamí, gá únhanginnândân häädi naná'nin. Nää-á shánki tsó'wa naná Jesus nawáypówá-ídí

dîn'aywoenídí páadé iví'piye' ívít's'anwhäyü ihaydiví'wedí, hediho nää-á ihaydiho nanân íyósa'wó-ídí waagibá namuu. ¹² Nää-á wa' nawáypówápídíbo gínkhüüná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khüü naphademän hedi nathay'ä' kin waagibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhüüná' dihaydi díví'o'í' äyoe'amí, hedi sundado inbí kwäk'u hän aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe ívíiyé-ídí. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhüuwí. Wáy dínshánkí'dipo'di dívít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípi, wígisuwätsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígyeênípi, wí'ívít'aymá've-ípi, hedá wí'ívíthúumá've-ípi. ¹⁴ Hewänbo wí kwäk'u hän aadi wovây'áyíngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'áyíngi'amí, hedi i t'aywó'di kaygi'di íkanda' i'gedi wí'úví'ánshaamá've-ípi.

14

Wí'nä táye wí'ívítuúsúumá've-ípi

¹ Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'ünmuupí wänbo binséegike', hewänbo hääwí híwó' naka'póya'pí i'gedida' i-ádí úvítuhänmâamidá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwhäyunde' hääwí koegi' namuu wänbo ik'oedi wí't'aywó'dopí'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypí'in ünmuu'i-á wí'ípívík'ohpí. * ³ I to'wí koegi' t'ähki ik'o'i-á wí'ünkhây'ähpi na'âní'in i to'wí ipívík'ohpí'ví hânho shánkí híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ipívík'ohpí' wá' wínatúnípi ipívík'o'i-á yä'dâapi i'o'in, gá Yôesidi i wá' óeséegímáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântuúsú'amídí. I t'ôe'ivi tsondida'mân únk'óe óetu'amídí háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóvi t'ôe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó únkoedidân óekhäge'namídí.

⁵ Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánkí na'a'ginmuu wé'ge'i thaavi'wedí, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähki thaa ha'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'ínbo ívípi'ánshaamääni'in nã'in ni'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaavi shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídân i'o'. Hedi i to'wí t'ämägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägidí Yôesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpí'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'ívi'opí, gá giwówayidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówayí', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi' bá gichu'. Hediho tobá giwówayidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóvi'indá' gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá

* 14:2 Nã'i pívi i'gedi ihí'máa'i-á t'owa inbí yôesi dâymägi.

nawáywówápóe hedânho t'owa t'âhkígî? i shánki p'ó'dédî? namúnídî, in ho dichuu'ingî?-á hedá in wa'di diwówáyî?ingî?-ádî. ¹⁰ Hedîho wî? wänbo wî'únk'óepí unbí tí'úuwin páadé'in bîntuúsú?ámî'in, hedî wî'únk'óepí íchanpúwî'in undá inbí shánki híwó?nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'âhki Yôesiví páadépiye? gikwinudé-e-í, hedî ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówáyî?” kin natú Na'inbí Sedó,
 “hedî ta'gendibá t'âhki t'owa naví páadépiye?
 dívídé?gendikwokhâymaa,
 hedá t'âhkiđibo-á ditugít'oe naa-ânkun ta'gendi Yôesi
 omuu'in.”

¹² Hedî ná'i hí? natu'da? na'in t'âhki gínkhây?ä? Yôesi âytu'amî'in háa íví'annin hedá háadí íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítuúsú?âamívî?wedi, íví'ánshaamääni hääwí wänbo wí'íví'amípî'in na'inbí tí'úu páadé'i? óet'aywó?kannamí'i?. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ádî omuudiho naa dînta'gendihanginná hääbo wí'bo wígínkhâk'óepî'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igî? ûnk'hâk'óe'in nachanpóedáho?, hedân ta'gendi hâ'i hääwí-áho ûnk'hâk'óe-áakun. ¹⁵ Gá kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'úu páadé'i bînháachanmáadiho?, háa úví'o'indáho nakeepuwagít'oe ta'gendi wívînséegíhonpî'in. I hääwí bînk'o'idân wíyá to'wíwí wówátsi wívînpedee'amípí, igî? Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó?gí úví'o kin íchanpo? wänbo?, hääwí úví'o'i yanáki namuu gin t'owa ditúdáho?, wíyá wí'úví'âamípí. ¹⁷ Yôesigî? na'inbí wówátsi âyhondáho hääwí koegî?-á sųwägî?-á namuu i'gedida? wí'íví'ánshaamáapí, hewänbo ná'i? i'gedân: I Yä'dâa?i P'oewaahâadi na'in díkhäge?máa in ta'ge'in p'óegé i'ge gimú-ídî, hedá tsaaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchandá âymáa. ¹⁸ To'wí kî?bi namuu'i Christ-gî? it'oe'o'idá Yôesi óehíhchanmä? hedî t'owa-á wá? ditúní híwó? i'o'in.

¹⁹ Hedânkun nää-á ívísó'dêe-í íví'amídî i hääwí díkhäge?do'i na'inbí wówátsi wé?ge sa'wó?gí âyhúuwídî, ná'i hääwíđibá díkhäge?namí wí'ná táye na'inbí whäyü ívíkay'amídî. ²⁰ Hääwí íwänpikoeda'dibo wívînpedee'amípí háa Yôesi wí to'wígî? i'annin. Hääwí koegî? wänbo wínakhâk'óepí óek'oe-ídî, hewänbo híwó? wínamuupí wí hääwí to'wí ik'oe-ídî, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédî óehänge?odi. ²¹ Shánki híwó? namúní wívînpívík'oe-ípí háa wívînméenasuwä-ípí háa wíyá hääwí unbí tí'úu páadé'i? in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'amípí.

22 Tobáháa háa ná'i hääwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo?, i-ádí Yôesi-ádída? dänkhây'ä? dänhanginnáni'in. Wí to'wí híwó? i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugedá híwó'pí i'annin wínachanpoepídí, i-á nahíhchaa. 23 Hewänbo wí to'wí wí hääwí ik'oedáho?, hewänbo wí'ûnkoedihanginnáhpí híwó? namuu'in ik'óe-ídí, Yôesi-á natûni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídân háa híwó? i'annin háa yoe, hedi wí hääwí íví'odá hewänbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó? namuu'in kin íví'amídí, hä'indá t'aywó'nin namuu na'ingí?.

15

Wé'ge'in t'owa bínhíhchanmäáni, unda'ba yoe

1 Na'inbí whäyü kay'in gínmuudá gínkhây'ä? in to'wên inbí whäyü kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâamí'in, wí to'wídí wiyá to'wíví hé ôntegende waagibá, hedi háa giwänpida? waagida? wí'íví'âamípi. 2 Gínkhây'ä? na'inbí tí'ûuwín páade'inbí'gedi íví'ánshaa'âami'in hedá ingí? híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyü dínke'ennídí, 3 gá Christ wänbo-á wí'bo íví'gedída? wí'í'ánshaa'anpídân. Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanáki hí? uví'gedi dívíhee'andi-á
naví'webá dînpówá.

4 Hedi ná'i hääwí Yôesi Tádáví ta'nin diwe hân'oe dâytá'nandi-á nata'muu hedânho na'in díchá'amídí âytsíkha'amídí i hääwí híwó'di Yôesidi na'ingí? dínkhây'máa'i?, gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaasenwaatûmáadân hedá díkhäge?do? ívíyää'amídí.

5-6 Yôesidânho díkweewaasenwaatûmáa, hedi tobá háa gínpo? wänbo díkhäge?do? ívíyää'amídí, hedi idá wovâykhäge?namí wá? wí'da? waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindidiho úví'âamí háa Christ i'an waagibá, hedânho t'âhkídíbo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo? óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá? Yôesi Tádáví tuu dit'óe-í

7 Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá? wí'ná táye úvíséegíhûuwí, hedânho t'owa Yôesi Tádá dâytege-ídí. 8 Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge?di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'ôenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa ikhây'máa'in, 9 hedá wá? Christ wí khäge?di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye? na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo? âymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûntá'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidi naadi wítege-í,

hedá iwebá dókha'woḍi uvi kháwǎ wínkháyǎ'ní.

10 Wíyá wáygá kinnân natá'muu:

Un Huḍiyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-áḍí bíhíhchanpuwave.

11 Hedá wíyá wáygá wá' natá'muu:

Un Huḍiyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ámäpiye' ówînge'indi báyéki bintégé.

12 Isaiah wá' kinnân itá'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyǎ'i-á

in Huḍiyo dimuupí'ingí' õntsondisogekhâymaa,

hedí i-ân namuu i dáytsíkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídí.

13 Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhâymaa'in, hedího' iví'piye' úvíwhâyundedi idibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'namí ánshaa iwe wí'íkwo'nípídí, hedânho i Yä'dâa'i P'oewaahâadi kay wovâymaa'ni hääwí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymaa'i' häädi wänbo t'ähki ítsíkhakwo'nídí.

Paul-di ovâythayyo' háadi ná'i hääwí i'gedi idi ovâyta'do'

14 Naví tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví khuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídí.

15-16 Hewänbo wáy wí hääwí i'gedi wó'yoegipídí wâyta'nan hedânho ún'ánpówa-íḍí. Kin waagi wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudi wên t'ôe dímägidân dáy'amídí, hedího náä Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Huḍiyo ímuupí'in wâykhäge'namídí. Wí owha' hääwí Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di tũ in Huḍiyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwídí, hedí idá ovâyséegíhónde gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'nandân iví'in dimúnídí.

17 Hedího Christ Jesus-áḍí wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'amídí. 18-19 Hewänbo hääwí Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedidá'mânho wôeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ámägi' pinnán t'ôe i Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Huḍiyo dimuupí'in t'owaḍi Yôesi óe'a'gindo'. Hedího Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ámäpiye' omändi ná'i híwó'di tũ Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. 20 Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde ná'i Yôesiví híwó'di tũ t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wíyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí hääwí dópaa-i'in, 21 hewänbo háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûntá'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

Toʻwên waʻdi toʻwíđi wänbo Yôesivíʻgedi ovâytʻôeʻanpíʻindá
dínthaypúwí,
in toʻwên waʻdi ivíʻgedi ditʻoepíʻindá dikaʻpówí.

Paul oe Rome-piyeʻ napundaʻ

²² Hedího kin dáyʻodi hânho dínwóʻnândi waʻdi wíđínkoedipi unbíʻpiyeʻ omú-íđi. ²³⁻²⁴ Hewänbo nää-á naví tʻôe tʻâhki nängé donbowa, hedí báyéki paayo wâymúniʻin odaʻdi nää-á maʻdi unbíʻpiyeʻ omú-í. Oe Spain-piyeʻ ophademändiboʻ odaʻ wâymúniʻin, hedá wí hâyü yâadi undáđi oʻádâachaʻní hedí ihayđi naa odaʻ undi díkhägeʻnamíʻin eepiyeʻ omú-íđi. ²⁵ Hewänbo nää-á oe Jerusalem-piyeʻ omän wí hääwi in Yôesiví tʻowa iweʻin dovâyhûuwíđi, ²⁶ gá in Macedonia-áđi Greece-áđiwin méesateʻin tʻowa wí chäʻ dâywéʻgeʻamíđi dívíʻánshaamägidân, in toʻwên Yôesiví tʻowa sehkanäwóʻ diwówayiʻin oe Jerusalem dimuuʻin ovâymäániđi. ²⁷ In Macedonia-windá in Greece-ʻindáđi wíʻbo ditú híwóʻ namúni kin dívíʻamíđi, hewänbo taʻgendi hääwi in Jerusalem-ʻin dínphaamuuʻiʻ ovâywaywáʻánde waagibá dívíʻoʻ, gá in Hudíyo dimuuʻindi páadé in Hudíyo dimuupíʻin ovâyýmúđân i híwóʻdi hääwi Yôesi Tádáđi inbí hâagiʻ ovâymägiʻiʻ, hedí nää-á in Hudíyo dimuupíʻindá dínkhâyʻäʻ ovâyýmú-íʻin i hääwi in Hudíyo dimuuʻin dínáyʻi híwóʻ ovâykhóekhúumääniđi. ²⁸ Nääʻi tʻôe dínbowadee ihayđi i chäʻ in Jerusalem-ʻinbí mänge dovâykándi, iweđi oe Spain-piyeʻ omän, hedí ihaydá dáywóyiʻní wâymúniđi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbíʻwe opówá ihaydá báyéki híwóʻdi hääwi Christ-víʻwedi wâyyoʻamí.

³⁰ Tíʻúuwin páadéʻin, unbí whâyü Naʻinbí Sedó Jesus Christ-víʻpiyeʻ únmuudi hedá in séegi i Yäʻdâaʻi Pʻoewaahâadi naʻin dímägiʻin namuudá, kaygiʻdi naadi wâydaʻmáa Yôesi Tádáviʻpiyeʻ pín taʻge hayđi dínyúusuʻamíđi, naa wíʻbo wâyýúusuʻo waagibá. ³¹ Úvíyúusuʻamí hedânho in Judea nangewin tʻowa Yôesi óeʻaʻgindopíʻindi bahpíbo naa díphademääni, hedá Yôesi Tádávi tʻowa oe Jerusalem-windá in khägeʻ dovâyhonnin híhchandi dâyséegiʻamí. ³² Hedího Yôesi Tádá natúđáho unbíʻwe híhchandibo opówá-í, hedá undáđi oʻân dihayđi dínkoedí-í dáykaykhanwówáʻamíđi. ³³ Yôesi Tádáđi naʻin díkhägeʻdoʻ ánshaaginpíđiibo gikwóʻníđi, ibá un tʻâhki-áđi nachäʻní. Hamân.

16

Paul-di in méesateʻin tʻowa ovâysengitumáa

¹ Naa odaʻ naʻinbí tíʻúu páadéʻi Phoebe bîntáa-íʻin, I-á i Cenchrea búuʻúwi méesateʻi khägeʻdi namuu. ² I-á Naʻinbí

Sedóví' ûnmuudi binséegí'an, Yôesiví t'owa dínhây'ä' waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä'i únkw'ó' diwedi bînyãmú-í, gá idá báyéki t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' díkhäge'nan.

³ Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengituu-á dovãnsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gí' ívít'ôe'an. ⁴ Indá dakhâymuu inbí wówátsi dänmäänídí naa bahpíbo opúwídí. Hediho dovãnkú'daa'o', hewänbo naadida'bá yoe, t'ähki in Hudíyo dimuupí'in méesate'indi wá' ovãnkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi óe'a'ginmäänídí, in wá' bînsengituu'âamí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengituu'âamí: Epanetus, naadi dóséegí'i, i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwhäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungi' it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádí indádi wé'ge gipankw'ônwân, hedi Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovãntaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatus-á wá' dînsengituu'âamí, i-á dóséegí hedi i wá' Na'inbí Sedóví'piye' iwhäyunde', ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádi Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegí, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' ûnmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye' dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dînsengituu'âamí Tryphena-ádí Tryphosa-ádí, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegí, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá' dînsengituu'âamí, i-á Yôesidi óede'mandi' namuu, hedá iví yiyá-á, naví yiyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengituu'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'ûuwín páadé'in indádi diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengituu'âamí Philologus-ádí Julia-ádí, hedá Nereus-ádí hedá i kwee iví tí'ûu ûnmuu'i-ádí, hedá Olympas-á, hedá t'ähki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úviséegísengituu'âamí. T'ähki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'ãmäpiye' dikw'ó'nindi wovâysengituu'o'.

Paul-di ovâyutumáa dívípi'âyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwín páadé'in kaygi'di wâyutumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedi úví'âyîngi'amí, indáho hääwí íhâhpóe'iví'wedi wiyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewänbo ingí'da' háa dida' waagi dívíwãnpí'o'. T'owaví'gedi dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dînt'oet'ôe, hewänbo kindidi

in toʷwên ihay kaʷpowa dâymáapíʷin ovâyhôeyóʷoʷ. 19 T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yôesi bînʷaʷgindoʷin, hedího naa ohíhchaa han úvíʷodi. Hewänbo naa odaʷ in hangintan bînmáʷve-íʷin hedânho únhanginnánídí wéʷi wí híwóʷdi namuuʷin hedí iwediho t'aywóʷkanháʷin ímúnípídí. 20 Yôesi Tádádí naʷin díkhägeʷdoʷ ánsaaginpídíbo gikwoʷnídí, hedí idibáho háy napóe ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmáʷve-í.

21 Timothy naa-áđí Yôesigiʷ it'ôeʷoʷidi wovâysengitʷan, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuuʷindi wáʷ wovâysengitʷan.

22 (Naa Tertius omuuʷiʷ dótaʷdo háa Paul natúʷin, hedá naadi wáʷ Naʷinbí Sedóvíʷ omuudi wâysengitʷmáa.)

23 Gaius-di wáʷ wovâysengitʷan. Naa iví k'aygi oʷán, iwebá t'ähkí in Jesus-víʷpiyeʷ dívíwhâyundeʷin náʷi búuʷúwin dimuuʷin dívíwéʷgeʷoʷ. Hedá Erastus-á náʷi búuʷúwi cháʷ iʷáyíʷdoʷidi wáʷ wovâysengitʷan, hedá naʷinbí tíʷúu páadéʷi Quartus-di wáʷ.

24 Naʷinbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmáʷve-í t'ähkídíboʷ. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gi' ant'ôemáa. Ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dédi'indádi in khäge'nindádi hää Philippi búu'ú íthaa'in, hedá t'ähká un wé'ge'in Yôesi Tádáví t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yôesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkanä wovâymaßní hedá wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkw'o'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ó'nin ovâyýúusu'o'

³ Häädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi naví Yôesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴ hedi häädi wänbo un t'ähkígi' dáyýúusu'an ginhay-á híhchandi kin dáy'o', ⁵ gá i páadé'i thaa úvíwhäyü iwediibo náä pu'wahaydi na'in díkhäge'nandân i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa áyt'ôe'amídí. Páadé úvíts'anwhäyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí hääwí híwó'di i'an, ⁶ hedi naa ta'gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu ná'i ikhây máa'i' náä iwedi páadépiye', hedi owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadée-í.

⁷ Hedi híwó' namuu kin ochäa-ídi unbí'piye', häädi wänbo t'ähki naví pí'ná khó'yé híhchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadi. Yôesi Tádá naví'piye' híwó' nachäadi wí t'ôe dímägi dôn'amídí, hedi undidá naa díkhäge'máa ná'i t'ôe dáy'amídí. Ná'in khäge' undi dímä' tobá opannän wänbo háa hä'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yôesi Tádáví híwó'di tuu dôn'áyinmá've-ídi hedá dovâythayyamídí ta'gen namuu'in. ⁸ Yôesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki otaachanpo'. Háa Christ Jesus iví pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ochäa.

⁹ Hediho ná'in namuudi naadi wâyýúusu'o' kin únpúwídi: Shánkí wänbo unbí séegí únsôe-í, hedi iwedá wíyá shánkí híwó'di hangintandá ka'powa-á wovâymaßní. ¹⁰ Kindidânho únhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedânho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyâa'amí, hediho owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yä'dâa'indá' ímúní hedá to'wídi wänbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dânho wovâykhäge'namí báyéki híwó'di hääwí

úví'âamídí, hedânho t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannän wänbo Yôesivi tuu t'owa ovâyt'ôe'o'

12 Tí'úuwin páadé'in, naa oda' ná'in úhanginnání'in: Haa naa dînpóe waagidi shánki báyéki t'owa i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dit'oe, 13 hedího t'âhki in áyí'nin sundaðo ná'i tsondivi tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáywänpit'ôemáadibo' opannännin. 14 Hedá naa opannännin dínhanginnândiho t'âhki waa in tí'úuwin páadé'in náä Rome dithaa'inbí whäyü Na'inbí Sedó Yôesivi'piye' shánki dínkaymän, hedá náä inbí khuwôeda' dínhandedi Yôesi Tádávi tuu in t'owa shánki ovâyt'ôe'o'.

15-17 Wáy wên inbí ánshaa híwó'di dínmuudího Christ-ví'gedá t'owa ovâyt'ôe'o', hedí indá naa díseegídí kin díví'o', dínhanginnândi Yôesi Tádádí naa dísóge'in i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dó'áyîngi'amídí. Hewänbo wây-á wëndá naa díwänpithúumáadi hedá dituhânt'óedá in t'owa Christ-ví'gedi ovâyt'ôe'o', hedího pín ta'ge haydi wídíví'opí, indá ingí'dá'mân díví'o'. Dí'ánde naa wa' náä pan dee o'ándi shánki wänbo t'ôephade iwe dítôeni'in.

18 Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'áyîngimähpi. Haa híwó' háa híwó'pí diví'ánshaamáa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovâyt'ôe'o'dá híwó'di namuu, hedího shánki wänbo naa díhíhchando'.

19 Hedí wa'di híhchandibo' omúní. Un t'âhki'díbo naa dînyúusu'odi, hedá i Yä'dáa'i P'oewaahâa Jesus Christ-di dímä'idi naa díkhäge'dodá, handidi dínhanginná t'âhki híwó' naa dînpuwagít'ôe'in. 20 Hânho wên háäwên oda', hedí dáywhäyunde ná'in oda'in dînpuwagít'ôe'in, hedí ná'innân in namuu: Há'to háäwídí díwôeda'määni'i dáy'amí. Náä pu'wahay khuwôeda'ginpídíbo' oyi', hedí náä há'bibo omúní'in oda', hedânho háa naví wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídí Christ hay'i namuu'in, tobáháa owówayi' háa díhay wänbo'. 21 Kinnân naagí' namuu: Christ-ân naví wówátsi waagí'ba dínmuu, hedí ochuudáho shánki wänbo i-ádi ochá'ni. 22 Hewänbo wa'di náä oepáa k'aydibo naví wówátsi dîntä'ándáho', shánki wänbo híwó'di háäwí naví t'ôe iwedí dînpée-í, hedího naa wídínhanginnáhpi wé'i wí dóde'mamí'in, háa owówayêeni'in háa ochúu-í'in. 23 Naa wêege'in ánshaa-á donmáa. Náä oepáa k'aydi'in wówátsi dóyoe'amí'in oda' Christ-ádi ochá'nídí, gá han dînpóedáho shánki híwó' naagí' namúní'dân. 24 Hewänbo ungi'-áho shánki natáy wa'di náádi dáywóyí'nídí. 25 Naa dínhanginná ná'in wâyümáa'in ta'gen namuu'in, hedího wá' dínhanginná

näädíbo dáywóyí'ní'in undádí owówáyêenídí, hedânho unbí whäyü únmuu'í shánkí únkay-ídí hedá iwedá shánká íhíhçaa-í, ²⁶ hedá owáy unbí'we wíyá opowá ihaydá Christ-di shánkí báyéki wovâyhíhchanmääni naa omuudi.

²⁷ Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó'nin wówátsi bínhúuwí, i híwó'di tų Christ-ví'gedi natú' waabá íthaa-ídí. Kin únkhây'ä' úví'amí'in hedânho tobá unbí'piye' opuwämää wänbo háa omääpí wänbo', naa dínhanginnáni kay'indi íwinnin, hedá unbí ánshaa-á unbí taachandá wa'di wêedá' únmuu'indá, hedá i híwó'di tų Jesus-ví'gedi t'owa dívíwhäyü-ídí un wé'ge úvísó'dinde'indá. ²⁸ To'wên unbí'piye' híwó' dichäapí'in háy wänbo wívínkhuwôeda'ípí. Íkhuwôeda'pí'in wovây múndedi bínkeekw'ôení indá dipedeemuu'in, hewänbo undá Yôesi Tádádânho wovây'aywoeni'in. ²⁹ Yôesi Tádádí wovây má' Christ namuudi bînt'ôephadé-ídí, iví'piye' úvíwhäyü-ídí dá' bá yoe. ³⁰ Undídá naa ho dímu' háa wí Yôesi Tádáví sundado waagibá dáyhänbo'in, hedá nää-á únhanginpóe wa'di hanbo dáyo'in. Hedá un wá' nää hanbá bínphadende'.

2

Háa Christ i'an waabá na'in wá' gínkhây'ä' íví'amí'in

¹ Christ-ádí gimuudi gínkoedi wí'ná táye ívíkweewaasenwaatu'â'amídí. Idi díséegídí gínkoedi wí'ná táye ívíbo'aawówá'amídí. I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díwóndedi gínkoedi wí'da' gimuu waabá gicháa-ídí. Na'inbí pí'ná khó'yé gitaachanpo'di gínkoedi wí'ná táye ívísehkanähúuwídí.

² Hediho únkhây'ä' wêhpêedá' í'ánshaamúni'in hedá wí'ná táye-á úvíséegíhúuwí'in hedá t'ähki unbí háa-á unbí taachandá handá' únmuu'indá. Handídiho shánkí wänbo naa díhíhchanmääni. ³ Wên háawên wänbo ungi'da', háa úvípitég-ídí dá' wí'úví'â'amípi, hewänbo áagé úvípikw'ôení hedá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánkí híwó'nin dímuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wây-á wé'ge'in t'owaví wówátsi bín'áyíngimá've-í, unbí'da' bá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi' bá Christ wá' háädi wänbo t'ähki há'bibá namuu wänbo', wínachanpóepí únkhây'ä'in wa'di há'bibo namúni'in, ⁷ hediho napida'di iví háäwí t'ähki iyoe'an wí pant'ôe'i waagibá napáa-ídí. Wí t'owa waagibá na'aypuyä hedá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho'. ⁸ Hedáhá' Yôesi Tádá óe'a'ginnandi iví wówátsi imägidi wên phé'wan deedi nachuu.

⁹ Hedi han i'andi Yôesi Tádádí shánkí kw'áye óesóge, hedá natú i-á to'wên t'ähkíwí shánkí hay'i namuu'in, ¹⁰ hediho t'ähkídíbo dívídé'gendikw'ôení Jesus óe'a'ginmääni'dí, t'ähki

oe makówá dikw'ó'nindá, nää oepáa k'aydi i'ge diyí'indá, hedá nan soge núugé dikw'ó'nindá, ¹¹ hedá t'ähkídíbo-á ditúni Jesus Christ i shánkí p'ó'dédí' namuu'in, hedí kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' úvisó'dêe-i'in Yôesigí' githáa-ídi

¹² K'ema'in, undá, oyi' ihaydi häädi wänbo t'ähki navi hí' dînt'óyande', hedího nää-á wá' tobá undá, wó'yipí wänbo shánkí dînt'óyaani. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hedího ihaydá' úvisó'dí'be-í hääwí únkhây'ä'i' úvíkanhúuwí, hedânho t'owa bînkeeyamídi in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'ná khó'yé ún'ándí iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhäge'máa hedânho ida'ídi háa i natsonpóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhäge'do' kin úví'âamídi.

¹⁴ Tụt'ayginpídíbo tųwhänpídíbo hääwí t'ähki bîn'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovâytuusú'amípí, hedí unbí pí'ná khó'yé-á yä'dâa'inda' ímúní, hedânho úvípikeekw'ôení Yôesi Tádáví ây ta'gendi ímuu'in, hedá yä'dâa'indá unbí wówátsi-á bîn'húuwí tobá in híwó'pí'in t'owaví yâa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óegé namuupí i'gedá' dimän. Oe makówá in agóyódi dínko'o' waagibá nakhây'ä' nää oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'inbá ímúní'in, ¹⁶ i tųu nawówátsipäyí'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi naa dínkoedi-í híhchandi otúnídi híwó' dáy'annin, hedá wí ää'i' ikhääde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhää'in, hedího hääwí dáy'andi' wíđinpedeepí. ¹⁷ T'owadi animáa dáy't'ahánú'in Yôesi Tádá óemá' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímägi hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'di navi ûnp'oe donch'âani hedânho unbí t'ôe Yôesigí' únbowađée-ídi, hebo tobá han dínpo'e wänbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'min híhchan bîn'má've-i'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhchaa-i'in, hedího unbí híhchan oyämu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídíbo Timothy unbí'piye' dósaaní hedânho háa íkw'ó'nin dínhanginpúwídi hedí kindidi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-ádi wína'ánpí. Ida'mân na'áyîngidi ta'gendi unbí'gedi i'ánshaa'o'. ²¹ T'ähki in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedida' dívi'ánshaamáa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpihanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikhäge'do waagibá, idá naa báyéki dikhäge'nán i híwó'di tųu Jesus-ví'gedi ánt'ôe'amídi. ²³ Hedího owáy háa naa dínpuwagít'ôe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedí navi pí'ná khó'yé ochaa

Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídibo naa wá' unbí'piye'ba dípuhpägít'óe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaanídi. Dínkhäge'táy ihaydi undá naví'piye' i dînsan, hedí naagí' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-ádá wé'gá änt'óe'an, hedá wíye sundado wé'ge änhänbodi waagi'inbá gamuu. ²⁶ Nää hânho un napuwäda', hedá nat'oe un úhanginpóe'in i-á nahay'in, hedí hä'indá óe'áyîngimägi hedího unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na'änwän. Hewänbo Yôesi Tádá ûn'iyapóedí óehekhäämägi. Hedí han i'andi naví'piye' wá' na'iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó'k'áykháapúwípídi. ²⁸ Hedího wíyá shánkí wó'tsikhada'pí unbí'piye' dówáysaanídi, hedânho i bînmúnídi hedá íhíchhanpúwídi, hedí handídi naa-á ánshaa iwe wó'chá'nípí. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bînséegíkéyí. I-ádí hedá to'wên i waagi'ba dimuu'indádi bîn'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'óe ón'odi chuwa k'áygéhay napówádân, hedá hääwí naagí' i'andi i-á nakhâymmu iví wówátsi imäänídi. Nä'i hääwí undá wí'únkoedípi dîn'amídi naví'wedí kayí' diwe íkw'ôndi.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívíhúuwí'in.

¹ Tí'úuwín páadé'in, nää nä'i wâyta'âamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvíhíchhanmá've-í. Tobá nä'i hääwí i'gedí wâyta'nán wänbo', kaykhan wídînpó'pí inho wâyta'nanninbá nää wíyá wâyta'namídi, hedí nä'i hí' wâyta'do'idá wovây'aywoení.

² Úví'áyîngí'âamí hä'in hôeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedí, indá yä'dâapí'da' díví'o', indá in Hudíyoví k'ewe' taadi ovâytaa'an wänbo nä'in taa-á wên tsaanachä'muupí'indá'mân inbí túu'ú dînmuu. ³ Na'innân in ta'gen k'ewe' taa waagi'inbá âymáa'in gimuu, gá Yôesiví P'oewaahâadi na'in díkhäge'dodân Yôesi Tádá äy'a'ginmäänídi, hedá na'indá híhchandi gitú' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'ívíwhâyundepí hääwí wí'bo íví'o'idíbo na'in dîn'owóyé-í'in.

⁴ Ma'dí wí to'wí nachanpo' híwó'di hääwí i'odíbo' ón'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í iví shánkí ochanpúwí'in i hääwí naa dáy'andíbo dîn'owóyé-í'in. ⁵ Naa-á khâave thaa ihay'i omuudi in Hudíyoví k'ewe' taadi dítaa'an; naví tádá-á yíyá-á Israel-'in dînmuu; wí Benjamin-bí äy iwedí'i-ân omuu, hedânho wí kodí'di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'ähkí dônhon; ⁶ hedí pín ta'ge haydi naví whâyü

khuu donhondi in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'ôdi. I tsontu Moses ita'nandi' t'âhki dó'a'gindodi to'wí wänbo wí'ûnkoedipi dint'e'p'ide-ídi.

7 Nã'i hääwí namuudi naa dáyyengi'owän, hewänbo nää Christ dóséegídi nã'i hääwí nachä'muupi waabá dínchanpo'.
 8 Hedi nã'i hääwída'ba yoe, hääwí t'âhkân nachä'muupi waagibá dínchanpo', gá nää-á Christ Jesus navi p'ó'dédi' dínmuu'i dontaadân, hedi i-á shánki híwó'di namuu hääwí t'âhkívi'wedi. Hedi nää Jesus dótaadi nã'i wé'ge'i hääwí dínpedee waagibá dóchaa, hedi nã'i hääwí-á phé'yävi whée óecha'gít'óe'ida' waagi'ba namuu gin otúní hedânho Christ shánki híwó' dótaa-ídi. 9 Naa oda' Christ-ádi wí'da' gamúní'in hedânho Yôesi Tádádí díchaa'má've-ídi t'aywó'di wídómáapi waagi. Hewänbo há'to kin díchaa-i i tsontu Moses ita'nandi' dó'a'ginnamídi dáykhäädédibo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywhäyundédân, gá Yôesi Tádá natû'dân in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'innân idi ovâychaa'máa t'aywó'di wídyámáapi waagi. 10 Naa oda' ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedi in kay imáa'in napäyi', hedi naa oda' nã'in kaybá dímäáni'in dómá've-ídi. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá' hanbá dont'ôephadé-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', 11 hedânho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyedq' ívíkhäü-í

12 Naa wó'tû'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedi naa wó'tû'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo ha'bi opúwídi ihayda' dáykhääde' i dínáy'i donhónídi, gá hangí-ân Christ Jesus-dída ho naa díké'dân. 13 Tí'úuwin páadé'in, wí'ochanpo'pí t'âhki hä'i dínáy'i ho donhógi'in, hewänbo nã'indá' dáyo': Háa ho dínpóe'indá dá'yannindá i'gedi wíday'ánshaa'opí, hewänbo shánkídi háa dáykhây'máa i'gedân dá'yánshaakanhon. 14 Wí ää'i' páadébo napówa-ídi íkhääde waabá naa wá' dáykhääde hedânho hääwí Yôesi Tádádí dímäáni'in ot'anpúwídi. Hedi kinnân idi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yôesi Tádádí makówápiye' dítukánkhây'máa.

15 T'âhkídiibo hangintan dâymáadi ta'gendi dikweesen-paa'indá dínkhây'ä' díví'ánshaamäáni'in nã'i otú'i híwó'di namuu'in. Hedi wí to'wí háy piháa i'ánshaamáada, Yôesi Tádádí nã'in wänbo ônthayk'úwí. 16 Hediho in nahaydi giháhpóe'inbá ívíkanhondi, hanbá na'inbí wówátsi áyhúuwí. 17 Tí'úuwin páadé'in, háa naa navi wówátsi donhon waabá un wá' t'âhki hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yä'dáa'in wówátsi

dâyhonnin háa wâykeeyan waagibá híwó? bînmúní, hedi háa díví'o waa un wá' hanbá úví'âamí. ¹⁸ Hâyän wänbo wâytu'an hedi nää-á sée'indidá wiyá wâytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dâyhon diwedi nakeepo? dâyyoegimáa'in háa Christ-di na'ingí? dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimän. Yôesi dâya'ginmäänív'wedi húukandá suwä-á i'gedi shánki díví'ánshaa'o?. Hääwí wôeda'wó'di díví'o? i'gedá dívíyêngihée'o?. Indá i hääwí nää oepáa k'aydiwi i'gedida? díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówá i'gedá ív'ánshaa'o?, gá iwá na'inbí úwäná waagibá gínnândân, hediho pín ta'ge haydi âytsikha'máa na'inbí aywondi gínmuu'i? iwedi gínwáy'ää-ídi, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na'inbí túu'ú kaypi? gínmuu'i gínchuwagít'óe wänbo dín'egókhây máadáhá? ts'aabi dînpakhây máa, háa iví' ûnmuu waagibá nawówápóe waabo?. I-áho hääwí t'ähki i'gedi natsonyidi ûnkoedi kin i'amídi.

4

¹ Hediho naví tí'ûuwin páadé'in, Na'inbí Sedó Yôesiví'piye? kay'indi úvíwhäyuhúuwí. Naadá un báyéki wâyséegídi wâymuní'in oda?. Undidá naa díhíhchando?, hedi hääwí dáy'andi ot'anpóe'i waagi'inbá ímuu gin wâychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygi'di dovântumáa dänwóeni hedi wí? dänpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gin damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'ôe'o'i? unmuudi, wída'máa ná'in kwiyä? ovänkhäge?namídi wí? dapúwídi, indá dânt'ôe'o? i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa dânt'ôe'amídi. Hedá Clement-dádi wây-á wé'ge'indádi hanbá díví't'ôe'o?, inbí kháwä-áho in ta'nin diwe dínta'muu, iwe natú? to'wên dimuu in wówátsi nahándeipi'in dâymáa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi häädi wänbo t'ähki úvíhíhchanmá've-í, hedá wiyá hanbá wâytu'âamí, úvíhíhchanmá've-í.

⁵ T'ähki t'owa-ádi híwó'da? ímuní, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídiibo na'ádi. ⁶ Báyéki ánskaa iwe wí'ikwó'nípi, hewänbo hääwí t'ähki i'gedi úvíyûusu'âamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hääwí úntáy'i bîndaa'amí, hedi kin úví'odi bînkú'daa'âamí wá?. ⁷ Yôesi Tádádi díkhäge?do? ánsaaaginpi'diibo gikwó'nídi, tobá na'in t'owada? gimuudi wígínhanginnáhpí wänbo háa kin dín'o'in. Hedi kin wovây'odi t'ähki unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i-á unbí hangintandá wovây'áyînmá've-í, Christ Jesus wé'ge ímuudi.

⁸ Tí'ûuwin páadé'in, ná'i-á naví t'ä'gidi hí? unbí'piye dínmuu: Häädi wänbo t'ähki ná'i hääwí i'gedi úví'ánshaa'âamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'i-á, in ta'ge'in p'óge i'ge

wovâyhondi-á, i yâ²dâa²i namuu²i-á, naséegímuu²i-á, t'owa t'âhki ovâyhí²andi-á, i shánki híwó²di namuu²i-á, hedá i²gedi t'owa híwó² dívihée²o²i-á. ⁹ Naví hí² ít'oe hedá naví tsiyekan dînmû², hedihó t'âhki naví²wedi íhâhpóe²i-ádí i hâhkan naví²wedi bînhógi²i-ádí ihayda² úvíkanhûuwí, hedí kin úví²odá Yôesi Tádá undádí nayêeni, idá dikhâge²do² áns Haaginpídíbo gikwo²nídí.

¹⁰ Tobá híwó² hay thaa naphade wânbo nää undi wiyá naa dí²ánshamáa díkhâge²namídí, hedí handidân Na²inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímägi. Naa dînhanginná ta²gendi naví²gedi ho úví²ánshaa²o²in, hebo nää pu²wahaydi wí²únkoedípi háa íchaa²in dínkeeyamídí. ¹¹ Naa dînhääwítáy²in wó²tû²pi. Ohâhpóe ohíhchaa²-ídí tobá háyú dînkwo²on wânbo². ¹² Naa dînhanginná naví wówátsi donhûuwí²in wí sehkanawó² nawówayi²i waagibá háa wí kodit'owa namuu²i waagibá. Naa ohâhpóe hádídí ohíhchanpúwí²in, tobá híwó² dáyhúuyo háa ohâhsên wânbo², tobá báyéki dînkwo²on háa háäwí dîntáy wânbo². ¹³ Christ-di in kay dímädiho ná²i háäwí t'âhki dínkoedi dáy²amí²in.

¹⁴ Hewânbo tobá háäwí t'âhki dîntáy²i dómáa waabá ochaa wânbo², undá naví²piye² híwó²nin ímuu díkhâge²nandi wa² náwe dont'óephadededíbo². ¹⁵ Un Philippians, unbo ná²i úhanginná: Oe Macedonia nange iwedí opáadépee ihaydi i híwó²di tuu Jesus-ví²gedi t'owa dovây²t'óe²amídí, undida²mân háäwí naa díyámú, wây-á méesate iwe²indidá yoe, undida²mân dínchä²san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu²ú wânbo o²ándí dínkhâge²táy ihaydi undi wáymúuví shánki háäwí dînsan. ¹⁷ Wí²í²âanípí nää wáyda²máa²in wiyá háäwí dímäánídí, hewânbo oda² unnânho báyéki híwó²di bînhóní²in Yôesiví²wedi, wí to²wí iví t'óe iwedí báyéki wá²aa ihónde waagibá. ¹⁸ Nää-á háäwí dîntáy²i-á hedá shánki wânbo dîntáy²iví²wedi dómáa. Ná²i báyéki háäwí-á dómáa gá Epaphroditus-di háäwí undi dînsandi² dínkândân. T'owadi háäwí sa²wó² nasuu²i-ádí hedá animáa dâyhánú²indádí Yôesi Tádá ónhon óemäänídí, hedí i-á iséegíhógidi nahíhchanpo². Hedí hanbá ná²i háäwí undi naa dînsandídá wá² Yôesi Tádá óehíhchando². ¹⁹ Hedího Christ Jesus-ví²in ímuudi naví Yôesidiho háäwí un úntáy²i wovâymääní iví báyéki híwó²di háäwí únkw²ó² diwedí. ²⁰ Hânhay wânbo t'âhki na²inbí Yôesi kw²áayébo² áymá²ve-í, i-á na²inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitu²an

²¹⁻²² Yôesi Tádávi t'owa t'âhki ovâysengitu²âamí, indá Christ Jesus-ví²in dimuudi. In tí²úuwín páadé²in naa-ádí diyí²indá hedá t'âhki in wé²ge²in Yôesi Tádávi t'owa nää dikw²ó²nindá

wovâysengitɔʼan, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'óʼnindi shánkí wänboʼ.

²³ Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí píʼnă khóʼyé bînmáʼve-í.

In PáadÉ'IN Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

1 Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séegísehkanä bînmá've-í, hedí idi wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

2 Häädi waa ívíúusu'o' ihaydi Yôesi Tádá áykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedí Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívîhádíndedi ívíúusu'amídí häädi wänbo t'ähkí íví'ánshaa'o' háa úví'o'in Jesus-ví'piye' úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvít'ôemáa'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvíyää'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää-ídi úvítískha'máadí.

4 Tí'úuwín páadé'in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin iví'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tų na'indi wâymägi'i tųda' wínamuupí, hewänbo hääwí kay'i namuu, hedí wây't'ôe'odi i Yä'dâa'i P'oewaa'hâa na'indádí nayi', hedí gínhanginná nã'i tų-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedí t'ähkí íví'andi-á ungi'da' namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'ba-á ímúnídí, hedí tobáháa báyéki t'ôephade únpówá wänbo', i Yä'dâa'i P'oewaa'hâadi híhchan wovâymägi na'inbí tų dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'ähkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'ä' dâyhúuwí'in. ⁸ I tų Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedí thay'eedi unbí'wedí napeedi oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewänbo iwepiyeda'ba yoe, wéngé t'ähkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvíwhâyunde'in, hedího wínatáypí wíyá háawên unbí whâyü i'gedí âytü'âamídí. ⁹ Hã'in t'owabo unbí'gedí ditü' háa undí na'in díséegí'annin, hedá háa hääwí bînkhiyédi unbí yôesi waa bînchaa'i bînyoe'annin Yôesiví'piye' úvíwhâyü-ídi, hedá háa nää-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmä'in, i-á i ta'gendi nawówáyí'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa nää íví ay únmuu'i bîntískha'máa makówádí nawáy'ää-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewâywówápaa'i', hedí idibá dín'aywonkhâymaa owáy

ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovâytuchänu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'úuwín páadé'in, úhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa ív'an waa wínapedeepí. ² Undá úhanginná unbí'we gipówápídíbo báyéki dí'tôephadekannannin hedá báyéki híwó'pí' na'in díhée'annindá oe Philippi búu'ú. Hewänbo tobáháa báyéki t'owađi dí'ahkháa'amí'in dida' wänbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dínyáa'an ív'í híwó'di tų wâytu'âamídí. ³ Na'indi wâywhäyu'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedi wí'ívihänge'anpí, hedá na'inbí ánskaa-á yä'däapí' wíginmuupí, hedi háäwí wänbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayí', hedá dímu' ihay híwó'nin gimuu'in ív'í híwó'di tų âyt'ôe'amídí. Hediho ív'ihí'máadı wí'ívísó'dindepí t'owa äywänpihíhchannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân äyhíhchannamídân. I-áho háäwí t'ähki na'inbí pí'nä khó'yé äymáa'i' imunde'. ⁵ Un úhanginná sa'wó'gí unbí'gedi wí'ívíwänpihée'anpí, hedá wá' wí'ívíhóeyó'anpí undi háäwí dímäänídí. Yôesi Tádá úhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'ívísó'dindepí t'owa na'inbí'gedi híwó' dívihée'amídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'ôekhuwa'in gimuudi gínk'ôe wänbo he'ennin dípaa-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihaydi, wí yíyá ív'í áyyää itsäa'odi ovây'áyínmáa waagibá wâysehkanä'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedi na'inbí séegi unbí'piye' gínmuudánkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tų wâymäänídíđá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ánshaapí'an, undádí gikw'ó' dihaydi báyéki ív'ít'ôe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tų wâytuuphadende' ihaydibá khuu-á thaa-á ív'ít'ôe'an wá' äychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâynípí háäwí gíntáy'i dímäänídí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhäyunde'indádí na'in gikw'ó' dihaydi, háa na'inbí wówátsi äyhon waagi yä'däa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedipí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dín't'e'p'íde-ídí. Un úhanginná hedá Yôesi Tádá wá' úhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un úhanginná wí'inbo wâyhée'annin, hedi na'indi wâytumakhe'an wí tádá ív'í áyyää ihée'o waagibá, hedá wâykweeaaasenwaatu'an, hedá kaygi'dídá wâyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâytukánnan ív'í'piye' í'äa-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

13 Hedi wiyá hääwí namuudi wá? Yôesi Tádá häädi wänbo t'ähki äykü'daa'o?. Nä'i tuu wâytumáa'i? un it'oedi hedá bînséegí'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvíwhäyü, t'owaví'wedida'ba yoe. Hedi ta'gendi Yôesiví' tuu-ân ûnmuu, hedi ná'i tuubá un ipiye' úvíwhäyunde'inbí pí'ná khó'yé it'ôemáa.

14 Tí'úuwîn páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'ginmä'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhäyunde'in dînpóe waagibá un hanbá únpóe. Unbí ówînge'in t'owadibo wovây't'ôephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ovây't'ôephadekannan waagibá. 15 In Hudíyodânkun hân'oe Yôesi Tádá ví tukhe'min ovây'hánú, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhepiye. Indida Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähki dâyyoegi'o?. 16 Dívísó'dêe dí'ahkhâ-ídí in Hudíyo dimuupi'in t'owa hádídí ovây'aywoeni'in wí'ây't'ôe'âamípídí, hedi handidi ná'in Hudíyoví t'aywó'di dînsôemân, hediho Yôesi Tádá inbí'piye' nat'aydi náa inbí tuchänu ho dînpówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

17-18 Tí'úuwîn páadé'in, unbí'wedi wí háy tähki giwiyedee, hewänbo tobá undádí wígwik'óhpi wänbo wa'di na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ánshaamáa, hediho hânho wiyá wây'múni'in gida?, hedi unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dinde?. Naa Paul háyänbo dáysó'dêe wây'múnidí, hewänbo i Penísendidí dí'ahkhánde?. 19 Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'äädi iví páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnân iwebá wây'múnidí, hedá un ímuudá gihíhchangít'óe, hedá unbí'gedá ívíyêngihée'amí, wí hääwí git'anpóe'i? ímuu waagibá. 20 Un ímuudânkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando?.

3

1-3 Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpó'in, hedi báyéki gitaachanpóedi wígitsíkhakanda'pí ginhanginpúwí'in, hedânho gí'ân shánki híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihaydi iwebo dáywóyí?, hedi iwedi na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, i-á na'indádí it'ôe'o' t'owa ovây't'ôe'amídí Yôesi Tádá ví híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hediho unbí'piye' i wâysan wovâykweewaassenwaatü'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánki kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhäyü-ídí, hedânho i t'ôephade únpóe'i? namuudi wí'úvíyâa'amípídí unbí whäyü iwedi. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'ôephade dînpúwí'in imá?. 4 Wa'di undádí giyi' ihaydibo wa' napóepídíbo' ihayda' wâytu'o' âyt'ôephadegít'óe'in, hedi únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-di Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

⁵ Hedânkun báyéki otaachanpóedí wíđintsikhakoedipí Timothy unbí'piye' dósaaníđí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whâyü i'gedi háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyíngi iwe o'ânwân gá o'ândân háđíwáy i Penísendidi wovâyt'annin, hedí wovâyt'andá háäwí t'ähki ungi' íví'andi pedee'in gínpúwí. ⁶ Hewânbo náä-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedí wí híwó'di tų úvíkanhon ni'gedi dínkán. Idi dítu'an unbí whâyü wa'di únkay'in hedá séegí-á bînmáa'in, hedá háäđi wânbo t'ähki na'inbí'gedi híwó'da' úví'ánshaamáa'in, hedá ta'gendá ída'in wíyá díwáymúni'in, na'indi wáymúni'in gida' waagibá. ⁷ Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhâyunde'in gínhanginpóe ihayđi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki káy'i t'ôephade iwe gikw'ôn wânbo'. ⁸ Náä gínhanginná unbí whâyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hedího hânho sa'wó' na'inbí wówátsi áyhon. ⁹ Na'indi Yôesiví'piye' wâyüusu'odi hânho gihíhchanpo', hedího un ímuudi tobáháa háyü Yôesi Tádá áykú'daa'o wânbo', ihay kú'daa wânbo wa' wí'ây'ohpí. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta'ge hayđi Yôesi Tádáví'piye' ívíyüusu'o' idi dípunmääniđi unbí'piye', hedânho wíyá wáyhá'amíđi, hedí handíđi wíyá háäwí úntáy'i' íhâhpúwí shánki híwó' úvíwhâyü-íđi.

¹¹ Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á áyda'máa unbí'piye' díhúuwíđi. ¹² Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namíđi hedânho shánki wânbo wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bînséegíhúuwí. ¹³ Handíđânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná khó'yé shánki wovâykaymääni, hedího owáy i nawáypówá ihayđi t'ähki in wé'ge'in t'owa íví'in únmuu'in wóegé, undá yä'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wânbo wovâyt'e'p'íde-í'in wíwínmá've-ípi unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi áyhúuwí'in Yôesi áyhíhchannamíđi

¹ Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'âamí: Háa unbí wówátsi bînhúuwí'in Yôesi Tádá bînhíhchannamíđi wáyhá'anho', hewânbo Na'inbí Sedó Jesus-di dínk'ú' wáydáa'amíđi hedá wâytumakhe'amíđi shánki wânbo úvísó'dêe-í'in kin úví'âamíđi. ² I tsontų wâytu'andi' un úhânginnânho', hedí ná'i tsontų-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'ä.

³ Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhúuwí'in: Yä'dâa'indá' unbí wówátsi bînhúuwí, hedího to'wí unbí sedó háa kwíyó

wí'únmuupí⁷-ádí wí'úvíwhqhkwmá⁷ve-ípí. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada⁷ un únhanginnání⁷in háa unbí túu'ú bîntsonmá⁷ve-í⁷in, hedânho yä⁷dâa⁷in ímúní hedá t'owadá wovây⁷a⁷geeni, hedí unbí túu'údí háa íwânpichaa⁷ waagida⁷ wí'úví⁷âamípi, hedânho in wé⁷ge⁷in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí⁷in dívíkanhon waagi wí'úví⁷âamípi. ⁶ To⁷wí wânbo wí'únkhây⁷âhpi wiyá to⁷wí Jesus-ví⁷piye⁷ iwähâyunde⁷i híwó⁷pi óemá⁷ve-í⁷in háa iví kwee háa sen óekwee-í⁷in. Thay⁷eedi hedá kay⁷indá ho wâytu⁷an, Na⁷inbí Sedó Yôesidi in to⁷wên han díví⁷o⁷indá ovây⁷tuchânukhây⁷máa. ⁷ Yôesi Tádádí na⁷in dítukánnan iví⁷in gimúnídí hedânho yä⁷dâa⁷indá⁷ gipúwídí, tsé waagi⁷inbá giyêenidá yoe. ⁸ Hedího to⁷wên ná⁷i híwó⁷di háhkan dâyyoegimáadáho wí hí⁷t'owaví⁷da⁷ wí⁷ovây⁷yoegi⁷opí, hewânbo Yôesi Tádáví hí⁷-ân ônyoegi⁷o⁷. Yôesi Tádádânho iví P'oewâhâa dímagi, hedí ná⁷i P'oewâhâa-á yä⁷dâa⁷i namuu.

⁹ Wínatáypí naadi wâyta⁷namí⁷in háa únkhây⁷ä⁷ in wé⁷ge⁷in Jesus-ví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷in bînséegíhûuwí⁷in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá⁷an kin úvíkanhûuwí⁷in. ¹⁰ Hedí ta⁷gendi undi t'âhki in Jesus-ví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷in háa Macedonia nange dikw⁷ó⁷nin bînséegí, hewânbo kaygi⁷di wây⁷tumáa wiyá shánkí wânbo bînséegíhûuwí.

¹¹ Úvísó⁷dí⁷be-í unbí wówátsi hanginpi híwó⁷ bînhûuwídí, hedá ún⁷âyíngiwó⁷náhpí i⁷ge wí'úvítomá⁷ve-ípí, hedá unbí wówátsi únmuu⁷igí⁷ úví⁷t'óe⁷âamí bînpichä⁷t'aanídí, háa na⁷indi wâytu⁷an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owaví khäge⁷ wí'úntâynípi, hedá háa unbí wówátsi bînhon waagidi t'owa Yôesiví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷in dimuu⁷indá wovây⁷a⁷ginhûuwí.

Háa napuwagít'óe⁷in Jesus nawáy⁷ä⁷ ihaydi

¹³ Tí⁷úuwín páadé⁷in, gida⁷ un únhanginnání⁷in háa in to⁷wên inbí wówátsi dâybowa⁷in dínpuwagít'óe⁷in. Wáy wên t'owa-á i⁷gedí wídínhanginnáhpí, hedânkun to⁷wí nachuu ihaydi dik⁷âykháapo⁷. Naa wó⁷da⁷pi íchanpúwí⁷in háa in dichaa⁷ waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu⁷in hedá nawáywówápóe⁷indá, hedânkun kin wá⁷ ívíwhâyunde⁷: To⁷wên Jesus-ví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷in inbí wówátsi dâybowa wânbo⁷, Yôesi Tádádí ovâywáywówápa-í Jesus-ádí dikwó⁷nídí owáy nawáy⁷ä⁷ ihaydi.

¹⁵ Ná⁷in wây⁷tukankhây⁷máa⁷in Na⁷inbí Sedó Jesus-ví hí⁷ únmuu: I nawáy⁷ä⁷ ihaydi in to⁷wên inbí wówátsi dâybowa⁷inbí páadébo na⁷in wa⁷di giwówáyí⁷in iví⁷piye⁷ wí⁷gimânpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'óe-í wên tsonttu kaygi nakeetú⁷nin waagi⁷inbá, hedá i p'ó⁷dédí⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷iví tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé

waagibá-á. Ihaydáhá? Na'inbí Sedó Jesus-á makówádá nawhání. Ihaydíbá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye? díviwhäyü'indá diwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá? na'in wa'di giwówáyí'indá we'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'ó? diwepiye? dípiyegít'óe, hedi iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hediho i-ádi hãnhay wãnbo t'ãhkí gikwo'ní. ¹⁸ Hediho únkhây'ã? ná'i hãäwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedãnhó wí'ík'áykháa-ípídí.

5

Gínkhây'ã? gikhâyímúni'in Jesus nawáy'ãã-ídí

¹ Tí'úuwín páadé'in, hãädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ã? i'gedi wáyta'nami'in wínatáypí. ² Unbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ã'in, hewãnbo wínahanginnáhpí hãädi i thaa nanání'in. Wí sãnbi tsíkhagipí khu'déedí na'ãä waagibá, Jesus wá? tsíkhagipí napowagít'óe. ³ T'owa ditú'be-í, "Hãäwí t'ãhkí áyíngipídíbo híwó? gínmãn, hediho há'to hãäwí wãnbo híwó'pí? gínpuwí." Hewãnbo wa'di ha'wãa dívíhí'mãädiho t'óephãde dínpúwí, hedi há'to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsíkhagipí ná'i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo? waagibá.

⁴ Hewãnbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó? únkeet'óe, hediho Jesus nawáy'ã'i thaadi áyíngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sãnbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hãäwí t'ãhkí thaadida? úví'o'in hedá nakohthayná? ni'ge ímãnnin waagi'inbá ímuu, in t'owa hãäwí t'ãhkí khuudi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wígimuupí. ⁶ Hedãnhó wígínkhây'ãhpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúni'in, hewãnbo giyósa'wo waagi gikwo'ní, hedá na'inbí tsiyekandá híwó'dá áy'áyíngihúuwí. ⁷ Khu'déedãn t'owa diyókháyã? hedá dívisuwäyíyéndé?. ⁸ Hewãnbo na'in thaadi'in gimuu, hediho na'inbí tsiyekan gínkhây'ã? áy'áyíngi'ããmí'in. Yôesivípiye? ívíwhäyü-í hedá t'owa-á äyséegihúuwí, hedi kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúni, inbí píhkhú iwe'i kwãk'u aa dívípitógidi inbí túu'ú dáy'áyíngi'amídí. Hedá pín ta'gedi gitsíkha-í Yôesidi dín'aywoenídí, hedi handidá in sundado inbí kwãk'u p'óhkhãndá inbí p'ón dáy'áyíngi'o'in waagi'inbá gimúni. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí? i'annin namuudi Yôesi Tádádí díde?man dín'aywoenídí, t'aydi díтчãnú-ídá yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí? nachuu, hedi owáy nawáy'ãã ihaydi tobáhãa na'inbí wówãtsi äybowa wãnbo háa wa? giwówáyí wãnbo? hãnhay wãnbo t'ãhkí i-ádi gikwo'ní. ¹¹ Hediho wí'ná táye úvíkay'ããmí hedá úvíkwee waasenwaatu'ããmí, háa nãä úvíkanhon waagibá.

Báyéki háäwí í'gedi ovâytumakhe'an

12 Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâyphâuwídi hedá wovâyhá'amídi. Indá kin dâý'amídi báyéki dívít'ôemáa. 13 Hedího ná'i háäwí wovây'o'i namuudi báyéki bín'a'ginhúuwí hedá bînséegihúuwí. Hedí t'ähkídiibo tsáaginpidíbo wé'ge íthaa-í.

14 Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wâymaßni: In dit'ôeda'pí'in bîntu'âamí ha'min wídimúnípi. In dikhuwôeda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídikhuwôeda'ípidí. In kay'indi dívíwínunde'pí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähki t'owa-ádi úvíbo'atá'amí. 15 Wí to'wídi wiyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwinkanmaßnípi i wí'di híwó'píba ónwâybuunídi, hewänbo undá únkây'ä' háädi wänbo t'ähki úvísó'dêe-í'in wí'ná táye híwó'da' úvíkanhúuwídi, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bînhúuwí. 16 Háädi wänbo t'ähki íhíhchaa-í. 17 Háädi wänbo t'ähki íkhâymuní úvíyúusu'amídi. 18 Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo'. Kinnänkun Yôesi Tádá nada' úví'âamí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

19 Í Yä'dâa'i P'oewaahâavi t'ôe wíwín'ahkhâa-ípi. 20 Yôesi Tádávi tukhe'min dimuu'inbí hí' háäwí dínchâ'muupí waagibá wíwínchanhúuwípi. 21 Hewänbo háäwí t'ähki híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'di namuu'ida' bînkxonhúuwí. 22 T'ähki yä'dâapí' namuu iwedi úviyâa'amí, tobáháa háäwí namúní wänbo'.

23 Yôesi Tádádi díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídi, hedí idânho wovâykhäge'namí wá' yä'dâa'inda' ímúnídi, hedí idá unbí wówátsi thaa t'ähki wovây'âyíngi'amí, unbí p'oewaahâa-á unbí háa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä' ihaydi háäwídi wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípidí. 24 Hedí Yôesi Tádádi ta'gendi wovây'âyíngikhây máa. Idá wovây'tukánnan iví'in ímúnídi, hedí háa natú' waa ta'gendi í'o?

25 Tí'úuwín páadé'in, dînyúusu'âamí.

26 T'ähki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegisengitu'âamí.

27 Naadi wáytonmáa, ná'in ta'nin t'ähki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'ôe-ídi bîntu'âamí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

28 Na'inbí Sedó Jesus Christ-di iví séegísehkanä wovâymaßni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Bú'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica bú'ú íthaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovâymaßání hedá wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkwò'nídí.

Paul-di ovâyúusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han íví'amí'in, gá unbí whäyü Jesus-ví'piye' shánki kay'in únpuwamändân, hedá shánki wänbo-á wí'ná táye-á úvíséegíkanhondá. ⁴ Hedánkun wähää wänbo t'ähki Yôesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedi ívíhé'e'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhäyühondá tobáháa unbí whäyü únmuudiho t'owadi wovâywhä'o hedá wovây't'ôephadekando wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudibo náäho un bînt'ôephadende', hediho i-ânho natúní un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedi handidi idi na'in dínkeeyo híwó'da' i'o'in, i híwó'di ún'ä'i' wovâymaßí. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge i'o', hediho in to'wëndi wovây't'ôephadekando'inbá idá hanbá ovây't'ôephadekankhâymaa, ⁷ hewänbo un náä bînt'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovâyâyâkankhâymaa, hedá na'indá wá' hanbá díkhâymaa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádi nawáy'ädi nakeepuwagít'óe iví kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'l'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba' wóegá. ⁸ Ihaydíbá in to'wên i híwó'di tų namuu'i' iví'gedi wídây'a'ginhonpí'indádi hedá in Yôesi Tádá óetaa'i'in wídida'pí'indádi idi ovây'tuchänukhâymaa. ⁹ Hedi kinnân inbí tuchänu dínmúní: Hânhay wänbo t'ähki dipedeeyêeni, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovâywiyekhâymaadân, hedá iví kay báyéki únmuu'indá há'to dâymúní. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wên iví'piye' dívímági'in he'ennin ovâyypáa-í, hedi ná'in iví'piye' dívíwhâyunde'indibá óetegekhâymaa. Hedá undá wá' na'inbí hí' wâyphade'andi' dínwhâyundedi indádíbá íkwò'ní.

11 Hedí náʼi gínhanginnândihoʼ, häädi wänbo t'ähki wâyüusuʼoʼ. Naʼinbí Yôesidi wovâytukânnan iviʼin ímúnídí, hedího áydaʼmáa idi wovâykhägeʼnamídí híwóʼ unbí wówátsi bínhûuwídí hedânho i-á natúnídí taʼgendi iviʼin ímuu waagi íthaaʼin. Áydaʼmáa wáʼ in kay wovâymaßánídí hedânho háa ídaʼ waagibá híwóʼnin ímúní, hedá iví kaydi wáʼ wovâykhägeʼnamí bínbowá-ídí hääwí t'ähki úvíʼoʼi Jesus-víʼpiyeʼ úvíwhâyundedi. 12 Hedí owáy náʼi ívíyûusuʼoʼi napóe ihaydi unbí híwóʼdi wówátsi únmuudi t'owa ditúní Naʼinbí Sedó Jesus hayʼi namuuʼin, hedá undá heʼennindá ípúwí iviʼin ímuudi. Náʼi-á napuwagítʼóe gá Yôesi Tádá-ádí hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ádí inbí séegisehkaná wovâymaßigîdân.

2

Háa napúwíʼin Jesus nawáyʼääpídíboʼ

1 Tíʼúuwin páadéʼin, Naʼinbí Sedó Jesus Christ nawáyʼäʼ, hedí i naʼán diwe díwéʼgekhâymaa, hedí náä íʼgedi wâyhíʼkhâymaa. 2 Maʼdi wí toʼwídí wovâytuʼâamí Jesus-ví thaa ho ûnpówá hedího nawáyʼää gin. Hedá wáʼ maʼdi wovâytuʼâamí náʼi hääwí íʼgedi ûnhanginnáʼnin gá wí pʼoewaahâadi óetuʼandân, háa wí híʼ íʼgedi natʼoedá, háa wên taʼnin dôntaʼnannin diwá kin nataʼmuudá. Hewänbo kin toʼwídí wovâytuʼandáho naadi kayʼindi wâytumáa wesebo wíʼiyashapúwípí háa báyéki áyîngi-á wíwovâymaßánípí. 3 Wíwînmaßánípí toʼwídí wänbo wovâyýaaʼamidí in taʼgen namuu iwedi, tobáháa dívíkhäde wänboʼ. Waʼ Jesus nawáyʼääpídíbo náʼi wâytukangítʼóeʼi napuwagítʼóe: Báyéki tʼowa Yôesi Tádávíʼwedi dívíyâakankhâymaa hedá i toʼwí yäʼdâapíkan t'ähki íkhâymaaʼi nakeesogegítʼóe, i-á haʼbi namuu napedeegítʼóeʼi. 4 Náʼi toʼwí yäʼdâapíkan t'ähki íkhâymaaʼi-á hääwí wänbo t'ähki tʼowa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychaaʼi hedá dâýʼaʼginmäʼi-á iyogikhâymaadáháʼ i-áho náʼi hääwí t'ähkíví shánki kwʼáye ipitegekhâymaa, hedá Yôesi Tádáví méesate hayʼi únmuu iwe wänbo wíʼbo ipisogekhâymaa hedí natúní “Naa-áho Yôesi omuu.”

5 Ti wíʼúnʼánshaapíʼan waʼ undádí oyiʼ ihaydibo náʼi hääwí t'ähki íʼgedi naadi wâytuʼannin? 6 Owáy náʼi yäʼdâapíkan t'ähki íkhâymaa namuuʼiví thaa ûnpóe ihaydáho i-á natsʼankeepúwí, hewänbo náä hääwídí óeʼahkhándeʼ, hedí unbo ûnhanginná hääwí namuuʼin. 7 Náäbo báyéki yäʼdâapíkan kaadibo dâýkanmaa, hewänbo wí toʼwí náä náʼi yäʼdâapíkan iʼahkhándeʼ hedí kin waʼ íkanhûuwí óeyâaʼan píhay. 8 Hedí owáy óeyâaʼan dihaydânho i toʼwí yäʼdâapíkan t'ähki íkhâymaaʼi namuuʼi nakeepúwí. Hewänbo owáy Naʼinbí Sedó Jesus napówá ihaydi náʼi

yä'dâapíkandiví wówátsi óekwee-í óewänpisiphaydeedibo?, Jesus-ví kohthay ûnmuu'idibo óehéyí. ⁹ Hewänbo óehaypídibo? i Penísendi kay óemääni t'ämägi? pinnán t'óe i'amídí t'owa ovâyhōeyówhäyü'amídí, ¹⁰ hedi t'ämägi? yä'dâapí? namuu'i wóegé wá? nayēēni in dipedeegit'óe'in dimuu'in ovâyhōeyó'amídí. Indá dipedeegit'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídâyséegikhâymaapídân. ¹¹ Hediho Yōesi Tádádí in ta'gen namuu'in diwedi dívíyâa'amídí ovâymaäni, hediho hōeyóda? dívíwhäyukhâymaa. ¹² Hedi ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupi'in dívíwhäyundedi híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yōesi Tádádí ovây tuchänukhâymaa.

Nakhây'ä' inbí whäyü kay'in dínmúni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yōesidi wovâyséegi'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yōesi Tádá äykú'daa'o?, gá hän'oe naná? dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídí. Hedi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâykhäge'máadi Yōesi Tádáví'in ípúwídí hedá in ta'gen namuu'in bínwhäyundedi idi wovây'aywon. ¹⁴ Yōesiví híwó'di tų na'indi wâyt'óe'andi? í't'oe ihaydi idi wovây tükánnan iví'in ímúnídí, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá? he'enninbá ímúnídí. ¹⁵ Hediho tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wívínmäänípí wovây'egó'amídí háa úvíwhäyunde waagi, hedá in khuu na'indi na'inbí hí'dá hedá ta'nindá wâyhá'annin wívinyoe'amípí.

¹⁶⁻¹⁷ Yōesi na'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi na'in díseegi'in, hedi iví séegísehkaná ûnmuudibo na'in díkhäge'nan häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánídí hääwí natú'i dímaäni'in äyhóni'in. Hediho Yōesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á äyda'máa shánki wovâykhäge'namídí un wá? kwee waa sen waa í'âanídí, hedá äyda'máa in kay wovâymaänídídí hedânho t'ähki híwó'di namuu'ida? úví'âamídí hedá híwó'di í'gedida? úvíhé'e'amídá.

3

Paul-di ovâyda'máa ônyúusu'amídí

¹ Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wây tų'âamí: Na'in dínnyusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'inbí Sedó Jesus-ví tų ûnmuu'i? wesebo t'ämäpiye? t'owa dínhanginpúwídí, hedá t'owadi Yōesi Tádá kw'áayébo? óemá've-ídi. ² Hewänbo to'wên t'ähki Jesus-ví'piye? wídívíwhäyundepí, hediho úvíyúusu'amí wá? Yōesi Tádádí hä'in t'owa hânho yä'dâapí'in dimuu'in ovây'ahkhâa-ídi hedânho na'in wídíwóyí'nípídí.

³ Na²inbí Sedó Jesus háa iví tųu imăgi waagi i²o², hedı idân in kay wovâypăkhâymăa hedá i yă²dăapî² namuu²ivî²wedı wovây²âyingikhâymăa. ⁴ Hedá wá² Na²inbí Sedodı naa dikhăge²măa nă²i dăywhăyú-ıdı: Undá t'ăhki háa wăyyôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu²wakhâymăa.

⁵ Na²inbí Sedó Jesus-di wovâypahúuwı hedânho Yôesi Tădávı séegi únmuu²in unbı pí²nă khó²yé bınmă²ve-ıdı, hedá wá² háa Christ i²an waagibá un wá² hăăwı t'ăhki i²gedı úvíyăă²ămıdı.

Dínkhây²ă² wı²ınbo híwó² dívít²ôe²ămıdı

⁶ Tı²úuwın páadé²in, nă²ın tsontųu Na²inbí Sedó Jesus Christ-di dınk²ú² wăymăănıdı: Wı to²wı na²ınbí tí²úu páadé²ıbá namuu²i băa²ın wówátsi ihondáho hedá na²ındı wăyhă²an waagi wınathaapıdă, undá wı to²wı kı²bi namuu²ivı²wedı úvíyăă²ămı. ⁷ Unbo únpıhanginnă háawın wówátsi âyhonnın undadı giyi² ihaydı, hedıho háa na²ın ivı²o waagibá un wá² únkhây²ă² hanbá úví²ămı²ın. ⁸ Undadı giyi² ihaydı na²ın wıgıbăakw'ôhpı na²ınbí wówátsi ây²ămıdı, hedá wá² wăymúu wănbo-á wá²âapıdă wı²ıvíhúuyanpı, hewănbo khuy-á thaa-á shánkı ívıt²ôe²an hedânho un wı²úntâyınpıdı unbı chă² bınhánú-ıdı hăăwı dımăănıdı. ⁹ Ha²wăa ivı²an hedânho únkeepúwıdı háa un wá² únkhây²ă² waa unbı wówátsi bınhúuwı²ın, hedı kın ivı²an tobá wăydaa²ămı²ın dıhăăwımăănıdı gınk²ôe wănbo². ¹⁰ Wa²dı undadı giyi² ihaydıbo nă²ın tsontųu wăymăgi: To²wı nat²ôeda²pı²-á wıvınhúuyôenıpı.

¹¹ Kın wăyhı²măa gınhangınpóedı wăy wên un diwedı úvıbăawhaakwomăa²ın. Băyéki dınwó²nân waagibá dívı²o², hewănbo dın²âyingıwó²năhpı i²gedă²mân dívıwănpıtomăa. ¹² Na²ınbí Sedó Jesus Christ-di na²ın dınk²ú² kı²min t'owa nă²ın tsontųu âymăănıdı hedá kaygi²di âytı²ăămıdı: Hangınpı híwó²ınbí wówátsi dăyhúuwı, hedá dívıt²ôe²ămı ınbí wówátsıgı² dăychă²t'aanıdı.

¹³ Hewănbo tí²úuwın páadé²in, undá ihaydă² híwó²dă² úvíkanhúuwı, wı²úvíwóyı²nıpı. ¹⁴ Wı to²wı nă²i hí² nă²ın tă²nın diwe wăytă²nannın i²a²gınnanpıdı, to²wı namuu²ın bın²âyingı²ămı, hedá i-áđă wı²ıyêenıpı hedânho nawôeda²púwıdı. ¹⁵ Naa wó²tı²da²pı to²wı hă²bi² namuu²i² unbı hănbı² únmuu waagibá bınchăămă²ve-ı²ın, hewănbo shánkıdı unbı tí²úu bıntumakhe²o waagibá nă²i to²wı bıntumakhe²ămı hedânho i-á únhangınpúwıdı híwó² wı²ıkanhonpı²ın.

I t'ă²gi hí² Paul-di ovăytă²nandı²

¹⁶ Na²ınbí Sedó Jesus-dân dikhăge²do² ánshaagınpıdıbo gıkwó²nıdı, hedı tobáhăa napóe wănbo² ıđáho hăădı wănbo t'ăhki han wovăykhâymăa, hedá ıbá undadı namú-ı.

17 Hedi nää naa Paul omuu'idi naví mandibo wâysengituta'do', kinbá t'âhkí ta'di dósan deeye dáy'o'. Kinhêe dóta'do hedânho únhanginnánídí ta'gendi naví'wedi na'ä'i namuu'in.

18 Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'âhkídí iví séegísehkanä wovâymääní.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-ví t'òekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi áytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wínta'do'. U-á naví kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagibá Christ-ví'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkaná wóemääní hedá uví'piye' da'iyapúwí hedá wóekhäge'namí ánsahaaginpidíbo' unchã'nídí.

Paul-di ovâytumakhe'an díví'áyíngi'amídí in hôeyó'in háhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omääpidíbo wítumakhe'an, hedí náá-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ní, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyýôení ha'wâa wídíví'âamípi'in. ⁴ Ovâytu'âamí wídívíhí'má've-ípi ná'i háäwí pehtsiyeda' waagi'ba namuu i'gedí hedá inbí hehääwin thehtáy pahpá'inbí kháwã háäqíbo hânho báyéki dínatá'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedída' dívíhí'máadáho dívíwänpit'aymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhäge'namí díví'amídí háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo iví'piye' ívîwhâyundedá gínhanginná háa natsonpóe'in ívî'amídí. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyýôení'in hedânho in séegí dâymá've-í'in. Hedí híwó'dída' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginná'dída' díví'odá, hedá Yôesi Tádáví'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundedá, handidânho ná'in séegí dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachã'muupí i'gedída' dívíhée'odi Yôesiví ta'ge'in p'óegédí dívíhänge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádáví tsontuu in t'owa ovâyhá'amídí, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá di'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádáví tsontuu-á híwó'dída' ûnmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'amí'in nakhây'ã'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'ã' gínhanginnání'in: Yôesi Tádá-á iví tsontuu wí'imägípi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningí', hewänbo t'owa kinnân

* **1:4** In Hudíyo inbí hân'oe'in thehtáy pahpá'inbí kháwã dâyta'kw'ódi inbí'gedí wídín'óde-ípidí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyt'ógédípaadi dívítuhkando ná'i ógédí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

díví'o'ingí'-ân: Tsontuú dâý'a'ginhânúnde?, t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'óe'a'ginmähpi, dívít'aywó'do?, Yôesi Tádá-ádá wídkw'óhpi, Yôesi Tádáví hääwí-á ûnchä'muupi waagá dâý'o', inbí yiyá-á tádá-á báýékí ovâywha'o', dâýt'owahânúnde?, ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí?, sená'dá wây-á sená'dádíbo dívíwhohkwomáa, t'owa-á ovâyhónde? ovâyku'ch'áanídí, hōeyó'indá dimuu, ovâytoyó'dodá dívíwânpihōeyó'o', hedá wiyá hääwí ha'wâagi namuu'idá'ba dívíkanhondibo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádá i âytegende'idá naa dísoge t'owa dovây't'ôe'amídí háa iví hânho híwó'di tuu ûntû' waa ná'in háhkan ni'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísoge iví t'ôe dôn'amídí, hedá dókú'daa'o' wá' in kay dímgídi kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedí idá kin naagi' dín'an tobá a'ginháhpí waagi iví'gedí dáyhí'máawän wänbo?, hedá yanáká dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywha'an. Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' nasehkanápóe wíđinhanginnáhpídi ta'gendi háa dáy'o'in. Ná'i hääwí dáykanmáa wa'dí Christ-ví'piye' dáywhâyundepídíbo?. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedódá hânho báýékí séegísehkaná dímgí. Nää-áho Christ Jesus-ví'piye' dáywhâyunde hedá dóséegi wá'.

¹⁵ Ná'i tuu naadi wâytukankhây máa'i-áho whâyuwó'di namuu, hedího t'owa dínhây'ä' t'ähki dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á nää oepáa k'aydipiye' na'ää na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídí. Hedí náaho i shánki p'ándíkí' omuu. ¹⁶ Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhây máadi in wówátsi nahánde pí'in dáykéyí'indáho naa i shánki p'ándíkí' omuu'i dímuní háa dínpóe waa, hedího indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo'atá'in. ¹⁷ Häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá ây'a'ginhúuwí, hedá kw'áayébo' âymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pí, i-ân wínakee'änpi, i-ân i wí'da' Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy ûnkhây'ä' i'amí'in

¹⁸ Timothy, u naví ay waagi'ba unmuu'i?, ná'i wítumáa'i-á oda' áyíngídi nää'amí'in, i-á háa in Yôesi Tádáví tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedí inbí hí'dího wóekhäge'namí Yôesi Tádáví t'ôe híwó' mân'amídí, wí híwó'di sundađo híwó' ihänbo waagi'ba unmúnídí. ¹⁹ Biwhâyü'bé-í ná'in ta'gen háhkan, hedá hääwí úhanginná'di híwó'di namuu'indá bikanhúuwí. Wáy wên t'owa-áho ná'i híwó'di hääwí dâyyoegi'an, hedího nää-á piháawi háhkan dívíwhâyunde?. ²⁰ Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho ha'min

damuu. Indáho Satan i Penísendiví mange naadi dovãnyoe'an hedânho dahâhpúwídi Yôesi Tádáví'gedi wíďänyanâkíhí'má've-ípídi.

2

Háa in méesate'in t'owa dínkhây'ä' diví'amí'in divíwé'ge'o' ihaydi

¹ Páadé kaygi'di wítumáa, u-ádi hedá uvi méesate'in t'owa-ádi úvíyûusu'amí t'owa t'âhkígí', hedá ingí'-á Yôesi Tádá-á bînhée'amí, hedá i-á bîndaa'amí hãäwí dîntáy'i' ovâymaßnídí, hedá bînkú'daa'âamí. ² Úvíyûusu'amí i nangewi tsondi hay'igí' hedá t'âhki in wé'ge'in tsonningí'-á, hedânho khuwôeda'ginpídíbo githáa-í hedá t'owadá t'amägá wídi'âamípí, hedá hãädi wänbo Yôesi Tádá-á hedá t'owa t'âhká ây'a'géeni. ³ Híwó' namuu kin ívíyûusu'amídi, hedí kin íví'odi Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'i' âyhíhchando?. ⁴ Yôesi Tádá-á nada' t'âhki t'owa ovây'aywoeni'in hedá háa in ta'gen háhkan namuu'in dihâhpúwí'indá. Hedí i-á t'âhki t'owagí' namuu, ⁵ gá wí'da' wí Yôesi na'ândân, hedí i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudi wí'da' wí to'wí gínwin díwóeniídí, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedí t'owabá napóe. ⁶ I-á ipimägídi iví wówátsídi iwá'âa hedânho t'âhki t'owa wówátsi ovâymaßnídí. Hedí Yôesi Tádá ide'man i thaa hãädi kin Jesus i'amí'in, na'in dínkeek'úwídi nada'in t'âhki t'owa ovây'aywoeni'in. ⁷ Hedí Yôesídi naaho dísóge igí' dáyhée'amídi hedá iví t'ôekhuwa'i-á omúnídi, t'owa dovây'tôe'amídi ná'i hãäwí i'gedi. In ta'gen wâytumáa, wíďáyhôeyómáapí, naaho dísóge'i-ân omuu ná'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâyhá'amídi háa divíwhâyú-i'in hedá hãäwí ta'gen namuu'i-á.

⁸ Naa oda' t'âhki i méesate eeye in senä' inbí man dâytegé-ídi divíyûusu'amídi, hewänbo wíďínkhây'âhpi ná'i mandibá divít'aywó'nâamí'in, hedá wé'ge'in t'owa-ádi wíďit'ây-ípi, hedá wíďívítukannâamípí.

⁹ Hedá in kwiyä' wá' oda' ha'minbá dimúní'in. Indá dínkhây'ä' híwó'da' diví'awé'bé-i'in, divíyêngi'amígí'da' bá yoe, hewänbo divípi'a'gindo waa dínchaa-ídi diví'awé-í. Wíďívíwänpiphóhkoedi'âamípí hedá wíďívíwänpitôenípi báyéki óedo-á, sa'wó'di k'uu-á, aa hânho nachä'muu'i-á, divíwänpichaa'âamídi. ¹⁰ Han diví'âamíwedi in kwiyä' dínkhây'ä' sa'wó'nin divípipáa-i'in hãäwí híwó'di diví'o'ídi. Ná'i-ânho i hãäwí híwó'di namuu in kwiyä'gí', in Yôesi Tádá dâya'gin gin ditû'nin. ¹¹ Kwiyä'dáho hânda'dibo-á a'gindi-á ee méesate dikwó'ní Yôesívi tų dihâhpúwídi. ¹² Naa wó'da'pí kwiyä'di in senä' ovâyhá'amí'in háa ovâytsónmá've-í'in, hewänbo hânda'dibo dikwó'ní. ¹³ Háadan kin otú'?

Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá? i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá? i kwee Eve-á i Penísendiði iví hôeyó t'ähki óedawhâyü'an, i sen Adam-dá yoe, hedího i kweedi Yôesi Tádáví tuu ôn'a'ginghánú. ¹⁵ Yôesi Tádádáho kwiýä? ovây'âyíngi'amí díví'ayyo? ihaydi iví'piye? dívíwhâyundedi, hedá t'owa-á dâyséegídá, hedá yä'dâa'in wówátsi-á dâyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ä? dimúni'in

¹ Nă'i tuu t'owa ditü'di-á ta'ge'ida? namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúni'in nada'dáho?, nă'i t'oe i'amí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúni'in ûnkhây'ä?: Híwó? iví wówátsi ihúuwí hedânho to'wí wânbo há'to ûnkoedí-í iví'gedi natúnídí híwó? wí'i'opí'in, wí'dá? kwiýó ûnchá'ní, háa i'o wânbo-á áyíngídá i'amí, híwó'nin nap'ônbaymúni, t'owa-á dá híwó'di-á namúni, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegi'amí, t'owagi'-á híwó'di háhkandi namúni, ³ wí sųwâto'i-á tsaa'i-á wínamúnípi, hewânbo ûnp'oe kháapí? namúni, wí t'aytuwä'i wínamúnípi, hedí chá? ni'gedá wâhphadá wí'i'ánshaamá've-ípi, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúni hedá iví áyyä-á háa díví'o wânbo t'óyannindá a'ginghá'indá dimúni. ⁵ I-á ûnkhây'ä? kí'bi sen namúni'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yôesi Tádáví méesate'in t'owa wânbo-á há'to híwó? ovây'âyíngi'amí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye? its'anwhâyü'i wínamúnípi, gá kí'bi namuudáho ma'di iyêngi-í hedí kin i'andáho Yôesi Tádá iví'gedi natúní it'aywó'nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendi'gedi natú waabá, iyèngimáadi it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ä? wá? in t'owa méesate'in dimuupí'indi nă'i méesatewi tsondi óe'a'geeni'in, hedânho yä'dâapí iví'gedi wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendiáho ônphayk'ú? iwá wíawhêe-ípi.

In méesate'in khäge'nin háawin dínkhây'ä? dimúni'in

⁸ In senä? méesate'in khäge'nin dimuu'in wá? ha'minbá dimúni, hedânho ovây'a'ginghúuwídí, inbí hí? wídây'egó'âamípi, báyéki méena wídâysúwä'bé-ípi, chá? ha't'aa'in wídimúnípi, ⁹ hewânbo pín ta'ge haydi in háhkan Yôesi Tádádí na'in dínthayyannin dívíwhâyü-í. ¹⁰ Wa? méesate khäge'gi'in ovâykw'ódipídíbo nakhây'ä? ovâytayi'ní'in, hedí híwó'nin dipeedáho? ovâyde?mamí. ¹¹ Nakhây'ä? t'owadi nă'in méesate'in khäge'ninbí kwiýä? wá? ovây'a'geeni'in, hedá nă'in kwiýä'dá pí'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá sųwâto'indá wídimúnípi, hedá hăädi wânbo t'ähki

dívíkanhûuwí hääwí dínkankhây⁷ä⁷i⁷. 12 Wí sen méesate khäge⁷di namuu⁷i-á ûnkhây⁷ä⁷ wî⁷da⁷ ûnkweeçh⁷nídí, hedá híwó⁷di tsondi-á namúní iví k'aygidi iví áyyä-ádí hedá in wé⁷ge⁷in ûnk⁷w'ó⁷nindáda. 13 Méesate khäge⁷nindá híwó⁷ inbí t'ôe dâý⁷odá t'owadi kw'áye ovâykw'ôeni, hedí dínkoedí-í khuwôeda⁷ginpidíbo dívíhée⁷amídí Christ Jesus-ví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷ i⁷gedi.

I hääwí Jesus-ví⁷gedi ívíwhâyunde⁷i⁷

14 Tobá o⁷ánde wänbo hanwaapídíbo uví⁷piye⁷ omú-í⁷in ná⁷i hääwí-áho náäbo wînta⁷do⁷, 15 hedího ohayyêepóedáho⁷ úhanginnání háa t'owa dínkhây⁷ä⁷ dívíkanhûuwí⁷in in wé⁷ge⁷in Yôesi Tádáví k'aygi⁷indáadí dívíwé⁷ge⁷an dihaydi. Ná⁷in t'owa-áho i nawówayí⁷i Yôesiví kodí⁷nin méesate⁷in dimuu, hedí in ta⁷ge⁷in háhkan dâýkeeyo⁷ hedá dâý⁷áyínmáa. 16 Hedí t'âhkídíbo dínkhây⁷ä⁷ ditúní⁷in i hääwí Yôesiví⁷gedi ívíwhâyunde⁷i-á ta⁷gendi he⁷endi namuu, ná⁷i hääwí wígínhanginnáhpí idi ná⁷in dínthayyan píhay. Hedí kinnân namuu:

I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa.

Hedá iví wówátsi ta⁷ge ihonnin i Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâadá dínkeeyan.

In makówáwin t'ôepa⁷aa⁷indidá óemú⁷.

In Hudíyo dimuupí⁷in t'owa-á iví⁷gedá ovây⁷t'ôe⁷an.

T'owa-á iví⁷piyá dívíwhâyü wa⁷ náä oepáa k'aydi nayí⁷ ihaydibo⁷.

Hedá oe kw'áye sa⁷wó⁷ naná⁷ deepiyá napee.

4

Wên hôeyó⁷in háhkannin dipowagít'óe

1 I Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâaho thay⁷eedí natú i t'ä⁷gi thaa napowa⁷ä⁷ ihaydi wên t'owa inbí whâyü Yôesiví⁷piye dâýyoegikankhây⁷máa hedí kin díví⁷andiho ovây⁷t'óyankhây⁷máa in t'owa in dihôeyó⁷in p'oewaahâadi ovây⁷máa⁷in, hedá ná⁷in yä⁷dâapí⁷in p'oewaahâaví háhkanho dâýséegí⁷amí.

2 Ná⁷i háhkandá wên hôeyó⁷in t'owa paa waagi⁷inbá dívíyánúmáa⁷in dimuu⁷indi wé⁷ge⁷in t'owa ovây⁷há⁷amí. Ná⁷in yä⁷dâapí⁷in háhkannindá wí to⁷wí iphahánudí na⁷ôepóedí háabo nataachanpo⁷pi⁷ waagi⁷inbá dimúní, indá yä⁷dâapí díví⁷o wänbo wíditaachanpúwípí. 3 Gá kinnân: T'owa ovâykhâakankhây⁷máa dívíkhó⁷yâa-ídi, hedá ovây⁷tu⁷âamí wáy wí koegi⁷-á wídây⁷k'óe-ípi. Hewänbo Yôesi Tádá-áho ná⁷i hääwí imägi hedânho in to⁷wên iví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷indáho in ta⁷gen dínhanginná⁷nindi ná⁷i hääwígí⁷ óékú⁷daa⁷amí hedá dâýk'óe-í. 4 Hääwí t'âhki Yôesi Tádáadí dímagí⁷i-áho híwó⁷di namuu, hedí áyyoegi⁷amíví⁷wedi áyhóní, igí⁷ Yôesi Tádá

âykú⁷daa⁷andi. ⁵ Hedî nă⁷i hăăwí-á híwó⁷di namuu gá Yôesi Tádă han natúđân, hedă âyhónde⁷ ihayđi ívíyûusu⁷o⁷.

Wí Jesus-ví híwó⁷di t'ôe⁷i háa unkhây⁷ă⁷ i⁷ămí⁷in

⁶ Nă⁷i hăăwí uđi in méesate⁷in t'owa ovâyhă⁷ămí, hedi handiđi Christ Jesus-gí⁷ híwó⁷ bit'ôe⁷ămí, hedî nă⁷i Yôesi Tádáví hí⁷ ívíwhăyunde⁷i-á hedă nă⁷i híwó⁷di hăhkan năa⁷a⁷ginnandi-á koegi⁷ waagi⁷bá namúni wóekaymăănídí. ⁷ Hewănbo nă⁷i hí⁷ pehtsiye waagi⁷bá namuu⁷i-á wínăa⁷áyîngi⁷ămípí, nă⁷i hí⁷đă t'owa-á Yôesi Tádáví⁷wedă ovâywănpiyăa⁷o⁷. U-á shánkídí úkhây⁷ă⁷ bikhăă-í⁷in uví wówátsi mănđuuwídí Yôesi Tádă nada⁷ waabá. ⁸ Na⁷inbí túu⁷ú âykay⁷ămídí ívíkhăăđedăho⁷, hăyđă⁷ gínchă⁷púwí, hewănbo háa Yôesi Tádă natsonpóe waa na⁷inbí wówátsi âyhondăho hăăwí t'ăhkígí⁷ gínchă⁷muu, hedi gínhanginnă ta⁷gendi na⁷inbí wówátsi năă năă oepăa k'ayđi hedă in wówátsi na⁷ă⁷indă wă⁷ híwó⁷ gínpúwí⁷in. ⁹ Nă⁷i tų wítumăa⁷i-ăho ta⁷gen namuu, hediho t'ăhki năaséegi⁷ămí. ¹⁰ Hedănkun hânho ívít'ôemăa hedă ívíkhăăđe⁷, gínhanginnăndi Yôesi nawówayi⁷i-ăho ikhăymăa⁷in háa natú waa. I-á i aywondi namuu t'ăhki t'owagi⁷, hedi in Christ-ví⁷piye⁷ dívíwhăyunde⁷indăho⁷ ovây⁷aywonde⁷. ¹¹ Nakhây⁷ă⁷ uđi t'owa nă⁷i hăăwí i⁷gedi ovâyhă⁷ămí⁷in, hedă ovayyôeni kin dăy⁷ămídí.

¹² Tobáhăa ts'aabibo⁷ unmuu wănbo híwó⁷ uví wówátsi mănđuuwí hedănho t'owadi wíwóe⁷a⁷gínhănú-ípídí, hediho uví wówátsi híwó⁷di úmuuđiho in Christ-ví⁷piye⁷ dívíwhăyunde⁷in ovâykeeyămí háawin dínkhây⁷ă⁷ dimúni⁷in. Háa dívíhée⁷ămí waa ovâykeeyămí, hedă háa dívíkanđuuwí waagă, hedă háa t'owa ovâyséeghđuuwí⁷indă, háa Yôesi Tádáví⁷piye⁷ dívíwhăy⁷bé-í⁷indă, hedă háa yă⁷đăa⁷indă⁷ dimúni⁷indă. ¹³ Hedî uví⁷we opówă pihay nakhây⁷ă⁷ in t'owa i méesate ee diwé⁷gekw'ó⁷nin Yôesi Tádáví tų⁷nin diwedi ovây⁷tų⁷ămí⁷in, hedă ovây⁷tumakhemă⁷ve-í⁷in, hedă ovâyhă⁷ămí⁷in. ¹⁴ In Yôesi Tádáví tukhe⁷mindí wóehée⁷andi in méesate⁷in tsonnindă uví⁷đi dívímankw'óđiđi Yôesi Tádăđí háawên híwó⁷nin wóemăgi hedănho íví t'ôe măn⁷ămídí, hediho năă-á nă⁷in wóemăgi⁷indă úkhây⁷ă⁷ híwó⁷ măn⁷áyîngi⁷ămí⁷in. ¹⁵ Nă⁷i hăăwí ipiye⁷ bikhăă-í, hedă bipimăáni kin năa⁷ămídí, hedănho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánkí híwó⁷ năakanhondi. ¹⁶ Nakhây⁷ă⁷ bi⁷áyîngi⁷ămí⁷in háa uví wówátsi mănhon waa hedă hăăwí ovâyhă⁷o⁷i-á. Kin bi⁷ămí hedănho wí⁷bo bi⁷aywoenídí hedă in to⁷wên wônt'ôyande⁷indă wă⁷ ovây⁷aywoeni.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâymá've-í waa

1 In senä' uví shánkí saydôe dimuu'in uđi ovâytumakhemáađá t'aygidi wí'ovâyhée'ámípi, hewänbo shánkídi ovâyhée'ámí uví táđá mänhée'o waagibá. Hedá in shánkí ts'aamin sená'dá uví tí'úuwín mänhée'o waabá ovâyhée'ámí. ²Hedi kweeyôe ovâyhí'máađá uví yiyá mänhée'o waabá ovâyhée'ámí, hedi shánkí ts'aamin kwiya' unbí tí'úuwín mänhée'o waabá ovâyhée'ámí, hedi ovâyhí'máađá ya'dâa'i' anshaada' mänmá've-í.

³In kwiya' inbí sená' dínhännin wíyá tóebo wíđín'ánpíđi ovây'áyíngi'ámí. ⁴Hebo wí kwee iví sen únhandí' ún'âykw'ónđi háa únsa'yâa'âykw'ónđi, ná'in ây-á dínkhây'ä' páađe inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyíngi'ámí'in hedi handiđiho dihâhpúwí Yôesi Táđá óe'a'ginhúuwíđi. Kindiđiho' inbí yiyá'indá sa'yâa'indá ovâywáywá'ánde waabá díví'âami, hedá wá' Yôesi Táđá-á óehíhchannamí. ⁵Wí kwee iví sen únhandí', tóebo wí'ún'ánpíđi óe'áyíngi'ámíđi, hediho wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge hayđi natsíkha Yôesi Táđadí óekhäge'namíđi hedi khuu-á thaa-á iyúusu'o Yôesi Táđá óekhäge'da'máadi. ⁶Hewänbo i kwee iví sen únhandí-á igí'da' ipihíhchanmääniđi iví wówátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'ba namuu tobá wa'di nawówayi wänbo'. ⁷Ná'i háäwí díví'ámíđi ovâyýôeni hedânho to'wí wänbo há'to únkoedi-íđi natúníđi híwó' wíđiví'opí'in. ⁸T'âhkíđibo dínkhây'ä' inbí t'owa ovây'áyíngi'ámí'in, shánkí wänbo inbí k'aygiwin. Wí to'wí kin i'opíđá iví whäyü Christ-ví'piye' iyoegi'an waagibá i'o', hedá wí to'wí hánhay wänbo iwhäyundepí'ví shánkí p'ándíki'-á namuu.

⁹In kwiya' inbí sená' dínhännin diwedi wáy wênda' inbí kháwä' ovâyta'kw'ôeni hedânho khäge' dâyhóníđi, indá k'i'minnânho dimúni: Sígintä (60) paayo iwedi diphademuu'in, hedá wa'di inbí sená' dínwówayi' ihayđibo' indadí híwó' dithá'de'in, ¹⁰hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná háäwí híwó'di díví'annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó'gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dâyséegi'an; tobá háäwí namúni wänbo-á Yôesi Táđáví t'owagi'-á ovây'an; in t'ôephade iwe dikw'ó'nindá ovâykhäge'nan; hedá háäđi wänbo dívísó'dêe t'âmägi' híwó'di wê'ge'i háäwí díví'ámíđi.

¹¹⁻¹²Hewänbo in shánkí ts'aamin kwiya' inbí sená' dínchuu'indá wí'ovâykháwäta'kw'ôenípi, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dâymá've-í hedi wíyá dikhóhtsaada'púuwí, hediho háa Christ-gí' páađe dívítu'u'an waa wíđiví'opíđi t'owa inbí'gedi ditúní híwó' wíđiví'opí gin. ¹³Háa ma'di wá' baa'in dipúwí, hedá oepiyá nääpiyá diwänpiyëeni. Hedá iwedá ma'di shánkí p'ándíki'indá dipúwí,

t'owaví'gedi t'ämägi dihi'yêeni, hedá wídín'áyíngiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá hääwí dínkhây'ähpi' ditú'be-í. ¹⁴ Hedânho otû' shánki híwó' namúni'in in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá dívíkhó'yâa-ídi hedá dâý'âykw'ôeni, hedá inbí k'aygi dâý'áyíngi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa dichaa'in háabo yanáki tų namuu'i wídâymá've-ípi na'inbí'gedi ditúnídi. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá Yôesi Tádávi p'óegédi dívíyâ'an, hedího i Penísendi Satan-bí p'óegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhäyundedi hedá ûnmaatut'owakw'ôndá wí'bo diyoe kandee'in, i-á ûnkhây'ä' ovây'áyíngi'amí'in. Kindidi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'ôe wídínpúwípi ovâykhäge'namídi, hedá shánki dínkoedí-í ovâykhäge'namídi in wé'ge'in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in wíyá tóebo wídín'änpi'in ovây'áyíngi'amídi.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovâyymá've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'ôe dívíkanmáadi híwó' ovâywá'âa-í'in nakhây'ä', hedí in hânho dívít'ôe'o'in Yôesiví hí' ônt'ôe'amídá ônhá'amídá shánka ovâywá'âa-í. ¹⁸ Yôesi Tádávi tã'nin diwe hanbá natú'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'a'ts'ádinde'i-á wívínsówhi'amípi hebo bínhúumääni.

Hedá wá' natú', nakhây'ä' wí to'wídi it'ôe'o'i-áho óewá'âa-í'in.

¹⁹ Wí'da' wí to'wídi wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ônchänundedi wínâat'óyaanípi. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó'pí i'annin ditúdída'mânho ovây't'óyaaní. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in méesate'in t'owa t'ähkívi páadépiyebo iví t'aywó'di nâatu'âamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwôeda'ídi dívít'aywó'namídi.

²¹ Yôesi Tádávi páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'ôepa'aa'in Yôesi Tádádi ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' nâa'a'ginnamí, hedí wí'bo wí'untúnípi wí to'wíví'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídi'bo', hedí wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawänpihídi'bo'. ²² Wíwíwó'onnamípi wí to'wíví'di bimank'úwídi méesate'i tsondigí' nâasóge-ídi. Kin bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'. Bipi'áyíngi'amí hedânho yä'dâa'ibo unmúnídi.

23 Hăyănnanho unhaypóe, hediho năă p'oeđá' wínâasúwă'bé-ípí, hewănbo wí hýyăă méena'ây wá' năawóení hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípídí.*

24 Wáy wên t'owa-áho kee'eediho dívít'aywó'do', hediho nă'i hăăwí díví'o'i-á nahanginpo' wa'di ovâytuyó'diwekánpídíbo'. Hewănbo wáy-á wên t'owaví t'aywó'di-á tí'úugédânho nats'anhanginpo'. 25 Hedi híwó'di hăăwí t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewănbo tobá năă wesebo híwó' wínahanginnáhpí wănbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ă' díví'ámí'in

1 In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá hăăđi wănbo t'ăhki dínkhây'ă' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanăki wídívihí'má've-ípídí Yôesi Tádáví'gedi hedá iví háhkan tuu ûnmuu i'gedá. 2 Hedi inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundeđáho', in pant'ôe'in wídínkhây'ăhpí ovây'a'ginhánú-í'in tí'úuwín páadé'in diwănpimuudíbo', hewănbo dínkhây'ă' ingí' shánki híwó' wănbo dívít'ôe'ámí'in, gá nă'in tsonnin in panbí t'ôe iwedí híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegí.

I chă' wăhphade wí'âyséegí-ípí

3 Nakhây'ă' uđi in t'owa ovâyhá'ámí'in hedá ovâyýôení'in nă'i hăăwí dívíkanhúuwídí. Ma'di wáy wíyá to'wídá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhúuwídí. 4 Kí'min t'owa-á dívíwănpiphuude', hedá hăăwí wănbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánshaa-á híwó'di wídínmuupídí t'ămăgí' hăăwí i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida' bá dituhănyi'. Iwedího dithúupo' hedá t'ayđá' dívímáa, hedá wí'nă táyeví'gedi yanăki dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yă'dăapí' ánshaađá' dínmuu'in. 5 Inbí ánshaa dínpeđeemuudí hedá in ta'gen namuu'in dínyâapóedí dívíwănpit'aymáa. Indá di'ánshaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwănpíwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

6 Hewănbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhchăa i hăăwí dínkw'ó'didíbo', hediho kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. 7 Gi'âyppuyă ihayđi hăăwí wănbo wí'âymaapí năă oepáa k'ayđipiye',

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyýedí sŭwăgí' híwó'di wídínmuupí, hediho' iwe dâyméenawónde woegí' namúnídí.

hedí gichuu ihaydi wänbo-á nää oepáa k'aydi iwedi hääbo wí'âykuwakhâymáapí. ⁸ Hedího koegí'-á awegí'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewänbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwänpida'in dimuu'indá yä'dâapída' dívíkanhúuwí'in dichanpo', i hääwí dida'i dâyhónídí. Inbí t'aywó'di dínmúní'idi wên phay ovâyk'ú' waabá dínpóe, hedí iwe diwhêe. Indá díví'ánshaa'anpídíbo' i hääwí ovâywänpiwhahkangít'óe'i dida', hedí nã'i hääwidá áagépiye' ovâywháve-í hedá pedee iwe ovâytoeni. ¹⁰ T'owa-á dâychä'séegídí hääwí t'ähkí híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hânho dichä'da'diho' inbí whäyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhänge'an, hedího wí'bo báyéki dívípiwha'an.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídí

¹¹ Hewänbo Timothy, u-á Yôesi Tádáví' unmuu, hedího nã'i híwó'pí' hääwí namuu iwedi biyâatää-í. Shánkídí bikhää-í uví wówátsi ta'ge mánhúuwídí hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhúuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhäyühúuwí, t'owa-á ovâyséeghúuwí, biyää'amí tobá úkháamän wänbo', hedá t'ayyaa'-í-á wí'unmúnípi. ¹² Wí ää'i háa wí tsaa'i' ikhääde' waabá u wá' kay'indi bikhää-í híwó' uví wówátsi mánhúuwídí. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahándepí'in mánkéyídí, hedí báyéki t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhäyunde'in, hedího in wówátsi nahándepí'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Nää hääwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôeni, i-á hääwí t'ähkí nawówámuu'i' nawówátsipäyi', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnân úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsontu wóetu'andi' nã'a'ginnamí, hedânho uví wówátsi híwó'ninda' úmúní hedá to'wídí wänbo-á hääwí i'gedá há'to wónchänú-í. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. ¹⁵ Häädi'i thaa ide'man dihaydiho Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaa. Yôesi Tádádáho namuu i na'indiây'a'ginmääni'i', ibá t'ähkíví shánkí kay-á imáa, ibá-á shánkí natsonyi' t'ähkí wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedí, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánkí kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Idá'mân hánhay wänbo há'to nachúu-í, idá' wí'bo nakohthayná' diwá na'än, nã'i ko-á hânho nakaydi tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihádi-í. To'wídí wänbo wáymúu wänbo wí'óemú'pí, hedá to'wídí wänbo-á hánhay wänbo-á há'to ûnkoedí-í óemúní'in. Yaho kw'áye áytegé-í hedá häädi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúní. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'amí'in

17 In toʷwên kodit'owa dimuuʷin báyéki náä oepáa k'aydiwi háäwí dínkw'óʷnin ovâytuʷâami wídívíyêngiʷâamípiʷin, hedá wídiʷâanípi inbí chäʷdá háäwí t'âhkí iʷgedá ovâykhägeʷnâamiʷin, gá inbí chäʷdáho háädi nanân wânbo dínháanídân. Hewânbo shánkí dínkhâyʷäʷ dívíwhâyü-íʷin Yôesi Tádádânho ovâykhägeʷnamíʷin. Idânho náʷi báyéki háäwí naʷin t'owa dímäʷ dínhchannamídí. 18 Náʷin kodit'owa dimuuʷin ovâytuʷâami híwóʷgi dívíkanhúuwíʷin. Indá báyéki háäwí híwóʷdi dínkw'ó, hediho dínkhâyʷäʷ báyéki híwóʷdi-á dívíʷâamiʷin, hedá inbí háäwí iwedá wídihäâkhâ-ípi, hedá wéʷgeʷin t'owa-á dá dívíwiyé-í. 19 Kin dívíkanhondáho inbí híwóʷdi tsiyekan dínmuuʷi-á wên kayʷin tepú waagiʷbá namúni inbí wówátsigíʷ, hedi háäwí shánkí nachäʷmuuʷi dâyteʷkw'óeʷó waagibá dívíʷami, gá handidi in kodíʷnin wówátsi namúniʷin dâykéyídân.

I t'äʷgi híʷ Paul-di Timothy ôntäʷnandiʷ

20-21 Timothy, háʷin háhkan Yôesi Tádádí uví mange wônyoʷannin náäʷâyíngiʷami. In toʷwên Yôesi óeʷaʷginpi waa dívíhéeʷoʷin wíʷovâyʷt'óyaanípi. Inbí híʷ dínmuuʷi wídínchäʷmuupí. Hedá in toʷwên háa dívíhéeʷoʷin ihaydáʷ dâyeʷegóʷoʷin wânbo-á wíʷovâyʷt'óyaanípi. Indá diʷándeʷ háäwí dínhanginnáʷnin, hewânbo taʷgendi wídínhanginnáhpi. Wáy wên háʷmin t'owa-á in taʷgen whâyü namuuʷin diwedi dívíyâaʷan.

Yôesi Tádádí iví séegísehkanä-áho wovâymaßáni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsonpóedí kí'bi' omúní'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídí Yôesi Tádá iví tųų imăgi'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' dívíwhăyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymăáni. ² Nă'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíhăa hedí wiséegí. Yôesi na'inbí Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkană wóemăáni, hedá uví'piye' nasehkanăpúwí, hedá wóekhăge'namí ánsaaginpidíbo' un-cha'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmăa'i', hedí dînhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugí' dáyýúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúní'in hedânho ohíhchanpúwídí, uví'gedí báyékí ánsaa dînpóyă'di háa bisíhtăă'in ânwiye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhăyunde'in. Páadé uví sa'yâa Lois hedáhá' uví yíyá Eunice-á inbí pí'nă khó'yé-á dănhăyų, hedá naa dînhanginná u-á wá' hanbá biwhăyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tųų t'owa híwó' ovâyt'ôe'amídí

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uví p'ó'dé dáyman'k'ú' ihaydi Yôesi Tádá' wí hăăwí wóeyôn mân'amídí. Năa wíyá bipimăáni hă'i t'ôe híwó' mân'âamídí, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádá' na'in khuwôeda' wídímăgipí na'inbí pí'nă khó'yé, hewânbo kay-áho dímă', hedá díkhăge'do t'owa âyséegímă've-ídí, hedá hangintandá dímă' na'inbí wówátsi híwó' âyhúuwídí.

⁸ Hedího wí'unwôeda'ípí Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedá wídíwôeda'ípí tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wânbo', hewânbo shánkídí naa t'ôephadé iwe o'ân waagibá un wá' unkhâymuní mânt'ôephadé-ídí Yôesi Tádá' wí híwó'di tųų t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedí Yôesi Tádá'áho kay wóemăáni kin bi'amídí. ⁹ Idânkunho na'in dîn'aywon hedá iví'indă' gimúnídí dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudidă' bá yoe, hewânbo báyékí séegísehkană imáadân. Hăn'oebo wa' hăăwí nakhí'yenpidíbo wí'bo i'ánshaamăgi kin i'amídí, Christ Jesus-di dínkhâymaa'in

namuudi. ¹⁰ Hedi nääho Yôesi Tádádí ná'i séegísehkanä na'in dînkeeyan Christ Jesus-á napówá ihaydi dîn'aywoenídí. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dînyâ'an, hedá handidá dînkeekw'ódi hádídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu áywhäyundeđi ná'in wówátsi nahánde pí'in áykéyídí.

¹¹ Hedi Yôesi Tádádáho naa dísođe t'ôekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídí, iví híwó'di tuu únmuu i'gedi t'owa dovây't'ôe'âamídí. ¹² Hedi ná'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe náä o'ân. Hewänbo tobáháa kin dînpo' wänbo wó'wôeda'pí, dînhanginnândi to'wívi'piye' naa dáywhäyunde'in, hedá híwó'dá dînhanginná i-á únkoedi'in i háäwí iví mange dônyo'e'andi' dîn'áyîngi'amídí i t'ä'gi thaa napówá píhay. ¹³ Naadi wînthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hediho u-á úkhây'ä' ná'in háhkan diwebá bitsaakëení'in. Hedi kin bí'odi in whäyu-á in séegi-á Christ Jesus napäyi'i náahúuwí. ¹⁴ Ná'i híwó'di háäwí Yôesi Tádádí uvi mange wônyo'e'andi' män'áyîngihúuwí. I Yä'dâa'i P'owëwähâa na'inbí pí'ná khó'yé gínthaa'idáho wóekhäge'namí kin bí'amídí.

Wáy wêndi Paul óeyoe'an hewänbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'ähki in Asia nangewin t'owađi naa díyoe'an, Phygelus-áđi Hermogenes-áđi indi wänbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóvi'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídí, idá naa háyánnanho díbo'aawówá'an, hedá tobá náä pan tewhá ee owhi'ân wänbo wídíwôeda'pí. ¹⁷ Nawôeda'ívi'wedí náä Rome-piye' na'ää, hedi napówá ihaydá ihe'yiđibo naa dítuwämáa díshaa píhay. ¹⁸ Naa dáyyúusu'o' owáy i t'ä'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Ubo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-áđi naa-áđi gayi' ihaydi idi báyéki díkhäge'nannin.

2

Timothy únkhây'ä' híwó' Yôesigî' it'ôe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkanä únmuu'in dímägi, hedi ná'indibá wóekay'amí. ² I háäwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedi náä ná'i unt'oe'ibá wây-á t'owa ovâyháhphadé-í, indá dínkhây'ä' háäđi wänbo t'ähki háa dínwó'nân waa dívíkanhúuwí'indá dimúní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedí-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídí.

³ U-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá u wá' úkhây'ä' unkhây'múní'in igí' mänt'ôephadé-íđi. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'di háa óeyôn waa i'odibo há'to iwedi iyâa'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'déđí' ihíhchannamí'in

nada²dân. ⁵ Hedá to²wí i²ádâamáa²i-á háa ûnkhây²ä² waa i²ádâa²opídá há²to hääwí in dit'anpo²in ovây²mä²i² oemääni. ⁶ Hedá wí to²wí nava iwe báyéki it²ôe²andi-á ûnkhây²ä² i páadé²i namúni²in i hääwí napaa iwedi ihónídi. ⁷ Híwó² bi²ánshaa²amí ná²i wítumáa i²gedi, hedânho Na²inbí Sedódi híwó²di ka²powa wóemääni hääwí t'ähki útáy²i² unka²pówa-ídi.

⁸ Jesus Christ-ví²gedi bi²ánshaa²amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví äy iwedi²ibá namuu. Ná²i-ân namuu i híwó²di tuu iví²gedi t'owa dovây²t²ôe²o². ⁹ Ná²i tuubá namuudi t'ôephade iwe o²án, hedi wí yanäkikandi waagibá náä pan tewhá iwe owhi²án, hewänbo Yôesi Tádávi tuu-á ûnkaydi wí²ûnwhimuupí. ¹⁰ Tobá háa naa dínpo² wänbo dáyyä²ä²o² in Yôesi Tádádi ovâyde²mannin dimuu²in dovâykhäge²namídi hedânho in wá² Christ Jesus-di ovây²aywoenídi, hediho hánhay wänbo t'ähki sa²wó²dá² naná² diwe ditháa-í. ¹¹ Ná²i hí² náä otúni²i-á ta²genda² namuu: Christ-ádi gichuudá i-ádíba wáy na²án diwebá giwówákwo²ni. ¹² Ívít²ôephadeyää²andáho², i-ádi wé²ge gitsonyëeni. Hewänbo i wí²âytaapí gin gitúdáho², i wá² natúni² na²in wänbo-á wídítaapí²in. ¹³ Tobáháa na²in háa gínkhây²ä² waa wí²íví²anpí wänbo², i-áho häädi wänbo t'ähki háa ûnkhây²ä² waa i²o², gá wí²ûnkoedipídan i²egó²amídi iví hí² natú²in.

Timothy in ta²gen namuu²in ihûuwí²in ûnkhây²ä², hedi in ta²gen namuupí²indá iyoe²amí

¹⁴ U-á úkhây²ä² in méesate²in t'owa ná²i hääwí wítu²an ní²gedi ovây²ánshaakannamí²in, hedá Yôesi Tádávi páadépiye² kay²indídá ovây²tu²âamí tuu i²gedída² wídívítuhánmá²ve-ípí. Han dívítuhkanmáadáho² wídínchä²muupí, hedi in to²wên dívít²óyande²inbí ánshaa-á ovâywänpipedee²o². ¹⁵ Häädi wänbo uví t'ôe áyíngídi män²âamí hedânho Yôesi Tádá natúni²di híwó² bi²annin, hedá háa bi²o²in namuudi wí²unwôeda²ípi, hedá Yôesi Tádávi ta²gen tuu ûnmuu²i t'owa ta²ge ovây²t²ôe²âamí. ¹⁶ In t'owa Yôesi dáy²a²ginpí waa dívíhee²o²inbí²wedi hedá to²wên inbí hí² dínchä²muupí²inbí²wedi biyâa²amí. Ha²wâa²i hí²dí t'owa Yôesiví²wedi shánkí ovây²yâa²o². ¹⁷ Wí phée nawówa²pi² nawadedi²dá i khowa óehá²dândo waagibá, ná²in t'owaví hí²-áho t'ämäpiye² dínwadedi², hedi handídi t'owa ovâyhá²dândo². Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wên wíye sená² damuu in ha²wâa dívíhee²o²in diwedi. ¹⁸ Indáho in ta²gen namuu²in diwedi dányâa²an. Kinnân datú²: Christ-ví²piye² ívíwhäyü ihaydího giwáywówápóe waabá ho gínpoé, hediho owáy gichuu ihaydáho na²inbí túu²ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whäyü iwedi ovây²yâakanhon. ¹⁹ Hewänbo Yôesi Tádávi tuu ûnmuu²i-áho wên kay²in tepú

na'ingí' dínk'û' waagi'inbá namuu, hedí iví tã'nin diwe kinnân ûntã'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'ähki ditû'nin Na'inbí Sedóví'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóyí'ní'in dínkhây'ä'.

20 Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sã'äwé ûnsaa óedodi háa kwä' ts'ä'idi napa'andi', hedí ná'i sã'äwé-áho i hääwí shánkí híwó'di namuu'i' óesaa'igí' namuu. Hewänbo wá' wiyá sã'äwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wähpade híwó' namuupi' hääwí óesaa-igí'-á namuu.

21 Hääwí yä'däpí' namuu'iví'wedí ívíyã'andá, handidi i sã'äwé hääwí híwó'di óesandi waagi'bá gimúni, hedá Na'inbí Sedóví'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'öe dímäáni igí' íví'amídi, hangí' ívíkhây'odi, hedí ná'i t'öe dímä'i-á híwó' íví'amí.

22 Ná'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dâymáa'iví'wedí óyã'an. Shánkídi bikhää-i uví wówátsi ta'ge mänhûuwídi, hedá Yôesiví'piye' biwhäyü'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegihûuwídi, hedá indádá tsaginpídiibo-á untháa-ídi. Kin bi'andá in to'wên yä'däa'in inbí pí'nã khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûsukanmáa'in waagi'inbá unmuní. 23 T'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá hääwí wänbo wídinhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovây't'óyaanípí. Ha'wãa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'nã táye dívíwänpit'ayyaa'o'.

24 Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'öe'o'indá wídkhây'ähpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkídi t'ähki t'owa-ádi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atã'indá dimúni. 25 Dínkhây'ä' in to'wên Yôesiví hí' ónséegí'opí'in ovâythayyamí'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpídiibo' ovâyhée'ãamí, hedí ma'dânho Yôesi Tádádi ovâykhäge'namí inbí t'aywó'di dâyyoe'ámídi, hedânho in ta'gen namuu'in diháhpúwídi, 26 hedí kindíáho inbí hangintan dâywáykéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyã'amí. Idá wên phay ovâyk'û' waagibá i'andi iwe diwhêe, hedího iví pan waagi'inbá dípóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi

1 Naa oda' ná'in wítukankhâyemáa'in úhanginnání'in: I t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi báyéki kây'in napuwagít'óe.

2 T'owa-áho wí'bo dívípiséegíkhâyemáa hedá inbí chã' ní'gedída' díví'ánshaakhâyemáa. Indá dívíyêngíkhâyemáa, kw'áye-á dívípítegekhâyemáa, t'owa-á t'ãmägi-á ovâytukankhâyemáa, inbí yiyá'indá tádá'indá

wí'ovây'a'geenípí, kú'daa-á wídívímäänípi, Yôesiví hääwí-á wí'ôn'a'geenípí. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyseegi-ípi, häädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pi'wên t'owavi'gedá yanákí-á dihí'yéeni, háa diwänpichaa waagá dívikhâymaa, háa'wänbo dimúni, hedá i híwó'di hääwí namuu'i-á dâyt'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hänmin dínmuu'inbí mangá ovâykaani, díví'ánshaa'anpídibo hääwí t'ähki dívikhâymaa, dívípihúu-í, Yôesi Tádá dâyséegimá've-ívi'wedí indá'ba dívípihchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhúuwí, hewänbo háawin iví kay ûnmuu wänbo wídínhanginnánípi. Ha'wâa'in t'owavi'wedí biyâatää-í.

⁶ Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánsaapí'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'ämägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygimáa'in, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívísó'dinde' inbí háhkan ovâywhäyu'amídí inbí'näpiye' ovâyamá'ídí. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây'tóyandedí häädi wänbo t'ähki wíyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. ⁸ Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádí Jambres-ádí Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaapí' yä'dâapí'da' dínmuudi inbí whäyu Yôesiví'piyeho wídínchä'muupí. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapí'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádí Jambres-ádí dänpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûnhanginnândi híwó' ikanhúuwí

¹⁰ Hewänbo údá áyîngidi ho naa dímú' háa dáykanhon waa, hedího ûhanginná hääwí in t'owa dovâyhá'o'í', hedá háa naví wówátsi donhon waagidá, hedá hääwí ipiye' dáykhääde'indá, hedá háa dáywhâyunde'indá, hedá háa dáybo'atá'o'indá, hedá háa t'owa dovâyseegi'indá, hedá háa dáyää'o'indá. ¹¹ Hedá dímú' háa t'owadi naví whäyu dínmuudi díyanákí'annindá, hedá háa indi dít'ôephadekannannindá. I búu'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpóe. Hebo tobá díyanákí'an wänbo', Na'inbí Sedódi ná'í hääwí t'ähki iwedi dín'aywon. ¹² Hedá to'wên t'ähki dida'in inbí wówátsi dâyhúuwí'in Yôesi Tádá óehíhchanmäänídi, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudibo ovâyyanákíkanhâymaa. ¹³ Hedí ná'in yä'dâapí'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dâyhôeyóhá'o'indáho shánki p'ándíkí'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wây-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyâakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedibá dívípiyâakankhâymaa.

¹⁴ Hewänbo ʉ-á ʉhanginná toʼwíđi wóeháʼannin. hedího téegi t'aagi háa unháhpóeʼin diwe hedá háa biwhäyundeʼin diwá bitsaakêení. ¹⁵ Híyääʼi unmuu ihayđi waabo náʼi taʼkan Yôesi Tádávíʼwedi naʼääʼiʼ ʉhanginná, hedí náʼi taʼkan namuuʼidibá wóeháʼoʼ háa Christ Jesus-víʼpiyeʼ biwhäyundedi wônʼaywoeníʼin. ¹⁶ Hääwí t'ähki Yôesi Tádáví taʼnin diwe nataʼmuuʼi-á i Yäʼdâaʼi P'oewaahâaviʼwedi naʼääđidaʼ namuu, hedího báyéki nachäʼmuu díkhägeʼnamídí in taʼgen namuuʼin giháhpúwídí, hedá háa híwóʼpíʼ ívíʼoʼin dínthayyamídá, hedá in taʼgeʼin p'ôe namúníʼin dínkeeyamídá, hedá háa íʼge ívíhúuwíʼin díháʼamídá. ¹⁷ Hedího náʼin háhkan giháđího naʼin Yôesi Tádáđíʼ ívít'ôeʼoʼindáho hääwí t'ähki gíntáyʼiʼ âymáa hedânho híwóʼ igíʼ ívít'ôeʼamídí, hedí hangíʼ wiyá hääbo wígínteʼdêe-ípí.

4

¹⁻² Yôesi Tádáví páadépiyeʼ hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân biʼamídí: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá hääđi nanân wänbo unkhâymuní kin biʼamídí. Híwóʼpí in t'owa dívíʼodá ovâythayyamí, hedí ovâytuʼâamí haʼwâa wíđívíʼâamípíʼin, hewänbo i híwóʼdi namuuʼidaʼ dívíkanhúuwí. Hääđi waa kin ovâyháʼodi indáđi biboʼatáʼâamí. Náʼi kin wâytumáa gá Naʼinbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'ôeníđân háa híwóʼ háa híwóʼpí dívíʼannin, in diwówayíʼindá in ho dichuuʼindáđi, hedí kin ikhâymaa owáy nawáypówáđi nap'óʼdédiʼsogedee ihayđi. ³ Hedího náä ʉkhâyʼäʼ Yôesi Tádáví tuu t'owa ovây t'ôeʼâamíʼin, gá wáy wí thaa nanáʼ diwáho in t'owa in taʼgen háhkan namuuʼin háʼto dit'óyandáʼi, hewänbo shánkíđi báyéki hôeyóʼin háhkannin ovâytuwâkhâymaa, hedí dívíwänpihíhchannamídí didáʼi náʼin háhkannindi ovâytuʼâamíʼin hääwí dit'oedaʼidaʼ? ⁴ Hedá in taʼgen namuuʼin wíđit'ôe-ípíđi dívíʼoyephohtídkhâymaa, hewänbo i híʼ taʼgen namuupíʼ pehssiye waagiʼbá namuuʼiʼ dit'ôe-íđi dívíʼoyephohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo ʉ-á ʉkhâyʼäʼ taʼgedáʼ bíʼánshaaʼamíʼin, hedá mänt'ôephadendedá biyääʼâamí, hedá t'ämäpiyeʼ unyêení Yôesiví híwóʼdi tuu in t'owa ovây t'ôeʼâamídí, hedá in t'ôe Yôesíđi wóeyônnin híwóʼdá bikanhúuwí.

⁶ Náʼi hääwí wítuʼan gá náäho Yôesigíʼ naví ûnp'oe donts'anchaʼkhâymaađân, naví wówátsi dáypâkhâymaa, ihayđiho naná náä oepáa k'ayđíđi dáyyâaʼamídí. ⁷ Wí tsaaʼi háa wí ääʼi hânho isóʼdinde waagibá naa wáʼ dáysóʼdêe Yôesiví híwóʼdi t'ôe dônʼamídí, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i hääwí ívíwhäyundeʼi-á dóʼáyíngiʼan. ⁸ Hedího in toʼwên

dívi'äädedi páadé dipówá'in wí hääwí dit'ampo' waabá, naa wá' hääwí naagî' dînte'kw'ódi'i' donkekhâymáa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymáa'i haa híwó' haa híwó'pí dívi'annin, hedi idáho ná'i dînte'kw'ódi'i' naa dímääni, hewänbo naada'ba' yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsíkha'máa'in nawáy'ä-ídi, innân wá' hanbá ovâymäni.

Wên t'owaví'gedi Paul ita'nan

9 Bisó'dêe-í hanwaapídi'bo naví'piye' un'ä-ídi. 10 Demas-díháho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi hääwí shánki iséegídiho', hediho oe Thessalonica búu'úpiye' namää. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namää, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. 11 Nää-á Luke-da'mân naa-ádi na'ân. Mark-á nâamá'i, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'namí'in. 12 Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. 13 Hedi un'ädi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-ví'we donyoe'annin dînmá'i, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'i, hewänbo shánkidá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

14 Alexander i kwäk'udi ihääwípa'idá naa báyéki díyanáki'an, hediho i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymáa. 15 U-áho hä'i senbí'wedí ó'áyîngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoe'gi'andi.

16 Páadé naa dítuýó'diwekándi naa wí'bo dáy'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínupí naa díkhäge'namídi. T'ähkídi'bo díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóye-í'in tobá han dívi'an wänbo'. 17 Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádi nayidi idân díkhäge'nan, hedá in kay-á dímägi t'ähki ivi tuu t'owa dovây't'ôe'amídi, hediho t'ähki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedi Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wää iwedi óewhahkê' waabá naa dí'an. 18 Hedi Na'inbí Sedódáho t'ähki i híwó'pí' t'owadi díkhâymáa'in dida' iwedi díwhahkéyi, hedá idá oe makówá wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähki t'owa díkhây'ä' kw'áayébo' óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengituu namuu'i'

19 Priscilla-á Aquila-á ovänsengitü'ämí, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá'. 20 Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedi Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. 21 Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídi'bo' unpówá-ídi. Eubulus-dá wóesengitü'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu wónsan.

22 Na'inbí Sedó Jesus uví pí'ná khó'yé mänmä've-í, hedá ivi séegísehkanä-á wóemääni.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i nã'in ta'nin dóta'do'. Naa Yôesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhäge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhäyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhúuwídí. ² In wówátsi nahánde'pí'in gín'ã'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedi hân'oebo iví tuu imägi kí'min wówátsi dímmãänídí, ³ hedi híwó' naná' dihaydi i'gedi díhangin'ânnan. Yôesi na'inbí aywondidi naa díyôn hedá dísóge ná'i tuu t'owa dovâyttuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do', u-á naví ta'gendi ay waagibá wíchaa, naa dáywhäyunde'ibá u wá' biwhäyundedi. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus na'inbí aywondi-ádí séegísehkanã wóemãáni hedá wóekhäge'namí ánsshaaginpidíbo' unchã'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyãadi i'qamí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyãadi iwe wíyoe'an hedânho häãwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähkí búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ã' wí sen to'wídí wãbo wí t'aywó'di wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á ûnkây'ã' wí' kwee-ádída' nakhóhtsaachã'ní'in, hedá iví ây-á whäyú'inda' dimúní, hedá ná'in âyví'gedi t'owa wíditúní'pí háa diwãnpida' waagi díví'o'in hediháa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesiví t'ôe ôn'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkây'ã' wí sen to'wídí wãbo wí t'aywó'di wãbo wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á wína'ãanípí ida'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípí, hedá suwãto'i' háa tsãato'i' háa nachã'ha't'aa'i' namúní'in wí'ûnkây'ãhpi. ⁸ Shánkídí ûnkây'ã' iví k'aygidi nat'owaséegít'ôení'in, i yã'dãa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúní, iví wówátsi-á ta'ge ihúuwí, häãwí Yôesi natsonpóe'i-á häãdi waa i'ãamí, hedá áyíngidi iví wówátsi ihúuwí'in ûnkây'ã'. ⁹ Yôesiví hí' whäyüwó'di ûnmuu, hediho i méesate'i tsondi-á háa nahãhpóe waa ná'i hí' ipiye' iwhäyühúuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhäge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhäyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegí'anpí'indá piháa dí'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhúuwí gá báyéki t'owa-á t'oyanda'pí'inda' dimuudân, hedi inbí hí'-á wídnchã'muupí, hedi inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando'. In

Hudíyo dimuu²in shánkí wänbo hã²min dimuu. ¹¹ Nakhây²ä² nã²i kî²bi hí² ây²ahkhâa-í²in, gá hääwí dínkhây²ähpi² dâyhá²o²dân hõeyódí dâywänpichä²t'aanídí, hediho báyéki tádá²indá yiyá²indá inbí ây wóegé ovâypedee²o². ¹² Wí Crete-wi sen wänbo², i-á inbí khuu i²gedi itumakhe²o²i² namuu²i natú, “In Crete-win häädi wänbo t'ähki dihõeyó, khän t'ayyaa²in waagi²inbá dimuu, baa²in de²de²in dimuu.” ¹³ Nã²in inbí²gedi natú²indá ta²gen namuu. Hediho u-á úkhây²ä² kaygi²di ovây²tumakhe²amí²in hedânho inbí whäyü Yõesiví²piye² ta²ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá widâyt²óyaanípídí in Hudíyoví pehtsiye-ádi hedá i tontuü in t'owa in ta²gen namuu iwedí dívíyâa²annin dâypipaa²i-ádi. ¹⁵ In to²wên yã²dâa²in dimuu²ingí² hääwí t'ähki híwó²di namuu, hewänbo in yã²dâapi²in dimuu²in hedá widíviwhäyundepí²ingí²-á hääbo híwó²di widínmuupí. Nã²inbí ánskaa wänbo yã²dâapi² dínmuudi widínhanginnáhpí wé²i wí híwó²di namuu, wé²i wí híwó²pi² namuu²indá. ¹⁶ Yõesi dâytaa gin ditü², hewänbo háa dívíkanhon waagidi nakeepo² ta²gendi widâytaapi²in. Daháa díví²o², wídi²a²ginháhpí, hedá hääwí híwó²di namuu wänbo díví²amí²in widínkoedipi.

2

In ta²gen háhkan namuu²in

¹ Hewänbo uvi²wân úk²óe t'owa ovâyhá²amí²dí háa inbí wówátsi dâyhûuwí²in, in ta²gen namuu²in dívíwhäyümä² dihaydi. ² Saydõe ovâyhá²amí widísuwät²õenípídí, hedá híwó²dá inbí wówátsi-á dâyhûuwídí hedânho t'owadi ovây²a²geenídí. Ovâyhá²amí hanginta²nin dimúnídí, hedá in ta²gendi whäyü-ádi séegi-ádi dâymá²ve-ídí, hedá tobáháa napo² wänbo dívíyää²amí²dí. ³ Hedá kweeyõe-á wá² ovâyhá²amí háa inbí wówátsi dâyhon waagidi dâykeeyamí²dí Yõesi dây²a²ginhonnin. Wây-á t'owavi²gedi yanákíwó² widívi²má²ve-ípí, hedá suwäto²in widímúnípí. Indá dínkhây²ä² hääwí híwó²di namuu²i dâyhá²amí²in, ⁴ hedânho in shánkí ts'aamin kwiyä² ovâyýeye-ídí inbí senä²dá²dí inbí ây-ádi dâyséegíhûuwídí, ⁵ hedá hanginta²nindá dimúní, yã²dâa²in wówátsi-á dâyhûuwí, inbí k'aygi-á híwó²dá dây²áyíngí²amí, diséegít²õení, hedá inbí senä²dá dây²a²ginnamí. Han díví²odi to²wí wänbo há²to ûnkoedí-í híwó²pi ihée²amí²dí Yõesiví tuü i²gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä² shánkí ts'aamin dimuu²in kaygi²di ovâyhá²amí hanginta²nin dimúnídí. ⁷ T'ähki u bí²o²i híwó²dá² bí²amí, hedi handidi nã²in shánkí ts'aamin dimuu²indi wóemúndedi udi ovâykeeyamí háa indá dínkhây²ä² díví²amí²in. Ovâyhá²odi in ta²genda²bá bihée²amí, hedá ovâykeeyamí pín ta²ge haydi biwhäyunde²in.

8 Uví hí? ta?ge?ida? úmúni hedânho tóebo wí?ûnkoedi-ípídi wóetuusu?amídi. Handidi to?wí uví?näpiye? namuupi? nawôeda?púwí, häawí wänbo híwó?pi? wí?ishaadepídi na?inbí?gedi natúnídi.

9 In pant'ôe?in dimuu?in ovâytu?âami inbí tsonninbí tuu dâyt'óyaaní, hedá i t'ôe dâyo?o?idi inbí tsonnin ovâyhíhchannamí, hedá wá? wídívítuwhännâamípi, 10 hedá wídívísä?mâamípi. Shánkídi dâykeeyamí sähto?indá hôeyó?indá wídímuupi?in, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagidi nakeepúwídi i häawí Yôesi na?inbí aywondiví?gedi âyhá?andi? sa?wó?di namuu?in.

11 Yôesi Tádádí iví séegísehkanä na?in dînkeeyan, hedí nä?i séegísehkanä-á ûnkoedi t'âhki t'owa ovây?aywoenídi. 12 Hedí iví séegísehkanä iwedi gihâhpóe nä?i a?ginhâhpí häawí Yôesiví?piye? íví'o?i? âyyoe?amídi, hedá i híwó?pi häawí in t'owa Yôesi dâytaapí?in kay?indi dikanda?i-á âyyoegi?ami, hedí nää oepáa k'aydi na?inbí wówátsi ta?gá hedá hanginta?didá âyhûuwí, háa Yôesi nada? waa. 13 Hedí gitsíkha i häawí híwó?di Yôesidi dípägít'óe?i?, hedí kinnân namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví sa?wó?di kohthay wóegé, i-á i hay?i Yôesi-á hedá i dîn?aywondi-á namuu. 14 I-á na?ingí? ipimägi na?inbí t'aywó?di iwedi díma?p'âdi-ídi hedá nä?i t'aywó?di dînyâa?amídi, hedânho ta?gendi iví t'owa gimúnídi, hedí pín ta?ge haydi gida?ídi híwó?da? ívíkanhûuwídi.

15 Nä?i häawí i?gedi t'owa ovâyhée?ami. Kaygi?di ovâytu?âami háa díví?âami?in, hedá in to?wên híwó?pi dívíkanhonnin ovâyta?gep'óegésaaní. U-á úk'óe kin bí?amídi, hedânho to?wí wänbo wí?ûnkoedipídi wóe?a?ginhánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví?piye? dívíwhâyunde?in ovâyhá?ami waa

1 Ihayda? in t'owa ovây?ánshaakannâami t'âhki in nange?in tsonkhuu dâymáa?inbí khómapho? dívíkw'ôení. Dínkhây?ä? dí'a?gint'ôení?in, hedá dikhâymuní häawí t'âhki híwó?di namuu?i? díví?âamídi. 2 Ovâytu?âami wây-á to?wênbí?gedi yanäki wídívíhí?má?ve-ípi, hedá wídívítuhkanmá?ve-ípi. Shánkídi ûnp'oe kháapi?in dimúni hedá t'âhki t'owa-ádi a?gindibo dívíhûuwí. 3 Gínkhây?ä? kin waagi íví?âami?in, gá wáymûu na?in wá? hanginta?hpí?in gimú?dedân, hedá t'óyanpí?indá gimuuwän, in ta?gen namuu iwedi gihângépóewän, háa na?inbí túu?ú iwe gichaa? waagida? íví?odi wí?bo ívípíhíhchanmädi nä?i híwó?pi? häawídi na?in dípanhógi waa ginpóe, na?inbí wówátsi-á t'âhki yä?dâapída? íví?owän, githúut'óewän, wây-á t'owada? dí't'aywän hedí na?indi wá?

indá âyt'aywän. ⁴ Hewänbo Yôesi na'inbí aywondidá dînkeeyan i-á t'owa-ádí híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegi-á imáa'indá, ⁵ hediho dîn'aywon, hewänbo na'in híwó'di hääwí iví'annin namuudá yoe, iví sehkanä ûnmuudân dîn'aywon. Dí'owídidí waagibá wówátsi ts'aamin dímägi, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadá ts'aamin waagi'inbá dípa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingi' i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oewaahâa báyéki dímägi. ⁷ Hediho Yôesi Tádá iví séegisehkanä ûnmuudi díchamâa t'aywó'di wí'âymapí waagi, hediho in wówátsi nahándeipi'in gitsíkha'in âykéyi. ⁸ Nä'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihayda' i'gedi ovâyhí'má've-i'in, hedânho in Yôesivi'piye' ho dívíwhâyunde'in häädi wänbo t'ähki híwó'da' díví'âmí.

Nä'i otú'i-á híwó'dida' namuu, hedá in t'owa t'ähká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewänbo in to'wên hangintahpí tsika dívítsika'mâa'in wí'ovây'tóyaanípí, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä i'gedi ihayda' dívíhée'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontuü i'gedi dívíwänpituhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopí hedi wínachä'muupí. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatu'ámí han wí'i'ámípí, hedi natáydá wiyá hanbá nâatu'ámí, hedi it'óyanpídá nâayoegi'ámí. ¹¹ Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ida' namuu'in hedá in ta'ge'in p'ôe i'gá wínamänpí. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ônta'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uví'piye' dósankhâymâa, hedi owáy wé'i wí napówá ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídí. Naa dáy'ánshaamägi nää te'nú iwebo dáywóyi'nídí. ¹³ Zenas i sen i tsontuü itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovänkhäge'namídí hedânho hääwí wänbo wídántâynípídí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dínkhây'ä' diháhpúwi'in híwó'da' häädi wänbo t'ähki dívíkanhúuwídí, hedânho in to'wên hääwí dínáy'in ovâykhäge'namídí. Han díví'opídá inbí wówátsi wídínchä'púwípí.

¹⁵ In näwe naa-ádí dikw'ó'nindi inbí sengituü wónsan. Udá in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyundedi na'in díséegi'in ovâysengitu'âmí. Yôesi Tádávi séegisehkanä t'ähkidíbo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangi' hí' 1 Timothy 1:4 iwe natá'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i' opannän Christ Jesus-gi' dáy't'ôe'odi. Naa-ádi hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Timothy-ádi ụ Philemon wĩnta'do', ụ-á na'inbí tí'ûu wíséegí'i hedá na'inbí t'ôe iwe díkhäge'do'i-á unmuu.

² Hedá in méesate'in t'owa uví k'aygi dívíwé'ge'o'in wá' änta'do', hedá na'inbí tí'ûu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na'inbí hänge nawindi díkhäge'namídí waagi'ba namuu.

³ Yôesi na'inbí Tádá'dá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovâymääni hedá wovâykhäge'namí änsahaaginpidibo' íkwô'nídí.

Philemon-bí séegí ûnmuu i'gedi ônta'do'

⁴ Philemon, hää'di wänbo wĩnyûusu'an ginhay Yôesi igi' dáy't'ôemáa'i dókú'daa'o', ⁵ dínhanginpóedí uví whäyü Na'inbí Sedó Jesus-vi'piye' úmuu i'gedi, hedá wá' dínhanginpóe Yôesi Tádá'vı t'owa t'ähkí ụdi ovâyséegí'in. ⁶ Ụ-ádi naa-ádi handa' änhäyunde', hedí naa dáyyûusu'o' ná'in whäyü gänmuu'indi wóekhäge'namídí shánkí wänbo úhanginnánídí t'ähkí i híwó'di hää'wí änmáa'i' Christ wé'ge gamuudi. ⁷ Naví tí'ûu páadé'i', ụdi Yôesi Tádá'vı t'owa inbí pí'ná khó'yé ovâyhíhchannan, hedího uví séegí mänmáa'idi naa wá' díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge'nan sen waa o'âanídí.

Paul-di Philemon óedaa'an Onesimus óeséegíkéyí'dí

⁸⁻⁹ Hedího wí'ná táye änséegíhondi hää'wí bi'amídí wída'khâymaa. Tobá Christ-di dínk'û' wänbo thay'eedí wíyôenídí háa úkhây'ä' bi'amí'in, wên tsontuü wímäänívı'wedi naadi wíwänpida'khâymaa. Wı'ú'óde-ípı naa Paul sedó omuu'in, hedá Jesus Christ-vi' omuudiho' opannän. ¹⁰ Wı hää'wí Onesimus-gi' mân'amídí kaygi'di wída'máa. I-á naví e'nú waagi'ba dínmuu, naa wa' náä opannän dihaydibo' ivı tádá waagi'ba opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ụgí' úchä'póepı wänbo', náä-áho wı'gındígı' ụgí'-ádi naagi'-ádi gänchä'póe. * ¹² Náä-á i uvı'piye' dówáysankhâymaa, hedí báyéki dóseegídí navı pın wá' i-ádıbá ihon waagıbá ochanpo'. ¹³ Yôesi Tádá'vı híwó'di tuü t'owa dováy't'ôe'o'in namuudi náä wa'di opannändí naa oda'wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí'ni'in, hedánho idi uvı'gedi

* 1:11 In kháwä Onesimus-á natı'da' "To'wı nachä'muu'i'" gin.

naa díkhäge⁷namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó⁷da⁷pí uví päpídíbo dówóyí⁷ní⁷in. Naa wó⁷da⁷pí wí⁷kaygi⁷ami⁷in hääwí híwó⁷di bí⁷amídí, shánkídí oda⁷ u wí⁷bo kin bí⁷amí⁷in.

¹⁵ Ma⁷di Onesimus uví⁷wedi wí háy tähkída⁷ nawiyedee hedânho uví⁷piye⁷ nawáymu-ídí hedá u-ádí⁷bá häädi wänbo t'ähki nacha⁷nídí. ¹⁶ Páadé⁷dí pan namuu, hewänbo nää-á pan wínamuupi, nää-á wí panbí shánkí hay⁷i namuu, nää-á na⁷inbí tí⁷úu páadé⁷i gänpóe änséegíhúuwígí⁷. Hediho naadi hânho dóséegí, hewänbo udá shánká nâaséegíhúuwí, t'owa namuudi hedá nää-á Na⁷inbí Sedó Jesus-ví⁷ namuudá.

¹⁷ Hedi u-ádí naa-ádí wé⁷ge änt'ôe⁷o waagibá unchaadáho⁷, Onesimus náséegíke⁷ naa díséegíkéyí waagibá. ¹⁸ Hedi uví⁷piye⁷ it'aywó⁷nandáho⁷, háa uví⁷piye⁷ hääwí naphamuudáho⁷, naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo nã⁷i hí⁷dóta⁷kankhây⁷mâa: "Naa Paul omuu⁷idi wíwá⁷âa-í." Hewänbo nää wó⁷da⁷pí wí⁷ánshaakannamí⁷in, u-á uví wówátsi-ân naa unphaamuu⁷in. ²⁰ Tí⁷úu páadé⁷i⁷, Na⁷inbí Sedó Jesus-ádí wé⁷ge gamuu, hediho oda⁷ udá nã⁷i híwó⁷di hääwí wídaa⁷andi⁷ naa dín⁷amí⁷in. Handídi Christ-ví⁷in gamuudi naví pí⁷nã khó⁷yé naa díhíhchannamí. ²¹ Nã⁷in ta⁷nin wînta⁷do⁷ dínhanginnândi i hääwí oda⁷póe⁷i nâa⁷a⁷ginkhây⁷mâa⁷in, hedi shánkí wänbo hääwí wá⁷ nâakhây⁷mâa.

Wí sengituu namuu⁷i

²² Hedi nää wa⁷di wíyá hääwí wídaa⁷amí: Ti wí íve dínkhây⁷amí dáyw⁷honwóyí⁷nídí? Undi dínyúusu⁷odiho naa ochaa hanwaapídíbo Yôesi Tádádí díwáypunmãäní⁷in unbíwepiye⁷.

²³ Epaphras-di iví sengituu wôn⁷san, i-á wá⁷ Christ Jesus-gí⁷ it'ôemáadíbo naa-ádí⁷bá napannän. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádí wé⁷ge dívít'ôemáa⁷indi wá⁷wóesengitú⁷an.

²⁵ Na⁷inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí⁷nã khó⁷yé mänmá⁷ve-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

1 Naa James omuu, Yôesi Tádáví t'ôe'í hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'ívi'á. Naadi un tã'di wêege'in Israel t'owa t'ãmäpiye iwadekw'ô'nin wâysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

2 Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwawe tobáháa bînt'ôephadende wânbo', 3 gá únhanginnândân unbí whäyu wovâytaiyindedá shánkí íyääkanháhpúwí'in. 4 Hewânbo háädi wânbo t'ähkí úvíyää'âami ta'gendi íkweesenpáa-ídí, hedânho wíyá háäwí wânbo wí'únte'dee-ípí kí'mín ímúnídí.

5 Hedí wéná wí wânbo un diwedí únhanginnáhpídí háa kin í'amí'in, í-á únkây'ä' Yôesiví'piye' iyúusu'amí'in, hedího in hangintan óemääní únhanginnánídí. Na'inbí Sedó Yôesi khâagipí t'owa t'ähkí báyéki háäwí napäyi', hedí wí'ovây't'e'yopí dida'póedí. 6 Hewânbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydí úvíwhäyú-í wovâyymääní'in. Wí'úví'áyîngimäänípí háa wovâyymääní'in háa wovâyymäänípí'in. Wí to'wí pín ta'ge haydí iwhäyundepí'-á wí p'oe oepiyá nääpiyá wãädi óechänumáa'í waagi'ba namuu. 7-8 Wí to'wí kí'bi namuu'ívi ánshaa wí'únta'gemuupí, hedí tobá háäwí í'an wânbo híwó' wí'í'ahkéé-ípí. Hedího í-á wí'únkây'ähpí na'âani'in háäwí nada'póe'í Na'inbí Sedó Yôesidi óemääní'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'?

9 Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhäyunde'í namuu'í sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá únkây'ä' nahíhchanpúwí'in, gá Yôesi Tádádí kw'áye óesógedân. 10 Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhäyunde'í kodit'owa namuu'í-á wá' únkây'ä' nahíhchanpúwí'in Yôesi Tádádí áagépiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gewí póvi'ây nasaa'í waagibá diháánídân. 11 I than napeedí natsáwäpóe ihaydí, í tãa t'ähkí óet'awende', hedá í póvi-á t'ähká nathanändedá wíyá sa'wó'dí wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'í-á wá' hanbá únpó'. Wa'dí wíyá shánkí chã' it'andedíbo naháani.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wãhãädan na'ä'?

12 Wí to'wí óetayinde'í' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' ívi tayí' diwedí napee ihaydí wówátsi nahándepí'in úntsaawhíhkedéé-í, wí ää'í páadé napówá'í háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yôesi Tãa ívi tũu imãgi kin ovâykhâymaa'in in to'wëndí óeséegí'ingí'in.

13 Hewânbo wí to'wí óetayinde' íhaydí wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'únkây'ähpí Yôesi Tádá ónchänú-í'in. Háäwí

yä'dâapí? namuu?i há'to ûnkoedí-í Yôesi Tádá óekannamídí nat'aywó?kandá?-ídí, hedí Yôesi Tádádí wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó?dikanyómä?pí. ¹⁴ Hewänbo wí to'wí hääwí hânho nada'dibo t'aywó?diwe itóe'ó ikéyídí. ¹⁵ Hedí iví pí'nä khó'yé nat'aywó?kanda'di, iwedi t'aywó?diho napuyä, hedá shánki wänbo wiyá it'aywó?dodi pedee iwe napóya?.

¹⁶ Hedânho navi tí'ûuwin páadé'in wâyséegí'in, piháa wí'úví'ánshaamá've-ípi ná'i hääwí i'gedí. Yôesidá wídítumáapí git'aywó?dikandá?-ídí. ¹⁷ Hääwí t'ähki híwó?di namuu?i dímagí?-ádí, hedá hääwí ta'gendi yä'dâa'ida? namuu?i dínmáyä'dádí, makówádí gínpóya?. Yôesi Tádá t'ähki i kohthay oe makówá nasaa?i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo? hedá dâý'óhkhuy'o?, hewänbo Yôesi-á wína'egópo?pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímagí, iví ta'gen tuj ûnmuu?i ivíwhäyü ihaydi. Kin i'an hedânho t'ähki ts'aabi hääwí ipakhâymaa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu?in waagi'inbá gipúwídí.

Háa Yôesidi na'in dítumáa waa wígiwänpidat'óe-ípi, hewänbo iví'amí-á

¹⁹ Navi tí'ûuwin páadé'in wâyséegí'in, ná'i hääwí wâytu'andi? únhanginnânho?. Hedânho häädi waa ikhâymuní Yôesiví tuj úvít'óyaanídí. Wí'úvíwó'onnamípi úvíhée'amídí, hedí hääwí hí'indidibo wí'ít'ayyaapúya?bé-ípi. ²⁰ Git'ayyaapóedá Yôesiví tuj wí'ây'a'gindopí, hedího i hääwí i natú? híwó?di namuu?in wí'ây'opí. ²¹ Hedího t'ähki i híwó?pí? namuu?i? úvíkanmáa?i bînyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó?di namuupí? unbí pí'nä khó'yé únk'w'ó?di-á bînyâa'amí. Yéngipídíbo Yôesiví tuj bínkéyí. Ná'i tuj-á unbí pí'nä khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedí nasôedi in kay imáa unbí háa wovây'aywoenídí.

²² Hewänbo iví tuj bîn'a'ginnamí, wí'íwänpit'óe-ípi. Yôesiví tuj ít'oedi hewänbo í'ándedi wí'únhây'ähpi háa natú waa úví'amí'in, unbí ánshaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to'wí Yôesi Tádáví tuj nat'oedi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'bá namuu ip'oetsiwhayedí iví ts'ay háa únchaa waa imúnde'i?, ²⁴ hewänbo tobá ipimû? wänbo?, i p'oetsiwhaye namuu iwedi iyâa'an dihaydi, wesebo? ún'ódénde? háa únchaa waagi. ²⁵ Hewänbo wí to'wí Yôesi Tádáví tsontuj híwó? ónt'óyandedí, hedí wí'ún'óde?pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähki iví tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuj-á t'ähki híwó?didá? namuu, hedí t'owa ovâyma?p'ädinde? inbí t'aywó?di iwedi.

²⁶ Wí to'wí na'ándedi Yôesi óe'a'ginmä'in, hewänbo hähsó'yó?i namuudá, wí'bo ipihöeyó'o?, hedí iví tsiyekandá

háagí? wänbo wí?ûnchä?muupí. ²⁷ Hewänbo wí to?wídí Yôesi na?inbí Tádá ta?gendi óe?a?ginmä?i-á kinnân ikhâymaa: In to?wên yíyápi?indá tádápi?indá dimuu?in hedá in kwiyä? inbí senä? dínchuu?in dimuu?indá idi ovâyppuwäkhâymaa ovâykhäge?namídi inbí t'ôephade iwedi ovâyyaá?amídi, hedá wá? ipi?âyíngi?amí hedânho ná?i yä?dâapíkan in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi?in díví?o?i namuu?idi wí?ôepedee?amípidí.

2

Wígínkhây?ähpí git'owayoegit'ôeni?in

¹ Tí?ûuwin páadé?in, Na?inbí Sedó Jesus Christ i shánki hay?ivi?piye? úvíwhâyunde?. Hedího wáy wên t'owa shánki híwó? wívínmä?ve-ípi in wé?ge?inbí?wedi. ² Ma?di kinbáho namúní: Wiye senä? unbí méesate ee dats'ûndi, i wí? namantomuu ôeđodi napa?annin, sa?wó?dá na?aamuu, hedí i wí?-á sehkanäwó?dá na?aamuu, ³ hedí ma?di i shánki sa?wó?di na?aamuu?i bîn?a?gindi bîntumáa, “Hä?i shánki híwó?di púwédé eedi ósoge,” hewänbo i sen híwó? na?aamuupí?-á bîntumáa, “Owáy hângedibo ówínú, háa naví ân nú?bo ósoge,” ⁴ hedáho kin úví?odá nakepo? íchanpo?in wí sen shánki híwó?di namuu?in i wí?ví?wedi, hedânho unbí ánshaa híwó?pi únmuudibo t'owaví?gedi úví?ánshaamá? háawin dimuu?in.

⁵ Bít'óyanbe naví tí?ûuwin páadé?in wâyséegi?in, Yôesi Tádádi in t'owa ovâyde?man in wé?ge?in t'owadi ovâytumáa?in sehkanäwó? diwówayi?in dimuu?in, hewänbo shánki kodit'owa waagi?inbá dimuu pí?ná khó?yé inbí whâyü Jesus-ví?piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tuu imägi in to?wêndi óséegi?in i-áđíba oe makówa dikwo?ní. ⁶ I sehkanäwó? nawówayi?i namuu?i-á bînháawaagimáa. Hewänbo ti wí?únhanginnáhpí?an in kodit'owa dimuu?indidânho wovây't'äämáa, hedá wovâytyó?diwekáyä?. ⁷ Christ-ví kháwä ûn?a?ginmuu, hedí t'owadi in Christ-ví?in ímuu gin wovâykháyä?de?, hewänbo in kodit'owa dimuu?indidá iví kháwä-á ôn?a?ginhánunde?.

⁸ Ná?in tsonttu Yôesiví ta?nin diwe nak'óe?in in shánki?in namuu:

Un úvípiséegi waabá, to?wên t'ähki bînséegíhúuwí.

Hedí ná?in tsonttu bîn?a?gindodáho?, híwó? úvíkanhon.

⁹ Hewänbo wáy wên t'owada? in wé?ge?inbí shánki híwó? bînmáadá, handidi úvít'aywó?do?, hedí Yôesi Táadi t'aywó?kannin wovâyshaa, gá iví tsonttu únmuu?in bîn?a?ginhánúndedân. ¹⁰ Wí to?wí wên wéhpí?inda? Yôesiví tsonttu únmuu?in i?a?ginnanpidá, tobá i wé?ge?i tsonttu i?a?gindo wänbo?, hanbá namuu t'ähki tsonttu i?a?ginhánú waabá. ¹¹ Kinho namuu: Yôesi Tádá natú,

Wiyá to'wívi kwiyo-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhqhkwoamá've-
ípi.

Hedá Yôesi Tádábá natú,
Wívînt'owat'ahânu'bé-ípi.

Hedânho tobá wiyá to'wívi kwiyo-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhqhkwoamáapi wânbo', wí to'wí bînhaydi Yôesivi tsontu t'âhki bîn'a'ginhânu waagibá úví'an. ¹² Yôesi Tádádí dítukankhâymaa háa híwó'ây'a'ginnin háaây'a'ginpí'in ivi tsontu, nã'i tsontu-á ûnkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-ídi. Hedânho úví'âyîngi'amí háa ítû'indá úví'o'indá. ¹³ Nã-á t'owavi'piye' na'in gisehkanäpóepídi, owáy i thaa Yôesi Tádádí t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanäpuwagít'óepí; hewânbo gisehkanäpóedáho', há'to dítuchânú-í.

Na'inbí whäyu-ádi hedá na'inbí tsiyekandádi

¹⁴ Naví tí'ûuwîn páadé'in, tobá wí to'wí natú' wânbo in whäyu Jesus-vi'piye' imáa'in, wây-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídáho', ti nã'i to'wívi hí' ûnchã'muupí? Ti Yôesi Tádádí ôn'aywoeni wí to'wí kí'min whäyu ûnmuudibo'? Yoe, há'to'. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-vi'piye' iwhâyunde'i koegi-á awegi'-á ûntáy, hedí bînwânpitumáa, "Sengidi ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhäge'namí uvi awegi'-ádi koegi'-ádi mánhónídi." Kin úví'odi hebo undi wí'bo i hãäwí ûntáy'i wívînmähpídá, unbí tu háagi' wânbo wí'unchã'muupí. ¹⁷ Hediho whâyuda' bînmáadi hewânbo wây-á t'owagi' híwó' wívîn'ohpídi, unbí whäyu-á wí'unchã'muupí.

¹⁸ Hewânbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whâyuda' dâymáa, híwó'di tsiyekandá yoe, hedá wây-á wênda híwó'di tsiyekandá' dâymáa, whäyu-á yoe." Hewânbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'âamí, "Wí'úkoedipi dínkeeyamí'in Jesus-vi'piye' biwhâyunde'in híwó'gí hãäwí bikanhonpídi, hewânbo naadá wínkeeyamí naa dáywhâyunde'in i híwó'gí hãäwí dáy'o'idibo'." ¹⁹ Untú' wí'da' Yôesi na'ân gin biwhâyunde'. Híwó' namuu ha'wâa biwhâyundedi, hewânbo in yã'dâapi'in p'oewaahâa wânbo wá' hanbá dívíwhâyunde', hebo híwó' díví'âamí'wedi diwânphathapo' dikhuwôeda'di.

²⁰ U'ânshaapí' unmuu'i', naadi wítu'anpí'an, tobáháa Christ-vi'piye' biwhâyunde wânbo', híwó'gí hãäwí bikanhonpídá uvi whäyu-á wí'unchã'muupí. Ti wiyá wînthaykw'ôeni'in unda'? ²¹ Ti wí'ú'ânshaapí'an, na'inbí hehãäwi thehtáy pahpâa Abraham nakhâymuuwân ivi ay Isaac ipihéyídi i antâa k'éwé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâymuudânho', Yôesi

Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi. ²² Úhanginná háa ûnpóe'in. Yôesiví'piye' iwhäyü, hedá wá' háa Yôesi natsonpóe waa i'an. Hediho háa Yôesi natsonpóe waagi i'andibo' ikeeyan ta'gendi Yôesiví'piye' iwhäyunde'in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yôesiví ta'nin diwe Abraham-bí'gedi nata'muu waa, kinnân:

Abraham-di Yôesi Tádáví hí' ònwhäyü,

hedí iví whäyü ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi,

hedá Yôesiví k'ema ûnmuu kin óetu'an. ²⁴ Hediho únhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechaa máa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví híwó'di tsiyekandi iwhäyükeeyodi, in whäyü imáa'in nawänpitúdída' bá yoe.

²⁵ Hedi hanbá ûnpóe ná'i kwee Rahab wänbo', i-á senä'bí'piye' iku'p'áy'é'i namuu. Hebo tobá ha'bi namuu wänbo', in wíye Hudíyo senä' kaadi dapówá'in i búu'ú dänmúnídi ovänkhäge'nan, hedi wây-á pí'wên p'óegé i'gedi dawáymu-í kin ovántu'an hedânho in búu'úwin t'owadi wí'ovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhäge'nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údi i p'oewaa hâa ûnpeeda chu'i namuu. Hedi hanbá namuu wí to'wí iwhäyunde'i hewänbo híwó'gi háäwí wí'i'opídi. Iví whäyü-á chu'in waagi'inbá ûnmuu.

3

Na'inbí hân ni'gedi James ita'nan

¹ Tí'úuwin páadé'in, báyéki un diwedi wí'únhây'ähpi ida'i'in háhkannin ikwodee-i'in Yôesiví tuu in t'owa ovâyhá'amídi, gá gínhanginnândân Yôesidi na'in háhkannin gimuu'in háa iví'o'in shánkí áyîngídi dînmúní'in in wé'ge'in t'owa háa díví'o'inbí'wedi.

² T'ähkídiibo häyän wänbo piháa iví'o'. Wí to'wí piháa natuhipi'-á t'ähki yä'dâa'i namuu, i-á iví wówátsi t'ähki itsonmáa. ³ In kwäyêe âysówhi'opí'an, hedânho háa gida' waa díví'amídi. Handidi inbí túu'ú t'ähki äybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayi'i kophênbay i'gedi. Tobáháa gáhäyü'i namuu wänbo', hedá wí waa kay'idi óesayhúya' wänbo-á, i to'wí isanhondi' wên phéphá'ay híyää'inda' tí'úupiye' nachá'nin namuu'indidiibo hanginpi' ibéede' háa nada' waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na'inbí hân. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hân híyää'inda' namuu wänbo', báyéki ívíyêngihé'e'o', háäwí t'ähki gihá waabá.

Wí te'k'ayâa iwe nakoye'di nakop'i'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyää'i namuu wänbo'. ⁶ Hedi hanbá na'inbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége

nakw'ó'didá na'inbí hán dínphaa'o' waagibá gínpo', hedi wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'ähki dínpedee'o'. Báyéki híwó'pí' na'inbí hán diwedi gínpi', hedi wíyá häawídi wänbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'didi yä'däapí'in wídi'pa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dâysahánú hedá nää wa' dâysahánúnde' t'ämägi'in animâa dimúni'in, tsidé häawëndá, pääyü häawëndá, hedá mâap'oe iwe dívikohsaymâa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'ûnkoedipí íví hán isahánú-ídi. Na'inbí händá nã'i yä'däapí' tuu wínahi'wóyi'di'pí, hedá whänpûuví só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesivi'gedi híwó'gi ívíhée'o', hewänbo na'inbí händibá t'owavi'gedá híwó'pí' namúni'i-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyé wänbo'. ¹⁰ Hedi kindidi nã'in sóphogedá wí'gíndi híwó'di-á híwó'pí'-á gíntu'hi' tobá wéhpí'indá' gísóphomuu wänbo'. Naví tí'úuwín páadé'in, kindá wí'gínkhây'ähpí íví'âami'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wêege'i p'oe napée-í, suwägi' híwó'di-ádi híwó'pí'-ádi? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwín páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wên úuva áaphää iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee ähsää'i' iwedi híwó'di p'oe suwägi' namuu'i há'to napée-í.

In kodí'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi ihúuwí'in, hedá híwó'dá ikanhúuwí, hedi iyëngi'anpídi ikeeyâami ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí'nã khó'yé wây-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánki kw'áye úvípitégé-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyëngihée'amípi báyéki íhá waagi. Han úví'odáho' úvíwänpihóeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímägidá kí'min wí'gímúnípi, hewänbo in to'wên han dívikanhonnindáho i häawí nää oepáa k'aydi namuu i'gedidá' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'nã khó'yé diwänpichaa waagidá' díví'o', hedá häawí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wëndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánki díví'pitégé-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwänpit'aypa', hedá häawí t'ähki híwó' namuupi' dívíkhây'máa. ¹⁷ Hewänbo i to'wí oe kw'áye na'ándidi híwó'nin hangintan dímägidá, na'in pí'nã khó'yé híwó'didá' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-ípi, hedá ûnp'oe khäapí'in gímúni, hedá wé'ge'inbí ánshaa-á äy'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyéki híwó'di ingí' äy'âami, hedá t'ähki t'owa handá' äymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wên to'wên dívít'aymáadi na'indi äywóyi'dáho', kindidi na'in wá'

wí'ívít'aymá've-ípí, hedího iwedi báyéki híwó'di napi, wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahääpayedi' waabá.

4

Háadan i hääwí ida'i' wí'ún'ähpí?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde' hedá úvít'aymáa? Hääwídi unbí pí'ná khó'yé wovâyhánbo waa íchaa, gá häädi wánbo t'ähki únwänpihéeginání'inda' ida'dân. ² Ihaykanpí'inda' ímuu, hewánbo hääwí ida'i wí'úkw'óhpí, hedânkun idakhâymuu bînt'owat'ahánú-ídi inbí hääwí dínmuu'i bînhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owaví hääwí ida', hewánbo wívînhóndepídi indádi úvíyánde hedá úvít'e'yo'. Hewánbo hääwí wí'úkw'óhpí gá Yôesi wívîndaa'opídan. ³ Hedí bîndaa'odá wíwovâyímähpi, híwó'di ánshaa únmuudibo wívîndaa'opídi, wí'bo wovâywänpihíhchannamídi ná'i hääwí bînhóní'in ida'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yôesiví hánbi' waagi'bá napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa, hedí handídi ná'i hääwí Yôesiví shánki bînséegídiho, wên kwiyá' waagi'inbá ípaa inbí sená' dâyyoe'andi wây-á pí'wên sená'dádi dívíthayé-ídi. ⁵ Wí'í'âanípí piháa natú'nin ná'i hí' Yôesiví ta'nin diwe nata'muu'i, "I p'oweahâa Yôesídi dîntógi'i nathúupo'di hânho nahäawída'." ⁶ Hewánbo Yôesi-á báyéki na'inbí'piye' nakhäge'pá't'óe. Hedânkun iví ta'nin diwe úntú':

To'wên diyèngit'óe'in dimuu'in Yôesi Tádadí ovâyyoegi'o'.

Hewánbo to'wên diyèngit'óepí'in dimuu'indá Yôesi Tádadí iví séegísehkaná ovâyímá'.

⁷ Hedáho Yôesi Táavi'piye bípimää hedânho i-á unbí tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bînyoetu'amídi, hedânho i-á unbí'wedi nasháni. ⁸ Yôesiví nú'piye bíhadi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká ihádi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bînyä'dâapitsiyekanwóyí'. Un to'wên unbí ánshaa wí'únta'gemuupí'in, binyâ'an hä'i t'aywó'di unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i'. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwave, hedá bik'áykháapuwave, hedá bísíhtää. Íséeyêení'in únkhây'ä' íp'âyêeníví'wedi. Íhíhchaa-íví'wedi, bînkeeyamí ík'áykháapóe'in. ¹⁰ Yôesiví páadépiye' áagé'in bípuwave, hedí idáho shánki kw'âyá wovâytegé-í.

Wây-á t'owaví'gedí híwó'pí wí'úvíhé'e'amípi

¹¹ Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuusúumá've-ípí. Wí to'wídi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâytuusúu'odi háa inbí'gedí natú' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesiví tsonttu únmuu'in ón'o', gá Yôesidá dítumáadân na'inbí tí'úuwín

páadé'in han wí'ây'amípi'in. Hedího wí to'wí na'ándedi wí'únkhây'ähpi'in i'âamí'in háa Yôesivi tsontuü ûntû' waa, i-á i'a'ginnâamívi'wedi iwänpikeeyo' nachanpo'in nã'i tsontuü-á híwó'di wínamuupi'in. ¹² Yôesida'mân tsontuüpä'i namuu, hedi ida'ba únkoedi natúnídi háaây'a'gindo' háa yoe. Ida'mân únkoedi na'inbí wówátsi dín'aywoenídi háa díkwee-ídi. Hedânho ti unbí'we únk'óe wí to'wí bînt'aywó'dichänú-ídi? Yoe, há'to'.

Wí'úvípiphúu-ípi

¹³ Bít'óyan un kin úvíhée'o'in, "Nää thaa háa ma'di tha'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimän, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ní, âyhä'wíkumä-ídi âyku'ch'âanídá, báyéki wiyá chä' âyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnâhpi háa unbí wówátsi tha'di únmuní'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy tähki nakeepo'i hedi wesebo nahände'i waagibá únmuu. ¹⁵ Shánki híwó' namuu kinnân ítúnídi: "Yôesi natúdáho giwówayêeni, hedi kindá kindá ívíkhâymaa." ¹⁶ Hewänbo nää íyêngidi úvíwänpiphuude' háa úvíkhâymaa i'gedi. Hedi kin úvíhí'máadi, t'ähki yä'dâapi'da' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnândi únkhây'ä'in híwó' i'amí'in hewänbo i'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Nää bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe únmuní'i binch'a' hedá bisítuwínú, gá báyéki t'ôephade ún'ädân. ² I báyéki hääwí únk'w'ó'di únpedeepuwamän, hedá unbí aa hääwí únmuní'i-á khä'nindídá wovâykha'hon. ³ Unbí óedo-á kwä' ts'ä'i-á t'ähki únphénpeemän bînwanpíte'kw'ódidí, hedi iwedího nakeepuwagít'óe íkhâa'in, hedi han úví'andibo bînt'ôephadekhâymaa, unbí túu'ú únmuu'i phaadi wovâyphakhänukhâymaa waagibá. Unbí hääwí báyéki únmuu'i bînte'kw'ódi hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'. ⁴ Bít'óyan, in táhtsaa'in unbí nava i'ge dívít'ôe'anninbí kã'ää wíwínwá'âapí, hedi i chä' wí'ovâymägipi'-á Yôesi imúnde hedi únhanginná in t'ôe'in bîn'âywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'ähki itsonmáa'i nat'oe in dívít'ôe'annin diphahsanyidi dívítuwínúnde'. ⁵ Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gi bînphadende', hedi t'ähki úntáy'i hedá ída'i-á bînkumände' únwänpíhéegínánídi. Wên wáasí tûu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasí ovâyhánúnde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovâyütchänú-ídi. ⁶ Undi hä'in híwó'nin t'owa bînpankw'óe'ó hedá bînt'ahánúnde', hedi indá wídínkoeđipi wovây'ahkhâa-ídi.

Bo'atä i'gedi James ita'nan

⁷ Hedáho tí'úuwín páadé'in, bo'atädi bítsikhakw'o' i shánki natsonyi'i namuu'i nawáy'ää pí'wehaydi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'i namuu'i bo'atädi itsíkha'o'in iví híwó'di háäpaye iví nava iwe únkháymuu pí'wehay. I-á únkháy'ä' itsíkha'amí'in i páadé'i kwandá i tí'úugé'i kwandádi napówá pí'wehay. ⁸ Un wá' hanbá bo'atädi úvítíkha'amí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánki natsonyi'i namuu'i hanwaapída'dibo na'ädân.

⁹ Tí'úuwín páadé'in, bînt'ôephadendedá wí'ná táye wí'úvíchänu'äämípi. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yôesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ân namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'ôeni'i háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, hedí i-á hanwaapídi'bo na'ää-í.

¹⁰ Tí'úuwín páadé'in, hádídí úvíyää'amí'in únhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hân'oe'in Yôesiví tukhe'minbí'gedi, indá Na'inbí Sedó Yôesigí' díví'hée'an, hedí t'ôephade iwe ovâykw'ódi wänbo dívíyää'an. ¹¹ In diyää'indá híhchannin dimuu gin äytu'o'. Ít'oe háa hân'oe Job iyää'annin it'ôephadende wänbo', hedá háa Na'inbí Sedó Yôesidí äägéwän híwó'di igí'ôn'annindá. Kindidího gínhanginná Na'inbí Sedó Yôesi hânho naséegísehkanät'ôe'in.

Ta'geda' ívîhé'amí

¹² Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankháymáa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tųú úvímädi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'i oepáa k'aydi háa makówá nanân waagibá, ta'genbá naví hí' dínmuu." Ná'i tųú háa wíyá tųú kí'bi wí'ítúnípi. * Hewänbo "háa" gin ítúdáho', háa in namúní, hedá "yoe" gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidí wíwovâytu'äämípidí híwó'pí úvîhé'e'annin.

Yúusu i'gedi James ita'nan

¹³ Wéná wên un bînt'ôephadendedi únkháy'ä' úvíyúusu'amí'in; hedí íhíhchandidá bínkha'wamí Yôesi bîntegé-ídi. ¹⁴ Wí to'wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovâytukánnamí, hedí indá Na'inbí Sedó Jesus-ví kháwä'ónkháyä'dedi ná'i nahay'iví nú' diwindi ônyúusu'amí, hedá wí olive k'a'p'oadá óe'äyú-í. ¹⁵ Úvíyúusu'odi Yôesiví'piye úvíwhâyundedá, i nahay'i nawówa-í unbí yúusu únmuudi. Kindidí Yôesidí i nahay'i hekháa óemääní, hedí it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á ôn'owóyé-í. ¹⁶ Hedânho wí'ná táye úvít'aywó'dihäätsi'amí, hedá wí'ná táyegí'-á

* **5:12** In Hudíyo wídida'pí Yôesiví kháwä' ditúní'in, hewänbo Yôesi-á háä t'ähki ikhíyé'i namuu, hedího makówá-á ná'i oepáa k'aydá i'gedi dívíhí'máadi ta'gendi Yôesiví'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

úvíyûusu'âámí, hediho handidi wovâyhehkháa'ámí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondivi yûusu-á ûnkaydi báyéki ûnkankoedi. ¹⁷ Yôesivi tukhe'bi ûnmuu'i', Elijah gin nakháwä'i' t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewänbo kaygi'di iyûusu'andi nada'póe wí'ikwa'namípídi, hedi poeyedá pí'ge paayo ee nange kwan wänbo wídiyemupí. ¹⁸ Hedi wíyá iyûusu'an dihaydá, Yôesidi báyéki kwan ovâyemu, hedi wíyá dínhääwípayedee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tí'ûuwin páadé'in, ná'in ni'gedi úví'ánshaa'ámí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihänge'andi, hedi wíyá to'wídi óebundá, i to'wídi ná'i it'aywó'nandi' óebundi óekhäge'nan iví hâa ûnmuu'i' péyégepiye wí'ûnmú-ípídi, hedá Yôesidá iví báyéki t'aywó'di ûnmuu'i' ônyâa'ámí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i?, hedi ná'in ta'nin wáyta?do? un t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'i nange eejé: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedí t'owadi wovâykhehpiye, hedi náä ná'i nan deeje íwadekw'ó. ² Jôesi Tádá hán'oebo ho ûnhanginnândi undá iví'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedi iví Yä'dâa'i P'oewahâadâ wovâykhâge?do yä'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá iví ûnp'oe ich'áa'i'dá wovây'owêedi-ídí. Jôesi Tádádá iví sígísehkanä báyéki bo wovây máäní hedá wovâykhâge?namí ánsaaginpídíbo? íkwonídí.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i? dípâkhây máa'in

³ Gínkhây'ä? báyéki bo Jôesi Tádá áykú'daa'amí'in, i-á Nambí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewáywówápaadi na'in wá? wówátsi ts'aamin dímägi. Hediho náä-á ná'in wówátsi áymáadi na'in giwó'onpoe?odi gitsíkha háa Jôesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá iví ây wí háäwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówá Jôesi Tádádí háäwí na'ingí? dîndenkw'ódi'i? dípâkhây máa, hedi ná'i-á hânhay wânbo wínakayjee-ípi, háa wínapedee-ípi, háa wínaháanípi. ⁵ Jôesiví'piye? úvíwâyundediho iví kay ûnmuu'i?di wovây'âyíngikhây máa owáy i? t'ä'ge'i thaa napówá píhay. Hedi i? thaa-á hádídi i?di wovây'aywonkhây máa'in nakeepúuwí. ⁶ Hediho náä úvíhíhchan má've-í tobá háa t'ámäge háäwí únpoe?o wânbo wovây tayi'nídí, hedi iwediho wí háy tãhki bînt'ôephadende wânbo?

⁷ T'owa wí óedo phaadi dâytayinde?, dínhanginpúuwídí háa háäwí híwóhpi? i-ádí nawóemuu háa joe. Hedi hanbá ná'i háäwí kháa'i-á únpoe?o unbí wâyü wovây tayi'nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewânbo unbí wâyü-á ná'i óedoví shánki wânbo únchã'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháaní. Hewânbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i? únta'yindi i?di wovây tų'amí híwó? úví'annin, hedá he'ennindá wovây pa'í, hediho kw'áye wovâykw'ôení. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáymûu wânbo bînmû'pí wânbo?. Hedi tobá náä bînmúndepí wânbo? iví'piye úvíwâyunde?, hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyéki únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí?-á wí'úkw'óhpi bînthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedi unbí wâyü únmuudiho únhanginná wovây'aywoeni'in.

10 Hänn'oe in Jôesi Tádáví tukhe'min áyîngidi dívihá'ò shánkí dínhanginnánídí háa Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedi, hedi i' hääwí híwó'di Jôesi Tádádí wovâypägi'ò i'gedá dívihée'ò'. 11 Christ-ví P'oewaaḥḥa inbí pí'nä khó'jé dâymáa'i'diḥo ovâytu'an Christ-ví'gedi háa ûnpuwagi'ò'in wa'di ûnpóepídibo'. Ovâytu'an Christ it'òephadekhâymáa'in, hewänbo tí'úugédí báyéki hay'i napuwagi'ò, hediho hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwídi häädi hedá hádídí nã'i hääwí napuwagi'ò'in. 12 Hewänbo Jôesi Tádádí ovâythayyan nã'i hääwí i'gedi dâyta'nandi-á ingí' wídínmuupí'in, hewänbo ungí'-ân. Nã'i hääwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wänbo hânho dida' i'gedi shánkí dínhanginpúuwí'in. Hedi nää nã'i thaa eeje i' Yä'dâa'i P'oewaaḥḥa makówádí dînsandi'di wây-á to'wên wá' ovâykhäge'nan Jôesi Tádáví híwó'di tun wovây't'òe'amídí, hedi indá hanbá wovây'tumáa háa Jôesiví hänn'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jôesidi ditumáa gínkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi áyhûuwí'in

13 Hediho un únkḥây'ä' íkhâymúuní'in ta'ge úví'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bîn'áyîngi'amí, hedá pín ta'gedi ítsíkhakwoní i híwó'di hääwí bînhóení'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'äädi nakeepóe ihaydi. 14 Undá Jôesi Tádáví ây ímuu, hediho háa natsonpóe waagi úvíkanhûuwí. Wa' Jôesi Tádá bîntaapídibo háa iwänpichaa waa úví'an, hebo nää-á ha'wâa unbí wówátsi wíwínhûuwípi. 15 Jôesi Tádá yä'dâa'ida' namuu, hedi i'di wovây'tuhkännan iví'in ímúunídí, hediho nää-á häädi wänbo t'ähki yä'dâa'ida' úvíkanhûuwí. 16 Iví ta'nin diwe iví hí' ûnmuu'i ginnân ûnta'muu:

Naa yä'dâa'ida' omuudi un wá' únkḥây'ä' yä'dâa'inda' ímúuní'in.

17 Jôesi Tádáví'piye úvíjûusu'odi bîntu'ò "Nanbí Tádá" gin, hedi i-ân namuu i' ûnhanginná'di' háa na'in t'owa wí'ínbo iví'ò'in, hediho handá' dí máadi wí'ínbo ta'gendi ditú'ò' háa híwó háa híwóhpí iví'annin. Hedânho wa'di nää oepáa k'aydi íkw'òndibo únkḥây'ä' unbí wówátsi bînhûuwí'in i' bîn'a'ginmáadi. 18 Unbí hehääwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä'muupí, hedi iwedi báho un íháhpóe unbí wówátsi hanbá bînhûuwí'in. Hewänbo híwó únhanginná hääwídi nawá'âamuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'ânídí hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwínhûuwípidí. I' hääwí nawá'âamuu'i-á kwäk'u ts'ä'i háa óedo wínamuupí. Hã'bi hääwí-áho hanwaapídibo nahánde'. 19 Hewänbo Christ-á iví ûnp'oe ûnchä'muu'i' ich'áa'i'di iwá'âa.

I-á wí k'úwá'ay ts'ä'ida' nataamuupî' waagi'ba namuu. *
 20 Wa'di Jôesi Tádá ná'i nan oepáa ikhíjépidíbo Christ óede'man
 nachuu-ídí, hewänbo náä i' t'ä'ge'i thaa napowa'ä' ihaydiho
 náä oepáa k'aydi napówa gin ungi' i'amídi. 21 Hedí Christ
 i'annin namuudânho Jôesi Tádávi'piye úvíwäyunde'. I'dá
 Christ nachuu wänbo óewáywówápaa hedá hay'i namúunídi
 óesóge. Hedího náä-á Jôesi Tádávi'piye úvíwäyunde hedá
 ítsíkha háa i'di ungi' wovâykhâymaa'in.

22 In ta'gen háhkan namuu'in ho bín'a'ginnandi unbí
 t'aywó'di únmuu'i' wovâyjáa'an, hedího náä-á únkodi ta'gendi
 unbí tí'úuwín páadé'in bînsígi-ídí. Hedího úvíkhäa-i pín
 ta'gedi bînsíghúuwídi. 23 Wíyá í'âypuýä waagibá ípóe, hedího
 náä-á i' to'wí hánhay wänbo nachuu-i'pí'ví áy ípóe, wí
 to'wí nachuu'uví'indá joe. Ginho únpoé Jôesi Tádávi tun
 bînwäyundedíbo'. Ná'i tundá wówá'i-á hedá na'egópoe'opí'-
 á namuu, Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Ginnân
 natû':

24 I' ahkónuwi táa nakhangí'o waagibá, t'ähki t'owa-áho
 diháani,

hedá t'owaví sa'wó'di háäwí-á wá' dínkhangí'o, i' póvi táa
 jáa nasô'i' naháani waagi'ba,
 gá i' táa-á nat'a'dân, i' póvi-á nawänpithanände'.

25 Hewänbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há'to hánhay wänbo
 únháani.

Hedí iví hí'-á wovây't'ôe'andi-ânho namuu.

2

1 Hedânkun, t'ähki yä'dâapíkan bînjoe'amí.
 Wí'úvíhójo'amípi, paa dívíjánúmáa'in waaginbá wí'ímúunípi,
 wí'íthúut'óenípi, hedá pí'wénbí'gedá wí'úvíjânákíhí'má've-
 ípi. 2 Wí hínchä'i ay nats'an'aypuýä'i nawâap'oda' waagibá,
 un wá' únkhây'ä' hânho ídái'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in.
 Iví tundá yä'dâa'ida' únmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'ná
 khó'jé únkw'òndi wovâykhóekhúumä', hedího bînhógidá unbí
 wäyu-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoení. 3 Háäwí nak'âagi'i
 bîndäädi híwó'di namuu'in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe
 wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádávi t'owa dimuu i'gedi ithayyan

4 Jesus-á wí wówá'i k'uu waagi'ba namuu, hedí tobá t'owadi
 óejoegi'an wänbo Jôesi Tádádí óede'man, hedá Jôesi Tádágí'-
 á báyéki nachä'muu. 5 Un wá' wówátsi wovâymgídiho
 wówá'i k'uu waaginbá ípóe. Hedího Jesus-ví'piye úvíháadi-i,
 hedânho un diwedí Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi

* 1:19 Wên k'úwá'ây gi'min in Hudíyo t'owa dâyhánúnde Jôesi Tádá óemäänídi
 hedânho inbí t'aywó'di dínmuu'i' ovây'owóje-ídí.

iʔ Yäʔdâaʔi P'oewäqahâa iwe ithaayé-ídí. Hedí iwe un Jôesi Tádáviʔpiye úvípimägiʔindá owhaʔ waaginbá ímuu, hedí in Hudíyo owhaʔ hääwí Jôesi Tádá óemäʔ waagibá, undá hääwí unbí píʔnä khóʔjè bînmáaʔi-á bînmäʔ, hedí Jesus Christ-di wovâykhägeʔdodi náʔi bînmäʔiʔdá Jôesi Tádá óéhíhchandoʔ. 6 Jôesi Tádávi taʔnin diwe náʔi tun ûntaʔmuu háa iʔ Christ-víʔgedi natú waa:

Bít'ôeyan, naadi wí toʔwí dódeʔman,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymaa. *

I-á wí k'uu tehpaá béʔdí shánkí natáyʔiʔ waagiʔbá namuu.

Toʔwên ivíʔpiye dívíwäyundeʔindá háʔto dichanpúuwí híwóhpíʔpiye dívíwäyundeʔin.

7 Hedího un ivíʔpiye úvíwäyundeʔingiʔ i-á báyéki nachäʔmuu, hewänbo in toʔwên dívíwäyundepíʔingiʔ-á náʔin ivíʔgedi nataʔmuu:

I-á wí k'uu waagiʔbá namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaáʔin waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá náʔi k'uu dâyoegiʔan wänbo

i-á iʔ k'uu ee tehpaá béʔdí shánkí natáyʔi waagibá napóe.

8 Hedá náʔin wáʔ Jesus-víʔgedi nataʔmuu:

I-á wí k'uu waagiʔbá namuu,

t'owa iwe dip'ídeʔdedi dikanundeʔ.

Haʔwâa dínpoeʔo Jôesi Tádávi tun ûnmuuʔin wíwâyʔaʔgindopídí, hedího i-áho natú nakhâyʔäʔ gin dínpúuwíʔin.

9 Hewänbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâydeʔmannin ímuu. Undá owhaʔ iʔ tsondi hayʔídi wovâykw'ódiʔin waaginbá ímuu. Undá in toʔwên Jôesi Tádádí in wéʔgen t'owaviʔwedí wovâywijeʔin ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádáviʔindáʔ ímuu, hedânho iʔ shánkí heʔendi hääwí iʔan niʔgedi wéʔgen t'owa bîhanginʔânnamídí. Jôesi Tádádânkun wovâytuhkânnan ivíʔin ímúunídí, hedí khun diwedí wovâywhahógídi iví saʔwóʔdi kohthay iwe wovâykw'ódi. 10 Wáymûu Jôesi Tádávi t'owa wí'ímuupiwän, hebo nää-áho ivíʔin ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanä wíwîntaapíwän, hewänbo nää-áho ûnhanginná iví sehkanä wovâymgíʔin.

Unbí wówátsi Jôesigiʔdqʔ bînhûuwí

11 Un naadi wâysígiʔindá, nää oepáa k'aydi unbí k'aygi taʔgendi wíʔúnmuupi, näwe háy tähkídaʔmân ípíyéthaa. Hedânho kayʔindi wâytu máa, náʔi yäʔdâapíkan in wéʔgen t'owa inbí túʔ iwe dichäadi hânho dikandaʔi-áho wíʔúvíʔâamípi. Giʔbi hääwí-á unbí hää-ádi ihänboʔ. 12 Undá náʔin t'owa Jôesivíʔpiye dívíwäyundepíʔinbí jáa íjiʔ, hedího yäʔdâaʔi wówátsidaʔ bînhûuwíʔin únkháyʔäʔ. Gindídiho tobáháa híwóhpí

* 2:6 Zion-dá Jerusalem búʔ-ân namuu.

úví'o'in ditû' wänbo', in híwó'nin úvíkanhonnin dâymúuní, hedího owáy Jôesi dínþówá ihaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

13 T'ähki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwoní'in únkhây'ä', hedí gindiði Nanbí Sedó Jesus bínhíhchannamí. Háa i' nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' natsonpoe'o waa úvíkanhúuwí, 14 hedá in wé'gen tsonnin wá' bînt'ôeyaani, gá indáho ná'i kw'áyewi tsondiði ovâykw'ódidân in t'owa yä'dâapíkan díví'o'in ovâyguhchäânú-ídi hedá in t'owa yä'dâa díví'o'inbí'gedá híwó dívíhée'amídá. 15 Jôesi nada' híwó úví'âamí'in hedânho t'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpí' wíðâyamá've-ípi unbí'gedi ditúunídi. 16 Undá pan wí'ímuupí, hedího pan dimuupí'in waagi'in unbí wówátsi bínhúuwí. Hewänbo íma'p'ä'nin íwänpimuudibo wí'í'âanípí únkodi'in áyîngipídiþo yä'dâapíkan úví'âamídi. Náä-á Jôesiví t'ôe'in ímuu, hedího i'gí'dá' unbí wówátsi bínhúuwí. 17 T'ähki t'owa bín'a'ginhúuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bínsígíhúuwí. Jôesi-á bín'a'ginmäáni. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i wá' bín'a'geeni.

In pant'ôe'in Christ-ví t'ôephade iwedi dihâhpúuwí

18 Un pant'ôe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'ôení tobáháa wovâytsónmáa wänbo'. In t'ähki bín'a'geeni, in híwó'nin dimuu'in hedá in ûnp'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewänbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. 19 Tobá wên háawên híwóhpí'in wí'úví'anpí wänbo wovây t'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedi úví'ánsaamáadi ná'i wâhkan wovây'andi' úvíyää'andá, Jôesi-á undádi nahíhchanpúuwí. 20 Yä'dâapíkan úví'odi wovâywhädiði úvíyää'andáho', i'gedi wí'úvíjêngihée'amípí. Hewänbo tobá híwó úví'o wänbo wovây t'ôephadekandodáho', hedá úvíyää'andá, Jôesi Tádá undádi nahíhchanpúuwí.

21 Jôesi Tádádi wovâyguhkanann iví'in ímúunídi hedânho bînt'ôephadende wänbo úvíyää'amí'in íhâhpúuwí, gá Christ wá' ungí' it'ôephadedân. Gindiði wovâyjéye háa únkhây'ä' úví'âamí'in, hedí iví ahtaa i'gebá ímú-í. 22 Christ wáymúu wänbo wí'it'aywó'nanpí, hójo wänbo iví sóphogedi wí'ûnpeepí. 23 Jänáki óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovâytsónsúu'anpí. Óet'ôephadekannan dihaydá wínatúhpí t'ôephadedíba ovây'wáywá'âa-í'in, hewänbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáda'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpí wí to'wí i'o'in. 24 Christ-dá phé'win deedi óet'óhtägek'ú'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídi, hedího náä-á nanbí wówátsi

ta[?]ge âyhûuwí[?]in gínkhây[?]ä[?]. Christ-ví wăhkandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedejeji[?]in waaginbá ímuuwän, hebo nää-á unbí âyi[?]divi[?]piyebá íwáypówá, i[?]dá unbí hâa wovây[?]âyi[?]do[?].

3

Háa in dikhóhtsaakw'ó'nin dínkhây[?]ä[?] dithaaní[?]in

¹⁻² Un kwiya[?] íkhóhtsaakw'ó'nindá wá[?] wâytu[?]amí, únkhây[?]ä[?] unbí senä[?]bí khómapho[?]di íkwoní[?]in. Mađi wáy wên senä[?]dá Jôesi Tádávi tun wí[?]ônwâyundepí, hewänbo Jôesi bîn[?]a[?]gindodi yä[?]dâa[?]in ímuudá, unbí wówátsi wovây[?]muuní, hedí gindidi tobá undá háabo Jôesivi[?]gedi ítúhpí wänbo in wá[?] mađi iví[?]näpiye dívijáanú-í. ³ Wí[?]úvíkhää-ípi shánki sa[?]wó[?]nin ímúunídí unbí phó hânho bínkodi[?]odibo[?], háa báyéki háäwí oedodi napa[?]andi úvítóe[?]odibo[?], háa nachä[?]muu[?]i[?] aadi úví[?]awendedibo[?]. ⁴ Gin úví[?]âamívi[?]wedi unbí pí[?]ná khot[?]je nakeet[?]óepí iwe yä[?]dâa[?]in ímúuní. Gindidân shánki sa[?]wó[?]nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpidibo hedá hanginpi híwó bínhondi, gindidá háä[?]di waa sa[?]wó[?]nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví[?]odá, ná[?]i-á shánki igí[?] únchä[?]muu. ⁵ Gindidânkun in hân[?]oe[?]in kwiya[?] Jôesivi[?]piye dívíwâyunde[?]in sa[?]wó[?]nin waaginbá dimuu, inbí senä[?]bí khómapho[?] dikw'ondi. ⁶ Sarah wá[?] ha[?]wâa ikanhon. Iví sedó Abraham ónt[?]óeyande[?], hedí óetu[?]o[?] iví tsondi gin. Hedí nää undá yä[?]dâada[?] úvíkanhondáho hedá khunwôeda[?]ginpidibo jashaginpidibo[?] íthaadá, undá Sarah-ví a[?]yûn ímuu waagibá napúwi.

⁷ Un senä[?] íkhóhtsaakw'ó'nin wá[?] únkhây[?]ä[?] híwó[?]di hangintandi unbí kwiya[?]dádí íthaaní[?]in. Indá un waagi wídikaypí, hedá wá[?] in wówátsi nahándepí[?]in Jôesi imä[?]in indádí wé[?]ge bínkhonkhây[?]máa, hedího únkhây[?]ä[?] bîn[?]a[?]geení[?]in. Híwó bínmá[?]ve-í hedânho híwó únkoedí-ídi wé[?]ge indádí úvíjûusu[?]amídí.

Híwó íví[?]âamí tobáháa dít[?]óephadekando wänbo[?]

⁸ Hedá nää-á t'âhkídibo-á wâytu[?]hkanhây[?]máa, únkhây[?]ä[?] wéhpê ánskaa[?]inda[?] ímúuní[?]in, wí[?]ná táyevi[?]piye ítaachanpúwí, tí[?]úuwín páadé[?]in ímuu[?]in waagibá úví[?]má[?]ve-í, wí[?]ná táye úvísehkanähûuwí, hedá wí[?]íjêngit[?]óenípi. ⁹ Wí to[?]wídi jänáki wovây[?]andi háa wovây[?]tunsúu[?]andi, híwóhpí[?]dibá wíwínwáwá[?]âa-ípi, hewänbo Jôesi bîndaa[?]amí híwó ón[?]amídí. Hannânkun Jôesidi wovây[?]tu[?]an úví[?]âa[?]amídí, iví[?]in ímúunídí wovây[?]tu[?]hkanann dihaydi, hedânho un wá[?] híwó i[?]di wovây[?]âamídí. ¹⁰ Iví ta[?]nin diwe ginnân ûnta[?]muu: Wí to[?]wí iví wówátsi híhchandi ihûuwí[?]in nada[?]i[?] hedá híwó[?]di thaa nada[?]dá,

wí'ûnkhây'âhpí yä'dâapí tun ihée'amí'in
hedá wínahó jot'ôenípí.

11 I' yä'dâapí' namuu iwedi ijâa'amí'in ûnkhây'ä' hedá i'
yä'dâa'i namuu'ida' i'âamí.

Pín ta'gedi ikhää-í häädi wänbo t'ähki tsaaginpidíbo ivi
wówátsi ihúuwídi,

12 gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin
ovây'áyí'dodân,

hedá inbí jûusu-á häädi wänbo t'ähká ovây't'ôeyande',
hewänbo in yä'dâapí díví'o'indá t'aygi ovây'münde'.

13 Ta'gendi úvíkhäädedi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídi
wovâywa'amí? Hedân joe. 14 Hewänbo tobá híwó'di

namuu'ida' bîn'o wänbo t'owadi wovây't'ôephadekandodáho',
undáho híhchan bînshaa-í. Hediho ha'min t'owa

wívínkhunwôeda'ípí hedá wähpfade wí'úví'âyíngimäänípí.
15 Hewänbo unbí pí'nä khó'jébo Christ bîn'a'ginmääni,

hedânho i-á unbí tsondi únmuunídí. Hedi to'wídi
wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkhây'ä'

ikhây'múuní'in bínthayyamídí. Hewänbo t'ayginpidíbo-
á a'gindibo-á bínhée'amí. 16 Häädi wänbo t'ähki

únkhây'ä' unbí pí'nä khó'jé únhanginnáani'in yä'dâada'
úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänáki unbí'gedi ihée'an

wänbo nawôeda'púuwí ivi hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye
úvíwâyundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. 17 Tobá híwó

úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho',
nä'indá shánki híwó'nin namuu bint'ôephaadé-íví'wedi
yä'dâapí úví'o'in namuudi.

18 Wí'ún'ôede-ípí Christ wá' óet'ôephadekannannin.
I-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpí'in t'owa

dimuu'ingí' nachuu. Wâymuuda' nachuu nanbí t'aywó'di
gínmuudi hedânho Jôesi Tádáví'piye dikáaniídí. Hewänbo

tobá ivi tú' ônhay wänbo ivi p'oewaahâa-á wówá'i
únmuu. 19 Ivi p'oewaahâa-á in wé'gen hân'oe dihánninbí

p'oewaahâavi'piyebá namää, indá dipankw'ôn waaginbá
dimuu, hedi Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'annan. 20 Hâ'in

t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di
Noah i' kophé hay'i' ipa' ihaydi, Jôesi Tádá in t'owa-

ádi báyéki iyää'odi ovâytsíkha'máa ivi'piye dívíwäyü-
ídí, hewänbo wídívít'ôeyandepí. Hedânkun wên chäädidá'

t'owa i' kophé iwe dívíkkuu. I' kophé óep'oeke' ihaydi
kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. 21 Hedi hä'i p'oe-á i' p'oe

wovâypp'óp'oe'andi' waagi'bánamuu. Nää-á wovây'aywonde
nä'i p'óp'oe'andi' unbí tú' kháapí wovây'owídididida'bánamuu

joe, hewänbo Jôesi Taa bînda'maadân wovâykhäge'namídí
únhanginnáaniídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjâa'annin,

hedí Jesus Christ nawáywówápóedího wovây'aywonde'. ²² I-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee, hedí nää-á Jôesi Tádávi ko'díngedí na'ân. Iwedího t'ähki in makówáwin t'ôepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dâymáa'indá t'ähká ovâytsonmáa.

4

Gínkhây'ä' Jôesigí'da' nanbí wówátsi âyhúuwí'in

¹ Hedího Christ iví tú' iwe it'ôephadedí, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ä' í'ánshaamúuní'in hedânho shánki íkay-ídí, hedá íkhây múuní bînt'ôepaadé-ídí. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. ² Hedího nää iwedí wa'dí nää oepáa k'aydí unbí wówátsi bînhon dihaydí, i' t'aywó'dí in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'i wí'únkhây'ähpí úví'âamí'in, hewânbo háa Jôesi Tádá nada' waagân úvíkanhúuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jôesi dâytaapí'in díví'o waagibá úví'owän. Wên tsé waagibá ijiwän, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owän. Íháapoe'owän, hedá wé'gen t'owa-áda' úvíwé'ge'owän bînwänpisuuwä-ídí hedá wíyá ha'wáagi'i t'aywó'dí úví'âamidí. Hääwí bînkhi'é'i' unbí jôesi únmuu waa bînchaa'i-á unbí a'gin bînmäwän, ná'i-á Jôesi Tádá nakhâapóe. ⁴ Hedí nää-á in t'owa Jôesi Tádá dâytaapí'indádí wíyá wí'úvit'aywó'dopídí, indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedânkunho jänakí t'âmäge unbí'gedí dívíhée'o'. ⁵ Hewânbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tádávi páadépiye diwin dihaydí i'dí ovâytsika'yâamí háadí gin díví'o'in. Hây napóe ihaydí i-áho t'ähki t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpí díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indádí. ⁶ Jôesi Tádávi híwó'dí tundá in ho dichuu'in wänbo ovâyt'ôe'an, hedího tobá ovâytuhchänudí inbí tú' dínchumuu wänbo', t'ähki t'owa dínpo'e' waagibá, inbí p'oweahâ-áho dínwówáyêení, Jôesi Tádá nawówáji' waagibá.

Gínkhây'ä' hääwí Jôesi Tádádí dímä'i' ây'âyîngi'amí'in

⁷ Hanwaapidíbo ná'i nan oepáa nakhangí'o. Hedânkun t'ähki háa úvíkanhonnin úví'âyîngi'amí, hedá íkhây múuní híwó úvíjûusu'âamidí. ⁸ Ná'indá shánki nachä'muu: Pín ta'gedí wí'ná táye úvísíghúuwí, gá t'owa bînsígdá báyéki inbí t'aywó'dí bîn'owójédédân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'ná táye úvísíghóení. ¹⁰ Jôesi Tádádí t'ähkidíbo wí'inbo magan wovâymägi, hedího ná'i magandi wí'ná táye úvíkhäge'húuwí. Gindídiho ná'i wovâymägi'i'dí híwó úvíkanhúuwí, tobá hääwí namúuní wänbo'. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'hadí, Jôesi Tádávi tunnân t'owa ovâyt'ôe'amí. Wí

to²wí nat'owakhäge²há²i-á ûnkhây²ä² ovâykhäge²namí²in gá Jôesi Tádádân kay óemädân gin i²amídí. Gin úvíkanhûuwí t'ähkí t'owa dínhanginnáanídí Jesus Christ namuudânkun gin úví²o²in, hedího Jôesi Tádá-á kw'áayébo dâymá²ve-í. I-á ta²gendi hay²i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedí iví tsonkhuu-á hânhay wânbo há²to ûnhâqani. Hamân.

In to²wên Christ-ví²in ûnmuu²in dâyt²ôephadekhâymaa

12 Un naadi wâysígí²in, tobáháa báyéki bînt²ôephadededi phaa i²ge imân waagibá ichaa wânbo², wí²itsikapúuwípí, “Háadan naa gin dînpoe²o?” Wí²ítúunípí, “Naa o²ân ná²i dînpoe²o²i-á há²to dînpúuwí²in.” Ná²i-á wovâytayí²nídânho únpo²o. 13 Undá wí²inbo hí²íngin bînt²ôephadende Christ it²ôephade waagibá, hedího bíhíhchanpuwave gin únpo²o²di. Hedânho wáy wí thaa háyú hay²i i-á namuu²in nakeepóe ihaydiho shánki wânbo íhíhchanpúuwí. 14 Christ-ví²in ímuudibo t'owa jänakí unbí²gedí dívihí²máa wânbo bíhíhchanpuwave, gá Jôesiví P'oweahhâa i² shánki hay²i namuu²i-á undádíba háädi wânbo t'ähkí najidân. 15 T'owat'akhanu²in, háa sänmin, háa yä²dâapíkanin wí²ímúunípí, hedá wây-á t'owaví áyíngi wí²únwó²náhpí eeje wí²úvítomá²ve-ípí, hedânho wíwovâyutuhchänut²ôephadekannamípídí. 16 Hewânbo Christ-ví²piye úvíwâyundedíbo wovây²t'ôephadekandodá, wí²íwôeda²-ípí. Shánkídí Jôesi Tádá bînkú²daa²amí gá in wé²gen t'owadi Christ-ví²t'owa ímuu gin wovây²tu²andân.

17 Ihaydiho naná Jôesi Tádádí t'owa háawin dimuu²in ovâykeekw'ôenídí, hedí iví t'owa ûnmuu²in páadé gin ovâykhâymaa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedí in iví²in ûnmuu²in t'owa wânbo gin ovâykhâymaadá, in to²wên iví híwó²di tun ónwâyundepí²in dimuu²in shánki báyéki kháa²in dînpúuwí. 18 Jôesi Tádáví ta²nin diwe ûntú²:

To²wên inbí wówátsi ta²ge dâyhon wânbo kháa²in dînpúuwí, hedího to²wên Jôesi Tádá dâyt²a²ginmähpí²in hedá t'aywóhkannin dimuu²indá shánki p'ändíkí wânbo dâypaadé-í.

19 Hedânkun tobá Jôesi Tádá natú wânbo bînt²ôepaadé-í gin, háädi wânbo t'ähkí híwó úvíkanhûuwí, hedá iví mangá pín ta²gedá úvímääni. I-á i² wovâykhíjé²i² namuu, hedí háa iví tun imági waa háädi wânbo t'ähkí i²o².

5

Peter-di ovâytumakhe²o² in méesate²in tsonnindádí in e²núndádí

1 Náa-á un méesate²in tsonnindá wâyhée²amí. Naa wá² méesate²i tsondi²bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi

dómû' it'ôephadendedi, hedî naa wá' i' sa'wó'di hääwí Christ-di dípâkhâymaa'i' donkhonkhâymaa. Hedânho pín ta'gedi ná'in wâytukankhâymaa: ² Jôesi Tádávi t'owa unbí mange bînmáa'indá k'úwá waagínbá dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waagínbá-á ímuu. Hedânho bîn'áyíngihûuwí únwânpikhây'ädida' bá joe, hewânbo ída'dân. Wí'íchá'hat'aa-ípi, hewânbo híhchandi bínkhäge'namí. ³ In to'wên unbí mange wovây mági'in bîn'áyíngi'amídí wíwîntsonchânumá've-ípi, hewânbo un wovây mûndedi háa íthaa waagidi bînâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhûuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédi' waagi' bá namuu. Hedí híwó igí' úvít'ôemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'i' bínhóení, há'i-á hânhay wânbo sa'wó'di namúuni hedá há'to naháani. ⁵ Hedí un wé'gen méesate'in shánki ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'âhkídibo háa wí'ná táye úví'o'in jèngiginpidíbo bîn'amí, gá Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân úntû'dân:

In dijèngit'ôe'indá Jôesi Tádávi ovâyjoegi'o',

hewânbo in dijèngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkanä-á ovây má'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádávi páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in únmuudân, hedí híwó' dihaydi únñândiho i'dibo kw'áye wovâykw'ôení. ⁷ Báyéki áyíngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi' bá namuu. Hewânbo ná'i áyíngi-á Jôesi Tádávi mange bínjoe'amí, hedânho i'di wovâyjáa'amídí, gá i'dá wovây'áyíngi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyíngidi íyèeni, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hânbi únmuudân hedí häädi wânbo t'âhki itséemáa wovâywa'amídí. Wí khân nahâhsèndi wí to'wí óek'o'ídi natuwây'i waagi' bá namuu.

⁹ Wíwînmäänípi i'di wovây'taanídi, hewânbo pín ta'gedi Jôesi Tádávi'piye úwíwây'u'bé-í. Wí'ún'ôede-ípi náa oepáa k'aydi t'âhká wây-á tí'úuwín páadé'in únkw'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypfadende'in dimuu. ¹⁰ Wí háy tâhkída'mân bînt'ôephadekhâymaa, ihaydáhá' Jôesi Tádádibo hääwí úntáy'i t'âhki wovây máani, i'di wovây'téegikwînkühäge'namí, wovây kay'amí, hedá wên tepú waagi' bá unbí wówátsigí' wovây máani. Jôesi Tádá-áho t'âhki iví sígísehkanä na'in dí má'i namuu, hedí idá wovây'tuhkânnan iví'in ímúunídi he'ennin wovây paa-ídi, i-á hânhay wânbo t'âhki báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádi wí'da' ímuudího ná'in únpoe'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu ímáa, hedí iví kay-á hânhay wânbo wí'únhândepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitü'an

¹² Silas-dá naa díkhäge²nan ná²in ta²nin²ay wâyta²namídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí²ûu páadé²i gínmuu²in hãädi waa háa ûnkhây²ä² waa ikanhondi². Naadi wâyta²do wâykweewaasenwaatu²amídí, hedá hâyú naa dînhanginná²nin Jôesi Tádáví ta²gennin sígísehkanä²i²gedi wâytu²âamídá, hediho téegi t'aagi iwe úvítsaasa²í.

¹³ In Babylon bú² iwe²in méesate²in t'owadi inbí sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádádí ovâyde²man. Mark-di wá² wovâysengitu²an, i-á naví ay dînmuu waagibá dóchaa.
¹⁴ Wí²ná táye úvísígsengitu²âamí. Un Christ-ví²in ímuu²indá áns Haaginpídíbo² íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Itá'nannin

John itá'do' i to'wí In Tuu kin nakháwá'ívi'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'ívi'gedi naadi wâyta'do', i-á in Tuu kin nakháwá, hedá in wówátsi napäyi'i-ân namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á âypimû', hedá na'inbí mandidá âytäge. ² Nã'i nawówátsipäyi'i' nakeepóe ihaydi âymû', hedá háa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa âyt'ôe'o'. Nã'i in wówátsi nahánde pí'in napäyi'ívi'gedi wâytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádi na'ân, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Háa âymû'in hedá háa iví'wedí git'oe'indá un wá' wâytumáa, hedânho un wá' únhanginpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge âyhúuwídí. Hedí ta'gendi Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay Jesus Christ-ádi na'inbí wówátsi âyhon. ⁴ Hedího ná'i háäwí i'gedi unbí'piye' wâyta'do' hedânho un wá' t'âhki hihchan bînmá've-ídí.

Yôesi Tádá-ádi gimuudá há'to ívit'aywó'kanhúuwí

⁵ Nã'i hí' nää wâytukankhâyamáa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wänbo wí'únhkhuunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádi na'inbí wówátsi âyhondi gitúdáho', hewänbo wa' t'aywó'di i'gebo gimändáho', ívíwänpihóeyó'o', hedí khuu eedí waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'âyhonpí. ⁷ Hewänbo nakohthayná' ni'ge Yôesi Tádá na'ân diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá iví ay Jesus-ví únp'oe ich'áa'idá dí'owídidí na'inbí t'aywó'di t'âhki dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wänbo wí'âyamáapí gin gitúdáho wí'bo ívípihóeyó'o', hedá na'inbí pí'ná khó'yé-á in ta'gendá wí'âyamáapí. ⁹ Hewänbo Yôesi Tádáví'piye' ívit'aywó'dihäätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedí i yä'dâapíkan íví'andi' dînyâa'amí, gá iví tuu imägi waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'âhki ívit'aywó'do', hedího wáymûu wänbo wí'ívit'aywó'nanpí gin gitúdáho', kindidá Yôesi Tádá ihóeyó'an waagibá gitú', hedá iví hí' na'inbí pí'ná khó'yé wí'âyamáapí.

2

¹ Naví áyyäa, ná'i háäwí i'gedi wâyta'do hedânho wí'úvit'aywó'nâamípidí. Hewänbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'ân Yôesi Tádáví páadépiye' igí' i'aywondaa'amídí, i-á Jesus Christ i t'âhki híwó'di namuu. ² Hedí i-ân iví wówátsi

imägi na'inbí t'aywó'di dîn'owóyé-ídí, hewänbo na'inbí'dä'ba yoe, t'ähki t'owavi t'aywó'di dínmuudân.

Yöesi Tádá âytaadâ ivi tsonttu ây'a'ginnami

³ Hândidan gínhanginnáni ta'gendi Yöesi Tádá âytaa'in? Gá ivi tsonttu únmuu'i' ây'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yöesi Tádá óetaa gin natúdí hewänbo ivi tsonttu wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hôeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ivi pí'ná khó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewänbo to'wídí Yöesi Tádávi tuu únmuu'i' ôn'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegí, hedí kindidân gínhanginná i-ádí gimuu'in. ⁶ Hewänbo to'wên ditú'nin Yöesi Tádá-ádí dimuu'in, indá dínkhây'ä' inbí wówátsi dâyhûuwí'in Christ ivi wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wâyséegí'in, ná'in tsonttu natú'nin ívíséegíhûuwí i'gedi wâyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bínmáa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsonttu náá wíyá wâyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá ây'a'gindodáho i khuu nakhanmân waagibá gínpo'dân, hedá i kodi'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsonttu-á i'a'ginnan, hedá un wá' bín'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohthayná' ni'ge ivi wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo ivi tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khuu i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'úuwín páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ni'ge diyí', hedího inbí pí'ná khó'yé háäbo in ta'ge'in p'öe iwedi ovâyhänge'amí'i' wídâymáapí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí ivi tí'úu páadé'i' it'aydá khuu iwebo na'än. I-á khuu i'ge nayidi wí'ünhanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá únkhuunândân.

Háa in wé'ge'in t'owa Yöesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wídínkhây'ähpi ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyä, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i wovây'owóyé'dân. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bínraadân. Un e'núndá, wâyta'do' gá i Penísendi ho bín'tandân.

¹⁴ Un áyyä ímuu'in, wâyta'nán gá Yöesi Tádá bínraadân. Un tádá'indá, naadi wâyta'nán gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bínraadân. Un e'núndá, wâyta'nán gá undá ikaydân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yöesi Tádávi hí'-á kay'indidá bínmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bín't'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bínhûuwídí háa in t'owa Yöesi Tádá dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yä'dâapí' háäwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehí'andáho Yöesi Tádá pín ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yöesi Tádá dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwänpichaa waagi kaygi'di díví'amí'in

dida[?], hedá hääwí t'ähki dâymû[?]i-á wá[?] kaygi[?]di-á dida[?], hedá inbí hääwí shánki híwó[?]di dínmuu waagi dichaa[?]di dívíyêngi[?]o[?]. In Yôesi Tádá dâytaapí[?]innânho ha[?]wâa díví[?]o[?], hewänbo kí[?]bi tsiyekandá Yôesiví[?]wedi wína[?]ähpi. ¹⁷ Haa ná[?]in Yôesi Tádá dâytaapí[?]in díví[?]o[?] waa dínkhangít[?]óe, hedá t'ähki ná[?]i híwó[?]pí[?] hääwí kaygi[?]di dida[?]i-á wá[?] nakhangít[?]óe. Hewänbo to[?]wên háa Yôesi Tádá natsop[?]o[?] waa díví[?]o[?]indá hânhay wänbo t'ähki diwówayêeni.

Christ-ví hânbi ho na[?]ä[?]

¹⁸ Naví áyyää, náäho i t'ä[?]gi thaa tso[?]wa na[?]ä[?]. Wovâytu[?]anho Christ-ví hânbi na[?]ä[?], hedi náäbo báyéki kí[?]min dikeepo[?]. Kin napo[?]di gínhanginná náäho i t'ä[?]gi thaa tso[?]wa naná[?]nin. ¹⁹ Ná[?]in t'owadá ta[?]gendi na[?]inbí[?]näpiye[?]in wídimuupí[?]di na[?]in díví[?]o[?]an. Na[?]inbí[?]näpiye[?]in dimuudáho[?], na[?]indádíbo dívíwóyí[?]níwän. Hewänbo indá na[?]in díví[?]o[?]an dihay[?]di nakeepóe wí[?] wänbo in diwedi na[?]inbí[?]näpiye[?] wínamuupí[?]in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi[?]in wí[?]ímuupí. I to[?]wí shánki híwó[?]di namuu[?]ídi i Yä[?]dâa[?]i P'oewaa[?]hâa wovây[?]mägi, hediho un t'ähki in ta[?]gen namuu[?]in únhanginná. ²¹ Naadi ná[?]in ta[?]nin wâyta[?]do gá in ta[?]gen namuu[?]in únhanginnândân, únhanginnáhpí[?]dá yoe, hedá wá[?] únhanginná wí to[?]wí in ta[?]gen natú[?]di-á wí[?]ihôeyó[?]opí[?]in. ²² To-an wí hôeyó[?]i namuu[?]? Gá wí to[?]wí natú[?]di-ân Jesus-á wínamuupí[?]in i to[?]wí Yôesi Tádádí óesóge[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí. Wí to[?]wí ha[?]wâagi[?]i namuu[?]idá wí[?]gíndíbo Yôesi i Tádá-ádi hedá iví ay-ádi oványoegi[?]o[?], hediho Christ-ví hânbi[?] namuu. ²³ Wí to[?]wí natú[?]dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay wí[?]únmuupí[?]in, i-á Yôesi Tádá wänbo iví pí[?]ná kó[?]yé wí[?]imáapí. Hewänbo wí to[?]wí natú[?]dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay únmuu[?]indá Yôesi Tádá wá[?] iví pí[?]ná kó[?]yé imáa.

²⁴ Hewänbo undá hääwí páadé úvits'anwhäyü ihay[?]dibo[?] ít[?]oe[?]i[?] únkhây[?]ä[?] unbí pí[?]ná kó[?]yé bînmá[?]ve-í[?]in. Han úví[?]odáho Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay-ádi wé[?]ge ímúní. ²⁵ Hedi Yôesi Tádáví ay-á iví tu[?] imägi in wówátsi nahánde[?]pí[?]in na[?]in dípägít[?]óe[?]in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida[?] in ta[?]gen namuu iwedi wovây[?]ää[?]amí[?]in, hedánkun ná[?]in ta[?]nin wâyta[?]do[?]. ²⁷ Hewänbo Yôesi Tádádí i Yä[?]dâa[?]i P'oewaa[?]hâa wovây[?]mägi, hedá unbí pí[?]ná kó[?]yébo bînmáa, hediho wí[?]untáypí wíyá to[?]wí[?]di Yôesiví[?]gedí wovây[?]há[?]amídí, gá i Yä[?]dâa[?]i P'oewaa[?]hâadá hääwí t'ähki wovây[?]há[?]odân, hedi i hääwí wovây[?]há[?]o[?]i-á ta[?]gen namuu, wên hôeyó wänbo wínamuupí.

Hediho únkhây'ä? Christ-ádí wé'ge ímúni'in, háa i Yä'dâa'i P'oweahâadi wovâyhá'an waabá.

28 Naví áyyää, háa otú waa Christ-ádí wé'ge únkhây'ä? ímúni'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'íkhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedi wí'úvikaakwomá've-ípi. 29 Únhanginná Christ-ân híwó'da? i'o'in, hediho únhanginná wá? t'ähki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedi di'âypuýä'in.

In Jesus-vi'piye? dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádávi'ây dimuu

3

1 Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádi na'in báyéki díseegi'in, hedi báyéki díseegidânkun iví ây kin dítu'o?. Hedi ta'gendi iví ây-ânkun gimuu. Hediho in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnáhpídí. 2 Un wâyséegi'in, tobá nää Yôesi Tádávi'ây gimuu wânbo?, wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'inbá gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi âymúnidân. 3 To'wên t'ähki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâysíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähki iwedi dívíyâa'o?, háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi'ây únmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

4 To'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi' tsonṭu dâyyoegi'o?, hedi iví tsonṭu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. 5 Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye? na'ää'in t'owa t'ähkívi t'aywó'di ovâyýâa'amídí, hedi i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapí. 6 To'wí wânbo Christ-ádí nayí'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

7 Naví áyyää, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi únmuu waagibá. Hediho wí'úvímäänípi to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyýâa'amídí. 8 Penísendi páadé iwedibo? it'aywó'kanhon, hediho to'wên háädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendivi'in dimuu. Hedi Penísendivi tsiyekan ônhánú-ídi-ânkun Yôesi Tádávi'ây nää oepáa k'aydipiye? na'ää. 9 Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi'wedi na'aypuýä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádávi'wedi wówátsi ts'aamin iké'dân, hediho Yôesi Tádávi'wedi na'aypuýädi wí'únkoedipi háädi waa it'aywó'dikanhúuwídí. 10 To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídí háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegipídí Yôesi Tádávi'in wídímuupí. Hedi

kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendiví ây ûnmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádáví ây ûnmuu'indá.

Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in dívíséegímáa

11 Nă'innân namuu in hí' ít'oe'in páadé iwedibo?: Gínkhây'ă' wí'nă táye ívíséegíhûuwí'in. 12 Wígínkhây'ăhpí Cain waagi'inbá gimúní'in. I-á i Penísendiví' ûnmuu, hedânkun iví tí'ûu ihay. Hedí háadan Cain-di óehay? Gá iví tí'ûu-á iyă'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pída' i'o'.

13 Hedího tí'ûuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovây'taydáho', wí'ítsika'yêenípí, "Háadan hêe dít'ay?" 14 Na'inbí tí'ûuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wânbo nă-á in wówátsi ts'aamin âymáa'in. Wí to'wí iséegímáapí'-á wa' chu'i waagi'bánamuu. 15 To'wên inbí tí'ûuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'akhanu'in waagi'inbá dimuu, hedí un ûnhanginná wí to'wí nat'owat'akhanut'óe'i-á in wówátsi nahándepe'ín wí'imáapí'in. 16 Christ iví wówátsi na'in gimuuđi imăgi, hedânkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegí namuu'in. Hedího na'in wá' gínkhây'ă' gikhây'múní'in na'inbí tí'ûuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi âymăänídí.

17 Wí to'wí híwó' hay hăäwí iví wówátsi i'amígí' ûnkw'ôndá, hedí iví tí'ûu páadé'i hăäwí ûntáyđí imúndedí, hewânbo wa'dí iví pí'nă kó'yé wínasehkanătaachanpo'pídí óekháge'namídí, ti nă'i to'wí ta'gendi Yôesi Tádáví séegí iví pí'nă kó'yé imáa? Hedân yoe. 18 Naví áyyăă, séegí i'gedí wí'íwíwânpidahi'má've-ípí, hewânbo híwó'di hăäwí iví'odíbo' âykeeyamí in ta'gennin séegí âymáa'in.

19-20 Hedí in séegí âymáadáho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' âymáa'in, hedá hăäđi wânbo Yôesi Tádáví'piye' ívibée ihaydá áyíngipídíbo na'inbí pí'nă kó'yé gichăă-í. Ma'dí wáyyedí gichăă idí dítuhchănukhây'máa waagi, hewânbo Yôesidá na'inbí shánkí hay'i namuuđi na'inbí ánshaa ûnhanginná, hedího i-á ûnhanginná nă'in séegí âymáa'in, i-á hăäwí t'ăhkí ûnhanginná.

21 K'ema'in, Yôesidí wídítuchănukhây'máapí'in na'inbí pí'nă kó'yé gichăădáho', iví'piye' ívibeedí há'to gikhuwôeda'í, 22 hedí hăäwí namúní wânbo âydaa'andi-á âyhónde', gá iví tsontuú ây'a'gindodân hedá háa iví'o'indídá âyhíhchandođá. 23 Hedí nă'innân iví tsontuú ûnmuu: Gínkhây'ă' iví ay Jesus Christ-ví'piye' íwíwhâyú'-í'in, hedá idá díyôn waagibá wí'nă táye-á ívíséegíhûuwí. 24 To'wên Yôesi Tádáví tsontuú ôn'a'ginhonnindá i-áđí wé'ge dimuu, hedá i-á indádíba namuu, hedí nă'in gínhanginná gá iví Yă'dăa'i P'oewăqhăa dímgídân.

In toʷwên ditûʹnin i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa dâymâaʹindá bîntayiʹní

4

¹ Un wâyséegiʹin, tʹâhki toʷwên ditûʹnin Yôesigiʹ dîvíhéeʹoʹin wíʹúvíwhäyú-ípi. Páadé bîntayiʹní únhanginpúwídí tigú taʹgendi Yôesivi Pʹoewaahâa dâymâaʹin, gá báyéki dihôeyóʹin wáyyé tʹâhki dikwʹôndân, indá Yôesi Tádávi tukheʹmin dimuu gin ditûʹ. ² Wâyukankhâymâa hádídí únhanginnániʹin háa Yôesivi Pʹoewaahâa dâymâaʹin háa yoe: Toʷwên tʹâhki tʹowavi páadépiyeʹ ditûʹnin Jesus Christ i natʹowapaaʹiviʹpiyeʹ dîvíwhäyundeʹindáho Yôesivi Pʹoewaahâa dâymâa. ³ Hewänbo toʷwên tʹâhki Jesus-víʹgedi han wídívíhiʹmáapiʹindá Yôesivi Pʹoewaahâa wídây máapi. In toʷwên kíʹmin dimuuʹin Christ-ví hânmin waagiʹinbá dimuu. Ho wovâytuʹan náʹin kíʹmin dikäʹägítʹóeʹin, hedí náä wéngé tʹâhki diyihoʹ.

⁴ Naví áyyä, undá Yôesi Tádáviʹin ímuu, hedí toʷwên hôeyódí ditûʹnin Yôesi Tádávi tukheʹmin dimuuʹindá bîntʹanhoʹ, gá i Yäʹdâaʹi Pʹoewaahâa unbí píʹná khorʹyé bînmáadân hedí i-á shánki nakay i Penísendiviʹwedi, náʹi Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapiʹinbí píʹná khorʹyé dâymâa. ⁵ Náʹin hôeyóʹin dimuuʹindá Yôesi Tádá dâytaapiʹindáʹ dimuu, hedânho in wéʹgeʹin Yôesi Tádá dâytaapiʹin dimuuʹin waagibá dîvíhéeʹoʹ, hedá in tʹowa dâytʹóyandeʹindá Yôesi Tádá dâytaapiʹin wáʹ dimuu. ⁶ Hewänbo naʹindá Yôesi Tádáviʹin gimuu, hedího in toʷwên i dâytaaʹindi naʹin dîntʹóyandeʹ, hewänbo in toʷwên iviʹin dimuupiʹindá wídîntʹóyandepí. Handidân gínhanginná wéʹin in taʹgen dîvíhéeʹoʹin dimuuʹin hedá wéʹin in hôeyóđáʹ dîvíhéeʹoʹin dimuuʹindá.

Yôesi Tádá ivi áy únmuuʹin iséegi, hedânho indá wáʹ dínkhâyʹäʹ wíʹná táye dîviséegíhûuwíʹin

⁷ Un wâyséegiʹin, wíʹná táye íviséegíhûuwí, gá in séegi Yôesi Tádáviʹwedi naʹädân, hedí toʷwên tʹâhki in séegi dâymâaʹinda Yôesi Tádáviʹwedi diʹâypuýä, hedá Yôesi Tádá-á dâytaa. ⁸ Yôesi Tádá-á naséegítʹóeʹi namuu, hedího toʷwên dâyséegíhonpiʹindá Yôesi Tádá wídâytaapi. ⁹ Kinnân Yôesi Tádádí dínkeeyan díséegiʹin: I-á ivi wíʹ ayđáʹ únʹándiʹ isan náä oepáa kʹaydipiyeʹ hedânho in kodíʹnin wówátsi dí máänídí. ¹⁰ Kindidân gínhanginná háawin in séegi namuuʹin: Tobá naʹindi Yôesi Tádá wíʹâyséegípi wänboʹ, idá naʹin díséegídí ivi ay náä oepáa kʹaydipiyeʹ isan ivi wówátsi imäänídí naʹinbí tʹaywóʹdi gínmuuʹi dínʹowóyé-ídí.

¹¹ Un wâyséegiʹin, haʹwâagidi Yôesi Tádádí naʹin díséegídânho naʹin wáʹ gínkhâyʹäʹ wíʹná táye íviséegíhûuwíʹin. ¹² Toʷwídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wíʹóemûʹpí, hewänbo wíʹná

táye ívíséegídá i-á na'indádí namuu, hedá iví séegí idi dímä'i-á na'inbí pí'ná khó'yé gínsôemä'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dímägi. ¹⁴ Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'âhkí t'owaví aywondi dínmúnídí, hediho j'gedi t'owa t'âhkí âyt'ôe'o'. ¹⁵ T'âhkí to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hediho gihâhpóe hedá ívíwhâyunde Yôesi Tádádí díséegí'in. I-ân naséegít'ôe, hedi to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedi owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'ná khó'yé ho gínsôedá wíghkuwôeda'ípí, gá wa' nää oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. ¹⁸ Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykuwôeda'ípí, hedi ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewänbo âykuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípí, hediho tuchänu j'gedi íví'ânshaa'o'.

¹⁹ Yôesi Tádádí páadébo na'in díséegí, hedânkun in séegí âymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewänbo iví tí'ûu páadé'i' it'aydáho', wí hôeyó'i namuu. Iví tí'ûu páadé'i' imunde'i' iséegípídí, há'to Yôesi Tádá óemúndepí' wänbo-á óeséegí-í. ²¹ Hedi ná'in in tsontu Christ-di dímägi'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'ûuwin páadé'in wá' dâyséegíhûuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádávíwedi ho wiyá di'âypuyä, hedi to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. ² Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. ³ Hediho iví tsontu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontu-á wâhphade wí'ûnkháapí ây'a'ginnamídí, ⁴ gá to'wên t'âhkí Yôesi Tádávíwedi wiyá di'âypuyä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedi na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'ango'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedi ditü'an

⁵ To'wí iwhâyundedi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, ida'mânho i nää oepáa k'aydiwi yä'dâapí' namuu'i' óet'ande'.

⁶⁻⁸ Jesus Christ-ân nää oepáa k'aydiyiye' na'ää'i' namuu, hedi p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'áanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídida'ba yoe. I Yä'dâa'i P'oewaahâadân ditü'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á

ta'ge natukanyidi. Hediho ná'in poeyedi wéhpêe tuuda' dâymâa: I Yä'dâa'i P'oweahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedi indidá Jesus Christ-vi'gedi na'in díhangin'ândo?. ⁹ Hâa t'owadi dítu'o waa ívíwhâyunde', hewânbo hâa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánkí gínkhây'ä' ívíwhâyü-í'in, iví hí'-á shánkí ûnchä'muudi, hedi idânho iví ay Jesus-vi'gedi dítu'o?. ¹⁰ To'wên Yôesi Tádávi ayví'piye' divíwhâyunde'indá inbí pí'nä khó'yé dínhanginná hâa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewânbo to'wên Yôesi Tádávi hí' wí'ônwhâyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', hâa idi iví ayví'gedi dítu'annin wídívíwhâyundepídí. ¹¹ Hedi kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumâa: In wówátsi nahánde'innânho dímägi, hedi iví ay âytaadiho kí'min wówátsi âymâa. ¹² To'wên Yôesi Tádávi ay Jesus inbí pí'nä khó'yé dín'ännindáho kí'min wówátsi dâymâa. Hewânbo to'wên Yôesi Tádávi ay inbí pí'nä khó'yé wídín'ânpi'indáho kí'min wówátsi-á wídâyamápi.

Yôesi Tádádí wówátsi nahánde'ín dímägi

¹³ Naadi un Yôesi Tádávi ayví'piye' úvíwhâyunde'in ná'i t'ähki wáyta'do' hedânho ta'gendi únhanginnánídí in wówátsi nahánde'ín ho bînmâa'in. ¹⁴ Hedi häädi Yôesi Tádávi'piye' ívíbéedi ívíûusu'ámídí, hâa nada' waagi'i hääwi gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dînt'óyande'in. ¹⁵ Hedi hääwi gida'po'di dînt'óyande'in gínhanginnândi, gínhanginnân wá' hääwi âydaa'andi' ho dímä'in.

¹⁶ Wí to'wí iví méesatewi tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewânbo in t'aywó'nin i'o'indá ha'min wínamuupídí in wówátsi nahánde'ín diwedi óeyâa'ámídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesivi'piye' ônyûusu'ámí, hediho in wówátsi óemâáni. Hewânbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahánde'ín diwedi wovâyâyâa'ámí'in namuu, hedi naa wó'tú'pí wí to'wí ha'min t'aywó'nin i'andi bînyûusu'ámí'in. ¹⁷ T'ähki yä'dâapi' tsiyekan íví'o'-á t'aywó'dida' namuu, hewânbo wên t'aywó'nin nayi' ha'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahánde'ín diwedi ovâyâyâa'ámí'in.

¹⁸ Gínhanginná to'wên Yôesi Tádávi'wedi di'âypu'yä'indá häädi wânbo wídívít'aywó'kanhonpi'in, gá Yôesi Tádávi ay Jesus-di ovây'âyînmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipi ovâyhónídí. ¹⁹ Gínhanginná na'indá Yôesi Tádávi'in gimuu'in, hewânbo to'wên t'ähki in Yôesi Tádá dâytaapi'in dimuu'indá i Penísendidi ovâytsónmâa. ²⁰ Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádávi ay nää oepâa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímägi hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i'âytaa-ídi. Hediho ná'i

ta'gendi Yôesi namuu'i-ádí wé'ge ívíhon, iví ay Jesus Christ-
 ádá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi ibá in
 wówátsi nahándeپی'in napäyi'i namuu.

²¹ Naví áyyää, i hääwi in t'owa inbí yôesi dínmuu waa
 dâychamáa'iví'wedá bí'áyîngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâytâ'nannin ovâysengitû'an

¹ Naa wí méesatewi p'ó'dédí' omuu'idi wâytâ'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóede'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'âhki wâyséegí, hewänbo naadiðá'ba yoe, t'âhki in to'wên in ta'gen namuu'in dâytaa'indidá wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'âhká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádáví ay ûnmuu'idá ta'gendi díséegídí na'inbí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímäáni, hedá díkhäge'namí ánsahaaginpidíbo gikwo'nídí.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadiðá'ba yoe, t'âhki in to'wên inamuu'in bînhûuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhûuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dînhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsónpóe waag-ibá. ⁵ Hedí nää kó'oe, naadi wên tsontuü namuu i'gedí wîntâ'do', indá páadé iwedíbo' âymáa'in. Nã'in tsontuü-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhûuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádáví tsontuü ûntû' waagibá âyhondáho', kindídi âykeeyo' in séegí âymáa'in. Hedí nã'in tsontuü páadé iwedíbo' ít'o': Iví séegí wóegé unbí wówátsi bînhûuwí.

⁷ Nää-á t'âmäpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyyâ'o', indá wídíwíhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá ibá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dâyyâ'o'indá hedá Christ-ví hánmindá dimuu. ⁸ Hedího bípi'âyíngi'an hedânho hääwí úví'andi wí'únpedée-ípídí, hedá t'âhká Yôesídi wovâymäänídí wovâykhây'o'i bînhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívîhänge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymäapí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'án. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádí wovâyhá'amídí hewänbo Christ-ví háhkan ûnmuu'in imáapídá, wíwíntsudemäänípí wovâyhá'amídí, hedí namän dihaydá wíwíntu'âamípí, "Yôesídi wóepahûuwí."

* 1:1 Wáy wên t'owa dí'ände nã'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínmuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá iví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

11 Toʷwên kin óetuʷannindá óekhägeʷmáa iví yäʷdâapíkan iʷamídí.

Itʷäʷgi híʷ John-di ovâytäʷnandiʷ

12 Waʷdi báyéki wíyá hääwí wâytuʷâamíʷiʷ dómáa, hewänbo wóʷdaʷpí náʷin tãʷnín diwe dótaʷnamíʷin. Naa ochanpoʷ unbíʷpiyeʷ opuʷwämú-íʷin, heđi ívímûʷ ihayđi wéʷge ívihéeʷamí, heđi handíđi shánkí gihíhchanpúwí.

13 I kwee uví tíʷûu úmuuʷi Yôesi Táđáđí óedeʷmandiví âyđi wóesengitüʷan. †

† 1:13 Iví tíʷûu-á maʷđi wíyá méesate-ân namuu, heđá in áyyää-á in méesateʷin tʷowa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di i to'wí òntá'nandi' óesengitá'an

¹ Navi híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíséegí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'idi ná'in ta'nin wíntá'do'.

² U wíséegí'i', dáyyúusu'o háäwí t'ähkí híwó' úpúwídí, hedá uvi túu'údá híwó'dá unchäá-ídá uvi pí'nä khó'yé híwó' unchäá waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádí dín'tòekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedi ná'idi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên navi ây waagi'inbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dínhanginpo'di, hânho ohíhchanpo', hedi wíyá háäwídí wânbo shánkí wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ U wíséegí'i', háädi wânbo t'ähkí háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'áyíngi'odi, tobáháa ovâytaapí'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uvi séegí úmuu i'gedi ho ovây't'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimän dipiye' ovâykhäge'dodi, hedi kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'ânnamídí, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí'inbí'wedí wídâyhóndepí. ⁸ Hediho na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedi handidi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'ânnamídí.

Diotrephes híwó'pí i'an, hewânbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate'in t'owa dovâyta'nan, hewânbo navi hí' dínmuu'in Diotrephes-di wídínséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédí' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hediho owáy naa opówá ihaydi t'ähkí háa i'an ní'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanákí ihée'o', hewânbo iví hí' únmuu'í wí'unchä'muupí. Hewânbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánkí wânbo p'ándíkí' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádáví tuu wóegé dipóyá'nin wí'ovâyséegíhóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóyá'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á idi ovâykhäa'o', hedá idá oe méesate iwedá ovâykhēpiyende'.

¹¹ U wíséegí'i', in to'wên híwó' dívítsiyekanhonnin waagi'bán unmuní, in híwó'pí' dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítsiyekanhonnindá Yôesi Tádáví'in dimuu, hewânbo in

toʷwên híwóʷpîʷ dívítsiyekanhonnindá wíḍínhanginnáhpí háawi i namuuʷin.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-víʷgedi híwóʷdaʷ dívíhééʷoʷ, hedi nakeepoʷ in taʷgen namuuʷin imáaʷin. Naʷin wáʷ hanbá híwóʷ ivíʷgedi ívíhééʷoʷ, hedi ʷ ʷhanginná náʷi gitûʷdi-á in taʷgenbá namuuʷin.

I t'äʷgi híʷ John-di ôntaʷnandiʷ

¹³ Waʷdi báyéki wíyá háäwí wítuʷâamíʷiʷ dómáa, hewänbo wóʷdaʷpí náʷin taʷnin diwe dótáʷnamíʷin. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpoʷ hanwaapídíbo wímúníʷin hedi ihaydá wéʷge änhééʷamí.

¹⁵ Ánsaaginpidíboʷ íkwóʷní. Uví k'emaʷin náwe diyíʷindi wóesengituʷan. ʷḍá naví k'emaʷin owe diyíʷindá wíʷíngin ovâsengituʷâamí.